32-2.
Asconius
Pedianus
GEORG.
Trap.
&
Alii
in
M.T.C.
12-3-10
2
I
253

2 – 12 – 3 10

2 – 12 – 3

-253

-253

2 - 12 - 3 - 11

-253

00253

b18463745

Num. 32. cax. 2. num. 24.

Regiſtrū Q.A.
Pediani.
A
Vacat
Q.A. pedianus.
lautiorem
a ciuibus in
qui fuit pater.
B aut occiſi
uiſum eſt
iudicū ꝓnuncia/
C Milo apud
ſuſtulit alias
apparet eum
tuliſſent non
D tabellas
hic quem
cum ſucceſſiſſet
quas iuſto
E Quoſq; ſe
rem inauditam
daret qua
biduo breuiorē
F in leges
bene hęc
audentē adeſſe
teſtes dicebant
G poſcūt ma
inter in federibus
dolobellę cum
deferat
FINIS.

Regiſtrū Geor/
gii trabezūtii.
A
Georgii trabezū
natura rerum
nō eodem mō
affirmationis
B repetitio ad
nā ſi uniuerſa
ꝙ ſi ſingula
id rōnibus
ubiq; frangere
C Non ergo
ſi pro no.
cū Pōpeianis
aperirent nam
D ac enumera
maxime qui
nec tamen
FINIS.

Regiſtrū Anto
nii Luſchi.
A
Vacat
Antonii luſchi
magr̄a dirigere
ornatior inter
ne prohemio
B Epilogus
ſociorū cum
hoc uerbum
ad eum locum
C fatetur an
eſt ſingulare
captans beniuolē
reliquit male
ueritatem
D attributum
coniecturalis
ſi eam ulterius
uoluntate
E monſtraue
ꝙ ſi adhuc.
fuiſſe eſt
aliarum
F ſubiectione
neganda fere
prolixitatis
G Omnia ge
& poetę
confirmatio
quotiens ego
H Cęſarē quie
certa ueſtigia
patrem eadem
apud iudicem
I ubi incipit
Cęſarem &
ultimū eſt
ſaſiam ſuam
k aduerſarii
ſimulandum
deinde negat
ad illum locum
L Epilogus
uadimonium
adiutor bonorū
unū a prouincia
M Argumētū
Tertio cōfirmat
opprimere

Q.A. Pedianus. ĩ ſenatu cōtra.L.Piſonem.

h

HAec oratio dicta eſt.Cn.Pompeio magno.ii. Marco Craſſo.ii.coſſ.ante paucos dies q̄ Cn Pompeius ludos faceret quibus theatrum a ſe factum dedicauit.hoc intelligi ex ipſiꝰ Ciceronis uerbis pōt:quę in hac oratione poſuit.dixit enim ſic.Inſtant poſt hominū memoriam apparatiſſimi magnificentiſſimiq; ludi. Feneſtella quidem poſuit hanc inter eas orationes quas dixit Cicero.L. Domitio appio Claudio coſſ. ultimam. Sed ut ego ab eo diſſentiā facit primū ꝙ Piſo reuerſus eſt ex prouĩtia Pompeio & Craſſo coſſ.Gabinus Domitio & Appio.Hanc aūt orationem dictam ante Gabini reditum ex ipſa manifeſtum eſt.Deinde magis quod naturale eſt in ipſo recenti reditu inuectus ſit in Ciceronem.reſponderitq; inſectationi eius qu ire uocatus erat ex prouintia q̄ poſt anni interuallum. Apparet aūt Ciceronē reſpondiſſe Piſoni in ſumma cum dicēs ipſa oratione Cicero inſtare magnificētiſſimos apparatiſſimoſq; ludos.non uideo quomodo hoc magis Domitio & Appio coſſ.dictum ſit quibus coſſ.nulli notabiliores ludi fuerunt q̄ Pompei & Craſſi quo anno Pompeius exqſitiſſimis magnificentiſſimiſq; oīs generis ludis theatrū dedicauit.

ARGVMENTVM.

Argumentum huius orationis breue admodū eſt. nam cum reuocati eſſent ex prouintiis Piſo & Gabinis ſentētia Ciceronis quā dixerat de prouĩtiis cōſularibus Lentulo & Philippo coſſ. reuerſus in ciuitatem Piſo de inſectatione Ciceronis in ſenatu cōqueſtus eſt & in eū inuectus:fiducia maxime Cęſaris generi qui tum Gallias obtinebat.Piſoni Cicero reſpōdit hac oratiōe

ENARRATIO.

Circa Vers.A.primo.

Quod minimū ſpecimē in te ingenii!ingenii aūt.immo ĩgenui hominis ac liberi:qui color!ore ipſo patriam aſpernaris. oratoe genus moribus nomē. Tam &ſi hęc oratio inſcribitur in.L.Piſonem:tamē non puto uos ignorare hunc Piſonē ex ea familia eē quę frugi appellata ſit:& ideo dicit aſpnari eū moribꝰ nomē

CIRCA VERS. LXXX.

Hoc non ad contemnedam placentiam pertinet. unde ſe is ortū
gloriari ſolet: neq; enim hęc mea natura fert: nec municipii pre
ſertim de me optime meriti dignitas patitur. Magnopere me he
ſitare confiteor quid ſit quare Cicero placentiam municipium
eſſe dicat. Video enim in annalibus eorum: qui punicū bellum
2ᵐ ſcripſerunt tardi placentiam Coloniam deductam pr. kalen.
Iañ. primo anno eius belli Cornelio Scipione patre Africani pri
oris. T. Sēpronio lōgo coſſ. Neq; illud dici poteſt: ſic eam Co
loniam eſſe deductam quemadmodum poſt plures ętates Cn.
Pompeius Strabo pr̄. Cn. Pompei magni tranſpadanos coloni
as deduxerat. Pompeius enim non nouis colonis ea conſtituit:
ſed ueteribus ī colis manētibus ius dedit latii: ut poſſent habere
ius quod cęterę latinę Colonię: id eſt ut petendi magiſtratus ci
uitatem Romanam adipiſceretur. Placētia autem ſex millia ho
minum noui coloni deducti ſunt in quibus equites deducendi
fuit cauſa ut opponerentur Gallis qui eam partem Italię tenebāt
Deduxerunt triuiri. P. Cornelius aſina. P. Papirius Maſo Cn.
Pompeius. Cn. Cornelius Scipio eamq; coloniam liii. deducta
ineſſe inuenimus. Deducta eſt autem Latina: duo porro genera
earum coloniarum quę a p. r. deductę ſunt: fuerunt itaq; alię lati
norum eſſent. De ſe autem optime meritos placentinos ait qdē
illi quoq; honoratiſſima decreta erga Ciceronem fecerunt: certa
ueranta; in ea re cum tota Italia cum de reditu eius actum eſt.

PAVLO POST.

De auo Piſonis materno. hic cum ad om placentię
foret conſedit & pauci in eam ciuitatem nā tum
erat aſcendit. prius enim Gallus de ingalica
extremus Placentinus haberi eſt hoc quoq; dicit
ciuitatem fuiſſe. ab eadem perſuaſione ponit Placentiam muni
cipium fuiſſe. Auum autem Piſonis primo Gallum fuiſſe: ideo
ait qdē ueniſſe eum in Italiam dicit tranſalpis
qdē in Italia cōſedent Placentinę poſtq̄ ad accitus ſit a placenti
auus multo poſt ea tempora fuit qb⁹ Placentia Co
lonia deducta eſt.

CIRCA VERS. A. PRIMO.

Placentia colonia nō municipiū aduerſus ciceronem
Cor. Scipio
T. Sempronius lōgo
Coſſ
Cn. Pōpeius ſtrabo
Colonię latinę ius
P. Corneli aſina
P. Papiri maſo
Cn. pōpei
Cn. Cornelius Scipio
Coloniarū duo genera
Piſonis auū gallū fuiſſe

Lautiorem pater tuus ſocerum q̄. C. piſo
in illo luctu non ei filiam meam collocaui quem ego
poteſtas tum omnium fuiſſet unum potiſſimū dele
giſſem. Quis fuerit ſocer Piſonis pater ipſe ſupra dixit his
uerbis. Inſuber quidam fuit: id eſt mercator & preco. is cum
Romam cum filio ueniſſet adoleſcentē nobilem caeſoniaꝫ
hominis furaciſſimi filium auſus eſt appellare. filiam collo
cauit: caluentinum aiunt eum appellatuꝫ ſępius. Piſonis con
tra quem hęc oratio eſt ſocerum rutilium Atilium nuduꝫ Fe
neſtella tradit. Cicero filiam poſt mortem Piſonis generi. P
Lentulo collocauit: apud quem illa ex partu deceſſit.

CIRCA VER. A. PRIMO. CCLXX.

Ego in. C. Rabirio perduellio xxxx. annis
ante me coſ. interpolita ſenatus autoritatem
ſuſtinui contra inuidiam atq; defendi.
Poſſit aliquis credere Ciceronem quidē dicat xl
annis factum eſſe ut ex. S. C. uerſus L.
appulcium ſaturninum tribunū plebis numerent. C. enī Ma
rio Cn. coſſ. ſed hic non ſubtilis
computatio annorū facta eſt ueruꝫ ſummatim tempus com
prehēſum eſt ut proinde accipere: ac ſi uixerit prope xl. annis
hęc conſuetudo in ipſius Itaq; idem Cicero
in ea quoq; quam habuit in Catilinam in ſenatu ait.
Octauus decimus dies eſt poſteaq̄ factum. S. C. ut uiderent
coſſ. neqd reipublici detrimenti caperet: dixit uigeſimū diē
habere. S. C. tanquā.

CIRCA VERS. A. PRIMO. CCC.

Ego cum in contione abiens magiſtratu a tr. pl. dicere prohi
berer ea quę conſtitueram cum is mihi tātūmodo iurare per
mitteret: ſine ulla dubitatione iuraui rempublicā atq; hanc ur
bem in ea unius opera eſſe ſaluam. Diximus iam antea a Q.
Metello nepote tr. pl. Ciceronem conſulatu abeuntem prohi
bitum eſſe concionari de rebus quas in eo magiſtratu geſſit.

CIRCA VER. A. PRIMO. CCCXX.

Dicit de ludis compitaliciis quos Q. Metellus fieri uetuit.

Ceſonia
Caluētinus
Rutilius
Atilius nudus
Feneſtella
Piſo gener Ciceronis
P. Lentulus
C. Rabirius
L. Appuleius
Saturninus
C. Marius
Q. Metellus
Q. Metellus

Facio iniuriam fortiſſimo uiro mortuo:qui illum cuius pau
cos pares hęc ciuitas tulit cum hac importuna belua conferaꝫ
ſic ille de ſicco ſiccum quidam trib.ple.ſuo auxilio magnos
ludos contra S.C.facere iuſſiſſet. priuatus fieri uetuit. tum
cum kalen.Iañ.compitaliciorum dies icidiſſet: ſex.Clodiū
qui nunquá ante prętextato ludos faceret & prętextatum uo
litare paſſus.L. Iulio.C. Mario. coſſ. quos & ipſe Cicero
ſupra memorauit.S.C.collegia ſublata ſunt quę aduerſus rē
publicam uidebantur eſſe ea ſolebāt
autem magiſtri collegiorum ludos facere ſicut magiſtri ui-
corum faciebant compitalicios prętextati: qui ludi ſublatis
collegiis diſcuſſi ſunt:Poſt nouem deinde annos q̃ ſublata
erant.P.Clodius tr.pľ.lege lata reſtituit collegia. Inuidiam
ergo & crimen reſtitutorum confert in Piſonem:ꝙ cum coſ
eſſet paſſus ſit antequā lex ferretur facere
prętextatum ludos ſex.Clodium Is fuit familiariſſimus clo
dii & operarum clodianaruꝫ dux quo auctore poſtea in lato
ab his corpore Clodii curia cum eo incenſa eſt: quos ludos
tunc quoqꝫ fieri prohibere tentauit.L.Munius tribunꝰ plebis
Ante biennium autem antequá reſtituerētur collegia.Q.Me
tellus Celer coſ.magiſter ludorum ludos compitalicios fa-
cere prohibuerat(ut Cicero tradit)q̃uis auctore tri.pľ.fierent
ludi:cuius tribuni nomē adhuc non inueni.

PAVLO POST.

Ergo his fundamentis poſitis conſulatus tui triduo poſt in-
ſpectante te & tacente a fatali portēt oprodigioqꝫ r.pub.lex
ęlia & fuſia euerſa e propugnacula muriqꝫ tráquillitatis atqꝫ
ocii.Collegia non ea ſolum quę ſenatus tulerat reſtituta:ſed
innumerabilia quędá ex omni fere urbis ac ſeruitio cōcitata.
Ab eodem homine ut ſtupris iauditis nephariiſqꝫ uerſato ue
tus illa magiſtra pudoris & modeſtię cenſura ſublata eſt.

Dixímuſ.L.Piſone & Gabino coſſ.P.Clo
dium tr.pľ.quatuor leges pernicioſas p.r. tuliſſe annonianaꝫ
de qua Cicero mētionem hoc loco non facit. fuit enim ſum
me popularis ut frumentum populo qđ antea ſenis ęris

a ciuibus in ſingulos modios dabatur gratis daretur. Alterá
nequis per eos dies quibus cum populo agi liceret de cęlo ſer
uaret:propter quam rogationem ait legem fuſiam & ęliam p
pugnacula & muros tranquillitatis atqꝫ otii euerſa eſſe.obnū
ciatio enim qua pernicioſis legibus reſiſtebatur: quá ęlia lex
confirmauerat erat ſublata. Tertiam de collegiis reſtituēdis
nouiſqꝫ inſtituēdis:quam ait ex ſeruitiorum fece conſtitutá.
Quartam ne quem cenſores in ſenatu legendo pręterirēt: ne
ue qua ignominia afficerent: niſi qui apud eos accuſatus &
utriuſqꝫ cenſoris ſententia damnatus eſſet.hac ergo eius lege
cenſuram: quę magiſtra pudoris & modeſtiae eſt ſublatam
addit.

PAVLO POST.

Perſequere cōtinētes his funeribus dies pro Aurelio tribuno
nec annuente quidē te ꝙ ipſum eſſet ſcelus: ſed etiam hilari
oribus oculis q ſolitus erat intuiente:dilectus ſeruorum habe
bat ab eo: qui nihil ſibi unquá nec facē nec pati turpe duxit.
Profecto intelligitur.P.Clodium ſignificari.

CIRCA VER.A.PRIMO.

Dicit de Caſtoris templo:id autem templum ſublato aditu
reuolſis gradibus a coniuratorum reliquis atqꝫ Catilinę prę
uaricatore quondam tumultuarum is tenetur:Catilinaꝫ lege
repetundarum abſolitum eſſe: accuſante.P.Clodio. iam di
ctum eſt.

STATIM.

Cum equites r.uiri boni lapidibus e foro pellerentur. T.Cla
niam a gabinio coſ.edicto religatum eſſe iam diximus.

CIRCA VERS.PRIMVM.DCXX.

Selapſia me Hercule ut dici audiebāt te uti primū aſpexit cā
panū coſ.repudiauit.dictū ē ī diſſuaſiōe legis agrarię apud
populū plateá eſſe capuę quę ſelapſia appellatur:ī qua unguē
tarii negociari ſint ſoliti.Ergo eos quoqꝫ qui in ea platea ne-
gociarētur:dicit inuitos Piſonem uidiſſe cum capuam coſ.
uenit quidē eos a quibus ille expulſus erat adiuuiſſet.

CIRCA VERS. A. PRIMO DCXX.

Et quod in hac urbe maius unquā incendium fuit: cui non coſ. ſubueniret. At tu illo ipſo tempore apud ſocerum tuum: cui domum meam exhauriendam patefeceras ſedebas. poſt profectionem ex urbe Ciceronis bona eius. P. Clodi9 publicauit: poſtquam direpta ſunt omnia quę aut in domo: aut in uillis fuerunt: & ex eis ad ipſos collata complura: domus direpta primum deinde inflammata ac diruta eſt. Socrus Piſonis quę fuerit inuenire non potui: uidelicet ꝙ auctores rerum non perinde in domibus ac familiis foeminarū: niſi illuſtriū ac uirorum nomina tradiderunt.

P. Clodi9 — Ciceronis domus direpta & incēſa & bona eius publicata — Piſonis ſocrus quę fuerit inuenire nō potuit aſconius

PAVLO POST.

Ac ne tum quidē emerſiſti lutulento ceſo e miſerimis naturę ſordibus: cum ex porrecta tandem uirtus celeriter & uerum amicum & optime meritum ciuem & ſuum priſtinum morē requiſiuit. Profecto. Cn. Pompeium ſignificari intelligis.

CIRCA VERS. A. PRIMO. DCCC.

De me cum omnis magiſtratus promulgaſſent preter unum pręt. a quo non fuit poſtulandum fratrē inimici mei preterꝗ duos de lapide emptos tribunos: legem comiciis centuriatis tulit. P. Lentulus coſ. frater ille inimici mei. id eſt. P. Clodii ap. claudius ſicut iam ſępe ſignificabitur fuit frater. duos tribunos de quibus ipſis quoque iam diximus: quos de lapide emptos ait: quia mercede id faciebant. ſex. ſtatilium ſerranū & Q. numerium ſignificat.

P. Lētulus — P. Clodius — A. Claudi9 — De lapide emptos — Sex. ſtatili9 ſerranus — Q. Numeri9

CIRCA MEDIVM.

Appellatus eſt hic ueteris illius prouintiae ſi dis placet imp. ne tum quidem Paule noſter tabellas cum lauſea romā mittere audebas. Confido uos ītelligere. L. Paulū hunc ſignificari

L. Paulus

qui fuit pater naturalis Africani poſterioris: de Macedonia acq; ultimum eius de rege triumphauit. Macedoniam autē Piſo in quem hęc oratio eſt obtinuit: propter qđ Paulum eum appellat: irridens eum ꝙ ibi ſe non proſpere geſſit.

L. Paulus pater naturalis africani poſterioris

CIRCA MEDIVM.

Marcellus qui ter cōſul fuit ſumma pietate: gloria militari perit in mari: qui tamen ob uirtutem gloria & laude uiuit. Fortaſſe quęratis quem dicat Marcellum. fuit autem. M. Marcelli eius qui bello punico ſecūdo Siracuſas uicit & v. conſulatus adeptus eſt. Hic autem Marcellus de quo Cicero dicit naufragio ad ipſam Africā periit: paulo ante cęptū bellum punicum tertium. Idem cum ſtatuas ſibi ac patri: itemq; auo poneret in monumentis aui ſui ad honoris & uirtutis decorem ſubſcripſit. hi Marcelli nonies coſ. auus quīquies: pater ſemel. itaq; neq; mentitus eſt: & apud imperitiores patris ſui ſplendorem auxit.

Mar. Marcellus — Marcellus naufragio ad ipſam africam periit

CIRCA VERS. A. NOV. DCCC.

Me conſequētibus diebus in ea ip̄a domo qua tu me expuleras quam incenderas pontifices coſſ. pręt. collocarūt: mihiq; ꝙ antea memini pecuniam publicam ad edificandam domum cenſuerunt. hoc Cicero oratorio more non hiſtorico uidetur poſuiſſe: nam multis ętatibus ante Ciceronē nulli id contigiſſe uerum eſt. nemini uero unquā antea: uideamus ne parum caute dicamus. Antiquis enim tēporib9 idem contigit. nam Valerio maximo (ut Antias tradidit) īter alios honores domuſq; publice edificata eſt in palatio cuius exitus quo magis inſignis eſſet: & in publicū uerſus declinaretur. hoc eſt extra priuatum aperiretur. Varronem autem tradere. M. Valerio: quia ſępius uicerat: edes in palatio tributas. L. Higinius dicit in libro priore de uiris claris P. Valerio uoleſi filio publicole edium repul.

Valerius Maximus — Antias — Varro — M. Valerius — L. Higinius — P. Valerius Voleſi f.

cum ſub uelis ubi nunc edis uictorio eſt populum ex lege quam ipſe tulerat conceſſiſſe tradunt: & Antiochi regis filio obſidi domum publice edificatam: inter quos Atticus in annale quę poſtea dicit̃ Lucii poetę fuiſſe. Varro quoꝫ in libro.iii.de uita.p.r.quo loco refert ꝗ gratus fuerit erga benemeritos dicit minime ꝙ in Sicilia cum equitatu ſuo tranſierat ad nos ciuitatem Romę datam edeſque & pecuniam ex ęrario. Videamus tamen nō ideo Cicero dicat ſibi quod antea nulli domum pecunia publica ex ęrario edificatam: quia illis aut locus publice datus ſit: aut domꝰ quę non fuerat eorum: qua propter illos publico ſumptu edificate. Ciceronis domus quę fuerat ipſius & diruta atꝫ incēſa erant: & conſecrata publico ſumptu edificata ſit. qđ nouum & huic primo aut adhuc etiam ſoli contigit.

CIRCA VERS.A.NOVIS.DCCCXX.

O ſtultos Camillos. Furios. Fabricios. Calatinos. Scipiones: Marcellum maximos ſo ornamētum Paulum ruſciuꝫ marium nullius conſilii patres horum auorum conſulum qui triumpharunt. Diximus hanc orationem eſſe dictam Cn. Pompeio magno.ii.M. Craſſo.ii.coſſ. pompei pater bello italico de picētibus. M. Craſſi pater. P. Craſſus ante bellum Italicum de Hiſpanis triumphauit.

CIRCA VERS.A.NOV.DCLX.

Eadem cupiditate uir ſummo ingenio praeditus Cotta nullo certo hoſte flagrauit eorum neuter triumphauit: ꝙ alteri illuꝫ honorē collega: alteri mores ademit. Credo uos querere & quis hic Cotta: & quis ille collega Craſſi fuerit. fuit autē. C. cotta orator ille compar. P. Sulpitii: qui eſt in dialogis Ciceronis de oratore ſcriptis: cū decretus illi eſſet triūphus mortuus eſt ante diem triūphi: cum cicatrix uulneris eius: quod ante plures annos ī proelio acceperat reſciſſa eſſet, Repēte autē Craſſo collega fuit. Q. Sceuola pōtifex qui cum aīaduerteret Craſſo propter ſummā eius in repu. potentiam ac dignitatē: ſenatum in decernendo triumpho gratificari non dubitauit. r.p. magis ꝗ collegę habere rationem. ac ne fieret. S.C. interceſſit. Sed idem prouinciā: cuiꝰ cupiditate pleriꝫ etiam boni uiri deliquebant depoſuerat: ne ſumptui eſſet oratio.

STATIM.

Irriſa eſt a te Paulo ante. M. Piſonis cupiditas triumphādi a qua te longe dixiſti abhorrere: qui etiā ſi minus magnum bellum geſſerat iſtū honorem emittēdum nō putauit puer eruditior ꝗ ipē. Quis hic. M. Piſo fuerit credo uos ignorare. fuit aūt (ut puto iam nos dixiſſe) P. Piſo eiſdē tēporibꝰ quibus Cicero: ſed tāto ętate maior ut adoleſcentulū Ciceronem pater ad eū deduceret: ꝙ in eo etiā quę uitę ſimilitudo & multę erant litterę: orator quoꝫ ꝗ frequētior habitus eſt. biēnio tamē ſerius ꝗ Cicero coſ. fuit. triūphauit procoſ de Hiſpania. Q. Hortenſio. Q. Metello cretico coſſ. ante Ciceronis conſulatū. Inſtant poſt hominū memoriā apparatiſſimi magnificētiſſimiꝫ ludi quales nō modo unquā fuerūt: ſed ne mō quidē fieri poſt hac poſſint poſſum ullo pacto ſuſpicari. Cn. pōpeii ludos ſignificat quibꝰ theatruꝫ a ſe factū dedicauit. quibꝰ ludis elephantorū pugnā primꝰ omniū dedit in circo.

VER.A.VIS.DLX.

Eſt qdē grecꝰ qui cū iſto uiuit homo uere ut dicā. ſic enim cognoui humanꝰ: ſed tam diu: aut cū aliis eſt: aut ipſe ſecū Filodemū ſignificat: qui fuit epicureus illa ętate nobiliſſimus: cuius & poemata ſunt laſciua.

CIRCA VERS.ANVOS. CCCXX.

Qꝫ ꝗ qđ ad me attinet nunquā iſtam īminuā curam inficiando tibi/prope notius eſt: ꝗ ut iudicandū ſit hunc uerſum eſſe. L. acci. poete & dici athieſte atreo.

CIRCA VER.A.NO.CC.

Quod populari illi ſacerdoti ſexcētos ad beſtias ſotios ſtipēdiarioſꝗ miſiſti manifeſtum eſt. P. Clodiū ſignificari.

CIRCA VER.A.NOVIS.CXX.

Et quid uides & quid ſētis.lege iudiciaria lata q̄d' poſt hac
ſumus habituri. Legem iudiciariā ante aliquot annos qui
bus temporibus accuſatus eſt uerres a Cicerone: tulit Aure
lius Cotta pretor:qua cōmunicata ſunt iudicia ſenatui &
equitibus Romanis & tribunis ęrariis.ruſus deinde Pom
peius in cōſolatu ſecūdo quo hęc oratio dicta eſt promul
gauit:ut ampliſſimo ex cenſu ex cēturiis aliter q̄ antea lecti
iudices ęque tamen ex illis tribus ordinibus rēs iudicarent.

CIRCA VER.AN.VO.LXXXX.

L.opimius eiectus patria eſt: qui & poſt preturam & coſ.
maximis periculis rempublicam liberarat. non in eum cui
facta iniuria eſt:ſed in eis qui fecerunt:ſceleris & conſciētię
poena remanſit. Notum eſt Opimium in pretura fregellas
cępiſſe:quo pacto uiſus eſt caeteros quoq; nominis latini
ſotios male animatos repreſſiſſe. eundēq; in conſulatu ful
uium Flaccum conſularem:&.C.Gracchum Tribunitium
oppreſſiſſe. ob quam inuidiam poſtea iudicio circuuent⁹
eſt:& in exilium actus.

Q.ASCONI PEDIANI.IN.L.PISONEM.

PRO.M.SCAVRO.

HAnc quoq; orationem eiſdem coſſ.dixit quibus
pro uatinio.L.Domitio a Henobarbo & Appio
Claudio pulchro coſſ. ſummus iudicii dies fuit
a iiii.non. ſeptembris.

ARGVMENTVM HOC EST.

Marcus Scautus.M.ſcauri filius: qui princeps ſenatus fuit:
uictricū habuit Syllā q̄ uictore & munifico ī ſotios uicto
rię.ita abſtinens fuit:ut nihil neq; donari ſibi uoluerit: neq;
ab aſta emerit ędilitatē ſūma magnificētia geſſit:adeo ut ī
ei⁹ īpēſas opes ſuas abſūpſerit magnūq; ęs alienū cōtraxit.

Ex pretura prouinciam Sardiniam obtinuit in qua neq; ſatis
abſtinēter ſe geſſiſſe exiſtimatus eſt & ualde arrogāter.qd'
genus morum in eo paternū uidebatur:cum cętera induſtria
nequaquā eſſet par.orat tamen aliquādo inter patronos cau
ſarum.ſed poſtquā ex prouincia redierat dixerat pro.C.Ca
tone:iſq; erat abſolutus ad iii.nonas quint.ipſe cum ad con
ſulatus petitionem ad.iii.kalen.quint.Romam rediſſet quę
rentibus de eo Sardis a p.Valerio Triario adoleſcēte parato
ad dicendum & note induſtrię filio eius qui in ſardinia con
tra M.Lepidum arma tulerat:& poſt in Aſia legatus pōtoq;
L.Luculli fuerat cum is bellum cōtra Mitridatem gereret:po
ſtulatus apud.M.Catonem pret.repetundarū ut in actis ſcri
ptum eſt pri.noñ.quintil'. poſt diem tertium q̄ Cato erat ab
ſolutus.Subſcripſerunt Triario ī Scaurum.Q.Marius.L.F
&.Q.Pacuuii fratres cognomine Claudii: qui inquiſitionē
in Sardiniam itemq; in corſicam inſulas dies tricenos accepe
runt:neq; profecti ſunt ad inquirendum. cuius rei hanc cau
ſam reddebant: q̄ interea comitia conſularia futura erant. ti
mere ergo ſe ne Scaurus ea pecunia quam ab ſociis abſtuliſſ;
emeret conſulatum:& ſicut pater eius feciſſet antequā de eo
iudicari poſſet magiſtratum iniret:ac rurſus ante alias proui
cias ſpoliaret q̄ rationem prioris adminiſtrationis redderet
Scaurus.ſummam fiduciā; in paterni nominis dignitate ma
gnam in Cn.Pompeii magni reponebat. habebat enim filiū;
liberorum Cn.Pompeii fratrem.nam tertiam ſceuolę filiam
dimiſſam a Pompeio in matrimonium duxerat.M.Cato
nem autem qui id iudicium (ut dixim⁹) exercebat: metuebat
admodum propter amicitiam quę erat illi cum Triario.nam
Flaminia triaria mater & ipſe Triarius ſororem Catonis ſer
uiliā; quę mater.M.bruti fuit familiariter diligebat. Ea por
ro apud Catonē maternā obtinebat auctoritatē:ſ; in eo iudi
cio neq; pōpeius propēſum adiutoriū prębuit. Videbat' enī
apd' animū ei⁹ nō min⁹ offēſiōis cōtraxiſſe q̄ iudiciū ei⁹ in

Muciam crimine impudicicię ab eo dimiſſam leuius feciſſe
eſtimaretur cum eam ipſe probaſſet: quã gratię acquiſiſſe ne
ceſſitudinis iure: ꝙ ex eadem uterq; liberos haberet. Neque
Cato ab equitate ea quã & uitam eius & magiſtratum illum
dicebat quoquã deflexit. Poſt diem autem quartam quam
poſtulatus erat Scaurus. Fauſtus Sylla tum quęſtor filius ſyl
lę foelicis frater ex eadem matre Scauri: ſeruus eius uulneratꝰ
proſiluit ex lecticis: & queſtus eſt pro interempto: eſſe com
petitionibus Scauri: & ambulare cum trecẽtis armatis: ſeq; ſi
neceſſe eſſet uim ui repulſurum. Defenderunt Scaurum ſex
patroni cum ad id tempus raro quiſquã pluribus q̃ quattuor
uteretur: ac poſt bella ciuilia ante legem iuliã ante duodenos
patronos eſt prouentum. fuerunt autem hi ſex. P. Clodius
pulcher. M. Marcellus. M. Calidius. M. Cicero. M. Meſſala
niger. Q. Hortenſius. ipſe quoq; Scaurus dixit pro ſe: ac ma
gnopere iudices mouit: & ſqualore & lachrymis & edilitatis
effuſa memoria: ac fauore populari: ac precipue paternę au
ctoritatis recordatione.

ENARRATIO.
CIRCA VER. PRIMVM. XXXX.

Cum enumeraret iudicia: quę pater Scauri expertus eſt: ſubit
etiam populi iudicium inquirente Cn. Domitio. tri. ple. Do
mitius qui coſ. fuit cum Caſſio: cum eſſet tribunꝰ plebis ira
tus Scauro ꝙ eum in augurum collegium non cooptauerat
diem ei dixit apud populum & multam irrogauit: ꝙ eius
opera ſacra multa po. Ro. diminuta eſſe diceret. Crimini da
bat ſacra publica po. Ro. deum penatium: quę lauini fuerunt
opera eius minus recte caſteq; fieri: quo crimine abſolutus ẽ.
Scaurus quidẽ: ſed ita ut a tribus tribubꝰ dãnaretur: a xxxvii
abſolueretur: & in eis pauca puncta. puncta inter damnatio
nem & abſolutõnem intereſſent. Ibidem reus eſt factus a Q.
Seruilio Cepione lege ſeruilia cũ iudicia penes equeſtrẽ ordi
nem eſſent: & P. Rutilio dãnato nemo tam innocẽs uidereť
ut non timeret illa. Q. ſeruilius cepio ſcaurum obligationis

Mucia
Fauſtus ſylla · f · ſyllæ felicis
Fauſtus ſylla Sylla felix
Scaurũ defenderunt ſex patroni cum ad id tempꝰ raro qſquã pluribus q̃m quattuor uteretur.
P. Clodius · M. Marcellus · M. Calidi · M. Cicero · M. Meſſala · Q. hortẽſiꝰ
Cn. Domitius
Coſſ
Caſſius
Diem ei dixit apud populũ
Multam irrogauit
Sacra publica · Po · Ro · deũ penatiũ que lauini fuerunt
Puncta pauca inter damnatioñe & abſolutioñe intereſſent ·
· Q. Seruilius Cepio
Seruilia Lex
P. Rutilius Damnatꝰ
Iudicia penes equeſtrẽ ordinẽ eſſent

aſiatice inuidiã & aduerſus leges pecuniarũ captarum reum
fecit repetundarum lege quam tulit Seruilius Claudia Grac
chia. Scaurus tanta fuit continentia animi & magnitudine
ut Cepionem contrarium detulerit & breuiore die ĩquiſitio
nis accepta effecerit: ut ille prior cauſam diceret. M. quoque
Druſum tri. pl. cohortatus ſit: ut iudicia cõmutaret. Ibidem
ab eodem etiam lege uaria caſtos ille relip. proditionis eſt
in crimen uocatus uexatus a. Q. Vario tri. ple. eſt non mul
to ante. Italico bello exorto cum obſociis negatam ciuitatẽ
nobilitas in inuidia eſſet. Q. Varius trib. ple. legem tulit ut
quęreretur de his quorum ope conſilio ut ſocii contra P. R.
arma ſumpſiſſent. Tũ Q. Cepio uetus inimicus Scauri ſpe
rans inueniſſe ſe queſtionem opprimẽdi eius: egit ut Q. Va
rius tri. ple. belli concitati crimine adeſſe apud ſe Scaurum iu
beret anno lxxii. Ille per uiatorem accerſitꝰ cum iam ex mor
bo male ſolueretur diſſuadentibus amicis ne ſe in illa ualitu
dine & ętate inuidię populi obiceret inimicꝰ nobiliſſimis iu
uenibus proceſſit in forum: deinde accepto reſpondendi lo
co dixit. Q. Varius hiſpanus. M. Scaurum principem ſena
tus ſocios in arma ait conuocaſſe. M. Scaurus princeps ſenatꝰ
negat (teſtis nemo eſt) utri uos quir. conuenit credere? Qua
uoce ita omnium cõmutauit animos ut ab ipſo etiã tribuno
dimitteretur. Dicit iterum de patre. M. Scauri. Non enim tã
tum admiratus ſum ego illum uirum ſicut omnes. ſed etiam
precipue dilexi. Primus enim me flagrantẽ ſtudio laudis in
ſpem impulit poſſe uirtutem ſine pręſidio fortunę: quo cõ
tendiſſem labore & conſtantia peruenire. Poſſit aliquis quę
rere cur hoc dixerit Cicero. cum ſcaurus patricius fuerit. quę
generis caritas etiã inertes homines ad ſummos honores ꝑ
uexit. Verum Scaurus ita fuit patricius ut tribꝰ ſupra cũ ęta
tibus iacuerit domus eius fortuna. nam neq; pater: neq; auus
neq; etiam proauus (ut puto) propter tenues opes & nullam
uitę ĩduſtriam honores adepti ſunt. itaq; Scauro ęque ac no
uo homini laborandum fuit.

Si me hercule iudices p. l. tribulo dicerẽ quẽ unũ & oĩ mẽoria

Cepio
Inquiſitionis breuiore die accepta
M. Druſus
Varia lex
Q. Variꝰ
Q. Varius · Tr · pl ·
Q. Cepio
Viatorẽ
Q. Varius hiſpanus
Varius accuſat · Scaurus negat · teſtis nemo · Vtri uos quirites cõuenit credere · pulchr
Virtus ſine preſidio fortunę poteſt qº contendit labore & cõſtantia peruenire

ſceleratiſſimum & audaciſſimum fuiſſe accepim⁹: tamē nō
timerem uenenum hoſpiti: aut conuiue ſi diceretur cenanti
ab illo datū cui neq; hęres neq; iratus fuiſſet. L. hic tribullus
prętorius fuit ętate patrum Ciceronis: is propter multa flagi
cia cum de exilio accerſitus eſſet ne in carcerem necaretur ue
nenum bibit.

CIRCA TERTIAM PARTEM. A. PRIMO.

Audimus. hoc uero meminimus ac pene uidimus eiuſdē ſtir
pis & nominis. P. Craſſum ne in manus incideret inimicorū
ſeipſum īteremiſſe. hic Craſſus fuit pater craſſi eius qui emu
lus potentię Cn. Pompei fuit. Perit autem in dominatiōe. L
cinne cum ille & alios principes optimatum & collegam ſuū
Cn. octauium occidit.

STATIM.

Ac neq; illius Craſſi factum neq; ſuperioris hiſdem honori
bus uſus qui fortiſſimus in bellis fuiſſet. M. aquilius potuit
imitari. hęc uerba quibus Cicero nūc utitur: ac neq; eam uidē
tur habere naturam ut ſemel poni non ſoleant: quia eſt coniū
ctio diſiūctiua ſed ſemper poſtulat ut ruſus inferatꝰ: & neq;
cum dicimus ut neq; hoc neq; illud. quo autem cāu acciderit
qua ue ratione ut hoc loco Cicero hoc uerbo ita uſus ſit: pre
ſertim cum adiecerit illam appoſitionem ut nomen intulerit
poſtea alterum: neq; perſpicere potui & attēdendum eſſe ual
de puto. Moueor enim merita uiri auctoritate neq; ignoro
aliquando hoc uerbum neq; uel ſemel poni: ut in eadem hac
oratione ante ipſe Cicero poſuit. Sic inquā ſe iud. res habet.
neq; hoc a me nouum diſputatur: ſed quęſitum ab aliis eſt.
Sed hoc loco ut ſine prępoſitione illius uerbi uideamus eſſe
poſitum & tamen quo ſit ſecundū aliquid inferri. nam cum
dixerit neq; hoc a me nouum diſputatur infert: ſed quęſitū
ab aliis eſt.

PAVLO POST.

Quid uero alterum Craſſum temporibus eiſdem: nam aut
clariſſimi uiri Iulii: aut ſummo īgenio preditus Marcus An
tonius potuit imitari. Hic alter Craſſus idem eſt de quo

ſupra diximus. Alterum autem eum appellat: quia ante mentio
nem fecit. P. Craſſi qui fuit pontifex maximus & bello ariſtoni
ci in Aſiam dedit operam ut occideretur. Iulios autem cum di
cit duos cęſares fratres. C. & . L. ſignificat: ex quibus. L. & coſ.
& pretor fuit. C. Edilicius quidem occiſus eſt: ſed tantum in ci
uitate potuit ut cauſa belli ciuilis contentio eius cum Sulpicio
tribuno fuerit: nam & ſperabat & id agebat cęſar: ut omiſſa pre
tura coſ. fieret: cui cum primis temporibus iure Sulpitius reſiſte
ret: poſtea nimia contētione ad ferrum & ad arma proceſſit. Idē
inter primos temporis ſui oratores & tragicus poeta bonus ad
modum habitus eſt. huius ſunt enim tragedię: quę inſcribuntur
Iulii: & hi autem Iulii & Antonius ab ſatellitibus Marii ſunt oc
ciſi cum Craſſus (ut ſupra diximus) eundem caſum ſua manu
pręueniſſet.

CIRCA MEDIVM.

Neq; uero hęc ipſa quotidiana res Appium Claudium illa hu
manitate & ſapientia preditum per ſe ipſa mouiſſet: niſi hunc
Claudii fratris ſui competitorem fore putaſſet: qui ſiue patrici⁹
ſiue plebeius eſſet. nōdum enim certum conſtitutum erat: cum
illo ſibi contentionem fore putabat. Fuerunt enim duę familię
Claudię earumq; Marcellorū appellata eſt: plebeiaq; & pulchro
rum patricia. Sed hoc loco urbane Cicero luſit in Claudum: cū
quo in gratiam non redierat: nam quia is. P. Clodii erat frater q
ex patricia in plebeiam familiam tranſierat: per ſummā infamia;
ſe quoq; dubitare adhuc dixit.

POST DVAS PARTES ORATIONIS

Dixit deinde Scauro quem defendit. nam cum ex multis unus
ei reſtaret Dolobella paternus inimicus qui eum. Q. Cepione p
pinquo ſuo cōtra Scaurum patrem ſuum obſignauerat ſtateras
eas ſibi īimicicias non ſuſceptas ſed relatas. & cętera. ne forte er
retis & eundem hunc Cn. Dolobellam putetis eſſe in quem. C.
cęſari ſorores legitiſ. ſcire uos oportet duos eode; tempore fu
iſſe & prenomine & nomine & cognomine Dolobellas. horum
igitur alterum Dolobellam cęſar accuſauit nec damnauit. alte;
M. Scaurus & accuſauit & damnauit.

POST TRES PARTES.

Primo quo loco defendit ꝙ tam magnificam domum ſcaurus habet:preſertim cum propinquitas & celebritas leo ſuſpitionē delidię tollat:aut cupiditatis.Demonſtraſſe uobis memini me hanc domum ī ea parte pallatii eſſe:quę cum ab ſacra uia deſcēderis & per proximum uicum qui eſt ab ſiniſtra parte proderis poſita eſt.Poſſidet eam nūc locus cicinam qui coſ. fuit cū clau dio.in huius domus atrio fuerunt quatuor colūnę marmoreę ī ſigni magnitudine:quę nunc eſſe in regia theatri Marcelli dicūt uſus erat is ędilis ut ipſe quoqꝫ ſignificat ut ī ornatu theatri qd ad tēpus perq̄ampla magnitudine magne fecerat.

VER.A.NOV.

Hęc cum tu effugere non potuiſſes contendens tamē & poſtulabis ut.M.Emilius cum ſua dignitate omni cum patris memoria:cum aui gloria ſordidiſſime: leuiſſime:uaniſſime genti ac prope dicam pellitis teſtibus condonetur. Auum nunc Scauri maternum ſignificat.L.Metellum pont.max.quē poſtea quoqꝫ nominat.nam paternus auus proauuſqꝫ Scauri humiles atqꝫ obſcuri fuerunt.

VER.A.NOVIS.CLX.

Vndiqꝫ mihi ſuppeditat ꝙ pro.M.Scauro dicam quocūqꝫ nō modo mens uerum etiam oculi inciderint.curia illa uos de grauiſſimo principatu patris fortiſſimoqꝫ teſtatur.L.ipſe Metellꝰ auus huius ſanctiſſimos deos illo conſtituiſſe ī templo uidetͬ in ueſtro conſpectu iud.ut ſalutem a uobis nepotis ſui depreca retur.Caſtoris & pollucis templum Metellus quem nominat re ferat.laudauerunt ſcaurum conſulares ix.L. Piſo.M.Vol.Q. Metellus nepos.M.perpenna.L.Philippus.M.Cicero.Q.Hortenſius.P.ſeruilius hiſauricus pr.Cn.Pompeius magnus horū magna pars per tabellas laudauerunt qui aberant:inter quos Pōpeius quoqꝫ:nam ꝙ erat procoſ.extra urbem morabatur. Vnus preterea adoleſcens laudauit frater eius Fauſtus cornelius ſyllę filius.Is in laudatione multa humiliter & cum lachrymis locutꝰ non minus audientes permouit q̄ Scaurus ipſe permouerat ad genua iudicium cum ſententię ferrētur.Bifariam ſe diuiſerunt: qui pro eo rogabant ab uno latere Scaurus ipſe &.M. Glabrio ſororis filius & Paulus & P.lentulus lētuli nigri Flaminis filiꝰ

&.L.Aemilius buca filius &.C.Memiꝰ fauſta natus ſupplicauerunt.Ex altera parte Sylla Fauſtus frater Scauri:&.C. aronius limo cui Fauſta ante paucos mēſes nupſerat dimiſſa a memio:& T.peduceus.&.C.Cato.& M.olena ſcortianus. Sententias tulerunt ſenatores duo:& xx.equites tres: & xx.tribuni ęrarii. xxv. ex quibus damnauerūt ſenatores.iiii.equites.ii.tribuni.ii. Cato pręterea cum uellet de accuſatoribꝰ in conſiliū mittere : multiqꝫ e populo manus in accuſatores intenderēt. ceſſit imperitę multitudini:ac poſtero die in cōſiliū de calumnia accuſatorum miſit C.Triarius.nullam grauem ſentētiam habuit.ſubſcriptores eiꝰ. M.&.Q.pacuuii fratres denas:&.L.Mariꝰ tres graues habuerūt Cato prętor iudicium:quia ęſtate agebatur ſine tunica exercuit Capiſtro ſub toga cinctus: in forum quoqꝫ ſic deſcēderat iuſqꝫ dicebat:idqꝫ reppererat & uetere conſuetudine:ſecūdū quam & Romuli ętatis ſtatuę in capitolio:& in roſtris Camilli fuerunt togate ſine tunicis.

PRO.M.SCAVRO.FINIS.

INCIPIT PRO MILONE.

HAnc dixit.Cn. Pompeio.iii.coſ. ad vi. idus april.ꝙ iudicium cum ageretur exercitū in foro & omnibus in templis quę circum forum ſunt collocatum a Cn. Pompeio fuiſſe tantū ex ea ratione & annalibus: ſed etiam ex libro apparet qui Ciceronis nomīe inſcribitur de optimo genere oratorum.

ARGVMENTVM HOC EST.

Annius Milo &.P.Plautius hipſeus.&.Q.Metellus Scipio cōſulatum petierunt non ſolum largitione palam profuſa:ſed etiā factionibus armatorū ſuccincti.Miloni & Clodio ſummę erāt inimicicię: ꝙ & Milo Ciceronis erat amiciſſimꝰ in reducēdoqꝫ eo enixe operam reipublicę dederat.&.P.Clodius reſtituto Ciceroni erat infeſtiſſimus:ideoqꝫ ſumme ſtudebat hipſeo & Scipioni contra Milonem: ac ſępe inter ſe Milo & Clodius cū ſuis factionibus Romę depugnauerāt: & erat uterqꝫ audacia pares: ſed Milo pro melioribus partibus ſtabat. Pręterea in eūdē annū conſulatū Milo Clodius pręturā patebat:quam debilem futurā

Interrex a Patriciis conuocatis ad id ipſū prodebatur

coſ.Milone intelligebat. Deinde cum diu tracta eſſent comitia conſularia:perficiq; ob eas ipſas perditas candidatorū contētiones non poſſent:& ob id menſe ianuario nulli dum neq; conſules:neq; prętores eſſent trahereturq; dies eode; quo antea modo dum Milo q̄ primum comitia confici uellet: conficeretq; cum bonorū ſtudiis ꝙ obſiſtebat Clodio:tamē etiā populo propter effuſas largitiones impenſas quoq; ludorum ſcenicorum ac gladiatorii muneris maximas in quas tria predia effudiſſe eum Cicero ſignificat:competitores eius trahere uellent:ideoq; Pompeius gener Scipionis &.L. Numatius tribun⁹ plebis referri ad ſenatum de patriciis conuocādis:qui inter regem proderent non eſſent paſſi:cum inter regem prodere oratoris eſſet ad iii.kalen. Februa.acta & enim magis ſequenda & ipſam orationem: quę actis congruit(puto;quā Feneſtellam:qui ad xiiii.kalen.Febru. tradit(Milo Lanuuium(ex quo erat municipio: & ibi tum dictator)profectus eſt ad Flaminē prodendum. Poſtera die occurrit ei circa horam nonā Clodius paulo ultra bouillas rediens ab aricia prope eum locum in quo bonę deę ſacellum eſt. Erat autem allocutus decuriones aricinorū. Vehebatur Clodius equo ſerui xxx.fere expediti(ut illo tempore mos erat)iter facientibus:gladiis cincti ſequebantur.erant cum Clodio pręterea tres comites eius:ex quibus eques.r.unus.C.Caſſinius ſchola: duo de plebe noui homines.P.pōponius. Milo rheda uehebatur cum uxore Fauſta filia.L.Syllę dictatoris.&.M.Fuſio familiare ſuo. ſeq̄batur eos magnū ſeruorū agmen: inter quos gladiatores quoq; erant ex quibus duo noti Euclamus:& Birria.ii.in ultimo agmine tardius euntes : cum ſeruis.P. Clodii rixam cōmiſerunt : ad quem tumultū cum reſpexiſſet Clodius minitabūdus: humerū eius birria rōphea traiecit: inde cum orta eſſet pugna plures Miloniani accurrerūt. Clodius uulneratus in tabernā proximā Bouillano delatus eſt. Milo ut cognouit uulneratū Clodium cum ſibi periculoſius illud etiā uiuo eo futurū intelligeret: occiſo autem magnū ſolatiū eſſet habiturus:etiā ſi ſubennda eſſet poena exturbari tabernam iuſſit . fuit anteſignanus ſeruorum eius.M. Fuſtenus:atq; ita Clodius latens extractus eſt: multiſq; uulneribus confectus. cadauer eius in uia relictum : quia ſerui Clodii:

Ianuario menſe Conſules & praetores creari ſolebant ſi qd comitia nō impedirent
Tria praedia effudit milo in impenſas ludorū
Pōpeius
Piſo
L. Numatius
Feneſtella
Prodere interregem q° tempore moris erat
Lanuuium municipium milonis
Dictator Lanuuij milo
Prodere flaminē
Bouillae
Aricia
Bonae deae ſacellū
C. Caſſinius ſchola
P. Pōponius
Fauſta
L. Sylla
M. Fuſius
Euclamus
Birria
Rixā cōmiſerūt
Clodius uulneratus
Romphea
M. Fuſtenus
Clodius occiſus
Clodij cadauer

aut occiſi erant:aut grauiter ſaucii latebāt. Sex.Tedius ſenator qui forte ex rure ī urbē reuertebat̄ ſuſtulit: & lectica ſua Romā ferri iuſſit:ipſe rurſus eodē unde erat regreſſum recepit: perlatū ē corpus Clodii ante primā noctis horā: infirmęq; plebis & ſeruorū maxīa multitudo magno luctu corpus in atrio domus poſitū circūſtetit.Augebat aūt facti īuidiā uxor Clodii fuluia:quę cū effuſa lamētatōe uulnera eius oſtendebat. Maior poſtera die luce prima multitudo eiuſdē generis confluxit: cōpluresq; noti hoīes eliſi ſunt:inter quos.C.Vibien⁹ ſenator erat. Dom⁹ Clodii ante paucos mēſes ēmpta de.M.Scauro in palatio eodē munatius plancus frater.L.Planci oratoris.&.Q.Pōpeius Rufus Syllę dictatoris ex filia nepos tri.ple. accucurrerūt:eiſq; obſtantibus uulgus īperitū corpus nudū Caldatū ſicut in lecto erat poſitū ut uulnera uideri poſſent in forū detulit:& in roſtris poſuit ibi pro cōtione Plancus & pompeius qui cōpetitorib⁹ Milonis ſtudebāt in inuidiā Miloni fecerūt. populus duce Sex. Clodio ſcriba corpus P.Clodii ī curiā ītulit: cremauitq; ſubſelliis & tribunalib⁹ & menſ.& codicib⁹ librariorū: q̊ igne & ipſa q̄q; curia flagrauit.& itē porta baſilica quę erat ei iūcta ambuſta ē: dom⁹ quoq;.M.Lepidi īterregis(is enī magiſtrat⁹ curulis erat creatus) & abſentis Milonis eadē illa Clodiana multitudo oppugnauit. Deinde ſagittis repulſa eſt.tū faſces ex lecto libitini ęratos attulit ad domū Scipionis & Hipſei.deinde ad ortos Cn.Pōpei clamitās eū mō coſ.mō dictatorē.Incendiū curię maiorē aliquāto indignationē ciuitatis mouerat q̄ īterfectio Clodii. Itaq; Milo quē opinio fuerat iuiſſe in uolūtariū exiliū īuidia aduerſariorū recreatus.nocte ea redierat Romā qua īcēſa erat curia:petebatq; Milo deterius cōſulatū apte q̄q; tributī in ſingulos millia aſſiū dederat cōtionē:& poſt aliquot dies dedit.M.Celius.tri.plebis acci.ipſe etiā cauſa; etiā ad populū dicebāt.uterq; Miloni a Clodio factas eſſe inſidias.fiebāt interea alii ex aliis īterreges qui comitia cōſularia propter eorū candidatorū tumultus & eadē manus armata habere nō poterāt.itaq; primo factū erat.S.C.ut īterrex & tri.ple.& Cn.pōpeius qui procoſ. ad urbē erāt uiderēt ne quid detrimēti reip.capet. dilectus aūt pōpeius tota Italia haberet:qui cū ſumma celeritate preſidiū comparaſſet.poſtulauerūt

Sex. Tedius
Atrium domus
Fuluia
C. Vibienus
M. Scaurus
Munatius Plancus
L. Plancus
Q. Pompeius Ruffus
Sylla
Caldatū
Plancus
Pompeius
Inuidiā facere
Sex. Clodius ſcriba
Baſilica prope curiam
M. Lepidus
Libitini
Scipio
Hypſeus
Cn. Pompeius
M. Celius
Interreges alij ex alijs fiebant q comitia conſularia propter cādidatorū tumultū habere non poterant

apud eū familiā Milonis, itē Fauſte uxoris eius exhibēdā, duo
adoleſcētuli qui Appii Claudii ambo appellabātur: qui erāt. C
Claudii: q frater fuerat Clodii: & ob id illi patrui ſui morte ue
lut auctore fratre ꝑſequebāt̃ eaſdē Fauſtę & Milonis familias
poſtulauerūt duo ualerii nepotes & Leo &. L. Herēnius balbus.
P. Clodii quoqꝫ familiā & comitū eius poſtulauit. eodē tēpore
Cecilius familiā Hipſei. &. Q. pōpei poſtulauit.
Affuerūt Miloni. Q. Hortenſius. M. Cicero. M. Marcellus. M.
Calidius. M. Cato. Fauſtus Sylla uerba pauca Q. Hortēſius di
xit que liberos eſſe eos qui pro ſeruis poſtularēt̃. nā poſt recētē
cedē manumiſerat eos Milo ſub hꝯ titulo ꝙ caput ſuū ulti eēnt.
Hęc agebant̃ menſe ītercalari poſt diē trigeſimū fere q̄ erat Clo
dius occiſus. Q. Metellus Scipio in ſenatu cōtra M. Cepionem
cōqueſtus ē de hac cede. P. Clodii: falſum eſſe dixit ꝙ Milo ſic
ſe defenderet & Clodiū uicinos decuriones alloquēdi gratia ab
iſſe ꝑfectū cū ſex ac xx. ſeruis Milonē ſubito poſt horā quartā
ſenatu miſſo cū ſeruis amplius. ccc. armatis obuiā ei contēdiſſe
& ſupra bouillas inopinātē itinere aggreſſum: ibi P. Clodiū tri
bus uulneribus acceptis bouillas perlatū tabernā ī quā ꝑfugerat
expugnatā a Milone. ſemianimē Clodiū extractum
in uia appia occiſum eſſe: anulūqꝫ eius ei morīēti extractū. deīde
Milonē cū ſciret in Albano puplū filiū clodii ueniſſe ad uillam
& cū puer ante ſubtractus eēt ex ſeruo halicore queſtionē ita ha
buiſſe ut eū articulatī cōſecarent. uillicū & pręterea duos ſeruos
iugulaſſe ex ſeruis Clodii qui dn̄m defenderint undecī eſſe īter
fectos. Miloni duos ſolos ſautios factos eſſe ob quę milonem
poſtero die xii. ſeruos qui maxīe operā nauaſſent manumiſiſſe
populoqꝫ tributī ſingula millia ęris ad defendēdos de ſe rumo
res dediſſe. Milo miſiſſe ad Cn. pōpeiū dicebat̃: ꝙ Hipſeo ſum
me ſtudebat ꝙ fuerat eius quęſtor deſiſtere ſe petitōe cōſulatus
ſi ita ei uideret̃. Pōpeiū reſpōdiſſe nemini ſe neqꝫ petēdi: neqꝫ de
ſiſtendi auctorē eſſe: neqꝫ. p. r. poteſtatē aut cōſiliū: aut ſentētiaꝫ
interpellaturū. deinde. C. Lucillū: qui ꝑpter. M. Ciceronis fami
liaritatē amicus erat miloni egiſſe quoqꝫ dicebat̃: ne ſe de hac re
cōſulēdo īuidia oneraret. Inter hęc cū crebeſceret rumor Cn. pō
peiū creari dictatorē: neqꝫ oportē aliter mala cītatis ſedari poſſe

uiſum ē optimatibus tutius eſſe eū conſulē ſine collega creari:
& cū tractata ea res eſſet in ſenatu facto in. M. bibuli ſententiam
S. C. Pōpeius ab interrege Seruio ſulpitio. v. kalen. Mar. menſe
inter calario coſ. creatus eſt: ſtatimqꝫ cōſulatū iniit. deinde poſt
diē tertiū de legibus nouis ferēdis retulit. duas ex. S. C. promul
gauit. alterā de ui qua nominatī cędē in Appia uia facta & incē
diū curię & domū. M. Lepidi interregis oppugnatā cōprehēdit
alterā de ambitu poenā grauiorē & formā iudiciorū breuiorem
Vtraqꝫ enī lex prius teſtes dare. deinde uno die: atqꝫ eodē & ab
accuſatore & ab reo perorari iubebat: ita ut duę horę accuſatori
tres reo darētur. His legibus obſiſtere. M. Celius. tri. ple. ſtudio
ſiſſimus milonis conatꝰ ē: ꝙ & priuilegiū diceret ī Milonē ferri
& iudicia p̄cipitari: & cū ꝑtinacius legē celius uituperaret eo pro
ceſſit irę pōpeius ut diceret ſi coactus eſſet armis ſe. r. p. defenſu
rū. timebat aūt Pōpeius Milonē: ſeu timere ſe ſimulabat. plerūqꝫ
nō domi ſuę: ſed in ortis manebat: idqꝫ ipſe ipſum in ſupioribꝯ
circa quos etiā magnanimus multū excubabat. Senatū quoqꝫ ſe
mel repetūdus erat pōpeius ꝙ diceret timere ſe aduentū milonis
Dein proxīo ſenatu. P. cornificius ferrū Milonē intra tunicam
habere ad femur alligatū dixerat. Poſtulauerat ut femur uideret
& ille ſine mora tunicā leuarat. Tū. M. Cicero exclamauerat oīa
illi ſimilia crīa eſſe: quę in Milonē diceret̃. Alia deinde Munati
us Plancus tri. ple. produxerat in cōtionē. M. Aemiliū Philemo
nem notū hominē libertū. M. Lepidi ſe dicebat: pariterqꝫ ſecuta
quatuor liberos hoīes iter faciētes inſuper ueniſſe: cū clodius oc
cideret̃. & ob id cū ꝑclamaſſent abreptos & productos p duos
menſes in uillā milonis p̄cluſos fuiſſe: eaqꝫ res ſeu uera ſeu falſa
magnā inuidiā miloni cōtraxerat. Idemqꝫ Munatius & pōpeiꝰ
tri. ple. in roſtra produxerant triūuirū cōpitalem: eūqꝫ interroga
uerant an galatā milonis ſeruū cędes facientē deprehēdiſſet. ille
dormiētem in taberna pro fugitiuo deprehenſum: & ad ſe pro
ductum eſſe reſpōderat. denūciauerant tantū triūuiro ne ſeruū
remitteret. Sed poſtera die cecilius tri. pl. & Manilius Camanus
collega eius ereptum e domo triūuiri ſeruū Miloni reddiderūt.
hęc & nullam de his criminibus mentionē fecit Cicero: tantum
quia ita compererā putaui exponēda. inter primos &. Q. pōpeiꝰ

&.C.Saluſtius.&.T.Munatius plancus tri.ple.īimiciſſimas cõ
tiones de Milone habebāt.inuidiā etiā de Cicerone ꝙ milonē
tanto ſtudio defenderet:atq; maxima pars multitudinis populi
infenſa nõ ſolū miloni:ſed etiā propter iuiſum Ciceronis patro
ciniū.Poſtea põpeius & Saluſtius in ſuſpitione fuerant in gratiā
rediſſe cū Milone ac Cicerone. Plancus aūt infeſtiſſime pſtitit:
atq; in cicerone quoq; multitudinē inſtigauit.Põpeio aūt ſuſpe
ctum faciebat milonē ad pniciē eius comparauit eū uociferatus.
Pompeiuſq; ob ea ſępi⁹ quęrebaẗ fieri ſibi quoq; inſidias: & id
palam ac maiore manu ſe armabat. dicturū quoq; diē Ciceroni
plancus oſtendebat. Poſtea aūt.Q.põpeius inde meditat⁹ erat
tanta tamē cõſtantia ac fides fuit ciceronis ut nõ populi a ſe alie
natione.nõ Cn.põpei ſuſpitionibus:nõ periculū futurū: ut ſi di
es ad populū diceret:non armis quę palā in milonē ſumpta erāt
deterreri potuerit a defenſionē eius:cū poſſ; omne periculū ſuū
& offenſionē inimicę multitudinis declinare: redimere aūt Cn.
Pompei animū ſi paulū ex ſtudio defenſionis remiſiſſet. Perla
ta deinde lege põpeii in qua id quoq; ſcriptū erat:ut quęſtor ſuf
fragio populi ex iis qui conſules fuerant crearet: ſtatim comitia
habuit:creatuſq; erat Cn.domitius Aenobarbus qſtor. Alioꝝ
quoq; iudicū qui de ea re iudicarent Põpeius tales propoſuit ut
nūquā neq; clariores uiros neq; ſanctiores propoſitos eſſe cõſta
ret.Poſt quod ſtatim noua lege milo poſtulatus a duobus Ap
piis Clodiis adoleſcētibus iiſdē a quibus antea familia eius fue
rat poſtulata.Itaq; de ambitu ab iiſdē appiis & pręterea a C.Ce
teio &.L.cornificio de ſodaliciis.& a P. Fuluione rato. Poſtu
latus aūt erat & de ſodaliciis & de ambitu: ea ſpe primū iudiciū
de ui futurū apparebat:quod eū damnatū iri confidebāt:nec po
ſtea reſponſurū.Diuinatio de ambitu accuſatorū facta ē quęſto
re A.torquato:atq; ambo quęſtores torquatus & Domitius pr.
nõn april.reū adeſſe iuſſerūt.quo die Milo ad domiti:tribunal
uenit:ad Torquati amicos miſit. ibi poſtulāte pro eo.M. Mar
cello obtinuit ne prius cauſam de ambitu diceret q̃ de ui iudicū
erat profectū.Apud Domitiū aūt quęſtorē maior appius poſtu
lauit a milõe exhiberi ſeruos numero.iiii. &.l. & cū ille negaret
eos qui nominabanẗ in ſua poteſtate eſſe Domiti⁹ ex ſententia

C. Saluſti⁹
T. Munati⁹ plancus
Pompeius
Saluſtius
Planc⁹
Pompeij ſuſpitiones de Miloe
Planc⁹
Q. Põpei⁹
Pompei lex
Cn. Domiti⁹ aenobarb⁹
Iudices in cauſa miloniana q̃les
Appij Clodij duo adoleſcẽtes
De ſodaliciis postulatus
C. Ceteius
L. Cornificius
P. Fuluius rato
A. Torq̃tus
Domitius pr.
M. Marcellus
Domitius quęſtor
Appius maior
Appius maior

iudicū pronūciauit ut ex ſeruorū eorū numero,accuſator quot
uellet ederet. citati deīde teſtes ſecūdū legem quę(ut ſupra dixi
m⁹) iubebat ut priuſquā cauſa agereẗ teſtes per triduū audirenẗ
dicta eorū iudices confirmarent,quarta die adeſſe omnes in diē
poſterū iuberētur:ac coram accuſatore ac reo Pilę in quibus no
mina iudicū inſcripta eſſent ęquarentur. dein ruſus poſtera die
ſortitio iudicū fieret unius & lxx.qui numerus cū ſorte attigiſſ;
is ei protinus ſeſſum irent: tū ad dicendū accuſator duas horas
reus tres haberet.reuſq; eodem die illo iudicaretur.Prius autem
q̃ ſentētię ferrentur:quinos ex ſingulis ordinibus accuſator toti
dem reus eiiceret:ita ut numerus iudicū relinquereẗ qui ſentētias
ferrent quīquageſimus & unus: primo die datus erat in Milonē
teſtis Caſinius ſchola:qui ſe cum.P.Clodio fuiſſe cū is occiſus
eſſ; dixit: atrocitatēq; rei factę quāmaxīe potuit auxit quē cum
interrogare.M.marcellus cępiſſet tanto tumultu Clodianę mul
titudinis circūſtantis exterritus eſt: ut uim ultimā timens in tri
bunal a Domitio reciperet.Quā ob cauſam.M. Celius & ipſe
Milo a Domitio pręſidiū īplorauerunt. Sedebat eo tēpore Cn.
Pompeius ad ęrariū:perturbatuſq; erat eodē illo clamore: itaq;
Domitio promiſit ſe poſtero die cū pſidio deſcenſurū: idq; fe
cit.quare territi Clodiani ſilentio uerba teſtium per biduū audi
ri paſſi ſunt.Interrogauerūt eos.M. Cicero:& M. marcellus mi
lo ipſe multis ex iis q bouillis hītabāt teſtīoniū dixerūt de iis q̃
ibi facta erāt.cauponē occiſū:tabernā expugnatā:corpus clodii
ī publicū exīctū eē: ỽgīes q̃q; alię dixeẗ mulierē ignotā ueniſſe
ad ſe:q̃ milõis mādato uotū ſoluēt ꝙ clodi⁹ occiſus eēt. Vltīe
teſtimoniū dixerūt Sempronia Tuditani filia ſocrus P Clodii
et uxor fuluia:& fletu ſuo magnopere eos qui aſtabant cõmoue
runt.Demiſſo circa horam decimam iudicio. T. Munatius pro
contione populum adhortatus eſt:ut poſtero die frequens adeſ
ſet:& elabi Milonem non pateretur:iudiciumq; & dolorem ſuū
oſtenderet. Euntibus ad Tabellam ferendam poſtero die: qui
fuit ad iii.id.aprilis clauſę fuerunt tota urbe tabernę. praeſidia ī
foro & circa omnes fori aditus Pompeius diſpoſuit:ipſe p ęra
rio ut pridie cõſedit ſeptus delecta manu militum: Sortitio de
inde iudicum a primo die facta eſt.poſt tantum ſilentium toto

i. a prima pte diei

i. corrigēdū lxxx.
i. ergo erant quattuor ordines tres ſenatori⁹ & equeſtris & tribuni ęrarij ut in fine orationis [illegible] cõſtat [illegible] loc[illegible]
Prius q̃m cauſa ageretur teſtes per triduū audiebantur
Pilę in qbus nomina iudicū inſcripta erant
De forma iudiciorū aduerte
Caſinius ſchola
M. Marcellus
Domitius
M. Celius
M. Cicero
M. Marcell⁹
Sempronia f. Tuditani
Fuluia
T. Munatius
Euntibus ad tabellā ferendā
Pompeiana reū clauſerẽ ſigna milonē
Pompei⁹
Pompeius pro ęrario ſedit quū cauſa ageretur

Milonis Accuſatores: Appius maior, M. Antoni⁹, P. Valerius nepos — M. Cicero, M. Brutus

foro fuit quātū eſſe in aliquo foro poſſet: tum ītra horā ſecūdā accuſatores cęperūt dicere Appius maior &.M. Antonius:&.P. Valerius nepos uſi ſunt ex lege horis duabus. reſpondit hic un⁹ M.Cicero:& cū quibuſdā placuiſſet ita defendi crimē interfici Clodiū pro r.p. fuiſſe: quā formā.M.brut⁹ ſecutus ē ī ea oratōe quā pro Milone cōpoſuit: & edidit quaſi egiſſet. Ciceroni id nō placuit: ꝙ qs bono publico dānari: idē etiā occidi indēnans poſſet: Itaqꝫ cū inſidias milonē Clodio feciſſe poſuiſſent accu-ſatores: quia falſum id erat: nā forte illa rixa cōmiſſa fuerat Cicero apprehēdit: & cōtra Clodiū Miloni feciſſe īſidias diſputauit eoqꝫ tota oratio eius ſpectauit: ſed ita cōſtituit (ut diximus) nec utriuſqꝫ conſilio pugnatū eſſe eo die: uerū ei forte occurriſſe: ex ea rixa ſeruorū ad eandē cędē peruentū. Notū tantū erat utrūqꝫ mortē alteri ſępe minatū eſſe: & ſicut ſuſpectū milonē maior ꝙ̄ Clodii familia faciebat: ita expeditior & paratior ad pugnā Clodianorū ꝙ̄ milonis fuerat. Cicero cū inciperet dicere exceptus acclamatione clodianorū: qui ſe cōtinere ne metu quidē circūſtantiū militū potuerūt. Itaqꝫ nō ea qua ſolitus erat conſtantia dixit Manet aūt illa quoqꝫ excepta eius oratio. ſcripſit uero hāc quā legimus ita perfecte: ut iure prima haberi poſſit.

Inſidias milo Clodio non fecit ſed forte illa rixa cōmiſſa eſt.

Aliter acta aliter ſcripta hęc oratio

ENARRATIO. VER.A.PRIMO.L.

Vnū genus ē aduerſum infeſtūqꝫ nobis. & cętera. ita ut in ea ex-poſitione diximus: Munatius Plācus pridie pro cōtōne populū adhortatus erat ne pateret elabi Milonem.

Munatius planc⁹

VER.A.PRIMO.CC.

Declarāt h⁹ ambuſti tri.ple. ille īter mortuę contiones quib⁹ quotidie meā potentiā inuidioſe criābatur. T.Munatius Plancus & Q.Pōpeius rufus tri.ple. de quibus argumēto h⁹ orationis diximus cū cōtra Milonē Scipioni: & Hipſeo ſtuderēt cōcionati ſūt eo ipſo tēpore: plebēqꝫ ī milonē accēderunt ꝙ̄ ꝓpter Clodii corpus curia incenſa eēt: nec prius deſtiterūt ꝙ̄ flamma eius īcendii fugati ſunt e cōtione. erāt enī tūc roſtra nō eo loco quo nūc ſunt ſed ad comitiū ꝓpe iūcta curię: ob hoc. T.Munatiū ambuſtum tri. appellat. fuit aūt paratus ad dicendum.

T. Munati⁹ plancus; Q. Pompei⁹ rufus; Scipio; Hipſe⁹; combuſti

Roſtra ubi Comitiū Curia

PAVLO POST.

Cur igitur īcendiū curię oppugnationē edium.M.Lepidi cędē

M. Lepid⁹

hāc ipſam cōtra r.p. ſenatus factā eſſe decreuit: Poſt biduū medium ꝙ̄ Clodius occiſus erat interrex primus proditus eſt. M. Emilius lepidus. nō fuit aūt moris ab eo qui prim⁹ interrex proditus erat comitia haberi. ſed Scipionis & Hipſei factōnis: quia recēs inuidia milonis erat cū contra ius poſtularēt: ut interrex ad comitia cōſulū creandorū deſcēderet: idqꝫ ipſe nō faceret & domū eius per oēs interregni dies (fuerāt aūt ex more quīqꝫ) obſiderunt. deinde omni ui ianua expugnata: & imagines maiorū deiecerūt: & lectulū aduerſu; uxoris eius cornelię cuius caſtitas pro exēplo habita ē fregerūt. uterqꝫ tellas quę ex uetere more ī atrio texebātur diruerūt. Poſtqꝫ ſupuenit Milonis manus & ipſe po-ſtulans comitia: cui⁹ aduētus fuit ſaluti Lepido. in ſe enī ipſe cōuerſę ſunt factiones īnimicę: atqꝫ ita oppugnatio dom⁹ īterregis omiſſa eſt.

M. Aemili⁹ lepidus — Proditus primus interrex

Interregni dies ynq: ex more

Cornelia — Cornelię lepidi uxoris caſtitas pro exemplo habita eſt.

PAVLO POST.

Quod ſi per furioſum illū tri. ple. ſenatui ꝙ ſentiebat perficere licuiſſet nouā quęſtionē nullā haberem⁹. Decernebat enī ut ueteribus legibus tātūmodo extra ordinē quęrereē. diuiſa ſentētia ē poſtulāte neſcio quo ſic reliqua auctoritas ſenatus empta interceſſione ſublata ē. Quid ſit diuidere ſentētiā ut enarrandū ſit ueſtra ętas filii facit: cū aliquis ī dicenda ſentētia duas pluresue res cōplectitur: & ſi nō oēs ęe probātur. poſtulat ut diuidātur: id eſt de rebus ſingulis referātur. forſitan nunc hoc quoqꝫ uelitis ſcire qui fuerit qui poſtulauerit: qđ non ferat adiutor nōeme. qui hoc poſtulat oratione longa utendum: ac ne conſulendum quidem utiqꝫ eſt. multi enim ſedētes hoc unū uerbum pronūciāt. deniqꝫ qđ cum auditum eſt liberum ei qui facit orationē diuidere: ſed ego ut curioſius ętati ueſtrę ſatiſfaciā acta etiam totius illius tēporis proſecutus ſum: in quibus cognoui pridie kalē. mar. ſic eē factū. P.Clodii cędem & īcendiū curię & oppugnationē ediu; M.Lepidi cōtra rēpu. factū. ultra relatū in actis illo die. nihil poſtero die: id eſt kalen. mar. Munatiū in cōtione expoſuiſſe populo quę pridie acta erāt in ſenatu: in qua cōtōe hęc dixit ad uerbū quę. Q.Hortēſiū dixiſſe ut extra ordinē quęreret apud qſtorē eſtimare futurū: utrū puſillū dediſſet dulcedinis largiē acerbitatis deuoraret aduerſus hoīe; ingenioſum nō ingenio niſi ſūmus inuenimus fuſium qui diceret diuideret reliquę partis ſentētiam

Diuidere ſentētiam qd ſit

Tele ex uetere more in atrio texebātur.

Munatius; Q. Hortenſius; Fuſi⁹

ego & Saluſtius interceſſimus.hęc cōtio ut puto explicat: & qd
ſenatus decernere uoluerit: & quis diuiſionē poſtulauerit:& qs
interceſſerit:& cur illud uos meminiſſe nō dubito per.Q.fuſiū
illo quoq; tēpore quo de inceſto.P.Clodii actū ē: factum ne a
ſenatu aſperius decerneret.

DE.L.DOMITIO DICIT.

Dederas enī q̄ cōtēneres populares inſanias iam ab adoleſcen
tia documēta maxima/conſtantiā Cn. Domiti quā in pręturā p̄
ſtitit ſignificat. nā eo tēpore cum Cn. manlius tri.ple.ſubnixus
libertinorū & ſeruorū manu p̄ditiſſimam legem ferret:ut liberti
nis in omnibus tribus ſuffragiū eſſet:idq; p̄ tumultum ageret &
Cliuum capitolinū obſideret:diſcuſſerat perruperatq; cetū Do
mitius ita ut multi Manlianorū īterficerētur:quo facto & plebē
infirmā oſtenderat & ſenatus magnā gratiam inierat.Itaq; illud
Caſſianū iudiciū in his perſonis ualeat.L.Caſſius fuit ſicut iam
ſępe diximus ſumme uir ſeueritatis:quotiēs quęſitor iudicii ali
cuius eſſet in quo quęreret de homine occiſo ſuadebat atq; etiā
pręibat iudicibus hoc qd' Cicero nunc admonet ut quęreret cui
bono fuiſſet perire eū de cuius morte quereret.ob quā ſeueritatem
quo tēpore ſex.peduceus tri.ple.criminatus ē.L.Metellū ponti.
max.totūq; collegiū pontificū male iudicaſſe de īceſto uirginū
ueſtalium:q̄ unā medo Emiliam damnauerat: abſoluerat autē
duas materiā & Liciniā.populus hunc Caſſiū creauit: qui de eiſ
dem uirginibus quęreret. iſq; & utraſq; eas:& pręterea cōplures
alias nimia etiā(ut exiſtimatio eſt)aſperitate uſus damnauit. Et
aſpexit me illis quidē oculis quibus tunc ſolebat:cum omnibus
omnia minabatur:mouet me quippe lumen curię.hoc eſt Sex. clo
dius quē in argumēto huius orationis diximus corpus Clodii
in curiam attuliſſe:& ibi cremaſſe eoq; īcenſo curiā cōflagraſſe
ideo lumē curię dicit.Quādo illius poſtea ſicca illa quā a Cati
lina acceperat cōquieuit.hęc intēta nobis eſt:huic ego obiici uos
pro me paſſus non ſum.hęc inſidiata Pompeio eſt.hęc intētata
nobis eſt:& obiici uos pro me non ſum paſſus. manifeſtum eſt
pertinere ad id tempus q̄ poſt rogationē Clodio in eo promul
gatam urbe ceceſſit.Quare dicat inſidiata pompeio & fortaſſis
quęratis Piſone & Gabino coſſ.pulſo cicerone ī exiliū cū iii.id.

ſextiles Pompeius in ſenatū uenit dicit ſeruo.P. Clodii ſicam
excidiſſe:eaq; ad Gabinū coſ. delata.dictum ē ſeruo impatum
a.P.Clodio ut pōpeius occideret.Pōpeius ſtatim domū rediit
ex eodem tenuis/obſeſſus ē etiā a liberto Clodii Damione ut ex
actis eius cognoui in quibus xv. kalen. ſeptēbris.L.Nouius tri.
ple.collega Clodii cū damio aduerſu; Flauiū pr. appellarent tri
bunos & tribuni de appellatione cognoſcerēt ita ſententiā dixit
& hoc apparitore.P.Clodio uulneratus ſum:& hōibus armatis
p̄ſidiis diſpoſitis a repu.remotus ſum.Cn. pompeius obſeſſus
eſt.cū appeller non utar eius exemplo quē uitupero & iudicium
tollam & reliqua de īterceſſione. hęc uiam Appiā monumentū
nominis ſui:nece papirii cruētauit. Pompeius poſt triumphum
mithridaticu tigranis filium in catenis diſpoſuerat apud Flauiū
ſenatorem:qui poſtea cū eſſet prętor eode anno quo tri.ple. clo
dius petit ab eo clodius ſuper cenā ut trigranē adduci iuberet:ut
eū uideret.adductum collocauit in cōuiuiū:dein Flauio nō red
dit:tigranē dimiſit: & habuit extra catenas: nec repetēte pōpeio
reddidit.poſtea in nauem depoſuit:& cū profugeret ille tēpeſta
te delatus ē tātum ille ut deduceret ad ſe Clodius Sex.Clodiū
(de quo ſupra diximus)qui eū reduceret.Flauius quoq; re cogni
ta ad diripiendū Tigranē profectus ē ad quartū lapidē ab urbe
pugna facta ē in qua multi ex utraq; parte ceciderūt.plures tamē
ex Flauii īter quos &.M.Papirius eques roma. publicanus fami
liaris pompeio.Flauius ſine comite Romā uix perfugit.hęc ea
dem lōgo īteruallo cōuerſa rurſus ē in me. nup quidē(ut ſcitis)
ad regiam pene confecit. Quo die periculū hoc adierit ut Clo
dius eū ad regiā pene confecerit nuſquā pene conueni: nō tn̄ ad
ducor ut putem Ciceronē mentitū: p̄ſertī cū adiiciat ut ſcitis.ſ;
uideť mihi loq de eo die quo coſ.domitio:& Meſſala qui p̄ceſ
ſerant eū annū cū hęc oratio dicta ē īter cādidatorū hipſei & mi
lonis manus ī uia ſacra pugnatū ē.multiq; ex milonis ex īprouī
ſo ceciderunt.de cuins cęde & periculo ſuo(ut putē)loqui eum
facit & locus pugnę: nam in ſacra uia traditur commiſſa ī aqua
eſt regia:& quod ad id ue timuerunt cum candidatis ſuffraga
tores Milonis Clodius Hipſei Clodius.

potuit ne.L.cecili iuſtiſſimi fortiſſimiq; pr. oppugnata domo

L.Cecilius Rufus:de quo dicitur:fuit.P.Lētulo ſpinthere.Q.
Metello nepote coſſ. quo anno Cicero reſtitutus ē. is cū faceret
ludos appollinares:ita infima coacta mltitudo annonę caritate
tumultuata ē:ut omnes q in theatro ſpectandi cauſa cōſederant
pellerētur.de oppugnata domo nūquā adhuc legi.Pompeius tā
tum cū defenderet milonē apud populū de ui accuſante clodio
obſtitit: & ut legimus apud tironē libertum ciceronis in libro
iiii.de uita eius oppreſſum clodio.L.ceciliū pretorem.

PAVLO POST.

At q̄ die quo(ut ante dixi) fuit inſaniſſima cōtio ab ipſius mer
cenario tribu. ple. cōcitata.hoc ſignificat eo die quo clodius oc
ciſus ē cōtionatū eſſe mercenariū eius tri.ple.Sunt aūt cōtionati
eo die:ut ex actis apparet.C.Saluſtius.&.Q.Pōpei⁹ utriq; & in
imici milonis & ſatis inquieti:ſed uideť mihi.Q.pōpeiū ſigni
ficare.nam eius ſedicioſior fuit cōtio. Dixit.C.Caſſinius iter
amnis familiariſſimus comes clodii.P.clodiū
illo die alba manſurū.fuit hic Caſſinius quē clodius
manſiſſe interāne uideri uolebat qua nocte deprehēſus ē in cęſa
ris domo:cū ibi in operto uirgines pro.p.r.ſacra facerēt.

PAVLO POST.

Scitis iud.fuiſſe qui in hac rogatione ſuadenda diceret milonis
manu cędē eſſe factā. cōſilio uero maioris alic⁹ me uidelicet la
tronē & ſiccariū abiecti hoies & perditi deſcribebāt.Q.pōpei⁹
rufus.&.C.Saluſtius tri.quos ſignificat. hi enī primi de ea lege
ferēda populū hortati ſunt:& dixerūt a manu milonis occiſu;
eſſe Clodiū. Atqui ut illi nocturnus aduentus uitādus fuit: ſic
miloni cu; inſidiator eēt ſi illū ad urbē noctu acceſſurū ſciebat
ſubſidēdū &cętera. Via appia ē prope urbē monumētu; baſilii
qui locus latrociniis fuit per quā is quod ex aliis quoq; multis
itelligi pōt.Comites gręculi quocūq; ibat etiā cū i caſtra etruſca
properabat.Sępe obiecit clodio cicero ſotiū eū cōiuratōis catili
nę fuiſſe:quam rē nūc quoq; reticēs oſtēdit.fuerat enī opinio ut
Catilina ex urbe profugerat in caſtra Manli cēturionis:qui tū in
hetruria ad feſſulas exercitū ei cōparabat Clodiū ſubſeq cū uo
luiſſet cępiſſe.tū dein mutato cōſilio i urbē rediſſe nō tā h̄ quo
tidianū crimē timem⁹:ſed tuas Cn.Pompei.te enī appello & ea

uoce ut me exaudire poſſis:tuas inquā ſuſiptōes phorreſcimus.
Diximus in argumēto orationis h⁹.Cn.Pōpeiū ſimulaſſe time
re ſeu plane timuiſſe Milonē: & ideo ne domi quidē ſuę: ſed in
ortis ſupioribus ante iudiciū manſiſſe:ita ut uillā quoq; pſidio
militū circūdaret.Q.Pōpeius fuit tri.ple.qui fuerat familiariſſi
mus omniū.P.Clodio.& ſectā ſuā ſequi ſe palā profitebať. di
xerat in cōtione poſt paucis dieb⁹ q̄ Clodius erat occiſus. milo
dedit quē in curia cremaretis dabo quē in capitolio ſepeliatis:in
eadē contione idē dixerat:habuit enī eam ad viii.kalen. Febru.
cū Milo pridie.id eſt vii.kalē.Febru.uenire ad Pompeiū i ortis
eius uoluiſſet pōpeiū ei per hominē ppinquū miſiſſe nunciū:ne
ad ſe ueniret:pri⁹ etiā q̄ Pōpeius ter coſ.crearet tres tribuni.Q.
pōpeius.C.Saluſtius Criſpus.L.Munacius Plācus cū quotidia
nis cōtionibus ſuis magnā inuidiā miloni pter clodiū excitarēt
produxerāt ad populū Cn.pōpeium:& ab eo queſierāt num ad
eū delatū eſſet:illius quoq; indiciū ſuę uitę inſidiari milonē: re
ſpōderat pōpei⁹ Liciniū quēdā de plebe ſacrificorū: qui ſolitus
eſſet familias purgare ad ſe detuliſſe ſeruos q̄ſdā milonis. itēq;
liberos cōparatos eſſe ad cędē ſuā.nomīa quoq; ſeruorū ediſſe
ad milonē miſiſſe:ut eū in poteſtate ſua haberet:a milone reſpō
ſum eſſe ex iis ſeruis quos nominaſſet: partī neminē ſe unquam
habuiſſe:partī manumiſiſſe.dein cū Luciū apud ſe hēret
Luciū quēdā de plebe ad corrūpendū indicē ueniſſe: qua re co
gnita in uīcla eū publica eſſe cōiectū.decreuit enī ſenatus:ut cu;
īterrege & tri.ple.Pōpeius daret operā ne qd.r.p.detrimēti cape
ret:ob has ſuſpitiones Pōpeius in ſuperioribus ortis ſe cōtinue
rat.deinde ex S.C.dilectu per Italiā habito cū rediſſet: uenietē
ad ſe Milonē unū oīum non admiſerat. Itē cū ſenatus ī porticu
pōpei haberet ut pōpeius poſſet iteresse unū tū excuti prius q̄ in
ſenatu ītraret priuſq̄ iuſſerat. hę ſunt ſuſpitōes quas dicit ſe Ci
cero pertimeſcere.Quid enī minus illo dignū q̄ cogere eū cōdē
netis ī quē aīaduertere ipſe & more maiorū & ſuo iure poſſet:&
pręſidio eſſet.& cętera. Idē.T.Munatius Plancus(ut ſępe dixi
mus)poſt audita & obſignata teſtiū uerba dimiſſoſq; īterim iu
dices uocata cōtione cohortatus erat populū: ut cluſis tabernis
poſtero die ad iudicium adeſſet : nec pateretur labi Milonem.

Incidebanť iam domi legeſqꝫ nos iam ſeruis noſtris addicerent
Significaſſe iam puto nos fuiſſe īter leges. P. Clodii quas ferre
propoſuerat: eã quoqꝫ qua libertini qui nõ pluſq̄ in tribus ſuffra
giũ ferebãt poſſent in ruſticis quoqꝫ tribubus: quę ꝓprie īgenuo
rũ ſunt ferre. Senatꝰ credo p̄torẽ eũ circũſcripſiſſe: ne tũ ſolebat
id facere ī priuato eodẽ hoc aliq   Significat id tẽpus
quo. P. Clodiũ   adhuc queſtor deſignatus eſſet
eſt cũ ītraſſet eo ubi ſacrificiũ pro p. r. fiebat. qđ factũ
notatũ erat   S. C. decretũqꝫ ex ordinẽ   iudiciũ fieret.

VER. A. NOVIS. CLX.

Quo loco inducit loquentẽ Milonem cũ bonarũ partiũ hõibus
de meritis ſuis plebẽ & infirmã multitudinẽ quę P. Clodio du
ce fortunis ueſtris īminebat: eã quo tutior eſſet ueſtra uita ſe fle
cteret: ſed etiã tribus ſuis patrimoniis deliniret. puta iam ſupra
eſſe dictũ Milonẽ ex familia fuiſſe papia. deinde adoptatũ eſſe
ab. C. Annio auo ſuo materno tertiũ matrimoniũ uideť ſigni
ficare matriſcĩ qđ fuerit nõ inuenio.   Peracta utrinqꝫ cauſa
ſinguli qui nos accuſatorꝝ & reus ſenatores: totidẽ equites: tribu
nos ęrarios reiecerũt. ita ut unꝰ & L. ſentẽtias tulerint. Senatores
cõdẽnauerũt xii. abſoluerũt vi. equites cõdẽnauerũt. xiii. abſol
uerũt iiii. Tribuni ęrarii cõdẽnauerũt xiii. abſoluerunt iii. Vide
bãtur nõ ignoraſſe iudices inſcio Milone initio uulneratũ eſſe
Clodiũ: ſed cõperãt poſtquã uulneratus eſſet iuſſu Milonis oc
ciſum. fuerunt qui crederẽt. M. Catonis ſentẽtia eũ eſſe abſolu
tum. nã & bene cũ r. p. actũ eſſe mortẽ. P. Clodii nõ diſſimula
uerit. & ſtudebat in petitione cõſulatus Miloni & reo aſſuerat.
nominauerat quoqꝫ eum Cicero preſentẽ & teſtatus erat audiſſe
a. M. Fauonio ante diẽ tertiã q̄ cedes facta erat Clodiũ dixiſſe
periturũ eẽ eo triduo Milonẽ: ſed milonis quoqꝫ notã audaciã
uetiar e p.   utile uiſum ẽ ſciret
ne unquã potuit utrã ſentẽtiam   damnatũ aũt
opera maxĩa Appii Claudii   pronũciatũ ẽ. Milo po
ſtero die factus reus ambitus apud Manliũ torquatũ abſẽs dam
natus ẽ. Illa quoqꝫ lege accuſator fuit eius Appius Claudius: &
cũ ei p̄miũ lege dareť negauit. reo ita ſubſcripſerũt: & ãbitꝰ iudi
cia. P. Valeriꝰ Leo & Cn. domicius. C. F. poſt paucos dies q̄qꝫ

Milo apud fauonium queſtorem de ſodaliciis damnatus eſt
accuſante. P. clodio nerato reo: cui lege p̄miũ datũ eſt. Deinde
apud. L. fabium queſtorem iterũ abſens dãnatus eſt de ui. Ac
cuſauit. L. cornificius &. Q. patulcius. Milo in exiliũ maſſiliã
intra paucilſimos dies ꝓfectus ẽ. Bona eius propter alieni aeris
magnitudinem ſemiuncia uenierunt. Poſt Milonem eadem le
ge põpeii. A. primus ẽ accuſatꝰ. M. ſaufiꝰ. M. F. qui dux fuerat
in expugnanda taberna bouillis & clodio occidẽdo. Accuſaue
runt eũ. L. caſſiꝰ. L. fulciniꝰ. c. f. C. ualerius. defenderũt. M. Ci
cero. M. cecilius. obtinueruntqꝫ ut una ſententia abſolueretur.
condẽnauerunt ſenatores. x. abſoluerunt. vii. condemnauerunt
equites Romani. viiii. abſoluerunt vii. ſed ex tribunis ęrariis de
cem abſoluerunt. vi. condẽnauerũt. manifeſtumqꝫ odium clo
dii ſaluti ſanſeio fuit: cũ eius uel p̄or cauſa quã milonis fuiſſet
qdẽ apte dux fuerat expugnãdę tabernę repertus. Deinde poſt
paucos dies apud conſidium queſtorẽ e lege plaucia: de ui ſub
ſcriptione ea ꝙ loca   occupaſſet & cum telo fuiſſet
nã   opaꝝ milonis accuſauerũt. C. fidiꝰ. CN. aponiꝰ
CN. F. M. ſeius   ſex defenderunt. M. Cicero. M
Terentius Varro Gibba. abſolutus eſt ſentẽtiis plenius q̄ ꝑus
graues habuit xviiii. abſolutorias. ii. & xxx. ſed e cõtrario: hoc
a priore iudicio accidit. equites enim ac ſenatores eum abſolue
runt. tribuni ęrarii dãnauerũt. Sex. aũt clodius q̄ auctore corpꝰ
clodii in curiam illatum fuit: accuſantibus. C. Ceſſenio filone
M. alfidio defenderunt flacconio magno conſenſu: dãnatuſqꝫ
eſt ſentẽtiis vi. &. xl. abſolutorias v. omnino habuit duas ſeãto
rum: tres equitum. multi p̄terea & p̄ſentes & cum citati non re
ſpondiſſẽt damnati ſũt: ex qbus maxima pars clodianorum.

Q. A. Pediani Incipit pro Cornelio de maieſtate

HAnc orationem dixit. L. cotta. L. torquato coſſ.
poſt annum q̄ ſuperiores. Cornelius homo non
īprobus uita habitꝰ eſt. fuerat q̄ſtor gnei pompeii
dein tr. pl. C. piſone coſ: biennio ante q̄ hec dicta ſunt. In eo
magiſtratu ita ſe geſſit ut iuſtior ꝑtinatior uidereť. Alienatus

autem a ſenatu ex hac cauſa. Retulerat ad ſenatum ut quonia; exteraru; nationū legatis pecunia magna daret᷑ uſura, turpiaqꝫ & famoſa ex eo lucra fierent: nequis legatis exterarū nationū pecunia; expenſam ferat: cuius relationē repudiauit ſenatus & decreuit ſatiſfactū uideri eo. S.C. quo āte ānos. CN. domitio C. celio coſſ. factum erat: cū ſenatus ante pauculos annos illo S.C. decreuiſſet: nequis cretēſibus pecuniā mutuā daret. Cornelius ea re offenſus ſenatui queſtus ē de ea   ne exhauriri ꝓuintias uſuris: ꝓuidendū ut haberent legati unde p̄ſētia   darent: ꝓmulgauitqꝫ legem qua auctoritate ſenatus minuebat: ne quiuis ꝑ populū legibus ſolueret᷑: quod antiquo quoqꝫ iure erat cautū. Itaqꝫ in oībus. S.C. q̄bus aliquē legibus ſolui placebat: adiecerat ſolitū ut de ea re ad populum ferret᷑: ſed paulatim ferri erat deſitū. reſqꝫ ia; in eam cōſuetudinem uenerat: ut poſtremo ne adijceret᷑ q̄dē in. S. cōſultis de rogatiōe ad populū ferenda eaqꝫ ipa. S. C. ꝑ pauculos admodu; fiebant. Indigne eam corneli rogationē tulerāt potētiſſimi qqꝫ ex. S.C. quorū gratia magnop̄e minuebat᷑. Itaqꝫ. P. Seruilius globulus tr. pl. iuētus erat: q. L. cornelio obſiſteret. Is ubi legis ferūde dies uenit: & p̄co ſubijciente ſcriba uerba legis recitare populo cepit: & ſcribā ſubijcere & p̄conem ꝓnutiare paſſus nō eſt. Tum cornelius ipſe codicē recitauit. Quod cū īprobe fieri L. piſo coſ. uehementer q̄reret᷑: tribunicia; intēceſſionē diceret graui cōuitio a populo exceptus eſt: & cū ille coſſ. qui ſibi intendebant manus p̄hēdi a lictore iuſſiſſet: fracti eius faſces cūcti: lapideſqꝫ etiā ex ultima cōtione in coſ. iacti: quo tumultu cornelius ꝑturbatus cōciliū dimiſit. Actū deinde eadē de re in ſenatu eſt magnis cōtētionibus: cū cornelius ita ferre rurſus cepit: neqꝫ in ſenatu legibus ſolueret᷑: niſi. cc. affuiſſent: neue qs cū ſolutus intercederet: cū de ea re ad populum ferret᷑. hec ſine tumultu res acta eſt. nemo enim negare poterat ꝓ auctoritate ſenatus eſſe eam legem: ſed tamē eam tulit iuitis optimatibus qui uel paucos   gratificari ſolebant. Aliā deinde legem cornelius & ſine more pugnare auſus eſt: multis tamen inuitis tulit: ut p̄tores ex edictis ſuis ꝑpetuis ius dicerent: que res cū aut gratiā ābitioſis p̄toribus qui uarie ius dicere ſolebāt

ſuſtulit. alias quoqꝫ cum plures leges cornelius ꝓmulgauit: quibꝰ pleriqꝫ collegę interceſſerūt per quas contentiones totus tribunatꝰ tempore eius pactū eſt. Sequēti deinde āno. M. lepido L. uolcatio coſ. quo anno p̄tor cicero fuit: reum corneliu; duo fratres cominij lege cornelia de maieſtate fecerunt. Detulit nomen. P. ſcripſit. C. & P. caſſius p̄tor decimo die: ut mos eſt adeſſe iuſſiſſet: eoqꝫ die ipſe non affuiſſet ſeu auocatus ꝓp̄t publici frumenti curam ſeu gratificans reo circūuēti ſunt ante tribunal eius accuſatores a notis oparum ducibus: ita ut mors intentaretur: ſi mox non deſiſterent: quā ꝑnitiem uix effugierūt interuētu conſulum qui aduocati reo deſcenderāt: & cū in ſcalas quaſdā cominij fugiſſent: clauſo in noctē ibi ſe occultauerunt: deinde ꝑ tecta uicinarū edium ꝓfugierūt ex urbe. Poſtero die cū. P. caſſius aſſediſſet: & citati accuſatores nō adeſſent exemptum nomen eſt de reis cornelij. Cominij autē magna infamia flagrauerut uendidiſſe ſilentium magna pecunia. Sequēte deinde anno. L. cotta. L. torquato coſ. quo hec oratio a cicerone p̄tore dicta eſt: cum p̄ma pars. M. Manilius qui iudiciū per oparū duces turbauerat. deinde qꝫ ex. S.C. āno coſ. p̄ſidebant: & iudicio nō reſpondiſſet.   atqꝫ eſſet dānatus recreauiſſet   iam accepta pecunia tollere ait   corneliū lege maieſtatis. Res acta eſt magna expectatione paucos ante me gº   cornelius ꝑterritus manilij exitu   in iudicium adhibuit: ut ne clamor q̄de; illius ab aduocatis eius oriretur. Dixerūt in eu; infeſti teſtimonia principes ciuitatis qui plurimū in ſenatu poterant. Q. hortēſius. Q. Catulus. Q. Metellus pius. L. lucullus. M. lepidꝰ. Dixerunt autem hoc uidiſſe ſe: cum cornelius in tribunatu codicē ꝓ roſtris ipſe recitaret: qꝫ ante corneliū nemo feciſſe eſtimaretur uolebant uideri ſe iudicare eā rem magnop̄e ad crimē īminutę maieſtatis tribunitie ꝑtinere: & cum ꝓpe tollebatur interceſſio ſua tribunis promitteretur: non poterat negare id factum eſſe. Is eo confugit ut diceret: non uideo quo lectꝰ ſit codex a tribuno īminutam eſſe in tribunitiam poteſtatem. Qua uero arte & ſcientia orationis ita ut & dignitatem clariſſimoru; ciuiu; contra quos dicebat non uiolaret: & tantum auctoritate eoru;

ledi reum nõ pateretur:quantaq; moderatione rem tam diffici
lem alijs tractauerit:lectio ipſa declarabit.adiumentum autem
habuit ꝙ ſicut diximus cornelius pter deſtrictum ꝓpoſitu; ad
uerſus principum uoluntatem cętera uita nihil fecerat qđ ma-
gnope ĩprobaretur.Pręterea ꝙ & ipſe globulus q
ſerat aderat cornelio ꝙ ipſum quoq; diximus ꝙ cornelius põ-
peij magni q̃ſtor fuerat apud duas pfecturas
equitum.R.& tribuno & ex tertia quoq; parte
apud pleroſq; exceptis iis familiaris
principum ciuitatis.Res acta eſt magno cõuentu magnaq; ex
pectatione quis euentus iudicij futurus eſſet
A ſũmis uiris dicit eſtimo & id qđ ei dicerẽt cõ
fiteri animaduertebant.Extat oratio hominis accuſatoris quã
ſumere in manus:eſt aliquod opep̃tium non ſolu; ꝓpter cice-
ronis orationes quas pro cornelio habemus:ſed etiam ꝓpter ſe
metipſum cicero ipſe ſignificat.quatriduo cornelium defẽdit
duas actiones cõtuliſſe: cu; in duas orationes appareat/iudiciũ
id exercuit.Q.gallus ptor.

VER.A.PRIMO CIRCI.clxi.

Poſtulatur a me ptore primum de pecunijs repetũdis.Proſpe-
ctat uidelic; cominius:quid agatur uidelicet homines fenços ĩ
medium ad tentãdum periculũ piectus ſimulacra.Effigies ho
minum ex feno fieri ſolebant:quibus obiectis ad ſpectaculum
pbendum tauri irritarent/Quid metell⁹ ſũma nobilitate ac uir
tute:cum bis iuraſſet ſemel priuatim.priuatim patre publice le
gis deiectus eſt ratione:an ui an ueri ſuſpitio
nem animi tollit uirt⁹ac dignitas:&.Q.metelli
adoleſcentia ad ſũmam laudẽ omnibus rebus
ornatam.hoc exẽplum affert hoc loco:ꝙ uult ꝓbare deſiſtere
eum debere ab accuſatione:quanq̃ neq; accuſauit:neque fecerit
actionem.na; metellus & poſtulauerat curionem & deſiſtere.
Confugit autem orator ad metelli nobilitatem:& ad.C.curio
nis induſtriam ut legeret id qđ illi utilius q̃ honeſtius fecerant.
Res autem tota ſe ſic habet:in qua quidem illud primũ expli-
candum eſt de quo metello hoc dicit.fuerũt enim tunc plures
quinti metelli:ex q̃bus duo cõſulares pius & creticus: de q̃bus

Cornelius Pompeius magnus
Orationes Ciceronis pro Cornelio
Quatriduo corneliũ defen dit. duas actiones cotu liſſe. nota qd ſit actio
Judiciũ id exercuit. Q. Gallus
q. gallus pretor
Fenei homines tauris obijci ſolebant tempore etiam ciceronis
Q. Metellus
Curio
C. Curio
Q. Metellus pius
Q. Metellus Creticus

apparet eum nõ dicere.duo autem adoleſcentes nepos&celer:
ex quibus nũc nepotẽ ſignificat. Ei⁹ enim patrem. Q.metellũ
nepotem baliarici filium macedoni ci nepotẽ:qui coſ.fuit cũ.T.
didio curio is de quo loquit̃ accuſauit: iſq; metellus moriens
petiit ab hoc filio ſuo metello:ut Curionem accuſatorẽ ſuũ ac
cuſaret:& id facturũ eſſe iureiurando adegit.Metell⁹ fecit reu;
curionẽ:cũq; interim quẽdam ciuẽ idem metellus ſeruũ ſuum
eſſe cõtendens ui arripuiſſet:ac uerberib⁹ affeciſſet:curio aſſer
torem ei cõparauit. Dein cum appareret eum exitu; iudicij illi⁹
futurum ut liber is iudicaret̃:quẽ metellus uerberib⁹ affectum
eſſe negare nõ poterat:inter metellũ & curionẽ facta pactione
arbitriũ de libertate pegere ſed tamẽ ille in liber
tatem de quo ut neq; metellus pſtaret in accuſatione curionis:
eaq; pactio ab utroq; firmata eſt.hoc ergo illđ ptinet cũ iuraſ
ſe dixit ſemel puatim & iterum legatum ſcilic; cum in curionẽ
calũniam iurauit.Cum hoc aute; metello poſtea Cicero ſimul
tates geſſit.euaſit enim metellus malus atq; ĩprobus ciuis/Le-
gem inquit de libertinorũ ſuffragiis cornelius cũ mallio dedit
quid eſt hoc:dedit an tulit:an rogauit:an hortatus eſt:an tuliſ
ſe ridiculũ eſt:quaſi legem aliquã aut ad ſcribendum difficilẽ
aut ad excogitandũ recognita;: q̃ lex paucis his annis non mõ
ſcripta ſed etiam lata eſſet.P.Sulpitiũ in tribunatu hanc eandẽ
legem ſignificabimus. Tulit autem. L.Sylla qui poſtea foelix
appellatus.Q.pompeio coſ.ante xvi.ãnos q̃ hęc dicta ſunt cu;
p uim rem.p. poſſediſſ; ab ĩitiis bonarũ actionum ad pditas p
greſſus eſſet:qđ & ĩitium bellorum ciuilium fuit:& ꝓpter qđ
ipſe ſulpitius coſ.armis ire oppreſſus eſſe uiſus eſt/in quo cu;
multa reprehenſa ſint tum in primis celeritas actionis.Celerita
tem actionis ſignificat ut Manilius ſicut iam oſtendim⁹ poſt
pauculos ſtatim dies q̃ inierat tribunatum legem eandem com
pitalibus ptulit/Petiuit tamẽ a me pater maxima conſtitutiõe
ut cauſam manilij defenderem:cattiũ celſũ ſignificat ſicut iam
ante dictum eſt.

VER.A.PRI.dcccc.l.

Dicit de eodem manilij tribunatu.nam cum is tr.pl.duas leges
tuliſſet in eo magiſtratu:unam pernitioſam:alteram egregiam
qđ ſumma res publica non hęſit:ſed ab illo ipſo tr.abiectũ eſt

Q. Metellus Nepos
Q. Metellus Celer
Metellus balearicus
Metellus Macedonicus
Q. Metellus nepos — T. Didius — Coſſ.
Curio
Aſſertoré ei comparauit
Cornelia lex de libertinorũ ſuffragijs
Paucis his annis
P. Sulpiti⁹
L. Sylla felix
Q. Pompeius
Manilius
Cattius Celſus

bonū autē qđ ſūma reſpu. manet in ueſtri ordina
dit fuit. Dictum eſt etiam ſupradictis legibus quas
nūc de libertinorum ſuffragiis: quę cum. S. C. dānata eſſet: ab
ipſo quoq; manilio. altera defenſa eſt. altera de bello mitridati
co CN. pompeio extra ordinem mandando ex qua lege cum
magnꝰ Pompeius bellum gerebat. dicit de diſturbato iudicio
maniliano. Aliis ille in illum furorem magnis hominibus au
ctoris ipulſus eſt: qui aliquod inſtituit exemplū diſturbādoꝝ
iudiciorū pnitioſiſſimum temporibus ſuis accōmodatiſſimū
eis alieniſſimum rationibꝰ cupierunt. L. Catilinā & CN. Piſo
nem uideť ſignificare. Fuit autē Catilina patricius & eodē illo
tempore erat reus repetundarū cum ꝓuintiam africā obtinuiſſ;
& cōſulatus cādidatum ſe oſtendiſſet. Accuſator erat eius. P.
Clodius adoleſcens ipſe quoq; ꝑditus qui poſtea cu; cicerone
inimicitias geſſit. CN. quoq; ipſe adoleſcens potēs & turbulē
tus familiaris erat catilinę: omniūq; conſilioru; eius ꝑticeps &
turbarum auctor.

VER. CIR. SXI.

Poſſum dicere hominē ſūma prudētia captu;. C. cotta; de ſuis
legibus ab rogandis ipſum ad ſenatū retuliſſe. Hic eſt cotta de
quo iam ſępe diximus magnus orator habitus & compar in ea
gloria. P. Sulpitio & C. cęſari. Videť autē in rebus ꝑuis fuiſſe
leges illę: quas cū tuliſſet retulit de iis abrogandis ad ſenatu;.
nam neq; apud ſaluſtiu; neq; apud Liuium neq; apud feneſtel
lam ullius alterius late ab eo legis mentio ꝑter eā quā in cōtiōe
nobilitate magno populi ſtudio ut his
fuiſſent. Alios quoq; magiſtratꝰ aliter
& qđ lex dictatore. L. ſylla paucis lata ꝓhibebāt: neq;
eam cottę legē abrogatā eſſe ſignificat. SEQVITVR

Poſſum & eius cottę legem de iudiciis priuatis āno poſtq̄ lata
ſit a fratre eius: Cottam ſignificat. fuerūt autē tres duo hic. M.
tertius. L. cotta: qui lege ſua iudicia inter tres ordines cōmuni
cauit. Senatum. equites tribunos ęrarios. adeptique ſunt om
nes conſulatum. STATIM.

Legem liciniam & mutiam ꝙ ciuibus regūdis uideo conſtare
inter omnes: quā duo coſſ. omnium quos uidimꝰ ſapiētiſſimi

Manilius

Extra ordinē bellū mithridaticū mandatū eſt Cn. Pompeio lege manilia

Catilina patricius reus factus repetundarū cū prouinciā africam obtinuiſſet & conſulatus candidatum ſe oſtendiſſet

L. Catilina

Cn. Piſo

P. Clodius

Cicero

Cotta

P. Sulpitius

C. Cæſar

Sallustius

Liuius

Feneſtella

L. Sylla

Cottæ tres

L. Cotta lege ſua iudicia inter tres ordines communicauit ſenatū. eqtes. & Tribunos ærarios

Licinia
Mutia — Leges

tuliſſent non modo inutilem ſed ꝑnitioſam. R. p. fuiſſe. P.
Licinium craſſu; oratore;. &. Q. Mutium ſceuolā pont. max.
eundemq; & oratorem & iuriſcōſultū ſignificat. hi enim lege;
eam de qua loquiť de regēdis in ſua ciuitate ſociis in ſuo cō
ſulatu tulerunt cum ſūma cupiditate ciuitatis Romanę italici
populi tenerenť. Et ob id magna pars eorum pro ciuibus Ro
manis ſe gereret: neceſſaria lex uiſa ē ut in ſuę quiſq; ciuitatis
ius redigereť. Verū ea lege ita alienati animi ſunt principū itali
coru; populorum ut ea uel maxima cauſa belli italici qđ poſt
triennium exortum eſt fuerit.

Quatuor omnino genera ſunt iudices in quibus ꝑ ſenatū mo
re maiorum ſtatuatur aliquid de legibꝰ. Vnum eſt eiuſmodi
placere legem abrogare. ut. Q. Cecilio. M. Emilio coſ. q̄ leges
rem militarem īpedirent ut abrogarenť. Q. Cecilius numidicꝰ
Metellus. M. Iunius Siluius: de quibus facit mentionem coſſ.
fuerūt bello cimbrico qđ diu praue ſimul & infeliciter geſtu;
eſt: atq; ipſe quoq; hic iunius male rem aduerſus cimbros geſ
ſit ac plures leges quę ꝑ eos annos quibus hęc ſigni
ficabanť populo late erant: quibus militię ſtipendia minuebāť
abrogauit. Quātūq; lex lata eſſe dicatur ea non uideri populu;
teneri: ut. L. martio. ſex iulio coſ. De legibus iuniis puto uos re
miniſci has eſſe leges iunias quas illis coſſ. M. Lubilius druſꝰ
tr. plę. tulerit: qui cum ſenatus ꝑtes tuendas ſuſcepiſſ; & leges
ꝓ opiatibus tuliſſet. poſtea ea licētia eſt progreſſus: ut nullu;
in his morem ſeruaret. Itaq; Philippus coſ. qui ei inimicus erat
obtinuit a ſenatu ut leges eius omnes uno. S. C. tollereť. Decre
tum eſt enim contra auſpitia eſſe latas: neq; his teneri populu;.

Tertiū ē de legū abrogationibus: quo de genere ꝑſępe. S. con
ſulta fuerūt: ut nuper de ipſa lege calphurnia: q̄ derogareť. Lex
hęc calphurnia de ambitu erat. tulerat eam ante biennium. C.
Calphurnius piſo coſ. in qua ꝑter alias penas. pecuniaria quoq;
pęna erat adiecta.

P. Africanus ille ſuperior diciť nō ſolum a ſapientiſſimis ho
minibꝰ qui tū erant: uerum etiam a ſe ipſo ſępe accuſatus eſt:
ꝙ cum conſul eſſet cum. T. longo paſſus eſſet tamē plurima

al. Redigendis. ut paulo poſt

P. Licinius Craſſus orator

Q. Mutius Sceuola Pō. max. orator & iuriſconſultus

Italici populi ſumo cupiditate ciuitatis romanę tenebantur

Italici belli origo

Q

Q. Cecilius numidicus
M. Aemylius
Metellus — Coſſ.
M. Junius Sylvius

Cimbricū bellū

L. Martius
Sex. Iulius — Iunię leges

M. Lubilius druſus tr. pl.

Philippicus conſul

C. Calphurnius piſo conſ.

Calphurnia lex de ambitu

P. Africanus ſuperior
T. Longus — Coſſ.

populari conſeſſu ſenatoria ſubſellia ſeparari. Hoc factu; eſt ſecundo conſulatu ſcipionis: poſt ſeptimum annum q̄ cartaginenſibus bello ſecundo data eſt pax. factum id eſſe autem antias tradidit ludis romanis quos fecerunt ediles curules atilius ſerranus. T. ſcribon⁹ libo cideos feciſſe ius cenſorum ſex. aeli leti. C. Cornelij cetegi. Et uidetur in hac oratione hunc quidem auctorem ſecutum Cicero dixiſſe paſſum eſſe ſcipionem ſe cerni a cętero conſeſſu ſpectacula ſenatorum. In ea autem quam poſt aliquot annos habuit de aruſpicum reſponſo: non paſſum eſſe ſcipionem ſed ipſum auctorem fuiſſe dandi eum locum ſenatorib⁹ uidetur ſignificare. Verba eius hęc ſūt Nam quid ego de illis ludis loquar: quos in palatio noſtri maiores ante templum matris magnę fieri celebrariq; uoluerunt: quibus primum ludis ante populi conſeſſum ſenatui locu; P. Africanus. ij. coſ. & colla eius ſempronio longo hoc tributum eſſe ſenatui ſcribit: ſed ſine mentione megaleſium Ediles eni; eos ludos facere ſoliti erant. uotiuis ludis factum tradit: quos ſcipio & longus coſſ. fecerint. Non pręterire autem uos uolo eſſe oratorię caliditatis ius ut cum opus eſſet eiſdem rebus ab utraque parte uel a contrarijs utantur. Nam cum ſecundum Ciceronis opinionem auctore ſcipione coſ. ediles ſecretum ante omnis locum ſpectandi ſenatoribus dederint. eodem illo facto ſcipionis in hac quide; oratione quia cauſa popularis erat p̄mebaturq; ſenatus auctoritate: atq; ob id dignitatem eius ordinis q̄ poſſit maxime elabari cauſę expediebat. penituiſſe ait ſcipionem q̄ paſſus eſſet id fieri. In ea oratione de aruſpicū reſponſo: quia in ſenatu habebatur: cuius auribus erat blādiēdū & magnope illum laudat: & non auctorem fuiſſe dandi. nā id erat leuius: ſed ipſum etiam dediſſe dicit.

CIR. MEDIVM.

Quo loco numerat cu; lex feratur: quot loca itercesſionis ſūt iubeat dicere. eſt utiq; ius uetandi cum ea feratur q̄diu ferundi tranſferuntur ideſt lex. dum priuati dicūt dum dum Ciſtella defert: dum equant ſortes: dū ſortitio fit: & ſi qua ſūt alia hui⁹ generis. alia populus cōfuſus ut ſemp alia ſita & in cōtione id pactis cum id ſolu; ſupereſt ut populus ſententiam ferat/ iubet enim is qui fert legem dicere q̄ uerbum non hoc ſignificat: q̄ in cōmuni cōſuetudine erat de eo loco ubi lex fertur: ſed in ſuā quiſq; tribū deſcendat in qua eſt ſuffragium laturu. s

PAVLOPOST

Vnum tantum q̄ hoc ipſo tr. ple. factum eſt p̄termittendū nō uidetur. neq; eni; maius eſt legere codicē cum intercedat: q̄ Sitella; ipſam cū ipſo interceſſore deferre: nec grauī⁹ icipe ferre q̄ pferre: nec uehementius oſtendere ſe laturū in uito collega q̄ ipi collegę magiſtratū abrogare: nec crimino ſius trib⁹ ad legē accipiendā q̄ ad collegam reddēdū p̄uatum introuocare: q̄ uir fortis huius collega aut gabini⁹ in re optima fecit omnia. neq; cū ſalutem. p. r. atq; omnibus gentibus finem diuturnę cupiditatis turpitudinis & ſeruitutis afferret. paſſus eſt plus uni⁹ collegę ſui q̄ uniuerſę ciuitatis uocem ualere & uolūtatem. Manifeſtum ē de ea lege Ciceronem nunc dicere qua CN. Pompeio bellū aduerſus piratas datum eſt. L. autē trebellius tr. ple. que; nominat: quo perſeuerante intercedere. nam ſenatus pmiſerat moriturum ſe anteq̄ illa lex pferretur: introuocare tribus gabinius cępit: ut trebellio magiſtratum abrogarent ſicut quonda; C. Gracchus tribun⁹. M. octauio collegę ſuo in magiſtratum abrogauit. Et aliquā diu trebellius ea re p̄territus non aderat: pſtabatq; in interceſſione: qd' dānari magis q̄ pſeueraturu; eſſe gabiniū arbitrabat̄. S; poſtq̄ vij. & . x. trib⁹ rogationē acceperūt: & una mēs eēt ut mō ſupat populi iuſſu; cōficeret remiſit intceſſionē trebelli⁹: atq; ita legē gabini⁹ de piratis pſequēdis ptulit At enim de corrigēda lege retulerunt. diximus iam in principio Corneliū primo legē promulgaſſe nequis per ſenatum lege ſolueretur. tuliſſe ut tum deniq; de ea re. S. C. fieret cu; adeſſēt in ſenatu non minus cc & hęc & illa quā appellat correctio. Idē hęc ipſa lex quā. C. Cornelius tulit obſtitiſſet decreuiſſem id qd' palā iam iſti defenſores iudiciorū pugnauerunt. ſenatui non placere id iudicium de ſyllę bonis fieri: quā ego cauſā longe alit̄ ptor in cōtiōe defendi: cu; id dicerem qd' idē iudices poſtea ſtatuerunt: iudicium equiore tempore fieri oportere. Quia defuerat ſuperioribus temporibus in ęrario pecunia publica:

Nam ſenatus promiſerat moriturū ſe anteq̄ illa lex pferretur. hinc liquet intercessionē ſenatorum nullius eſſe momenti contra tribunos plebis & alios penes quos eſſet ius condendarū legum. at intercesſio tri. pl. ualebat uel contra tri. ple. aliū uel contra quēuis aliū q legem ferret

multa & ſepe eius rei remedia erãt queſita: in quibꝰ hoc quoq;
ut pecunię publice quę reſidue apud quemq; eſſent exigerent.
Id autem maxime ptinebat ad Cornelium fauſtum dictatoris
filium: quia ſylla per multos annos quibus exercitibus pfuerat
& R.p. tenuerat: ſũpſerat pecunias ex uectigalibus & ex ęrario
p.r. eaq; res ſępe erat agitata ſępe omiſſa ptim ppter ſyllanaꝝ
partium: partim ꝙ iniquum uidebatur poſt tot annos: q̃ qui
pecuniam accepat reſq; redderet rationem.

STATIM.

Antea uero q̃ multarum rerum iudicia ſublata ſint & quia ſci-
ſtis: pterea ut neque; in iudicium oratio mea reuocare uideat.
bello italico ꝙ fuit adoleſcẽtibus illis qui tu; in re.p. uigebãt:
cum multi uaria lege inique damnarentur quaſi id bellum illis
auctoribus conflatum eſſet: crebręq; defectiones italicorum
nunciarentur: non tunc eius triſticię occaſionem ſenatus decre
uit: ne iudicia dum tumultus italicus eſſet exercerẽt: ꝙ decretũ
eorum in cõtionibus populi ſępe agitatum erat. ſupererãt autẽ
ex iis qui illa iudicia metuerunt ingentũ maxime. C. Curionis
adoleſentis eius qui bello ciuili cęſaris fuit partium.

PAVLOPOST

Non CN. dolobella. C. uolcatium honeſtiſſimũ uirum com-
muni & quotidiano iure priuaſſet. Duo fuerũt eo tempore do
lobellę: quorũ alterum. C. Cęſar accuſauit: alteru;. M. ſcaurus
Non deniq; homo illoꝝ & uita & prudentia longe diſſimilis:
ſ; tñ nimis in gratificãdo iure liber. L. ſiſenna bonorum. CN.
Cornelij poſſeſſionem ex edicto ſuo. P. Scipioni adoleſcenti
ſumma nobilitate eximia uirtute pdito non dediſſet. Hoc ſo-
lum hic annotandum eſt hunc eſſe. L. ſiſennã qui res romanas
ſcripſit. Quare cum hunc populus. R. uideret & cum a tr. ple.
doceretur niſi pena acceſſiſſet in diuiſores extinct
ullo modo poſſe legem hanc Cornelij flagita
bat. illam quę ex. S.C. ferebatur repudiabat: idque in rebus do-
ctiſſimus duorum conſulum deſignatorum calamitate.

ET EADEM DE RE. PAVLO POST

Vt ſpectaculũ illd' duoꝝ deſignatoꝝ coſſ. calamitatq; re & tpe

ſalubre ac neceſſarium genere exemplo miſerum ac funeſtum
uideremus. P. ſyllam & antroniũ ſignificat: quorũ alterum. L.
cotta: alteꝝ. L. torquatus: qui cũm hęc Cicero dicebat coſ. erãt
ambitus dãnarant: & in eorũ locum creati erãt. Quid ego nũc
tibi argumentis reſpondeã: poſſe fieri ut alius aliquis cornelꝰ
ſit qui habeat philerotem: res uolgare nomen eſſe philerotis.
Cornelius uero ita multos ut iam etiã collegiũ conſtitutum ſit.
frequẽter tũ etiã coetus factioſorũ hominũ ſine publica aucto
ritate malo publico fiebãt. Propter quod poſtea collegia. S.C.
& pluribus legibus ſunt ſublata pter pauca atq; certa: quę utili
tas ciuitatis deſideraſſet: quaſi ut fabrorũ littorũq;.
At enim extremi ac difficillimi tẽporis uocẽ illam. C. cornelio
coſ. mittere coegiſti; qui rẽ ſaluam eſſe uellẽt ut ad legem acci
piendam adeſſent. Piſo qui coſ. eodem anno fuit: quo Corne
lius tr. ple. erat: cum legem de ambitu ex. S.C. grauiorem q̃ fue
rat antea ferret: & ppter multitudinẽ diuiſorũ q p uim aduerſa
bantur e foro eiectus eſſet: edixerat id qd' Cicero ſignificat: &
maiore manu ſtipatus ad legem pferendã deſcẽderat. Plebem
ex maniliana offenſione uictã & domitã eſſe dicit ante ueſtros
annos ppter illius tr. ple. temeritatem poſſe adduci ut omnino
ne illius poteſtate abalienemur q reſtituerunt
eã poteſtatẽ. alteꝝ nihil unũ poſſe cõtra mltos. alterũ lõge abeẽ
Manifeſtũ puto eſſe uobis. M. Craſſum & CN. põpeiũ ſignifi
cari: e quibus craſſus iudex tũ ſedebat in corneliũ. Pompeiꝰ in
Aſia bellũ mitridaticũ gerebat. Tãta igiẽ in illis uirtus fuit ut
ãno xvi. poſt reges exactos ppter nimiã dominationẽ potẽtiũ
ſe cederent. Leges ſacratas ipſis ſibi reſtuerent. duos tr. crearẽt.
montẽ illũ tranſanienẽ: qui hodie mons ſacer noĩatur in quo
armati cõſederant ęternę memorię cauſa cõſecrarent. Itaq; au
ſpicato poſtero anno. x. tr. pl. comitiis curiatis creati ſũt. Indu
cor magis librariorum hoc loco eſſe mendam q̃ ut Cicerone;
parũ pprio uerbo uſum eſſe credã. Illo eni; tẽpore q̃ loquiẽ qd'
fuit poſt xvi. ãnos q̃ reges exacti ſunt plebs ſibi leges ſacratas
nõ reſtituit. nũq̃ enĩ tr. ple. habuerat: ſ; tũ primũ eos conſtituit.
Numerum quidem annoꝝ poſt reges exactos q̃ id factum eſt
diligenter poſuiſtis qui fuit. A uerginio tricoſto. L. uetrurio

coturino coſ. Cęterum quideꝫ non duo tr.ple.ut Cicero dicit
ſed quinqꝫ tradunt creatos tum eſſe: ſingulos ex ſingulis claſſi
bus. Sunt tamen qui eundem illũ duorũ numeꝝ quẽ cicero po
nant inter quos tudianus & pomponius attic⁹ liuiuſqꝫ noſter:
idẽ hic & tudianus adiiciunt tris, ꝑterea ab illis duob⁹ collegas
creatos eſſe. Nomina duorũ qui primi creati ſunt hęc tradunt
L.ſiccinius.L.F.uelutus lauinius. C.F. patriculũ. Reliqua ꝑs
huius loci quę ꝑtinet ad ſecũdã cõſtitutionẽ tribunorũ & de
cem uirorum finitum ĩperium: & breuiter & aperte ab ipſo di
citur. nomina ſola non adiicit: quis ille ex.x.uiris fuerit contra
libertatem uindictę dederit: & quis ille pater contra cuius filiaꝫ
id decreuit. ſcilicet ꝙ notiſſimũ ẽ. decẽuirum illũ appium clau
dium fuiſſe: patrem autẽ uirginis. L.uirginiũ. unũ hoc tantum
modo explicandũ: q̃ loco primũ de ſecũda ſeceſſione plebis
dehinc concordia facta ſic dicit. Tum interpoſita fide ꝑ tres le
gatos ãpliſſimos uiros: romã armati reuẽtũt: ĩ auẽtino cõſede
rũt inde armati ĩ capitolio uenerũt decẽ tr.pl̃.pontificẽ ꝙ magi
ſtratus nullus erat creauerũt, legati tres quorũ nomina non po
nit.iij.fuerunt. P.tarpeius.C.Iulius.P. ſulpitius omnes conſu
lares. Pontifex maxim⁹ fuit. M.papiri⁹ etiã hęc recentiora.ꝑte
rea ponã ꝑncipiũ iuſtiſſime libertatis. Caſſiaꝫ qua lege ſuffra
giorum uis poteſtaſqꝫ cõualuit: alteram caſſiã quę populi iudi
cia firmauit. Quę eſt iſta lex caſſia qua ſuffragioꝝ poteſtas cõ
ualuit: manifeſtũ eſt. nam ipſe quoqꝫ paulo ante dixit. Legem
caſſiã tuliſſe ut populus ꝑ tabellam ſuffragiũ ferret: Altera caſ
ſia lex quę populi iudicia firmauit: q̃ ſit poteſt quęri. Eſt autẽ
hęc. L.caſſius.L.F.longinus.tri.ple.C.mario. C.flacco coſſ.
plures leges ad minuendã nobilitatis potentiam tulit: in quib⁹
hanc etiã ut quẽ popul⁹ damnaſſet: cui ue imperiũ abrogaſſet
in ſenatu non eſſet. Tulerat aũt eam maxime ꝓpt̃ ſimultates.
cũ.Q.cecilio qui ante biennium coſ. fuerat & cui populus: q̃a
male aduerſus cimbros rem geſſerat ĩperium abrogauit. Qui
non modo Sylla uerum etiam illo mortuo ſemper hoc per ſe
ſũmis operibus retinendum putauerunt: inimiciſſimi. C.cottę
fuerunt: ꝙ is coſ. paulum tr.ple. non poteſtatis ſed dignitatis
addit. hic cotta ut puto legem tulit ut. tribu. pleb. liceret poſtea

alios magiſtrat⁹ cape ꝙ legẽ ſyllę is erat adẽptũ. Quãdiu q̃dẽ
hoc animo erga uos illa plebs erit: quo ſe oſtẽdit eſſe cũ legem
aureliã cũ toſciã nõ modo accepit ſꝫ etiaꝫ efflagitauit. Aurelia
lege cõmunicata eſſe iudicia ĩter ſenatores & equeſtreꝫ ordineꝫ
& tribunos ęrarios q̃.L.roſcius otho biẽnio ante coſ. firmauit
in theatro: ut eq̃tibus.r.xiiij. ordines ſpectandi g̃tia darent. Me
moria teneo cũ primũ ſenatores cum equitib⁹.r. lege plotia iu
dicarẽt hominẽ diſ ac nobilitati ꝑ ĩuiſum. CN.põpeiuꝫ cauſaꝫ
lege uaria de maieſtate dixiſſe. M.plaucius ſyllan⁹ tr.pl̃. CN.
pompeio ſtrabone. L.portio catone coſſ. ſecundo anno belli
italici cum equeſter ordo in iudiciis dominaret̃ legem tulit ad
iuuantibus nobilibus: quę lex uim eã habuit quã cicero ſigni
ficat. naꝫ ex ea lege tribus ſingulę ex eo numero quinos denos
ſuffragio creabãt: qui eo anno iudicarẽt. ex eo factum eſt ut ſe
natores quoqꝫ in eo numero eſſent & quidam & ex ipſa plebe

PRO CORNELIO

Num in eo qui ſint hi teſtes hęſitatis: ego uobis ędaꝫ duo: re
liqui ſunt de conſularib⁹ ĩimici tribunitię poteſtatis: pauci ꝑte
rea aſſẽtatores eorum atqꝫ aſſeculę ſubſequũtur. M.lucullum
& lepidum ſignificat. quinqꝫ enĩ conſulares (ut iam dixim⁹) in
corneliuꝫ teſtimoniũ dixerunt. Q.Catul⁹ Q.hortẽſius. Q.Me
tellus pius pon.max. quos hac ſecũda oratione tractat: & duo
qui nõ dixerũt quos nunc ſignificat lucullus & lepidus.
Quid auunculus tuus clariſſimus uir: clariſſimo patre: auo ma
ioribus credo ſilentio fauente nobilitate nullo interceſſore cõ
parato proderit: & potentiſſimorũ hominum collegiis eripuit
cooptandorũ ſacerdotum poteſtateꝫ. hoc egere enarratione ꝙ
hoc loco nomen nõ ponit quis fecerit: ei demũ uideri poteſt q
oblitus ſit minus ante xx. uerſus hęc eo ipo ciceronem dixiſſe.
Sex ſi familiariter ex.Q.Catulo ſapiẽtiſſimo uiro atqꝫ huma
niſſimo uelim q̃rere utrius tandem tibi tribunatus minus pro
bari põt. C.Cornelii an nõ dicam. P.ſulpitii. non. L.Saturnini
non. C.gracchi. non tiberii. neminem quem iſti ſeditioſum ex
iſtimãt noĩabo ſꝫ auũculi tui. Q.catuli clariſſimi atqꝫ amãtiſſi
mi uiri q mihi tãdẽ reſpõſurũ putatis! SEQVITVR
Quod idem domitius. M. Syllanum conſularem hominem

queādmodū tr.pl'.uexauit .M.ſyllan⁹ quinquēnio āte coſ.fue rat q̄ domitius tr.pl'.atq; ipſe quoq; aduerſus cimbros rē male geſſerat:quāob cauſam domitius eum apud populum accuſa bat.criminabatur eum cū cimbris iniuſu populi geſſiſſe: idq; principium fuiſſe calamitatū quas eo bello populus accepiſſet ac de eo tabellam quoq; edidit:ſed pleniſſime ſyllanus abſolu tus eſt:nam duę ſole tribus eū ſergia & quirina damnauerunt

hęc ē controuerſia eiuſmodi ut mihi tr. pl'.CN.domitius catulo.M.terpolius conteptiſſimū nomen eiectum eſſe ex ijs qui tri.pl'.fuerunt. Poſt infractam tribuni tiam poteſtatem ſyllę āte reſtitutā a.CN. pōpeio apparet .fuit autē is tr.pl.āte xij.annos.D.bruto &.M.lepido coſſ.CN. do mitius tribun⁹ fuerat ante.ij.&.xl.annos.C.maior.ij.coſſ.fim bria coſ.magno numero ſentētiarū cornelius abſolutus eſt.

In ſenatu in toga candida contra.C.Anto nium et. L.Catilinācompetitores.

HAec oratio dicta eſt.L.cęſare & figulo coſſ.poſt ānū q̄.p cornelio dixerat.Sex cōpetitores in cōſulat⁹ petiti one.Cicero habuit duos patricios.P.ſulpitiū galbam L.Sergiū Catilinā. quatuor plebeios ex quib⁹ duo nobiles.C. Antonium.M.antonij oratoris filiū.L.Caſſium lōginū.duos qui tamen nō primi ex familiis ſuis magiſtratū adepti erant.Q cornificiū:&.C.liciniū ſacerdotē. Solus Cicero ex cōpetitori bus ęqueſtri erat loco natus atq; in petitiōe patrē amiſit. cęteri eius cōpetitores modeſte ſe geſſere.uiſiq; ſūt.Q.cornificius:et galba ſonu ſancti uiri/ſacerdos nulla īprobitate not⁹/caſſi⁹ q ī eius ſtolidus:tū magiſq̄ īprob⁹ uideret.ſ; paucos mēſes ī cōiu ratiōe catilinę eū eſſe apparuit:ac cruētiſſimaꝝ ſētētiaꝝ fuiſſe auctorē.itaq; hi.iiij.ꝑ re iacebāt.catilina aūt & antoni⁹ q̄q̄ om nib⁹ maxie īfamis eoꝝ uita eſſet:tū multū poterāt.coierāt enī ābo ut ciceronē cōſulatu deiicerēt:adiutoribus uſi firmiſſimis M.craſſo.&.C.cęſare.Itaq; hęc oratio contra ſolos catilinā & antoniū ē.Cauſa orationis huiuſmodi in ſenatu habendę cice roni fuit:quod cum in dies licētia ābitus augeret ꝓpt̄ ꝑcipuam

catilinę & antonij audaciā cēſuerat ſenatus :ut lex ambitus au cta etiā cū pena ferret:ei quoq; rei. Q.Mutius oreſtinus tr.pl'. interceſſerat. Tū cicero grauiter ſenatu interceſſionē ferete ſur rexit:atq; in contionem catilinę & antonij īuectus eſt ante dies comitiorū paucos. Dico. p.c. ſupiore nocte: cuiuſdam ho minis nobilis & ualde in hoc largitionis queſtu noti & cogni ti domu catilinā & antonium cum ſequeſtrib⁹ ſuis cōueniſſe: Aut.C.cęſaris:aut. M.craſſi ſignificat.& enī acerrimi & potē tiſſimi fuerūt ciceronis refragatores eum petijt conſulatum:ꝙ eius in dies ciuile; creſcere dignitatē animadūtebat.Et hoc ipſe cicero in expoſitiōe cōſilioru; ſuorū ſignificat: Eius quoq; cō iuratiōis quę cotta & torquato coſſ.ante annū q̄ hęc dicēntur facta eſt a catilina & piſone arguit. M.craſſum auctore; fuiſſe Quē eni; aut amicū habere pōt :is qui tot ciues trucidauit:aut qui in ſua ciuitate cum peregrino negauit ſe iudicio equo cer tare poſſe?Catilina cum in ſyllanis ptibus fuiſſet crudeliter fe ciſſe noiatim:& poſtea cicero dicit quos occiderit. Q.ceciliu; M.uolumniū.L.tantaſiū.M.etiā mari gratidiani ſūme popu laris hominis:q ob id bis ꝑtor fuit caput abſciſſū ꝑ urbem ſua manu catilina tulerat: quod crimē ſępi⁹ ei tota oratiōe obijcit Fuerat uero hic gratidianus arcta neceſſitudine ciceroni cōiun ctus.cliēte; autē negabit habere poſſe. C. Antoniū.nā is mul tos in Achaia ſpoliauerat nact⁹ de exercitu ſyllano equitū tur mas.Deinde gręci q ſpoliauerāt eduxerūt antoniū in ius ad.M lucullū ꝑtorē:qui ius int̄ peregrinos dicebat.egit ꝓ gręcis etia; tū adoleſcētul⁹ de quo paulo āte mētiōe; fecim⁹ & qdē lucull⁹ id qd' gręci poſtulabāt decreuiſſet:appellauit tribunos antoni us:iurauitq; ſe id eo iurare qd' equo iure uti nō poſſet.hūc an toniū gellius & lentulus cēſores ſexēnio quo hęc dicerent ſe natu mouerunt:cauſaſq; ſbſcripſerūt ꝙ ſocios diripuerit:ꝙ iu diciū recuſauit:ꝙ ꝓpter ęris alieni magnitudinē ꝑdię mancipa uit:bonaq; ſua in poteſtate nō haberet/Ne ſe iā tu; reſpexit cū grauiſſimis ueſtris decretis abſēs nōtus ē.Catilina ex ꝑtura africā ꝓuitiā obtinuit:quā cū grauiter uexaſſ; legati afri ī ſenatu iā tū abſēte illo q̄ſti ſūt mlt̄ęq; graues ſētētię ī ſenatu de eo dictę ſūt In iudicijs quāta uis eſſet didicit cu; eſt abſolutus: ſi aut illud

iudicium aut illa abſolutio nominanda eſt. Ante annum q̄ hec diceretur: catilina cuꝫ rediſſet ex africa torquato & cotta coſſ. accuſatus eſt repetundaruꝫ a. P. clodio adoleſcente qui poſtea inimicus ciceroni fuit. Defenſus eſt catilina ut feneſtella tradit a. M. Cicerone: quod ego ut addubitē hęc ipſa Ciceronis oratio facit: maxime ꝙ is nullam mētionē rei habet cum potuerit inuidiam facere competitori tam turpiter aduerſus ſe coeunti. ꝑſertim cum alterū cōpetitorem ſuum antoniuꝫ in eadem hac oratione ſua admoneat ſuo beneficio eū ex ultimo loco ꝑturę candidatum ad tertiū perueniſſe. Neſcis me ꝑtoreꝫ ꝑmuꝫ eſſe factum tecum ceſſione cōpetitorum & cōlatione centuriaruꝫ & meo maxime beneficio te e poſtremo in tertiū locū eſſe ſubiectum? Qui igitur Antonio ſuffragationē ſuā imputandam putat: is defendiſſet catilinam caput eiꝰ ꝓtectum a ſe nōne imputaret ꝙ ita eſſet? Manifeſtum eſt ex eo quod ſtatiꝫ dicit. Q. enim mutiꝰ tr. pl. intercedebat: ne lex ambitꝰ ferretur: qđ facere pro catilina uidebatur. Hūc mutium in hac oratione appellans Cicero ſic ait. Te tamē. Q. muti taꝫ male Cie. tr. exiſtimare moleſte fero: qui heſterna die me eſſe dignum conſulatu negabas. Quid. p. r. minus diligēter ſibi cōſtituere defenſorem q̄ tu tibi cū te furti. L. calenꝰ agēt me potiſſimū fortunaꝝ tuaꝝ patronū eſſe uoluiſti: cuiꝰ tu & cōſiliū in tua turpiſſima cauſa delegiſti hūc honeſtiſſimarū rerum defenſoreꝫ p. r. auctore te repudiare pōt: niſi forte hoc dicturus ē q̄ tpe cū. L. caleno furti deiectus ſit: eo tēpore in me tibi parū auxilij eſſe uidiſſet. Verū ut agēt mutij cauſā cicero ſicut catilinę egiſſet eū uideri uult feneſtella cur tā quāuis male exiſtimet de cauſa mutij tamē ei exprobret patrocinium ſuū nō idem in catilina faciat: ſi mō pro eo dixit: ut cur ipſum illud iudiciū ſępius in īfamiā uocat: quod ꝑtinꝰ uideret̄ fuiſſe facturꝰ: ſi in eo iudicio fuiſſet patronus. Atq; ut alia omittā hoc certe uix uidet̄ dicturꝰ fuiſſe ſi illo patrono catilina repetūdarum abſolutꝰ eſt. Stupris ſe oībꝰ ac flagitijs cōtaminauit: cęde nepharia cruētauit: diripuit ſocios: leges q̄ſtiones iudicia uiolauit.

ET POSTEA.

Quid ego ut uiolaueris ꝓuintiā ꝑdicē: nā ut te illic geſſeris non audeo dicē: quoniā abſolutꝰ es: mētitos eē eqtes. r. falſas fuiſſe tabellas honeſtiſſimę ciuitatis exiſtimo mentitū. Q. Metellū pium mentitu africam uidiſſe apud: neſcio quid illo iudices q te innocentē iudicarunt. O miſer qui non ſentias illo iudicio te non abſolutum: uerum ad aliquod ſeuerius iudicium ac maius ſupplicium reſeruatum. Veri ne ergo ſimile eſt hęc eū catilinę obiicere ſi illo defendente abſolutꝰ eſt? Pręterea mouet me ꝙ cum ſint cōmentarij Ciceronis earū etiam defenſionū. cōmētarium aut principiū ita ꝙ iudicio abſolutꝰ ē catilina ut Clodiꝰ infamis fuerit ꝑuaricatus eſſet. Nam & reiectio iudicuꝫ: ad arbitriū rei uidebat̄ eſſe facta. Populū uero cū in ſpectante populo collum ſecuit hominis maxime popularis quāti faceret oſtēdit. Diximus & pauloante marij caput catilinam per urbeꝫ tuliſſe. Me qua amentia inductus eſt ut contēneret cōſtituere non poſſum utruꝫ equo laturū putauit: an in ſuo familiariſſimo uiderat me ne aliorū iniurias mediocricer poſſe ferre. Manifeſtū eſt. C. uerrem ſignificat. Alter pecore omni uendito & ſaltibus ꝓpe additis paſtores retinet ex quibꝰ ait ſe cum uelit ſubito fugitiuorū bellū excitaturū. C. Antonium ſignificat. Alter induxit eum quē potuit ut repēte gladiatores populo non debitos polliceret̄: eos ipſe conſularꝰ candidatus perſpexit & legit & emit ꝑſente. p. r. factū ē. Q. Galliū quē poſtea reum ābitus defendit ſignificare uidetur. hic enim cum eſſet ꝑturę cādidatus qđ in edilitate quā ante annum geſſerat uertias nō habuerat dedit gladiatoriū ſub titulo patris ſe id dare. Quāobrem augere etiā mercedes ſi uultis. Q. mutium puerti legem īpedire ut cępit ſenter coſ. ſed ego ea lege cōtentus ſum qua duos coſſ. deſignatos uno tempore dānari uidimus. Legem Calphurniam ſignificat: quā. C. Calphurnius piſo ante trienniū de ambitu tulerat. ꝙ auteꝫ dicit dānatos eſſe deſignatos coſſ. P. Syllaꝫ &. P. Antonium de quibus iam diximꝰ uult intelligi. Cognomē auteꝫ. Q. Mutio tribuno quē nominat fuit oreſtinꝰ. Atq; ut iſtuꝫ omittam in exercitu ſyllano ꝑdonem in introitu gladiatorem in uictoria quadrigariuꝫ. De Antonio dici manifeſtū ē: ſed dicit eū in exercitu ſyllę ꝑdonem ꝓpter equitū turmas quibꝰ eamiā ab eo uexatam eſſe ſignificamus. in introitu gladiatorem ꝑtinet ad īuidiā ꝓſcriptionis q̄ tū facta ē. in uictoria q̄drigariū

ꝙ cum ſylla poſt uictoriam circenſes faceret ita ut boneſti bo
mines quadrigas agitarēt: fuit inter eoſ. C. Antonius. Te uero
Catilina conſulatum ſpare aut cogitare non prodigium atque
portentū eſt! ex quibus enim petis: a principibus ciuitatis qui
tibi cum. L. uolcatius coſ. in cōſilio fuiſſet: ne petendi quide;
poteſtatem eſſe uoluerūt. Pauloante dixim⁹ Catilinam cu; de
ꝓuintia africa decederet: petiturus conſulatū & legati afri q̃ſti
de eo in ſenatu grauiter ꝑueniſſent: pro feſſus deinde eſt Catili
na petere ſe cōſulatum. L. uolcatios tull⁹ coſſ. cōſilium publi
cum babuit an rationem catilinę babere deberet ſi peteret cōſu
latum. nam q̃rebatur repetundarum catilina ob eā cauſam de
ſtitit a petitione. An ſenatoribus qui te auctoritate ſua ſpolia
tum ornamentis omnib⁹ uictum pene africanis oratorib⁹ tradi
derunt. Diximus modo de boc. nam iudiciū quoq; ſecutū repe
tūdarum a quo ipſe ꝑ īfamiam liberatus eſt. Catilina ſedit aut
tem ſenatorum urna damnaret: equitū & tribunorum abſolue
ret. Ab equeſtri ordine quē trucidaſti: et uidet ordo pro cinna
nis partibus contra ſyllam ſteterat: multaſq; pecunias abſtule
rant ex quo ſaccularij erant appellati atq; ob eius rei īuidiā poſt
ſyllanam uictoriā erant interfecti. A plebe cui ſpectaculū eiuſ
modi tua crudelitas ꝓbuit: ut nemo ſine gemitu ac recordatiōe
luctus aſpicere poſſet. Eius illius marij gratidiani qđ caput ge
ſtaret obiit: quo loco dicit Catilinā caput. M. mari geſtaſſe qđ
caput etiam tū plenū animę & ſpiritus ad ſyllam uſq; ab iani
culo ad ędem Apollinis manibus ipſe ſuis detulit. Omnia ſūt
manifeſta. ne tamē eretis ꝙ bis tēporib⁹ edes Apollinis in pa
latio fuit nobiliſſimā: admonendi eſtis non banc a Cicerone ſi
gnificari ut puto q̃ poſt mortē etiā Ciceronis multis ānis imp.
cęſar quem nunc diuum auguſtum dicim⁹ poſt actică uictoriā
fecerit. S; illam demōſtrari quę eſt extra portam carmetalē int
forum olitoriu; & circū flaminiū. ea enim ſola tu; demū romę
apollinis edes. Quid tu potes in defēſione tua dicere qđ illi nō
dixerūt quę tibi dicere nō licebit. & paulopoſt. Deniq; illi nega
re potuerūt & negauerūt ut tibi ne inficiandi quidē impudētię
locum reliquiſti. Quare pręclara dicunt iudicia tuliſſe ſi qui
inficiātem luſcium condēnarint. Catilinā abſoluerint cōfitēte;

Quadrigarius qđ

Principes ciuitatis .i. ſenatores poteſtatē faciebant petendi conſulatus. uel adimebant.

L. Volcati) conſul

Deſtitit a petitiōe

Catilina ita abſolutus eſt ut ſenatorū urna damnaret. equitum & tribunorū abſolueret.

Cinna

Saccularij

Sylla

Gratidianus marius

Catilinę crudelitatē importuniſſimā nota

Apollinis pallatini ædes ab auguſto poſt uictoriā actiacam condita

Apollinis ędes altera romę

Carmentalis porta

Forum olitoriū

Circus flamminius

bic quem nominat. L. Luſcius not⁹ centurio Syllanus diueſq;
e uictoria factus. na; amplius centies poſſederat dominat⁹ erat
non multo anteq̃ Cicero dixit. obiectę ſūt ei tres cędes proſcri
ptorum circa eoſdem dies. L. quoq; bellienus damnatus ē que;
Cicero ait auunculum eſſe catilinę. bic autem lucretium aſellā
conſulatum contta uoluntatē ſyllę ad turbandum ſtatum ciui
tatis petentem occiderat iuſſu ſyllę tunc dictatoris. Is ergo ne
gat ignarum eſſe cum etia; imperitos ſe bomines eſſe: & ſiquē
etiā interfeciſſent impatori ac dictatori paruiſſe dicerent: ac ne
gare quoq;. Catilinam uero inficiari non poſſe. buius autē cri
minis periculū qđ obiicit Cicero paucos poſt mēſes Catilina
ſubiit. poſt effecta enim comitia conſularia & Catilinę repul
ſam fecit eu; reum inter ſicarios. L. Lucull⁹ paratus erudituſq;
qui poſtea conſulatum quoq; petiit. Hanc tu babes dignitate;
qua fretus me cōtemnis & deſpicis an eam qua reliquā uitę con
ſecutus cū ita uixiſti ut non eſſet locus tam ſanctus ꝙ non ad
uentus tuus etiam cum culpa nulla ſubeſſet crimen afferret. Fa
bia uirgo ueſtalis cauſam inceſti dixerat cum ei catilina obiice
retur: eratq; abſoluta. bęc fabia qa ſoror erat Terentię ciceronis
ideo ſic dixit etiā ſi culpa nulla ſubeſſet. Ita & ſuis pepercit: &
nibilo leuius inimico ſummi obprobrij turpitudinem obiecit
Cum deꝑbendebare in adulteriis cum deꝑbendebas adulteros
ipſe cum ex eodem ſtupro tibi & uxorem & filiam inueniſti.
Dicitur Catilinam adulterium cōmiſiſſe cum ea quę ei poſtea
ſocrus fuit: & eo nā ſtupro duxiſſe uxorem cū filia eius eſſet.
boc lucreci⁹ quoq; catilinę obiicit in orationibus quas ī eum
ſcripſit. Nomina barū muliernm nondum inueni. Quid ergo
ut uiolaueris prouintiam predicē cuncto. p. r. clamante ac reſi
ſtente. nam ut te illic geſſeris non audeo dicere quoniam abſo
lutus es. dictum eſt iam ſępius catilinam ex pretura africa; ob
tinuiſſe: & accuſante eum repetundarum. P. clodio abſolutum
eſſe. Pręterea illum nefarium conatum tuum & pene acerbum
& luctuoſum. r. p. diē cum CN. piſone ſocio neq; alio nemine
cedem optimatum facere uoluiſti. Quos nominat intelligitis.
Fuit enim opinio catilinam & CN. piſonem adoleſcentem ꝑ
ditum coniuraſſe ad cedem ſenatus faciendam ante annum q̃

L. Luſcius

L. Bellienus

Lucretius Aſella

Sylla

L. Lucullus

Paratus: eruditus q: fecit eū reū

Fabia uirgo ueſtalis

Terentia

Catilina cū ea quę poſtea ſocrus fuit ſua cōcubuit & ex eo natā ſtupro duxit uxorē cum filia eius eſſet

Lucreti)

P. Clodi)

Lucretij orationes in catilinam.

Cn. Piſo

Catilinę cum Cn. piſone cōiuratio in r. p.

Coſſ. Cotta Torquatus

Piſo in hiſpania occiſus

hęc dicta ſunt cotta & torquato coſſ. eamque cędem ideo nõ eſſe factam: ꝙ priuſq̃ pati eſſent coniuratis ſignu; dediſſet catilina. Piſo autem cu; hęc dicerētur pierat in hiſpania miſſus: & ſenatu ꝑ honorem legationis ut auus ſuus ablegaretur ibiq; dum iniurias prouincialibus facit occiſus erat: ut quidam credebant a CN. pompeij clientibus pompeio non inuito. An oblitus es te ex me cum pręturam peteremus petiſſe: ut tibi primũ locum concederem: qđ cum ſępius ageres & impudẽtius a me contenderes meminiſti me tibi reſpondere impudenter te facere qui id a me peteres: qđ auunculus nunquam impetraſſet. diximus iam ſupra ſyllę ludos quos hic propter uictoria; fecerit quadrigas. C. Antonium & alios quoſdam nobiles homines agitaſſe. pręterea Antonius redemptas habebat ab ęrario uectigales quadrigas: quã redemptionem ſenatori habere licet per legem. fuit autem notiſſimus id circo quadrigarum agitator boculus. Dicit de malis ciuib⁹: q poſteaq̃ illo conati erãt hiſpanienſi puguincula neruos incidere ciuium Romanorum non potuerunt: duas uno tempore conant̃ in re. p. ſicas diſtringere. Hiſpaniẽſem puguinculum CN. piſonem appellat: quẽ in hiſpania occiſum eſſe dicit. duas ſicas catilinam & antoniũ appellari manifeſtum eſt. Hũc uos ſcitote licinium gladiatorẽ iam immiſiſſe capillum catilinę iudic. quã. Q. ue curiu; hominem queſtoriu;. Curius hic notiſſimus fuit aleator: dãnatuſq; poſtea eſt: in hunc eſt endeſyllabus calui elegans: & talis curi⁹ per eruditus. Huic orationi Ciceronis & Catilina & Antonius contumelioſe reſponderant qđ ſolum poterant inuecti in nouitatem eius. feruntur quoq; orationes nomine illorum ędite ab ipſis ſcriptę: ſ; ab Ciceronis obtrectatorib⁹: quas neſcio an ſacius ſit ignorare. Cęterũ cicero coſ. omnium conſenſu fact⁹ eſt. Autonius pauculis centurijs catilina; ſuperauit: cum ei propter patri. nomẽ paulo ſpecioſior man⁹ ſuffragata eẽt q̃ catilnę.

Cn. Pōpei · Sylle ludi · Sylla · C. Antoni · Redemptas · Vectigales q̃drigas · Redemptionẽ · Boculus · Cn. Piſo · Curius · Caluus poeta · Calui poete hendecaſyllabus elegans in curiũ Aleatorẽ · Catilinę & Antonij orationes aduerſus Ciceronẽ nõ ab illis ſcriptę ſed a Ciceronis obtrectatorib⁹

ARGVMENTVM DIVINATIONIS

CN. Pompeio primum &. M. Craſſo coſſ. C. uerres profunctus queſtura legatione pretura urbana patre C. uerre & prętextato filio et filia nupta uxore; habẽs

Coſſ. Cn. Pōpei M. Craſſ⁹ · C. Verres

cum ſucceſſiſſet in ſicilia. C. ſacerdoti prętori eamque non ſibi ſuccedente arrio per triennium tenuiſſet atque in ea fuiſſet libidinoſe auare crudeliterque uerſatus: ſuccedente tandem in eadem prouincia metello repetundarum reus ab ſiculis poſtulat⁹ eſt: qui omnes preter ſyrracuſanos ac mamertinos. M. tullium illo tempore florentem defenſionibus amicorum ad accuſandum deſcendere compulerunt. iam pridem illis neceſſitudine copulatum ꝙ queſtor in ſicilia fuiſſet ſex. peduceo: & ꝙ cu; decederet in illa oratione quã lilybei habuit multa his benigne promiſiſſet. Acceſſit eis non ignobilis futura id de uerre uictoria. quia a metellis ſcipionibus & multis aliis nobilib⁹ uiris & precipue ab hortenſio ipſo defenderetur: facile & principe in ſenatu propter nobilitatem & in foro ob eloquentiam rege cauſarum: & eodem cõſule deſignato cũ. Q. Metello fratre Metellorum alterius pretoris ſiculi: alteri⁹ pretoris urbani/his ita conſtitutis extitit. Q. Cecilius niger domo ſiculus & q̃ſtor uerris & eiuſde; (ut ipſe dicebat) inimicus: qui ſe potius accuſatorem contenderet ſe conſtitui oportere: has afferens cauſas. Vnam ꝙ ab eo lęſus & obhoc iure illi ſit inimicus: quare ꝑuaricator eſſe non poſſet. alteram ꝙ cum queſtor ei tũ fuerit etia; ipſe in queſtione crimina nouerit uerris. Tertiam ꝙ ſiculus ꝑ ſiculis agat. Huiuſcemodi propoſitionibus Cicero deſignatus ędilis his capitibus reſpondet accuſatorẽ eu; eſſe oportere: qui inuitus cogitur religionis officio rogatus ab omnibus ſiculis qui pro. R. p. agat quẽ uolunt qui accuſant: quem metuit qui accuſatur: qui idoneus eſt facundia innocentia: q hoc facit imitatione maiorum. Diuiſio principalis ſuum adeſſe ipſo alteram de contentione ſui et cecilij. Diuinatio dicitur hęc oratio quia non de facto queritur hęc cõiectura: ſed de futuro quę eſt diuinatio uter debeat accuſare. alij ideo putant diuinationem dici ꝙ iniurati iudices in hac cauſa ſedeant: & qđ uelint pręſenti de utroque poſſint. alij ꝙ res agatur ſine teſtibus & ſine tabulis: & his remotis argumẽta ſola ſequentur iudices & quaſi diuinent. Agitur enim cauſa ſenatorijs iudicijs in inuidia apud populum cõſtitutis de corruptione multorũ uexatis ꝓuinciis

C. Sacerdos · Arrius · Metellus · Sex. Peduceus · Metellus · Scipiones · Hortenſius · Q. Metellus · Q. Cecilius · Præuaricator · Capitibus his reſpondet · Diuinatio cur dicatur prima actio in Verrẽ · Iniurati iudices in hac cauſa ſedeant

omnibus ac ſociis populi.R.feſſis toto orbe terrarum accuſa
toribus preuaricatore infantibus/flagitante plebe iudici eque
ſtris ordinis quę ferre ante annos.x.uictor ſylla ſuſtulerat/co
gnoſcēte de pecuniis repetūdis.M.glabrione prętore :& āpliſ
ſimis quibuſque ſenatorij ordinis iudicantibus ſumma expe
ctatione cunctorum/.Genus cauſę honeſtum.Status qualitas
negocialis comparatiua de conſtituendo accuſatore qui potiſ
ſimum de duobus:aut qui ſolus accuſet.Dicit enim Cecilius
aut a ſe accuſandum eſſe uerrem aut a ſe quoq;.Si quis ueſtrū
iudices.hoc toto capite ſoloeciſmi ſpecies continet:niſi addas
& aut idem ut ſit.& nunc ſubito mutata uoluntate ad accuſā
dum deſcenderim.quare multi non deſcenderim legūt:ſed de
ſcendere.Eorum qui adſunt.coronam populi dicit circum ſub
ſellia ſtantem/cauſis iudiciiſq; publicis.cauſę etia; priuatę ſūt
ſed repetundarum:ambitus:maieſtatis:& cętera rei.p.cā cōſti
tute ſūt/Vna & id qd' facio probabit.Principalis diuiſio hu⁹
cauſę bipartita eſt:utrum recte Cicero accuſet & utru; cecilio
ſit anteponendus/.Siculis omnibus.os latorie. Cū enim a duo
bus queſtoribus ſicilia regi ſoleat:uno lilibitano altero ſyracu
ſano.ipſe uero lilibitanus queſtor fuerit Sex.peduceo pretore
omnibus tamen ſe placuiſſe dixit/.Cum queſtor. Narratione;
in exordio multi admirantur hac reprehenſione ſed nō recte.
eſt enim argumentalis narratio ad priorem diuiſionem in qua
quęritur an recte Cicero ex defenſore accuſator effect⁹ ſit/Ve
teribus patronis multis.ſiculi ueteres patronos habent:in qbus
Marcellus a marcello ortus:qui ſyracuſas uictor ſeruauit ī co
lumes.Scipiones quorum auctor.P.ſcipio africanus carthagi
ne exciſa ſicilie ornamenta retulit ſua:quibus quondam a poe
nis uictoribus ſpoliata erat. Metelli quorum familia proxime
ſiculis patrocinium pręhuit:cum fuerit lepid⁹ in ea prouincia
pretor inſtātibus ad accuſandum eum metellis duobus celere
& nepote/Populati atque uexati.populati auaricia.uexati libi
dine & crudelitate.Cuncti ſimul omnes quaſi coniūcti/in cau
ſis iudiciiſque publicis.iam hoc contra cecilium eſt qui nūquā
ſui periculum fecit.Cauſam defenſionemque cauſę ingerunt

quas iuſto defenſionem & mire uult eſſe non accuſationem.
/Sępe eſſe pollicitum in ea oratione quam decedens lilibei ha
buit/Veniſſe tempus aiebant.ut Terentius. hoc herele factu;
eſt.fac ut promiſſa appareant. ſeſe iā ne deos quidem in ſuis.
Mire imitatus eſt uerba ſiculorum dolore oxymora & inania
quaſi deos non habeant:qui ſimulacra prodiderunt. Delubra
templa eſſe.delubra hic aliter oſtendit tullius :aliter cum dicit
templis atque delubris & qui templa eſſe dicant ſingulorum
diſ attributorum locorum. Delubra multaru; edium ſub uno
tecto a diluuio pluuię munitaru;. alij delubra dicūt ea templa
in quibus nunc delubra corporum abluendorum more dodo
nei iouis aut apollinis delphici: in quorum delubris libetes tri
podeſq; uiſuntur.Sunt etiam qui delubra ligna delibrata ideſt
decoriata ꝑ ſimulacris deorum more ueterū poſita exiſtimēt
ſed male.Per triennium expectabat arriu; prouincia ſicilia ſuc
ceſſurū uerri:qui non ſucceſſit.hic in triennium uerris pretura
durauit/Rogare & orare.Rogare ut hominem orare ut deos.
Ia; enim quibus id facerent non facerent non habebant.Quos
me in columi nemini ſupplices eſſe oporteret ſuperbiſſimum
uideretur ſi addidiſſet alteri ut eſſet nemini alteri.nam hoc nō
addidit:quaſi nec ipſi tullio ſupplicare debeāt ītelligitur:quāq̄
cum anaphora ſit ad perſonam ſiculorum non uidetur īuidio
ſe orator dicere quę ſiculos dixiſſe commemorat/Grauiter &
acerbe.grauiter ꝙ accuſare nolebam.acerbe ꝙ ſiculorum iniu
riis affligebar/multorum bonorum exemplo. ipſe mox dicet
quo exemplo optimorum uirorum./Vetere conſuetudine. qa
uiri robuſtiores accuſare conſueuerant non ut nunc adoleſcen
tuli.non tam ex eo ut Cecilius qui īimicitias proſequitur ſuas.
In achaia aſia.In his prouintiis legatos & pro queſtore dolo
bellę. C. Verres flagitia multa commiſit.Romę deniq;.in ꝑ
tura urbana.Populate uexate.non a uerre tantum:ſed ab omni
bus.hoc enim uult intelligi prodeſſe uelle. r. p.accuſationis ex
emplo.Socij nō ſiculi tantū: ſed per oēs pūícias accuſatores ſe
idoneos non habere cecilium tāgit.P.R. interea tametſi mul
tis incommodis.his enim.x.annis uictore ſylla ciuilib⁹ bellis

ſpoliatus eſt.p.r.poteſtatate tribunitia iudicãdi iure : quod ha
buit per equites.R.militaris arbitrio creandorum ſacerdotum
ſenatus aut iudicium.difficultatibus propter plebem ruſticam
quę partim agros partim ius ciuitatis amiſit partim omnino
proſcripta eſt uictore ſylla:ꝙ plebs Romana de marianis parti
bus fuerit.difficultatem enim paupertatem ſignificat.Terenti
us e contrario quã uos facillime agitis: & ipſe alibi in ſumma
difficultate eſſe nũmaria.Iudiciorum deſiderio tribunitia po-
teſtas efflagitata. Primus ſicinius tri.ple.nec multo poſt quin
tius & poſtremo palicenius perfecerant:ut tribunitiam poteſta
tem populo darent coſſ.CN.Pompeius magnus &.M.Lici-
nius Craſſus. Ordo quoque alius ad res iudicãdas poſtulatur
T.gracchus legem tulerat ut equites. R.iudicarent. iudicaue-
runt per annos.xxx.ſine infamia.poſt uictor ſylla leges tulerat
ut ſenatorius ordo iudicaret.& iudicauit per.x.annos turpiter.
nũc aurelius legẽ fertur ut ſenatores & equites. R.ac tri
buni ęrarii ſimul iudicẽt:hoc ẽ qđ Tullius dicit offenſione ſena
torij ordinis fieri: & bene addit quoque ut ſimul iudicaturos
alios eſſe monſtraret.Etiam cenſorium nomen.Regendis mo
ribus ciuitatis cenſores quinto quoque anno creari ſolebant.
hi prorſus ciues ſic notabãt: ut qui ſenator eſſet eiiceretur ſena
tu: qui eques. R. equum publicum perderet : qui plebeius in
ceritum tabulas referretur :& ęrarias fieret: ac per hoc non eſſ3
in albo centurię ſuę: ſed ad hoc non eſſet ciuis tantum.tantũ-
modo ut pro capite ſuo tributi nomine aera pręberet.iidem cõ
pleto quinquẽnio luſtrabant: & ſoli taurelia ſacrificia de ſue :
oue tauro faciebant.eorum notam ſucceſſores plerunque ſol
uebant.hoc igitur tam triſte ſeuerumque nomen.p. R.ſic ode
rat :ut intermiſſum eſſet propter plurimos annos:quos nunc
orator propter infamiam corruptorum iudicum dicit plebem
ipſam quę ante recuſabat expoſcere.In hac libidine hominum
nocentiſſimorum . Qui predantur ſocios.p. R.totius ordinis
ſenatorij ſcilicet.Cognitorem iuris ſui. Qui defendit alterum
in iudicio aut patronꝰ dicitur ſi orator ẽ:aut aduocatꝰ ſi aut ius
ſuggerit aut pręſentiam ſuam commodat amico : aut procu-

Difficultate .i. paupertate
Terēti[us]
Difficultas nūmaria
Sicinius
Quinti[us]
Palicenius
De iudicijs mutatis pulchra
Cn. Pompei[us]
Coss
M. Licini[us] crassus
T. Gracch[us]
De Censoribus pulchra
Ceritum tabulæ
Aerariū fieri
Album centuriæ suę
Solitaurelia
Plurimis annis intermissū censorū munus
Patronus
Orator
Aduocatus
Procurator
Cognitor

rator ſi negotium ſuſcipit:aut cognitor ſi pręſentis cauſam no
uit & ſic tuetur ut ſuam.ergo cognitorem dixit modo familia
riſſimum defenſorem.De quo non preiudicium non plane iu
dicium.Preiudicium dicitur res quae cum ſtatuta fuerit affert
iudicaturijs exemplum qđ ſequantur.Iudicium autem res quę
cauſam litemque determinat.idque preiudicium de uerre iam
factum eſt iudicium eum ſpolia
uiſſe prouintiam eſſe ꝙ ſiculi qui antea
publice teſtimonium dixerant.Actorem cauſę ſuę. cõtra Ver
rem Tullium queſiſſe.Ne nimiu3 familiariter inimicitias.Sen
ſus eſt per iocum hoc ſignificãs: quaſi dicat uideto cecili ne ni
mium amice inimicitias exerceas. hoc eſt ne inimicum fingas
ut preuaricare poſſis.Deinde ſũt teſtes uiri clariſſimi. Ordo &
ſenſus hic eſt.primum cauſam inimici tui ſubleuando non ui
deberis accuſator. deinde teſtimoniis conuinceris in eo ꝙ ne
gas me a ſiculis eſſe delectum.Scit is qui eſt in conſilio. C.
Marcellus.Scitis quem adeſſe uideo CN. Lentulus Marcelli
nus & Marcellus : & Marcellinus inter ſe gentiles ſunt. qua-
re reddidit rationem cur iſti ſiculorũ patroni ſint.ſcilicet quia
a.M.marcello originem ducat qui ſyracuſas cępit:nec tamẽ de
leuit.Veſtrum iudicium ab ſuo iudicio.Non dixit ab ſua uo
luntate ut pręſcribat iudicibus ſequendos eſſe ſiculos qđ pau
lo ante tentauit.Duo crimina uel maxima. ꝑ unũã furatus eſt
ſyracuſanam:per alterũã furta exportauit hoc eſt mamertinam
ſed leuiter hoc pręterit ꝙ illos quoque conaꝛ a laudatione uer-
ris abducere.ſyracuſanorum autem crimina his etiam de Eraclij
bonis q̃ cum paleſtritis partitus uerres ẽ:& de cleomenis nauar
chi flagitio:& de alijs multis rebus interpretantur mamertino
rum.de naui quã uerri fecerunt & quã.p.R.ex federe nõ exibue
runt multis alijs immunitatibus contra fas remunerati & duo
crimina generaliter.na3 multa ſũt.Vt oculis iudicare poſſitis
hoc qđ leuiter a Cicerone dictu3 & nectericę putant :ſed aptu3
eſt aſſeuerationi .Cur hoc mihi detrimento eſſe debeat cur
hoc me in hac cauſa debeat impedire .Temporis ualitudi-
nis facultatis.temporis Marcelli iudicantis tunc ualetudinis.

Præiudiciū
Iudiciū
Præuaricari possis
C. Marcellus
Cn. Lentulus
Marcellinus
Heraclius
Cleomenes

Marcellini quidē tūc infirmior ualetudine corporis. facultatis
Alterius marcelli uiri magis ſtudioſi q̄ eloquētię cauſi
¶Quā neminem. ac per hoc neminem Ceciliū ſigni-
ficat. ¶ciuili ferre actione priuato iure repetuntur. recte hoc enim
iudicium pecuniarum repetundarum publicum eſt. ¶hanc hēnt
arcem. Arx uel ſedes tyranni dicitur ut ſępe alibi. uel ęditus in ci
uitate & munitior ad ſalutem ciuium locus. ut uirg. Quo res.
ſumma loco pantbu quaꝫ prendimus arcem. ergo prima ſpes ī
muris eſt: ſecunda in arce ſi muros hoſtis irruperit. ¶non mo-
do a r.p. cura populo. r. ſi ſocialis ē qui ipſi ſocij. p. r. ſunt. ¶Sex
tertiuꝫ miliens ex lege repeto. Fruſtra calūniantur ciceroni ho-
mines: & modo illum ſextertium miliens dicunt repetere. mo
do quadringenties. cum primum non. ſuo ore ſed ſiculorum
loquatur accuſatorie uociferantium. deinde ſi maxime ad euꝫ
ſunt referenda quę dicit adhuc non inſtructus ſit contra uer-
rem nec ad plenum nouerit cauſam. tertio cur aut calūniatoris
aut preuaricatoris perſonam ſubeat: cum aliud agatur. non enī
de condemnando uerre: ſed de conſtituendo accuſatore con-
fligitur. poſtremo cur id fraudi ſit ciceroni cum ad temp⁹ ora
torum dicta proferantur. nam eodem modo erit contrarium
pręſenti actioni qd' alij dicit orationem ire uictum a ſe ceciliuꝫ
qui idoneas cauſas ad accuſandum uerrem
multas protuliſſet. ¶Quod in unaquaque re. leges hieronicas ru
piliaſq; dicit aut regis ſui aut rupilij de. x. legatorum ſententia
conſtitutas. ¶Eripuiſti atque abſtuliſti. Eripuiſti quicquid auri
gemmarum. abſtuliſti qd' in unaquaq; re beneficio ſenatus. p.
q. r. iuris habuit. ¶Si tacent ſatis dicunt. Tale illud eſt cum tacēt
clamant & uictoriam ipſam uiciſſe uidearis & philoſophan-
duꝫ eſt etiam ſi non eſt philoſophandum. hęc in loco nec oxy
mora nec cacozela iudicanda ſunt. aut enim inferioribus di-
ctis aut ſupra poſitis leniuntur ut eſt illud. Vereor ut hoc qd'
dicam perinde intelligi poſſit auditu atque ego ipſe cogitans
ſentio. & illud qd' ſeqt̄. Accedē aut aſpirare. Accedere ē pximū
fieri. Aſpirare in eam partem qua quid quęſitum eſt: uultum &
occulos ad ſpiritum oris aduertere. ¶Et quis unquam tam palaꝫ

Arx
Virg.
Cur id fraudi ſit ciceroni
Cum ad tempus oratorū dicta proferantur
Rupili
Hieronicę Rupiliae Leges
Si tacent ſatis dicunt
Oxymora
Cacozela
Accedere
Aſpirare

de honore: tam uehemēter de ſalute ſua contendit: bene diſtri
buit. omnis enim ſtudioſa contentio aut de honore aut de ſa
lute precipua eſt. Non enim inquit illud peto qd' ſoleo cum ue
hementius contendi impetrare. Acriter ipſum inducit hortenſi
um confiteri conſuetudinem ſuam in corrumpendis iudiciis
peruagatam: & addit uideri ſibi tantumdem impetratāruꝫ a iu
dicibus corruptis ſi cecilius conſtituatur quantum ſi plane. ab
ſoluatur uerres & eſt ordo & ſenſus. non enim inquit illud pe-
to qd' ſoleo impetrare a iudicibus cum uehementius contendi
ꝗ hoc ſcilicet reus ut abſoluatur non id peto cum uehemēti⁹
contendi cum pecuniam iudicibus dedi ſignificat iudiciuꝫ cor
rumpi. ſed quare non apte dicit. quia ipſe ſiculos īducit loquē
tes: & emens homines facinora honeſtius leuiuſq; pronunciāt
¶Quod fidele eſt qd' honeſtuꝫ qd' non inuidioſum ſcilicet ut a
cecilio Verres accuſetur: quo facto & non damnabitur reus:
& cum hoc egerint iudices tamen non uidebūtur eſſe corrupti
cum tantundem fecerint. ¶Cuius ego cauſa laboro. inepti ſunt
homines qui hanc clauſulam notant ut malam cū ſint ex ſpō-
deo & baccheo de induſtria durior ad exprimendam ſententiaꝫ
poſitam more Ciceronis: ut alibi idem. non tu eum patria pri-
uare qua caret: ſed uita uis. ¶te ipſū ulciſcanē. ulciſcor & punio
ſignificat & uindico. nunc ergo puniant intelligemus. ¶A pueris
nobilib⁹. Appio claudio adoleſcente nobili qui eum accuſaret
Terentium Varronem repetundarum ex aſia uictus ab hortē
ſio eſt: in quo iudicio diſcoloribus ceris ſigna ſententiaruꝫ no
tabantur ſignificare: & Cęſarem item adoleſcentē in dolobella
reo ex ſicilia qui quidem damnatus eſt quantum oportuit per
hortenſiuꝫ gratiam. nam ſi non damnatus ē dolobella quomō
poſtea dicit Tulli⁹: iā iaꝫ dolobella neque me tui neque tuorū
liberuꝫ quos tu miſeros in egeſtate ac ſolitudine reliquiſti mi-
ſeret. poteſt ſignificare ſane etiam ſcaurum qui alterum dolo-
bellam conſularem triumphalemq; accuſauit. & potuit eidem
hortenſio reſiſtere. ¶Si a quadruplatoribus. quadruplatores de-
latores erant criminum publicorum: in qua re quartam par-
tem de proſcriptorum bonis quos detulerat conſequebantur

Clauſula ex ſpōde & baccheo de induſtria durior
Vlciſcor
Appius claudius
Terētius Varro
Hortenſius
Ceſar
Dolobella
Scaurus
Diſcoloribus ceris ſigna ſētētiarū notabantur
Dolobella damnatus
Quadruplatores

Alij dicunt quadruplatores eſſe eorum reorum accuſatores
qui cõuicti quadrupli damnari ſoleant: aut aleae aut pecunię
grauioribus uſuris feneratę: q̄ pro aut
eiuſmodi aliorum criminum. aliquis metus adiunctus ſit ad
gratiam. id agit corruptor ut gratioſus iudex non ſolum uelit
ſeruare corruptori ſuo fidem: uerum etiam aliquid habeat cur
uel inuitus cogatur ad cuſtodiendam pactionem promiſſę a
ſe gratię. quid autem eſt quod metum adiungat ad gratiam:
ſcilicet ut cuſtos aut ſignum aut aliquid eiuſmodi. Non enim
ſingulos ferre ſententiam: ſed uniuerſos conſtituere. indiuina
tionis & in alijs maioribus uniuerſi iudices in ciſtam tabulas ſi
mul coniiciebant ſuas: eaſque inſculptas litteras habentes ab
ſolutionis ſiue condemnationis. condemnationis cum de ali
cuius capite agebatur. non &. L. ampliationis. his enim litteris
ſignificabant non liquere. Certos aut ob hoc ut ſententia; ſua;
cur quiſque damnaret: aut cur quiſque abſolueret proſcripſiſ
ſet. & ideo certos quaſi ſequeſtres huius rei inter iudices ſe ha
bere dicit hortenſius: quibus antequã tabulas in unum omnes
coniiciant atque confundant furtim oſtendant quã quiſq; ſen
tentiam conſtituendo accuſatori conſcripſerit. Vult ergo cor
ruptionis tantam ſolicitudinem circa iudices eſſe tulli⁹: ut hac
religione iniecta pro ſe iudicent. ſinguli autem ſententiam de
tabula pronũciabant in leuioribus cauſis: & ob id ipſum neq;
nota neque cuſtode opus fuit cur corruptor iudicum adiunge
ret metum ad gratiam iudicantis. Conſtituere autem tabulas
in ciſta ponere ſignificat magis q̄ decernere. Cerata; unicuiq;
tabellam dari cera legitima Varro conſo
brinus frater huic cenſi reus ex Aſia apud. L. furium pretorem
primo de pecuniis repetundis: deinde apud. P. lentulum ſuram
ẽ accuſatus: Abſolutuſque ẽ a. Q. hortenſio qui corruptis iudi
cibus hunc metum adiunxit ad gratiam: ut diſcoloribus ceris
inſignitas iudices tabellas accipiant: & timeret unuſquiſq; eoꝝ
ne ſi de actionis nõ ſeruare uideret ſi nõ ĩ ta
bulã quã unicuiq; datã meminiſſ; hortẽſi⁹ ex nota cere. ſ. diſco
loribus abſolutũ uarronẽ reperiret. nõ illa ĩfami ac nefaria. Mire

De modo ferendarũ ſententiarum aduerte
Ampliatio qd & quibus litteris notabatur a iudicibus
Sequeſtres
In leuioribus cauſis quomodo ſententię pronunciabatur
Conſtituere
Varro
L. Furi
P. Lentulus ſura
Q. Hortenſius
Diſcoloribus ceris inſignitas iudices corrupti accipiebant tabellas & cur. nota.

ex ipſius Hortenſij perſona hoc dicit: quę ſępe uirtus maxima
Ciceronis in huiuſmodi allocutionibus inuenitur. Ad uiros
fortes. q̄ graue fuerat ſi ad me diceret: cu; de illo ſpecialiter no
minatimque dicat: & uiros contra pueros nobiles ponit ſpe
ctatos contra ſordidum quadruplatorum genus. Totam eſſe
mutandam: amare totam dixit: quaſi ex nulla parte bonam ra
tionem defendendi habeat hortenſius. Meliore conditione ſit
ideſt meliorem conditionem habeat meliorque ſit quippe
qui & poſſit & debeat honeſte agere & hoc ſit facilius quam
corrũpere iudices. Eos homines quos ipſe uidit. bene ipẽ uidit
maior enim eſt hortenſius tullio adeo ut in libris qui de orato
re ſcribuntur etiam laudetur hortenſius. a. L. craſſo & M. anto
nio. hos ãte ſe Cicero catonẽq; ueneratur & mltos alios: quos
& de oratore in oratorem & bruto collegit: ſed craſſum & An
toniu; uidit hortenſius: alii uetuſtiores ſunt. Sine magno mul
torum periculo poſſe corrumpi. Bona occaſione ſubtiliter &
iudicibus comminatur: & ſiculis acrimoniam ſuam in accuſã
do demonſtrat. Suſceptam. ſuſcipitur autem recipitur pars. ſu
ſcipitur qđ hinc pedet ſuſcipitur. ſolum aliquid propter ſe re
cipitur. Vt mihi non unus improbus: uerrres. Omnis impro
bitas. & corrupti iudices & corruptores eorum & ſequeſtres:
& ĩterpretes. & emiſſarij & omne qđ uitij eſt. Tu te tui periculũ
ἀποτωπηρασ tentamentum dicit. hoc eſt quando tute ipſe tẽ
taſti: quando uel exercuiſti uel pretuliſti. Vitam alterius tota;
explicare. preſtruit ad illud ꝙ dicturus eſt multa eſſe crimina
in uerre quę cõſcius ſocietatis cecilius non audebat attingere:
& hoc innocentię eſt uitam alterius totam explicare. illud elo
quentię. atq; ea non modo in animis iudicum & qđ ſequitur.
Sociorum ſalutem commoda prouintiarum. hoc eſt cauſam
patrię ſuſcipere & recepiſſe ſingulorũ; rationẽ uitę repoſcere.
accuſatorem eſſe. ſuę reddere defenſorem. Deinde accuſatorẽ
firmum uerumque eſſe. firmum ut poſſit. uerum ut uelit. Vt
eſt hominum genus amariora dicturus ad ſiculorum perſo
nam contulit dicta. Niſi a ſiculis potuiſſe cognoſci: quia aut
ſiculus ipſe eſt: aut quia niſi queſtor in Sicilia nihil aliud fuit
Cecilius in quo noſceretur quid hominis eſſet. Deportare

L. Craſſus
M. Antonius
Cato
Suſcipitur
Recipitur
Sequeſtres
Interpretes
Emiſſarij

litteras.portare aliquid ut intereat.deportare ut mutet locum.

Portare — Deportare — Potamo

Potamonem ſcribam & familiarem : haec omnia ſigna ſunt falſi accuſatoris. Letiſſimum adoleſcentē: uera laudatio.uult enim illū non ut īimicum fratris contra germanitatis officium eſſe cum uerre:ſed ideo ꝙ Cecilius quoq; uerri carior ſit. Queritur ſicilia tota inepte quidam mirantur cum hęc Tullius in accuſando uerre non obiecerit cecilio: & multa alia & nō intelligūt hęc ad tempus commode adiungi:quę uicto Cecilio nō ſunt neceſſaria. Frumentum in cellam annonam prętoris dicit quę in frumenti certo numero pbebantur abſiculis : in quibus uerres & pecuniam pro frumēto exegit.& eo precio ut pro duobus ſextertiis duodenos per modios ſingulos exegerit ſexies pluſquam emebatur. Emptum eſt ex.S.C.frumētum a ſiculis.

Decumanū frumētū

Sicilia dabat decumanum frumentum hoc qđ ab aratoribus exigebatur ſine precio dabat emptum:pro quo ex.S.C.pecunia ſoluebatur eſtimatum:qđ decretum prętor in cellam hoc ē in uſus cellar extimare ſolebat accipiens cum interdū pro frumento pecuniam ſumeret. Pecuniam publicam tu tractabas. hęc erat prima ſenatoris adminiſtratio:queſtorem fieri & in puintia curam gerere pecunię publicę in uſus diuerſos erogādę.

Deductio qd — Mancipes qd — Redimunt — Repraeſentant — Scriptura

Ne qua deductio fieret.modo deductionem diſpendiū ſignificat :alias deductio ī minutio eſt etiam iuſta.Mancipes a ciuitatibus.Mancipes ſunt publicanorum principes Romani homines qui queſtus ſui cauſa ſic decumas redimunt:ſic paſtum aut pecora publica prętorij aut pecuarij quorum ratio ſcriptura dicitur.hi enim exigenda a ſocijs ſuo periculo exigunt &.R.p. repreſentant.Prouidentes etiam in illa redemptione commodius ſuis.licet autem ſi moderate fiat extimare in cenam pretoris frumentum mancipes pro frumento ab aratoribus pecunias accipere non licet:qđ cum faciebat eſt uera defenſio.eſt inanis ut tamen aliquid dici uideatur neutrum horum habuit uerres. Et lamenta faciebat miſer. oſtendit auaritiae cecitatem. Sunt alia magis occulta furta.Inepte a quibus queritur quę ſint nulla ſunt enim : ſed oratorum eſt neque ieiune laudes uel crimina neque oſtendere furens deſignans. Benigniſſime cū qſtore ſuo communicauit .ioculariter irriſit. ut tota iſta queſtura ad

ſocietatem furtorum ualeat non ad accuſationem. Si tibi iudicium poſtulas.certa ſunt quibus impunitas iudici datur in cauſa proditionis maieſtatis & ſi quid huiuſmodi eſt.Certe etiā perſonę ſunt quę unindices fieri poſſint. itaque neque repetundarum cauſa per indices agi ſolet.neque ſenatoria perſona poteſt indicium profiteri ſaluis legib9.Index eſt autem qui facinoris cuius ipſe eſt ſolius latebras indicit īpunitate propoſita eſt autem.ſexus index poteſt eſſe ſi tibi hoc licet.accuſator de qua re agimus eſſe non poteſt.Satis contumelioſe tanquam leuem hominem exagitauit cecilium. Ego etiam quę tu ſine uerre commiſiſti.quę iſta nulla ſcilicet.hęc enim communicationis non ueritatis habent: & qui ſi ſe non in nomine tātum & in genere eſt ſed in omnibus attributis perſonę.Ergo qui ſi ſed q̄ ſiculis & continet & quod indoctus & qđ non intelligeret. ꝙ nullo ingenio. putabas ne te poſſe proprium oratoris in omni qualitate cōparatiua ſic agere eu; qui proferri uelut occaſionē ſibi ſumat oſtēdēdi q̄ pariter poſſit tractare id ipſum de quo agitur. Ergo quia de conſtituendo accuſatore ambigitur oſtēdit Cicero qualis accuſatio eſſe debeat ut proinde ac dicit uideatur actur9. Athenis nō lilibei. Romę non in ſicilia. dicit illum gręcas litteras ſimul latinas in ſicilia didiciſſe in ea inſula quę neutra lingua bene utatur. ita enim plaut9 in perſa dabant tibi ſexcenti logi atque attici nullum ſiculum accepiſ. qđ mihi licet pamicorum negocia quibus occupatur. ita mihi deos uelim propitios. genus iuriſiurandi id eſt quod dicimus. tantu; mihi diuinitas faueat quantum uerum illud quod dico tibi.ſic igitur ita mihi deos uelim propitios ut commoueor animo ac toto corpore perhorreſco cum mihi illud diei uenit in mente; quo decitato reo. Magnitudo iudicij repetundarum iudicium ſine dubio magnum eſt ex perſona uerris : qui poſt pręturam de fortunis omnibus dimicat & amplitudinem iudicum. ſunt enim clariſſimi & actor & contēplatione & multarum rerum huiuſmodi. Tu horum nihil metuis nihil cogitas nihil labores:metum ad offenſionem inimicorum uerris retulit.cogitationem ad expectationem hominum.laborem ad magnitudinem rerum. Iouem ego optimum maximu;

Index qd

Plautus

hec capita ſolent uſitata eſſe cauſidicis impitis qđ genus uitij
in primordio in rhetoricis uulgare noīat. Incipiebāt autē uete
res ut uirgilius oſtēdit aut ab inuocatione deorū quale eſt. p̄ſa
tus diuos ſolio rex infit ab alto: aut reprehenſione ſuperioris
temporis: ut ait Lucilius: uelle; cum primis fieri ſi forte petiſſ;
uitioſe ambo cara & uirgilius. Ante qđ ſumma de re ſtatuiſſe
latini & uellem: & fuerat melius. Cui⁹ ego ingenium ita laudo.
Cur hoc Tulli⁹ dicit: ſcilicet ne terreat ſiculi laude patroni ad
uerſarij ſui. Factum eſſe nec ne factum eſt nō eſt factu; calum
niatores & hoc genus argumenti complexio dicitur: q̄ ſi p̱ba
bilis eſt uincit̄: ſi neceſſaria ſolui non poteſt. Quid cum accu
ſationis tuę mēbra diuidere cępit. hinc irridet hortenſi cōſue
tudinem ut ſępe alias. ex illius inuidia deonerare aliquid hoc pl⁹
eſt q̄ ſociū criminis reddere. Ipſe profecto metuere īcipies. Mi
re deſcripſit imperitū cui pſuaderi poſſit uerum dicere aduer
ſarium ſuum. Trāſigere. Tranſigere qđ manifeſtū ē: expedire
definiendum. abſoluere diuidendum an tranſigere eſt qđ aut
cōfiteri nō timeat: aut negationē cōcludat. expedire qđ diffini
tione ſoluatur. abſoluere qđ p̱ qualitatē licitum eſſe mōſtrat̄.
Poteris ne eius orationi ſubire: quaſi latine dixit & magno pō
deri ſubire. p̄ſtringat aciem: uel a p̄ſtigiatoribus tranſtulit uer
bum: uel latronib⁹ qui ignari & rudes pugnę etiā uano armorū
ſonitu terrent̄ pſtrictu luminibus   Plautus in mi
lite glorioſo: ut ubi uſus ueniat contra cōſerta manu perſtrin
gat oculorū aciem in acie hoſtib⁹. Magiſter ludi litterarij ludi
magiſter. omnē enim ſcholam ludum dixere romani. & magi
ſtri ludi dicunt̄: qui primas litteras docent. ergo libellū uetere;
uult ītelligi attuliſſe Ceciliū: unde magiſter dictata pueris p̄he
re cōſueuiſſet. Cum in ſcriptoribus exercitatis & diſertis. hiro
nia. Subſcriptores autē dicūt̄ qui adiuuare accuſatore; cauſidi
ci ſolent: quos oportet ſūmiſſius agere q̄ dicit ille quē ſequūt̄
In omnibus eni; rebus hic ratio reddit̄ quare dixit tametſi nō
eſt ſatis. na ſupra ideo poſuit eſt aliquid hoc ut oſtenderet q̄
ſine his nihil ſit Cecilius. Proximū ſubſcriptorē ſecūdū ab ac
cuſatore ceciliū. habet alienū cecilius ſcilicet. alienum autē uo
lunt intelligi proprium nomen eſſe quaſi ab alia ut Virgilius

Quoſq; ſecans in fauſtum interuenit alia nomen/alij alienū
non nomen proprium putant eſſe: ſed alienum & alterius iu
dicij & non ex auditorio prętoris maiorumq; cauſarum: ſed
ſubſellijs hoc eſt non a tribunalibus. Sunt enim ſbſellia tribu
norum/trium uirorum/queſtoru;/& huiuſcemodi minora iu
dicia exercentium: qui non in ſellis curulibus nec tribunalib⁹
ſed in ſubſellijs conſidebant. Totum iudicium ſubſtinebit:
quia tu nec partem iudicij ſubſtinebis. hoc eſt enim totum iu
dicium & ſpes omnis. Actoribus gręcis palleatarum ſcilicet
fabularum. in his enim etiā ſi latinę ſunt: gręca omnia ſeruan
tur. nam latinę fabulę per pauciores agebant̄ perſonas: ut an
tellanę. togatę. & huiuſmodi alię. An ideo actores gręcos di
xit. ſępe illorum qui eſt ſecundarum aut tertiarum. Comedia
quinq; actus habet: hoc eſt quinquies dicitur in ſcena. Eſt ḡ
perſona primarum partium quę ſępius actu regreditur: ſecun
darum quę minus minuſq; procedunt. Terentius in phormio
ne quia primas partes qui aget is erit phormio. q ille primaru;
ſub audi partium. Multum ſubmittere: ſub audi uocem uel
geſtum. hunc tamē ab ſubſellijs utrum hoc ad contemptum
an ad genus laudis pertinet: ego quaſi ad laudem dictum ac
cipio: ut maior irriſio ſit cecilij. nec a ſubſellijs fuerint aliquā
do in clamando quidem huiuſmodi homines. in libris de ora
tore non declamatores: ſed clamatores idē tullius uocat. quar
tum quem ſit habiturus. duos dixit quomodo quartum nomi
nat: ſcilicet ab accuſatore cum ipſo cecilio numerās proximū
alienum. quartum ex illo grege oratorum obturbatores quoſ
dam ſordidoſque cauſidicos ſignificat: qui adhibebantur ad
moram faciendam: dum meliores aduocati recrearentur: & ſe
denuo compararent ad dicendum: & non receſſit a tranſlatio
ne ſcenicorum qui ſunt tragici & comici dicendo quartū acto
rem & regem. Cuicunq; ſiue mihi ſiue cecilio. alieniſſimis ho
minibus. hinc apparet etiā ſupra alienum alieni iudicij homi
nem ſignificari: & ideo de alienis q̄ſi exteris per iocum dicit
tanq̄ peregrinantibus & aduenis aliquem hoſpitio eſſe recipi
endū cecilio. Quaſi pręteriēs ſatiſfaciam uniuerſis: ſufficiet

inquit omnibus quod ego uł p̄ręteriens breuit̄ dixero pro leui
tate eorum quibus reſpondendum eſt. oblique aūt Cicero re-
mouere conatur cecilium etiam a ſubſcribendi ſpe: ꝙ poſtea
ille popoſcerat ſecundaꝝ munus: Sed inhumaniſſimum erat
dicere ne ſubſcriptorem quidē idoneum poſſe eē cecilium q̄re
in ſumma ſibi ſubſcriptorem neceſſarium nō eſſe: alibi mox
ait. ſed ne ſbſcriptorum quidē cuꝫ id poſtularet facerē poteſta
tem. De populo ſubſcriptor addat̄: amare ſbſcriptor de popu-
lo: quaſi iſti in uulgo numerandi ſint. & addat̄ proprie quaſi
iſti in uulgo numerādi ſint. & addatur de populo quaſi inuito
& ſupbo ꝙ huiuſmōi enim res additę dicunt̄. Veſtri ordinis
reos: reos ueſtra defenſione condignos: uel fures & ſeruos neq̄
qui apud triumuiros capitales apud colūnam meniam puni-
ri ſolent. Ad colūnam meniam. Menius cū domum ſuam uen
deret catoni: & flacco cenſoribꝰ ut ibi baſilica edificaretur: ex
cępat ius ſibi unius columnę ſup quā tectum proiceret: & ꝓ
uolantibus tabulatis: inde ipſe & poſteri eius ſpectare munus
gladiatorum poſſint: quod etiā tū in foro dabatur. Ex illo igi
tur columna menia uocitata eſt. cauſis eiuſmōi ſoliti. aderant
autem his rebus moratores apti talibus negotiis. Cuſtodem ī
quit tullio me apponite: ſubſcriptorem nō dixit ſed cuſtodeꝫ
ut quia acerbe reſponſurus erat laceſſitus conuitium facē ui-
deatur. nam ſubſcriprores non ſolum cartaruꝫ cauſa: neqꝫ iu-
uandi accuſatoris adhiberi ſolent: ſed etiam ut nō facile cor-
rumpant̄. De iſto cuſtode toto hoc eſt de omni genere ſbſcri-
ptorum: ideſt etiā ſi cecilius ſubſcriptorem ſe eſſe depoſcat.
Nunquam talis uiros cōmiſſuros: malefacturos praue
nam cōmitti fraus dicitur atqꝫ pectatum. Sum enim
& fidelis & diligens: & ideo nec cuſtode indigeo: & ſpecula-
torem eſſe inter mea ſecreta nō patior. Verum ut ad te cecili
redeam: recte quia aut ſubſcriptores parechas infecerat. ſed cę
teri ſiculi ſępe in cecilium utitur hoc conuitio: ut illum nō ro
manum ſed ſiculum dicat. Prefectus Antoni quidam Anto-
nius curator tuendę totius orę maritimę qua romanuꝫ erat im
perium non ſolum ipſe nequā: ueruꝫ etiā comitibus peſſimis

Triumuiri Capitales
Menius
Menia columna
Cato
Flacc[us]
Gladiatorū munus in foro antiqtus dabatur
Moratores
Subſcriptores cur accuſatoribus adiungebantur
Committitur fraus & pec catum
Antoni[us]

rem inauditam inuaſit: & indicto cretenſibus bello: male re
geſta ibidem proit antequaꝫ Pompeius contra pyratas miſſus
eſt. Sed de hoc alibi ait Tullius poſt Marci antonii infinitum
illud imperium ſenſerat. Quibus ſe in claſſe uti uelle dicebat.
Cani remigibus cęlum a per ſymphoniacos ſolebat & per aſſā
uocem ideſt ore prolatam: & ut in argonaui per cithararam: ſed
quia hic in claſſe dixit. poſſumus intelligere ad hoc ſympho-
niacos capi ſolere: ut in claſſe pugnantibus claſſicum canant
unde ipſi tibię claſſis nomen eſt poſitum claſſicum. Non uer-
res ſed. Q. Mutius ſceuola ſignificat. huius queſtor rutilius
rufus damnatus eſt: ꝙ cum prętore conſenſerit ſuo ne publi-
cani aliquid agerēt in prouintia ſua: quo cognito equites. r. naꝫ
tum ante ſyllana tempora iudicabant damnarunt eum. hic eſt
mutius in honorem cuius aſiani diem feſtum mutia nomina-
bant. Redit ad ſe atque ad mores ſuos. nota redire ad ſe ho-
mines. circes illa enim ſues ex hominibus faciebat. reddit aūt
iam ad argumentum non ad ſimilitudinem pertinet. uult eniꝫ
innuere ꝙ recte fecit: alienum eſſe & paruiſſimi temporis. ꝓ
prium uero & perpetuum ꝙ amiſit. hic tu ſi leſum te a uerre
dicis: iniuria ſemper iniuſta eſt. lędi etiaꝫ aliquis iuſte poteſt:
nam & qui iure damnantur lęduntur: ſed non iniuria & recte
contra patiar. defendam: poſuit contra concedam. negabo: &
bene addit negabo. potuit enim aliter atqꝫ aliter intelligi defē
ſio. eſt enim hic finis quid ſit iniuria: quam ne alio qdem pro
barent ꝙ & idoneus orator & īteger & queſtor accuſandi uer
ris fuiſſent. Quamobrem cuꝫ cui queſtor fueris accuſes: accu-
ſes pro eo quod eſt accuſare uelis. an apud nos modo accuſes
cum dicas ab illo tibi iniuriam factam. Itaqꝫ neqꝫ.. L. philoni.
omnia exempla ſunt queſtorum qui prętores ſuos non ꝓmiſ
ſi ſunt accuſare. Atque ille. CN. Pompeius propriora exem-
pla & magis ſimilia poſteria ponenda ſunt. Strabonem autem
dicit Pompeium. CN. Pompeii patrem. & enim cum lex ipſa
uide firmamenta argumentorum quotiens in oratōne ſine me
tu faſtidii repeti ſolēt. Clariſſimi uiri noſtrę ciuitatis: hos rur
ſum extra contentionē quaꝫ ante ceciliū habuit de ſuo officio

Pompei[us]
Symphoniacis pueris in claſſe utebatur
Q. Mutius ſceuola
Claſſicū
Rutilius Rufus
Rutilius cur damnatus
Circe
Ante ſyllana tēpora penes equites erant iudicia
Mutia dies feſt[us]
Iniuriā pati
Lędi
L. Philo
Strabo pompei[us]
Cn. Pompei[us]

quemadmodum cęperit.repetit enim ne leuius uideretur ex
defenſore repente accuſator factus.M.Catonem illum ſapiē
tem.Cato bic accuſauit ſergium galbam pro direptis luſitanis
&.P.furium pro iiſdem propinquiſſima extimatōne frumen
ti.Accuſauit.M.aquilium.bic.M.acquilius de pecuniis repe/
tundis accuſatus eſt.bic eſt igitur lentuli ſure pater in carcere
ſtrangulati propter coniurationem.L.coctam in iudiciu; uo/
cauit.bunc.P.Africanus ante ſecundum cōſulatum & cenſu
ram dicitur accuſaſſe.Iudiciiſq; corruptis & cōtaminatis: cor
rupta iudicia ſunt in iis qui acceperunt pecuniam: contamina
ta in iis qui offenſione ordinis īfamantur.Requiret .amiſſu;
ſentiet.hoc eſt enim nihil requiret non ſentiet ſibi deeſſe ali/
quid ex iis rebus quas nunquā habuit.Ego me dignitate ſu/
peratum non arbitrabor.ero enim defenſor ut fui:& neceſſita
tem accuſationis euada;.hoc qdē uidetur placere:ſed latenter
hoc ſignificat:prauo de ſe iudicio magis iudicibus heſuram
turpitudinem q̃ ſibi.

VERRINARVM LIBER PRIMVS FINIT. INCIPIT SECVNDVS.

Victo cecilio & accuſatione ad ſe delata : Cicero cum
inquiſitionis tempus in ſiciliam poſtulaſſet dies cx.
& cum filia patrui ſui Tullij totam prouinciam col
ligendis litteris in uerrem & denuntiandis teſtimonijs pagraſ
ſet diebus.L.quia pedeſtre iter ex ſicilia:& propter fugitiuos
& propter uerris inſidias dubitabat:a uibone tranſiit.tam re/
pente adueniens cum uideret id agi ut a glabrione prętore ab
iis iudicibus qui tunc erant ad alium annum aliumq; prętorē
res tota trāſiret:eriperetq; ſibi reus patrocinio hortenſii:ac me
telli q tunc coſſ.futuri erant. per hos omnes uerres ludendi iu
dicij fiduciam ſumpſerat.hoc commentus eſt rationis ut ora/
tione; longam prętermitteret:neq; in criminibus declamatio
ne cumulandis tempus abſumeret:ſed tantūmodo citaret te/
ſtes ad unū qd' q; crimē expoſitū:& eos hortenſio ītrogādos

daret: qua arte ita eſt fatigatus hortenſius ut nihil contra qd'
diceret inueniret. ipſe etiam uerres deſperato patrocinio ſua
ſponte diſcederet in exilium.hoc igitur laborat in oratiōe hac
tota Tullius:ut oſtendat non dolo nec aſtutia:ſed neceſſitate
facere id qd' fecit : & magis aduerſariorum fraudibus occur
rat quanuis ipſe ſit captioſus . Vult enim ut diximus omne
hoc tempus qd' eſt ante kl'.Ianuar. diſpenſare in totius cauſe
actionem.Ad alium prętorem alioſque iudices nouis conſu/
libus ueniendu; ſit.toto igitur hoc libro exhortatio iudicum
continetur ad uere iudicandum.Minę in aduerſario dirigun/
tur omnia tentantes ad corrumpendum iudicium:& expoſitō
ne Ciceronis conſilij ſui iudicibus exhiberetur.quas intractās
communiter breuitaſq; obiiciendoru; criminum mira arte cō
ficitur.Status.quantum ad crimina cauſę repetundarum per/
tinet coniectura multiplex eſt omnibus libris.quātum ad ſpe
tialem intentionem libri huius refertur qualitas negotialis ex
tra ſcriptum in particula iuris ē cōſtituta. inducitur enim po
ſtulatio de agendi nouo genere . ſiquidem petit permitti ſibi
non uti oratione perpetua:ſed breuiter crimina ꝓponere:& ad
ſingula teſtes dare.Sunt autem capita orationis hęc.An talis
reus cuius damnatio proſit.R.P.an talia eius conſilia ad cor
rumpendum iudicium.An talia & tam manifeſta crimina ad
patrocinium deſperandum .An huiuſmodi ab eo & ab eius
ſuffragatoribus & dicta & facta ad deludendam accuſatio/
nem ut nouo genere ſit agendum Tullio.Quarum rerū quaſi
per narrationem facit demonſtrationem expoſitio conſilij ſui
& cum iudicibus deliberatio uidetur indicta in qua oſtendit
certandum cum hortenſio aſtutia non utendo horis omnibus
addicendum tollenda ſi fieri poterit comparendinatione.ꝑ
teſtes crimina comprobanda facit hoc Cicero:ut hęc res non
ſolum compendio moram ac breuitatem temporis tollat: ſed
etiam circa artificium dicendi breuiter etia; in hac parte uim
oratoris oſtendat.Qui contionibus & legibus. Contionibus
quintium dicit.tr.Pl.qui uenefici reum oppianicum cluentio
accuſatore defendens uictus erat illo damnato.legibus autem

L. aurelinm cottam prętorem ſignificat: qui legem promulgarat d' reſtituendis iudiciis equeſtri ordini. Peculatorem ęrarij ſub carbone coſ. cum queſtor eſſet. Peculator autem qui furtum facit pecunię publicę. Vexatorem Aſię atque Pamphilię: ſcꝫ dolobella cum legatus ei & pro queſtore eſſet: mortuo malleolo. Prędonem iuris urbani. in prętura urbana: quaꝫ ſicilienſis ſecuta eſt de qua nunc accuſatur. Cum multę mihi a. C. uerre terra marique inſidię fꝰ ſ. alias ſignificat īſidias quę uitę eius factę ſunt: aliaſque integritati & extimationi. nam uult intelligi etiam pręmia ſibi prępuaricationis oſtentauiſſe uerrem: ſed terrę mariqꝫ inſidias factas ſignificat. Ordini nomini inſidiatur: ne dignitas iudicandi ordinem ſequatur detectis in corruptione iudicantibus. Nomini ſenatorio. Senatori nomen honori ſit ſed potius ignominię. Senatorio enim ius ſubauditur & ſenatorio ordini & nomini ſenatorio. Semel ait ſe in uita pertimuiſſe: contumaciam uerris precipitem. nã ſemel uicinum eſt ad pene nunꝗ̃. ex eodem ſenſu eſt ꝙ ſemel in uita riſiſſe craſſum ſcribit Lucilius. Vnde virg. mihi uidetur dixiſſe. Tum primum noſtri cacũ uidere timentem. Tum cum a me reus factus eſt. quid eſt reum fieri niſi apud prętorẽ legibus interrogari. Cum enim in ius uentum eſſet dicebat accuſator apud prętorem reo aio te ſiculos ſpoliaſſe. ſi tacuiſſet lis ei eſtimabatur ut uicto. ſi negaſſet petebat a magiſtratu dies inquirendorum eius criminum & inſtituebatur accuſatio. Diem. dies foeminino genere. tempus. & ideo diminutiue diecula dicitur breue tempus & mora. dies horarum xij. generis maſculini eſt. unde hodie dicimus quaſi hoc die. petijt autẽ Tullius. c. &. x. dies. Rupiliꝰ ſiue oppius ſuppoſitus a uerre. c petijt. Inuenit iſte qui ſibi ĩ achaiam: alij hunc Rupilium: alij oppium putat. ſunt qui racilium dicunt accuſatorem oppiuꝫ reum. alij. Q. Metelluꝫ nepotem accuſatorem Curionem reuꝫ. moris autem fuerat ut agendi dies priori ꝓ or ordinaret: itaqꝫ ſi omni tempore poſtulato uſus eſſet ad inquiſitionem Tullius furtu reſponderat ut priori locus ad agendum daret ei qui biduo breuiorem diem poſtulauerat: cuius accuſationis interpoſita de induſtria mora eum uerres ad alios coſ. diſtuliſſet. Cum publicis auctoritatibus. publicis litteris. perdita profligataque peius uoluit eſſe profligata ꝗ perdita. etenim perditum quod inueniri non poteſt. profligatum quod non poteſt. Tẽpus emiſſe. ideſt dilationem temporis impetraſſe. iudicium ſuum autem debemus intelligere ſibi aptum & e contrario ait alienum tempus offenderat. Quod ſi non modo in cauſa. per inocentiam. honeſto pręſidio: per compẽſationem criminum: auctoritate dicentis. uel aliqua re eloquentię acerbe in hortenſium: quem corruptione iudicum non eloquentia ſica dicit eſſe confiſum. Gratia. amicorum plurimum quibꝰ defenſoribus diligeretur ex ſenatu qui reus fieret. Appius ul' curio. hoc prętore: glabrione ſcilicet hoc conſilio. lectiſſimoruꝫ ex omni numero ſenatus iudicum. Quod pretor in reiectione iudicum iudicauit: ex iis quos renuit. intellectum eſt eos iudices habere uelle quos corrumpi poſſe confideret niſi. CN. Carbonem. Carbo mariane partis dux idemque conſul deſertus arimini eſt a queſtore ſuo uerre ſpoliatus pecunia publica quam queſtor ĩ exercitu de ęrario ſumpſerat. cum ad ſyllam ille tranſiret proditor partium marianarum. Cuius legatus. legatus per hac prouintias dolobellę proconſul fuit: & pro quęſtore malleolo mortuo: eiuſdemque in iudicio cum accuſaretur proditor fuit. In inuidiam ſuis maleficijs adduxit: propter ſua ſcelera in quietum fecit in uidioſus reum oppugnauit & prodidit. peiuſque prodere ꝗ̃ oppugnare: propterea ꝙ oppugnare inimici & hoſtis officium eſt. prodere grauius cum ad eos qui amici eſſe debent refertur hoc uerbum. Cuius prętura urbana. edium ſacrarum quemadmodum hic dicit ſic diuiſa ſunt crimina huius pręturę urbanę ſcilicet iuris dicundi: ſarctorumque tectorum contra omnium inſtituta prętorũ in decretis interponendis diiudicandiſqꝫ cauſis. Ita uexauit ac prodidit. nimiruꝫ uexauit ingentis calamitatis uſũ ſignificat. nam & ipſe ſupra ſic ait. populate uexate funditus

euerſę prouintię. virg. Candida ſuccītam latrātibus inguina
mōſtris. dulichias uexaſſe rates. Exaratorum bonis. aratores
frumenti decimā dare. P. R. ſolent. hos non una atq; altera: ſ;
tribus ampliſ decimis per mancipes a ſe ſubornatos ideſ; pu/
blicanos q decumani uocāt uerres exhauſit. Socij fideliſſimi
in hoſtium numero exiſtimati. hic locus crimina continet in
ea oratione quę inſcribitur de ſupplicijs. Abſentes rei facti. ut
Stenius & Heraclius. partim regu; locupletiſſimorum: agato
clis aut hieronis ſicilię regum. Noſtroru; imperatorum. ſcipio
nis et Marcelli. dedit marcellus. reddidit ex africa ſcipio. In ſtu
pris uero & flagitijs: de cleomenis uxore dicit. Proponit in
ania mihi nobilitatis ne Curionis & Marcellorum trium hor/
tenſii & ſcipionis. hi enim uerri palam ſuffragabantur. Aliud
quid iam diu machinetur dilationem accuſationis & corru/
ptionem iudicij. Redemptio eſt huius iudicij facta. ſic quidā
accipiunt quaſi hoc dicat Cicero corrupti ſunt iſti iudices. nō
hoc dicit: ſed ait artifices quoſdam corrumpendorum iudicū
pactos eſſe cum uerre: & redemiſſe ſemel omnem procuratio
nem iudicij corrumpendi ſuo periculo abſolutioniſq; pręſtan
de. Ea manſit in contione atq; pacto. hic eſt ſenſus de pacito
inquit & promiſſione non iudicum: ſed poſtq̄ reiecti ſunt iu
dices diſplicuit totum negocium redemptoribus: & reſiluerūt
a conditione ac placito. Renuntiata eſt tota conditio. renunti
atio dicitur recuſatio eius rei quę in placito & promiſſione
uenerat. libelli nominū urorū. moris erat celebrata iudicu; re/
iectione: & haberi in officio pretoris & in archa reponi nomīa
iudicum delectorum. reiectō autem idcirco dicitur: quia cum
multi iudices in conſilium pretore ſuo iudicandi eſſent: qui
queſtor fuiſſet publica cauſa: uerbi gratia repetundarum am/
bitus maieſtatum: neceſſe fuerat eos primum de curia ſenato
ria conſcribi cum ſenatus iudicaret. Deinde in urnam ſortitō
mitti: ut de pluribus neceſſarius numerus confici poſſit. Ter
tio ideſt per urnam permitti accuſatori ac reo ut ex illo numero
reiitiant quos putauerint ſibi aut inimicos aut ex aliqua re in/

comodoſos fore. Solet autem ex moribus ac fama iudicu; ex
illorum quos aut reiiciebāt aut retinebant iud. uoluntate cōiectu
ram facere, populus qui cauſę ſuę confidere qui corrumpere
iudices uellet: reiectione celebrata: & in eorum locum qui re
iecti fuerant ſubſortito pretore. alios quibus ille iudicum le/
gitimus numerus compleretur. Prima enim ſortitio dicebat.
his perfectis iurabant in leges iudices: ut obſtricti religione
iudicarent. Cum iuraſſent omnes preter ipm pretorē nomina
eorum libellis (ut ſupra diximus) continebātur: & ubiq; habe
bantur: ne pro ſelectis iudicibus ut fit in multitudine aliq ſup
poſiti corruptiſſimi iudicarent: itaq; & pretoris tribunal ut con
ſiderent iudicat pretori ſuo. Nulla nota. nullus color. nullę
ſordes. Et ſi hęc Cicero quia contra hortenſium profunt ſę/
piſſime repetat: tamen in qua cauſa & a quo & quō hęc facta
ſint meminimus ī diuinatōe narraſſe. illud factum tamen ani
maduertendum quod ad lini ſordes non tabulis ſed ſententijs fi/
gurate dixit. Ex alacri atq; leto. alacris ſiue alacer. utrunq; enī
dicit: is qui ingentis ſenſibus uniuerſis quod eſt iudiciu; ere/
cti animi atq; ſublimis. nam e contrario alacer dicit amputa/
tis corpore ſenſuū mēbris: hoc eſt auribus oculiſue: q ad aīmū
ſępe trāſfert: ut plerūq; afflicto aīo ſenſibus nō utamur erectis
ſic alacer dicit is cui omnis ſenſus in loco ſuo quiſq; degat ui
ſunt & intenti ut uultu indicet adeſſe animu; non ſincerum
ſenſibus ſuis: qua re cognita illud quoq; intelligitur aliud eē
alacrem aliud letum. Sunt q alacrem feſtinante; & properum
dici putāt quaſi aliſacrem. Comitijs cōſularibus. ſunt etiā edili
tia & pretoria & tribunitia comitia. Ecce aūt proprium hoc Ciceronis
eſt in rebus īprouiſis quod cū cura virg. & legit & tranſtulit: ut
ecce aūt gemini a tenedo. Eadem illa uetera cōſilia. corrūpen/
di iudicij per eoſdē per ſupra dictos redēptores cōductoreſq; fa/
cinoris iſtius. C. curio quē ego. quęri ſolet cur hoc de hortenſio: cur
de alijs nō dicat q nemo ſolebāt precari ueniā ueteres decorum cō/
pellatōe nuda quis negociū tāgeret. Curionē aūt prem dicit. Tā
apte palā dixiſſ;. Apte ad verba pertinet ñ obſcura. palā ad pntiu;

multitudinem & qualitatem frequentis loci. Ad ipſum forni
cem fabianum. fornix fabianus arcus eſt iuxta regiam i ſacra
uia fabio cenſore conſtructus: qui deuictis allobrogibus no
minatus eſt: ibique ſcuta eius poſita propter eſt. Aperte iam
ac perſpicue nulla ex ſua pſona hꝰ dicit Tullius. nam eſſet of
fenſum Quod tota ſicilia omnes ſiculi om
nes negotiatores: ut quicquid ſubiectum eſt επεξη γισ
intelligit̃ eius eſſe qd' dixit tota ſicilia. In uniꝰ poteſtate: hor
tenſi ſcilicet. Non tenebimus iudicia. finxit dicere non tenebi
mus iudicia mollius ſcilicꝫ quam populares fingeret dicentes
auferemus a ſenatu iudicia. hominis perditi. lętitia uerris. ho
minis ampliſſimi. gratulatio. C. curionis. & M. metello obti
giſſet: ut is de pecunijs repetundis: ſorte adueniebat unicuiqꝫ
pretori. hic ergo. M. marcellus amicus uerris ſucceſſurus gla
brioni fuerat. fiſcos cõplures. ſporte. ſportulę. ſportellę mune
rum ſunt receptacula: & ſacci ſacculi ſacelli & crumenę & uel
lere & ſcorteę: & manticę & marſupia. ita fiſci fiſtine fiſtellę
ſpartea ſunt utenſilia ad maioris ſumme pecunias capiendas.
Vnde quia maior ſumma eſt pecunię publicę quam priuatę
ut pro cenſu priuato ęrarium dicitur. p loculis: & archa theſau
ri ſpro ſacello fiſcus. unde fiſcus pecunia publica & cõfiſcare
dici ſolet. his diebus paucis cum pretores deſignati ſortiren
tur. Accuſatio accepta eſt. Noñ. auguſtis. & comicia conſula
ria fuerunt. vi. kl. auguſt. nec multo poſt ſortitio pretorum fu
it: celebratis eorundem comitijs. A quodam ſenatore ad equi
tem. r. hoc homines inepte quęrunt: quaſi certum ſit quod di
citur & de induſtria figuratur a Tullio ad inuidiam aduerſa
riorum: & ſui defenſionem qua cogitur nouo modo cauſam
agere horis breuioribus quam mos eſt accuſatoribus. itaque
ſuſpicantur ſenatorem alij craſſum. alij hortenſium equitem
r. alij neminem proferunt. alij publicium quendam temporibꝰ
illis i diuidẽda pecunia populo famoſiſſimũ pecunia ſicilien
ſis ẽ ex ſicilia ex pdatõibꝰ capta. Comitioꝝ meorum noĩe. ut
ego edilitate deicerer. quam petebam. poſt conſularia enim

- Fornix fabianus
- Regia
- Sacra uia
- Fabius allobrogicus
- C. Curio
- Sorte adueniebat unicuiq: praetori
- M. Marcellus Glabrio
- Sporte
- Sportule
- Sportelle
- Sacci
- Sacculi
- Saccelli
- Crumene
- Mantice
- Marsupia
- Fisci
- Fiscine
- Fiscelle
- Census. priuata pecunia
- Aerarium. publica
- Loculi & arca priuati
- Thesaurus. publice p.
- Sacellus. priuate
- Fiscus publice p.
- Confiscare
- Sortitio praetorum
- Siciliensis pecunia
- Crassus
- Hortensius
- Publicius
- al. numerum

& pretoria comitia edilitia ſequebãtur. comitiorũ autem meo
rum nomine addidit: ut oſtenderet excepta hac pecunia totaꝫ
corruptionem iudicum deſtinatam eſſe. Qui ſe omnia mea
cauſa debere arbitrabantur. Locutio pro plena habetur. ſed ſi
quęras quod integrum eſt: deeſt facere ut ſit omnia facere: &
bene omnia pretulit: ut hęc proditio ſecreto acte rei propter
amicitiam uideatur eſſe ſuſcepta. Diuiſores omnium tribuuꝫ.
utrum legitimos habent omnes tribus diuiſores ſuos quos
plantus magiſtros curiarum in aulularia uocat his uerbis. Nã
noſter: noſtrę qui eſt magiſter curię diuideret argentinuꝫ. mox
dicit in uiros. an diuiſores criminis nomẽ eſt: ſed ſi hoc eſſet
non ſibi ex iis carum eſſe dixiſſet: cum ipſe pręturam petiſſꝫ.
oſtendit uerrem non gratis factum fuiſſe pretorem urbanum
& alterum metellum pretorem ſicilię. pecunia uerris ſimiliter
me fuiſſe preturam. C. uerrem. Romiliaci uerrem nomen eſt
proprium. Romilia nomen eſt tribus: ablatiui caſus ut ſit ex
Romilia. Tribus enim urbanę ruſticęqꝫ omnes xxxv. nume
rantur ex quibus aliquã neceſſe eſt cuiuſque ordinis fuerit ciuis
ius. r. obtineat. moris autem fuit cum aliquis ciuis. r. oſten
dendus eſſet ſignificaretur: aut prenomine ſuo: aut a nomine
aut a cognomine: aut a cognatione: aut a tribu in qua cenſere
tur: aut a curia: aut a cenſura: aut ſi erat ſenator eques. r. a cu
ria ſua. ſic alibi ait. L. Claudium palatina patris ſui diſcipulũ
tanquam diuiſorem magiſtri uerri ſeni ſcilicet & optima hi
ronia eſt. Vrgebant comitia: inſtabat iudicium fiſci minabã
tur. Exquiſite dictum agere quod ad iudicium pertinebat. L.
uel occupatione in petendo honore uel qua accuſatio liberta
tem uel minas exigat. petitio blandimenta & pręces. Minari
denique diuiſoribus ratio non erat cur enim
minarer inquit accuſatoribus uel diuiſoribus quos
accuſatione uerris impeditus accuſare nõ poſſem: id ipſumqꝫ
illi callidi homines intelligerent. Deſtrictuꝫ atqꝫ obligatũ. de
ſtrictus põt & ſine uinculis in diũ[ſ]uꝫ manu ducentium fieri.
obligatus etiam nodis uinculoꝝ in loco ĩtelligit̃. plus eſt ergo

- Post consularia & praetoria comitia sequebantur aedilitia
- Diuisores
- Plautus
- Magister curie
- Metellus
- Romilia trib.
- Tribus urbane & rustice omnes numero xxxv.
- L. Claudius
- L. Claudiu palatina
- Destrictus
- Obligatus

obligatū eē q̃ deſtrictum/Qui q̃ obrem arceſſentur. bene ī te poſuit hęc ad cauſam non ueniendi. nā ſine hac ad deſignatū conſulem ſiculos non ueniſſe contumacię uideretur. ſane & hic & in primo capite uerrinarum animaduertitur inſequens locutio ſimiliſque ſoloeciſmi: ſiqdem non ueniſſe legeris. nā ſi non ueniſſent legeris error non erat/Cęterorum hoc anno. crimínoſe (ut ſupra diximus) in hortenſium metelloſq; /Cuſ filio blando & gratioſo. finis ac maxime meretricibus amicitię conueniunt. gratia uero quę poteſt in adoleſcentibus ſine infamia. gratiam enim amicorum copiam modo dicit/Appellare. quaſi familiares & conuenire: quaſi de promiſſorum debito/Intellectum & animaduerſum. intelligitur aliquid argumentis. animaduertitur ſenſibus preſenti animo utentibus. plerumque enim aduertim⁹ rem aliquam oculis aut quo uis ſenſu corporis ſine animi intentione: ergo plus eſt animadūſū quam intellectum. an ab aliis intellectum ab aliis animaduerſum intelligi poſſet. quod ſi eſt rurſus plus erit intelligere quam animaduertere/Vt cuius diuitię me. Magna emphaſi diuitias dixit. & ſignificat breuiter etiam ſibi p̄mia pręuaricationis oblata: ſed fruſtra/Sed etiam. Q. Metellum ſubaudi conſulem. & ne error ſit in omnibus tenē uos oportet tres metellos eſſe. unum cum hortēſio. alterum in urbe conſtitutum de pecuniis repetundis. tertium ſicilię prętorem/dedit enim p̄rogatiuam ſuę uoluntatis eiuſmodi. dilogia dicitur figura cū ambiguum dictum duas res ſignificat. nā pręrogatiua ſi pręt eius integrum beneficium aut dicto aut facto aliquid ſignificat liberalis ab eo qui nobis benefacturus eſt/& rurſus pręrogatiue ſunt tribus quę primę ſuffragium ferunt ante iure uocatis. mos enim fuerat quo facilius in comitiis concordia populi firmaretur: bina domo de iiſdem candidatis comitia fieri quorum tribus primę pręrogatiue dicebantur quos uellent cōſules fieri. Secundę iure uocatę ꝙ in his ſequente populo (ut ſepe contulit) pręrogatiuarū uoluntatē iure omnia compleret. Hoc igit̄ dicit Cicero uocādo ad ſe metellum ſiculos: & eos minis deterrendo ab accuſatione uerris prope omne beneficium

Inſequens locutio & ſimilis ſoloeciſmi

Gratia .i. amicorū copia unde gratioſus

Intelligitur Animaduertitur

Emphaſis

Preuaricationis — Q. Metellus

Metelli tres. Vnus cū hortēſio alter in urbe conſtitutus de pecuniis repetundis. Tertius ſicilie praetor.

Dilogia quod uulgo equocatio

Prærogatiua

Prerogatiue tribus

Iure uocate tribus

corruptā: a ſe tribuum uerris pecunia cōſulem factum intellibi/An me taciturum. & hic epitherapeuſis: ubi non emendatio dicti atrociſſimi: ac confirmatio ponitur recte dixiſſe cauſa ſubiecta cum quadam /Arceſſit alter coſ. deſignatus ſiculos. Hec eſt pręrogatiua quam Metellus uerri p pręrogatiuis reddidit. nā huius rei fuerat dilata narratio/Prouiſum. quomodo ſi comitiorū ſors atq; fortuna eſt: ſed uult totum pecunia ſicilienſi: hoc eſt corruptis a uerre tribub⁹ eſſe confectum/Te non fato ut cęteros ex noſtra familia dictum facete & cōtumelioſe in metellos. Antiquum neui eſt fato metelli roma fiunt conſules: cui tunc metellus conſul iratus uerſu reſponderat ſenario hypercatalecto qui & ſaturnius dicit̄. dabunt malum metelli nouio poetę: de qua parodia ſubtiliter Cicero dixit: te non fato ut cęteros ex noſtra familia. Queſitor. prętor de pecuniis repetūdis quęſtionem exercens. nam proprie queſitores dicuntur criminaliū quęſtionum ut verg. queſitor minos urnam mouet/Duo autem conſules hortenſius. Q. metellus queſitor/M. marcell⁹ nimium diligētem. hec eſt artificioſa laudatio iudicis ſine ſuſpitione aſſentationis: & tamen efficax a beniuolentia. qui autem diligentem uituperare non poterat pro crimine addidit nimium. terentianę ne qd nimis/M. ceſonius deſignatus edilis cum Tullio: & ideo non iudicaturus quia & edilis & iudicis ſuſtinere non poterat uno tempore: ut ſagacem integritatem eius oſtenderet non dixit qd corrumpam⁹ ſed conemur corrumpere: & nō apta & plana corruptione ideſt uel exigua/Iuniano conſilio. Iunius queſtor iudex fuit in cluenti cauſa uerre prętore: in qua cum oppianicus damnatus eſſet: defenſor oppianici tr. pl. qui notius rē in inuidiam duxit: cum diceret pecuniā in iudicio fuiſſe uerſatam. & cum incertum eſſet ex qua parte eſſet profecta corruptionem credidit ab oppianico datam. quia damnatus erat & errore multorū in falſo crimine cluētius fuit. hic ego ceſoni⁹ dānatis aliis iudicibus: non modo innocens pronunciatus eſt: ſed etiā ex is fuit qui illa crimina ſtaleni & bulbi & guttę & cęterorum iudicum deduxerunt cum uerres quoque turbatus

Epitheraþeuſis

Comitiorū ſors atq: fortuna

Neuius p — Nouius

Parodia

Fato metelli roma fiunt cōſules antiquū nouij poetę dictū

Virg. — Horteſius — Q. Metellus — M. Marcellus

Queſitor

M. Ceſonius

Iunius — Cluentius — Verres — Oppianicus — Cæſonignu — Stalenus — Bulbus — Gutta

Iuniano cōſilio

ſbiectos iudices eſſe diceret : & ĩterpollatos libellos ſortitiõe
iudicum quos libellos ipſe obligauerat. Magiſtratum ineat
oportet non decẽbribus .bodie.tr.pl. futurum. Ex accerrima
equeſtri illa familia:nouo modo laudem ab ignobilitate quę
ſiuit more ſuo laudans ęquites.r. & maxime quia cum iudica
rent ſine infamia ſe geſſerunt. L. Caſſius cu; ad cęteras res:in
de ſunt leges caſſię bellę erarię de ſuffragijs libere ferendis nõ
uoce ſed tabula. ille ille caſſius qui cognoſcendis criminalib⁹
cauſis imprimis quęrẽdum eſſe dicebat:cui bono bomines ue
teres graues & ſeueri : & ĩde figurate ſingulis additam laude;
ex ore aduerſarij ueluti oſtendentis cur ſibi iuſti omnes diſpli
ceant. Tribuni militares: Tribunorum militarium duo gene
ra:primum eorum qui rufulti dicuntur. Hi in exercitu creari
ſolent. Alij ſunt comiciati:q famę comicijs deſignantur. Sub
ſortiemur etiã.mire oſtendit ſecuritatem rei:tanquam ipſe ſit
omnia facturus. No. ſextiles. ſextiles auguſtę.quintiles iulię
non dum enim nomina de imperatoribus ſumpſerant: ꝓpter
quam mutationem nominum verg.ait & incipient magni pro
cedere menſes. bac tota argumentatione ſignificat Cicero bis
accuſare ſe nõ poſſe:ſi accuſandi cõſuetudinẽ fuare uoluerit:
non ſeruire breuitati. Ludos uotiuos. bos Pompeius nouerat
ae ſi ſertorĩũ ſuperaſſet. Deinde cõtinuo Romani ſequentur.
Romani regi ſub regibus inſtituti ſunt:magnique appellati
ꝙ magnis impenſis dati:tunc primum ludis impenſa ſunt du
centa millia nummum:adeo magnos ludos factos putant:ꝙ
conſiliorum ſecretorum. ideo ideſt neptuno lati:cum regi &
rerum conditarum:& dijs magnis ideſt laribus urbis Romę
dati ſunt:quibus aiunt raptas ſabinas eſſe: ut uideatur propẽ
boc dicere. Verg.magnis circenſibus actis :& circenſes ludi
ſunt. Deinde ſe dicturos. dicturos dilaturos. moram factu
ros.dicendo longa oratione excuſando cur interdum non di
cant. Admittebantur enim excuſationes multę etiam pro reo
aut occupationis alicuius aut male ualetudinis. ad ludos uicto
rię.bos ſylla inſtituit bello ciuili uictor. Secundum quos ple
bei ludi : quos ex actis regibus pro libertate plebis fecerunt

Eqtũ romanorũ laus .q; cũ iudicarent ſine infamia ſe geſſerunt

L. Caſſius

Caſſianę leges de ſuffragijs libere ferendis nõ uoce ſed tabula . unde fortaſſe dicta ſunt caſſiana iudicia .i. libera

Tribunorũ militariũ duo genera

Rufulti

Comitiati

Verg.

Virgilij locus expoſitus

Votiui ludi

Põpeius

Romani ludi q; & magni dicti ſunt & cur

Lares .i. magni dij

Virgilij locus

Verg.

Admittebantur excuſationes multę pro reo. aut occupationis aut male ualitudinis

Sylla

Victorię ludi

Plebeij ludi

: Romę

: latiũ .i. aqua emẽdo

aut pro reconciliatione plebis poſt ſeceſſionem in auẽtinum :
Quem ego bominem metellum ſcilicet : in cuius locum ſub
ſortiendũ iudicem ex perſona uerris ſupra dixerat:qui prętor
futurus ſit ex kl'.ian.qui nunc in iudicium nunc eſt. Malo enĩ
iurato ſuam:cum iudex ſit metellus tabellam iudiciariam iu
ratus accipit:cum prętor fuerit & non iurauit:quia nõ eſt iuris
& in poteſtate babebit tabellas omnium iudicum. Id enĩ con
ſilium mibi taciti dabitis. Sermocinatio iſta non decet iudicũ
grauitatem:ideo taciti dixit. ſic agit autem ut oſtendat ſe nõ
debere boris legitimis abuti:ab bis accuſandum uerrem cum
poſſit pro una actione teſtimonijs uti tantum. Conficiam ut
nemo contra aliter q̃ ego uelim:nunc illud eſt quod poeta di
cet in alia tempora reſeruemus in ſecunda actione. Auctorita
tibus confirmationibus eloquentię ſcilicet ex ipſius tempore
& cauſa:ſenſus eſt.non ingenij tui eſt:ꝙ contra me malicioſe
exiſſet. boc autẽ expetit tps buius. boc eſt periculum uerris &
malũ cauſa quam ſuſcepiſti. Secundum binos ludos:poſt bi
nos ludos uotiuos ac romanos:ante ꝑmos ludos cũ ꝑ ordine;
ideſt me & a te dixiſſe ꝑficiens compendinationis iudicibus
facia; poteſtatem. Aſtuta. urbana. & enim urbs aſtu dicitur.
Terentius an in aſtu uenit. Cupiditas corruptionem iudicum
ſignificat in quibuſdam iudicijs terẽti uarronis ubi diſcordi
b⁹ ceris uſus ẽ:& ubi(ut ſupra dixim⁹) eluſit nobiles pueros.
Aſſiduum. moleſtum additum. Ex eo loco ex quo de roſtris
ſcilicet. boc munus edilitatis alluſit ad ambiguitatẽ muneris
& uerris nomen beſtię proferentis. Qui aut deponere:Deponi
tur ĩ ſequeſtri. accipi tur ab eo qui corrumpitur. Recipiť ideſt
promittitur:ideſt ꝓ iudicato reſpondet. Pollicetur qui apud
ſe dicit aut premiu; aut ſententię poteſtatem eſſe. Sequeſtres
ſunt apud quos pecunia deponitur. interpretes per quos indi
citur pactio. Inter. x. annos. recte dixit. boc enim tempus quo
ſenatus iudicat. uictore ſylla ab ordine qui tũ .r. transferente
iudicia: Annos prope quinquaginta. tanto enim ferre tempo
re equeſter ordo iudicauit lege ſempronia. Sublata poteſta
te.p.r.ſ. ſublata ꝓuocatõne ad populũ bẽ ẽ a tr.pl. Q. Calidius

: eqtũ romanorũ

Terentij locus

Tabella iudiciariã iuratus accipit

Compendinatio

Aſtuta unde & qd

Aſtu

Terẽti

Terẽtius expoſitus

Terẽtius uarro

Diſcoloribus ceris

Sequeſter

Recipitur .i. ꝑmittitur

Sequeſtres qd

Interpretes qd

Sylla

Annos prope qnqginta equeſter ordo iudicauit lege ſempronia

Sublata ꝓuocatiõe ad populũ

Q. Calidius
M. Calidius orator
Gallius
Vel idoneā mercedē pro meo capite pacisci debuistis
Litem estimare qd sit
Due res consequebantur dam natione

damnatus dixerit minoris ſextertium tricies. Q.calidius.M. calidi oratoris patre ex pretura biſpanienſi accuſatus a gallio pro quo poſtea cicero dixit:atq; damnatus cum ſenſiſſet iudicibus pecuniam contra ſe datam: in eos iudices qui paruo p̄tio corrupti ſe damnauerant exclamauit:uel idoneam inquit mercedem pro meo capite paciſci debuiſtis.boc ſatis boneſtatis eſſet in uocabulis ut bominem pretorium non uili pretio uenderetis:& boneſte bironice dictum eſt/Lis eſtimata ſit: b̄ eſt pecunia de qua lis fuit & propter quam condemnatus eſt in ſummam redacta:que de eius rebus exigeretur.Due res ei; conſequebantur damnationem : pertinebat qua uel ſimplex uel duplex uel quadruplatio ducebatur . Altera exilij/q; cum uerre pretore urbano ſorciente ſi boc criminoſe dicit:quemadmodum ſupra bortenſio pretore:qui ambo peculatus damnati ſunt.Quid boc inquit quiſq̄ ad iudicium corruptum pertinet: reſpondebimus litis eſtimationem non ſolum ex titulo propoſiti criminis:ſed etiā ex alijs probationibus que ex ante actis rebus apud iudices conſtituerint/ Hic peculatus crimīe ꝓpoſito etiā que iudicando pecunias ceparant reddere reddiderunt.ſimiliter ſoluitur etiā illud quod ſupra de pecunijs repetundis poſitum eſt/Pretore urbano ſentiente.totū boc magis inuidioſe q̄ uere dicitur . nam ipſe uerres pro teſtimonio dixit in iuniano iudicio adulteratas fuiſſe tabellas ſuas :ī quibus ſuppoſiti iudices eſſent/adoleſcendam/corruptam profe rendam:cum cauſam ante non audiſſent:ſignificat autem.C fidiculanium falculam qui ad complēdam oppianici damnationem dicebatur eſſe ſuppoſitus/. Quod īuentus eſt ſenator ſtalenum dicit ab utraq; parte fuiſſe corruptum:quod aduerſus eum recitatum poſtea in cluentiana oratione uix purgat: ubi dicit a ſolo oppianico ſextertium .cccc. C. cecilio ſtaleno iudici data pro numero iudicum qui corrumpendi eſſent/ut diſcoloribus ceris: iam ſupra dictum eſt. Signa autem alij ceratas diuerſo colore tabulas:alij ab iudicib⁹ appoſitas tabulas ceratas diuerſi coloris aiunt:ut boc ſignum eſſet ad uolūtate; rei.Sentētie ſcripte iuratorum bominum :iudicum ſcilicet q–

Litis æstimationē
Iuniani iudicii
ad sententiā
C. Fidiculan.
falcula
Stalenus
Oppianic.
Ceratę tabulę diuersis colorib.

Iudices ante q̄m iudicarēt in leges iurare cōsueuerant
M. Glabrio
Cn. Pompeius
Catulus
Ad urbē .i. in urbe
Pompeius
Sertorius
Obseruare duo significat
Virg.

in leges antequam iudicarent iurare conſueuerant/Sed babere bominem potentem:bortenſium uult intelligi. ſcit enim boc minus ualere ad minuendam eius auctoritatem apud.M.glabrionem pretorem preſentis anni/Quiq; preeſſent buic iudicio.Neque ullam aliam ob cauſam.P.R per annos continuos tr.pl.illo tempore tribunitiam poteſtatem flagitabant.boc Cicero utitur ad inuidiam iudiciorum in famiam ſenatu iudicante.Qui.CN .Pompeio in īuidia tunc Pompeius fuit ꝙ coſ.redderet populo tribunitiam poteſtatem: ſed totum Tullius ad ſui temporis commodum refert:ut etiam catuli ſentētiam in ſenatu demonſtret/tum primam contentionem ad urbem coſ.deſignatus .ad urbem in urbe & ſic dici ſolet de bis qui cum poteſtate prouintiali aut nondum in prouinciam profecti eſſent.Pompeius autem procōſule de biſpania ſertorio uicto nuper uenerat:& ſtatim babuerat contionem de reſtituenda tribunitia poteſtate/publicano tr.pl.bomines in ſpeculis ſunt niſi. equeſter ordo & urbana plebs & omnes qui fauent tribunitie poteſtati obſeruant.modo ſpeculantur.alias uenerantur. Virg.Preterea regem nō ſic egyptus & ingens.Lydia nec populi partborum aut medus bidaſpes: obſeruant . Poſt legem tribunitiam.ex quo lex fertur de tribunitia poteſtate reſtituenda . Vnum bominem uel tenuiſſimum.pauperem qui unde iudices corrumperet nō babet.dolobellam autem ſignificat .Quod tam&ſi non reprebendunt.Potuit enī dici quid ergo noxius ſi pauper ſit?Non eſt damnatus.non gratia.uult amicum uideri bortenſi uerrem:ſed tantummodo prede participatione ſociatum/Non cognatione.boc ad metellum collegam bortenſii pertinet:qui illum tanquam ſi ſit cognatus defendit/Mediocri uitio uitia ſuſtinebit.ſi quis nimia ſeruitute patrocinium meruerit:aut aſſentatione aliqua defendendi meruerit inueſtigare ratione: uia. boc totum ad terrendos a corruptione iudices dicitur/Poſt bec conſtituta iudicia ſenatoria iudicia dicit per bos.x.annos ſylle legibus conſtituta/Qui ia; pridem inuentus eſt:uerrem dicit/qui ſis rector qui loco in tribunalibus .fac tibi paterne legis acilie manus.acilius glabrio

Dolobella
Dolobella paup
Hortensius
Metellus
Senatoria iudicia
Sylla
Acilius glabrio
Acilia lex

legem aciliã tulit: de pecuniis repetũdis ſeueriſſimam. in qua nec cõpendinari: ꝙ licet reum ſfortiſſimũ patrem. Tibi manilius aciliũ glabrionem fortiſſimũ auum ſcęuolã dicit iuris peritiſſimum: q cũ. CN. piſone coſ. fuit quo anno. C. graccbus occiſus eſt. Grauiſſimũ ſocez fuiſſe ſcauruꝫ ſignificat ſcauri cõſtantiam male ſbiecit qd ſit cõſtantia: & animadũtendum bãc eẽ artificioſam laudationẽ iudicum ad beniuolentiã: quę tñ ab aſſentatõis ſuſpitõe ſumpta eſt ad ſuſpitionẽ criminis: ꝙ mltum rapuit rõeꝫ ſalutẽ in corruptis iudicibus reſeruetur. Serui deſignatoz cõſulũ. mentionem facit illius rei quam de metello ſupra mõſtrauerit: ꝙ ſiculos domũ arceſſitos iam añ cõterruit. Quadraginta dieb9 ĩterpoſitis. bis q ſunt poſt binos ludos uotiuos atque romanos: quos alij bini conſecuturi erant uictorię atq; plebei. Cũ hęc frequẽtia totius italię romaꝫ diſceſſerit. frequẽtiam dicit plebis ruſticę: cui noluit iudicis notã eſſe integritatem ſuã. cõuenerat aut ex municipijs cuiuſcũq; modi multitudo: aut ppter comitia ſuffragioz cã: aut ludorum uotiuorũ romanoz uictorię plebeioruꝫ: aut ut cẽſerẽt apud cenſorem gellium & lentulũ q tũc erant. ſhui9 laudis fructum & offenſionis piculum ueſtrũ. figura Zeogma. ad ſingula eiꝫ ſubaudiendũ eſt puto eſſe oportere. ſaciã hoc nouũ. ſed ab iis q hinc principes noſtrę ciuitatis ſunt añ factũ. Veꝫ dicit. & eiꝫ. L. lucilius & item. M. licinius ambo cõſulares. M. uero. & triumphalis fuit. hi cũ accuſarẽt. L. cottam nõ uſi ſunt oratione ppetua: ſed ĩterrogatõe teſtiũ cauſam pegerũt. Illud a me nouum cognoſcatis. in eo ſe dicit noui aliquid allaturũ ĩ quo diligentius crimen expoſiturus eſt: q qui añ ipſum breuiter accuſauerũt. Vt ubi interrogãdo. apparet ex hõ dicto: teſtes ſuos etiam ipſum accuſatorem ĩterrogare cõſueſſe. Argumẽtãdi dicendiq; ſint. argumẽtari eſt argumentis uti ad rem probandam. dicere amplificatõe uti ad rem ad delectãdum commouẽdũq; auditorẽ oratione perpetua. Si qs erit q perpetuam orationem: uides ꝙ argumẽtis ſe uſurum non negat. Iam modo qq perpetuam orationem ſe neget habiturũ in hac oratiõe que prima eſt. Si quis erit q perpetuã orationẽ accuſatõnemq;

bene hęc ſepauit ut oſtenderet etiam ſine perpetua oratõne accuſationem tamen eſſe ut intelligi poſſet: ut res non una ſed ut duę ſunt. Nunc id qđ faciamus ea ratione facimus. inconſequens locutio & obſcura non minus eſt: q̃ illa in fine orationis pro ligario: Niſi forte faciemus ſemel ponitur. Cum multa libidinoſe. multa crudeliter in ciues atq; ſocios. a ſpecie cępit & ſubiunxit ſenos dicendo: poſtea ad deos atq; homines: ſed non eſt uitium ꝙ ſub auxeſi poſitum non pro ratiocinatõne. Sextertiuꝫ quadringenties. diximus de hac quęſtione ſumme uarie. in diuinatõne enim ſextertium millies dixit. ꝙ ſoluimus: ꝙ adhuc non erat inſinuata criminum ratio Ciceroni: & ꝙ ex pſona ſicilię loquebatur augere uoluit ueritatem: & qm̃ pſe duplę uel quadruplę repetitõis q̃tũ ius accuſatori progredi licuit. nam quãuis ſextertium ſeptuageſies tantum dupli nomine exigi iuſſus eſt. ad gr̃am ne hortenſii an ſuam an etiam conuenientia Ciceronis ipius parum compimus. Dixi. moris ueterum fuit: cuꝫ ſatis uiſum eſſet fluxiſſe uerborum hanc ſibi neceſſitatem finiendę orationis imponere: ut dicerẽt ad ultimum dixi: quod etiam ab utraq; pte oratione cõſũpta ut in conſiliuꝫ dimitterẽtur prętor ſoleret pnuntiare dixerũt. bene ergo tullius denũtians aduerſarijs cõpendium breuitatis hoc uerbo uſus eſt. Dixi non ante mihi finitur prima actio. inducentur enim de hinc a Tullio teſtes quorum uerba in oratõne conſcribere nullius elegantię fuit. multis autem diebus prima actio celebrata eſt: dum teſtes uerris producũtur criminũ diuerſorum. dum recitantur publicę priuatęq; litterę: quibus rebus adeo ſtupefactus hortenſius dicitur: ut rationem defenſionis omitteret: adeo perculſus uerres ut abiret ĩ exilium ſua ſponte: ne quid amplius in iudicio geſtum eſſet: niſi ꝙ Tullius metuens ne tantum negocium pene tacitũ prętериret. finxit uerrem compendinationi pręſto fuiſſe ut bis defenſus accuſaretur iterum & quẽadmodum uictorię conſuluerat breuitate dicendi ita laudem eloquentię tanq̃ repetita accuſatione ẽ conſecutus: reliquorum conſcriptione librorum qui cęteros conſequuntur.

f z

... uide an legendũ ſit nõ prętor ſed prę... ex quintiliani primo . r.

¶ ARGVMENTVM ACCVSATIONIS.

DEinceps hęc oĩa non dicta ſed ſcripta ſunt contra eū qđ factū eſt. Fingit Cicero adeſſe in iudicio uerrē cōpendinatū reſpōdere citatum & defendi. in cęteris uero orationibꝰ defenſor futurus/accuſatōis officiū bis libris q uerinaꝝ noīe nuncupātur cōpenſare decreuerit. qm̄ accuſat̃ multos in decoꝝ Tullio uidebat̃ in una cā uim huius artis & eloquentię demōſtrare. nā & bene ītelligentes omnē uirtutem oratoriā quęcūq; in crimīatōibus cōſtituta eſt. hic expreſſam uidēt. & contra ex hoc defenſionū uim in cęteris or̃onibus: & neruos eius ex hac uirtute cognoſcūt q̄ in opꝑmendo exꝑmit̃ reo. Igit̃ reꝝ ſcena ſic facta eſt ut dicit Tullius non ut acta res eſt. Adeſt inquit uerres rñdet defendit̃. ğ cum ꝑma actione accuſatus ſit ac defenſus uerres: nūc uelut defenſus iteꝝ. ſic enī mos erat. in altera actione accuſator ad ultimū rurſus oratiōe ꝑpetua crimina repetūdaꝝ: & alia pleraq; añacta uita ſępe firmātur. ſumit̃ etiā hic ſępe defenſio. omnis enī & cōfirmatio ab attributis negocio ſumi ſolet. ğ attributa pſonę & maxīe ī anteacta uita quęri ſolēt negocij in ipo crimīe. Libros igit̃ pro qualitate criminū Tullius diuidēs: anteactis unū dedit, hunc ſcilicet ſolū: crimini ipi repetundaꝝ. iiii. Vnum de iure dicendo. alteꝝ de frumētaria. tertiū de ſignis. quartū de ſuppliciis. /ad hanc enī ſimilitudinē poeta virg. minoē iudicē apud īferos tanq̄ ſi ꝑtor ſit reꝝ capitalium q̄ſitorē appellat. dat ibi ſortitōnem. ſortitionē ubi urnam noīat. dat electionē iudicū cū dicit cōſiliū uocat. dat cognitionē facinoꝝ cum dicit uitaſq; & crimina diſcit Ergo hic liber q de anteacta uita ē ſtatū neceſſe eſt coniecturalem habeat. capita autem q̄ ipe Tullius fecit diuidendo totam hāc accuſationem in legatōe. uicē q̄ſturę. tertio in ꝑtura urbana. nā cū omnes eius actus q̄ſturę noīe legationis: ꝑturę urbanę: ꝑturę ſicilienſis: quę quadriptita libroꝝ diuiſione cognoſcat̃. ante acta enī oīa hoc libro comprehenſa ſunt ad eoꝝ fidem q̄ poſt dicunt̃/Prohoemia ſane huius libri inſinuatione conſtituta ſunt: quas uere accuſationis ī uerrem

Compendinatū

Verrinarū nomine appellātur hi libri

Bis defendi & accuſari rei ſolebant

Confirmatio omnis ab attributis negocio queri ſolet

In quot libros uerrine diuidantur

Virg

Capitaliū rerū praetor

Virgilius optime expoſitꝰ

Inſinuatione prooemia cōſtituta

audentem adeſſe: atque defenſum ex hortatione iudicum ad recte iudicandum. tum in minis cōtra adūſarios & in exhibēda ratione officij ſui cur ita maluerit accuſare ut ꝑma actione tm̄ teſtibus uteret̃: q̄ oīa eiuſmōi ſunt ut non tā noua dicere q̄ dicta libri ſupioris īſtaurare uideat̃. Poſt hęc oīa ipſius Ciceronis ꝑ honores uerris cū criminibꝰ uictos diuiſo ꝑ ordinem temporum currit.

Figmentum Ciceronis

/Neminē ur̃m ignorare arbitror iud. hoc totū figmētū eſt Ciceronis ut ſequētiū libroꝝ uera actio uideat̃. nā uerres iā ſua ſponte elegit exiliū/Rñdet. recte dictū eſt rñdet. nā apud ueteres & iudices & rei & accuſatores & defenſores dicebāt a ꝑcone ꝑtorio/patior iudiciū dolor̃ debuerit reſiſti ſibi. pati ſe & ęquo aīo ferre dicit ut pugnā uictoria cōſequat̃/Neq; eī; ſalꝰ ulla. r. p. maior eſt. eadē repetit q̄ in ꝑma actōe dicta ſunt e. r. p. eſſe dānari uerrē/Diligēter reiectis. reiectos iudices ꝑ electi ītelligi cōuenit. ibi enī reiectō iudicū ubi & retētio cōtinet̃. in reiectione aūt accuſatoris. uel fides accuſatōis uel ꝑuaricationis ut ſupra dixit apparet/Ac ꝓpe depoſitum deſpare ſalutis. ſic & virg. Ille ut depoſiti ꝓferret fata parentis/Poſtremo ut eēt h' iudicatū ſubaudit̃ acceſſi ἀπὸ κοινοῦ ad oīa qbꝰ hoc ūbū in hac ſentētia cōuēit. hō eſt nocētiſſimus. Terentius & habet qđ det & dat. nemo largius. & de pſona fatuus īſulſus tardus ſtertit/Impie nefarieq; cōmiſit. Nefandū eſt nō fādū. Nefariū qđ ſacra polluit farre pio ſolita celebrari. ğ nefarij ſacrilegij/Agūt eū ꝑcipitē. ꝓpū Ciceronis & in orationibꝰ & dialogis & in epiſtolis eādē ſeptā quā dicē & uti eloquētię diuerſis mōis iiſdē ſententiis: tñ ab aliq̄ occaſione repetitis. na; & hic repetitō uerris in qua uidet̃ inſanię uerri cā uelle mōſtrari. eſt enī hic locus de ſuppliciis irrogatis. ubi oñdit ciues. r. uerrem ꝓdonibus occidiſſe. religiones uero cerimonię de ſignis de furtis tacet mō q̄ſi idoneis ad furorem auaritię ſupplicio cōi extimatōe litis exilio/Cui dānari expediret. q; minor īdānatōe pena q̄ in cōtione. p. r. & in eoꝝ aīaduſione/nō iſtū mō terret ſubtiliter etiā iudicibus cōminat̃/Non id tps. qđ inuidioſum ſenatui eſt/Non is reus qui & nocentiſſimus/Non id

Libri ſupioris

Apd ueteres & iudices & rei & accuſatores & defenſores dicebantur a praecone praetorio

Prima actiōe

Reiectos iudices ꝓ electos ſumi q̄mo intelligendū ſit

Virg

Terētius

Depoſitū

ἀπὸ κοινοῦ

Nefandū

Nefariū unde

Ciceronis mos eādē rē ſepe dicere & uti eloquētię diuerſis modis eiſdē ſentētiis

Aeſtimatiōe litis

conſilium ꝙ ex optimis uiris lectum tale eſt : ut ſi qd in ipſo culpę fuerit ſe pariti meli⁹ eē natū me. Ne actor qdē Tullius .ſ. in q̄ oīa ad uīcēdū parata. Ad aliud iudiciu po. ſ. & ęqtuȝ. r. Alieno noīe. q̄ſtores urbani ęrariū curabāt: eiuſq; pecunias ex pēſas & acceptas ī tabulas publicas referre cōſueuerant. alieno aūt noīe dicit carbonis noīe: ul' exercit⁹ eius. nā cōſulis militū eius noīe pecunias ex ęrario ſumptas aūtit: cōūſus ad ſyllam bellis ciuilib⁹. alieno noīe ad frumēti emptionē qđ ſiculis nō pſoluit. De capite. h̄ in ſicilia fecit gratioſius īdecumanos: ut frumētū in auctione pmiſſū ab decumanis uſibus. p. r. cū illi refragarēt a plicito de ſūma detraxerit: minuſq; eos īferre paſ ſus ſit annone. p. r. qđ illicitū pbat mltis documētis. M. mar celli &. P. africani monumēta. ſigna cōceſſa & reportata ſicu lis a. M. marcello & ſcipione africano. Nā Marcell⁹ donauit: q̄ uictis ſiracuſis aſportare iure belli potuerat. African⁹ uicta carthaginę reportauit: q̄ uictis ſiculis ademerāt penni. Medi teř de ducib⁹ boſtiū. bic crimē de ſuppliciis eē cognoſcit. in h̄ eī libro bęc latius explicāt. Quos in eoȝ locū ſb̄ditos. captis p̄ donū ducib⁹ uerres illos qdē remiſit accepto p̄mio. p illis aūt mercatores innocētiſſimos ptī trucidauit: ptī domi ſuę p̄ua tim reſuauit: quo diceret timuiſſes & ibi nec criminaretur eos ipe a ſe pecunia liberatos eē. eoſq; dū p me licuerit: q̄ntū ī ipo fuerit. Ad h̄ domi ſuę p̄uat⁹ qđ eſt maieſtatis crimen: boſtes publicos hr̄e poterat. ſ; finē fecit bui⁹ audacię me cogēte: q in ſtitui ut de eius domo ī publicā cuſtodiā ducerent. Quo me iā p̄dem uocat. p. r ſe dicit ꝙ ędilis eſt fact⁹ ut defendat liber tatē. p. r. Qui cognitores boīes. boc genus defēſiōis in iure co gnitor dr̄. maxīe cū de alicuius ſtatu agit ipſi me alibi cogni torē iuris ſui. Quiq; & xxx. ac p bos totus. p. r. p̄ncipio tres fu erunt. tatiēſis una a tatio rege. ramnes altera a romulo. luceres altera a luco mōte ſiue lucretino: ſiue a luco quē lucū aſylum uocauerat romulus. Poſt de noībus ſabinaȝ p̄les factę quib⁹ precatricibus parētū bellū maritoȝq; finitū eſt. ad poſtremu; xxx. &. v. factę. Obtinuerūt aūt nomē aut a tributo dādo. aut ꝙ p̄ tres fuerūt uñ etiam tribuni dicti. Religionem. qa iurati

Queſtores urbani erariu cura bant eius q: pecunias expēſas & acceptas in tabulas publicas referre conſueuerant

Carbo

Sylla

M. Marcellus

P. Africani

Cognitor

Tribus quot & unde dictę

Aſylú

Tribuni unde dicti

Jurati teſtes dicebant

teſtes dicebant. Lautumię. carcer ſyracuſis lingu ę ſiculorum. Lautumię aute lapidicinę dicuntur loca cęſis lapidibus & ſe cta. De loco ſuperiore. de roſtris quippe qui ędilis ſum fact⁹. quo in numero e uobis complures fuerunt. alia enī ſortitione nūc ſedēt illa diuinatōe conſtituendi accuſatoris. alia fuit ſini micitias iuſtas ad aliud argumētum uictoriā ſuā inťpretatus. ſimpliciter fatetur qđ in diuinatione expugnauerat; non ido neam fuiſſe cauſam accuſandi uerris cecilio cōmētitiā ſimul tatē an iuſtas īimicitias magnas dicit. ut e cōſirio virg. Iniuſto ſub faſce uiam dum carpit. Cū id poſtularet bn̄ addidit. ꝙ in diuinatōe buiuſce rei mētio facta nō erat. Vim īquirēdo tan tam babui: dicit plura crimina īueniri potuiſſe q̄ iuenta ſunt: ſi uellet Tulli⁹ nō ad legem repetūdaȝ inquiſitōem facē: ſed ad uniūſa quę cōmiſerat uerres. Nā certe quantum abſtulerit ex ſicilia uerres nō quātum flagitij cōmiſerit dicere accuſato rem cā cōpellit. Ne qs de mea fide & uerris pecunioſi rapinis inuidioſum & apud iudices plurimū: ut nō ſine cā de eoȝ ſub ſtantia Cicero dubitař uideat. & ualet ad ſuſpitōe; magnope īmo redempti bortēſii & fautorū uerris ad defenſionem eius quo ſe quoq; e ſuſpitione bominū nō excepit Tullius. Sciebā in reiiciendis iudicibus. multi īquit ita ſb̄tiles fuerūt p̄uarica tores ut in tota actione fideles actores eſſe uiderētur. q tamē nō effugerūt ſuſpitōes bominū in reiiciendis iudicibus uerſa rent. reiiciens ei; malos & retinens bonos uerſus accuſator in telligitur. q uero cōn̄ facit & ſit in pedimento cęteris aſtu te gat de h̄ ītelligit ꝙ p̄uaricator exiſtat. & bona accuſatio cū cā laudantis iudicis orituris. Poſt bunc ſtatū. r. p. q in bunc uti mur: qui eſt p. x. annos ex quo ſylla uicit ex qno iudicat ſena tus quā iſte laudē uitat argumētū qđ ipm rbetoricoȝ repben dit: & cōe appellauit. Qui cū. P. galba; iudicē reieciſſet bonū M. Lucretium retinuit. malu ſcilicet. ſed tn̄ ſcire uos cōuenit bunc Lucretium Ciceronī eſſe reiectū: neq; eī; p̄ſente; iudicē uitupare fas fuit. Reiici paſſus eſſet ac p boc reieciſſet ipe cō tra fidem meā nibil potuiſſe ꝙ non ſum edilitate ductus. De inde reliquis diebus. apparet multis diebus p̄ᵃ actōe accuſatū

Lautumię

Lapidicinę

Cecilius

Virg

Iuſtas inimicicias i. magnas & mi ſtus pro paruo

Virgilius expoſit

Reiectio iudicú

Preuaricator

Sylla

P. galba

M. Lucretius

Multi dies in pri ma actiōe inſum pti q̄ accuſatus uerres p̄duc̄tis teſtibus

productis teſtibus uerrem. Non enim ſpolia. C. uerris ut qua druplator. qui de condemnati bonis ipſe aliquid ſumam. ſed extimationem ut bonorum ciuis cum cauſa cui rei contrariū eſt ſine cauſa defenſorem prouintię conſtitui & delegi ſubau diendum & ad omnia meum fuit. Suſtulere pro ſuo babuerit perſuaſum ſibi oſtenderit quanto periculo uenturi adeo iud. uult intelligi metuendum eſſe ſenatui ne equites .r. iudicent quos non ſolum pro integris: ſed etiam pro inimicis nobilitatis uult pater iudices eſſe. Apōta ſubito retraxiſſet. boc cōminiſcitur Cicero ut credamus ueram fuiſſe ſecundam actionem: que ſecūdum ueram geſtorum fidem non dicta ſed ſcripta eſt. Non ſine cauſa. corruptis iudicibus ſcilicet. nunc ne noua querimonia egere. aſtutia Ciceronis bęc fuit utendo teſtibus ut nibil reliqſſet bortenſio niſi ut eos interrogare poſſet. dicendi autem facultatem nullam ei dedit: nibil ipſe dicē do enim metuebat: ne ſi locum dicendi inueniſſe bortenſius breuitatem temporis longa oratione conſumeret: ut ſecunda actio apud alios iudices qui corrūpi poſſent aliumque pręto rem. poſt kl'. ian. perueniret coſ. futuris ſe & metello fautorib⁹ uerris. bęc ita ſunt quemadmodum dicimus. ſed Cicero ſic ꝓ ponit querelam bortenſii ut & iniuſta & ridicula eſſe uideať. & eſt ordo nunc ne nouo querimonię genere uti poſſet bortē ſius: morem illi geram. bic tu fortaſſe eris diligens. Apoſtropba ad ipſum bortenſium qua oſtendit non poſſe ſe cogi uti oratione perpetua. & omnibus boris ſuis ſi noluit uti: & mire boris dixit cum dies ſint plurimi: ut oſtendat nimiam diligē tiam & eas boras dicentis dictione eſſe complēdas. Veteres pręterea generaliter dicebant more gręcorum. Quod mibi lex mea cauſa dedit. de commodo proprio dicere unicuique detrabere: prę ſertim cum eo de aduerſario nibil poſſit eſſe commune. Ea re quidē ut quęſtionem propoſitam infirmaret cauſam propoſitiōis affinxit: quę ſibi ſolutionem propoſiti quā uolebat afferret. In boc quidem genere cauſaruꝫ coniecturali ſcilicet ad modum enim comperendinatum pro comperendinatione poſuit. & eſt ſenſus: aufero uobis moleſtiam bis dicē

Quadruplator qd

Secunda actio. quę

Apoſtropha ad ipſū bortēſiū

compendinatū pro cōperēdinatiōe

di. ſed quid dices utile eſſe bis dicē: & mibi ego denego banc utilitatem: in qua re cur me accuſes non babes. & enī compendinatio propter me magis q̄ propter te eſt inſtituta: aut nō magis propter te q̄ propter me. ſi enim numerum dicendi conſideres ex equo res eſt: ſi ordinem ego ſum prior. nam ſi accuſator dixerit reſpōde prima actione defenſor: ut rurſum compendinatio iudicio dicit prior defenſor: & defenſionem tanq̄ duplicem in medio poſitā obruit ultimus accuſator. Glaucia primus tulit ante legē glauciam de compendinatione: aut ſtatim ſententia dicebatur ſi abſoluendus eſſet reus: aut ampli⁹ pronunciabatur ſi uideretur eſſe damnādus cū dixiſſet ius nō liquet. boc eſt obſcura cauſa eſt. itaqꝫ ea pars interpoſita dilatione dicebat in cuius peroratione uidebať obſcuritas. compendinatio uero utriuſque partis recitationem. alij ſic adnotant. compendinatio eſt ſecunda actio. item compendinatio eſt ab utriſqꝫ litigatoribus inuicē ſibi denūciatio ĩpendinum diem. namqꝫ cū in rē aliquā agerent litigatores & pena ſe ſacramenti peterent: poſcebant ĩdicem qui dabať poſt trigeſimum diē. quo dato deinde inter ſe compendinum diem ut ad iudiciuꝫ uenirent denunciabant. quo cū eſſet uentum anq̄ cā ageretur: quaſi ꝑ indicē rem exponebāt. qđ ipſum dicebatur cauſę cōiectio quaſi cauſę ſuę in breue coactio. alij ſic inter cōperendinationem & ampliationem b̄ intereſt ꝙ cōpendinatio ex una tantum repetitur cum ante iudex non intelligeret. & omnino ſuādebatur iud. bona cauſa abſoluebant eam: ſi mala non ſtatim damnabant: ſed bac excuſatione parcebant. Nam cum cō dēnādi nota eſſe. k. littera abſoluēdā āpliādi ſignū. NL. qđ dabāt qđ ſignificabat non liq̄re uñ āpliatio naſcebať. iudicari dici ſnīa abſolutōis b̄ ſignificat id qđ ſeqť. cito abſolui. iudicari. tardo cōdēnari. āpliari. Aciliā legē. acili glabriōis p̄ris buiuſce p̄tori. de q̄ ēt. ſ. dixit. de q̄ q̄ lex neqꝫ cōpēdinatōe; āpliationē babitā. & cōſiliū. i. ꝑ orabo. nā mittē iud. ĩ cōſiliū eſt demittē iud. ad ſententiam dicendam: ubi allegatis omnibus argumentis orator dixerit dixi. Sextertiū q̄drigēties. in diuinatōe milies dixit: ſꝫ cur ita uariauerit fidē ſume iā ĩ ſupiorib⁹

Glaucia

ſi uidebatur

abſoluē di. ā.

Acilius glabrio

Glaucia p̄mus legē tulit de cōpendinatione

Amplius p̄nunciabatur

Compendinat[io]

Litigatores mutuo ſe ſacramēti poen[am] petebant

Coniectio cauſe

Iudicē

Cōpendinatio qđ ſit

Compendinatio a / Ampliatio D

Condemnandi littera. k. Abſoluēd[i] a. ampliandi. N.

Cito abſolui: iudicari. tarde condemnari: ampliari

Mittere iudices in conſiliū eſt demittere iudices ad ſententiā dicendam

Orator allegatis omnibus dicebat dix[i]

Nomina qd ſignificet

Apud antiquos & de auditióe teſtimoniú dicebatur.

Productor teſtiú

Contra qué teſtes pducuntur

Nota pretorú legem & conſtitutioné. ut accuſator q pauciores dies ad ingrendum peteret. is priorem locum ad accuſandú haberet

Viginti dies dabantur legitimi ad accuſandú: totidé q: defenſori ad reſpódédum

diximus/noīa ſua exegiſſe tituli debitorū nomina dicantur p̄ ſertī in iis debitis in qbus hominū noīa ſcripta ſunt:qbus pecuniȩ cōmodatȩ ſunt.cui rei contratiū eſt mutuas accepiſſe.ḡ noīa debita uel debitoris/hȩc eadem ſe audiſſe dicerent apud antiquos & de auditōe teſtimoniu dicebat/ut in teſtibus īterrogādis tenere debem⁹ īterrogatōnes teſtiū & accuſatoris & defenſoris eē & eius q producit & eius coñ quem pducuntur. /Sed etiā.p.r.qui circum ſubſellia coronā fecit./Interpoſuiſtis accuſatore q iſte ſit accuſator:uel quem accuſet in priore libro iam notauim⁹.ꝙ aūt dic̄ menſes mihi tres cum eripuiſſ; hoc dicit.c.aūt &.x.dies inquirēdi in ſicilia poſtulaui . cōſequens erat ut etiā qnquageſimo die rediſſem.ut redii ſtatī accuſare; qd̓ poſſim facere.Interpoſuiſtis accuſatorē quēda; cuiuſdam ex achaia reꝭ q ſibi.c. &.viij. peteret:& ita factū eſt ut quāuis ego feſtinatore dierum ille adhuc pficiſcat̄ : non potuerim tñ agere donec cōplerentur illo abſente.c.&.viij. dies:ſic enī erat a prȩtore legibus ordinatū.ut ſi intra centum & octo dies ille inquiſitor achaicus aduenīſſet p̄ore loco ageret ita factum eſt ut prope tres menſes ſine ludoꝝ īpedimento ad agendum appoſitos ſine cauſa Tullius amiſiſſet aduerſariorum dolo.centum enī & octo dies pluſq̄ tres menſes ſunt/Vt cū horis noſtris uſi.horis nr̄is.xx.diebus ſcilicet:hi enī dabantur ad accuſandum legitimi totidemq; defenſori ad reſpondendū/Neq; nemo p̄ore actione defendere auſus eſſet teſtes tabulȩq; facti dari ſolēt:itaq; ab accuſatore dant̄·non facti nō dant̄ teſtes. ḡ nihil pſunt a p̄te defenſoris.qd ergo facit p defenſore:oratio ſcilicet cuius poteſtatem hortenſius non habuit tacente accuſatore.non ergo defendere uerrem non auſus eſt:quia nō poterat ut uolebat in totum prȩtermiſſit hortēſius/Si quam die; iſti qui iſtum eripiendum redemerunt.fingit Tullius pueniſſe ſe ad pactionem eorum qui in ſe ſuſceperant procurationē corrumpendorum iudicum & liberandi uerris: quos ita in cauendo ſcripſiſſe dicit pro eo ſe promittere corrupturos eſſe iudicum ſi poſt kl̓.ianua.de uerre iudicarēt/Quam ego eſſem ſtult⁹ inquit ſi quam diē illi in promittendo elegerant ego in

accuſādo nō effugiſſe;:pſertī cū poſſe; effugē ſi īprudēs non eēm/Nūc mihi tēpori. eius qd̓ mihi ad dicēdū dat̄.alij ferunt hoc dies.xx.alij pauciores.alij plures/Aut ex iſto quē ſui ſimillimu; pduxit.rep̄hendūt hoīes ſtultiſſimi Tulliū ꝙ ī filio uerris inoxiā lȩdat : ac tñ ignorātes illū accuſatoria arte puidē ne in epilogis pductis ab hortēſio cōſili et mīam iudicū pri/leno nū aleatoꝝ pductuꝝ.lenōes ſūt ſcortoꝝ pductores ēt īuitaꝝ pſonaꝝ:& ī qb⁹ ſtupra exercita legib⁹ uīdicāt̄/Queſtor̄.CN. papirio coſ.fuiſti:uno noīe.CN.papirij carbonis & tps criminis ſignificauit:& crimē legit̄ tamē & cōſuli /obtigit tibi cōſularis puītia ſb audit̄ diſſēſio ciuiu;.leuit̄ dixit belluz ciuile ḡuiſſimū ſyllȩ cū marianis/Quid ſentire debueris cum quib⁹ facē hac ſorte.potuiſti ei; & debuiſti ſi nolles repudiare illā ſortē:aut ſuſceptā tueri/Pecunia attributa q̄ in ſtipendiū militū de ȩrario de tribunis ȩrariis adnumerari qſtori ſolet :ḡ uerri adnumerari ītelligit̄/uolūtatis illoꝝ ſyllanoꝝ.ſ./Cōpilaret.pilis puellerit. ſic fraudauerit furto ut ne pilos qde; ī corpore ſpoliatis reliq̄rit/Ad nobilitatē h̄ ē ad ſuos.totū h̄ p hironiā dicit in … accipit īqt/referri:ad ȩrariū rō ſolet pecuniȩ publicȩ a q̄ſtorib⁹.uerres igit̄ retulit:ſ; Tullius h̄ rep̄hēdit.p̄ falſā hāc relatōe; breuē eē.deīde id circo acceptā ꝙ pditor carbonis fauorē ſibi apud ſyllā cōpauerat/Nā paucis v̄bis qd accepat qd reliq̄rat dixit dedi ſtipēdio frumēto legatis.hȩc oīa noīa ſunt erogationū qb⁹ aut ſtipēdiū militib⁹ dediſſe ſe dicit uerres:aut frumētū coemiſſe ī ānonā exercit⁹ aut legatis aut p q̄ſtori in ſumptū alimenta de publico dant̄. /Cohorti p̄torie.comitib⁹ cōſularib⁹.uerres ei; oēm magr̄atu; cui pareret exercit⁹ p̄torē appellauerūt.uñ & p̄toriu; tabernaculū ei⁹ & ī caſtris porta p̄toria:& hodie q̊q; pfect⁹ p̄torio/p q̄ſtore.i.pro officio q̄ſtorio.ſignificat aūt queſtoris annonas ſibi īputat pecunias publicas datas uerres accepi īqt bis ducenta triginta quinque millia quadringentos decem & ſeptem nummos. reliqua criminis ſexcenta millia.hȩc ſumma cum rōe cōſentit hoc mō.aut tu hortēſi aut ego.āho eī fuerūt.ueri ſimile ē tātȩ pecunȩ ratione; duobus uerſicul̓ cōfici potuiſſe.

Viginti dies ad dicédum dabantur

Lenones

Productores ſcortorum

Cn. Papirij carbo

Carbo Sylla

Compilare qd ſignificet & unde dicatur

Prætoria Cohors

Pretor

Pretoriū

Prætoria porta

Oppidum ſibi elegit ariminum.hoc oppidū albinouanus ſyl
lę ꝑdiderat .dux ipſe marianus.Recita denuo.P.lentulo .L.
triario qſtoribus.hoc eſt caput lectiōis relatarꝝ a uerre rōnum
ad ęrariu totius qſturę eius.Nō ut honos & dignitas ꝑ nobi
litate pugnāte ſylla cōtra marianos hac eadē cā.ſed ut eēt trāſ
fugio aiebat uerres:ut dignitas & ſalus nobilitati reſtitueret.
Idem feciſſes qđ anno poſt.M.piſo exemplo urget uerre; ut
oſtendat qd face potuiſſet niſi furtū pararet.Bn̄uēti eē iuſſit.
bn̄uenetani pleriq; ſyllani erāt.nō mō exiſtit.emergit exorit.
exurgit.Malleolo occiſo.ſuſpitioſo ṽbo uſus eſt.nā nō īſiſtit
ut probet a uerre occiſū eē:ſed ita uult uideri.quia uerri mors
eius lucro fuit.Alterā tutelę.filij.Malleoli tutor fact⁹ eſt uer
res.q̄ ī ipo ualebāt crimīa.aptius h̄ poſtea dicturus eſt Tulli⁹.
& enī accuſator dolobellę uolēs in dice uerre uti coñ dolobel
lam librum criminū cōmuniū uerris & dolobellę uerri oñdit:
& ꝑmiſit hęc ſe crimīa nō obiectuꝝ ſi ſibi uerres & ꝑditōem
dolobellę ꝑderet & teſtimoniū adūſus eū diceret : q̄re uerres
dolobellā cui legat⁹ & ꝑ qſtore fuerat oppugnare cōpulſus ē.
Inimicos aūt accuſatoreſq; dolobellę cęſarē dicit.nā ſcaurus
dolobellā aliū accuſauit:nec dānare potuit.Miſer cū eēt.miſe
rum ꝑ innocēte tullius ponit.ſic alibi & erūt q illū ſi hoc fece
rit nō īprobū ſed miſeꝝ.Me nō diligētiſſimum.c.ſ.c.r.ex cō
muni calamitate ex ſyllanis temporibus.ſ.ne diceret de ſylla
clauſit:ut diceret ſylla mihi iuſſit.ſylla hoc fecit .Circunſcri
pto.ſblato.circūducto ac ꝑtermiſſo.alias decepto ſignificat .
Poſtq̄.CN.dolobellę ακακεφαλ de dolobella nam
ſupra de eiuſdem natione dicebat.Eſt mihi alius locus de ſi
gnis ſcilicet an peculatus ſi hic euaſerit uerres.ęſtimatum im
poſito pręcio exactum ſecundū legem repetundarum.ita ma
gni fluctus eiiciebāť extra fines littoris exibant. Temporib⁹
exactis.Mēſibus exactis ſacra putať.ſacra mari coliť medio.
elegerūt potius ſacra dicē q̄ id quod in conſuetudine eſt ſacra
ta.Vt ne per ſe quidem cyrodario xerxe duce dis hominibus
que.quia non ſolum hoſtes erant ut pote barbari: uerum etia;
more gētis ſuę nulla dis ī terris tēpla cōdēda eē credebāt.ꝑſti

Ariminū · Albinouan⁹ · Sylla · P. Lentulus · L. Triarius · M. Piſo · Beneuentū · Exiſtit .i. emergit exoritur exurgit · Malleolus · Dolobella accuſat⁹ a cęſare · Dolobella · Dolobella alter accuſatus ab ſcauro · Cęſar · Scaur⁹ · Dolobella alter · Miſerū pro innocēte · Circumſcribere quot habeat ſignificationes · Cn. Dolobella · Sacra · Sacrata · Cyrus · Darius · Xerxes

cum uni ſoli quem uenerarentur uix mundus ipſe ſufficeret.
Erant ergo & ędium ſacraꝝ & ſimulacrorum euerſorū. euer
ſores equos munera.quęrendū cur equos a cęteris muneribus
ſeparauit.an ꝙ aſiani magno ꝑtio eſtimāt equos:.quē quēda;
in comitio uidiſtis.licebat ei; muta hęc ſigna reportare roma;
edilibus ad ornatū ludorum:& rurſum ſocijs reportare . nec h̄
crimē diſtulit ī orōnē q̄ ē de ſignis ꝙ ſpāliter crimē & breue
eſt:nec hēt ꝙ adiici poſſit.Iunonis ſamię hic virg.Poſthabita
coluiſſe ſamo.Nō ad ꝑtorē:ſed roma deferri oportere:atq; le
gimus de oppio & de ꝑcilio apud oppiū depoſitaſq; ſellas: ſ;
apud eos ſb q̄bus agebant aut qſturam aut legatōnē.Legatus
aūt uerres nō neronis ſed dolobellę erat.Cum obſignādi gr̄a
ueuiſſem moris fuit ut accuſator obſignaret domū. & clauſa
omnia eius quē accuſaturus erat: nequa furtoꝝ indicia aut in
uaſis aut in ſignis aut iu lr̄is cōſtituta ab eo remouerenť .Ad
omnes colūnas loc⁹ añ locum.non diciť.in ſilua.in uiridario.
ſb dio ideſt ſb cęlo.cęlum gręci ΤΟΝΔΙΑ dicunt.ſed ita decli
nať h̄ huius dij huic di hoc dumodū ab hoc dio. Quādiu aliū
ꝑtorem.Metellū.ſ.cū iudicibus:quoꝝ in hoꝝ locū quēadmo
dū ſupradixit ſbſortituꝝ ſe uerres eſſe credebat.Nr̄is teſtib⁹
q̄ horis.uſus eſt enī ꝑma actōne Cicero magis teſtibus ſuis q̄
temporib⁹ ideſt ſibi ad dicendū lege datis.Queſitorē.dicitur
& qſtorem.ſi qſtorē illū ipſu; glabrionē cuius eſt ut ſocij oīa
rapta reddanť.ſi qſtorē ad quem rediguntť ꝑſcripti bona & a
q̄ ſociis adnumerāť.Sectorē aūt dicit ęſtimatorē redēptorēq;
bonorū dānati:atq; ꝑſcripti q ſpe; ſectās lucri ſui.idē ſecut⁹
ſpem ęſtimationis ſuę bona oīa re auctione uendit.et ſemel in
fert pecuniā uel ęrario uel ſociis.coñ hos igiť iā pugnat uerres
in quibus ſbtrahens .o .ſigna nō coñ ſe qui illū etia; ſbtractis
ſignis teſtimoniis tm̄ poſſu; cōuincere.Triearchus.nauitrieri
ꝑpoſitus trieris ternos remoꝝ ordines habet.ita et biremis & q̄
driremis & deinceps dicuntur.Quę omnia intus canere dice
bēt.cū canūt cytbariſtę utriuſq; man⁹ funguť officio. dextra
plectro utiť & h̄ foris canē ſiniſtra digitis cordas carpūt.& h̄ ē
ītus canē.Difficile aūt qđ aſpēdi⁹ cytbariſta faciebat ut ñ uteť

.ſ. factu erat aliis

Solē perſę tantum uenerantur · Aſiani magno in precio æſtimant equo · Poſthabita coluiſſe ſamo · Virg. · Oppius · Procilius · Accuſator obſignabat domū rei & cur id fiebat · Viridario · Sub dio & unde ſic dicatur · Τὸν διά · Metellus · Queſitorē · Queſtorē · Glabrionē · Sector · Trierarchus · Trieris · Biremis · Quadriremis · Aſpendius cytharistes, prouerbiū græcū quomodo intelligendū ſit

Aſpendij citharistę. Zenobius in paroemijs longe aliter hoc prouerbiú exponit

cantu uporaq; manu:ſed omnia ideſt ueram cantionem ītus &
ſiniſtra tantum manu cōplecterer. unde omnes quotquot fo
res erāt a gręcis aſpēdii cytbariſtę in puerbio dicebantur. Qd'
ut criminis ita iſti furtoꝝ occultatores erant. ualet boc prouer
biū: & in eos qui multū ītestinis ſuis cōmodis conſulunt pter
boneſtatē. Artificio ſupaſſe ut īterius poſitus eēt quintus can
tare cōſueuerat. Pergefanū antiquum apparet oppidum pge
nuo cari. cuius nōiat⁹ caſus pga eſt. ergo aduerbiū loci perge/
fanum religioſiſſimū templum unde fata petuntur. Quid de
L. Scipione: de quo cum ſenatus ambigeret utꝝ idoneus eēt:
q in aſiam cōtra antiocbum mitteret. P. Scipio africanus fra/
ter eius legatum ſe ei obtulit ad id bellum gerēdum: & uicto/
riam reportauit. Quid de. L. Memmio legatorū populi. r. uio/
latoꝝ cā bellum aduerſus coryntbū gręcam urbem geſſit. p. r.
eamq; deleuit duce mēmio. cur aūt gręcorum triumphoꝝ po/
nit exēpla: quia de ſignis loqtur quoꝝ copia apud gręcos eſt
conſtituta. Omnes erāt eiuſmōi boni ſcilicet. P. ſeruilius bo/
na occaſione promendi iudicis cū obteſtatione coniuncta. bic
enī bellum in ſiciliam geſſit: deq; ea triumphauit capta cory
co olimpo faſilide de tribus magnis eius terrę urbib⁹. Legat⁹
queſtorius. legatus ex queſtore agens. p triumphū uexit. Her
culis enī ſigna añ triumphātem uebi p pompam ſolebāt. Ad
ęrarium pſcribēda bęc fuit ueteꝝ diligentia: ut qd' quiſque
de ſubiugata puintia p triumphu; apportauiſſet: & p ſcriptū
in tabulis in ęrario reponēdis cōſeruaret. Figurā. ſtatum. figu
ra eſt circa geſtum ſitūq; mēbrorum. ſtatu; circa ornatum &
babitū ueſtis īſigniū & armoꝝ. Certē nō maior eſt: non uideo
qd' oportet bic ſēſus. nibil eī miꝝ diligētiorē eē ſuiliū q̄ uerrē
ſi ita eſt niſi forte qd' ait certe maioris ſic accipiam⁹ q̄ſi dicat
uerrē maiorē: & qd' ſbiūxit argumētum ſuitutis q̄ uoluptatis
maiorē eē fructū dices. Tua qq; ſigna. oratoria plaſi bāc ſibi
obiecit q̄ſtionē q̄ gen⁹ cōfeſſiōis ī ſe b; . Nam edili atq; ptori
bortēſio & itē metell' rapta ex puīcijs ſigna ad ordinādū foru;
et comitiū cōmodauerat uerres. olī eī cū ī foro ludi populo da
rēt: ſignis ac tabul' pictis pti ab amicis pti e gręcia cōmodat;

Valet hoc prouerbiú in eos · Perge oppidú · Perge aduerbiú loci · L. Scipio · Antioch⁹ · P. Scipio · Corinthus · L. Mummi⁹ · P. Seruili⁹ · Corycus · Olympus · Phaselis · Legatus ex questore · Herculis signa ante triumphá té p pompam uehi solebant · Hortēſius · Metellus · Figura · Status

utebantur ad ſcęnę ſpeciem: quia adbuc tbeatra non fuerant.
Comitiū. loc⁹ pter ſenatum quo coire equitib⁹. r. &. P. R.
licet. Qui ſe iudicioꝝ dominos: bortēſium cęteroſq; nobiles:
Ex aſia atq; acbaia. uñ fuerant iſta ſigna. p fructus ſel. nam ſo
ſolebāt magiſtratib⁹ cōmodare reddēda. babeo iſtius & prīs
legit acepti tabulas. i. acceptaꝝ pecuniaꝝ. legit & babeo & ac
cepi. moris aut fuit unū quēq; domeſticam rationem ſibi to/
tius uitę ſuę p dies ſingulos ſcribere: in quo appet qd quiſq;
de redditibus ſuis: quid de arte fęnore lucroue ſe poſſet: quo
die & qui item ſumptus dāni ue feciſſet. ſed poſtq̄ aſſignādis
lrīs reorum ex ſuis quiſq; tabulis dānari cępit ad noſtram me
moriā tota bęc uetus cōſuetudo ceſſauit. dicit igit Tullius ba
bere ſe & prīs eius tabulas quoad uixit: & ipſius uerris quo ad
cōfeciſſe dixit. Ex qbus pdeſt q̄ multę tabulę pictę quāta ſi/
gna apud eum nulla emptionis ori ſine furto capta noſcātur:
remoratq; in eo q ſe dicat uerres non ex alio tempore cępiſſe
lrās domeſticę rationis feciſſe: & ex aliquo tpe deſtitiſſe: qd'
factū nullo exēplo defendi pōt. Cū impio ac ſecuribus byro/
nia meta ſynocboreſeos cū impio ac ſecuribus bene: quia licet
negociari eqtibus & puatis. Deinde Antonio. bic eſt. M. An/
tonius diſſolutiſſimus curator largitatis orę maritimę cretę
mortuus de quo ipſe dicet. & poſt. M. Antonij finitū illud im
perium ſenſerat: & quē ſaluſtius ait perdundę pecunię genitū
& uacuū a curis niſi īſtantib⁹. Eſt aliqua etiā buius cerci ratio
uel mala uel bona. dicit g̊ & ſi non bonā: appet eſſe tm̄ aliquā
rationem: ita ut ipe dicit bona ratio nunq̄ ſcribēdi iudicium
pſeuerās de tabul' nō cōficiēdis aliqn̄ cępiſſe correptō erroris:
ſi meli⁹ deſtitiſſe cū cępis mala rō. Eſt eī; incōſtātia & muta/
tio q̄dā ī deteri⁹ uſq; ad. M. Terētiū. C. caſſiū coſ. ab boꝝ cō
ſulatu ur tabulas uerres rōnū ſuaꝝ deſtitiſſe cōſignare q̄uis a
pn̄ti tpe nō lōge abeſt. Alio loco cuiuſmōi ſit cōſiderabimus
ſ. añ gerēda furta ptinet. iſta pmiſſio orōnū ne cōſcriptis iis
q̄ añ babuit: & iis q̄ nūc babet extra ordinarium rerum poſſeſ
ſio cerneretur. Atque utinam neges. cum enim confeceris &
ſi īprobe uideris tm̄ aliqd dicere. cū dicis enī nō rapui. ſi autē

Specie scenę · Comitiú · Nota ueteré antiquorú moré. & puto significari ephemeridas · M. Antonius homo dissolutissim⁹ · Sallustius · M. Antonius pdē de pecunię genitus uacuus curis nisi instātib⁹ · M. Terentius · C. Cassius

negaueris & conuīceris & huiuſmodi defenſione nudaueris.
Impluuiu;.locus ſine tecto in edibus quo īpluere imber in do
mum poſſit.Quę ſectorem expectant repetundaru; cauſa ita
ſe habet ut ſi conuictus reus ſit atq; damnatus :pecuniam red
dat eſtimata lite:hoc eſt in precium redactis omnium furtis:
quam ſummam pecunię proſcriptis eius bonis ſectores cura
bant.Sectores aūt dicti ſunt q ſpem lucri ſui ſecuti bona con
demnatorum ſemel auctionabātur:proq; his pecunias penſi
tabāt ſingulis ac in poſtera pro cōpendio ſuo ſingulas quaſq;
pecuninas populo uendituri. ſola ḡ hęc duo ſigna dicit apud
uerrē relicta aſportatis ad amicos cęteris ſignis.At credo.tñſi
tus ad aliā criminū ſpeciem.'nō enim hęc q̄ ante acta ſunt:ſic
dicit tanqua; ſicilienſia crimina propria huius cogitationis q̄
per ſingulos libros conſtat eſſe diuiſa:ut de iure dicundo. de
frumentaria.de ſignis.de ſupplicijs.Ad ſummū grecoꝝ otiū.
Diuiſam ſnīam de gręcis habitā quos otioſos & leues eſſe cō
ſenſum eſt.cum a CN.dolobella efflagitaſſet.ergo non e re.
p.ire coactus eſt:ſed ut mitteret̃ ambitōe pfecit. Nicomedes
aūt bithynię rex eſt.Sadala tracię ambo ſocij.P.R.Ianitorē
quēdā. Ianitore; cum dixiſſet addidit quēdam ut oſtenderet
non appellatiuū nomē eſſe ſed propriu;.homo factus ad iſtius
libidines:in naſcēdo ſortē in faciēdo īduſtriā.hñ ḡ non natu;
ſed tātā nām dixit pductorū fingēt uerri nō ducēdu; poſtea
pcrearet uideāt ſi īpromptu ē res īueſtigēt quā nō uideāt: &
iō ī poſteri⁹ poſitū.cū ſuę ptes eēnt.ideſt uiciſſitudo tangēt.
ſiľ ei; oñdere uult nec ſuſcipiēdū ſibi eē nū hoſpitē:& cū ſuſ
cipiat cōdignū ſolere ſuſcipe.Vna cupiditate. Vna uel pręci
pua uel uere una extra quā nō iure nō morę nō honeſtate mo
ueret.Ius ſuū ne rubriū pateret̃.laborabat.hñ ꝙ īuit⁹ ſuſcepe
rat hoſpitē ſe īdignū. quid opus eēt ut mulieri.ſ.ius afferret̃.
Grādib⁹ inq̃: poculis :& meracis potionib⁹ :q nō ītelligūt di
cta Ciceronis & hoc putant gręco more putare. Eſt autem
gręcus mos ut gręci dicunt cum mero cyathis ſaltantes ciui
um libantes:primo deos:deinde amicos ſuos nominantes.na;
totiens meꝝ bibūt:quotiēs & deos & caros ſuos noīatī uocāt

Poſcunt maiorib⁹. ſunt qui producta.ſ.littera poſcunt legūt:
quaſi ſępe potant ſed poſcunt prouocant intelligendum eſt:ut
ſit ſenſus prouocant ſe inuicem. maioribus autem poculis ut
ſubaudiatur poſcunt a pincerna petunt. maiorib⁹ autem pocu
lis ut ſubaudiat̃ uiuere quęrunt .Quid optimū factu ſit.adeo
non gręca leuitate res geſtę ſunt: ſed agitato conſilio defenſa
libertas.leue eorum peccatu;:magna ui oratoria etiam parcere
peccatum dicebant inquit quia uerri parcebatur : ſed tamen q̄a
leue legato.ſic iſte multo ſceleratior: & nequior q̄ ille adrian⁹
cinnanis temporibus cum.C.fabius adrianus ut alij aiunt lega
tus:ut alij putant pro prętore uel prętor prouinciam obtineret
africam utice in prętorio ſuo uiuus uſtus eſt:ꝙ corrupto ſerui
tio ciuitatis illius de principu; nece conſpiraſſe dicitur:ſ; opor
tune Tullius cauſam tacet illate necis in hadriano : & inultam
mortem eius oſtendit:quem dicit oratorie non in hoſpitio ſed
domi ſuę uiuum crematum:& ille ſic dixit ut de notiſſimo ui
deretur loqui.Accenſus neronis.accenſus nomen eſt ordinis:
& promotionis in militia ut nunc dicitur princeps uel commē
tarienſis aut cornicularius.hęc enim nomina de legionaria mi
litia ſumpta ſunt.Interpellare autem eſt mediam alterius ora
tionem interrumpere uel actionis alterius interponere. apparet
ergo hortenſium q̄uis diu multumq; tacuerit:tātum in medio
teſtimonio perſcripſiſſe: quod diceret philodamum adeo
malam cauſam habuiſſe ut a.C.nerone uel damnatus ſit.putaſ
ſe non oportere reprehenſio iudicati ab ea parte qua cauſę deri
uatio facit ne non bis iudicata obſint.non enim cauſam uerris
releuatam eſſe:ſed illos damnatos. ꝙ quoquo modo occiſu;
hominem eſſe conſtaret.Pertimuit iſte.mire orator non uerrē
uindicare morte philodami:ſed crimē ſuum releuare potuiſſe:
quorum alterum iniuriam paſſi eſt:altetum male ſibi conſcij
contendit ab eo extorſit ei.Togati creditores gręcorum. No
luit dicere equites.r. ſed togatos dixit & creditores gręcorum
ut oſtenderet cauſas gratificationis in uerre;.Accuſator appo
nitur. Non dicit accedit:ſed a uerre ſcilicet ſhornatur:& ex cre
ditoribus lampſacenorum:& hic cauſa gratię in perſona oſten
ditur accuſantis ut de philodamo amplius pronūciaretur.mos

ueterū hic fuerat:ut ſi abſoluendus q̄ eſſet ſtatim abſolueretur ſi dānādus ſtatim ſi cauſa nō eſſet idonea ad dānationē abſolui tamē nō poſſet:ut āplius nūciaret. Quid ego nunc in altera actione.hic apparet etiā in āpliatione ſic alterā dici queādmodū ī compendinatione. CN.et dolobellę ſpiritus. plus ſignificauit dicendo ſpiritus: q̄ ſi animoſitatē cōtentionēue diceret. Perpaucis ſētētiis. pnimiū. paucis ſentētiis autē eū dixit damnatū ut oſtēderet uix paucos inuentos: qui ad operiendū numerū dānationis īplerent poſt āpliationē. Idcirco ne exercitu; atq; hoſtem relinq̄bas:recte dixit.bellū enī a dolobella gerebat in ſicilia ſed & oppugnatū auxiliis. Auxiliis pro auxilio q̄ſtoris ſcilic; auxilio ipius pecunię q̄ uertebat. ſic Virg. Auxiliūq; uię ueteres tellure recludit Theſauros. Niſi dānato. Nō poſſ; enim rationes falſas ad ęrariū referre uerres: niſi dānato dolobella qui redarguere mētientē pſens ualeret. Ad īimicos tuos accuſatores ſcilicet cauſarū. Teſtimoniū publicū tuū qđ apud neronē dixiſti cōtra philodamū. Bellū ne.p.r.ſic enim ad neronem ſcripſerat uerres. Niſi publice ſatiſfactū ſit. Niſi decreto publico traditi ad penā; ſint culpę auctores. ſatiſfacere eſt eni; tātū facere quātū ſatis ſit irato ad uindictā. Et ciuitati bellū indicit:ut cornelius ut Terentius. Lictorem tuū corneliū ſcilicet. legitimū tēpus.ad ulciſcendum. an uitio magiſtratus. accepto enim ſucceſſore ad magiſtratores accuſari poſſūt:& ab iis iudicium eſſe factū. locus rephenſionis contra iudicatū ne pſit uerri philodamū eſſe dānatum. hi alios cōtuliſſe. nō in philodamum:neq; illos quos tu inſimularis dixeris uel accuſaris. ſenſus hic eſt.& alios inquit nō philodamū accuſaſti: & ii ipi quos accuſaſti dānati nō ſūt. Vbis hos pſeq̄ris. ſbaudit nuſq̄ ἐνυποκρίσει. Ab accuſatore interrogatus uerres ſcilicet productus in cauſa philodami & interrogatus.loqui enim niſi interrogato teſte nō licebat.interrogabat antē & ab eo cōtra quē pductus. Cur īminuiſti ius legationis q poteſtatē ſuā in adminiſtrādo nō defenderit.īminuti magiſtratus ueluti maieſtatis lęſę reus eſt. Quod is epheſi.Epheſus ciuitas ī qua diane numē peculiariter colitur. Sed etiam inter hoſtiū tela.in uidioſe orator hoc addidit cum de magiſtratu dicat. Nam legatorū.hoc

Mos ueterū in abſolutioē & damnatioē reorū.
Amplius pronūciare
In ampliatioē ſic altera dicebat quēadmodū in compendinatioē
Per. in compoſitioē nimiū ſignificat
Virg
Dolobella damnatus
Satisfacere
Corneli9
Terenti9
Teſtis interrogabatur etiam ab eo contra quē productꝰ erat
Qui magiſtratū imminuebat ueluti maieſtatis leſę reus erat
Epheſus

inter in federibus faciūdis uel legibus pacis belliq; dicēdis. ſancta corpora iure gētiū atq; inuiolata ſeruātur. De ſua claſſe.habent enim mileſii pſidiariam claſſem ex federe pbendā.p.r.maritimis neceſſitatibus. Mioparo nauigii nomen eſt. L.magio. &.L.phānio.hi tranſfugato ualeriano exercitu apud mithridatem agentes ab eodē rege ad ſertorium miſſi erant de paciſcenda ſocietate belli aduerſus romanos:quos in italia ia; poſitos & ad ſertoriu; feſtināntes & hoſtes iudicauerat & inquirendos mādauerat ſenatus.hi tamē ultimū ad romanos pdito ex magna pte mithridate redierunt. Vſq; a dianio ad ſinopē.dianiu; hiſpanię maritima ciuitas.ſinope ponti eſt ubi rex mithridates erat. Renūtiationēq; eius:qa renunciauerat nauē a uerre. L.magio uenditā fuiſſe.non ſolū illud pſcribūt qđ phibiti ſūt: ſed etia; cauſam aſcribūt cenſus:hoc eſt nō ſolū phibita ſe ſcribunt:ſed cur ſe magiſtratus ipſe phibere curauerit: ne cū oporteret in litteras publicas referrent qđ geſtū eſſet. Qui tā etſi februariū menſe;.hic eſt menſis quo frequēs ſenatus poſtulatis prouinciarum legationibus audiendis datur. & cōſilium deſignatorum nomē expectant & extimeſcunt legitur.nam utroq; uerbo idem ſignificatur. hortenſi autem & Metelli & ubi dicit legatos mileſios poſſe terreri ne de mioparone dicant: pſerti; cū ad beneficia petēda uenturi ſint februario mēſe: & in manu ſit conſulum quādo & queādmodū referant ad ſenatum:& bene nomen conſulū dixit:ut potentiam demōſtraret eorū quoru; etiam nomen ad formidinē officit. Religione adducti:quia iurati teſtes producti ſolent.non ſolū ne falſa dicant:uerū etiam ne q̄ uera ſunt taceant. Domeſticarū legū metu.patrię ſuę legū quibus cogūt de incōmodis patrię nō tacere. Occiſo.oratorie pro mortuo occiſu; dixit. Syngraphas fecerat iter ſyngraphas & cętera cirographa hoc intereſt: q ī cęteris tātū quę geſta ſūt ſcribi ſolent.in ſyngraphis etiam cōtra fidem ueritatis pactio uenit:& nō numerata quoq; pecunia:aut non integre numerata pro temporaria uoluntate hominum ſcribi ſolent. More inſtitutoq; gręcorum & cętera. tabulę ab una parte ſeruari ſolet ſyngraphe neutriuſq; manu utriq; parti ſeruandū tradūt. Extrema cera.ultima tabula.ultima parte tabulę. Expenſum griſone

Legatorū ſancta corpora & inuiolata
Myoparo
L. Magi9
L. Fanni9
Mithridatē
Dianiū
Sinope
Hortenſi9
Metellus
Iurati teſtes produci ſolēt non ſolum ne falſa dicant uerū etiam ne quę uera ſūt taceant.
Occiſo pro mortuo
Syngraphę
Chirographa
Extrema cera

ſeruo.q̄ritur cui⁹ ſeruo:uerris ſcilicet:nō malleoli.Quadrarint
ſolida facta ſint:ut neq; plus æquā neq; minus īueniat in ſū/
ma.ubi enim ratio ſine fraude eſt difficile eſt quadringēta qua
drare & ſolidare uel ſolida fieri:quin aut minus aut pl⁹ aliq̄d
repiatur.Nomē infimū.ultimū titulū.infimū ut appareat fal/
ſum eſſe.& illa de CN.carbonis pecunia & ibi enī ſexcēta ſup
fuiſſe mētitus ē.Cōmune maliadū.Cōmunē.r.p.frumēto eſti
mando.licebat enī magiſtratibus in uſus ſuos frumētū accipe
uellent an pro frumento p̄ciū q̄ eſtimatio dicebaꝛ in qua re aua
riſſimi quique infinitā pecuniā cōtrahebant.iiquu; p̄cium ſo/
ciis īparando.Coria.cilicia.ſaccos.Cilicia texta de pilis ī caſtro
rum uſum atq; naturā.Dolobellę eſtimata ſub quo hęc q̄ſtor
uerres admiſit.Cōſiſtā in uno nomine.pſeuerabo inq̄t ī eodē
titulo queſtorii criminis.Ex eodē genere.furtorū ſcilic; uerres
in ſua poteſtate ac dictione tenuit obnoxiu; criminū cōſciētia
& ſocietate cu; reo dolobella: cui pro q̄ſtore fuerat & legatus.
homo adoleſcens.q̄a cupidius accuſauit:q̄ grauiorē uirū dece
bat:ſed excuſatur etate.eorū omniū uoluntate; repudiauit : q
non ut ſcaurus adoleſcens accuſ.q.Nō accuſatore; maxime lau
dari uolo.accuſatoriū nomē ita uiro bono fugiendū eſt uel au
diſſe noſſe nō ſatis accuſatorem uideri. tale eſt illud terentia/
num.hera ne paru; leno ſies.Rationes ad ęrariū:qui redar
gui potuit curioſitatis ſi ante damnationem dolobellę more
queſtorū rationem ad ęrarium retuliſſet.ſic enim fiebat ait de
prouinciis queſtores romā rediſſent.Proinde quaſi exſcriben
di:& ſi occupaſſet accuſator tabulas rei aut amicorū eius:tātu;
ad neceſſarios uſus licebat exſcribere ideſt exempla tranſferre
Qui nūq̄ rationes ad ęrariū referebat . hoc ideo q̄a ne ſupioris
queſturę quę cū carbone fuit rationes uſus ad ęrariū retuliſſet.
tribus uerſiculis enim ait.accepi.dedi.reliqui.Queſtor eſſe ſe
expectare.bini queſtores ī ſicilia.Annis fuerāt ſingulis p̄torib⁹
lilibitanus & ſyracuſanus . Omne magis q̄ cauſa. omne auſpi/
tium.cauſa excuſatio.Omne autē ideo dixit q̄a eius exemplū
attulit uerres q̄a pecuniaꝝ dānatus eſt facce reſiduis coloribus
nomina tituli & capita criminum:q minus dolobella; in hoc
capite oſtēdit falſitatem rationū uerris nō cōueniſſe ſummas

dolobellę cū ipſius ſūmis :in qua re uult credi nō dolobellam
ſed uerrē fuiſſe mentitū.hinc ille extraordinarię pecunię ſordi
da lucra & furta ſignificat.nam ea ſunt quę neq; de reditibus
neq; de annonis:neq; de aliqua legitima caſione aut donatio/
nis aut hęreditatis uerbi gratia uideꝛ adiecta.hinc ratio cū.Q.
& CN.poſtumiis curtiis.hi ſunt qui extraordinarias pecunias
uerris tractabāt: quę in tabulis uerris nūq̄ ſcriptę ſūt :ne ſe ipe
proderet ne pecunias tantas ſuis litteris indicaret.in ſextertiu;
xiiij.P.tadio. & hic extraordinariaꝝ uerris pecuniarum ſuſce/
ptor oſtenditur .Grecorum teſtimonio.cui ſit data nil ad me
oratorieq; probari nō poſſunt fingit ſe uolūtate negligere. Te
rentius en nō dico quaſi nō noris tentatum aduenis.Tabulas
cum cōficeret:quo modo ergo dicit uerre; tabulas nō habere :
ſed aliquo tempore cępiſſe nō ſcribere.Hęc ergo tempora ra/
tionis tabulas cōfectas habent.his expenſum nō ferris.expēſū
ferre eſt ſcribere te pecuniam dediſſe.Acceptū curtij referrent .
accepiſſe a te ſe ſcriberent expenſum talis ſe te ei ſcribere:ut ex
utroq; genere ſūma diuiſionis & actionis p̄turę urbanę & cri/
minū.C.uerris in duobus conſtituta iuriſdictiōe: & ſarctis te
ctis.qui auſpicato a Chelidone aues paſcere dicūtur, in eūtes
magiſtratus:& qui chelidonis eſt hirundo urbem frequētat.fa
cere urbanam puintiā chelidonis auſpitio meretricis dicit eſſe
ſuſceptam.Neq; cēſus eſſet neq; centū millia ſextertium poſſi
deret.Alij ſic intelligūt.neq; cenſus eſſet. hoc ē neq; cenſus ei⁹
in quinquēniū diues factus:quorū annorum ſpatio inſtaurari
cenſus ſolet apud cenſores:quorū adminiſtratio p luſtrū hoc
eſt quinquenniū tenditur.Tanq̄ ſciret quis uellet qualē ſe prę
torem fuerit p̄biturus.Appellat hęredem iniurioſum uerbum in
pſonam prętoris. Appellatio enim eſt inferioris ad potiorem.
Cum intelligat legem uoconiam. Voconius legem tulerat ne
quis cenſus hoc eſt pecunioſus hęredem relinqueret filiu;.hoc
ergo caput edicti eſt legem uoconiam p̄bantis prętoris.Non
īprobum nō inofficioſū nō inhumanū . hęc enim teſtamenta
nō ſolent ualere.nā improbū cōtra leges. inofficioſum contra
merita. inhumanum contra pietatē.ſua ſponte ſcelerata ac ne/
faria eſt:beneficia ſponte ut nō diſputatione iuris cōſultorum

ſ; naturali ītēp̄tatiōe fugiēda ſūt:ut ueneficiū parricidiū & cę tera etiā q̄ nullo ꝓhibēte & uitāda ſūt. Cornelia teſtamētaria. nūmaria ut cornelia teſtamentaria q̄ monetꝝ neq̄s ꝑuati; pecu niā faceret a certo tp̄e: ut & qđ ſemp rep̄benſū ē:tn̄ a certo tē pore in iudiciū ueniat & a certo tēpore plecti poſſet. rata eē pa tieť. boc totū ενγπηριrει. ut q̄ſi p̄ īdignationē dici uideať: & īterrogatiuę. Cedo mibi leges atinias furias. iſtę oēs de iure ciuili ſūt. nibil cōtinēt criminū capitaliū publiciq̄ȝ iudicij. Ne que cēſus eēt. More ueteꝝ cēſi dicebāť q cētū millia ī ꝓfeſſiōe detuliſſent. buiuſmodi adeo facultates ſenſus uocabāť. bona fortunaſq̄ȝ. bona in ipis poſſeſſionibꝰ. fortunę ī fructibꝰ eoꝝ. boc pr̄l non manu uindicaſſet. cōfuſa locutio abūdare enim uideť: nō poſtea q̄ p̄toriū cōſtitit. ex quo ius p̄toriū ſtabilitu; ē: ſi boc dixit q̄ſi diceret poſt cōditā urbē romā: ut poſt bomi nū memoriā ex quo ē ius p̄toriū eripis pupillę. Togā p̄textā. Toga cōmunis babitꝰ fuit & mariū & fęminarū: ſ; p̄texta bo neſtoꝝ. toga uilioꝝ qđ etiā circa mulieres ſeruabať. Tū uti ꝓxi mū queq̄ȝ potiſſimū beredē eē oportet: & ſi is inteſtatus mor tuus eēt: ita ſecūdū potiſſimū dareť q̄ſi ab inteſtato agnati eiꝰ ſuccederēt q̄uis dicereť teſtamētū feciſſe ſi tn̄ tabulę nō ꝓferēť & b̄ uetus edictū tr̄ſlaticiūq̄ȝ ē. Trāſlaticia ueteres dixerūt nō noua nec nup̄ īuenta: ſ; aliūde tr̄ſlata. ſi babuiſſet iſte edictu; q̄le ſupra tr̄ſlaticiū dixit eē. lege ageret in b̄ditatē. experireť iu re queādmodū ꝓbaret ſe b̄de; ſcriptū eē & poſſeſſionē a p̄to re peteret. aut ꝓ prędē litis uindiciaꝝ cū ſatis accepiſſet ſpōſi onē facere: & ita de bereditate certaret. Aut peteret inq̄t ut poſ ſeſſor eēt: aut acciperet ab adūſario ſatis ꝓ prędē litis uīdiciaru; & ipe ſpōſionē faceret & ita de b̄ditate certaret. Lis uindiciaꝝ ē cū litigať de ea re cuius apud p̄torē certū ē qs debeat eē poſ ſeſſor: & ideo q eā tenet dat ꝓ praede litis uindiciaꝝ adūſario ſuo quo illi ſatiſfaciat: nibil ſe deterius in poſſeſſione futuꝝ de q̄ iurgiū eēt. Rurſus ſpōſiōe ipe ꝓuocatus ab adūſario cer tare pūgna; aut eſtimationis q̄d amittat: ni ſua ſit bereditas de qua cōtēdit. Prędes ergo dicūť ſatiſdatores locupletes pro re de qua apud iudicē lis eſt: ne interea q tenet diffidēs cauſę poſ ſeſſionē deteriorē faciat tecta diſſipet: excidat arbores & culta

Cornelia Teſtametaria
Cornelia nūmaria — Lex
Atinię
Furię — Leges
Cenſi dicebantur q centū milia in profeſſione detuliſſent
Bona
Fortunas
Pretoriū ius
Toga cōmunis habitus tam mariū q̄m foeminarū
Toga pretexta
Tranſlatitiū
Lege agere in aliq̄m ré
Lis uindiciarū
Sponſioné facere qd
Praedes

.·. pecunię
·/· q̄m uel quod

deſerat. ſi poſſeſſor ſpōſionē nō faceret. ſbaudiť ē boc ſi poſ ſeſſor ē ſpōſionē nō faciet. q̄d id ad p̄tore;. bene dixit. cū enim īcertū ſit cuius debeat eē poſſeſſio cur p̄tor dicat ſi poſſeſſor ē q̄ſi iā ꝓbauerit poſſeſſorē eē eū q īcubauit. ergo a quo p̄ciu; accepit poſſeſſorē illū uocat: & uetat eū facere ſpōſione & cu; ī poſſeſſionē mittere p̄tor ipe deberet: quē nōdū miſit iā poſ ſeſſorē apellat. Ergo q̄ꝛ poſſeſſor ē non moues poſſeſſionē. ſi poſſeſſor nō eēt nō dares. Cōtrariū poſuit ut oſtēderet īpro bitatē ḡtificati p̄toris. Ergo nec adimeret ibi licet poſſeſſione; īcubāti nec dare iure poſcēti: qđ tū utrūq̄ȝ. cur būc poſſeſſore; nominas? a quo corruptus es. q̄ſi eu; q̄ꝛ poſſeſſor adiciť amo uere de poſſeſſione nō poſſes. ſi de b̄ditate ābigiť. caput ē di cti uerris. boc tr̄ſlaticiū ē. Ciceronis uerba ſūt q ſe dicat bęre dē eē uerba uerris iniuſta. dabo inq̄t ſi q̄s tabulas teſtamēti be ne obſignatas ꝓtulerit. Seq̄ť nō dabo inq̄t ſi ſe tātū bęredē fa ctum eē dixerit q̄uis ille teſtamētū nō ꝓferat. Apparet uerrē cō tra minutiā gētē fuiſſe corruptū ab eo quē ante poſſeſſorē ap pellat in edicto q̄ ī poſſeſſionē paratus eſt dare. Ipe in ſicilien ſi edicto. Figura ꝓlēpſis. nō enī adbuc puenimꝰ ad ſiciliā cuiꝰ crimina in accuſatione futura ſūt ī tēpore p̄terito. Capite ānia nio. ꝓprie iuris capita dicūť. in q̄bus ita interceſſit. intercedere ut uides etiā p̄tor p̄tori ſolet ut piſo uerri appellatiōe cauſę ad collegam facta. tr. ple. M. Iolius palacanus. q̄ plena ac referta Chelidonis. plebeia quędam clienta uerris Chelido fuit q̄ illu; etiam moriēs fecit bęredem: qua cauſa impure illa; meretrice; appellat orator. ſuo tēpore de ſupplicijs: cuius rei nō in eodem negocio ſ; ḡnaliť: cuiꝰ crimīs: ideſt crudelitatis. dat eis poſſeſ ſſionē iniuſte. Aut ſolui enim potius debuit teſtamētum qđ contra legem corneliā factum fuerat: aut integrum cum uolū tate mortui ꝑmanere. Is uiros bonos & boneſtos. quomodo igitur fallunt mortui uolūtatem? cum ad uerrem adeunt: an ue tuſte bonos ꝓ magnis boneſtos ꝓ diuitibus poſuit. an bonos & boneſtos ut ipe crediderat. Lex eſt pena eſt accuſeť inq̄t cu; fecerit & dāneť. boc p̄toris eſt nō ꝓbibere ne faciat. qui enī ius dicit factoꝝ iudex eſt nō futurorū dūtaxat in ciuilibus cauſis. O modeſtum ordinē. q̄ꝛ ordinem dixit equitū. r. ordinem dici

Poſſeſſor ſponſioné nō faciebat
Incubare qd hinc cape
Incubanti
Poſcenti
Minutiā gente
Prolepſis figura
Capita iuris p̄ prie dici
M. Iolius placanus
Chelidó
Chelidó que fuerit hinc appare
Cornelia teſtamentaria lex
Bonos pro magnis
Honeſtos p̄ diuitibus

quidam putant:ſed libertinas ſignificat quatuor nō cōditione
ſed more ſuo q̄ſi boneſtorū ordinem uetat. C.Sulpicius olym
pus fuit uetus locutio. eminus eſt uulturnus capua tria millia
paſſuum. Ex edicto.ꝙ edictum ſacerdos nō babuerat.edictu;
in cauſa ueteri nouum adbuc oſtendit. Vt nūmariū ꝓbes.nā
ex ipſo negocio uideť elixiſſe uerres ut omnis libertus non pa
trono tantū ſed etiā patronis filię ſextā relinquat bęreditatis. L
gallius ſine ornamētis nomen poſuit:ꝙ per ſe clarum ē conſu
laris & nobilis uir. aduēticia ꝙ ab alieniore bęreditas ueniebat.
nō alienus a matris eius genere & nomine:qui putāt bironicos
ꝓnūciandu; nō uident contra teſtis ſuę dignitatē nūq̄ dicturū
Ciceronē fuiſſe.ergo ſimpliciť accipiēdū eſt. uult enim patre;
uerris diuiſorem fuiſſe.matrem boneſtiorē ītelligi. tabulas ꝓ
tulit per quas ꝓbauit abiſſe a ſe pecuniam certis nominibus in
ſcriptas.non enim uerres ſcripſerat ſe accepiſſe.Sed illo tempo
re unde & quomodo & per quos dederit ſcriptum in tabulis
oſtendit. Quo maximarum rerum frequētiſſime ſępe aduoca
tiones fiunt. ueluti cōſulentum cōuenientibus aduocatis uelut
alterutri parti apud arbitros adſint uelut ipſi iud.in rem aliquā
capianť. Quibus de ſarctis tectis.baru; rerum cura propria cen
ſoribus datur ideſt ſarctorū tectorū.uerū bęc cum cęteris inite
aut edilīū cura eſt annua prętores niſi ſenatus decreuerit de bac
re minus laborāt. ſine ullo intertrimēto detrimētū uel uni⁹ ꝑtis
dici poteſt. Intertrimētū uero ad uni⁹ ꝑtis ſpectat dātis & acci
pientis. nullā eſſe colūnā q̄ ad ꝑpendiculū eē poſſit.ꝑpēdiculū
linea lateꝝ eq̄litatē ꝓbat:ſūmo ad imū altitudinē ꝓbās.h̄ cū in
colūnis oībus tū maxime inſtructib⁹ uet⁹ timoris nō aliq̄d ꝓue
nit in q̄b⁹ aut media aut ima craſſiora ſūť. Sarctis tectiſq; do
minata ē.addiditq; ut eſſet plenū dictū.nā ſarcta tectaq; dicūť
eques.r.publican⁹ aut poti⁹ parco & attēto q̄ magis īdignū ſit
ad meretricē ueniſſe. Etenī iudiciū qđ ꝓpe omniū fortūaꝝ cā;
mortuis pecūiariā babuit Tullio defēdēte.cui⁹ oratio nō ē ędi
ta. Renūtiata nou⁹ renūtiat irritā nuntiat. foro ornato.bęc fieri
ludis ſolebāt q in foro etiā tū dabāť. Ab eo mācipe quē iſte ap
poſuiſſet babonio.ſ.fabrū acutū callidū.qđ ē igiť remediū qđ
repetit ꝙ ut delibrantis cūctario uideať ineſſe uerbis eius. ſi bo

Eminus – uulturnus capua tria millia paſſuū
C.Sulpici⁹ olympus
L.Gallius
Aduenticium
Detrimentū – Intertrimētū – Drᵃ
Perpendiculū
Sarta tecta – Sarta tectaq: – Drᵃ
Ludi in foro etiā tunc dabā tur

.i. quę pręs dat. ut ſit quēadmodū a uade uadiū ſic a prede predi

nis ꝓdib⁹ ꝓdiiſq; uēdūdis. bona ꝓdia dicūť.bona ſatiſdatiōib⁹
obnoxia ſiue ſint ī mācipiis ſiue in pecunia numerata.ꝓdia ue
ro domus agri bęc oīa uendūť ſi rationi publicę locator ſarcto
rū tectorū nō reſponderit. Ad boc aūt ante bęc omnia ſūt ob
noxia:ut pro ſua uoluntate agat redemptor opis qcq̄d ſuo pe
riculo facit.tu autē uerres cū ego.r.p.ſim obnoxius & ꝓdibus
ideſt fideiuſſoribus.& ꝓdiis appoſitis tu mibi non exactor ſis
operis ſed dominus uolūtatis. me autē optima cōditiōe ſit ad
boc inq̄t aſtrictus redēptor teneť.r.p. ut optima conditione ꝙ
uult de redēptione ſua agat.& tu cū excludis que; ſolū admitti
oportuit & ad eius pecuniā ac ſūptū operis quē illi īputaturus
es alius accedat. Populo cautū ē.ęrario ſcilicet & ꝓdibus & prę
diis. ꝓdia ſunt res ipſę.ꝓdes bomines ideſt fideiuſſores:quoꝝ
res bona ꝓdia nō uno nomine dicunť. Corrigūť leges cēſorie.
q̄d enim quia nō bironicos ꝓnūtiandu;. ſociu; ne admittito:q̄
tradere ędē debebat. neue ꝑtem dato. aliud enim ſocius aliud
ꝑticeps:q certā bab; ꝑte nō diuiſe agit ut ſocius. Neue redimi
to ne ipē iterū a ſe redimat aut ꝑ ſuppoſitā ꝑſonā ut alter ei re
dimat cui⁹ ꝓdia ſuberāt. ſatiſdatorē dicit fuiſſe.d.brutū:ſi q̄d
opis cauſa reſcideris.ſatiſdet dāni infecti redēptor nouus uete
ri ſi q̄d ꝓ neceſſitate operis in ęde lęſerit q redimit. Haboniu;
ſignificat.ꝙ a uerre redēptore accepit. dici buic iubet ſatiſdare
babonium:boc eſt ipm ſibi.nā cū ſit tutor pupilli ut ubiq; res
eius agitur. boc opus bonum. ſuum cuique uerbum eſt:res di
uerſas ſimul compbendens boc eſt bona latere integris mēſu
ris apta barſina utili calce machinis idoneis proba materie ma
nu prędij machina dicitur:ubi non tam materię ratio q̄ manus
atque aptis ducitur de populo ac cede.bucuſq; capite qđ eſt
at enim interrogatiue pronunciatum eſt & contra re
ſponſiue. omnes reiecti ſunt.omnia inq̄t facta ſūt. Nequis de
populo redemptor fieret.quia ut pupillo parceret aut coſcius
prędę prętoris non eſſet. Reſponderunt Ciceronem īpenſam
operis prauam putant non moram ſed bac inq̄nit anguſtias tē
poris non ti babonius ꝑpť cōueniētiā uerris. neq; kl.
neq; nonis.neque idibus religioſe in me noīat uul
tu diuo nouit id⁹.kl.Cicero ī nonas addidit q̄uis h̄ ꝓnūtiatōe

Bona prędia
Prædia
Redemptor opis
Prędia
Prædes
Bona prædia
Socius – Particeps – Drᵃ
.D.Brut⁹
Habonius

ſoluatur atrũ ſu uiſione hoc dici uidere poſſumus. Iſtã diem quomodo aſſequit. quomodo accurrit ad diem ut uno min⁹ teſte haberet: ut de tot q cõtra ſe ſũt teſtib⁹ unũ haboniũ detraheret. putabat ſe aliquid defenſionis habiturũ ut diceret adeo nullũ appoſui redẽptorem: ut poſt diem pſtitutũ operi: nõ ab eo ſuſcepim opus nec in acceptum retuli cũ die cęteros excluſiſſet: tũ ĩ ei⁹ poteſtatẽ uenire uolebat pſtituẽdo diẽ anguſtiſſimam opi duas res aſſecutus ẽ uerres inqt: & cęteros excluſit cõditiõe tpis: & ipm haboniũ ĩ ſua poteſtate habuit: q uidebat ſibi pdam eripi a uerre: ſed nõ ſe cõmouebat metu opis pfiniti q ſibi ereptã pdam arbitrareť. Habonius ſcilicet a uerre ſibi arbitrareť lucꝝ redemptiõis ereptũ. Quod iã iſte referre nõ poterat: nimis erat ĩuidioſũ: haboni tabulę: in quibus ſcriptũ eſt ad uerrem pecuniã puenisse quas habonius tutor pupilli nomine dedit uerri tãq̃ ſi ille a pupillo accipet. Gracchi credo aut ſaturnini ſeditioſorum tr. ple. ſine bulla. ſimul cũ ptexta: etiã bulla ſuſpendi in collo infantib⁹ ingenuis ſolet aurea libertini ſcortẽ quaſi bulientis atq; ſin⁹ cõmuniẽs pectuſq; puerile. Dubitamus quid iſte in hoſtium pdã molitus ſit: ſcilicet cũ pyratarũ nauẽ cępit & pdã omneꝫ ad ſe aduertit. Ex. L. metelli manubijs ex ęde caſtoris quã de manubiis. L. Metellus extruxerat: q metellus ſubactis dalmatis dalmatic⁹ appellatus ẽ. Manubię ſũt autẽ pda ĩpatoris pportione de hoſtibus capta. A ſigno uortũni in circũ maximũ. ſignũ uortũni in ultimo uico turario ẽ ſb baſilice angulo flectentibus ſe ad poſtramus dextrã ptẽ. Vortũnus autem deus ĩuertendaꝝ reꝝ eſt ideſt mercaturę. Circ⁹ aũt maximus eſt idem ĩ quo tũc circenſes ſpectanť. quã tũ uiã thenſarũ & põpe eiuſmodi exegeſti ſic egiſti. exigẽ uiã dicũť magiſtrat⁹ cũ uicinã cogũt numi ſe cũ diligẽtiſſime ſũptu facto. Thenſę autem ſũt ſacra uehicula. pompa ordinũ & hoſtioꝝ. Thenſas alij a diuinitate dici putant: alij q ante ipſas lucra tendunť quę gaudentur manu tenere & tangere qui ea deducunt. Orbita autem duas res ſignificat. nã orbita & rota ipa intelligitur & ueſtigium rotę in molli ſolo. Interceſſiſſet cõtra legem Corneliam ut in bonis aliorumq; magiſtratum capeſſendorũ poteſtate haberet. pſuaſiſſe dicit hãc legẽ opimi⁹ cõtra alicui⁹

nulla ſuſpẽdi in collo infantibus ingenuis ſolet aurea · Libertinis cortea & quid ſignificet & ſimul pretexta induebatur · aque · Metell⁹ dalmaticus · Caſtoris aedes a L. Metello dalmatico de manubijs extructa · Manubię · Vortumni ſignũ · Thurarius uicus · Baſilica · Vortumnus qs de⁹ · Circus maximus · Exigere uiã · Thenſę unde dictę & qd · Pompa · Orbita · Opimi⁹ · ∴ ſimulacra

hoĩs nobilis poteſtatẽ: catulũ ſignificat q tũc pnceps fuit ſyllanę factiõis. Paucos hoĩes ut leuiſſime dicã arrogãtes. catulum hortẽſiũ curionẽq; ſignificat. manubias detrahẽ conat⁹ ſit. ſpolia q̃ſita de uiuo hoſte nobili p deditionem manubias ueteres dicebãt: & erat impatoꝝ hęc pda ex qua qđ uellẽt facerẽt. Nã de ſortitiõe illa iuniana iud. nihil dicet ſortit⁹ erat iud. ptor uerres in iudicio q̃ oppianicus accuſat⁹ ẽ cluẽtio reiectiõe utrinq; facta ſbſortit⁹ ĩ eoꝝ locũ uerres. At mos ẽ alios dãnato oppianico cũ ĩuidia res eẽt q pecunia reus uidereť oppſſus: & pnceps illoꝝ iudicũ dãnat⁹ eẽt iunius q diceret alios ſuppoſuiſſe q reum dãnarẽt nõ eos quos ptor fuerat ſbſortitus etiã uerres ipſe ut hęc ĩuidia adũſus iuniũ uera uidereť ſuſtulit quos in ſuis tabulis habebat: & alios ĩ littera ſcripſit & obſignauit anulo nõ ſolũ ſuo ſ; etiã ſcribę ſui: quẽ furtoꝝ pticipẽ ſuoꝝ & diuitem fecerat & anulo donauerat aureo. Eiuſmodi ob ſortitionẽ homo amẽtiſſimũ ſuoꝝ quoq; iud. fore putauit. obſcur⁹ loc⁹. ſ; ut opinor hic ſenſus ẽ. putauit inqt uerres eodẽ loco ſupponi potuiſſe ius q ſe corrupti abſoluerẽt queẽadmodum ſuppoſiti erãt: q oppianicũ cõdẽnarãt. Nãq; Curtius ſodalis ei⁹ iud. q̃ſtionis ſbſortiebať ĩ locũ nõ reiectoꝝ: quos iſte adimerat improbos iud. qb⁹ ad uenales ſnĩas pferẽdas ultimo die ſbiectis uteretur. Facile aũt p uerris iud. ĩprobi ſupponi poterãt: uolẽte h̃ iudice q̃ſtionis & illis patiẽtib⁹ qbus ĩ iud. erat: q niſi citati nõ cõſidebãt: & graue onus erat & ĩcõmodũ iudicare. q cortum iud. q̃ & apparet hũc poſt h̃ fcma Cicerone eẽ reiectũ couitio populi q ĩ corona aderat. hac decuria nr̃a decuriã mõ ordinẽ: ac p. hos & nobis q hoeſtioꝝ decurię p hęc & nobis ĩferioꝝ cẽturie dicebãť. cui⁹ mihi ptãtẽ largiſſimã fieri oportebat: q. ſ. nõ fieret ſi p nobis alij ſbijcereť. quos iſte ãnuerat: quã ſi dicẽt ſuggeret ſine cauſa non reiectis ſcilicet iis in quoꝝ loco alios ſbſortiebať. hoc eſt ueſtro nobis manente neq; reiecto.

DE PRETVRA VRBANA. FINIT LIBER. III.

INCIPIT LIBER. IIII.

Haec ſine dubio ad accuſatorẽ ppoſiti criminis ſpectat oratio. Nã ſupiore ãteactis reb⁹ expoſitę q̃ q magis adiuuãt accuſatiõeꝫ q̃ ipę ſũt pncipales in unũ librum

Catulus · Sylla · Catulus · Hortenſius · Curio · Manubię qd · Oppianicus · Cluẽti⁹ · Iunius · Iunianũ iudiciũ · in litura · Oppianicus · Curtius · Iudex queſtionis · Iudex queſtionis · curtiũ iudicẽ queſtionis · Iudices niſi citati nõ conſidebant · Graue onus erat & incommodũ iudicare · Decuria honeſtorũ · Centuria ui hor

coactę ſũt iudicio ciceronis curſũ enũerãtes:q̃ uerres q̃ſtor q̃
ꝓ q̃ſtore q̃ legatuſq; deniq; ꝑtor urbanꝰ admiſerit. ubi uẽtũ ẽ
ad cã; ipa; & ſiciliẽtia crimĩa q̃tuor libros edidit.unũ de iuriſ-
dictiõe.alterũ de frumẽto. Tertiũ de ſignis. Quartũ de ſuppli-
ciis:in qua diſtributione nõ ordo tpis ſ; facinoꝝ genera & mo
mẽta ſeruata ſũt. Incipit autẽ a laude ſicilię & egreditur ad cri-
mẽ dionis.deĩde ſoſippi & philocratis. Si de iure ſiculoꝝ euer
ſo.fruſtra quidã ciceronẽ repbẽdũt ꝙ nõ in die cępit cũ ſupio
ra crimĩa nõ egeãt eiuſmodi tractatu :q ad ſequẽtia ptinet ora
toris cõſilio a magnis iiſdẽ clariorıbꝰ ſumẽdũ eſſet exordiũ.
itaq; poſt hꝰ de merodio expſſis honoribus ab ĩuitis:de epicro
te bideno :deq; rebꝰ capitalibꝰ de ſopatro deſticenio de iure di
cũdo.alteꝝ de ſenatoribꝰ de ſacerdotibꝰ de cẽſoribꝰ ꝑcio a uer
re factis de collatiõe in ſtatuas de publicanorũ cũ uerre cõueni
entia ĩ furtis:de tabulis carpinatij pecunias uerris extra ordina-
rias cõtinẽtibus. Genus cauſę ĩ oĩbus uerrinarũ libris admira
bile.Status ꝑncipalit̃ cõiectura. Ea me ad hꝰ negotiũ ꝓuĩcia at
traxit.hꝰ uerbo plus ẽ q̃ qd̃ ĩ diuinatiõe dixit ſuſcepi cãm.r.p.
Princeps ſicilia:tũ cũ meſſana ciuitas ſeditiõe diuiſa auxilium
cõtra hieronẽ p alios a.p.r.petit:qd̃ ĩitiũ fuit diſcordię. nũq̃ po
ſtea deficerẽt apparẽt ꝙ ſocietates & pꝰ amicitiã firmatã nihil
tale cõmiſerãt ĩ amicitia ꝑpetuo manerẽt quę nũq̃ defecerat. Si
gnis monumẽtiſq; pulcherrimis.ꝓparatio ad librũ de ſignis.
Deniq; ille ipſe.M.Marcellus:hic impator cũ eſſet uicit cępitq;
ſyracuſas & uictis pepcit. Quę cum manu munitiſſima eſſet:
neq; diceret nõ fuit qd̃ timeret. cũ ui cõſilioq; cępiſſ;.neq; di
ceret nõ potuit hoſtiũ urbẽ.ſyracuſas. qñ illa frumentũ. omne
genus pẽſitationis in hoc capite poſitũ eſt canonis oblationis
indictionis. Italico bello ſociali quę ſortitam ne ſentiamꝰ qdẽ
iud.q̃dã cõmoda ita naturalia cõſequũtur ut ſanitatẽ integri-
tatẽ uirium.ſentimus autẽ ſi ſubtrahãt̃ eiuſmodi rẽ dicitis ne
gent lucra faciunt locupletes ſunt:de oportunitate ſicilię illa;
ueterem.h.c. hanc quę nunc in.C. malam.neque publi-
canus neque negotiator odioſiſſima. hęc ſunt Romanorum
hominu; per prouintias nomina aſiã legũ tribul.ꝑtoris ac ſub
ſellia iudicũ publico cõſilio:quia non poteſt negari fuiſſe illo

accuſatores. M.lepidi addidit publico cõſilio:q̃ſi illud nõ oẽs
tũc fecerint:& ſi illũ annũ.M.lepidi ꝑtoris qui accuſari cepat a
duobus metellis Celere & nepote q cũ legibus ĩterrogaſſẽt ui-
cti eius apud populũ gratia deſtiterunt. Vt bis ex ea familia ſe-
mel ꝙ auus conſeruauit uictor ſyracuſas. iteru; hic pronepos
magiſtratu ſuo ſiculos creauit. & poſtea.M.antonij. hic eſt.M
Antonius qui gratia cottę cõſulis & cethegi factione in ſenatu
curationẽ infinitã nactus totius orę maritimę & ſiciliã & ꝓuĩ
tias oẽs depopulatꝰ eſt:& ad poſtremũ ĩferens cretẽſibus bellũ
morbo interijt. in neminẽ ante hũc.recte qa lepidus legibꝰ tãtũ
interrogatꝰ nec dũ decepat accuſari poſtulat a cõſulibus: q̃ nõ
poſtulat.ne ipe in uerrẽ concitaſſe ſiculos uideat̃ uolũtatẽ con
tra uerrẽ in multis alijs rebꝰ eſſe mõſtratã cũ de illis ſupioribꝰ
tũ etiã ꝙ petitiones ad ſenatũ p legatos ſiculi tales miſerũt:ut
nõ tã beneficia poſtulare q̃ huius iniurias deſcribere uideant̃:
utputa cũ petũt ne rei fiant abſentes.qa ſtenius apud uerrẽ hoc
paſſus fuerat & alia huiuſmodi. A quo mea longiſſime ratio.
a q̊ q̃re a q̊ negotio accuſationis.ſ.publicę ac iniquę aut legati
aut ſuas ĩiurias ꝓſequentes. At quẽadmodũ iudices uenerint.
obſcurus ſenſus & hyperbaton cũ parẽteſi figura: & nouo mõ
ĩ ſentẽtia magis q̃ in uerbis explicat̃. eſt enĩ ſẽſus hic.at quẽad
modũ iud.uenerint ideſt q̃ animoſe cõtra uerrẽ ex hꝰ cognoſci
te:& docet quotiẽs deterriti & p quos & qbus minis accuſãdi
tãtũ uerris nõ depoſuerint uolũtatẽ. Saluti enĩ potius illoru;
cõſulam q̃ uoluptati.hoc ideo ꝙ cõtra metellũ dicturus ẽ ſici
lie nũc ꝑtorẽ. Queſtores utriuſq; ꝓuintię. duos queſtores hab;
ſicilia.lilibitanũ & ſyracuſanũ. Nã ꝑtori una ꝓuintia ẽ.q̃ſtori
duę. ꝑſto fuerũt:ut ĩpedirẽt ſcilicet meã inquiſitionẽ.ſeqt̃ eni;
nõ minus hac res cõtra me fuerũt apparet cũ triennio ſiciliã te-
nuerit unus uerres queſtores tamẽ p ãnos ſingulos huic eẽ mu
tatos.ꝑtorẽ uero ipm metellũ ſucceſſorem uerris.hi laudando
atq; repetẽdo accuſando repetũdaꝝ una opa ꝙ romã uenerũt
aut ꝙ ꝓceſſerũt ĩ cõſpectũ iudicũ qua ratiõe iſti amica ſic abſe
miſſa munera ſocietatemque ꝑclarum. Alia ciuitas nulla iud.
publice ſcilicet laudãt alię.ſed non publico conſilio: p ꝑuatos
teſtis.ſupra enim dixit ꝑter duas ciuitates mamertinam ſcilic;

Dion
Soſippus
Philocrates
Genus cauſe
Coniectura
Hiero
Preparatio
M. Marcellus

M. Lepidus praetor
Metellus Celer
Metellus nepos
M. Antonius
Cotta
Cethegus
Infinitã cura tione ore ma ritime
Sthenius
Queſtores duos habet ſicilia
Lilybetanũ
Syracuſanũ
Pretori una prouincia eſt queſtori due . an ſit hoc ſpeciale in ſicilia tantũ an generale in alijs prouincijs querendũ
Queſtores p[er] an[n]os ſingulos uerri mutatos

& ſyracuſanā. Vis illa ſūmi impij metelli p̄toris ī ſicilia & romę fratris eius metelli alteriꝰ conſulis cum hortenſio. In iuſſu populi ac ſenatus. Magnifice quidem ſiculū tantū dicit & populum & ſenatum teſtimoniū publicum mandataqꝫ accepant a ſuis ciuitatibus ſcilicet. Vſu ueniſſe contigiſſe ſtatim romę & ad urbem p̄ture ius. omnis enim magiſtratꝰ qui ītramuranꝰ nō eſt: nec urbanus etiam ſi adminiſtrator eius romę eſt ad urbem dicitur. Saluſtiꝰ. ii. utriqꝫ ad urbem imꝑatores erāt. Maximam uno anno pecuniam. f. f. cur uno anno an quia nō diuinabat arrio ſibi non ſucceſſuro ꝑ triennium te fuiſſe in ſicilia futurum. Cum uideret in foro latrocinia furta in ede caſtoris ac pro roſtris in quarto actu īprobitatis. fabula ſiue tragica: ſiue comica quinqꝫ actus habere debet: ergo & mire tranſtulit & ſignificare adminiſtrationes in. r. p. uerris infames tāq̄ ſcenicos actus ſpectaculo omnibus fuiſſe. Non ſolū genera furandi: ſꝫ etiam nomina ſpecies negotiorum hominuꝫ quaſi ſignificat. Quas ego iſtum in italia ſcripſiſſe arbitror: quaſi in naui ſcribere non potuerit: ſed hoc eo dicit q̄a conſtat uerrem negotia ſicilię extra ſciliā dediciſſe. Sacerdote p̄tore. hic & temporis admonitio eſt & argumentū calūnię uerris: de qua ſacerdos nihil contra hęredem ſtatuerit. Quadruplatores. accuſatores ſiue delatores criminum publicorum ſub pena quadrupli: ſiue qđ ipi ex dānatorū bonis quos accuſauerant quartam partem conſequebantur. Ad urbem. iam ſupra diximus quid interſit ad urbem & in urbem. His qui horincum montē obtinebant. lilibitanus ſcilicet queſtor: non ſyracuſanus. nā hos binos queſtores annuos habuit ſicilia. Excurſor emiſſarius. hęc uocant̄ conciatores furtorum quę a magiſtratibus cōmittūtur atqꝫ īternūcij: paulo tñ cōſideratiorē inq̄t aliq̄tenꝰ calūniatorem q̄reret repire nō poſſet. Veneri abſoluit ſibi cōdēnat. ſenſus hic ē. ita uerreꝫ in cauſa bona tātū p̄datū: ſi minꝰ dāni eſſet ſidionem hericine ueneri addicere uoluiſſet: qđ nō debebat̄. mire ꝑſeuerauit ī cā ut oſtenderet calūnā fuiſſe p̄toris. Quid ipius. Q. cecilij dionis ipius ciuis cā eſt āplius honorifice poſitū eſt q̄ſi alicuiꝰ magni hominis q̄ tūc in macedonia fuit cōſul ſcilicꝫ. nā ut opinor curionis acceſſerat: ſed legis acceptio: qua nō licet ut teſtimoniū

defenſori denuntiet accuſator. Echelidonis ſinu. alludit ad nomen qđ hirūdo quā chelidonā gręci uocant ueris ideſt tēporis ueris ſit amica. Si cōmiſſum quid eſſet: Cōmiſſa dicūtur q̄ contra teſtatoris uolūtatē facta aut non facta: ab herede mulcta aliqua penaqꝫ plectunt̄. Ipſo uigeſimo anno p̄ſcriptio tēporis cognoſcit iā primū hꝰ peccatū a duobꝰ fratribus in pares uolūtate uideri dāno & unā ꝑtis hēditatē & duos frēs. At enī ad uerrē pecunia iſta nō uenit. cōiecturę ſtatus tentat̄ ire cōtra hortēſiū qui improbos ſępe defendat. Verre calūniatores apponebat a ſūmo ad imū: hꝰ eſt a primis poſtrema. uolcatio iure dicut dediſſe tollit cōiecturaꝫ. cauſaꝫ quęrit: & quis uolcatio ꝑſona ueniat nūc a cōſequētibus. Sꝫ cū ob tua decreta. collectio centū cohortes fugitiuorū fuiſſent propter athenionē dicit qui dux fugitiuorū ꝑ ſiciliam fuit. ſed tua manu numeratum difinitiue. Nā ſi hanc defenſioneꝫ probabitis admittitis accipitis nō accepit ipſe: ſed nō accepit ipſe licet. Tollatis. pro eo qđ eſt iā tollite. ad Q. Muti īnocētiam referat. Q. Mutius aſiā ſingulariter rexerat adeo ut dies feſtus a gręcis in honorē eiꝰ cōſtitueretur q̄ diceret̄ mutia. Miſſos faciamus. dimittamꝰ a nobis deꝓuitia eoꝝ q̄ oꝑa nō utāt̄. ratione reddēdā nobis arbitremur. accuſari nos poſſe credamus. ut eos ī contione & honori et lucro ſūt. Vt haſte uexilla falere corone ciuice. itē anuli aurei īgenuitatis ſigna & liberationis a cura inuicte publicarum iudicia dāt p̄tores. ſi tū hęc a quopiā ueſtrū petita ſint cui nemo intercedere poſſit. in ꝓuintia ſcil. nā romę appellari tribuni poſſūt cōtra omnē poteſtatē. L. octauius. uerbi gratia hūc dicit q̄ nūc in numero iudicū ſedꝫ ſbtiliterqꝫ laudat ut p̄torē ſolet. ſi uerba litis iure cōpoſito. L. octauius balbꝰ iudex eſto & cętera. hęc ſūt exēpla uerborū q̄ uerba iudicū dare fingit p̄torē īprobū. Iuris & officij. ius ad doctrinā ꝑtinet. officiū ad uirtutē. L. octauius balbus iudex eſto. iudicio ſuo fungat̄ balbus in ſeruiliū. ſi cōſtat fūdū capenatē. p. ſeruilij eē: nec reſtitueret̄ catulo cuius nō & momēto omneꝫ ē iud. p̄ſentes eē: quoꝝ noībus utit̄ ad exēplum iudex eſto: ſi nō reſtitueretur fundus hoc ſignificat. cogere ut reſtituat: aut condemnare reum quem non oporteat: q̄ de fundo exemplum dederat: ſubiecit clauſulam etiam de

cōdemnatione/ſi non accipit qđ te debere dicis accuſes: ſi patiť
ducas. ſenſus hic eſt ſi nō accepit credi: qđ ſe debere debitor di
cit. accuſetur. ſi patitur: condēnetur idem ſol dici iuſſit: uel reū
fieri & accuſari eum qui petitor eſſet: uel etiam damnari/Meli⁹
autē duci iuſſit in uincula uł in carcerem. intelligimus duci iuſ
ſit damnauit/qui ciues. R. erāt ſubauditur/addebanť/ſi ſingu
li eſſent ſbauditur rei/Tum ſi eorū legibus dari oportet ſbaudi
tur: iudicia/qui ſiculi. ſubaudiť: erant iudices/ſi ciues. R. eſſent
ſubaudiť rei. ſic Terentius. hic in noxa eſt. hic ad defendēdam
cauſā adeſt. cū ille ē. hic pſto ē. tradūt opas mutuas/Veꝝ ut to
tū gen⁹ cōplectamini iudicioꝝ prius iura ſiculoꝝ. explanatiōeꝫ
ſbiecit obſcurę rei/Domi certet apud ciues ſuos: ſuis legibus ſi
culis & enim apud ueteres nō romano tantū iure: ſed & ſuę cu
iuſque ciuitatis legibus agebatur/Ex. P. Rupilij decreto. hic ē
P. Rupilius qui quōdā ex publicano dictus conſul poſtea. x.
legatorū ſentētia leges ſiculis cōſcripſiſſe/Cum alternę ciuita
tes reiectę ſunt. Apparet ex hoc dicto primū ptoris ac rei ciui
tatem ad iudicāduꝫ nō proponis. Poſtremo iri ad aliā quālibꝫ
utriuſqꝫ facta reiectione/ꝙ ciuis. r. deeſt ut ſit in eo ꝙ ciuis ro
manus/ex ciuium romanorū cōuentu. ex iis ciuitatib⁹ ad quas
ciues. r. conuenire ſolent agendę ſuę: aut publicę rei cauſa. An
te iudicem quē cōmodum erat uetuſte poſuit pro eo quē uole
bat. ſic Terentius amat. dabitur a me argentū dum erit cōmo
dum. nā meretrici dare quando eſt commoduꝫ: ſed eſt poſitū
pro eo q̄diu libuerit/Si quid perperam iudicarie ſenatus. multi
ſubdinguinēt & ſeparatim addūt ſenatus ut quaſi per interro
gationem oſtendat ne ſenatui quidem cuiuſquam ciuitatis in
poteſtate fuiſſe iudicare qđ ſenſerat/niſi cū nihil ītererat iſti⁹:
niſi cum cui iuſſu ederet non habebat. ſtragule ueſtis/Stragu
la ueſtis eſt pictura inſanias noue: ſed propter.

Hęc eſt pars. Q. A. pediani cura & diligentia pogij florētini
uiri litteratiſſimi reperta in monaſterio ſancti galli prope con
ſtantiā. xx. millib⁹ paſſuuꝫ: & ab ipſius pogij exemplarib⁹ a me
A. Iu. tranſcripta. ac Venetiis p Iohāneꝫ de Colonia ſociūqꝫ
eius Iohānem Manthen de Gerretzem impreſſa.

Terētius
Apud ueteres nō romano tantū iure ſed & ſuę cuiuſq: ciuitatis legibus agebatᵣ
P. Rupili⁹
Conuentus ciuiū romanoꝝ
Commodū erat .i. uolebat
Terentius
Stragula ueſtis

GEORGII TRABEZVNTII DE ARTIFICIO CICERONIANAE ORATIONIS. PRO QVINTO LIGARIO AD VICTORINVM FELTRENSEM.

PRAEFATIO.

PETIISTI A ME SAEPIVS VICTORINE
pater ut nōnullas orationes Ciceronis ita exponerē:
ut qua quidqꝫ ratiōe dictum ſit: quo artificio diſpo
ſitum: unde inuētum facile poſſit ītelligi: ac ad ean
dem rem ſuſcipiendam nō ſolum auctoritate tua: quę maximi
ſemper fuit apud me pōderis: uerūetiā precibus ac rationibus ad
ducere conatus. Ego uero quāuis oīa uera eſſe concederem: quę
abs te afferebātur: utiliſſimā hanc rem & pręſentibus & poſteris
futuram: gratiſſimā tibi cęteriſqꝫ amicis: mihi quoqꝫ ipſi hone
ſtiſſimam. recuſaui tamē ad hūc uſqꝫ diem reſtitiqꝫ tibi amiciſſi
mo atqꝫ de me optime merito: Tam arduę rei difficultate deter
ritus. nam ut dicendi facultas cęteris liberalibus artibus lōge dif
ficilior eſt: nulluſqꝫ eam niſi maximo atqꝫ diuino ingenio ſum
ma ac diutina induſtria conſecutus eſt: ſic quo artificio uſus ſit
in orationibus diſponēdis orator magis arduū eſt excogitatu
mea ſentētia: q̄ aut de natura: aut de magnitudine: aut de nūeris
diſputare: quę res inde patet ꝙ maximis quondam ingeniis: his
ſtudiis potiſſimū occupatis aſſiduo declamandi uſu adhibito
pauciſſimos e pluribus īmo pene ſingulos ſingulis ętatibus tole
randos: quos uero oratoris noīe dignos putes: uix duos Demo
ſthenem & Ciceronē legimus. ꝙ ipſarum natura rerum ita fieri
altius aperiēdū eſt. Etenī in omnibus ſtudiis quęcūqꝫ ab īgenio
hūano uel alieniora fluxu cōtinuo uel altiora ęternitate ſtabilita
ſunt: ea non ita facile conſequi poſſum⁹: quēadmodū ſi animis
noſtris congruerēt: qualia ea uidenť: quę mathematica nūcupan
tur. Fluxus enī rerū & inſtabilitas quāto maior eſt: tanto magis
hebetia ſolet latere ingenia. Nihil porro ciuilibus negotiis hoc
eſt humanis rebus imbecillius infirmiuſqꝫ eſſe: ſi quis etiā in uni
uerſum conſiderat nemo unquā dubitabit. ſed oratori etiā acci
dit ut rem in ſuo genere labilē nihil aut parū cōſideret. ſed huic
ſe ſemper accomodet cauſę. quare neceſſe ē ut quāto res ciuiles
lubricęs magis atqꝫ inſtabiles cęteriſqꝫ omnib⁹ ſunt: tāto dicēdi

Dicendi facultatem difficillimā eſſe omnium alioꝝ artium

cõmoditas quã oratoriã artẽ appellamus: difficilior cęteris atq;
ĩcertior ſit. Neq; enĩ ut medicus ex his quę de hoĩe dicũť: ea ſub
intelligit huic hõi medeať: ſic orator a cõĩoribus ĩ ſingula dedu
ctis pręceptis bñ agere cãm põt. Verũ tanta ẽ cauſarũ uarietas re
rũq; hũanarũ cõtinua quędã atq; quotidiana mutatio: ut ſi pau
lo difficiliorẽ cauſam bñ actã aĩo diligentius uoluas: non artis
illã pręceptõibus: ſed p illã artis pcepta: pcipere uidearis. neq; id
ĩiuria. Vt enĩ nouę quędã & ĩauditę uarietate circunſtãtiarũ erũ
pũt cauſę: Sic opus ẽ oratori: ſi bñ acturus ẽ nouã atq; difficile;
cauſa;: nõ ab iis quę uiderit aut audierit: ſed ab iis quę rerũ natu
ra flagitat cũcta inueniat. pronũciet. eloquať. diſponat. qđ tamẽ
facere nõ poterit: niſi natus ad id & arte acutior: & exercitatione
uelocior ſit ad hęc excogitãda. ꝙ ſi diuina res ẽ fundare ãplifi
care tutari ciuitates. populos. regna. nõ erat profecto diuinitus
ea res cui⁹ hoc ꝓpriũ ẽ uulgo proponẽda: ſed ſummo labore ſũ
maq; ĩduſtria: non mediocri tpis ſpacio cõpanda: ut uel optimi
ſolũ adipiſcereť: uel qui adipiſci ſtudent ĩduſtria ipſa dicẽdi me
liores reddereť. Sic futu; ut uel ab optimis uel a melioribus re;
publicarũ gubernacula tenerẽtur: quãuis etiã ĩ hac re: ut ĩ cęteris
pene oĩbus naturã ducẽ penitus negligamus: loquaceſq; hoĩes ac
audaces oratores appellem⁹. unde accidit ut q̃cũq; uel ĩcõmoda
uľ detrimẽta ĩpiti dicẽdi ſimul & excogitãdi garruli hoĩes reb⁹
ĩuexerĩt: ea oĩa in oratõis hãc artificioſam copiã inique cõgerãť
quę res me mouit iampridẽ nõ nihil ut ſis de arte ipa cõſcribere
qđ qui recte ſequereť nõ longe a maiorũ deeſſent dicẽdi copia
Nũc uero tu ad maiora impellis: quę ut dixi ego ſemp ipſius rei
difficultate deterritus refugiebã. Na; ut multo facilius ẽ de arte
loqui q̃ ex arte dicere: ſicq; alii cõſcripſerũt in locos certos dedu
cere: quib⁹ illi nixi ſempiternas cõdidere oratões: diſpõnẽq; oẽ;
ac elocutionẽ oſtendere: tanto difficilius ego iudico q̃ ſi ex arte
dicas: q̃to patior quiſq; ẽ ſua edere q̃ aliena occultata pferrĩ oĩq;
artificio abdita ĩ mediũ protrahere: pferrĩ cũ nobis nihil auxilio
ſit. Nec enĩ poſſumus ut in ariſtotelicis uulgo fieri ſolet e turba
eorũ qui h⁹ pri⁹ fecerĩt quicq̃ colligere. quippe cũ nullus doctior
auſus ſit: nec ĩ priſcis qdẽ ac melioribus illis ſęculis alieni aĩ arti
ficiũ ĩ re tã lubrica cogitatũ exponere. Nec enĩ ut ĩ phyſicis ipſa

natura rerũ ſtabilis ac firma ad ĩtelligentiã nos põt ſcriptorũ de
ducere. Pręterea niſi totã oro̅ oẽ; ſic teneas: ut oẽs ſuos anfractus
quaſi prę oculis hẽas: qua ſit arte cõpoſita nũq̃ pcipies. cũcta ue
ro ſimul apphendere: ut oratori qui cãm agit difficillimũ: ſic ei
qui alieni animi cogitata cõſiderat pene ĩpoſſibile. quibus oĩbus
cẽ accedit ꝙ hęc res ignorãtię ipſi⁹ cauſę tegiť & minuta hiſtoria
plerũq; ĩdiget. quę cũ nos effugiat: ut uaticinari multa cogit. ſic
latiores ĩuidis aperit cãpos: quibus ego anſas pbere malui q̃ tibi
me ipſum cui debeo qcq̃ negare. Accipies igiť opus tuũ poti⁹ q̃
meũ. tibi enĩ qui iuſſiſti ſi qd boni dicemus laus oĩs attribuẽda
ſit ut gręce diciť iure ipſe qui tãtã rẽ ſemp recuſaui:
neq; nũc niſi iuſſus ſuſcepi ueniã a legẽtibus ĩpetrabo. Sed iã ad
rem ueniã: daboq; operã abũde magis ac dilucide q̃ grauiter: aut
breuiter dicere. Nõ enĩ ut me oſtentẽ: ſed ut proficere ĩ hac re uo
lentibus aliqd tuo hortatu cõferã: hęc edere cõſtitui. Primũ igiť
argumẽtũ oronis pro. Q. Ligario paucis exponã. Deĩde ſtatus
rõnẽ aperiã. poſtremo ad ſingula deſcẽdã: & inuẽtiõis diſpõnis
elocutõis artificiũ ex abditis diuini oratoris ſenſibus protractũ
quãtũ in me ſitũ ẽ tibi cęteriſq; proponã. Argumentum.

q Vintus Ligarius cũ eẽt adhuc nulla belli ciuilis ſuſpitio. *Q. Ligarius*
Legatus in africã profectus a cõſidio cõſule ĩde decedẽte *Conſidius conſul*
propter uirtutẽ ſuã prouĩcię inuitus pficiť: interĩ bellũ exarſit.
ꝙ cũ in africa eẽt auditũ: quęrebãt aliquẽ ducẽ bello qui ibi erãt
Cũ Ligarius domũ ſpectans atq; ad ſuos ꝓperãs nullo ſe ĩplica
ri negotio paſſus ẽ. P. de hinc Actius Varrus ptor interuenit: q *P. Actius Varius praetor*
cupiditate arripuit imperiũ. itaq; Ligarius q omne tale negotiũ
cuperet effugere eius aduẽtu acqeuit. Interea Tubero a ſenatu in *Tubero*
prouĩciã miſſus: & a. L. prohibit⁹ accedere: ĩ Theſſaliã ad pom. *L.*
rediit. Et poſt bella ciuilia ad cęſarẽ qui tũc rẽpu. tenebat. ligariũ
accuſat cõmotus ꝙ nõnullos de ipſo depcari ſenſiſſet: defendit
Cicero. Genus iudiciale ẽ. Status qui ſint apertius patebit. ſi
qm̃ figura oroni ĩeſt: de ductu eius prius dicamus. nã qm̃ figu
ratus ẽ ductus niſi figurã ĩtelligamus. fruſtra ſtatũ quęrimus q
ex figurę qualitate conſurgit. Ad hęc duplex ductus uno ſtatu *Status ex figurae qualitate coſurgit*
agi nõ põt. hic uero duplex ẽ rectus & p diſſimulationẽ ſubie
ctionis. placet eĩ diſſimulationẽ: quę ꝓpť figurã ſuſcipiť. figurã

Ductus rectus
Ductus figuratus

appellare. Rectũ appellam⁹ ductũ ſimplicẽ:cũ id agim⁹ qđ uo
lumus abſqꝫ ſimulatiõe.per ſubiectionẽ uero ductũ figuratũ di
cimus:cũ ex eo qđ dicit̃ ꝙ uolumus ſubapparet:& tñ eius cauſa
dicere non uidemur. quẽ Tuberoni in illa oro͞ne adbibitũ nemo
unq̃ q q̃uo hic agit Cicero recte intelligit. Dubitabit.nã & ſi ple
rũqꝫ alterius aduerſariorũ oro͞nẽ nõ beamus: ab altera tñ ſi non
ſumus neſcii quibus rebus in unaquaqꝫ cauſa tã accuſatio q̃ defẽ
ſio pagit̃:id ſubintelligere poſſumus. Verũ hęc cã nec potuiſſꝫ
quidẽ agi:ſi qđ multi putãt ĩ africa fuiſſe.L.tãtũmõ accuſator ĩ
tẽdiſſet.ꝙ ſi aduerſus Cęſarem addas:quãuis aliqd afferre uide
aris nõ tñ oĩo uulneraſti:qm̃ oẽs fere Põpeianos etiã illos princi
pes gerẽdi belli ſaluos Cęſar uoluit:& Ligariũ ſeruare uoluiſſet
cui⁹ duo fratres Cęſarẽ ſequebant̃:& qđ maximũ ẽ tuberoni cã
nõ conſiſtit.Equale nãqꝫ ſit.& equale atrox.nimiũ atqꝫ uebemẽs
ĩ Tuberonẽ: Nec uero credẽdũ ẽ. aut tuberões ſic amẽtes fuiſſe
ac oĩm rerũ inexptos ut tãq̃ infantes ſine cã orarẽt. Nec ſi ibi ſe
ciſſent:Cęſar eos audire potuiſſet: cui tñ Tuberones pſuaſiſſe
fert̃:adeo ut Ligarius defendi poſſe nõ uideret̃. Ciceronẽ tñ uo
luiſſe audire qm̃ magno tẽporũ ĩteruallo tãtũ oro͞nẽ nõ audiuit
quare patet nõ recte totã cãꝫ egiſſe Tuberonẽ: ſed recto ductui
figuratã ſubieciſſe. Verũ qm̃ ut ĩ quarto nobis dictũ ẽ.qnqꝫ
ſunt ductus. rectus. ſimulatus. cõtrarius. obliquus. & ſubiectõeꝫ
Breuiter bic tãgẽdũ cẽſeo ũde ipſos uenamur. Accuſatoris igit̃
ductũ ex ĩtẽtione cognoſces.nã ſi recte qđ intẽdit id ſolũ agit
ſimplex ẽ. Rectus qdẽ ſi qđ agit ita uelit ut nibil ulteri⁹ exoptꝫ
Simulatus ſi qcq̃ etiã aliud uelit:qđ apire nõ iuuat. Contrarius
oppoſitã intẽtionẽ. bẽt enĩ qđ nõ uolumus. & ſi ad cõtrariũ aliqd
afferẽ:qđ uolũtatẽ noſtrã nõ denudet:ſed ei cõueniat:& intẽtio
nem infingat obliqu⁹ appellat̃. p ſubiectõnẽ uero ductus tũc fit
cũ aut parũ tutũ ẽ:aut turpe apte intẽdere:q̃re neceſſe ẽ qm̃ nulla
cõſiſtit cã:niſi qđ ĩtẽdit̃ ab accuſatore expreſſius q̃ figura patit̃
proponat̃.ĩuenire aliqd qđ tuto ac boneſte intẽdi poſſit.cui qđ
uere ĩtẽdimus ſubiiciat̃. At accuſatoris qdẽ ductus ſic ab ipſa ĩ-
tẽtione diuidatur. Defenſoris uero a depulſione ſi rectus ẽ. ſin
minus a rõne depulſionis emergit. Verũ b⁹ rõnis duct⁹ accuſa
toris ductũ ſecutus ẽ: qđ nõ ſemp neceſſe ẽ.plerũqꝫ ei defenſor

Inconſiſtens cauſa tuberoni

Ductus . 5 .
Rectus
Simulatus
Contrarius
Obliquus
p Subiectione

//. oratorem

/. cf. orationis

nõ eodẽ mõ dicit quo accuſator egit. qm̃ ergo Ciceronẽ accuſa
toris ductũ p diſſimulatõnẽ ſequi: eũqꝫ duplicẽ fuiſſe opĩamur
ut q̃uo agat hic Cicero facilius babeat̃.accuſatoris ĩtentiones po
namus:quas tot numero neceſſe ẽ:quot ſunt q̃ſtiones uel duct⁹
Nã intẽtionũ numerus nõ ſtatuũ ſed q̃ſtionũ ac ductuũ nume
rũ ſequit̃. Simulata ergo ĩtẽtio Tuberonis ĩ recto ductu (ut a de
fenſoris oro͞e poſſumus elicere) bęc fuit. In africa cęſar aduerſus
te Ligarius fuit:quę(ut diximus)& apud Ceſarẽ parũ firma intẽ
tio:& ipſi Tuberoni conſiſtere nõ poterat:q(ſ uel) eodẽ uel ĩ ma
iore fuiſſet crĩe. Vera in figura p ſubiectionẽ bęc.repulit nos tra
dituros tibi Africã:ex ea prouĩcia Ligari⁹ Cęſar.bac igit̃ cã freti
Tuberones accuſabãt apud eũ:qui ſi eorũ bñficio Africã bũiſſꝫ
multo citius atqꝫ facilius abſqꝫ ullo diſcrimĩe uictoriã cõſecut⁹
fuiſſet. Verũ qm̃ id agi apte nõ poterat:opus erat auditori eam
rẽ fortaſſis iãpridẽ tenẽti ſubiicere. Hęc cũ ita ſe babeãt (ut oĩb⁹
qui artis rbetoricę prĩcipia teneãt uel luce clari⁹ ex oro͞ne patebit)
Status in Recto ductu conceſſio ẽ p deprecationẽ ut ignoſcat̃.
Ad imperatorẽ eĩ dr̃ cã ubi depcationẽ conſiſtere nullus ãbigit.
Recriatione quoqꝫ utit̃.leuiter quidẽ ad id qđ ẽ: in Africa fuit
Acerrime ad id qđ ẽ:aduerſus. Quare recte ĩtẽtioni bęc duo cõ
ceſſionẽ:p deprecationẽ & miſericordiã Cęſaris & recrĩatõeꝫ op
ponit. In figura bãc fuiſſe accuſatoris intẽtionẽ diximus.repulit
nos tradituros tibi Africã ex ea prouĩcia Ligarius Cęſar. quã cõ
iectura oppugnat.nõ ad id qđ ẽ repulit:ſed ad id qđ ẽ traditu-
ros. ut eĩ ad unicã intẽtionẽ accuſatoris una pluresue pñt afferri
depulſiones quibus ſtatus origine prĩcipales oriũt̃.ut ĩ prĩo rbe-
toricorũ:& q̃to cum de diſpõne ageremus docuimus.ſic ut bac
oro͞e pcipi põt.duas pluresue depulſiones: nõ toti ſed diuerſis
intẽtionis ptibus opponere poſſumus qđ tũc poſſe accidere ui
det̃:cũ ĩtẽtio diuerſa cõtinet ut hic repuliſſe ac tradẽ. Nũc qd
borũ principalius ſit aperiemus:ſi prius dupliciter prĩcipalẽ dici
ſtatũ monuerimus. Principalis igit̃ ſtatus (ut cũ de diſpõne lo
queremur explanatũ ẽ) aut origine aut uiribus dr̃ origine prĩcipa
lis ẽ qui ſtatĩ e prima depulſione naſcit̃. Viribus principalis ẽ q
tota uel ex maiore pte agit̃ cã.boc mõ occidiſti Cęſarẽ brute.oc
cidi ſed iure.iuridicialis ẽ origine principalis.tyrãnus enĩ fuit.nõ

/. p. cf.

Intentionum numer nõ ſtatuũ ſed quaeſtionum ac ductuum numer. ſequitur.

Cur Tuberoni cauſa conſiſtere nõ poterat

De ſtatu cauſe q. deprecatio

Deprecationem cõſiſtere apud imperatorem hoc ait qa apud inferiores iudices nõ conſiſtit autore adherente cicerone

Principalẽ ſtatum duplicitẽr dici, aut origine aut uiribus

fuit coniecturalis uiribus actionis principalis. In hęc igiť cauſa
deprecatio tā origine q̄ uiribus principalior ē. nam cōiectura & ſi
natura ſui nō cōceſſionē ſolū uerū oēs ſtatus excepta trāſlatōne
pręcedat: tñ quicq̄d ex figura naſciť recto infirmiꝰ ē cū niſi figu
ra ſolum nō ſit recto ſubſtenteť. poſt deprecationē recrīatio ſe
cūda eſt. nam cōiectura qm̄ e figura erūpit: poſtrema ſit neceſſe
eſt. Colligamus igiť hec tria ordine quo fortaſſis tūc conſidera
ta fuerūt. quatuor ſunt ut in primo diximus. ītētio. depulſio. ra
tio. firmamētū quibus & ſtatus & diſpoſitō ſtatuū: & iudicatio
tā principalis q̄ ſecundaria īueniri ſolet: quę niſi pro ea facultate
excogitauerimus: quę nobis or̄one defenſoris afferť. radicibus
ac trūcis qui totā cauſam ſubſtinēt: nō pceptis ramos tanq̄ īſani
quęremus. fuit ī Africa Ligarius Cęſar aduerſus te. fuit. petit ue
niam conceſſio p deprecationē. Ratio huiꝰ depulſionis. dignꝰ
es cui Cęſar ignoſcas is qui cum fratribus fuiſſet ſi ei licuiſſet ex
Africa diſcedere preſertī cū his uiris truculētis ignoueris: qui te
multo magis inſecuti ſunt. Hęc rō & deprecationē continet fra
tres eius tecū fuerīt & recrīationē affert & purgationē de animo
Ligarii p coniecturā. Accuſationis firmamētū. Indignus qui
nos repulit tradituros tibi africā qd̕ qm̄ Tuberonibꝰ turpe erat
per ſubiectionē agebať. tradituros negat capitales hoſtes cęſaris
ita recriminatio locū habet & de aīo cōiectura & figura erumpit
erant ne tradituri. In quibus omnibus illa principalis iudicatio
eſt: quę ex principaliori ſtatu emergit: cum tibi tradituri Africā
nō fuerint tuberones qui te multomagis q̄ Ligarius inſecuti ſūt
Sit ne dignus uenia Ligariꝰ qui eos ex africa repulit: & aduerſus
te ibi fuerit: cum ſi inde effugere potuiſſet una cū fratribus te ſe
cutus fuiſſet. hęc iudicatio in hac or̄one eſt: quę cū pplexa mul
tis ſit per oēs ptes ſuas diligēter agitur. in poratione prīcipalius
ſolum concludiť ut Ligario ignoſcať. illud apprime tenēdū cen
ſeo: ſingulorū ſtatuū iudicatōes utriuſq; aduerſariorū conſide
ratione: tam in ſimplicibus q̄ in cōiunctis cauſis eaſdem ſemper
eſſe: compoſitas uero diuerſas. quę ſit unius ſtatus iudicatio pla
num ē. & expoſitione nō eget ea ſimplex appelleť. compoſita ue
ro ē quę ex multorū ſtatuū iudicatōibus componiť. hęc in prin
cipali ſtatu fundatur: & alias iudicationes integras ex una parte

Judicatio ſimplex
Judicatio compoſita

affirmationis uel negatōis complectitur. Coniecturę nāq; iu
dicatio eſt. fuerint ne tradituri Africā Tuberones: quā totam ex
altera parte incōiuncta iudicatione pro Ligario poſuimus. ꝙ ſi
quis cōpoſitā Tuberionianę or̄onis iudicationē fingere uolue
rint. Id ipſum affirmabit ita fiet ut tota quęſtio prīcipali reddať
qd̕ tūc ſemp neceſſe ē: cū ſtatus ſecūdarii p ſe cauſam facere nō
pñt: ut in hac cā. nec enī recriminatione quęq̄ abſolues cum cōce
dat. nec hęc coniectura uires cauſę: quę per ſe conſiſtat retinet.
tum quia diſſimulata ē: tū quia crimē illud aduerſus te diluere
nō pōt. deprecatio utrūq; hic apud humaniſſimū principē pōt.
& qd̕ conceſſionis ē: & qd̕ coniecturę: etiā ſi coniectura minus
perſuaſiſſe credať. Sed iā ad ſingula deſcēdemus: ſi de diſpo
ſitione pauca repetamus. Omnis diſpoſitio (ut Cicero ad He
renniū dicit) duplex ē. artis & caſus artis diſpoſitio in cōiuncta
cauſa quā & duplicem appellamus in ſtatuū or̄onis partiū & ar
gumentationū ordinē nobis diſtributa ē. de duobus poſtremis
locis ſuis dicemus. ſtatuū diſpoſitio ut diximus ita ſe habet. ut
deprecatio prima ac ultima ſit & per totā or̄onē ſperſa. quo enī
magis confidimus. Illud per totā or̄onem illucere debet. ſi ſtatꝰ
ſit. ſin locus ſtatus uis ſua q̄diu illum ſtatū in coniūcta cauſa tra
ctamus expreſſius atq; illuſtrius per oēs fere cęteros eius ſtatus
locos tranſfūdi debet. pręcedit tamē eam breuiſſima neceſſitate
uolūtatis purgatio per coniecturā. Recriminatio ſecūdo diſpo
nitur. cōiectura poſtrema ē: qd̕ accidit quoniā figurā aduerſarii
non intellexiſſe ſimulandū duxit. nam ut in quarto tractatu de
ductu admonuimꝰ: figuras ſi acres & occulte ſunt nō aperiemꝰ.
ne conſcii nobis uideamur. ſin friuolę ſunt cū tegant uel cōtem
nendę ſunt: uel trahēdę in mediū: ut quaſi profunda ulcera ſciſ
ſura curenť: quę ſic aduerſariis dicunť: ut latere nō poſſint. ea īter
figuras nō enumeramus. His ita plibatis de ſingulis iam dicere
incipiemus. & primū de exordio. Genus cauſę quo rōnem ex
ordiorū conſideramus honeſtum: turpe ac admirabile mihi ui
detur. nec hęc coniūctum ut cōpoſitū quoddam uľ ex honeſto
& turpi dubium intelligo: nam id accidit una eademq; cauſa di
uerſa complectiť: quę ſtatū non faciūt. ex quibus compoſita cā
neceſſario quoq; genus habet compoſitū: cum partiū qualitates

De Diſpoſitione

De Exordio

in totū tranſfūdant̄. Verū q̄ ita diuerſa ſunt: ut & ſi unā cauſaꝫ
cōficē uideāt̄: qm̄ Ligarii caꝫ diuerſos tn̄ ſtatꝰ hn̄t: ꝑteſqꝫ adeo
diſiūctas ut ſeorſum in or̄one tractent̄. ea ſi qs ad unū genus re
ducat. i. ſi eandē honeſtatis uel turpitudinis ei qualitatē attribu
it: is mihi oīm rerū ignarus uidet̄. Tria ergo ſunt genera q̄bus hͦ
exordiū accomodat̄. nā admirabile qd̓ in rhetoricis ad turpe re
duximꝰ qd̓qꝫ hic honeſtū ē qm̄ accuſatori turpe: & ſi nūq̄ abſqꝫ
turpitudine uel honeſtate fit: ab honeſto tn̄ & turpi ſeorſum hic
ponimus. nō qm̄ cū eo gn̄e nō cōueniat. ſed qm̄ eū numeꝝ gene
rū eſſe oportet: q ē & ſubſtentaculorū cauſę. Tria uero ſunt qbꝰ
Ligarii cā defēdit̄: q̄re & eorū gn̄a: quorū miſericordia honeſtū
cōiectura turpe ac admirabile ſil̄. recriatio admirabile qd̓ itideꝫ
defenſori honeſtū ē: poſtulat. nam ſi e uiſceribus cauſę trahi ſēp
debet exordiū ac ideo nūq̄ excogitādū apud Ciceronē Marcus
ille Antonius cōſulit: niſi uniuerſam priꝰ īſpexeris cauſaꝫ. ſūtqꝫ
hꝰ cāę tria ſubſtētacula īter ſe diuerſa. ſingulis ſingula ſunt gn̄a
attribuēda. deīde ſi res patit̄ exordiū oībꝰ accōmodādum ꝙ ſi
unū eorū urget magis: rapiat ad ſe oratorē oportet. Itaqꝫ cęteris
neglectis rōe eiꝰ exordiēdū ē. ſed hic orator mirabili dicēdi co
pia & diuīo īgenio exordiū oībus accōmodauit: ac ut cōiectura
nō recta ē: ſed ꝑ diſſimulationē occultior. ſic īſinuatōis uis pau
cis ſpſim atqꝫ occultiꝰ in breuiſſimo exordio tāgit̄ magis q̄ ex
primat̄. reliqua duo q̄ ſunt expſſiora ita diſpoſuit ut locū a con
feſſione crīs ꝓponat. Deīde ad recriatōis locū q ē ab aduerſario
rū pſona deſcēdat. nā q peccauit ſi recriat̄ anteq̄ de ipſo cōfiteat̄
nō paruū auditoris odiū ī ſe cōcitat. ſin priꝰ confitet̄ ſingularem
ex recriatione beniuolētiā & ipſe cōtrahit & atrox in aduerſariū
odiū reiicit. Captat̄ ḡ hic maxīe beniuolētia ex his tribꝰ a pſona
Cęſaris: a pſona confitētis rei: ab aduerſariis. & exordiū & con
iecturā reſpicit inſinuatōis uī hꝫ ut reliqua uires pricipii. Verum
qm̄ depcatōis honeſtū diximꝰ genꝰ: ne qs obiiciat ad miſericor
diā tūc cōfugiēdū ēe: cū nec negare poſſumus: & peccatū atrocit̄
uidet̄: q̄re turpiſſimū id genꝰ hęc ne qs obiiciat. Sciēdum ꝙ ora
tor rē nō ut ſe hēat cōſiderat: ſed ut ſe ad dicēdū hēat. idqꝫ ſibi
Hōeſtū exordioꝝ ē genꝰ q̄ nō pābages circuitōeſqꝫ uerborū oc
cultiꝰ. uerū apte ac ſtatī ad rē uenit. Cōfeſſione uero nihil ſimpli
cius: nihil aptiꝰ. nihil breuiꝰ. q̄re qm̄ ad exordiēdi utilitatē hͦ ex
cogitauimꝰ: & ſimplici ac uera cōfeſſione nihil ab inſinuatōe ali
eniꝰ: cū ad miſericordiā auditoris ſtatī cōfugimꝰ honeſtiſſimū

cāę ē putādū: niſi forte confeſſio nō ītegra ſit: ſꝫ altius lateat ut
ad ſe cōuerſis auditoribꝰ facilius q̄ uelit orator eorū mentes īpel
lat qd̓ fere id fieri nō facile negauerī: ſed iā ad minutiora deſcen
damus. Nouū crimē o Cęſar & an̄ hūc diē īauditū ꝓpiquus
meꝰ ad te. Q. Tubero detulit. Q. Ligariū ī Africa fuiſſe. id. C.
Pāſa pſtanti uir īgenio fretus fortaſſe familiaritate q̄ ē ei tecū au
ſus ē cōfiteri. Nouū atqꝫ īauditum hic crimē nō ironice dicit̄. ut
multi Quītilianū cōſecuti exiſtimāt. aliena enī oīo a miſericor
dia ironia ē. nec nouū crimē atqꝫ īauditū ironice unq̄ nō inſanus
proferet. niſi cū abſolutū agit ſtatū ei enī accōmodari pcipue ur̄
deīde fortaſſis etiā reliqs iuridicialibꝰ ac legitīs cū factū nr̄m ue
te ac ꝓbe factū facile planū fieri pōt. In cōiectura uero cōceſſiōe
diffinitōe trāſlatōe: ac maxīe depcatione cum ſola fere auditoris
miſericordia ſalutē ſpamꝰ. ſtultiſſimū ē nouū ac īauditū crimē
deridēdo pronūciare maxīe cū ſubiūgat̄. omiſſaqꝫ cōtrouerſia
oīs or̄o ad miſericordiā tuā cōferēda ē. nā ſpūs ironię ad hͦ uſqꝫ
deſcēdat neceſſe ē. Verū qm̄ cū reꝝ nā adapta ē: unuſqſqꝫ capē
pōt ironiā hāc ēe nō poſſe: & alibi detrahētibꝰ rn̄ſum latiꝰ ē. illd̓
us q dicē uolūt iteꝝ dicēdū cū iure nos feciſſe facile demōſtrare
poſſumꝰ tūc ſi aliaꝝ q̄qꝫ circūſtantiarū rō ei rei cōuenit nouū ac
īauditū crimē: cū irriſione dici poſſe a cōiectura diffinitiōe con
ceſſione alienū ēē: a depcatōe auditoriſqꝫ miſericordia alieniſſi
mū, niſi forte qs dicat īauditū nō fuiſſe: ſed oībꝰ notū pōpeianū
fuiſſe Ligariū: ac ideo ita oratorē aduerſariis inſultare: qd̓ q di
cit nō hūanitatis artiū exps tm̄: uerū etiā mētecaptus uidebit̄. nā
qm̄ crimē tuū pateat uel qm̄ cū multis cōmiſeras: ſi idcirco accu
ſatorē ꝙ accuſet irrideas īeptiſſimꝰ es. adde ꝙ nec occulta conie
ctura nec recriatio id patit̄. q̄re nō ironice: ſꝫ ꝑ aſſeueratōeꝫ id ex
ordiū ꝓlatū a cicerone nō dubito. ſic eī oībꝰ cōuenit: qbꝰ hęc cā
ſubſtētat̄, qd̓ efficē ſolū illud dīnū ac īmortale ciceronis īgeniū
potuit. uide q̄ſo ut cūctis cōgruat exauget̄ crimē: ut cū ī aduer
ſariū reiiciat̄ magis opprimat. latebat ꝑ ſubiectionē cōiectura q̄
nimiū ad ſe tuberones ceſarē adduxerat. nihil huic rei cōfeſſiōe
accōmodatiꝰ. nā ſi qd̓ feceris pſuaſus auditor ē: negōne irritat̄
magis cōfeſſione placat̄. q̄re ſi cōiecturā a pte retinēdam cēſes:
caute incipiēdum ne pſuaſum offendas. Veꝝ hęc confeſſio nec
ſimplex: nec integra eſt. qui enī ita confitetur nihil ſibi relinquit
ꝙ per coniecturā agat: confeſſionem integram appellamus: quę

Contra Quintilianū in .4. oratoriarum instit. cap. de exordio, de ironia principij Ligarianæ orationis

Quare nō videat [illegible]

totam intẽtõnẽ accuſatoris cõplectitur: ſimplicẽ qua nihil aliud
niſi qđ confeſſionis ẽ agiť. intetionẽ accuſatoris duplicem dixi
mus. a figura coniectura oritur eã Cicero quoniã nõ intellexiſſe
ſimulat ut uerbis ſuis palam ẽ. nec concedere quidẽ poterat. Ad
rectam ergo confeſſio fertur. nec totam amplectiť. In Africa in
quit fuiſſe. non addit aduerſus te: ne uerbis exaſperet. ſed id q̃q;
confiteri uideť: quoniã ad miſericordiã auditoris confugere ſta
tuit. Neſcio mi Victorine ſi qđ intelligere uideor uerbis expli
care potero. fateor in dicendo nihil difficilius eſſe q̈ eam ratio
ne; exponere: quę in agenda re p̃ſertim perplexa & uaria ab alio
& eo graui oratore adhibita eſt. Integra confeſſio non ẽ: nec ſim
plex quidẽ & tamẽ auditori: ſimplex integra ueraq; uiſa ẽ: qđ ut
fiat ſemp operam dandã cenſeo. nam qui ita confiteť ut callide
agere uideať cõfeſſione ſua ſe obruit. quoniã ergo Cęſar qcq̃d
afferebãt Tuberones probe tenebat: in Africam fuiſſe Ligarium
confiteť. poterat id eſſe ſuſpectũ Cęſari uiro & eloquẽti & pru
denti addit. C. Panſa Fretus fortaſſe familiaritate quę eſt ei tecũ
auſus ẽ confiteri. Et diligentia inimici inueſtigatũ ẽ qđ latebat:
quibus uerbis adduxit auditorẽ ut crederet id forte concedi qđ
ille intellexit. neq; id ob futurũ ẽ coniecturę: quã a ſe Cicero nõ
ab aduerſario accipit. Tertio id magis exprimit. Omiſſaq; con
trouerſia omnis oratio ad miſericordiã tuam conferenda eſt.
Quarto habes igiť ĩquit Tubero qđ accuſatori ẽ maxime optã
dum confitẽtẽ reũ. quaſobres confeſſio hęc totũq; exordium
e criminationis & coniecturę uiſceribus tractũ ẽ: quoniã amba
bus mirifice ĩnectiť qđ ad deprecationẽ quoq; ac miſericordia;
mirabiles afferre uires quis nõ uiderit. S; huic etiã miſericordię
aptiſſima ẽ amplificatio criminis. multo eĩ facilius flectemus ſi
qđ cõmiſiſſe fatemur exaugeamus. ĩmo ita natura cõparatum eſt:
ut ſi factũ extenuas min⁹ miſericordia dignus uidearis. qd me
Terentius ruiſti Pãphilus apud Terentiũ inquit. At ille crucẽ inquit. & ſta
tim flexit. q̃uis ego nouũ & inauditũ crimẽ ad illud ferri magis
putẽ: ut Cęſar qđ nouũ ac ĩauditũ ſciebat. quoq; ĩ pnitiẽ Ligarii
accẽſus erat: & Tuberones nũq̃ qm̃ turpe erãt apte dixiſſent. id
ipſũ cõcedi arbitrareť qđ qm̃ cõiectura negaturus ẽ: quã a ſe af
fert: cõfitẽdo nõ exprimit. & q̃tuor potiſſimũ illis quę diximus

impellit auditorem: ut cõtra quam putauerat confiteri defenſo
rem & multũ mira confidere credat. Tria igiť (ut diximus) eſſe
genera. honeſtum. turpe. admirabile. primũ deprecatõni. ultimũ
qđ hic ab honeſto nõ ſepamus recriminationi. Turpe ac admi
rabile ſimul coniecture conueniũt. Nam admirabile tã hoc qđ
inauditũ ſit aq̃ nouũ id accuſare qđ ſecut⁹ ſis tã hoc qđ latebat
reſpicere põt. quare ut cõiecturam reſpicit exordium inſinuatõ
eſt: ut deprecationẽ & recriminationẽ principiũ. Nouũ crimẽ. C
Cęſar & ante hunc diem inauditũ inſinuať ſi ad coniecturã refe
ras. Confiteri enĩ uideť auditori qđ negat. ſin ad reliqua princi
pium ẽ: beniuolẽtia e perſona confitentis trahitur. Confeſſio in
Africa fuiſſe Ligariũ quoniã in pticula intẽtõnis ſit addiť. Idq;
C. Panſa fretus fortaſſe familiaritate quę eſt ei tecum auſus ẽ cõ
fiteri. Fretus ait familiaritate & auſus eſt ut oſtẽdat rem paruam
non eſſe. ſed eius naturę ſicq; occultã: ut nec audere confiteri nec
fortaſſis intelligere poſſit: niſi qui ſit pręſtanti ut panſa ingenio
& familiaris iudici: fortaſſe Fretus adiunxit: ne quare totã rẽ cõ
firmaret panſa ſcire uidereť. ita & panſa cõmendať & fides ei oc
cultius detrahitur: quẽ ei a manus eius incõmodis ita mouemur
ut & parua magna & quę incõmoda non ſunt piculoſa plerũq;
exiſtimem⁹. Ad hęc teſti iure nõ debet fides attribui qui ei ami
cus ſit in quẽ ĩiuria collata ẽ: aliter accuſatoris propĩqui in reum
admitterẽtur. ita id ſe inſinuat ut & fidem detrahat qđ ad conie
cturam perutile eſt & familiarem Cęſaris cõmendet: nec quę ſe
quũtur quibus qđ latebat confiteť illidat. tum quoniã breuiſſi
me tangiť: & uere dicebať. tum quoniã ita diciť ut prudens audi
tor id potius ſubĩtelligere q̈ orator dicere uideať. itaq; quo me
uertã neſcio. paratus enĩ uenerã. mirabilis ẽ hęc quo ſe uertat du
bitatio & confeſſionẽ ſimplr̃ atq; ĩtegre fieri ſuggerit & p̃medi
tatõis ſuſpitionẽ tollit: quare neſcio ſi qd melius in difficilib⁹
p̃ſertĩ cauſis ĩueniri põt. nec enĩ non p̃meditati bñ ac copioſe agi
mus niſi cauſa pręclare iuuemur qđ ut efficacius ſit infert. Para
tus enĩ ueneram ignoratione tua ad hominis miſeri ſalutem ab
uti qđ ad illđ potiſſimũ criminatõis fertur. placet enĩ mihi uel
ad cauſam uniuerſam uel ad prĩcipales partes ſuas: earũq; nõnũ
quã particulas ſingula: quę ĩ exordio ſunt ſemper accõmodare

Cur nouũ & inaud
tum

Quo me uertã neſci

Singula quæ in exord
ſunt accõmodanda e
ad principales parti
cauſæ & pticulas qndi

Cęcos eos eē q negant ſententiam Trapezuntij de ironia. Ergo praeter Quintilianū caeci aqla romanus, & Martianus Capella & recentiores Ciceroīs interpretes.

niſi cūq; obſtāt diluimus:& ad recrīatione inquā & illud fertur.
Si honeſto & miſericordi mendacio ciui calamitoſo prodeſſe:
uellem⁹:tñ hoīs nō eēt in tāto diſcrimīe & periculo ciuis refellē
Et a facto ſuo igiť auditorē conciliat q miſeris ſuccurrat ciuib⁹
& occulti⁹ ab aduerſarii facto q cōtra calamitoſos inſequiť. Cō
fitēdū ē ut opinor crebro ad confeſſionē redit:neq; tā cito ab
ea receſſit ut iure poſſit inferre:omiſſaq; cōtrouerſia oīs oro ad
miſericordiā tuā conferēda ē:quę res eos cęcos eſſe demonſtrat
q ironeā eā confeſſionē putāt q ad iudicis refugit miſericordiā
qua plurimi ſunt ſeruati a facto ipſius Cęſaris acquiriť beniuolē
tia.cū a te nō liberationē culpę ſed errati ueniā īpetraſſent. Con
fiteris ergo Cicero culpā!at ea nō parua erat quippe: quę Cęſarē
īpulit.quid dicis errati ne ueniā petis!an derides!errati ueniā īqt
Intelligo hāc ipſam culpā ergo nouū & inauditū crimē in ipſo
īgreſſu dicebat:ut cū hic ītegre te te confiteri atq; ſimpliciter Cę
ſar diceret.placareť magis & attētior cętera audiret:& qd figura
tum erat accuſatori cū abs te negareť.eū nō turbet q confeſſionē
nō uerbis tuis acceptā:ſed inde a ſe elicitā integrā exp̄ſſamq; cre
didit quā tu nō expreſſiſti.Hēs igiť tubero qd ē accuſatori ma
xime optādū confitētem reū: ſed tñ hoc ita confitētē ſe ī ea pte
fuiſſe:qua te qua uirū oī laude dignū patrē tuū confiteť & recri
mīeť.ſic tū a ſe qm̄ cōfiteť.tūc uero ab accuſatore eiuſdē crīs reo
beniuolentiā contrahit.magno eī odio in eū īcitamur:q qd ipſe
fecerit id in aliis rep̄hēdit.patrē quoq; addit ut maioris eū argu
at crīs oī laude dignū inquit:ne qm̄ recriminať Pom.ſecutos cō
tumelia uideať efficere.Id uero & Ligario opitulatur & Pōpeia
norū excuſationi cōuenit quā ibi tāgit. At mihi quidē ſi p̄priu;
& uerū nomē mali noſtri q̄riť:fatalis q̄dā calamitas incidiſſe ui
deť ea pte īquit Pōpeianorū.ſ.ut illico ab exordio ſubiiciat Cę
ſari nō fuiſſe illos tradituros ſibi Africā:qui poſtea ipſum totis
uirib⁹ inſecuti ſūt.opus eī erat pri⁹ ſic cōfiteri ut auditor ſimplr
cōfiteri fortaſſis:& hac cā fieret attentior q totā rē etiā quā ipſe
ſubiiciētibus aduerſariis eliciebat:q̄uis clare cōcedi non uideret:
crederet tñ cū ad id crebro ipſis defenſoris uerba pene deueniret
deīde ſic mitigato aīo eius & erecto ad expectationē reliquorū
p̄pter cōfeſſionis uī quā nō ītegre dici ſentiebat: & tñ integram

poterat ſuſpicari.accuſatoris factū ſubiicere ut Cęſar etiā poſtq̄
repulſi ex africa fuerit a Ligario īimiciſſimos ſibi fuiſſe tubero
nes meminerit:& ſic parū fidei uel figuris eoꝝ uel pollicitatiōib⁹
ſi quę inter eos latebāt attribuat.Diuinę igiť p̄ſualu; animū cito
mediū efficit:& rerū ac p̄ſonarū ſuſpitionibus īplicuit ut non at
tētior ſolū eēt:ſed arderet audire ut qd de ea re ſeutiēdū eſſet re
ctius poſſet diiudicare. Hęc p̄s exordii illi reddiť.quid eī tu
bero tuus ille diſtrictus in acie pharſalica gladius agebat. hęc de
diſpōne inuētioneq; h⁹ principii ſufficiāt:ī quo ut diximus etiā
inſinuatōis occulti⁹ latēt uires.qd breuiſſimū a breuiſſima oro
ne tractū ē. Nūc de elocutione dicamus quā & ſi ſeorſum ponē
potuiſſem⁹:tñ ut ipſa quoq; uarietate oblectem⁹ p ſinglās p̄tes
coniūcti de ea tractare uoluimus. De Elocutione Exordii.

E Locutio maior p̄s rhetoricę ē q̄ hi putāt qui oēs eius uires
ī exornationibus locāt:c⁹ uī p̄ter Homerū & Vir.ī carmīe
Demoſthenē & Ciceronē in ſoluta orone nēo dicēdo exp̄ſſiſſe
mihi uideť.Lōge nāq; oēs adeo abſunt ut iſtos uiros cęteros pu
eros aut hos oratores cęteros
merito exiſtimes:quare nunc ſentio īmo iāpridē ſciebā ac ideo
recuſabā quātū onus mihi Victorine īpoſueris:qui ſummi ora
toris mirabilē uim exponere me īpuleris cęterū qm̄ ſemel recepi
rē pro uiribus p̄ſequar. Elocutōis genus cū forenſe ſit iudiciale
ē.& qm̄ defendit Cicero defenſoriū ē.q̄uis ubi recrīať accuſato
riū ſit.Duplex ḡ dicēdi genus ē accuſatoriū & defenſoriū:alteꝝ
ab altero ſepatū.ī diuerſis eī orōnis p̄ticulis nō cōiūcti accuſat
& defendit.i.defenſorio & accuſatorio gn̄e utiť: quibus de for
mis dicēdi quoniā quę ī genere dici p̄nt:in quīto rhetoricorum
dicta ſūt: nūc ne lōgiores ſumus p̄termittāť. Illud plane ſciēdū
opuſculū h̄:nec abſq; rhetoricis nr̄is ītelligi recte poſſe: & nihil
fere hic p̄cipi qd ibi explicatū ſit: qd accidit.quia ī rhetoricis rē
ipſa; ī ſuo gn̄e hic nō q̄ in gn̄e fieri debent: ſed q̄ in hac cā facta
ſunt cōſiderauim⁹ dep̄catōis cōfeſſiōiſq; gen⁹ puꝝ ac ſimplici⁹
adhibet.ī recrīatōe acer ē & uehemēs a ſp q̄q; adeo ut nullibi fere
acrior uehemētior ēe uideať. cōiecturā q̄q; accuſatorio gn̄e agit
ea enī hui⁹ cōiecturę nā ē: ut qui neget is accuſet: qd ei q̄q; cāę
accidit quā pro archia dixit. De genere Exordii.

Debuiſſes etiam Trapezuntie te ipſum excipere. q hac quoq parte adeo excellis

Duplex dicēdi genus accuſatoriū et defenſorium.

Circumductio

b Is de tota orone dictis: Nūc de gn̄e exordii agēdū uidet̄
cū exordio circūductio maxīe conueniat: nā ipſius cāę fa
ctū ē ne circūducat. nihil enī circūductione a confeſſione alienꝰ
quę nūq̄ ſimplr̄ efferri: ſed multa ſecum contrahere: ac aliud alii
cōnectere ſolet: quare ſi repugnat circūductō confeſſioni purus
ſermo quē claritatis partē in quīto eſſe diximus q circūductōni
opponit̄: depcatōis exordiū occupabit. itaq; ſentētiis methodo
ſchematis uerbis numero purus ſermo ē. recta enī oīa p explana
tionē. i. expōnē. hoc enī noīe cū ſe iūcta ē a circūducētibꝰ oro in
rhetoricis nobis appellata ē: p explanationē in quā dicta ſunt. p̄
ter illud breuiter uarietatis cā circūductū. Sed qm̄ diligētia ĩmi
ci mēbrorū longiore ãbitu. coma enī p̄ter illud itaq; quo me uer
tā neſcio qd̄ dubitatōis nā flagitat nullū ĩuenies: longis inq̄ mē
bris ac clauſula ſplēdoris genus exequit̄. dactilis eĩ epitritis atq;
diſpondeis plerūq; utit̄ ut ē. Tubero detulit. confiteri p te ſcire
tā neſcio crimē culpę ĩpetraſſent p̄hendatis qd̄ cū ita ſit numeꝝ
tā qui locatōe ac clauſula conficit̄ ſermonis eſſe magis putamꝰ
Nā & clauſulę nōnullę ſermonis ſunt. qualcūq; enī clauſulas di
gnitatē ac ſplēdorē efficere non uides: eas oēs ſermoni cōuenire
exiſtima: q̄re ditrocheus diābus coriābus: anapeſtus: tribrachus
ionicus a minore maxīe a colore oronis gn̄e nō ſunt alieni: tales
uero ſunt. ea fuiſſe: & fuiſſe neceſſe ē. trocho enī & iābo conſtãt
qui eius gn̄is ꝓprii ſunt. p̄terea ditrocheus q̄q orōnē ualde effe
rat: tn̄ qm̄ u. & e. breues uocales nihil dignitatis hn̄t: ut hic hūil
ita tibi gratiſſimus ē qd̄ latebat. Ad hęc mēbrorū principia & ſi
minus q̄ clauſula maximā tamē poſt eam ad rapiendū ad ſe nu
merū poſſidēt: & cuncta fere humiliū ſunt pedū: nā & a iambo
ſtatĩ ĩcepit & idq; iambus ē. itaq; tribrachꝰ: ſed coriābꝰ omiſſaq;
diābꝰ. Habes igit̄. iābus cū anapeſto. quare fit ut ex illuſtri oro
ne ac puro ſermone duobus his dicēdi generibus ita in unū con
fuſus: ut parū ſplendoris inſit multū ſermonis. hꝰ exordii genus
cōpoſitū ſit ſermone opus erat ꝓpt̄ confeſſionē. ſplēdore ꝓpter
auctoritatē cicerōis: & ne cōfeſſio ĩ genꝰ admodū tenue orōnē
deducēt: cōuerſionē ĩ aduerſariū ꝓpt̄ recriatōnē acri ſchēate utit̄
hēs igit̄ tu. V n̄ uides & ĩuētōnē e uiſceribꝰ cāę ĩctā ēe: & genꝰ ex
ordii a toto orois gn̄e nō abhorrē. S; de exordio ſatis. nec eĩ oīa

dicere poſſumꝰ & quę dicta ſunt ſufficere arbitramur. Illud mi
rū ē qd̄ multis ac difficilibus cauſis accōmodatū exordiū & ui
rerū maxīe uariū: tā oratōis cōpoſitōe q̄ rebus ipſis ſic ſĩpliciſſi
mū reddidit: ut multi & docti uiri ꝑ profūditatē eius inſpicere
nequiuerit: in aduerſariū ab ipſo illudi putauerit.

De Elocutione narrationis.

Commata latine Caes.

NnArratōis uero elocutio purū ſermonē mirifice retinet: Res
cōes. oro ſimplex atq; ſumiſſima ē adeo ut ordinatio & p
titio q elegantię maxīe ſunt & cū his reditio nō ad effugiēdam
confeſſionē ſed ad demittēdā oratiōnē adhibeat̄. mēbra breuiſ
ſima ĩmo comata: q latinę ceſa pn̄t dici pene oīa recte cūcta effe
rūt̄. Circūductio uel nulla uel mĩma: & que ē rectitudine ſubie
cta breuitate etiā frangit̄: uerba uſitatiſſima numero ſolū ſermo
nis & dignitatis ita utit̄: ut hac re narratio his duobus generibus
cōſtare uideat̄: q̄uis repatōibus quoq; utat̄: qd̄ ſchema illuſtrem
reddit oratōe;: ſicut & rectitudine breuiter circūducētia ſubiicē
qd̄ ita factū arbitramur: ne nimia tenuitate ĩ cōtēnēdū atq; igna
uū genus ſermo excideret: utq; dignitate atq; ſplendore aliq̄ ele
gantis oronis ps nō uſitatiſſimus ſermo extiari poſſit. his rōibꝰ
ſibi dilucida facta narratio ē. p̄ſerti cum ſit & breuiſſima q̄ ut &
ueriſil̄e; eē uideas p ptes exeq̄mur. Memoria tn̄ tenēdū arbitror
ꝙ ĩ prio rhetoricorū explanauimus ueriſil̄e; narrationē a circun
ſtantiis fieri. Quītus igit̄ Ligarius recte ĩcepit & rectitudini ſub
cōtinuationē breuē adiunxit qd̄ ſplēdoris ē. Cum eſſet adhuc
nulla breuis rurſu; ē nec rectitudinis uĩ frãgat: & grãdis oro fiat
a circūductione: quę res a ſimplici narratōe alieniſſima eſt. a tpe
aūt ad nullā uĩ profectū oſtendit. Ligariū q an̄ bella ciuila Afri
cā petierit: qd̄ ueriſil̄e; facit narrationē. Et ciuibus & ſotiis ita ſe
probauit ut decedēs. ptitio hic & reditio nō circūducūt ſingula
nec elegãtię cā adhibēt̄. nec eĩ a ſermōe recedūt qm̄ breuiſſimę
ſunt: ac fere p ſingula uerba cedūt̄. uelocitatē potiꝰ faciūt: q huic
pti cōgruit: ut uelotius exprimat: q̄re coactus ē remanere ĩ africa
Ligarius qd̄ a probitate ipſiꝰ trahit̄: ita & res agit̄: & Ligariꝰ cō
mēdat̄ mirifice tn̄ breuitate ſchēatū grãdē orōnē effugit: & cre
britate plene ymaginē cōſeqt̄. ad ptitionē eĩ duplex redditio ap
pōit̄ q res pleniſſimā faceret orōnē. ſi lōgiꝰ ſchemata ꝓtēderēt̄

ita uelocitatis ſpecie : ac plenitudinis imagine bic ſe extollit ora
tio. cui ſi᷑ prȩfuit. redditioni cōiuncta partitio cōmendat᷑ rurſus
a factis ligarius. plurimū enī ad deprecationē facit uirtus ei⁹ pro
quo deprecamur. maxīe ſi quid dicit᷑ inuitus feciſſe. bellum ſubi
to exarſit. ſepatio eſt ꝓpriū ſplendoris: ſchema qđ tamē non ni
mis: extollit partim quoniā unicū. tūc nāq; ſepationis fulgor ap
paret quādo qđ ſequit᷑. ſimiliter a ſepatur. partim quoniā coma
te abſolutū ē. Subito addit & nulla narratione futurū bellū liga
rius uideret᷑ potuiſſe ſuſpicari. exarſit. tranſlatō ē cōmodiſſima
quȩ cū ſubitā ex igne flāmā erupiſſe ante oculos ponat ardoris
etiā ac magnitudinis plena ē: & ꝓpter re; equa . uerbū trabitur. &
propter aſperā nimiū ſyllabaꝝ locutionē b⁹ cȩſi numerus: etiam
aſperitatis ē. conſtat enī ſpondeo bacchio & polibacchio: ꝗ qui
erant in Africa ante ab eo ꝗ ante audiſſent geri bellum ꝗ parari
uerīſimile fit qđ ſubito exarſerit. Quo audito parti oſtendit li
garū in maxīo motu omnium nullo ſe īplicari: negotio paſſu;
id uerīſil'e facit affectu ipſius qm̄ domū ſpectabat: & ad ſuos re
dire cupiebat. bic illud non omittā uerīſil'e; narrationē fieri ratio
nibus quȩ a circūſtātiis fluunt. rōnes tamen ita exponi ut rōnes
eſſe nō uideāt᷑: ita enī tāgūt᷑ ut & uis ſua uerīſimiliora faciat quȩ
dicimus: & orator nō argumētat᷑ qđ a narratōis tū genere: tū bre
uitate alienū ē. nec enī aut ꝓpter breuitatē cōmittēdū ut parū ue
rīſilis uidearis: aut ꝓpter uerīſilitudinē infirmationis genus inci
dendū qđ tn̄ in cauſa difficile adbibet᷑: & in diuina pro milone
oratione & bic in ipſa narrationis cōcluſione uidemus. ptī cupi
ditate ingn. ptitio. bic & ordinatio ad augendū poſitȩ ſunt: ut
ex boc ipſo appareat quātū ligarii fuerit deſideriū domū redire
qui nec dux quidē fieri paſſus ſit. Interī P. Varr⁹. būc arripuiſſe
dicit īperiū ut iſti⁹ cupiditate Ligarii anim⁹ meli⁹ diſcernat᷑. arri
puit dixit ut expreſſius uerbo cupiditatē oñdat. Breuiſſima bic
ſunt comata & ſepata: quȩ res breuitatis eſt. q̄uis primū uelocita
tis alterū illuſtri oratiōi cōueniat. Si tamē illud īperiū correctio
cū ueritatis ſit ad uerīſilitudinē ptinet: nullo publico cōſilio. ex
nūc cupiditatē Varri auget: ut ex bac cōtētōne probitas Ligarii
magis emineat. adbuc. C. Cȩſar: bȩc ē illa quā in rbetoricis com
monitionē appellauimus breuis quȩdam eorum quȩ dicta ſunt

Commonitio. in rhetoricis dicta

repetitio ad longā orōnē accōmodatiſſima: quā bic nō ea de cā
ſed attētionis criminū adbibuit q̄uis & ad ſeiūctionē ptineat.
In tria enī tpa totā rē Ligarii diuidit q̄rū tertiū in cōfirmatiōe ꝓ
ſequit᷑. Cōmonitionē ī duo tpa profectōis & remāſionis diſtri
buit. bic enī ordo rerū ē quē & narrādo ſeruauit: ita tn̄ quȩ narra
uit repetit ut dicēdi genus īmutet. Cōfirmare enī uidet᷑ cū adbuc
in confirmatōe non ſit ea quā ī ſex ptib⁹ orōnis cōnumerāt. pla
cet ergo nobis breuē quādā orōnis bāc appellare repetitionē
q̄uis & diuiſionis uires poſſideat: nō illius qua qbus de reb⁹ di
cturi ſum⁹ oñdimus quā diſtributionē appellam⁹. ſed illi⁹ qua
qd ī contrauerſia remaneat aperim⁹: q̄ ſeiūctio nobis appellata
ē. cū enī profectio uolūtatē būerit nō turpē remāſio neceſſitatē
boneſtā. concludit ex bꝭ duo bȩc tpa carere crīe q̄re relinqt᷑ tertiū
recriminoſum uideri. in quo qdē controuerſia conſiſtit quā nō
exprimit: ſed auditorē bac diuiſione tēporū admonuit: ut ex ſe
conſideret qđ facit: qm̄ difficile erat eā dicere: q̄ multiplex erat
ac uaria & figuris plena: ut latius iā expoſuimus. nā ſi ſeiūctiōis
eſt ſ̄m narrationē aperire qđ conueniat: idq; ex bis ipſis quȩ nar
rata ſunt cōprobare: ut qđ relinqt᷑ in controuerſiā ꝓſpiciat᷑. bic
locus cū duo prīa tpa nec accuſatores qdē recrīari poſſent: ī quo
conueniāt cū defenſore oñdit. itaq; relinqt᷑ tertiū tēpus contro
uerſiā cōtinere: quā tn̄ ut diximus exprimere clari⁹ orator nō po
terat. Tertiū ē tēpus. binc īcipit infirmatio in qua tertiū tēpus
qđ crīoſum fuiſſe e ſeiūctione apparuit. ꝓponit᷑ ſane ſciēdum
oratores nōnūq̄ ita oīa coniūgere ut unū idēq; & iis q̄ dicta ſūt
& iis q̄ dicēt᷑ queat accōmodari: qđ ad celādā artē continuādāq;
orōnē & ꝑparationē diſſimulādā plurimā ualet. buic dicēdi ge
neri trāſitio ē oppoſita quȩ cū de qbus dictū ſit cōmoneat & de
qbus dicēdū oñdat attētiores magis q̄ dociles facit auditores &
artē aperit. q̄re in ꝑcipiēdo ſȩpius adbibēda: in dicēdo ut ī facili
cā nō nūq̄: ita ī difficili fere nūq̄ qđ ſi ē crīoſum attenuat. Neceſ
ſitatis crimē ē nō purgat ergo ex neceſſitate ꝑ cōceſſionē: nō tn̄
crimē. nā cū uel ī Africa fuiſſe aduerſus Cȩſarē uel inde Tubero
nes expuliſſe tradituros cȩſari prouīciā: uel utrūq; ſil' crimē eſſet
qd ad boc crimē ſiue ſponte ſiue īuitus: qđ bic confirmat remā
ſerit in Africa Ligarius. profecto nec enī ſi neceſſitate remanſit:

Diuiſio duplex
Diſtributio
ſeiunctio

idcirco neceſſitate aduerſus Cęſarē quoq; uel ad repellēdos Tu
berones uidebatˀ īpelli. nō ergo purgat crimē nec fruſtra dr̄: ſed
inde q̄d agit neceſſitate crimen purgare uidetˀ & Cęſari mirabili
artificio purgationis ſpēm ſubiicit. Ligariū ſi potuiſſet ex afri
ca effugere cū fratribꝰ cęſarē ſecuturū fuiſſe: quod ita dicit ut ap
tius pene mihi q̄ figura patitˀ expſſum eſſe uideatˀ. Nemo ḡ cōtē
tionis nō cupidus ſi uim uerborū conſiderat negabit p figurā &
q̄dē aptā ſubiici a Cicerone cęſarianū uolūtate fuiſſe Lig. pom.
iuſum q̄m tpibus ideſt neceſſitati puiſſet. Nec dicendi uis de
moſthenica ē. hos enī duos uiros ego ſolū īuenio conari totis ui
ribꝰ ſummā cāę ī oppoſitū retorq̄re: ac ſi q̄d aduerſariis cōſiſtit
id incōſiſtēs facere q̄d ſibi ipſis nō conſiſtit conſiſtens ui oroīs
reddere. q̄d totū aut aptius aggrediūtˀ ſi cā patitˀ aut ſi clarū fieri
nō pōt auditori p figuras ſubiiciūt. Id hic factū p ſe ipſum unuſ
quiſq; ītelliget: ſi ſingula oratoris uerba diligēter examinet. Illud
notādū nō eſſe hūc locū depcatōis quē uolūtatē ī rhetoricis no
minamꝰ: ſed conceſſionis modū ex neceſſitate cōiecturali loco
firmatū. nā in depcatōe conſulto factū nō negamꝰ ueꝝ nō odio
ſed recto quodā officio cōmotos dicimus. hic cōſulto eum re
manſiſſe pclare negat: q̄d cōceſſionis ē. An ille ſi potuiſſet illic
effugere: cōiecturali loco neceſſitate nō uolūtate remāſiſſe eum
oñdit. nam cū neceſſitatē abfuiſſe nō uoluntatē ꝓpoſitū duplici
ter ſit: idq; in cōiectura duplici uerſari uideatˀ coniecturali loco
ad utrāq; partē. accōmodato abſoluitˀ. & affectus ex contētione
maior erūpit. utice inq̄t q̄ Romę: cū alienis q̄ cū ſuis ꝙ ait Ro
mę & cū ſuis. i. ꝙ uoluiſſet q̄d q̄m conſecutꝰ nō ē relinq̄tˀ utice
ac cū alienis neceſſitate fuiſſe. Nullus tn̄ credat coniecturalē ſta
tū hic eſſe nos arbitrari: ſed coniecturale q̄d ſiue cōiecturę locū
nā ſtatū incidere tūc putamus cū huiuſcemodi ē q̄d ꝓponitˀ ut
uires nō paruas hēat & locis pluribus tractetˀ. ſi uero unico loco
expeditˀ: nec originē cāę reſpicit. locū id dicimus eūq; eius ſtatus
noīe nūcupamus ī quo uerſari uidetˀ: & eius eſſe ſtatus locū non
dubitamus ex quo q̄d probatˀ emanat nec id ſine cā. nā & ſi uni
cuiq; ſtatuū ſuos locos attribuimus: coīcidere tn̄ tā ſtatus q̄ ſta
tuū locos tātoq; magis q̄to magis cōueniūt in ſecūdo nobis rhe
toricorū dictū ē: quare is locus cōiecturalis ē & locꝰ conceſſiōis

Coniecturalem ſtatum nō eſſe in cauſa ligariana. & quo differat ſtatus a loco. Nota.

Locus coniecturalis

nā ſi uniuerſa cōiectura cōceſſioni plerūq; accōmodatˀ: cū ab ad
uerſariis id q̄d purgatˀ negatˀ. fitq; tūc cōiectura quaſi cōceſſiōis
locus: cur & cōiecturalis locus cōceſſionis locus nō erit? Sed hęc
in rhetoricis latiꝰ dicta ſunt & p totū fere librū ſpſa ſubi pceptū
ē. ut ſi q̄d īcidit breuius q̄d ſit ac unico loco tractetˀ. locus appel
letˀ ſi maiores uires afferat multoſq; locos amplectatˀ: niſi a prīci
piis erūpat cāę ſtatus īcidens quo tāq̄ loco prīcipalis firmatˀ. Eſt
igitˀ is locus ab affectione q̄ res una ē ex iis q̄ pſonis attribuūtˀ: q
bus uoluntatē cōiecturę locus arguimꝰ quē affectū ut augeat ex
poliēdo ter repetit. idē enī fere ſenſus oīm ē. & cū expolitio pul
chrę uenuſtęq; oronis ſit nō hꝰ gr̄a ſed ut ī moratiōe magis mo
ueat hic adhibita ē. q̄d tūc maxīe facit cū aliis exornationibꝰ cō
iūgitˀ. nā nec ipſa uenuſtatē amittit: & q̄d ei annexū ē ī moratiōe
quā ab ipſa ſuſcipit magis mouet. ē aūt hic repetitōi coniūcta &
ea duplici ueloci & acri: quę tn̄ nō ita emīet quia nō a primo mē
bro expolitiōis īcipit: ſed duo poſtrema occupauit. ſimplicitas
quoq; ſua ſuppreſſa ē pti q̄m nō ſyllabis cōſtat pti q̄q; ītercualla
minīa comatū ꝓpter uelocitatē fieri neceſſe eſt. uerū cū repetitio
cęteras oēs exornatōes ut ui etiā gr̄a ſupet: oībuſq; pene dicendi
generibus cōueniat: q̄d facit ut ea crebrius oratores utātˀ. nō gra
uabor plura hic de ea dicere: latiuſq; q̄ propoſitū fortaſſis poſtu
lat euagari. Repetitionē in ſimplicem & duplicē ptimur. ſim
plex p ſingula mēbra uel comata uerbū in initio repetit duplex
tertiū primo reddit quartū ſecūdo: & cū pura ē. i. aliis exornatōi
bus uel ſchematis nō pmixta grauiſſima ſitˀ & iocūdiſſima ē. di
gnitatis & pulchritudinis plena ſi longioribꝰ mēbris cōponitur
nā ſi ſimplex & longiorē ambitū & multorū mēbrorū ac coma
tū in eodē repetitōis mēbro cumulū ac illuſtriſſima ſitˀ atq; pul
cherrīa ē. q̄d illa Ciceronis pro pficiēdo pom. quā oēs pene uſur
pare conātˀ aptiſſime oñdit. Teſtis ē Italia & cętera. Si ergo ſim
plex unica ē duplex oēm hāc gr̄a; & dignitatē multo maiorem
poſſidebit. ꝙ ſi mēbra repetitōis ſimplr̄. i. nō mēbris multis effe
rūtˀ: ſi lōgiora ſunt illuſtrāt oronē ut illa Pogii ī epl̄a ad Carolū
trimēbris. Illi ignaꝝ rerū oīm genuerūt. hic reddidit ſua opa do
ctiorē. illi tn̄ ut eēm effecerūt. hic ut eē; cū bonore & dignitate
illi alimēta corpis pbuerūt. hic aīum moribus formauit & recte

Status incidens q̄

De Repetitione in ſimplicem & duplicem diuiſa & de ei laude

Pogius in epiſtola ad Carolum

uiuendi inſtitutis.ceſis compoſita omnis repetitio uelocitatem
facit & gratiam non amittit.qd̓ illa bimembris clariſſimi uiri.L.
Iuſtiniani de laudibus Ca. confirmat:qui non diſcere:ſed remi
niſci. nõ apprehendere :ſed tenuiſſe prius omnia uiſus eſt. at ſi
dubitatõnis uel interrogationis ſpiritus ei adiungitur acris ſit.ꝙ
ſi ad hęc continuatio quędam adiicitur acrior qualis iſta eſt.An
ille ſi potuiſſet illic ullo modo euadere:utice potius q̃ Romae:
cum.P.actio q̃ cum concordiſſimis fratribꝰ: cum alienis eſſe q̃
cum ſuis maluiſſe.cõtinuationem hic nominamus: cum omnia
uerba unico uerbo cõcluduntur. dubitationis ergo ſpiritus cum
continuatõe duplici repetitioni infuſus mirabilem hic fecit acri-
moniam: quę etiam uelocitate q̃ breuiſſima comata faciũt adau
cta eſt. Velox enim oro nõnullã acrimonię aſpitatis ac uehemẽ
tię ſpẽm pbet.uerum quoniam in rhetoricis diximꝰ.ſi quid ſplẽ
doris acrimonię ĩmiſcetur uehementiam fieri.Nõ errabis ſi affe
ctu Ligarii uehementer expreſſo.hic auditorem agitari dixeris.
clauſulę nãqꝫ omnes ſplendoris ſunt pter penultimam quá meo
iudicio illuſtrem nõ poſuit. quoniam ſplendor eximius acrem
oronem qua hic pcipue opus erat:nõ parum infringit. in penulti
mo uero loco collocauit nõ caſu: ſed quoniá in cõtinuatis ſche
matis quę in fine uel prope finem ſunt totam ad ſe arripere orati
onem uident.in fine non poſuit quoniá ut acrior oratio eſt quę
aſcẽdit:ſic deiectio quę deſcẽdit qd̓ ſola tranſpoſitione unius
uerbi pſpicit.nec illud ptermittam ꝙ concordiſſimis ait: ut ſplẽ
dor clauſularum inſit nõ extet. utqꝫ uerbo aſpitatis uehementiá
iuuet. Eſt enim uehementia ſplendore aſperitate acrimonia con
poſita oronis forma.ſed cum nũq̃ orator ĩuentionem elocutõni
ſubiicere debeat. inſani enĩ oĩo eſt hominis propter elocutionẽ
aut pluribꝰ paucioribuſue uti uerbis aut alienis q̃ res poſtulet q̃tũ
re faciat quis non uiderit. nam ſi cõcordiſſimis erat fratribus Li
garius :hi autem ſemper Cęſarem ſecuti ſunt & ipſe Cęſarem ſe
cutus fuiſſet ſi ex Africa euadere potuiſſet:tantam uim unicum
habet ut uides uerbum:ſed ad repetitionẽ redeamus.Repetitio
tam ſimplex q̃ duplex ſi ſolum repetitio eſt. longioribus ac ſin
gulis & abſolutis membris pulchram ac uenuſtam facit oronem
breuioribꝰ ac comatis iocũdiorem magis non abſqꝫ uelocitate.

Leonardus iuſtinianus

Continuatio Schema

Repetitio

ꝙ ſi ſingula eiꝰ membra pluribus cõſtant.ſi quidem longioribꝰ
ac abſolutis grauem grãdemqꝫ multo magis. ſinautem comatis
uelocitatem non abſqꝫ ſuauitate.ſi tota pedet hęc omnia maiora
reddit ſi ĩterrogatiõis uel dubitatiõis ſpiritꝰ additur. ad acrimo
niam rapit maiorem ſi conuerſio quoqꝫ ineſt:quę tamen mobi-
lior ac uelocior eſt ſi comatis componitur:illuſtrior ſi membris
ꝙ ſi omnia concurrant duplicitas comata plura in uno cõuerſio
excitatio ſpiritus cuiꝰ ui etiam cõtinuari uidetur. duplicitas iam
iam nihil hoc ita compoſito ſchemate:uelocius acrius excitatiꝰ
inueniri poterit:cui etiam pulchritudo iuerit & uenuſtas maxĩa
propter duplicitatem quę ſimul ſuauiſſima eſt:maxime ſi trimẽ
brem excedat:qualis fere illa eſt Ciceronis.Maiores noſtri ſępe
mercatoribus atqꝫ nauiculatoribus ĩiurioſius tractatis bella geſſe
runt.uos ciuium Romanorum tot millium ĩmo nũcio atqꝫ uno
tempore necatis:quo tandem animo eſſe debetis!Legati erant ꝙ
appellati ſuperbius Corinthum patres noſtri totius Gręcię lumẽ
extinctam eſſe uoluerunt.uos eum regem inultũ eſſe patiemini
qui legatum populi Romani conſularem uirum uinculis ac uer
beribus omniqꝫ ſupplicio cruciatum necauit.Illi libertatem ciui-
um Romanorum ĩmunitam non tulerũt.uos uitam ereptam ne
glietis! ius legatõnis uerbo uiolatum illi perſecuti ſunt. uos lega
tum omni ſupplicio affectum relinquetis!auxit tamen longiori
bus membris hic ſplendorem & pulchritudinẽ Cicero quę fini-
ens corripuit:ut ad maiorem uim pcipitaret oratio: & duplicatõ
nis ſuauitas acrimonię obeſſet:uim eius retinuit iocunditatem
mutatione depreſſit.hęc diximꝰ ut ex his paucis plura qui legũt
inueniant.hęc cęteris etiam exornationibus accõmodanda ſunt
nam omnia ſchemata cum connectuntur ita cõmutantur: ut nec
ſuam penitus uim aut gratiam retineant: nec in alienam omnino
tranſeant:ſed compoſitum quid conficiát ad quod & membro
rum quãtitas:& uerborum uis & numeri ſonoritas conſiderãda
eſt ut qd̓ ex his omnibus reſultat dicendi genus capere poſſis.
Quę orationis compoſitio tribus modis fit. Primo membris
ſchematis:numero.Nam hic ut in numero.locationem ad clau
ſulam ſic uerba in membris includimus quibus omnibus forma

Cicero

dicendi ſimplex conſtituitur. Item cum ex integris dicēdi for
mis una redditur forma. Tertio cum huiꝰ generis membra illiꝰ
ſchemata alterius numerus & minutim hinc clauſula: illinc loca
tio inde uerba: ad unam componendam formam concurrunt q̃
ab iis quę magis extant appellare ſolemus. Horum trium nō mi
nore cura (ut arbitror) q̃ oporteat primū ī rhetoricis expoſuimꝰ
De reliquis nihil aut parum diximus: quoniā ad grauitatē eam
pertineret de qua in alio tempore ſi dabitur ocium dicere malui-
mus: ſed ad Ciceronē redeamus. Cum ipſa legatio confirmatio
rationis eſt a contrario dupliciter a legatione ac dignitate ad pri
uatum habitum a pace ad bellum: quam quidem rationē potuit
ita exprimere cum ipſa legatio quā geſſit in pace plena deſiderii
fuiſſet: ęquo animo priuatus eſſe potuit belli diſſidio diſtractꝰ
a fratribus. ſed maiorem locus acrimoniam q̃ explanationem
poſtulabat & cum explanationi acuties opponatur acrimonię fa
ueat: artificio eam adhibuit. methadus enim hęc acuti generis eſt
ut cum pauciora dicantur plura ipſius orationis ui atq; contextu
intelligantur: ut hic legationem primum plenam deſiderii dixit
erat autem conſequēs ad legationis contrariū. orationem dedu
cere. non autem id ſed belli diſſidium intulit. ſic & pluribus bre
uibus contractatis acrimoniam auget: & acute nimis oppſitum
ſuggerit. Alterum enim altero trahitur diſſidio. ſ. bello ęquo ani
mo a fratribus diſtrahi eum nō poſſe qui uel in pace fratrū amo
re ſolicitus erat: & qui in legatione ac dignitate ſuos deſiderauit
is priuatus magis deſiderauit. ita oratio breuior. ſenſus amplior
uis maior. adde ꝙ acutum genus figurę per ſubiectōnem aptiſſi
mū eſt. Schemate uero hęc oratio circūducit & ſpiritus excitatō
ne aſperior eſt: Idq; tria in unum confudit: ex ſubcontinuatione
circūductionem: ex ſpiritus cōmotōne aſperitatem: ex membro
rum ambitu ſplendorem: cui cętera conueniunt quę omnia cum
acuto per methodon genere grandem orationem uehementem
& figurę idoneam conficiunt. Nullum igitur habes. concluſio
hęc magis aperit figuram: licet enim poſtquam iudicis animum
rationibus attraximus apertius concludere. non tamen perdit ꝙ
figura ſit quāuis id q̊q; fieri poſſit: ut ꝙ figura tectū ꝓpoſuimꝰ

Ideae hermogenis Trapezuntie te e stulto in sanum faciunt

id rationibus cautus comproabtum pedetentim exponamus
ac demum ſic aperte concludimus: ut nullo modo tegi uide
atur: quadrimembris ergo collectio eſt. conſtat enim propo
ſitione ratione confirmatione concluſione. Id apprime notā
dum arbitror ꝙ cum propoſitum ſit. ꝙ ſi eſt criminoſum ne
ceſſitatis crimen eſt non uoluntatis in concluſione criminis:
ac uocabulo neceſſitatis omiſſo nullum habes. intulit alienę
uoluntatis argumentum: ut cum rationibus impulſus: audi-
toris animus bonā in ſe fuiſſe Ligarii uoluntatem credat: uel
non peccatum exiſtimet: uel ſi ad hoc adductus non eſt: ne-
ceſſitate exiſtimet quāuis & ſtatim proponens non omnino
dedit crimen ſed quaſi ſubdubitans ſi criminoſum ē inquit.
O clementiam admirabilem hic locus & ad miſericordiā
rapit auditoris animum: quę huius orationis radix eſt. & ad
recriminationem optime pręcedit: ut ipſe paulopoſt oſtēdet
ubi dicit. Atq; hęc preter ea de me & quonia; iam intulit. nul
lum igitur habes Cęſar adhuc in. Q. Ligario alienę a te uolū
tatis. nunc a rebus maioribus quę Cęſari glorię fuerāt ad mi-
ſericordiam impellit. Ita ergo locos uel argumentationes di
ſpoſuit ut oratio rebus creſcat & uehementiora demonſtrati
uis pręponantur. qđ tam in partibus argumentationum q̃ in
ter ipſas argumentationes in quarto: cum de diſpoſitione ar-
gumentationis ageremus fieri debere docuimus. nam ſiue ni
hil ſiue aduerſus ſe feciſſe ligariū: cęſarianūq; uolūtate credi
dit quod in ſuperioribus ſubiiciebat: ac ideo neq; pręponens
omnino crimen dedit & concludens duo uerba propoſitio-
nis pręteriit: quę tamen omiſſa non uicioſam fecerūt conclu
ſionem: quę ad eundem ſenſum etiam abſq; illis accedere ui
detur: ſiue igitur illud credidit ſiue neceſſitate crimen cōmiſ
ſum ſuſpicatus ſit: multo maius ē uel ſpōte ſua iis ignouiſſe:
qui eum conſilio inſecuti ſunt. Pręterea hęc admiratio fauo
rem ex perſona iudicis conciliat: nō ꝙ ſentētia exordii uſus
ſit. tunc enim ſententiam exordii interpoſitam putamus quā
do qđ dicitur: ad enī partis quę agitur paruū: ad exordii finē
plurimum ualet. itaq; adhibetur magis ut auditorē conciliet

Syllogismus seu collec. quadrimembris

q̃ ad aliud. hic uero locꝰ miſericordię initiũ eſt. quam quidẽ
pręcipue tanquã firmiſſimam hic in ingreſſu fere cauſę uolũ
tate prius rei comprobata & in poſtremis collocauit. Clemẽ
tiam enim Cęſaris in manifeſtos hoſtes pręḋicat ut clemẽtio
rem ipſum in Ligarium reddat: qui uel nihil uel coactus pec
cauit. Eſt ergo hic locus deprecationis qui attributio nobis — Attributio
in rhetoricis appellatus eſt. M. C. apud te a ſe incipit ut in Tu
berones cõmodius labatur: & ex utriſq; quaſi a propriis exẽ
plis clementia Cęſaris augeatur. nam ſi domeſticis magis q̃
externis exemplis mouemur: ſuis multomagis cęſarem com
moueri neceſſe eſt qui in hac ipſa cauſa eos accuſatores ac de
fenſores audiat quibus ignouit. nec tuas cogitationes exape
rit quãtum confidat: qui uel de animo ipſius cęſaris certiorẽ
ſe eſſe oſtendit. Apud quẽ igitur hoc di. nẽpe dixit qđ fecit
nũc quomodo in eum cęſar ſe habuit oſtendit. ita ipſius Cę
ſaris exemplo cęſarem mitigat. Vide quęſo tu. cõuerſio ad
aduerſarium acris eſt & a maiore infert minꝰ. magis enĩ qſq;
celari ſua crimina cupit q̃ aliena. hęc uerbis quoq; auxit. ſigni
ficantius enim dicere eſt q̃ confiteri. pręterea conuerſione hac
utitur q̃ in prioris exempli concluſione quę etiã ad confeſſio
nem pertineat. Viderat enĩ tuberones ĩ dicẽdo ueritos fuiſſe
ne defenſor negaret. nẽpe qui teſtes etiã adduxerãt. quare Ci
cero ut grauis orator cum manifeſtam intẽtionẽ accuſatoris
negare integrum non eſſet. miſericordia cęſaris magis fretus
ad confeſſionẽ refugit. Forma hꝰ particulę dignitas eſt. idq;
ex omnibus pene partibus. nam res cum ipſis gloriamur tãq̃
bene geſtis ſplendoris ſunt. cum eis non gloriamur nec tamẽ
formidinẽ nobis inducũt: a dignitate alienę non ſunt. quam
cęteris pene omnibus nõ in miſericordia proſequit̃. neceſſe ẽ
enim ſi te nihil formidare oſtendere uelis illa methodo uti
qua ſine omni dubitatione dare breuiterq; omnia efferũtur.
uide q̃ nõ re. bimẽbris repetitio cum primũ membrũ breuius
habeat neceſſitatis eſt. feſtinãte quaſi orator ad qđ dicturus
eſt. nec pulchritudinẽ ullam facit. nõ tãtum quoniã ad tertiũ
membrũ peruentũ non eſt. quãtũ quoniã conuerſio & ĩperiũ

ubiq; frangere pulchritudinẽ ſolet. Lux liberalitas tranſlatio
dignitatis eſt & ut augeat hic poſita eſt. Suſcepto bello. ſolo
membro mutauit formam ex dignitate in ſplẽdorẽ: ut quaſi
hac re gloriari uideatur. Sumpta cõtra te clauſula ſplendoris
eſt monoſyllaba tamẽ dictione in fine poſita exaſperatur: ut
qđ re aſperum ẽ in animũ per aures ṽbo aſperiꝰ illibat̃. Apud
quem igitur. Interrogãtis ſpiritus hic dignitatis eſt: quoniã
fiduciam auget qui cum hęc ſciret repetitio trimembris. non
tam pulchra & uelox q̃ dignitatis plena: duo tãtũ a dignitate
aliena ſunt. Schemata. articulus laude pręḋicatione litteris. ue
loce enim & ceſa per ſingula uerba oratione demonſtrationẽ
adaugere opus erat. & conuerſio uide quęſo tu. Nam cõuer
ſio dignitatis inimica eſt. Atq; hęc pręterea de. pręparatio ad
recriminationẽ & ne uideatur. odio aut ira cõmotus recrimi
nari cõmemorat de ſe prius dixiſſe: & cur glorię faueat tube
ronis oſtendit uel propter propinquã. correpetitio uenuſtatis
abſolutis membris edita & ſingulis. Sed hoc quęro. quis pu.
recriminatur artificioſiſſime. nam ne aduerſariorum peccatis
reo impunitatem compare uelle uideatur. poſtquã de ſe ipſo
dixit. Tum demum in aduerſarios conuertitur. & tam ſuum
q̃ illorum crimẽ: quoniam utriſq; ignotum ſit ut quaſi exem
plis mirabilem clemẽtiam Cęſaris confirmaret: in mediũ ad
duxit. ſed ſuum dignitate orationis ac ſplendore decorauit
aduerſariorum acri & uehementi inſecutus eſt: quãobrem ne
orationis impetu: ut in odium Cęſaris tuberones impelleret
in ipſos ferri acriter uideret̃. paulopoſt ad me reuertar inquit
iiſdem in armis fui. poſtremo ſimul ambo coniũgit. qđ aũt
aliud egimus tu &. Sic demum concludit hunc dep̃cationis
primum locum in quo cęſaris clementiam ample propoſuit.
quam Romę a perſona ipſius Cęſaris tractam occultius fir
mauit. quippe qui tanta eſſet manſuetudine ut Ciceronem au
diret alios defendẽtem in ea uoluntate non fuiſſe in qua ipſe
fuiſſet. ꝙ in ea ipſa uoluntate fuiſſet: alia ratione a conſulto
factis a perſona ibi probat. Suſcepto bello ce. exẽplo deinde

confirmat clementem eſſe Cęſarem cum dicit. Nempe apud
eum cui interrogationem propoſuit. Apud quem igitur? &
exuſcitaret auditorem & attentiorem faceret: quo totā hanc
rem attentus arriperet. Tuberonis quoqꝫ facto īgenioſiſſime
ſic allato ut & ad miſericordiam animum auditoris trahat:
& aduerſarium recriminetur. locum concludit per collationē
quadrimembrem. habet enim propoſitionem clementię rati
onem a perſona Cęſaris. i. ab eo quod tunc faceret. nam facta
perſonis attribuūtur. confirmationem ab exemplis duobus:
quę quoniam ad clementiam qua uſus iam fuerat reducūtur
Non repugnabimus ſi quis ſecundo loco argumētatōnis ad
iungat & trimembrem putet collectionem concluſionem de
niqꝫ habet per conuerſionem ad auditorem. Quorum igitur
impuni. acrem quoniam & exempla cōmemorat & recrimīa
tionis uim retinet. His ita dictis alteram elocutionis partē
huius loci q̄breuiſſime aperiamus. duobus enim dicendi ge-
neribus uſus eſt: dignitate & uehementia illud factum ſuum
poſtulabat. hęc aduerſarii factum flagitabat. inter utrunqꝫ ta
men aſperrimis poſuit illud breuiſſimuꝫ. Quis putet eſſe cri
men qđ locatione aſperum eſt: & ultima clauſula quę duobꝰ
bachiis conſtat: qui cęteris eiuſdem per membrum excenatio
nis clauſulis nō conueniūt: quiqꝫ duas dictiones aſperas reti
nent exaſperātur nec uelocitate ſolum non caret oratio: ſed
curſu quodam incitari uidetur. primo clauſulis quę preter ul
timam in breues exeunt pedes. membris deinde parum lōgis
demum exornatōne quā membrum appellamus quę & ſi pul
chritudini magis attribuatur: tamē quoniam preter membro
rum inter ſe connexionem breuiſſime quoqꝫ redditionis uis
ineſt curſu nō caret. Quid enim tubero. uehemētia mirabilis
connexorum enim uelocitas & breuitate membroruꝫ: & ceſa
orationis propter articulum. ſplendor & clauſulis acrimonia
& aſperitas ex conuerſione ac ex ſuſcitatiōe ſpiritus: quę om
nia ne minus exaſperent agnominatione dicta ſunt: cuius in-
greſſu ex exitu paululū arridet. ſimiliter deſinens ad hęc ipſa

agnominatio cum longior ſit abſolutione auxit omnia: ſine
qua fieri non poteſt. abſoluta enim oratio quoniā diſtinctio
ribus conſtat membris inſignitiorem uim omnem orationis
facit illud memoria tenēdum eſt: quādocūqꝫ nimium excita
ta & ardoris plena oratio conficitur obſeruandum eſſe ut pri
ma eius membra: quaſi quietiore adhuc animo integrioreqꝫ
ſpiritu efferantur. longiora ſint quę prope finem ſunt breuio
ra: quę proxime breuiſſima īmo per articulum ceſa feruēte iā
oratore ac fatigato ſpiritu plura connectere uolēti: ultima lō
giuſcula ut quaſi deſinēs ardor: animi omnes uires effundere
conetur. Quę res maxime facit ut cum naturam ipſam ſequa
mur ipſarum rerum ui non dedita opera concitari uideamur
qđ tamen abſolutioni non comprehenſioni conuenire uide-
tur. Nam circuitus hoc maxime proprium eſt ut uehementer
breuius exeat illuſtrior prolixius qđ accidit quia colligit ſpi
ritum circuitus: & ui precedentium rerum qđ ſequitur infert
quare quāto breuius habet ultimum tantomagis ſe cogit ora
tio. At ubi per abſolutionem multa uehementius dicūtur eo
quietior eſt ſpiritꝰ quo diſtinctiora ſunt ſpatia & maiora in
terualla: quę niſi ego pacto quo diximus ipſum exagites nō
nimis mouebis. Nam ſi non mouet niſi motus cōcitata uox
uexatuſqꝫ uario ſpiritus cum penetret animam non poteſt nō
exagitare auditorem. Ad hęc illud obſeruandum duplex cō
par ineſſe primum bimembrem alterum quinqꝫmembre quā
uis ego primum articulo attribuerim. tum quia impetu ſpiri-
tus ſuperioribus coniungere. tum quia a repetitione a ſequen
tibus ſeparatur. Vltimum quoqꝫ tum repetitiōe bimembri
interpoſita. tum quietiore ſpiritu diſtrahatur: quę diſtractio
cōparis ſuauitatem frangit: & enim omnes exornatiōes quę
multitudine membrorum iocundę ſunt. cum huc atque illuc
ſchematis ſpiritu membra diripiuntur quātum iocunditatis
amittūt tm̄ g̃uitati aſſumūt. ſꝫ illđ cōſideremꝰ nimis urgeo la
tēt. g̃uitatis ē. nā cū dicat nolle āpliꝰ adoleſcētē urgere: ſic ad
ſe reuertiē ut eū nō dimittat & ab acrīonia nō recedat. nēpe q

Compar duplex

etiam ipſam concluſionem acrius intulit circuitu bimembri
& illuſtri. comparitas enim membrorum ut per ſe iocunda
eſt: ſic reditioni cōnexa & circuitu cōfuſa illuſtris redditur
ſed ſplendor minuitur paucitate membrorū circuitus uis cre
ſcit: qui ſi primo membro longiore proferatur uehementior
ſin breuiore ſplendidior fiet. Atq; in cauſa hac. pręparatio ad
alteram recriminatōnis partem. Qui homo tum inge. laudat
aduerſarios ab attributis perſonę ut uideatur rerū ueritate nō
odio in eos inuehi. Nam ſi iudi antequā crimen crudelitatis
inferat. auxit iudicio patris. Arguis fatentem. Secūda recri
minationis pars q̄q̄ in eam maxime recriminationē appellare
ſileamus: quę in idem crimen rapit: ut in p̄cedenti factum eſt
latius tamē hic recriminationis capto uocabulo cūcta quę ad
uerſario crimini dantur: recrimīationi attribuimus. cui9 ſunt
partes duę. una quę in idem rapit de qua iam dictum eſt. alte
ra qua crudelitatis aduerſariū nimię arguit. Hui9 ſunt parti
culę quatuor. Prima ꝙ contra mores roma. ſanguinem tuū
petat. Altera ꝙ irrūpat in fletum ſupplicis. Tertia de primo
aditu ipſius ad iudicē qui locus eſſe & deprecatione alienus
non eſt. Vltima comparatio criminū. Primā ergo particulā
collectione tractat quę in iuridiciali abſoluta perſona conie
cturaq; conſtituta eſt. Arguis. Hoc totum uſq; ad illud
condemnetᷣ ſed necetur. & quaſi propoſitionē poſuerit hab;
cauſam aut fateatur accuſare. Hęc non modo mirabilia. īter
ponit breuiſſimam exordii ſentētiam. de mirabili eni; p̄rodi
giiq; ſimili re dicturū pollicetur & attētiorem facit auditorē
Non habet eam uim accuſationis. Propoſitio in iuridiciali
abſoluta & coniecturali duplici ſimul: ita tamē ut maiorem
coniecturalis uim habeat. Iuridiciale magis oſtentet. id ideo
fit ꝙ poſt propoſitionē ratio iuridicialis ſtatim ſubiicitᷣ qua
oſtenditur necem exulis hoīs nullum unquā petiiſſe. qm̄ cru
deliſſimū ſit. q̄re q̄litate p̄poſitōis roborata qđ cōiecturale
ē. confirmatōis loco repetitᷣ. nā qd aliud agis q̄ ut occidatᷣ ab
ſoluitᷣq; breuiſſime loco a factis enūeratōe bimēbri & nc̄cia.

accuſas non ut dānetur: ſed ut occidatur. damnatio exilii eſt
ipſe exulat. non ergo ut damnetᷣ. reſtat ergo alterum. id ipſu;
coniecturale paululum poſt eo uehementius quo breuius ea-
dem enumerationis ui repetit iuridiciale tamen etiā interſerit
At iſtud ne apud eum quidem. ita hic recriminationis locus
duobus teſtibus compoſitus eſt. hoc egit ciuis Ro. ante te a
conſuetudine. ſicut in eadē oppoſitorū doctrina eſt ſic nega
tionem ad affirmationis ſedem reducimus. hęc ſi mō ratiōis
dicta nō ſunt eius tamē locum tenent. nec enī omnia oportet
uehemētius colligere ſed ſolutioribus in ipſis quoq; argumē
tationibus uti mēbris qđ tūc maxime faciundum eſt: cū ipſa
rerū uis tāta eſt: ut orationis ui parum egeat: qđ huic loco ac
cidit. ſatis enī erat ſolum cōmemorare barbarorū hoc nō ro-
manorum moris eſſe. nam quid aliud agis! cōfirmatō. Nam
& ſi a maiore minore ſimili cōtrario ęquali exemplo trahi cō
firmationem in rhetoricis dicim9. ſed illud quoq; addidim9
confirmationē ſic ferri ad rōnem queādmodū ad ipſam pro
poſitionem ratio fertur. qđ ita propriū eſt confirmationis ut
cum id perſpiciamus ambigendū non ſit confirmationē eſſe
qđ dicitur nec mirari debemus ſi nōnūquā circūſtantiis con
firmamus: cum confirmatōis locis rationē quoq; adducam9
nam ſi qđ propoſitum ſtatī: confirmationis locis cōprobatᷣ
ac deinde concluditᷣ nihil ſubītelligi quicq̄ poſſit abſq; con
firmatōne. contexi orationē neceſſario dicem9: cum uero rō
pręcedit quicquid confirmatōis locis dicitᷣ. confirmationem
eſſe putabamus etiā ſi minus ad rationem magis ad propoſi
tionem accōmodari uideatur nam quid aliud agis. romę ne
ſit! ad illud fertur uſq; ad ſanguinē incitare ſolent. confirmat
ergo ex facto ipſi9 tuberonis ex attributis perſonę: agitq; to
tam hanc confirmatōnē repetitione. tum illuſtra quia pendet
nō antecedēte uerbo. tum ſuaui multitudine membrorū q̄uis
infringatᷣ ſuanitas eius interrogatōne quę maxime tūc aſpera
eſt quādo arguit: & quādo locus breuior erat expolitōe extē
ditur quę tamē magis exaſperat: cū ea quę ī uno prīe noīe cō-
tinētur latius enumeret ut crudelior uideatᷣ: qui his omnibus

carentibus accuſet:& quoniā bis contētus non eſt.qđ maius
bis ſit poſtere uideať. id autem non niſi mors eſt. acris ergo
bic expolitio eſt:quam tamē non ſchema ſed methodon pu
tamus.eſt nāq; id eiꝰ maxime propriū ut cum īmorari faciat.
maiora reddat quę dicimus.itaq; aſpera aſperiora.acria acrio
ra.ſuauia ī moratione ſuauiora efficit. Ne ſit in pría.ultimū
poſuit repetitionis membrū qđ primum recte eſſe non pōt.
nam quę continentur pręponi debent qđ continet inferri.ut
omnia includat.quare nō ita recte dixerim.noli facere ne do
mine cum uxore ne cum liberis ſim.rectiꝰ noli cōmittere. ne
cum uxore:ne cū liberis ne domi ſim. Ecōtra rectius dicitur
ſi negationē abſtuleris.fac in patria cum parentibus cū uxore
cum liberis ſim.nam cum res buiuſmodi ſit ut eneruis uidea
tur niſi creſcat oratio.niſi creſcat oratio in negatione qđ con
tinet malus eſt in affirmatione quę continētur ampliora: qui
enim patria caret & iis quę continētur in patria caret. ſed qui
in patria eſt non ſtatim cū chariſſimiſs ē. Repetitionis uero
ultima membra multo breuiora ſunt. quoniā non eo bic im
petu currit oratō ut neceſſe ſit poſtquā ad minima corruerit
ad longiuſcula reſpiratur ut ſubſtentari uideatur. Num eſt?
num poteſt?mutauit repetitionem & retinuit exiſtimationē;
nec enim poteſt aliter ad concluſionem bic feſtinare oratio?
Probibetur exulat.duobus bis uerbis quaſi per expollitū arti
culum breuiſſime qđ antecedit expreſſit . per dubitationem
enim probatum qđ eſt ad inferendam concluſionem parum
es utile.non tu ergo bunc patria priuare qua caret ſed uita uis
dicit qđ a ſuperioribus ſequitur aſperrime: ut orationis aſpe
ritatis maior crudelitatis appareat facies.cōuerſio ſchema ce
leritatis & acrimonię eſt quę cum ab aſperitate alienę nō ſint

Conuerſio ſchema

compoſitione tamen penitus borrent.nam & pedes īter ſe bu
ius membri minime cōueniunt. Bachius enim balimbachio
contrarius eſt & ambo diſpōdeo & epitrito non congruētes
deinde biatus ē nō paruus.pręterea pri.& tri.diuerſę platiōis
ſyllabę.ſilr qua & ca.ſil poſite & uis uniꝰ ſyllabę uerbū exili
uocali & unica conſonāte terminatū producte cum proferri

debeat id ipſum qđ ſignificat ſpiritum uiolentat. Inicium uero
membri & ſi diſpondeus eſſe poteſt magnificꝰ profecto nume
rus firmus & ſtabilis tamen quoniam quatuor ſyllabarū pes tres
dictiones complexus eſt diſtrabitur ac(ut ita dicam)diſſipatur
ſonoritas ſua:qđ & in clauſula paſſus eſt:ubi & aſperior eſt ulti
mi uerbi aſperitate:& quoniam omnis pes quadris ſyllabis duri
or eſt:ſi in monaſyllabum uerbum exit q̃ ſi e monaſyllabo oriať
Ad iſtud ne apud eum quidem.redit ad iuridicialem confirma
tionem.ſolent enim nonnūquā oratores ad eius qđ reliquerunt
(poſtquā rationibꝰ nōnullis quippiam incluſerint)confirmatio
nem redire:quod plerūq; fit uel cum impetꝰ quidam dicendi ad
inferendum deducit qđ buic loco accidit:uel cum ea eſt rationū
uis:& niſi colligas qđ ſequitur antequā confirmes debilitari ac
concidere uideatur. confirmatio igitur bęc ad illud fertur. Hoc
egit ciuis Romanus ante te.Nemo eſt autem quaſi ab exemplo
maiore.quę tamen crude.oſtendit differentiam perſonarum: ut
acerbius uideatur id apud ultorem crudelitatis agi qđ apud cru
delitatis principem nemo ro.egerat. Ego uero iſtud non poſco
bi.ita.me.ponit qđ obiici poterat & concurrit boc eſt aſſentire
uidetur tam iudici q̃ aduerſario mirifice. ſimul enim & cōcurrit
& qđ inciderat.binc id quoq; colligit ſanguinem.ſ.Ligarii peti
& ad alteram partem crudelitatis pręparat . Noui enim te.noui
pat.abſoluta breuior trimembris repetitō ſuauitatis eſt maxime
cum argumentationis iocunditas ineſſe ei uideatur: quāuis locꝰ
etiam grauitas inſit:quoniam quāto uerbis mitior tanto re aſpe
rior eſt.ſtudia deniq; īmoratur in laude aduerſarii: ut ex attribu
tis perſonę fortūa & ſtudiis illud inferat. Itaq; certe ſcio uos nō
ſan.p.ſed.p.attenditis res enim eo ſpe purgata intentione aduer
ſarii loco imprudentię infert:ex factis breuius id ipſum. Accuſa
toris autem intentio quadruplex eſt. ultima qua rei pena īcendit
qua genera non diſcernimus uel qua cauſas diſtinguimus eam
quoniam tota oratio reſpicit:iudicatōnem appellamus cuius tā
ultimum principiū q̃ alteram partem:eodē uocabulo nūcupamꝰ
ultimā ẜ bic intētionē aduerſarioꝝ nō ēe ſanguīs leuioribꝰ argu
mētis ab attributis pſonę cōcludit:at a factis:qm̄ ligariꝰ ī exilio

eſſet: atque ideo prima id accuſatoris intentio eſſet non poſſet
neqꝫ propinquam ſine cauſa uideretur aſſumere: nullā aliā oſten
dit q̈ ſanguinis. quoniam nulla alia exilio grauior: itaqꝫ hic locꝰ
figuratus eſt ductu contrario. Qui eſt igitur alia preter mortem
ſi enim in exilio uelocitas ſchemate breuitate membrorū. breui
iniectione: quę ueritatē quoqꝫ conficit & deniqꝫ duplicitati tro-
chei clauſula. Schema ſubcontinuatio eſt: quę uelocitatem facit
paucis abſoluta: cuiꝰ uī nō ſimplicē abſolutionē arbitramur. nā
alię quietiores ſunt & quaſi fixę aſtabiles quę tamē redditionis
breuitate uelocitatis ſpeciem prębent. alię ſpeciē mouent & ſolli
citant ac impellunt ad ſenſus abſolutōnem. quapropter hūc mo
dum gręce   appellamus: qđ fit cum continuatione
concitatus ſpūs incidit. huius ſubcōtinuationes ſemper ueloces
ſunt. uerum breuiter & prępoſitę & redditę nelociſſime. efferē
autem hic locus per enumerationem bipertitam. nam ſi ſceleris
poena aut exilium eſt: aut ſanguis: & exilio contētus non es: ſan
guinem ergo petis. An ne ignoſcatur uelociſſime mēbro interro
gatione cum exſuſcitatione trochaico numero ac clauſula id in
tulit. qđ aduerſarii ultimo intendebāt: quo genere tum potiſſi-
mum utimur: cum res ipſa fiduciam pręhet. uerū ad hoc id etiā
coegit Ciceronem qđ alterum enumerationis membrorum niſi
cito ei ſuccurret fluctuabat. Contentus nāqꝫ adeo ſum exilio di
ceret aduerſarius ut nō propter ſanguinem accuſem: ſed ne reuo
cetur cui cito remedium apponit non aſſeueratiōe ſed id quo re
fugere poſſet: & enumerationem refellere acerbiꝰ atqꝫ crudelius
oſtendendo. Hoc uero multo acerbius multoqꝫ gra. rem quam
nos do. uſqꝫ ad illud uocē prohibebis. huius loci propoſitio eſt
quę longior neceſſario eſt. Et enī res quę honeſta poteſt eſſe. ſi
tanquā turpis proponatur quoniā id natura ipſius non patitur:
niſi alia quadā circunſtantia turpitudo annexa oſtendatur. non
eſt ut turpis proponēda. atqꝫ poſtulat ne qđ domi petis cōſequa
ris. non ſtatī crudeliter poſtulat: quare ad rem ipſam. aliā quoqꝫ
circūſtantiā aſſumere oportebat. Aſſumitē autē hic modus quo
res circūducitē: qui niſi latius ꝓtēdatē uires orōni nō ſubmīſtrāt
& pſonę qualitatē, qua mirifice auditorē conciliat. non omnino

Enumeratio bipartita

cauſę qualitate neglecta. eſt autē locus diffinitionis comparatio
Si cum hoc fe. fictorium eſt qđ quoniā aut maiorum uel mino
rum inciſione: aut ſimilium uel oppoſitorum enumeratōne con
ficitur: reſqꝫ ipſa nec īciſionem nec enumerationem ſuſcipiet. In
cidit per expolitionem. ut cum plura & ſimilia exponere uideatē
uires fictorium proprias non amittat. Eſt ergo inciſionis ſpecies
in ſimilibus nec enim poſſunt non uideri ſimilia quę ſoli expo
litione fiunt diuerſa: quę breui repetitōe complexus eſt. ut nec a
uelocitate habeat oratio & multitudo ui eius ſchematis expreſſi
or uideatur: qđ in eadem re penitus fieri non poteſt. confingitur
autem minus quoniam ab iis quę unum & idem fere ſignificat ī
maius illud irrupit: quāto id durius qđ nos do. pe. id. Illud iam
in rhetoricis diximus: ne quis dubitet maius & minus ut oppoſi
ta ſunt. ſic oppoſitam uim poſſidere: ac ubi ab affirmatione in
affirmatione procedimus ſi in perſonis locus eſt. ibi ab negatiōe
ad negationem: ſi in negotiis & ubi econuerſo in perſonis In ne
gotiis quoqꝫ econuerſo. quam diuerſitatem in his rebus eſſe ītel
leximus: quę minus complectuntur & continent. nam in cęteris
perſonarum ratio adhibēda eſt: cui rei hoc fictoriū teſtimoniū
pręhet cum a minore maius acriter aſſerat. Et ut ſpero non fru.
hic auditorem iniectione breui conciliat. Ibi & in tali mīa mul.
& hoc ipſum facit: & in aduerſarium circunfuſi populi accumu-
lat inuidiam. Eſt autem totus hic locus ueloci genere conſcriptꝰ
iis fere rationibus quas modo expoſuimus cui etiam acrimonia
ineſt propter interrogationes exſuſcitationes aduerſiones: q̈uis
& alioquin uelocitas acrimōię finitīa ſit. quę genera iūcta ſi pu
ra ſunt in aſperitatem incidunt: quā tum repetitōnis uenuſtas: tū
traductionis ſuauitas: tum nonnullorum membrorum pulchri-
tudo & ſplendor facile confrīgit traductiorem bis ponit. Quę
eſt igitur alia preter mortem! & ſi cum hoc domi faceremus: qđ
etiam fe. ut membra hęc ꝙ nos domi pe. et. nos iace. & in tali mi
ſeria. hęc īquā membra pulchra atqꝫ illuſtria ſunt. ita uelocitatis
nimię ac acrimonię ꝑcipitationem repetitionis ac traductionis:
tam uenuſtate q̈ iocunditate: & trium membrorū īteriectio ſplē
dore cōdiuiti: quę formę cū ī unū conflātur uehemētiā reddūt.
Dicā plane. cc. qđ ſentio cōuerſus ad auditorē genus q̊qꝫ dicēdi

De locis à maiore & minore

a uehētia in ſplendorem uertit. quare or̄o lōgioribus mēbris fa
ciliore locatōe illuſtrioribus clauſulis ſibi cōpoſita ē: nec cōuer
ſio queq̄ turbet ꝙ ab hoc gn̄e alienior ſit. nullus eī niſi earū rerū
īperitus dubitabit cūcta quę ſpōte ſua diuerſa ſunt ſi qs naturā
ſuā & formā aīo ſepet atq; cōplectať cū rebus uī addūt id genus
cōficere ꝙ res. i. ſentētię poſtulant. ea uero hic res afferť qua iure
auditor exultet eāq; magis extollit cōuerſio. auget igiť cōuerſio
ſplēdorē nō minuit. Eſt aūt ab attributis pſonę ab hūanitate nā
inſita cęſari unde ſibi eū cōciliat: īmo ut ignoſcat cogit. redūda
ret iſta uictoria: illuſtriſſima clauſula q̄ antipaſti trochei ionici a
maiore numero ſonat. ſuntq; oēs fere nobiles. nāq; qđ ſentio io
nicus a maiore ē. Aliis miſericordē peō. tertius duplicatus. Liga
riū nō fuiſſe diiāb⁹ cū ditrocheo eē uelle⁹ ferme elroicha. mēda
ciū ionica tū affuiſſent heroica. nec deinceps ſiľes cōſequūť. qm̄
ad ceſum atq; minutū genus deſcēdit: qđ noles clauſulas nō pa
tiť. q̄multi enī eēnt de ui hęc rō & cōtrarii & minoris: uī h; cōtra
rii. ſi enī uicti ne ſis miſericors petūt qd faciēt uictores! minoris
ꝙ ſi etiā qb⁹ ignouiſti ne aliorū miſerearis poſtulāt: multos qui
tecū uicerūt idē petituros credēdū ē. hos locos ſua etiā ſponte fi
nitimos ut magis confirmet arte cōplexus ē. cū enī q̄ multi de ui
ctoribus dixerit: conſequēs erat ſi ſolā contrarii uī retinere uolu
iſſet. illud inferre cū & ii qui uicti ſunt nolent te eē miſericordē.
Veꝝ qm̄ illis ipſis uictis ueniā dedit qbus ignouiſti īqt. ita par
ua mutatione & clemētiā Cęſaris extulit cum dicat ignouiſti: &
odium in aduerſarios concitat ꝙ nolint aliis q̄ ipſi impetrarunt
ueniā dari & contrarii ac minoris uiribus ſimul impellit. Nec eī
auſcultādi ſunt ſi qui nō magis ignorātia q̄ hebetudine cum e di
uerſis locis fluere argumēta quędā audiāt. locos nō eſſe aſſignā
dos aſſerāt. qm̄ dubiū ſit unde trahať argumētū uno poti⁹ conť
faciēdū altiuſq; pſpiciēdū ſi q̄ ab uno loco manare uideť. in plī
bus radices eo alti⁹ q̄ occulti⁹ iaciāt maxīe cū robuſtiores trūcos
ualidiores ramos: generoſioreſq; frcūs oñdūt. grauis eī oratoris
ē paucis uerbis plā cōplecti: & ūdiq; cōmunire or̄onē qđ facē nō
poterit niſi multoꝝ ſiľ argumētorū ui aīm auditoris aggrediať.
Vtrū uero ut genera formęq; dicēdi cū in unū confluūt: unum
ex ſe cōpoſitū reddūt. genus qđ ptis uocabulo ſi ei nomē īditū

// Jmmo

nō ſit appellamus: ſic & in ſuētione: tā in ſtatibus q̄ in locis: ſiue
prīcipalibus ſiue ſecūdariis cū ad idē plerūq; cōcurrāt unā uī ex
diuerſis cōpoſitā auditorē occupare credēdū ſit. an ipſa multitu
do rerū audientē īuadat: & ſi eius cognitio tā ad ſpeculādā q̄ ad
dicendū nō ſit īutilis: tn̄ ī pn̄tiarū relinquať uel qm̄ ad grauitatē
ptinet de qua nihil aut paꝝ dixim⁹: qđ putabam⁹ niſi de ea pce
pta edanť nō nimiū nos legentibus profuturos: uel qm̄ ueriti ſu
mus: ne nōnullis ad oſtentationē ſcribere uideremur: ſi latius eā rē
hic explanarem⁹: quę ſine naturę rerū diſciplina explicari nō pōt
Verū orator ubiq; uidebit qd facto opus ſit: multitudīe poti⁹
incūbendū an quāto paucioriꝰ tāto robuſtioribus irruendū: &
numerū ne rerū or̄o p ſe ferre debeat: aut inciſione plura uel iun
ctione pauciora oſtentare argumēta. credatq; nō pſpicatiorē ēe
ſenſum auriū q̄ oculorū quib⁹ quodcunq; obiiciť. quare nec di
cēdi quidē perit⁹ cū audiat ſtatī ſed cū acrius conſideret aīo pci
pit. ꝙ ſi probare cęſari po. confingit miuus ex ptitione ſimiliū
p expolitionē. & ſi eēt ali. eius co. dat qđ abſtulit ut augeat. nam
ſi nō ē hoīs qcq̄ arguere multominus eius ē qui ī eodē crīne fuit.
itaq; locus hic duo ad idē trahit argumenta: quę numero ſuo ſe
offerūt qm̄ & or̄one diſtincta ſunt. multitudo eni tā ad amplifi
cationē q̄ ad probationē cōmodius ad ultimū ſolū. quare tum
maxīe uno ex plurib⁹ agēdū cū diſtincta argumētorū uis quaſi
diſpſa perit. ſed his duobus quaſi uno a minori argumento ma
ioris eſſe crudelitatis oñdiť confitētes ac ueniā petētes q̄ negātes
oppugnare qđ nō proximū poſuit: ſed ita repetiit. ſed tn̄ aliud ē
errare Cęſarē nolle: aliud nolle miſereri. tū diceres Cęſari ponit
utrūq; ante oculos breuiter pdiſſolutū & qđ ex fictorio ē. & qđ
Tubero dicit: ut contētōe alterū altero crudelius uideať & illud
inferať. Nec nec hoīs nec ad hoīe;: & qm̄ collatione fictorii uel
accōmodatōe ad id qđ uolum⁹ cōmentationē eſſe placet: erit il
lud epētimēa. & ſi eēt alic⁹ ei⁹ cer. qđ ut obſiſtētia ad inficiatōe;
ſic ad cōmētationē ferť: & tanq̄ minus depēdet. nā ſi hoīs nō eſt
queq̄ arguere multo minus ei⁹ q in eodē crīe fuiſſet. nūc totā col
lationē cōfuſius tractatam certiore ordine cōſi deremus. Hoc ue
ro multo acerbius propoſito lōgior. ſi cum hoc clo. rō. ex ficto
rio quo minuſ confingiť. nam ut etiam in ſuperioribus tactū eſt

queādmodū cōfirmatōis loci rōis ſedē nonnūq̄ occupare uideť ſic fictoriū cū expolitōis modus plerūq; ſit tñ uel uniuerſam nō nūq̄ cā; āplectiť ut ī tertio rhetoricorū etiā exēplo mōſtrauimꝰ qđ cū ſit principalis loci quo tota cā ſubſtineť: uī & copiā ſubſti net. cū uero ī confirmatōis locis fundať: eoſq; adauget ad expo litionē argumētatōnis accōmodať. cū in circūſtantiis fundať: ut ī factis. i. ī attributis ꝑſonę hic ut rō ꝓpoſitionē firmat. Dicā pla ne ut ad ſe uertat ac attētiorē ad id qđ ſequiť faciat iudicē hoc ī terponit. & ideo ſpōdaico numero & dattilica clauſula etiā orō nem extollit. Sentio inq̄t. ut breuiſſima hęc ꝑparatio nō ꝑturba tione ſubita: ſ; certo iudicio efferri uideať. itaq; & ſplēdore uſus ē q̄ſi rebus exultaret & ueritatis methodo ꝙ confidat: & demō ſtrationis ſchemate. Si in hac tua forma poſt ꝑparationē demon ſtratōnis ſchemate alia rō poniť ex ꝑſona Cęſaris: & hęc ꝑ ficto riū qđ oppoſitā negationē confrīgit ut contrariū inferat. q̄multi enī confirmāt iūcta ui minoris & contrarii quorū alterū expſſiꝰ alterū occultiꝰ tñ hōis non eēt. ꝑ inficiatōnē hęc ē expolitio rōe antepoſita ex fictorio q̄m ſoluti ciuis conſulerimꝰ: & ſi eēt alicꝰ tñ tuū nō eēt obſiſtētia. hꝰ rō quoniā ī eadē fortuna fuiſſes. infi ciatōis & obſiſtentię modus: in locis principalibꝰ plerūq; fit: ſed uniuerſam q̄nq; conſtituit cauſam: & locos ſecūdarios occupat ut hic & fictorio iūgiť a quo differt: ꝙ fictorii uis multitudine aut uera aut quę uera uideať cōſtat: & rōnis uī h; inficiatio & ob ſiſtentia ꝓpoſitōis. ſed tñ aliud ē ante oculos utraq; re poſita ut collatione qđ maius ē expſſius erūpat: qđ ꝓpoſuerat. hęc uero multo acerbius cōmutatis uerbis infert. Hęc uox hōis non ē: nec ad hōie; īq̄t: ut auditoris odiū in eū concitet q̄ adeo in humana uoce ad iudicē uteret ut credere uidereť eū non eſſe hōiem. qua q̄ apđ te inflāmat animū iudicis & exponit ābiguū ne ita poſſit accipi hęc uox addito & ſibi eū cōciliat & aduerſario infeſtū fa cit. ac primū aditꝰ & poſtu uenit ad reꝑhenſionē ipſiꝰ primi adi tus & poſtulatōis aduerſarii q̄ de ſcelere ſe Ligarii dictuꝝ polli citus fuit: qđ ille ad cōiecturā figura latētē retulerat. nec enī ueri ſile mihi uideť ita mētecaptos fuiſſe Tuberones ut qđ illi ipſi q̄ Cęſarem ſequebantur ſcelus nec putarēt nec appellarent: id qui in eodem fuiſſe crimine putarentur: ſcelus in altero pręcdicarent

Locos ſecundarios

Non ergo ad commune pompeianorum factum id referebāt: Niſi forte credamus dementes fuiſſe Ciceronis aduerſarios: qđ quoniā faciundum non eſt conſiderandum diligenter: q̄d cauſa flagitet. quomodo Cicero defendat qđ ergo ad hāc ꝑtē attinet: nec figuris cōtecta nec aperta Tuberonis intentio mea quidem ſententia in commune pompeianorū crimē ferebatur: ſed figurata in latentē coniecturam aperta ꝙ miſſum eum a ſe natu: ad prouinciam obtinendam ui expulerit. ac orator grauis cum recte ſingula proſpiceret: nec conſcius uideať. Nihil dixit quo figura;. ſubintellexiſſe uideatur: nec expulſos inde Tube rones: nec ligarium pompeianum fuiſſe negat: quoniā non erat integrum uerum. quoniā qđ fecit ligarius: ut pompeianꝰ fecit. ſcelus in commune pompeianorū: partiu; crimen abducit gra uiſſime. tunc. n. crimina deriuanda ex partibus: in cōmuniora reducenda: uel e cōmunioribus in partes deducenda: cum id fa cere tutiꝰ eſt. eſt aūt deriuatio reductio ac deductio criminis: tum maxime nobis integra cum non poteſt id facientes nos reprehendere: aduerſarius & rem quā agit reuocare: qđ huic ꝑti accidit. Nec eni; ad latentem intētionē reſpondere aduerſariu; quiſquā urgebit: niſi ſeipſum prodat. Nec apta Tuberoni ſta bilis erat: cum nequaq̄ ad Cęſarem in eos pompeianos animad uertere pertineret: qui tempore belli ciuilis ſenatui nō ꝑuiſſēt. quare non ut ligario infeſtior fieret Cęſar id dicebatur a Tu berone: ſed ut ſibi pompeianas partes: ſemper profeſſo ho neſtum aliquid diceretur: cuiꝰ turpitudo aperte in ligariu; illa ta: ad id quoq; poſſet referri: qđ ꝑ figurā ſubiiciebat illud q̄q; uehemēter aduertendū: qđ cu; diceret Tubero ſcelus ligarij eē ꝙ ſe in africam ſenatꝰ auctoritate uenientē expulerit. idq; aduer ſus Cęſarem cōmiſſum ſubiiceret: Sepauit hęc Cicero. ac huic ultimo qđ occultū erat: q̊d q; intellexiſſe diſſimulat: cōiectura ibi reſpondit. Si eſſetis recepti. Cęſari ne eam tradituri fuiſſetis ante coniecturam factum facto compat: ut recriminari uideať. ſuſpitionem debilitet: & ad cōiecturam additum ſibi ꝑparet in hac parte nomē ſceleris: ad commune ut diximꝰ reducit & dif finitione utitur. factum. n. tam ligarij q̄ pompeianorū cōuenie bat nomen facti in controuerſia erat: id nomen facto ligarij ꝙ

Tuberonis intentio contra Ligariū

Deriuatio. reductio ac deductio crimin

expulerit.a Tuberone attribuebatᷣ: & ut facilius negari poſſit
ad pompeianorū cōmunē cauſam a Cicerone reducitᷣ. Sed iaꝫ
ſatis de his ipſius Ciceronis uerba cōſideremus:ac p̄mus aditꝰ
& po.attētiorem facit auditorē ac docilē ſūme huius particulę
breuiter p̄ponendo. Nō dubito quin ad.captat beniuolentiaꝫ
a pſona Cęſaris cū ſtatim oſtēdat ab ea immanitate ſic lōge
ipſum abeſſe: ut putet pōpeianos ſceleratos: ut hoc audito ad
miretᷣ:& a pſona aduerſarij qui id diceret cū in eadē cā fuiſſet:
& innuit falſuꝫ eē qđ Tubero dixit. qm̄ nouuꝫ & a nemīe unq̄
dictū.tris ergo cauſas dixit quę cū inter ſe copulari poſſent di
ſiunxit tn̄ uelut ad mouendā admirationē cęſari unāquāqꝫ ſuf
ficere oſtenderet:uel qm̄ demotione animi nō ſua ſed alterius
dicit. Tūc enīꝫ maxime diſiūgimus cuꝫ uel res ipſę ſimul eē nō
poſſunt:uel de altero dicimus ut cū incōiecturali trāſponimus
ſi ab iis quę alij fecerūt in iudiciū trahimur:uel cū oratione oſtē
dimus ſufficere ſingula ad inducēdū qđ uolumus.uſus uero ē
uelocitate breuioribus in repetitione mēbris & trochaica clau
ſula ut breuiter exponeret quare nō dubitaret. Vel quid nā no
uiſſe ſubiicit hic nouum.n.qđ dicit ad figurā aduerſarij poteſt
referri. Item in figuram figuris illudit. Scelus tu illud.tu.cur. ꝓ
ponit nomen acriter per aduerſionem & interrogationeꝫ. Iſto
enim nomine adhuc negat.idem & eſt defēſoris propoſitio in
diffinitione. Illa cauſa car.reducit ad communius. Alij erroreꝫ
ap. a cōſuetudine loquendi:uel opinioni cōmuni ꝓbat eā cām
caruiſſe hoc nomine:quā loquēdi tamē cōſuetudinē opinione
cōmuni ortā: nō ad diffinitionē ſed ad nomē refert. Nā in dif
finitiuo ſtatu pſpiciēdū eſt:ut ſi qđ rarius ꝓpter multitudinis
naturā fieri pōt:de re qđ ſit opinio habeatᷣ ad diffinitionē. Sin
id fieri nō poteſt cōmunē loquēdi cōſuetudinē:& opinionem
ad ipm̄ nomē referamꝰ:qđ ideo firmū eſt:qꝛ q̄ ab omnibꝰ eodē
mō dicuntᷣ:& ſi pleriqꝫ noīs rationē ignorāt:nō tn̄ abſqꝫ ratio
ne ita dictitata ſūt. qui durius inqt:ut crudelis uideatᷣ: q ſcelus
nominat articulo hoc explicuit uelociter & non dubius animo
ītulit. Scelus p̄ter te adhuc nemo:qđ ueritatis eſt: ne q̄ uulgo
nota omnibus erant dubitare uideretᷣ:& ut ſcelus eam cauſam
appellatam non eſſe ueritatis methodo aſſereret. At mihi qdē

De diffinitiuo ſtatu.

ſi pro no.pronominat.p̄mo ut ipſe opinatᷣ.deinde ut Cęſar ex
iſtimauit. Nomē ergo nomini opponit: qđ ꝓnominantis eſt.
Sceleri fatalē neceſſitatē ꝓnominatōnis diffinitio hęc ē.fatalis
neceſſitas eſt cū res non humanis conſiliis:ſed diuina neceſſi
tate geruntᷣ.Sed hęc res humanis conſiliis diuina neceſſitate ſu
patis geſta eſt.Fatalis ergo hęc neceſſitas fuit. ponitᷣ auteꝫ hic
accōmodatio ſola:quā & expoſitionē appellamꝰ.ſed accōmo
datio uel dictā uel ſubauditā diffinitionē ſubſequitᷣ.expoſitō
p̄cedit:quare ordine nō re differūt:nec inter accōmodationē &
diffinitionē aliud inteſt:niſi qꝫ illa ſimpliciter ꝓfertᷣ.hęc reꝫ de
qua dicitᷣ aſſumit.quare plerūqꝫ accōmodatō ſola dicitᷣ qm̄ ex
ea facilior cognitu diffinitio eſt.diffinitionē ſine accōmodati
one uel expoſitione adhibere uitioſiſſimū:& ꝓpter id qđ dcm̄
eſt:& qm̄ hęc ſepata ſūt nō mouēt. Liceat eſſe miſeros:quāq̄
hoc ui.poſt diffinitionē ꝓnoīationis quaſi quodā īpetu animi
& indignatione in cōmiſerationē īcidit:cōmunitᷣ plus de oībꝰ
dicit:ut poſſit a pſona Cęſaris nō beniuolētiā ſolū captare: ſꝫ
ad miſericordiā cōpellere:q̄ maxīe iſta cā defendi uidetᷣ. Illud
enim potiſſimum exiſtimādum ſemp eſt:qđ cū per totaꝫ fere
orationē ſpſum eſt locū quoqꝫ ſuū ſeorſuꝫ optinet. Nā qđ cū
alijs cōiunctū mouet & ſeiūctū non agitᷣ īfirmū ē. Nō loquor
de il.lo.q.remouet uiuos.de illis q occiderūt loqui ſoluꝫ dicit.
ut magis moueat. Fuerint cupidi. fuerint ita. repetitio īciſa nō
uelox.numero.n.īpeditᷣ.nā cōmiſerationis genus alienū a uelo
citate eſt:mēbris tn̄ breuioribus cōtexitᷣ.nec.n.hęc animi ꝑtur
batio in longius:producere ſpiritū pōt.& orationē ſemp tardi
orem facit q̄re niſi cōiūcta ſit mēbra breuia numerū cōſtātē ha
bebit qđ fiet ſi his pedibus abundat q pluribꝰ ſyllabis ꝓductis
cōſtant:qđ ad cōq̄ſtionē penitus referri nolumus.nā & ſi locis
cōueniant genere tn̄ dicēdi eſt in quo differāt.cōmiſeratō.n.cū
omnia ad pſonā dicētis cōferat: nec quātū in ſe eſt ad pſonaꝫ
aduerſarij reſpiciat genus orationis poſtulat tardū & inciſū: ut
ꝓnoīantis.nō ꝓlixitate mēbroꝝ:ſed ſyllabarū ꝓductione aſſu
matur & uox altius efferatᷣ. In cōqueſtione cū pſonā quoqꝫ ad
uerſarij reſpiciamꝰ acris ac uelocis orationis nō nihil ſub appa
reat oportet:ita tn̄ ut cōmiſerationis genus etiā hic eluceat. Ad

Accomodatio
Diff°

hęc cõmiſeratiõi & omni affectui nimio exornatiões qb⁹ ṽba
eadẽ ſepi⁹ ponũť.qm̃ ĩ moratiõe affect⁹ emergũt maxĩe cõueni
unt q̃re cõmodiſſime repetitiõe uſus ẽ.locus aũt cõmiſeratiõis
huius ẽ a deploratiõe ſinguloꝝ.nec.n.poſſum⁹ nõ miſereri cũ
clari uiri cupiditate quadã uel ira uel ꝑtinacia in miſeriã deue-
nerint:ſed ei cõiungiť locus a diſtributione tẽporũ.redit.n.a p̃
terito ad p̃ſens oratio.In futuꝝ etiã ꝓ natura tẽporis ꝓtẽdiť:cu;
diciť liceat ſceleris crimine furoris patricidij carere.q̃ omnia for
te in ligarij factũ tubero cõgerebat.Liceat gn.pom.mor.ſplen
dore ꝑſonę ſplendore magis ĩ miſericordiã ĩpellit: ſi tãtus uir
qm̃ ad aliq̃d etiã ipſe ut homo errauerit:aut cupidus q̃d fecerit:
idcirco in ſceleris & furoris crimen ĩdigne trahať.p̃cipue poſt
mortẽ cũ etiã ipis q uere ſcelerati fuerãt:natura ipa duce ignoſ
cere ſoleamus. Illud loco dixeri;: qď etſi ad grauitatẽ ꝑtineat.
breuiter tñ tactũ eloquẽtię ſtudioſis nõ parũ fructus afferet:
eaſdẽ ferme res orationis ui ad diuerſa rapi poſſe.Iã hic eo ipa
q̃bus opinioni cõmuni ac loquẽdi conſuetudine nomẽ negať.
cõmiſerationẽ faciũt:genere dicẽdi cõmutato ſimul cũ loci tra
ctatione:q̃ quãtũ poſſit tã etſi etiã in rethoricis tractatũ eſt:tñ
id latius oſtẽdeť ad p̃cepta grauitatis ꝑtinet.fit aũt hic ꝑſonaꝝ
mutatione.ꝙ eni; aliis tributũ opinioni cõmuni cõfirmabat q
cõmunis locus diffinitiui ſtatus eſt.Id ipm̃ in eos:q occiderũt
celatũ cõmiſerationis locus factus ẽ.his illud addať.ꝙ niſi q̃s
in quo loci differant in quo conueniãt & quomõ alius ad aliũ
trãſeat.& cum his oĩbus tractationẽ tã locorum q̃ affectuum
& genera orationis formis idonea:niſi quis inq̃ hęc teneat &
facere poſſit:nũq̃ oratoris noĩe dignus erit. De quibus oĩbus
latius dicemus ſi dabiť otiũ de grauitate ſcribere.Dabiť aute;
ſi ut cęteri oẽs uel qui eas ꝑtes arteſ:quas mechanicas uulgo di
cimus ꝓfitenť ſic nos quoq; uictũ nobis poterimus ꝓfeſſione
noſtra compare.q̃n h̃ ex te.ꝓnoĩauit opinione ſua ꝓnoĩaturus
opinione Cęſaris. ibi ſeceſſionẽ tu illã qm̃ tutũ nõ eſt q̃d alter
exiſtimauerit abſq; ꝑparatione ꝓponẽ rõnes q̃ſi coniecturę añ
ponit ab attributis ꝑſonę.i. ab eo qď cęſaris aliq̃d huius nũq̃
dixit.qm̃ nullus audiuit & a factis mirifice & auditoris animũ
ĩpellit quo uult & aduerſariũ in odiũ occultius rapit.Illud qm̃

TrapeZuntius de pau
pertate conqueritur

cũ põpeianis pacẽ cupet:qď cũ ſceleratis optare ĩprobũ eſt exquo
ſequiť ꝙ nõ ſcelus ſed ſeceſſionẽ exiſtimauit:qui pace cõiungi cu
piebat: hoc qm̃ q ſceleratos põpeianos putat eũ q̃q; a ſcelere non
uideť liberare:qui cũ illis pacẽ cõcupiuit.Mihi uero tua maxima:
a ꝑſona eorũ q̃bus benefecerat & a beneficijs ipis.hab;
aũt is locus duplicẽ orationẽ.una ꝑtim:ꝙ tã in rẽ.p.q̃ in ſingulos
benignitatẽ ſuã amiſiſſe monſtrat:ſi multos ut ſceleratos cõſer-
uauit.ꝑtim ꝙ q ſceleratos ſaluos incolumi dignitate & uult & fa
cit ipm̃ quoq; in ſcelere teneri ſubiicit. Seceſſionẽ tu illã poſt ra-
tiones ꝓnoĩationẽ infert oratione ſeiũctã. ne ſi acriter id faceret
eũ offenderet:quẽ ita exiſtimaſſe a cõiecturę argumẽtis cõproba
uit.nec.n.aliter poſſum⁹ niſi cõiectura q̃d alter exiſtimat ĩtelligẽ
ꝓnoĩationis. deinde hui⁹ diffinitionẽ a factis ut ſupioris appõit
diſperſi⁹ q̃ ut facile poſſit capi:qď ꝓfacit ut ars lateat.uis emineat
q̃ plerũq; tãto magis ĩſurgit quãto artificiũ minus ꝑſpiciť:eã igi
tur diſꝑſã colligamus.Seceſſio ſiue ciuile diſſidiũ ẽ cũ duo ciues
dignitate pene pares rẽ.p.ſaluã eẽ cupiẽtes.ꝑtim cõſilijs ꝑtim ſtu-
diis a cõmuni utilitate aberrant. Verũ ne aberratio ad p̃ncipes re
lata ad Cęſarẽ quoq; referri uidereť.utriſq; cupiẽtib⁹ ad ciuile diſ
ſidium ſtatim ſubiũgit ut tã hoc q̃ illud.ſ. aberrantibus ad ciuilis
diſſidij ꝑtes referať.de p̃ncipibus oratiõis ita ſeiũxit: ut ad ſubſe
quẽtia potius q̃ ad añcedẽtia accõmodari uideať:cũ tñ ui rerũ dif
finitiõis ꝑs ſit.nec.n.uulgus niſi quos ſequať principes habeat diſ
ſidere.ac ſcindi ſolet: q̃uis erroris ad principes ꝓpť naturã rerũ re
latio cũ re ipſa lenior ſit(qm̃ hoĩs ſit errare)oratione quoq; penit⁹
leniať.Nã qď dicit ꝑtim cõſilijs ad põpeianos ꝑti; ſtudiis ad cęſa
rianos referendum ẽ:ut nõ rectis põpeij cõſilijs Cęſar coactus ad
ꝓpulſãdã a ſe cõtumeliã: & ad tuendũ ius ac dignitatẽ ſuã ĩſurre
xiſſe uideať:qď cũ uim accõmodationis hẽat expoſitũ tñ p̃us eſt:
& aliis ſcipatũ latet:ne ſi accõmodatũ loco extaret: ad excuſatiõ;
ſuã hęc dici Cęſar ſuſpicareť.q̃ res & ligarij cãm euertebat & ĩ Ci
cerone auditorẽ ſhĩcedebat.alterã uero ꝑtẽ accõmodatiõis q̃ põ-
peianorum erat:omiſit uel qm̃ a diffinitione ipſa facilius colligi
põt.uel qm̃ cũ neceſſe eẽt utroſq; accuſare cęſaris ꝑtes extare ma-
luit.Cauſa dubia excuſat utroſq; põpeianos & cęſarianos.Nunc
melior ab effectu fęlici.cognita ṽo qď ĩitiũ dubiũ fuerat.poſtea

Seceſſio
Diſſidiũ ciuile
Qu

Tranſitio ſchema

Comparationis abſolutae propoſitio

clemētia cęſaris oībꝰ certū ac ꝓbatū eē aſſerit. Sꝫ ut omittā. tñſitō
breuis ut abſqꝫ mora collaturꝰ pedē uideaꝛ. Vtrū tādē. ex fa. fui.
tu. ꝓpoſitio cōpationis abſolute. nā cū ī agēda cā ſepatꝰ aliqs lo
cus īcidit q ꝗtū īſe ē: ac ex eo ſtatu maxime loci huiuſcemodi uis
dicēda q rebꝰ cōuenit. cōuenit aūt huic abſolutꝰ iuridicialis: ut ſu
periori cōpatiōi diffinitiuꝰ. nā ibi ꝓhibeꝛ ſupplices ad pedes iacē
tes & flētes & poſtulare ne ignoſcaꝛ: tāq̄ ab adūſario tādē datuꝫ
orator accepit. fcm̄ ergo cōuenit. De noīe nō cōuenit. itaqꝫ fcm̄ a
cerbū atqꝫ graue īmo etiā petitōe ipa acerbiꝰ atqꝫ grauiꝰ aſſerūt. cō
patio ḡ diffinitionis ē: quā ſi qs iuridicialē putet: qm̄ fcm̄ ſibi li
cere pōt. adūſariꝰ cōtēdeꝛ uehemēter errat. Eſt. n. iuridicialis ꝓpuꝫ
nullū factis nomē attribuere: at huic facto acerbius attribuiꝛ. Eſt
ergo locꝰ ſīplicis diffinitiui ſtatꝰ. nec erat opꝰ acerbitatē diffinire.
nā acerbū atqꝫ crudele ſanguinē petere eſt: qđ diſputādo ab adū
ſario accepit cū dicat. Ego uero illđ nō poſtulo inqes: ſꝫ ne ignoſ
caꝛ. hꝰ ſi grauiꝰ illo apparebit illđ ꝓfecto ſequeꝛ hꝰ quoqꝫ crudele eē
quare cū his q̄ ab īitio ad finē ſūt āpliatio & cōpatio approbēꝛ. &
is locus maxīe fictoriā ſoleat ſuſcipe fictoriis abſolutꝰ ē. hęc autē
cōpatio (ut diximus) iuridicialis abſoluta ē. factū. n. tuberonū li
garij facto cōparat nō illi qđ ſbiiciebāt. nā illud ne ītellexiſſe qdē
ſimulat ut ſępius iā dictū ē: nec cōmuni crimini ꝙ pōpeianꝰ eēt:
uel qm̄ cōmune ſibi eēt cū adūſariis: uel qm̄ etſi ad recrimīationē
cōpatio hęc ꝑtinē uideaꝛ: ad cōiecturā tñ ꝑparatio qdā eſt. nec ḡ
hiſcis ſꝫ huiꝰ ꝓfectioni ꝓfectiōeꝫ illorū cōpat. cōſtabat aūt utroſ
que a ſenatu miſſos. licuiſſe uero īmo honeſtiſſimū id ſibi Tube
rones fuiſſe nō poterant nō aſſerere: q̄re id ipm ligario ſimiliꝛ cō
cedi oportere ab adūſariis orator arbitraꝛ. ueruꝫ etſi q̄ ad grauita
tem ꝑtinēt breuius ꝑſtringere. mihi cū īcidat ꝓpoſitū fuit. latiꝰ tñ
atqꝫ altius huius loci rōnē atqꝫ tractationē mihi exponēdā intelli
go: ſbiiciebat adūſarius. Niſi a. L. ex africa pulſus fuiſſet traditu
rū ſe eā ꝓuinciā Cęſari fuiſſe: qđ Cicero cōiectura diluit ad quā
ītererat ne cogitaſſe qdem id Tuberones oſtendere: qm̄ excuſare
ſe cōſtituiſſent: ſed īpellentiū amicorū oratione ferre nō potuiſſe
ceſiſſe igiꝛ & q̄ſi coactos ꝓfectos fuiſſe. hęc omnia qđ ſubiicie
batur. cōiecturę argumentis debilitāt īmo infringūt. q̄re nō erāt
negligēda: ſed nec apertius ī cōiectura dicenda ne diſſimulatiōeꝫ

aperirēt. nā qbus uolūtatē fuiſſe uel nō fuiſſe ꝓbamꝰ: ſi māifeſtiꝰ
ut cōiecturę loci ponūꝛ: omnē figurā & ſimulationē facile detegē
ſolēt qđ cū accidit neceſſe ē aliqd inuenire qđ in cauſa ſit. qđ etſi
ſuapte natura ita leuiſſimū atqꝫ īutile ſit: ut ꝑtereūdū uideaꝛ: tum
cū ei cōiungere cōmode poſſimꝰ qđ cām noſtrā iuuat adhibēduꝫ
eſt. iam ꝓfectionis ad ꝓfectionē cōpatio ad ligarij cāꝫ nihil affert
nec ita demētes tuberones credēdū fuiſſe: ut ꝓfectionē accuſarēt.
nec ſi feciſſent cęſar aures eis ꝑbuiſſet. quare relinqꝛ ut aut tātus
orator nugeꝛ aut aliud moliaꝛ: occultiꝰ ꝑmū īſani ē credere ueꝝ
eſt ergo alterū: quare is locus ꝑ ſbiectionē tractaꝛ: cuius apta īten
tio ꝓfectionū cōparatio figuris obtēta cōiecturę ꝑ locū & uolun
tate refutatio. Vtrū tādem exi. ut cōparationis ui duplex ꝓpoſi
tio hoc ē. ſicqꝫ ei reddūꝛ rōnes ſeiūctim qm̄ īciſo genere opꝰ loco
ē: utriqꝫ ꝑti accōmodāꝛ. Poteramꝰ ne inq. cuꝫ ſenatus auctoritate
tubero rē ſuā tutari poterat: eadē auctoritate ſenatꝰ ligariū defen
dit. exſuſcitatione utiꝛ & uelocitate & inciſo genere. Atqꝫ illo tē
pore cōparationē equalitatis ꝗtū ad rem & cauſam attinet tēpore
impēni oſtendit ut neceſſitate honeſtior ligarij cauſę uideaꝛ: & ē
amplificationis is locus a minori ꝓcellationē. Reꝑhēdo igiꝛ mi
nime uero. Hoc idē illi poteramꝰ ne inqes cū ſe nullo mō. reſūpſit
ergo qđ ꝓpoſuit: ex ꝑte & omiſſā a ꝑſona rationē diceret ꝑ cōge
riem rōnes. nō cōtulit: ut q̄ cōiecturalia nō ſūt inciſa oratione cō
modius inſerere poſſet: utqꝫ ita diſtincta: faciliꝰ animū auditoris
īgredereꝛ. nec. n. tm̄ ut moueat. hic oportet oratio ꝗtū ut inꝛſecet
oratōnē: quo id qđ ſbiiciꝛ: auditor ꝑcipiat. Tuberonis ſors. remo
te a traditione uolūtatis cauſas tangit ꝙ iturū ſe in africā neſciſſꝫ
ſed cōiecta ſorte ꝑpoſitꝰ ꝙ abeſſet ꝙ morbo īpeditus decreuiſſet
remanere ſtatuit inquit: ut cōſiliū eius certū oſtēdat. Hęc ego no
ui ꝓpter ho. multis rationibus aſſeuerat ſe nouiſſe: ſꝫ ita qdā age
bant rei. p. amicorū oratione ac auctoritate īpulſū ceſiſſe ac afri
cam petiiſſe ait: ut nihil de traditione cogitaſſe uidereꝛ. qppe qui
profectus nō eēt. niſi amicoꝝ auctoritate uictus ceſiſſet: & ſimul
cū illis profectus eſt: qui eaſdem pōpeij ꝑtes ſequebāꝛ: q̄ argumē
ta ſūt nō fuiſſe traditurū. Ex his iaꝫ patet cōſtitutionū locos inꝛ
ſe ita diffūdi atqꝫ coniūgi ſolere ut alij uł ipa natura rerū ad alios
concurrant: uel propter figuras ut hic. coniectura eniꝫ in cōpatiōe

latet & ui obtegitur ac ſubſtentatur. Hinc.m.L.c.uel correctione
uſus eſt: ut auditor acriꝰ aduertat ira turbari Tuberones. Nam ſi
crimen reddit ad criminandum ut aut etiã ligarium innocentem
putẽt: aut nõ minore crimine: ſe quoq; teneri credant. & eſt ratio
ab eodem facto: qua ꝓbatur ira nõ ligarij crimine cõmotos. qua
aliquem ſe.ma.at. is tamen ab. profectionem profectioni cõpa
uit. nũc breuius atq; cautius id ligarii factũ. ꝙ aperte crimini da-
batur aduerſariorum facto cõparat. nam ſi crimen eſt ꝙ expulit
non minus uoluiſſe q̃ maluiſſe obtinere. uoluiſtis autẽ uos ma-
luit ligarius nõ minus ergo ueſtrum q̃ ſuũ. ita tota hęc cõparatio
ad hoc ultimũ redire uidetur. ut.n. q̃ poſtremo in orationibus cõ
tinent: ſicq; in ultima locorũ parte ponũtur: notãtur magis. id cir
co uel firmiora in extremis quoq; principalium locorũ partibus
collocanda uel repetenda uel ãplificãda ſũt: uel ut hic fit ſi breuiꝰ
atq; tenuius: aliquid & ad rẽ magis ꝑtineũt etiã q̃ iã dicta ſũt. ad
ſe ipſum quodãmodo flectat. loci totius exitũ poſſideat qđ cum
opꝰ facto ẽ: ſũmope cauendũ ne diſtinguat̃ oratione ſ; q̃ſi cõſe
quẽs antecedẽtibꝰ ĩuectat̃. Varrꝰ ſe impa. trãſferre vr̃ cũ nõ tranſ
ferat. Non erat inquit is aliquis ligarius ſed Varrus tenebat impe
rium. ita locus uim tranſlationis in uarrũ habet. Illud manifeſtiꝰ
ſubiicit ex natura ꝓuincię. Tuberones qm̃ pompeiani eſſent au-
ctoritate ſenatus miſſos omnium prouinciarum artium non pro
cęſare ſed contra cęſarem profectos fuiſſe. Natam inquit ad gerẽ-
dum bellum contra hanc urbem quã iã Cęſar tenebat. quare ſibii
citur contra te. Nunc ad coniecturam quę ab aduerſarijs ſubiicie
batur ueniemus. Si prius de ordine iſtorum: quę ad recriminatio-
nem pertinent altius pauca repetamus. Quinque quędam re
criminatur: quod & ipſe Tubero pro eadem cauſa pugnauerit, ꝙ
ſanguinẽ ciuis calamitoſi petat. ꝙ ne ignoſcatur poſtulet. ꝙ de
ſcelere ac furore ligarii dicturum ſe profeſſus ſit. ꝙ non honeſtior
ipſius cauſa q̃ ligarii eſſet. et quoniam a firmiſſimis incipiẽdũ
eſt. nam coniecturã aperte ingredi tutũ nõ erat quoniã res ſubii
ciebatur inuoluta figuris ſed ne aperte quidem illatam tutum
fuiſſet. poterant enim aliquę in animo auditoris ſuſpitiões relin
qui recriminatio ut aduerſariũ uexat & territat: ſic ad defenſiõẽ
parũ affert: quare a mĩa erat incipiendũ: quã cõceſſio anteceſſit

Quinq: eſſe quae recriminetur Cicero in tuberones

breuiſſime ut res poſtulabat tacta: uł quoniam natura firmior de
precatione eſt uel quoniam cum pręcedit ad miſericordiam aptiſ
ſima. non poſſumus enim non miſereri cum uoluntatem integrã
neceſſitate impulſam intelligimꝰ. Miſericordię uero oĩs depcati-
onis loci conueniunt. ſecundum conceſſionem attributio depca-
tiua locum obtinuit: cui aliquã recriminationem coniungere opꝰ
erat: & propter breuitatem. & quoniam quãdo cauſa difficilior ẽ:
oportet ſequẽtis locos ſtatus maxime ſi rerum quoq; commuta-
tionem faciunt antecedẽtibus ſic accõmodare ut cohęreant. nam
& res acrius hoc pacto agitur: & ars magis latet. at attributiõi ni
hil preter illud aduerſus cęſarem. tu quoq; Tubero pro eiſdẽ par
tibus pugnaſti poterat accõmodari. erat igit̃ ſolũ hoc e quiq; mi
ſericordię locis ĩſerendũ quod exempli loco adhibitum eſt ut iã
diximus: & confirmationi attributionis attributum. Ante id qđ
ſubiiciebatur quodq; coniectura propellitur coniecturales loci q
ſuſpitionem debilitarent & faciliorem aditum ad ipſam cõiectu-
ram facerent erãt occultius collocandi. huiuſcemodi uero conie
cturales loci: niſi in compatione abſoluta latere non poterãt: dif
finitioni enim coniectura ſic coniungi ut unum uideatur. fiatq;
tanquam unum ex diuerſis non facile poteſt: ſed nec coniectu-
ra coniecturę: quę ſubiicitur ei quę ſubiectioni opponitur. cõfu-
ſio enim fit & auditoris animum ita diuerſarum coniecturarum
connexa ſimul argumenta non parum diſtrahunt: qua ſobres ab-
ſoluta cõparatio ante coniecturam collocata eſt ex reliquis tribꝰ
diffinitiua cõiecturalẽ recrĩatione; ſeq̃. qm̃ ſi pceſſiſſet acerbũ
ẽe poſtulare ne ignoſcat̃. nõ potuiſſet cõfirmari: niſi ad ea q̃ dcã
ſũt: diffinitõe qq; acerbitatis uſꝰ eẽt cõiectura ꝓpoita ſola cõpaº
ſufficiebat adde ꝙ ciuis calãitoſi ſãguinẽ petẽ ĩ hac tota recrĩatõe
acrius ẽ: quare ut firmius ꝑmo collocãdũ. naꝫ ꝙ earũdẽ eẽt ꝑtiũ
tubero etſi recrimĩatiõis uĩ nõ ꝑdat: locũ tñ nõ habuerit ſepatũ.
cũ attributiõis cõfirmatio ſit & in eiꝰ locũ trãſeat. & eniꝫ ſtatus uł
loci q cõiungunt̃: atq; ad unũ cõfluũt ſẽp qdẽ nãm ſuã pito rhe
tori: ſi hęc uelit ĩueſtigare facile oſtentant. unus autem alterius.
aut ita pars fit: ut ei non ui rerum: ſed ſola orationis compoſitio
ne inhęreat: ut hic coniecturę locus abſolute comparationi: aut
tranſit & re ipſa pars fit non oratione cum & alius: atque is cui

contūgitur.locus principalis dicendus nō eſt: qui tñ ſi diſiungeretur principalis eē poſſet. hoc pacto accuſas ligariū q̄ i eadem cā fuiſti.argumētū a factis : locus cōiecturalis.Quid enim Tubero tuus ille diſtrictus:qui locus oratione diſtinguit̄:ut recriminatio recriminatior fiat:aut igit̄ oratione ſolū iungit̄.aut rebus ſolum aut re utrq; ut illi loci.Nā qđ in ſecūdariis fit.id itidē & ī p̄ncipalibus & in radicibus fieri poſſe facile intellectū eſt.q̄multi.n.de uictoribus qui te crudelem eſſe uellent :cū & hi q̄bus ignouiſti:nolunt te eſſe in aliis miſericordē.Itē cū ipa legatō plena deſiderij ac ſolicitudinis fuiſſ; incredibili quodā fratrū amore . hic ęquo aīo eſſe potiuit belli diſſidio diſtractus a fratribus. Qđ ergo ꝓ pompeio etiā tubero pugnauĕat:recriminatōis uires nō ꝑdidit :loci p̄ncipalis ſedē ꝑdidit.Recriminatio tā re q̄ oratione ſepat̄ inde īcepit.Hęc uero nō mō mirabilia ſūt:ſed ꝓdigij ſimilia q̄ dicā. Hęc quaſi acrior p̄ma locata eſt ad quā ſequit̄.nō ſanguinem poſtulo ſed ne ignoſcatur: hoc uero multo . nam prępoſita ullo pacto ulla poterat adhiberi.quare neceſſe fuerat : ſi nihil ex omnibus q̄ recriminationi dātur:attributiōi accōmodari facile poterat : ꝑterq̄ qđ etiā ipe pro eiſdē ꝑtibus pugnauerat.ſi deinde ꝙ ſanguinem petebat tāq̄ acrius ſeq̄bat̄.ſi poſtea q̄ acerbis ſit poſtulare ne ignoſcatur & flentes e pedibus deturbare erat adhibēdu;.ſi poſtremo compatio ꝓfectionū coniecturę principali p̄ponenda neceſſe inq̄ fuerat ꝓnoīationē diffinitiuā:aut omitter̄ aut īter cōpationes collocare.Ad hęc ut uideas nihil eē Ciceronis qđ cōmutatū aut trāſpoſitu; melius fieri poſſit:id nō omittā recriminationē omnē cōmodiſſime coniecturę q̄ accuſator aperte agit poſſe cōiūgi. īmo debere ut ſi hoc modo dicas tu cęſaris traditurus ꝓuinciā eras : q armatus in eū irruiſti?Et ab hoc ad aliud.tu qui ipſius Cęſari lat⁹ mucrone petiiſti.traditurum te ei prouinciam dicere audes?Cōiecturę igitur qua; aperte accuſatoris intentioni opponimus recriminatio recte coniūgitur.ī quam nos ipſi per nos delati uidemur ei coniungi non poteſt.quare nullus recriminationi locus relict⁹ ē niſi inter deprecationem primā & abſolutam comparationem. Sed quo quomodo ſe iſtud habet.Mirabilis ad coniectura; trāſitus.tm̄.n.confidere oratorem futura oſtēdit cōiectura:ut q̄ quō ſe habeāt q̄ dcā ſūt:nō ualde ſolicitari uideat̄ q̄ quō īquit q̄ſi ꝓpt

errorē q̄ ſequūt̄ firmitatē cōcedē uelit repugnati q̄ dcā ſūt. ita & obſiſtētię uim retinuit & q̄ dcā ſūt:nō oīno dedit. Recepti ī ꝓuinciā nō ſum⁹.hęc ē intētio quā apte tuberones īferebāt.ūde miror aliq̄s q rhetoricā ꝓfitēt̄:qđ pōpeian⁹ fuiſſet:ligari⁹ accuſatiōis caput potuiſſe opinari.Nā id uel bubulci & agaſones falſū eē poſſent intelligere:cū ipe dicat.hic q̄rela noſtra qd ualet.Recepti in ꝓuinciā nō ſum⁹ mutauit uerba ī mitius.nō.n.dubito illos ītēdiſſe ligarij ſe ſcelere fuiſſe expulſos:qd ſi eſſetis cęſari:ne eā tradituri fuiſſetis:an cōtra cęſarē retēturi? ꝓpoſitō cōiecturalis q̄ nō alia ratiōe ita duplicit̄ ꝓtulit:niſi ut diſſimularet figuras ſe aduerſarij ītellexiſſe:ac ideo grauiſſime utrāq; ꝑtē ꝓſeq̄t̄: ut cū ſimulet dubitare quā ꝑtē duplicis cōiecturę capiēt aduerſarij ui reru; ad hęc deduct⁹ nō ex adūſariis īpulſus uideat̄. Vide qd licētię cęſar.cōciliat ſibi iudicē ſi reſpōderit inq̄t q̄ſi id ille nō ōbiecerit nō dubitabo. ꝓponit rep̄hendēdū eſſe cōſiliū eius.ſi dicet uoluiſſe. non enim ſi tibi ratio a nā reꝝ q̄ ex eo ꝙ alicui gratę aut īgratę ſūt imitari minime poſſūt .S; tñ h⁹ to.omi.tā.ne.offi. hāc de rep̄hēdēdo cōſilio ꝑtē.ꝑtim ut aduerſariū t̄reret attulit q ſe ꝓditorē patefacē nolebat.ꝑtī ut tuti⁹ diſſimularet ac iō ſolu; tactā allata cā omiſit nā q multis rationibus cū q̄cq̄ rep̄hendit orationē uallat credere uidet̄ fcm̄ id:aut cogitatū qđ rep̄hēdit. Veniebatis igit̄ in afri.ꝓuin.locus cōiecturalis q cū ꝑficiēdi ſpē adimeret eos ne cogitaſſe qdē oſtēdit.nā niſi poſſe qd credam⁹:id cōſulto nūq̄ ſuſcipiemus.ē aut a cōditiōe ꝓuincię a potētia regis īimicis cęſarianę cāę & a cōuētibus firmis ac magnis in qua re potētiſſim⁹:diſſolutu; re himēbre uerbis trimēbre.nā ut multitudine reꝝ augeat: & cęſa oratione in aīo auditoris int̄ſerat.aliena uolūtas inq̄t qđ ei ide; . ē īimic⁹ huic cauſę is loc⁹.illđ quoq; ōbiicit etiā ſi tradere tuberones Cęſari ꝓuinciā uoluiſſent. nō obfuiſſe tñ cęſari eū q eos expulit cū qđ cogitarāt facere nullo mō potuiſſēt.ita hęc oratio ut aptius ferit ſic occulti⁹ exulcerat.Quero qd facturi fuiſſetis. reſūpſit duplicē cōiecturę ꝓpoſitionem: ut & cōfidere magis uideat̄ & illđ poſſit addere:q̄q̄ qd facturi eſſetis nō dubito cū uideā qd ſe. ꝓhibi.ponit rē añ oculos breuiſſime .utit̄.n.gn̄e īciſo & ueloci aptiſſimo ad diſceptatōnē quo rē ita expōit:ut int̄ſeret & īmoretur:quod facit ut argumentum qđ infert maiore ui erumpat

Nō eē caput accuſati
onis tuberonū quo
ligarius fuiſſet pōp
ianus .

Qď ſi cęſaris cā. fictoriū q̄ id ponit̄ qď ſbiiciebat̄ ad eū ꝑfecto id
ſeqt̄ ſi uera erat ſbiectio & ē cōcluſio ſimplex. Veniſtis ad pom.
negat eos feciſſe qď feciſſent ſi uera ſbiicerēt. acrius uero atq; cō
modi⁹ ueniſtis ad pom. ītulit. et nō negationē eius qď ex ſbiectōe
ſecutū ē: tū ne ī dialeticā aſpitatē īcideret: tū ut eo robuſtius quo
breuius locū abſolueret. nā ei⁹ qď ſeqt̄. negatō ſuſpēſā reddit ora
tionē niſi uſq; ad negationē ei⁹ qď añcedit deducat̄: q oppoſitio
nis modus tāto aſperior īcultior atq; deiectior ē q̄to alt̄ ei⁹ mod⁹
iocūdior ornatior atq; ſblimior. Quę ǧ hęc ē apď ce. cōcludit nul
lā eē q̄relā ſuā q̄ ut a ſpe ꝑficiēdi & argumēto a factis cōſeqt̄. ꝓhi
bitos ſe a ligario cōtra cęſarē: bellū gerere cōq̄rebāt̄. tria ergo po
teſtas in hac cōiectura offert auditori: duo q̄ dicta ſunt & t̄tiū ad
bellū cōt̄ cęſarē gerēdū africā petiiſſe q̄ & ab hōeſto & a ſpe ꝑfici
endi qď h̄ & potuiſſēt & debuiſſēt. illď e cōtra & a facto Tubero
nū cōit̄ erūpit. nā ſi africa ꝓuīciaꝝ oīu; munitiſſima cęſari īfeſta
erat. ſi ipi tuberones pōpeianas ꝑtes cōplectebāt̄. ſi deniq; a ſena
tu miſſi ī africā & inde expulſi ad pō. cui⁹ auctoritatē ſeq̄bāt̄ ue
nerant. ex his oībus ꝑfecto emergit niſi ligarius eos repuliſſet. cō
tra cęſarē bellū geſturos fuiſſe h̄ ipm timidius atq; diffidēti⁹ ſbii
ciebat̄: cū dicebat. Vos africā arcē omniū ꝓuinciaꝝ natā ad bellū
cōtra hāc urbē gerēdū optinere uoluiſſe. ſępe. n. ī difficilib⁹ cauſ
qď plus ſbiecimus id poſtea cū rationib⁹ magis corroborauimus
expſſius diximus. in q̄bus etiā ita orationē cōponere locos tracta
re ac aut diſiūgere aut cōiūgere ſolemus: ut multa ſimul ac uaria
moliamur. Diſiūcta itaq; magis ac ſpſa ſūt q̄ hic a cicerone dicūt̄
qď tūc maxime faciūdū cēſeo cū aut ꝑſuaſus iudex ē: aut adūſa
riis fauet: aut ſingula ꝑ ſe ualida ſūt: q̄ omnia huic obtigiſſe loco
nō facile negauerim. Atq; in h̄ uel cōmēdatio. hinc māifeſtiſſime
ītētio adūſariorū figuris relata uideri pōt: q̄re q nec ꝑ ſe id ītelli
gere poſſunt: nec aliis dicētibus credere uolūt q̄ſi tertij apď Heſio
dū ordinis hoēs reliq̄uēdi eēnt: niſi eoꝝ doctrina: ne dicā an igno
rantia: & temeritate tenera & inexpta: multoꝝ īgenia ībui uidere
m⁹. nō aperit hic tn̄ oīno figurā: qm̄ oīa hęc īde fluūt. cęſari ne eā
tradituri fuiſſetis an cōtra cęſarē retēturi: & ſi a Varro & a q̄buſ
dam ſubiicit remotiōe;. Ego hn̄ cōfiteor. Illď ſed uide cęſar con
ſtātiā reddit ad corroborādu; āplificandūq; argumentu; : quanq̄

Heſiodus

ego q̄uis ipe āpliſſime dictur⁹ de cōſtantia Tuberonis cōciliat
tā ſibi q̄ ipſi iudicē ne ad īflāmādū eū hęc dicere uideat̄: cōme
morare modeſti⁹ inquit cū rē quoad ei⁹ facere pōt accumulat.
Quę fuit igit̄ unq̄ ꝓponē uidet̄ locū de cōſtātia tuberonis: cū
re locū ab initio exaugeat. nec. n. alius eſt locus hic principalis
atq; ꝓhibiti & ꝓuincia cū ſūma iniuria ad pōpeiū ueniſtis. uerū
cū re un⁹ ſit oratione diſiungit̄ uľ ne uehemētia: q̄ crebritate ac
collectione uiriū inuētionis fit fauētē aduerſario iudicē exaſ
peret: uelut multitudīs ſpem: facilius ſupſedeat uelut maiore
mora: in loco alienū a cauſa ligarij animū iudicis iam forte leni
tū tādem penit⁹ flectat: ac labefactet. ut. n. unita ac coacta ma
gis īpellunt: ſic diffuſiora facilius animos conquaſſant. porro
ſi quis ꝑſuaſū aut fauentē aduerſariū iudicē pleniore oratione
obſtrahere conat̄: quaſi arridi⁹ ſubito flectere lignū cupiat frā
get priuſq̄ quo uelit ducere poſſit. Cōſtantiam dico neſcio an
melius. correctio āplior ut auditor magis aduertat. Quot⁹. n.
quiſq; iſtud magnam patientiam oſtēdit eo ꝙ null⁹ fere alius
ita repulſus: & cum crudelitate eiect⁹ ad eas ꝑtes rediiſſet unde
expulſus eēt. q̄t⁹ inq̄t. ut oſtēdat uix in eo caū alterū ita patien
tem eē potuiſſe. quare ratō in h̄ ē ſūma eſſe rara oīa. locus a cō
munit̄ accidētibus. Illud notandū cū quib⁹ e circūſtantiis rōes
emanāt apparet quos differētias maximarū locos appellare ſo
lemus inq̄rēdos nō eē. nec. n. ad ſciēdū nec ad īueniēdū q̄cq̄ cō
ferūt: niſi quis in īfinitionē ſemotis circūſtantiis cā; abſtrahat:
cū ille nō facile occurrūt (qď accidit cū res magis ī formā ſua;
abducit) maxīarū drīas cōſiderare debem⁹. Magni cuiuſdā ani
mi magnitudīe animi ſingulat̄ ac unica et ē ab attributis ꝑſōe
habitu uľ nālit̄. Nulla cōtūelia nulla uis: nullū periculū. repeti
tio īciſiōis. nō ut breuis aut ut uelox oratō ſit: ſ; ut mora & nu
mero exaugeat. ut. n. cętera paria. rō ꝙ cōtumelia: & uis ſibi al
lata ſit. Honor nobilitas ſplēdor articul⁹ & ſi nūq̄ uelocitatis
ſpē; ꝑdat ē tn̄ qm̄ ut hic nō eius cā adhibet̄. ſed ut īciſione ac
numero reꝝ magis īmoremur & extollam⁹ qď cū facē uolem⁹
ſꝑ ī alti⁹ ꝓgredit̄ oratō ut hic. nobilitas. honorē. ſplēdor nobi
litatē tā re q̄ uoce ſupat. h̄ certe ꝑcipuū. h̄ a reb⁹ ipis ui; & cōtu
meliā ſil' oſtēdit illatā. Illď. n. cętēa ꝑia cōtūeliāq; qm̄ ī maioēs

Loci. Differetiæ Maximarum

proprie ſit: fuiſſent patria cũ dubitatione ꝓtulit ĩperiu; ad uim
magis ingeniũ ad cõtumeliã ꝓbandã referendũ. hinc ꝓhibitus
nõ ad Cęſarem ne iratus: duplex repetitio ĩ ceſis ĩmo fere ĩ ſin
gulis uerbis ut cedat augeat ĩmoret̃ in re. uelox ĩ mẽbris ſit qđ
facimꝰ cu; rerũ copiã oſtẽtare opꝰ ſit. In macedoniã. in gn. põ.
caſtra. Illud ipm a factis poſt trãſactũ negociũ ſignũ & locꝰ ab
initio eſt. qđ cũ res iſta. nõ cõmouiſſet: maiꝰ argumẽtũ cõſtan
tię ac patientię ab eodẽ iniurię loco: q̃ tã etſi multiplicabat̃: Tu
berones tñ eũdem cõtra cęſarẽ animũ habuerũt. pacis eqdẽ ſẽp
probat illud. oẽs ſtudio uincẽdi tenebamur. quoniã & hic ipſe
q ſemp auctor pacis fuerat. tũ uincere cupiebat: qđ ne aſperum
uideat̃ inpoſita re q̃ cõmunit̃ amentibus accidere ſolet lenit̃.
erat. n. amẽtis cũ hoc a ꝓpria pſona ratio uitioſa nõ eſt: ſi pacis
eũ auctorẽ ſemp fuiſſe ul' ipe iudex nõ ignorabat. Tu certe pci
pue qui e loco tẽpore pſona: q̃ pare; alteri nõ pateret̃: ſũmope
põpeianorũ uictoriã tuberonẽ cupiſſe oſtẽdit. quãuis ab ĩnata
hominũ cupiditate eẽ poſſit qui ad ĩperandũ cupidiſſimi a pa
rendo alieniſſimi ſumus. Hęc ego nõ dicerẽ. Mira totiꝰ loci ab
initio depoſitio breuis oratiõe maxima uiribus. nã et ſe ꝙ dix
erit excuſat et aduerſarios laudãdo terret: ne ſi cõſtãtes fuiſſe
negare audeãt in ipm cęſarẽ: q eis ut etiã alijs põpeianꝰ ignouit
in grati uiderent̃: & auditoris in benefaciẽdo ac ignoſcendi uo
luntatẽ excitat. Quid cũ re ipa nõ cõmouiſſet animũ. ſimplex
cõcluſio. a factis quę tñ oppoſitõis uires retinet: cũ res iſta nõ
cõmouiſſ; animũ eiꝰ ad quẽ ueneratis cõſtãtes ac patiẽtes fuiſ
ſetis. nõ fuiſtis aũt lãguidiores. Magna ergo cõſtãtia & patiẽ-
tia in ea cã fuiſtis ſed ut ſolet oppoſitiõis ex negatiõe ac pueri
lẽ garrulitatẽ uitauit. factu; intulit qđ maiorẽ uim quã negatõ
hẽt: & ne acris nimiũ eſſet oratio ſi in aduerſarios ſolũ cõute-
ret̃. ſe quoq; ip; cõplexa ẽ. oẽs inqt ſtudio uincẽdi tenebamur.
Ac rurſus ne eius animi ſemp fuiſſe ĩ cęſarẽ uideret̃. his uerbis
leniit pacis eqdẽ ſp auctor fui. Deĩde ut uis extaret reſũpſit oẽs
inq̃ uincẽ uolebamus. tu pcipue ita & acrimonia nimia uitata ẽ
in ea re: cuius ipſe quoq; reus erat & recrimĩatiõe; etiã cogitati-
onis effugit & omnẽ uim orationis retinuit.

Coniectura de animo Ac ſnĩa Tuberonũ.

NVnc pauca de tota hac cõiectura ĩpetamꝰ deĩde ad reliq̃
trãſcribimꝰ. Cõiecturã hãc de aĩo & ſnĩa tuberonũ & du
plicẽ ꝓpõit ita ſĩplicẽ agit. qm̃ cũ ad unicã pſonã ſcm̃ ita refert̃
ut alterutꝝ eẽ neceſſe ſit. Dũmõ una ps cõfirmet̃: neceſſario al-
tera refutat̃. negat̃ itaq; eos uoluiſſe qđ ſbiiciebãt. pmo hõeſta
te ꝙ rẽ eis turpẽ nec cogitaſſent qdẽ quẽ locũ cautiſſime tãgit
Ne Cęſarẽ offendat. deinde a poteſtate ꝙ ſpes pficiẽdi nõ da-
batur. poſtremo ab his q̃ fecerãt tãq̃ a ſigno: qbus omnibꝰ cu;
ĩtuliſſet petiiſſe eos africã: ut bellũ cõtra Cęſarem gererẽt: pau-
ciſſimis inpoſitis magis ut diſiũgeret q̃ alia ratiõe redit ad eiꝰ
loci ãpliorẽ expoſitõnẽ. cõſtãtiã patiẽtiãq; ꝓponit: ut & redeat
& reditꝰ lateat & pſeuerãtiã oſtẽdat: q̃ res uolũtatẽ optime de
clarat: & ad aliđ quoq; argumẽtũ ab eodẽ loco deſcẽdat qđ q̃q̃
pom. q̃relis ſuis nõ mouebat̃: tñ acriter cõtra Cęſarẽ pugnaue
rant. quare uim eiꝰ loci q a factis ẽ latꝰ apperit & ãplificat. nunc
negocioꝝ cõſequẽtia incidẽdo. Nulla cõtumelia nulla uis. nul
lum periculũ nũc pſonarũ. Honor nobilitas ſplẽdor. nũc locũ
cũ diſtributiõe. Nõ ad cęſarẽ ne iratus: nõ domũ ne iners. nõ ĩ
aliquã. nũc factũ ipſum. Languidore credo ſtudio in cã fuiſtis
tãtũmodo ĩ pſidio eratis. Animi uero a cã abhorrebãt. nũc ora
tionẽ ſolã. an ut fit ĩ ciuilibꝰ bellis. nec ĩ uobis magi. q̃ in cęteris
oẽs. ſtudio uincẽdi tenebamur. hac huiꝰ loci ampla expoſitione
patet: cũ uim loci ab initio ampliꝰ offerre uolumus ſiue id con
iunctim ſiue diſiũctim agamꝰ cęſa oratione nobis opꝰ eẽ non
uelocitatis magis cã q̃ ut mora & numero inſiſtamꝰ ac tandem
labefactamur. auditoris animũ & ĩpellamꝰ q̃ uolumꝰ: q̃uis mo
tus & uelocitas & nõ nũq̃ curſus & pcipitatio orationis cũ cõ-
iungimꝰ prout res poſtulat adhibeatur. cũ diſiũgimus non ut
multitudine rerũ cõfuſior oratio non reddatur. Sed ne iudicẽ
impetu offendamus multo minus extare debetq đ: facile facie
mus ſi ſolutior erit oratio: ſi mẽbris ſolum uel etiam clauſula
ueloces erimus cęterum aduerſionibus interogationibus admi
rationibus ac omnibus quę exſuſcitans maximeque concurſu
multorum carebimus. quare hic ſiquid horum eſt: ne omnino
languida & iners oratio ſit quod loco qui eſt ab initio alieniſſi
mu; eſt: id ſimplex eſt. aduerſio cum interrogantis ſpiritu his

ſolum accepta eſt. Accepta incommodo id tu quę ad.q. detu-
liſtis! & tibi quid cum res iſta non cõmouiſſet eiuꝰ animum ad
quem ueneratis langui.cre.ſtu.in cã fu.tm̃mõ in p̃.e.animi ue-
ro a cauſa ab.ſed utrobiq; rebus in ultimo ỽo & methodo ĩpe
tum declinauit.illud autem non ad Cęſarem:ne iratus.non do
mum ne iners:non in aliquem cum rebus p̃ceps ſit. & ceſis cõ
poſitum tamẽ qm̃ quietũ eſt:& diſtributioni coniũctũ; ita tar
diuſculũ; eſt. Et qm̃ de inciſione dicimus illud quoq; aprime
tenendum triplicem eã eſſe : quę ta; rebus q̃ oratione inciſa ẽ :
ut partitio & diſtributio.quę rebus non oratione ut conſecutõ
& ſubcõtinuatio .quę oratione non rebus ut expolitio.illa lan
guidiore credo ſtudio cã fuiſtis tm̃mõ in p̃.eratis.animi a cã
ab.quã mirifice cõpoſuit.uix enim etiã cum diu cõſideraueris
res integra uidetur:quę adeo una eſt:ut duo quę ſequũť mẽbra
ad primum tertium ad ſecũdum interp̃tationis modo referať.
hos inciſionis modos non caſu dicet niſi temerariꝰ orator gra
uis quem & prudentem licet dicere cauſę accõmodabit. ſed de
his ſatis. Nec enim cũcta dicere poſſemus cum nulla fere ſilla-
ba ſit:quę nõ certa ratione atq; adeo diuina eſſe uideatur.illud
tamẽ nõ p̃termiſerim cõſiderãdũ & uelocitate opꝰ ſimul & mo
ra ſit qđ hic locus oſtẽdit. Illud breuitate.hoc diſtractione mẽ
brorum fieri poſſe. Num q̃ro utrum ueſtras ĩiurias:duplex cõ
cluſio quã oſtendit ſuas eos non rei.p.p̃ſequi :qđ etiam cũ di-
ceret ad pom.eos q̃rela; detuliſſe : & eius animũ; non mouiſſe
ſubiiciebatur. Videte ne erretis.contrariũ eſt.nam qui ĩimicis
ignoſcit ſuis non perſequitur alienos.hinc etiã palã eſt:qđ ex
pulſos ſe cum iniuria rei.p.cũ a ſenatu miſſi eſſent aperte accu
ſatores:cõtendebant qđ nõ eius cauſa.quoniã incõſiſtens apđ
Cęſarem erat.auſi ſunt deferre:ſed p̱pter ſubiectionẽ. Itaq; nõ
uideor.cõuerſio ad iudicem qua ſibi beniuolentiam ĩnpoſita
ſententia exordiĳ compat:ut & repetat & ad parentẽ agi cauſa;
demonſtret: quę etiam apud iudicem agi poſſet. cauſas Cęſar
egi multas equidẽ totũ.Cęſaris ipius teſtimonio utiť qđ ad iu
dicẽ aliter agiť aliť ad parẽtẽ. qũo ad iudicẽ quomõ ad parẽte;
collatiõe breuiť exponit. Dic te Cęſar. poſt collationẽ parẽtis
& iudicis aptiſſime ad Cęſarẽ breui p̱ occupatõe; utiť epilogo

ac enumeratiõe eorum q̃ dicta ſunt:quę etiam apud iudice; ua
lerent. Ita cꝰ uel in iudicio poſſe abſolui ligariũ oſtendat:mul
to magis a parente ignoſcẽdum contendit. ſed ego ad parentẽ
ĩqt loq̃r.huic loco & cõtrariĳ & mĩori.uis ĩeſt.abſoluẽ .n.iudex
ignoſcẽ parẽs ſolet.ac rurſũ iudex ſeuerꝰ parens miſericors eẽ
d;:uerũ q̃ ad iudiẽ referũť acria eſſe nõ debẽt.quare nõ ĩpetu ut
natura rerum petit irrumpunt:ſed auditori accommodata eius
animũ illabunť. carent ergo acrimonia partim quia abſoluere
& ignoſcere miſericordia & ſeueritas non aperte ut iudex &
parens inter ſe referuntur & cõmutatis uerbis & occultius neq;
connectunť breuiter.ſed ſparſa latius etiã diſiuncta etiã retẽta
ſunt quod factum eſt quoniam ad ipſum auditorem feruntur
abſque ui ulla illabantur : quorum uis ut facilius appareat nos
ipſa colligemus.cũ legatus ante bellum profectus ligarius ſit
relictus in pace bello oppreſſ:& in eo non acerbus ſed totꝰ ani
mo ac ſtudio tuus:quę omnia uel apud iudicem abſoluendum
ualerent.tu qui parens es apud quẽ etiam cum dicimus errauit
fecit temere.fecit timorem ad clementiam tuam cõfugit.ueniã
petit:ut ignoſcas.orat condẽnabis! & per oppoſitionem ſic.Si
dicerem Cęſar errauit ligarius fecit temere fecit timore ad cle
mentiam tuam confugio delicti ueniam peto ut ignoſcas oro
Si ſola haec dicerem ſi nihil aliud offerrem. tu quoniam non
ad iudicem ſed ad parentem hęc dicerem opem ferre non dubi
tares.nunc cum & illa uere afferantur legatus ante bellum pro-
fectus eſt relictus in pace bello oppreſſus & in eo non acerbus
ſed totꝰ aĩo ac ſtudio tuꝰ.hęc cum apud iudice; ad abſoluẽdũ
ualerent:apud te parentem non efficient ut ignoſcas.ex his pat;
ꝙ uniuſcuiuſq; loci tractationem rebus idoneam orator tene
re debet:ea utetur.ſed cętere quoq; circũſtantię patiuntur ſi mi
nus cauſę orationẽ non orationi cauſam accommodabit.ita &
uis reꝝ inerit & cauſa agetur nõ euerteť.& q̃ natura ſimilia ſunt
in uariĳs cauſis & diuerſis locis tractationem uariam habebũt
& ſicut cauſa poſtulat agemus & auditorem uarietate delecta
bimus.Si nemo ĩpetrauit diſtributio. Tu idẽ fer ope; qui attri-
butio dep̃cationis locus.An ſpandi ligario a minore ẽ & hab;
tractationem loco conſentaneam. nam cum ad extollendam

clementiā Cęſaris ſumptū ſit ad ligarij ſpem ac animum fert̃:
nō ad auditorem ut ſuperiora. ferret̃ autē ſi ſic dixiſſet an ſoliꝰ
ligarij ſpem falles: cum mihi apud te locus ſit etiā ꝓ altero de
precādi: Sed cum uim rerū retinendū cenſet: ſi durior res ipa ē
tractationem mutat. ſin tractationē retinet: rem ī mitius uertit̃:
quāq̄ neq; in hac oratione ꝑparat & exordit̃. ultimam hanc depꝰ
cationis partem quā nō ut ꝑmā: ſed latiꝰ dicturus ē. totius enī
cauſę fundamētū ut in īgreſſu tāgendū ē ſic in exitu āpliſſime
ꝑtractandum uidet̃. captat igitur beniuolentiā a ꝑſona cęſaris
ex uiſceribus ipſius depꝰcationis. Cauſas apud te rogantium. ex
Expolitio — politio uel interꝑtatio eſt ſiue utrūq;. nam inter eas id interēſſe — D. a
Interpretatio — arbitramur: ut cū utriſq; eadē res ſit: & aliud atq; aliud dici ui-
deatur in interꝑtatione ut nomen ipſum oſtendit ad clarius de
uenire plerunq; ſoleamus: & duorū mēbrorū numerū excedere
nō debeamus expolitionē non interꝑtandi cauſa adhibemꝰ. ſ;
ut ī moratione locupletius atq; politius qđ dicit̃ reddamus: ac
ideo certū mēbrorū numerum nō obſeruamꝰ id rogātium cau
ſa nihil aliud ē niſi neceſſitudo eius pro quo laborant: uel potiꝰ
erga eū officiū grati uultꝰ cęſari eorū ſūt qui ſui neceſſarij ſūt.
ſed uis quoq; correctionis ſubeſt. cauſas enim neceſſitudines
rogantium quas habent cum his pro quibus laborāt gratiores
eē dixit q̄ uultꝰ. i. q̄ neceſſitudinē quā ſecū habeāt in altēo mē
bro. alterum omnino negauit nec ſpectare q̄ tuus eſſet. neceſſa
rius is qui te oraret: ſed q̄ illius pro quo laboret. Itaq; tribuiſti
magna laus cęſaris abſq; adulatiōe qm̄ ex ipa re cōmodiſſime
oritur. Sed uideo tū apud redit ad illā ſnīam ut iā abſoluat ac-
cōmodatiſſimū: ad ea q̄ ſequūt̃ exordiebā. nō. n. argumēta ſo
lū & locos qbꝰ ꝓbamꝰ ad cauſā. nō cā; ad locos oratores debēt
accōmodare: uerū etiā ea qbus cōciliamꝰ. nā hic Cicero ſi q pro
ligario laborabāt ſūma neceſſitudine cōiūcti cū cęſare fuiſſent
nou ita ſed cum cauſas rogantium ipſum ſectare oportere nō
negaſſet. tum multo magis ꝙ ſūma ſecū coniunctis neceſſitu
dine rem gratiſſima; faceret. nūc qm̄ id dici non poteſt. id qđ
dici poteſt ita tractat ut fieri debere uideat̃: & factitatū iā ab eo
ſit neceſſitudine magna cōiunctos dicit: & iuſtiſſimo eos do
lore cōmoueri: ut e uiſceribus cauſę trahat̃ exordiū ex illa parte

maxime q̄ de fratribus ē qui cū ligario potius exules mallent̄
q̄ ſine ligario romę uiuere. Poſſū fortiſſimos ui poſt breuiſſi
mum exordiū. ita. n. fieri neceſſe ē interagēdu; ubi uel nullum
uel breuiſſimū & plerūq; ſolutū exordiū eē debet: locū depꝰca
tionis aggredit̃ a magnitudine animi eoꝝ q rogāt q nonus cō
miſerationis in rhetoricis poſitus ē. Et dolorē huius ti. multū
mouemus tn̄ forte & nobiles uiros ī ſqualore eſſe oſtēdimꝰ.
quid de fratribus dicā a diſiūctiōe ſexto cōmiſerationis loco:
ut qm̄ fratres diſtracti uiuere non poſſunt: aut ligarij reſtituat̃
aut ītelligat fratres eiꝰ qui ſecū ſēp fuerūt id ipſum exiliū op-
tare: ut cū fratre uitā agāt: q̄ patria: q̄ domꝰ: q̄ dij penates. ampli
ficat diſiūctionis dolorē repetitio cōmiſeratiōi accōmodata.
Si fraterne ſi pie ſi cū nō eſt cu; dolore mouet̃ dolus ab eade;
dicendi formula ad q̄ adeo ſchemate cito recedendū nec omni
no ideo adhibēdum. nā qui ad dolorem īpellere uult: & inſtare
debet & mouere nimium: morā in affectu reqrit affectꝰ idē eā-
dem dicēdi formā poſtulat. alterū cōmutationē flagitat. quare
in uaria ſchemata id ipſū efficere poſſūt eodē ſchemate inſiſtē
dū numero ac tractatiōe cōmutādū. iā hic ſchema unū uidemꝰ
repetitiōes tres tractatiōe; uariā. nā ī ꝑma ꝑintellecto uerbo cū
cta reddūt̃. in ſecūda poſtpoſita. ī tertia abſolutiſſima ſingula
ſūt. quā nō ſine cā ab. n. littera īcepit. eſt. n. id elemētum fletui
potiſſimū accōmodatū. illa uno exiſtēte. mirifice mouet poſt
poſitū. nā & ſequētia excitat & ꝑcedētia diſtrahit & hiatu plo
ratū mutat̃: ex quo facile uideri poteſt q̄to in dicēdo poſſit ta;
tractatō q̄ cōpoſitio. ſi qs. n. ita dicat. nā ligario exulāte q̊duis
exiliu; his optatiꝰ eſt q̄ uel patria uel domꝰ uel dij penates. & ſi
dignitatē oratiōis detineat: nō multū tn̄ cōmiſeratione cōmo
uebit. Valeat illa tua uox. ſeruauit uerbi modū in quarto mē-
bro: ut ī uocis curriculo īpetu ferri uideat̃. uitauit repetitōnē ne
multitudo faſtidiū pariat: & ut ui reꝝ ferri nō ꝑmeditatiōe pu
tet̃. Ad hęc cū nō moueat niſi mota oratio q̄drimēbris repeti
tio ab huiꝰ affectibus q̄ſi firmior alienior ē bimēbris. uix affe-
ctu; ſignificat. quas obres eū numerū in mēbris retinuit quē et̃
in repetitiōibꝰ obſuauit. Te. n. dicere audiuimꝰ. attributio q̄ ex
cōpatione pōpeianoꝝ benignitate cęſaris ab eo qđ ſolitus eēt̃

diceꝛ oſtēdit.dicere inqt. Te audiebamꝰ qđ nos pōpeiani.ſ.ad uerſarios oēs putabamꝰ:ꝗ nobis cū nō eēnt cū tu oēs tuos putares qui cōtra te nō eēnt ex quo ſeqꝛ q̄ſi a cōtrario multo magis putādos ſuos ꝗ ſēp ſecū fuerāt.nā ſi ꝗ ſecū fuerat ei opponiꝛ: ꝗ ſecū nō fuerat etiā ſi cōtra ſe nō fuerat & eū ꝗ cōtra ſe nō fuerat ſuū ducis:mlto magis eū ꝗ ꝓ ſe fuēat ſuū duces. Vides igiꝛ būc ſplēdorē.attributio cōpationi dep̄catiue cōfuſa.attributō qm̄ ſplēdorē ac nobilitatē.cōpatio qm̄ merita rogātiū in Cęſarē cōmemorat.ſplēdorē trāſlatō augēdi cā. bāc doctoꝝ domū appellauit ꝓpt̄ nobilitatē gentis idq; fere dicit nō exornādi ſed amplificādi cauſa qđ inſ̄ptatiōis ē:& ut euitaret ſacietatē q̄tū repetitiōis uim minuit:tm̄ ex iocūditate agnomīatiōis mutuatꝰ ē.Hūc luciū.deſcēdit ad ſingulos ꝑ articulū potuiſſet & ſingulos enumerare:deinde referre uniūſā doctorū domū oēm ſplendorē:quo tractatior bis locis cōuenietior cū e ſingulis ac minutioribꝰ ad multitudinē & ad maiora ꝓcedit oraͦ. ueꝝ qm̄ boſce omēs eqtes romanos dictūrꝰ erat apđ poſtpoſuit ꝓpt̄ maiores multitudinē eqtū:qui ligario fauebāt .ne cōfuſio fiat & ut uarie diceret ab uniūſis īcepit in ſingulos cedēdo deuenit:& tādē boſce oēs eqtes romanos adiūxit qđ ad totū būc attributionis locū collectō q̄dā ē.ſic & idonea loco tractatio reddita ē:& uarietas atq; diſtinctio oratiōis faciliꝰ ī animū auditoris illabi affectū facit:atq; bis maxīe cōpatiōe dep̄catiōis oſtēdit quantꝰ amor eēt cęſaris ꝑtiū & aug; rogātiū mēita. Cōſerua igiꝛ tuis. Cōcludit cōpationē quā p̄ceſſit attributio in eodē oratiōis cōtextu:quoniā cōiūcti loci maiorē uim babent & demōſtratiua iudicialibꝰ:niſi qd īpediat cū diſpoſitionis p̄cepta cōſcribere-mus p̄poni oportere demonſtrauimꝰ.dep̄catiuę aūt compationis ꝓpriū ē:ut noſtris aut noſtroꝝ enumeratis ac adauctis oratione meritis maiora aut plura beneficia dicamꝰ q̄ delicta ſint:q̄ cōmiſimꝰ. qua ex re illuđ q̄dāmodo auditori ſbiiciꝛ:debere ſi gratꝰ eē uelit ignoſcere:ſed plerūq; ne moleſti ſimꝰ a crimonia loci tractatione minuiꝛ.ut bic Cicero. ad alterā compationis ꝑtē q̄ ex attenuatione delicti conſtat occultiꝰ trāſit īmo ita trāſit ut rē nullo pacto ꝑtinētem ad ſupiora dicere uideaꝛ. nā bis uerbis omnino orationē ſeiunxit.Qđ ſi penitus ꝑſpicē poſſet:

nec tñ attenuationē occupat:ſ; qđ maiꝰ ē cōceſſionis uim ꝑ purgatiōe; ex neceſſitate cōiectura ex fratno affectu aīo ac uolūtate ligarij cōprobata.ita auditor ad ignoſcendū īpelliꝛ ei ꝗ neceſſitate peccauit cui etiā ſi cōſulto feciſſet ignoſceret ꝓpt̄ ſuorū merita.quare bis oībus ea uis q̄ a maiore ē cautiꝰ ītruſa latet.Qui ſi cōſilio id feciſſet ſbiecit uim a maiore nō exp̄ſſit oratiōe ne aſpior uidereꝛ.retinuit tñ tractatōe; loco aptiſſimā:ut eiꝰ ui qđ diciꝛ ex ſe ip̄o iudex ꝑſpiciat .eſſet eorū ſimilis mirifice & uim a maiore ſubiecit:& orationē ad benignitatē & clementiam Cęſaris retorſit :ut q̄ſi ab exēplo ꝓprio:ꝙ & alijs ignouerit ligario q̄q; ignoſcere īpellaꝛ.Sed ierit ad bellu; diſceſſerit minꝰ dixit ut attenuet. Varū etiā a fratribus. nō ueriſimile ē affectū fratnū:ſic ab eo cōtēptū ita ꝙ dat cū āplificare uideaꝛ tūc potiſſimū eripit.At etiā memoria tēto cōpatio ꝑ cōmemorationē meritorū Titi ligarij: cui etiā uis attributiōis ineſt.Etiā de alijs queſtoribꝰ extollit merita collocatōe ꝗ cū nibil aliud extollit magnope ex animo ipiꝰ Nulla.n.res ē adeo ꝑua quā ſi ſtudio in amicū facimꝰ uel ab eo ut boni uiri iudicemur.plurimi exiſtimari nō debeat is cuiꝰ cauſa facimus.admonitꝰ buius euitauit:ut ſolet cōpationis acrimoniā.Fratres optimos & in te.ab euēto tenuiſſime.maiorē.n.copiā res nō ſuppeditabat .nūc qđ ī rhetoricis de ratiocinatiōe diximus exēplo demōſtrabimꝰ.deinde dep̄catiōis buiꝰ genꝰ cōſiderabimus. Ratiocinatio igiꝛ cū triū ꝑtiū ſit biꝑtita plerūq; īuenitur.nō.n.quēadmodū dialetici ſēp orator cōplecteꝛ q̄cūq; re ip̄a in argumētatiōe cōtineꝛ.uerū id ſolū de q̄ dubitare auditor poſſet diligēter plerūq; exponet:qđ in uniuerſū ueꝝ ē aut ueriſimile poterit p̄terire:ut & auditor cū ex ſe afferat qđ facile aut fere ſine cogitatiōe animo ſtatī aboritur mollior ad cōſentiēdū ſit & orator una re tm̄ occupatus copioſius eā explicet firmiuſq; ſtabiliat & oratio grauior ſit ac expeditio cū ea relinquūꝛ:q̄ ſuapte nā occurrūt.bis de cauſis crebrius būc modnm oratores ſuſcipiūt de quo nibil adbuc diximꝰ:qm̄ putauiuꝰ uno uł altero poſito exēplo cętera oībus aptiora futura. ut igiꝛ qd dictū qd relictū ſit ꝑſpiciaꝛ.Ratiocinatiōe; de q̄ſtura ligarij q̄lis in re ſit cōſcribamꝰ

Omnibus Cęſar ꝗ ſtudio in nos ſuo qq;:ut boni uiri a nobis iudiceꝛ nos et dignitatē noſtrā q̄tū in eis eſt tueꝛ: ſi qd boneſtū

ſupplices a nobis petũt:cõcedeᷣ dẽmꝰ.Sꝫ titꝰ.L.ſtudio ĩ te ſuo ac ut bõꝰuir a te iudicari poſſet mirificꝰerga te & dignitatẽ tuaꝫ fuerat q̃ſtor.cuius ratio ꝙ nõ ego ſolũ memoria id teneo ſed te quoqꝫ ipꝫ ſpero nõ eẽ oblitũ q nihil obliuiſci ſoleas niſi iiurias: debes ḡ huic cũ ſupplex petat fratris ſalutẽ cõdonare.huiꝰ ratio cinatiõis p̃ᵃ ps relicta ẽ:& oraᵒexcitatior ḡuior:nec minꝰdiluci/da.lõgior ṽo fcã ẽ & ꝑpᷣ ratiõis iteriectiõeꝫ:& ꝑpᷣ cõpatiõeꝫ ex collocatõ:ad expolitiõeꝫ locupletatõeꝫqꝫ argumẽtatõis ꝑtinẽ tẽ hꝰ.& illď cõiecturale ẽ qď nõ ut ᷣpetat ſꝫ ut ad mĩaꝫ ĩpellat inᷣ iecit.nã oĩs enũeratio ſiue tenuis ſiue ãpla ſit id hẽt ꝓꝓuꝫ:ut q̃ ꝓ bata ſũt afferat nõ ꝓbet.hic qď afferᷣ ĩ minuta rõcinatione ꝓbaᷣ quã ĩ ĩtegrã ſic reducimꝰ oẽs hoĩes cęſar q cõſpiratiõe ac pene cõ flatũ inᷣ ſe cõſẽſũ retinẽt niſi ui diſtracti diũſas ſnĩas fortũaſqꝫ nõ ſequũᷣ.ſed ligarij fratres tres cõſpirãtẽ ac pene cõfl latũ inᷣ ſe cõſenſũ retinẽt. uolũtate igiᷣ tecũ oẽs fuerũt : tẽpeſtate arreptꝰẽ unꝰqď ligarij huiuſcemodi eẽ etiã rõe inᷣſpſa ꝓbauit. ꝙ nullus ſit q hoc nõ nouerit.nullꝰ q nõ ſentiat.ſed de his hactenꝰ. Geꝰ aũt & forma dicẽdi depcatõis cõmiſeratõis genꝰẽ quod conſtat breuioribꝰmẽbris clauſulis magnificis firmis atqꝫ cõſtãtibꝰ:niſi ubi cõiecturã ĩ cõceſſiõe de aĩo et uolũtate ligarij adhibuit:q̃ qm̃ plurimũ mouẽ põt ĩ cõfirmatõis frõte poĩta: etiã ĩ ſbſidiis collo cata ẽ.p̃tẽa qď maximũ ẽ:tota orõ diſiũcta uaria cõpoſitõis ẽ:q̃ uarietas tñ hẽt q̃ſdã moras & q̃ſi ſtatꝰcõmiſeratõi accõmodatiſ ſimos.ad hęc circũductõis nulla fere aut nõ magna uis:aſꝑitatẽ ṽo oẽꝫ & acrimoniã rebꝰ ipis inᷣcurrẽtẽ cõſilio atqꝫ copia declĩa uit.ita genꝰcõmiſeratõi ad ũguẽ q̃drat. res acriores ĩſunt q̃s nec omittẽ poterat ne totã cãm amittẽt:nec eis genꝰſuũ accõmodãe ne auditorẽ cõcitaret :qď cõᷣ p̃cepta nõ ẽ.nã cũ dicimꝰ rebꝰ ora/tionẽ nõ orõi res accõmodari oportꝫ.rei uocabulũ toti cãę uſur patiõe attribuimꝰ.Fac igiᷣ qď de .cõcluſio totiꝰorõis.nã depca tio:& ſi ĩ extremis collocata ſit & a cõmiſeratõe nõ aliẽa: nõ eſt tñ cõmiſeretõis ps ſꝫ totiꝰorõnis huiꝰqď ſępiꝰdcm̃ ẽ ſtatꝰ p̃nci/palior & radix.q̃ aũt cõcluſionẽ putãt ad hᵒ qď dcm̃ ẽ:etiã igno rãt nihil alieniꝰeẽ ab oĩ cõcluſiõe q̃ exordiũ. Hęc igiᷣ concluſio breuiſſima ẽ.nã q̃ a ſuꝑioribꝰ repetẽda erant añ depcationẽ repe tit.ita cõcluſa ꝑte oĩ orationis:q̃ depcatiõeꝫ p̃cedit tñſit ad dep̃

Status principalior & radix huius orationis eſt deprecatio

cationẽ qua breuiᷣ tractata reliquũ erat id ipm ĩferre ꝓpᷣ qď de p̃cabiᷣ.ignoſcẽdũ eẽ ligario ut cęteris.quãobrẽ ſtatiꝫ & a gloria quã cõſecutꝰ fuerat.Reſtituto Marco marcello Cęſarẽ ad ignoſ cẽdũ ĩpellit.Nihil.n.ẽ tã q̃ ho.nulla ẽ de um.attributio ſingulari. ad miſericordiã accõmodata.ut.n.cõmiſeraᵒ depcatiõi cõgruit: ſic depcatõis loci a miſericordia nõ aliẽi. Eſt aũt poſtrema hęc oratiõis ꝑticula grauiſſimis ſẽtẽtiis q̃tuor cõſtipata: quaꝝ p̃mã & ᷣtiã uniũſalius ꝓtulit:ſecũdã & q̃rtã pſonę accõmodauit geꝰ dicẽdi mẽbris illuſtribꝰ & diſiũctis ac abſolutis clauſulis ãplis locatõe & numẽo dignitatis cõpoſitũ ẽ:pulchritudinis quoqꝫ ac uenuſtatis dignitas nõ penitus omiſſa.Sed & iocũditas ſbe non extat :ne ſnĩaꝝ deiiciat grauitatẽ.Repetitoi.n. cũ ꝗeta ẽ & uaria uenuſtatẽ ac pulcritudĩeꝫ facit tãto maiorẽ q̃to nõ nihil etiã iocũ ditatis accedit ſꝫ duplicaᷣ . At hic ſi negationẽ in ᷣtia ſnĩa p̃poĩs ꝑua mẽbroꝝ de cõmutatõe duplicabiᷣ.Quare cũ utilˀmagna laus cęſaris q̃ ſeip̃m cõſulere nõ alios impelliᷣ.tãto teip̃m admo. ab euẽtu optimꝰ orõis exitꝰe magnitudine bñficij ſi uniꝰſalute plu res cõſeruẽᷣ: a magnitudĩe calamitatis ſi uniꝰdãnatiõe plures cõ dẽnenᷣ. Nũc q̃ de tota cã ĩcipiẽtes diximus latius repetãᷣ.nã qm̃ iã ſingula expoſita ſũt melius atqꝫ faciliuſ q̃ cõmunius cõſi derata ſũt ꝑcipiẽᷣ.Fuit in africa cęſar ligariꝰadũſus te fuit.ueniã petit.dignus.n.ẽ ut ei ignoſcas is q cũ fratribꝰ fuiſſet .ſi ei licuiſ ſet & africa diſcedere. p̃ſerti cũ iis ignoueris q te ut crudeliſſimi uiri multo magis ĩſecuti ſũt:indignus q nos tradituros tibi afri cã ex ꝓuincia repulit.qď etſi ꝓ firmamẽto poſuimus ut ius totiꝰ cãe uideaᷣ.tamẽ ĩtentionẽ etiã alterã appellauimus.nec.n. Tube ronẽ firmaſſe cãm credẽdũ ẽ ea re q̃ ſibi dictu turpiſſima erat.ſꝫ ſic potius indignus:q̃ nos ex ſenatu auctoritate ueniẽtes in afri/cam repulit. Veꝝ qm̃ hęc nõ ſiſtit nec.n.cęſar ſenatus ꝑtiũ: ſed ſenatui hoſtis erat ſubiiciebaᷣ tradituri eramus africã qď ꝙ ipſi accuſatores apte pro firmamẽto nõ afferebãt. nec ei quo pro fir mamẽto apte utebãᷣ expulit nos ĩ africam ex ſenatꝰ auctoritate uenientes connectebãt. idcirco ſperauimus & figuratam intenti/onem appellauimus.nullus enim niſi mente captus non uidebit hoc ipſum Tuberones in accuſationem attuliſſe qď tradituros expulerat.nã cętera nõ cõſiſtũt.ſꝫ turpitudine rei deterriti ad aliã

//conſiſtit

ut honeſtã ſic ĩ cõſiſtẽtẽ ĩtẽtionẽ ſimulata; refugiebãt: quã rur
ſus his ĩpis de cauſis firmamẽto quo ſbſtẽtabaẽ: nõ cõfirmabãt
ſed auctoritate ſenatꝰ obiecta ſbiiciebãt qđ uere ĩtẽdebãt quoq;
ſibi cã cõſiſtebat: qđ Cicero cõiectura oppugnabat. q̃re ut q̃ mõ
agebãt ĩtelligi poſſit q̃ ſi ꝑ duas ĩtẽtiones ſepauimus. rurſus ut q̃
ſibi re cã cõſiſtebat planũ fieret. idipm ꝓ firmamẽto aſſũpſimꝰ.
ex q̄bus oĩbus cõpoſita defẽſoris hęc ẽ ex altera ꝑte iudicatio: cũ
tibi tradituri tuberones africã nõ fuerũt: qui te multo magis q̃ li
garĩꝰ ĩſecuti ſũt dignꝰ ẽ uenia ligarĩꝰ q eos ex africa repulit & adũ
ſus te ibi fuerit cũ ſi inde euadẽ potuiſſet: una cũ fratribꝰ te ſecu-
tus fuiſſ;. hęc cõpoſita iudicatõ ſimplices cõplectiẽ: cõiecturalẽ.
nõ fuiſtis tradituri: cõceſſiõis expurgatõe uolũtatis ꝑ cõiecturã.
ꝑmũ ex eo qđ ẽ. adũſus te fuit. alterũ ex eo qđ ſi inde euadere po
tuiſſet. una cũ fratribus tecũ fuiſſet. depcatiõis ex eo ĩpo: qđ ĩ cõ
feſſione facit. neceſſe nãq; fuit qm̃ purgatio nõ tm̃ uirium hẽt
ut ꝑ ſe ac ſola cõſiſtat ex eodẽ fũdamẽto ad depcationẽ tñſiret.
hi oẽs ſtatus ſic ad unũ depcatiõis cõcurrũt ut & iudicationes ad
iudicatõnẽ: q̃re ut ſiq̄s de cõpoſita iudicatõe q̃rat una ſit an mul
tę: nullus unã reſpõdere dubitet. ſic ſi q̄s intꝛoget: quo ĩ ſtatu uer
ſeẽ uniuerſa oratio in depcatiõe abſq; ulla titubatione: reſpondẽ
dũ eſt. ut. n. rationes & firmamẽta q̄bus iudicatiões cõponũẽ ꝑn
cipalis iudicationis ꝑtes ſũt. ita ſtatus e q̄bus illa fl uũt ꝑncipalis
ſtatus ꝑtis eẽ neceſſe eſt. hic ſtatuũ & iudicationũ cõcurſus ac
cõpoſitõ cũ ad ĩueniẽdũ accõmodate. tũ autẽ ad diſponẽdũ plu
rimũ ualet ſi recte ꝑcipitur. ad grauitatẽ uẽo omnino neceſſaria
quã q nõ q̃rit orator nũq̃ appellabiẽ: niſi forte a rudibus atq; in
doctis. cõfert aũt maxime nõ ad copiã ſed ad iudiciũ. hac. n. uia
penitus cognoſci poteſt: cui inſiſtẽdũ in quo ĩmorandũ ſit q̄d
acrius q̄d remiſſius dicẽdũ. q̄d ꝑ totã cã; ſꝑgẽdũ: q̄d cautiꝰ adhi
bẽdũ aut tãgẽdũ: & ſemel ne an multotiens & ĩ q̄bus locis obte
gẽdũ. q̃cũq;. n. ex has radices ſũt: ꝑſtrĩgẽda & occultãda uideẽ:
ut cũ locũ his recte cognitis ſi dicẽdi copia ex elocutiõis ui rite ac
ceſſerit orator iã erit q hęc uidet & eloquiẽ ſi q̄dem ꝓnũciatione;
quoq; idoneam: ſingulis attribuit ſin minꝰ attamẽ in ſcribendo
priſcis oratoribus conferendus. hęc igitur cauſa ita iudicatione
ac ſtatu coniuncta & multiplex depcationem & ſeorſum actam

Status uniuerse ora
tionis ligariane depre
catio potest sine titubatione
dici

cõſiſtit. n. apud ĩꝑatorẽ & ſperſã ꝑ totã orationẽ habet ut dẽt
ꝑncipalẽ ac fũdamẽtũ & ut ita dicã ſuſtentaculũ omniũ ad ea;
conceſſio antecedit. nã. n. ſtatuũ ſic poſtulat ut in quarto rhe
toricorũ ĩnuimus. ꝑterea cõceſſio ad depcationẽ & miſericor
diã ut plurimũ affert ſi admiſceẽ ſicut añcedit eaꝝ reꝝ fũdamẽ
tũ ẽ. depcationi recriminationẽ cõiunxit eã q̃ ẽ eiuſdẽ crimĩs
& cũ recriminari cępiſſet neceſſe erat ĩpetu oratiõis cętera huiꝰ
cõiũgere: ut re incitatꝰ dicere nõ ſtudio ad ea deſcẽdere uidereẽ.
Coniecturã poſtea cõmodiſſime ĩterſerit quã ab aliĳs ſepauit:
qm̃ ſimulatione ſibi nõ ſubiectione agẽda erat accuſator: ſper
ſit ꝑ totã orationẽ. ita. n. figurata q̃ cã; ſbſtinẽt diſponi debẽt.
hic hꝰ pacto diſtributis tãdẽ repetitis q̃ uel ad iudicẽ ualere poſ
ſent ad depcationẽ cui etiã cõiecturalẽ cõceſſionẽ ĩiecit: ita ſu
mus orator cũctis ĩgenio mirabili artificio ſingulari ĩuentis di
ſpoſitis dictis diuinã hãc oratõe; reddidit exordio uniũſę cãę
penitꝰ accõmodato: narratõe luculẽta uera breuiſſima: ſeiũctõe
cõfirmatõe cõcluſiõe abſolutã exordiĳ genere morato. affecto
uero narratiõis delectu uerborũ & numero pene illuſtri ſche-
matis. recto ac puro. cõfirmatõe uarietate ac uario cõcluſionis.
Illuſtri pulchro. iocũdo q̃ oĩa ſic cõſecutꝰ ẽ: ut nihil addi: aut
minui nihil tñſferri nihil cõmutari nihil aliẽ dici poſſet q̃ dcm̃
ẽ: q̄n illico ul' mediocriẽ ꝑito homini labefactari. rure ſordeſcẽ
uideaẽ oratõ & qđ admirabiliꝰ ẽ. nullũ fere uerbũ poſitũ ẽ qđ
cęteris oĩbꝰ nõ cõueniat. nullũ uanũ aut inane: nullũ qđ uel ãte
cedẽtia nõ reſpiciat uel ſequẽtia nõ ꝓſpiciat: q̃ res maxĩe decla
rat artificio non nã ſola qđ multi falſo arbitrãẽ ꝑclaros orato
res ſcripſiſſe. Nõ dico hęc temere nec ſuplatõe utor. uerũ ex iis
q̃ uideo tãta diuini illiꝰ tã ĩgeniĳ q̃ artis admiratiõe afficior: ut
facile credã plura me atq; maiora fugiſſe. nec tñ q̃cũq; uidi ſcri
pta ſũt. multa ne obſtẽtatiõe ſcribere. multa ꝙ cõiſſima ſũt nõ
nulla põdere ac multitudine reꝝ opꝑſſi reliq̄mꝰ. nulla. n. ferme
oratõ ẽ: q̃ uniũſã artis doctrinã nõ flagitet. q̃re ſi q̄d addi poſ
ſe quiſpiam arbitrabiẽ. ſi grati animi eẽ uoluerit non magis de
trahet ꝙ quicq̃ aut neglexiмus: aut non uidimus q̃ probabit.
ꝙ non ſolum pręcipiendo hęc ſtudia illuſtrauimus: uerum
etiam rem aggreſſi ſumus quam nemo uel e priſcis illis atque

doctiſſimis uiris cū eo multi otio abundarēt:ut īutiles etiā fa-
bulas cōſcriberent:uel latine:uel gręce adoriri uſus ſit. ſequenꝰ
igiꝰ oēs q his humanitatis ſtudiis dediti ſūt:quiqꝫ maioꝝ dicē
di copiā ſimul ad gloriā adipiſci cupiūt hāc certā exqſitāqꝫ di
cēdi uiā:nec aut multitudine aut magnitudine reꝝ detreāꝰ.nec
enī difficile ē īmortalitate dignū op⁹ cōponē ſi qs cū natura ua
leat:q tñ benigniſſime oīb⁹ fere ſe īdit artē ita ſibi habitu facit
īnatā:ut a natura ipa paꝝ diſtare uideaꝰ: qđ ſi cui arduū uideaꝰ
noſtro cōmonit⁹ exēplo īcūbat diligēti⁹. q & ſi multis aduerſę
fortunę caſib⁹ oppſſi huic rei nō tm̄ elaborauim⁹ q̄tū uoluim⁹
& nūc ſi dareꝰ otiū alijs quoqꝫ doctrinis nō nihil cōferre poſſu
mus: qm̄ artificiū ſeqmur:qđ ad cōmunē utilitatē cūctis edi-
dimus. & qcqd unq̄ ſcripſimus. & ſi nō penitus accedere atta-
men nō lōge fortaſſis ab oratoris ui ſi qs ſincere exaīat fide ab
eē uidebiꝰ:qđ ita eē ut facili⁹ ad hāc noſtrā pceptionē oēs iudi
cāꝰ uuico exēplo demōſtrabo. ex agaſone igiꝰ noſtro illđ ſu-
maꝰ quo in aduerſariū cū dedignatione ferꝰ oratio. Veruꝫ hic
loci factus nō poſſuꝫ nō dolere ꝙ in gręciā homo tu omniuꝫ
in gręciā omniū bonarū artiū inuētricē in gręciā deoꝝ olim do
miciliū. Nō Iouis dico & Iunonis: nō ad fabulas refugio:ſed
multorū heroū & ſanctorū uiroꝝ: ſiue uetuſtiſſimos a noſtra
etate cōſideres ſiue nrę.i.uere religiōis cultores:quos numero
plures doctrinis ſubtiliores:religione ſanctiores q̄ ex reliquo
terraꝝ orbe īuenies:in gręciā inquā ſol⁹ tu omniū quo te inſcri
bis noīe digniſſimus in gręciā inueheris. pductio hęc ſpiritus
uaria nimiū oratione nobis cōpoſita ē. uarij enīꝫ affect⁹ ire pci
pue doloris & īdignatiōis cōcurrerūt. turbatiōeꝫ igiꝰ animi ma
gnaꝫ qdē ſꝫ q̄ rationē nō deiiceret oſtēdim⁹. itaqꝫ ſbito irruim⁹
qđ ueritatis & repētinę motiōis ē ꝙ in gręciā tu homo omniū.
nā illđ. uerū hic loci fact⁹. nō eſt pparatio ſed trāſit⁹ in affectū
& auditoris exſuſcitatio pciſio ꝟo ſtatiꝫ in īgreſſu uie ac dele-
gatiōis īeſt:nō ſuſpitiōis. hoc.n. cū ab oratore uerbis notaꝰ. Il-
lud cū abſqꝫ ānotatione ē:ſolet efficere. Repetitiones tres īſūt
breues atqꝫ occultiores. bimēbres.n. fere omnes ſunt. nam &
mora in eodem omnino ſchemate & ſi cōmotū nō tamē turba
tum animū oſtēdit: & uelox ab eodē omnino ad aliud trāſitus

In ui tuperatorem graeciae

affectū q morā flagitat nō exprimit. quare numero tres forma
una repetitio adhibita eſt. pterea magna ineſt uarietas cū prima
tribris ſit ut ſtatī in aditu mora in affectu expmātur mēbra di
gnitatis ppter affectū in pma clauſula clauſulę oppoſitę. qpe
pmas duas peon & epitrit⁹ poſſidēt qđ facit ut mobilitate ui-
uere oratio uideaꝰ. alterę duę q ſequūꝰ minimo numero mem
brorum conſtant:ut cū maiore indignatione pferanꝰ & occul
tiores ſnit. nam ſi quis dixiſſet nō iouis dico nō iunonis nō ad
fabulas acrior qdē eſſet: & tātam indignationē oratio nō oſtē
deret:nec pulchre illud cōſeqretur ſed multorū heroum & ſan
ctorum uirorū qđ cū dignitatis ſit indignationē auget ad acri
moniam uix accōmodaꝰ:ſed uarietas ac mobilitas etiā mēbris
obſeruatur. tres nāqꝫ repetitiones inequales mēbris ſūt. ita īdi-
gnatio et dolor ac turbatio animi non conquieſcit pmo:dein
de ut iam exagitatus animus uariis cogitationibus q̄ uariam
orationē faciebāt. tandem affectū ſuum cōfirmet:ac ſtabiliat
quinqꝫ mēbrē diſtributionē adiūxim⁹ q̄ multitudine mēbroꝝ
indignationi breuitate dolori accōmodatur:et ne nimium exaſ
peret auditoris animū ſimiles caūs & ſimiles exit⁹ leniūt. Redu
plicatio in exitu ponit:q̄ creditur & ppter turbationē animi &
ut breui⁹ ceſſū ultimū relinquaꝰ in gręciā īueheris deficiēte iā
ſpiritu:illđ uero quo cediꝰ mirabile ē. ſolus tu omniū q̄ te īſcri
bis noīe digniſſimus. nā & clementiam aduerſarij oſtēdit ſe ita
inſcripſiſſet & īpetu quodā ire ruit:cū tres pmę dictōnes ut au
ribus melius pcipitur uehemētius exagitent. Illud apprime cō-
ſiderādū:ꝙ ita cōpoſita oratio ē:ut plures ineſſe uideāꝰ exor-
nationes q̄ inſint:qđ factū nobis eſt qa in paucis re plura inice
re non potuimus:q̄re ut & elegātia cōſeruetur & uarietas inſit
& ſpiritus pnūciātis undiqꝫ cogaꝰ:ut cōmoueri uideaꝰ audiētē
cōmoueat:plura q̄ re ſint ſubiiciūt aurib⁹ ſchemata. id ita lauda
m⁹ ut recte qs tā h̄ q̄ illđ fieri cū ſępe multūqꝫ cogitauerit:iudi
care poſſit iā qđ pciſionis ſpēm ſtatiꝫ afferet ꝙ in gręciā hō tu
omnium in exitu tandem abſoluitur. in gręciam inquā ſolus
tu omnium quo te inſcribis nomine digniſſimus. cum uero
e duobus maxime ſoleat: in his commotionibus inuentio
emanare ex perſona eius in quem inuehimur: & eius in quem

Trapezuntius in Ligarianā

peccatū eſt &ſi utrāqꝫ nos tetigimus in altera tn̄ mora fecimꝰ. ad illud enī magis flectēda oratio ē qđ magis mouet: & ſi magnā copiā afferre poteſt nō omnia dicenda ſed potiora .nec.n. minoris artificij putādū ſi uideas qd ſit relinquēdū q̃ ſi īuenias qd ſit dicēdū: uerū de his hactenus. non enī ut omnia diceremꝰ hęc adiuūgere uoluimꝰ: ſꝫ ut p̄ceptiōe noſtra poſſe recta ratōe ad ueteꝝ dicēdi copiam ꝓuenire: ſtudioſos admoneremꝰ. & ne quis eorū nos ſimiles putaret qui dicūt ſumite a me ſed eoruꝫ exēplū aliunde petam: quicqꝫ cū aceruos ſe habere quos uendāt tritici p̄dicent. nō poſſunt pugno habere exēplū: qđ oſtēdant qđ turpiſſimū eē dicenti Cicero ad herenniuꝫ teſtat̃. hęc mi pať G. trapezuntius alūnus tuꝰ tibi ad utilitatē cōmunē petēti ſcripſi. Quare ut qđ cupis multi hinc ꝓficere poſſint ſi utile opus iudicabis tuū erit ī luce q̃ ꝑmū ędere. ego etſi rhetoricis noſtris & hoc opuſculo ſatis p̄ſentibus ac poſteris te auctore feciſſe me arbitror: tamē & cōſcribere nō grauabor niſi obtrectatoruꝫ īuidia omni fructu laboris ꝑuatꝰ infoecūdū hūc mihi agruꝫ: ut ſteriles atqꝫ aſperos montes agricola deſeram. Verum illud nō omnino negligam qđ adoleſcentuli maxime quęrūt orationem hāc ingraui figura uerſari. multa nāqꝫ ſūt acerrima. nihil deiectū hūile. grandia fere oīa elata rebꝰ uerbis clauſulis. & qđ ſemper maximum iudicauimus compoſitione. Exordium. tamen & narratio ita mediocria ſūt: ut ſermoni propīquiora ſint q̃ ſublimi figurę. ſed ex maiore parte denominandum: grauiſſima uero eſſe cuncta q̄ Cicero compoſuit nullus modo cōſilio negabit. Nam etiam ſi ſermonem occupes modo hic loco ac ut oportet facias grauiſſimus eris orator. Illud prȩterea non p̄termittendum omnia dicendi genera late patere. Ideoqꝫ in omni genere infimum mediocre grande inueniri: multumqꝫ intereſſe inter eos dicēdi characteres: quas figuras appellamus: & cęteras orationis formas. Sic enim late figurę patent: ut omnia complectantur: ut ſingulę ſingula ſuſcipiant. Itaqꝫ in mediocri figura uerbi cauſa acre genꝰ acrius atqꝫ acerrimum inueniri poteſt: accōmodatiora tamen aliis alia eſſe nō negamus.

FINIS

¶Antonij Luſchi Vicentini oratoris clariſſimi Inquiſitio
ſup.xi.orationes Ciceronis ad fratrem ſuum optimum : atqꝫ
chariſſimum Aſtolfinum de marinonibus.

PREFATIO

MAgna res eſt eloquentia frater inſignis atqꝫ
optime :maiorqꝫ profecto q̃ illorum capere
ingenia poſſint qui ſecus exiſtimant : qui
facilem quandam dicendi copiam a natura
ꝑfectam:uľ exercitio compatam nulla arte
contineri putāt:nec deſiderare aliquam ſin
gularem ingenij facultatem elegantiamqꝫ doctrinę:in qua opi
nione fuiſſe nonnullos: & antiquos legimus . Et ſunt bodie
forte multi:quoꝝ boc maxime loco refutādus eſt error:ne cū
ij nullam ſe artem in dicendo contendant.nr̃a bęc artis inqui
ſitio:uľ uana ꝑꝑſus uľ inutilis uideatur. Atqꝫ īp̄mis q̃tum ab
antiquis oratoribus teneo:& aſſequi cōiectura poſſum.unde
error iſte manauerit explicandum eſt.et enim cum fuerint bo
mines excedētes īgenio naturę:ui q̃dam ſine ullo artificio cō
ſecuti:ut ornate & copioſe quę uellent eloquerent̃ : quod elo
quentię proprium : eſt qualeꝫ dicebat buius defenſorem ſnīę
Menedemꝰ Antonium quē inter principes romanę eloquētię
floruiſſe cōſtat. Et cum artis ſcriptores ij quos rbetoricos uo
cant cognoſcerent̃ parum in dicendo ualuiſſe:facile a multis
eſt iudicatum:nullam eam ꝑꝑſus eſſe artem cuius exꝑtes ma
gni quidam oratores extiterint. abundantes uero & pręcepto
res nec mediocriter q̄dem diſte eſſe potuerūt:bicqꝫ ducti ſūt
Menedemus et liſias:ut putarent eloquentiā nē eſſe non artis.
qď uideliꝫ omnibus bominibus ēt īpitis:ac barbaris a natura
id inſitum ītelligerentqꝫ in ſe hr̄e compta:atqꝫ artificioſa di
ceret̃ oratio. Conciliare in primis:& blandiendo allicē eorum
animos a quibus aliquid impetrandum foret,narrare. Poſtea
argumentis īſtare:& refutare contraria. Poſtremo concludere
& depręcari quod in epilogis maxime facit orator. Traxit in
bāc quoqꝫ ſententiam menedemum Cleantem:atqꝫ alios īpīꝰ
artis deſcripta uis:& ius uocabuli limitatum . Cum dicerent

artem eſſe ab opinione & uarietate ſeiunctã:non diſcrepãte;
a certitudĩe rõnũ:ex multis reb⁹ diffinitis & cognitis ad opus
aliquid cõſtitutã. In dicẽdo uõ oĩa eſſe incerta & dubia: neq;
qđ incertis artibus cõſpiciat̃ in ptãte conſiſtere artificis certũ
finem. Cũ ſępe orator falſis aſſentiat: ſępe qđ ꝓmiſerit ipſe
nõ ĩpleat. Addũt enĩ cuiuſlibet artificis ꝓprium eſſe cũ ſuu;
attigerit finẽ ſcire: id uero eloquẽtiam ignorare. Nõnulli autẽ
cũ huic dicendi ſtudio nullam certa; putarent ſbiacẽ mãm q̃
ſingulis ſit artibus attributa iudicauerint nulla arte eloquẽtiã
contineri: ꝑſertĩ uõ cũ ante liſiam & Coracem & gorgiã ſicu
los ꝑmos (ut dicunt artis autores) pleriq; ꝓhibeant̃ ſiñ ullis ꝑ
ceptis in dicẽdo ingenia exercuiſſe: ut orõ oĩs nequaq̃ uideat̃
ab arte eſſe ꝑfecta q̃ ante artes inuẽta cõſtiterit. Nec ſatis eſt
huic pulcherrimę atq; ampliſſimę facultati titulũ ſciẽtię: atq;
eripere quem magni quoq; philoſophi: & in ꝑmis Ariſtoteles
libris quos de rõne dicendi ediderãt inſcripſerũt: libroſq; ap
pellauerũt de arte rethorica. Non ſatis eſt inquã titulum hũc
quẽ philoſophi dant auferre: niſi inſup eloquentiam cõuicio
ꝓſequant̃: & dicant eã abũdare mẽdaciis oppugnare ſe ipa;:
& plerũq; opus quod fecit euertere. Ideoq; artẽ eã uocãt quę
ſolu; uera recipiat ſibi ipſa cõſentiat: quodq; ſemel effecerit
ꝑpetua rõe tueat̃ ſuere q nomẽ artis ab eloquẽtia ſbtrahẽtes
honeſtius eã in uirtutum numero collocarẽt qđ. M. Neſarcũ
feciſſe apud Ciceronem in oratore teſtat̃ Antonius. Sunt ꝑtę
rea multa in hãc ſnĩam uana: atq; puerilia: neq; digna quę ma
gnoꝑe refellãtur. Quib⁹ omiſſis his quę ſupra ꝓ cõtraria opi
nione collecta ſũt ſuo ordine rñdẽdũ eſt. fuiſſe ſiquidẽ cõce
do nonnullos quibus ĩgeniĳ tãta uis affuit: & ad orãdum tam
prompta ac pene diuinitus ĩfuſa nã: ut magnã gloria; in dicẽ
do nulla arte: ſed ſola freti exercitatõe: & ingenio cõſequi po-
tuerunt. Cõtra non nego multos in arte ꝑſtantes quos naturę
uis illa deſtituit nullam dicendi elegantiã cõſecutos. Sed ue-
lim aliquis hac mihi in ꝑte reſpondeat: an uerisſimile ſit eos
illos incõꝑabiliter futuros fuiſſe maiores: ſi artẽ ad nã; adiũ-
gere uoluiſſent. ſi illos motus ingeniĳ a nã datos duce arte ac

mgr̃a dirigere ſtuduiſſent: ſi deniq; copiã eã dicẽdi ex uſu q̃
tidiano redũdãtem conformaſſent excoluiſſentq; doctrina.
Nam eos q ſola arte laborarũt nullum elegãs genus orationis
attigiſſe nõ miror. Non ꝓpterea tamen artem oĩo ab oratione
ſegregandam puto: qm̃ ita ualet ars plurimũ ſi ad dicendum
apte fuerit adiuncta naturę. Alioqn ſeſe habenti rhetoris fa-
mam dabit oratoris dare non poterit. Nã uero ita demum pa
rit atq; efficit illã ornatam: atq; uberem illã uere magnificam
atq; mirabilẽ in dicendo facultatem: quã nos eloquẽtiã appel
lamus cũ fuerit ꝑſidio artis adiũcta: ſine qua in multã laude;
forte perueniret: & ſpẽm oratoris exibebit: ſed ꝑfecto eã quę
in uero oratore q̃ritur excellentiam nõ attinget. deniq; ſic ha
beto eloquẽtiam maximam ſine arte eſſe nõ poſſe: ſine natu-
ra nullã ꝓrſus exiſtere: uerisſimũq; illud eẽ quod ab eloquen
tiſſimis uiris eſt traditum: tria reddere oratore; cõſummatũ:
atq; ꝑfectũ. Ingenium exercitium & doctrinam. Quod uõ de
cõi hominũ locutionis ĩſtinctu argumẽtant̃ Menedem⁹ & Li
ſyas facile concedendũ putarem ſi quotidiani ſmonis conſue
tudinem nihil differre ab eloquẽtia iudicarẽ. Neque enĩ nego
ꝙ Ariſtoteles confitet̃ omnes quodãmõ ꝑticipare rhetorica:
& oĩs uſq; ad aliquid exquirere: & ſuſtinere ſermonem & de
fendere & accuſare conari. Sed altior res eſt eloquẽtia: & a uul
gari ſmone remotior: quę licet plerumq; in ambiguis cõmuni
buſq; uerſet̃: ea tñ proprio quodã ac certo ĩſtituto cõtinetur:
ſuis temꝑatur legibus: ſuo fine dirigit̃ quẽ ſemp attinget cu;
uoluerit orator. Nam bene ad ꝑſuadendum dicere ſemp põt
qui finis eſt ſuus. Non ignorabit ſe bene dixiſſe cu; dixerit:
neq; ita falſa recipiet ut ea pro ueris amplectat̃. Sed ut uerisſi-
milia faciat audienti: quę omnia artis eſſe etiam mediocriter
doctus intelliget. his uero qui nullã eloquentię attributa; ma-
teriam opinantur tm̃ abeſt: ut aſſentiar: ut eam prę cęteris ar-
tibus uberiore: atq; ampliore uti poſſe materia non negandu;
putem. Nam etiam ſi quis eam generibus ſolum his addixe-
rit q̃ ſibi nemo unq̃ eſt conat⁹ eripere & laudandis uitupãdis
quę rebus dicendę ſnĩę: & forenſibus cauſis aſtrinxerit: &

in ſenatu foro ue conduxerit materię cõcedat ſatis. Ad mlto
plus largieť is ꝗ profeſſum eloquẽtiam eſtimabit quacũqꝫ de
re poſſe ornate & copioſe dicere: idqꝫ ad oratoris infinitũ q̃ſi
officium ꝑtinere. Et profecto nihil eſt uel a philoſophia ĩuen-
tum: uel ab aliqua alia arte tractatum. deniqꝫ tam alicui ꝓpꝛiũ
diſciplinę in quo non poſſit orator ſub quodam iure uerſari.
Nam quid tã humile: tam obſcurũ: tam a natura recõditum
quod ornatu & grauis erigere: & in lucem trahere atqꝫ illuſtra
ri non poſſit orator. Quare nullo mõ dici poteſt non eſſe pecu
liarem mãm oratori: ꝗ etiã cęterarum quęcũqꝫ ſit arciũ facere
poſſit ſuam. Eos uero ꝗ ante p̃ma illa p̃cepta doctrinę: uel in
populo: uel in foro dixerĩt: ut non negauerĩt aliquid potuiſſe
propter ingenij uim fortaſſis: ne ita nequaq̃ conceſſerĩ munus
oratorium ĩpleuiſſe: & ſi aliquãdo uti mendacio uideatur elo
quẽtia non eſt ut Quintilianus ait. Turpe tamẽ ex bona rõne
proficiſcitur ideoqꝫ nec uicium. Nam & mẽdacium dicere: ẽt
ſapienti aliq̃n conceſſum eſt. Bonaꝝ aũt rõnum plena ſit elo-
quentia. oportetqꝫ ſolius oratoris eẽ ꝓpꝛia. Non eſt autẽ orator
niſi ſit idem bonus. nec ĩpa ſe oppugnat: ſed pugnãtes inter ſe
cauſas ſecũ ipſa compoſita tueť & ꝓtegit. ſic ars ſuprema mi
litię duobus plerũqꝫ contrarijs ducibus una eſt ſic aduerſarijs
gladiatoribus eadẽ eſt gladiatoria diſciplina. Sic gubernatori
bus nauali pugna certantibus una erit ars nautica. Nec quod
fecit eloquẽtia opus euertit. Eſt eiꝫ hꝰ tertiũ qđ cũ contumelia
obiectũ erat. Nã (ut ait Quĩtilianus) poſitũ a ſe argumentum
non ſoluit orator. ſoluit forte contrarius non eſt tñ ꝙ ea quę
utrũqꝫ inſtruit doctrina dicẽdi ſuũ opus tollere uideať. Nam
utrũqꝫ ſuũ eſt: aut cõfirmet aut diluat. Reſtat nunc ut Neſar
co rñdeã a quo uirtus quedam nõ ars eloquẽtia eſt appellata:
atqꝫ ut oĩs ip̃ ius q̃ eſt apud Ciceronem ab Antonio ĩ oratore
relata. ſpinoſa ꝗdem & ex illis orõ reliquať: qua ꝓbare uoluit
oratorem eſſe ſapientem. Cum eo teneamus eloquẽtiam eſſe
uirtutem. ſed ſic tamen ut ars eſſe non deſinat. nam & ſi ple-
rę qꝫ ſint artes quę ſtare cum uirtute non poſſint. multę ſunt
tamen quas uirtus amplectitur: atque ex illis multo reſultat

ornatior inter quas meo iudicio p̃mum eloquẽtia locũ teneť:
et enĩ cũ in his rebus potiſſimũ uirtus ſit: in ꝗbus hoĩes cęteri
animalibus añcellũt. unde fit ut ponamꝰ in rõne uirtutem: cur
nõ hęc eadẽ erit in orõe: ꝑ quã etiaꝫ multa aĩalia ſuꝑamus. Et
ſi ad omnes uirtutes q̃ſi ſemina quędaꝫ: atqꝫ p̃ncipia dedit nã
naſcẽtibus: q̃ nulla põt extinguere: ac penitus extirpare mali-
cia. Nam & in barbaris & in omni prauitate corruptis hoĩbus
appꝑent aliquando q̃dam q̃ſi ſimulacra uirtutũ: ut ĩpugnanti
ſicario fortitudinis ſimilitudo. Et in turba larronũ ac pirataꝝ
ꝗ quidẽ unq̃ rapuerũt inter ſe eq̃liter partiũtur imago iuſticię.
Si inq̃ ad uirtutes oĩs a nã mortalibus initia data ſunt: & no
bis nõnullã facultatem: ac ſtimulos ad orãdum ꝓ bonis cõtra
ĩprobos. quidã nãles aĩ motus p̃ſtant quos ut ꝑfecte id poſſi
mus ars ꝑficit ꝓfecto uirtus erit eloquẽtia: ex qua excellens at
que ꝑfecta manet orõ. Deniqꝫ ſi ſunt idẽ orator: & eloquens.
orator aũt eſt uir bonus cũ rõe dicendi: cõſequens fit ut ſit elo
quẽs etiã bonus. Erit ergo q̃ talẽ eũ facit eloquentia cuꝫ uirtu-
te. Nã in hoĩe ĩprobo eſſe poterit deſerta loquacitas: & ſępe ꝑ
nicioſa rei. p. eloquẽtia eſſe non poterit. Quare dubitandum
eſt eã nemini uel uirtutẽ eẽ ulˀ ſine uirtute eẽ nõ poſſe. Ea itaqꝫ
ꝙ dicebã incipiẽs magna res eſt cuiꝰ ſiquidem magnitudinis
argumẽtũ capit hic Cicero ꝙ oĩbus eã ſeculis rari. Seneca uõ
ꝙ integrã cõſecuti ſunt nulli. Magnũ utrũqꝫ magnę cuiuſdaꝫ
ac pene diuinę facultatis iudiciũ a duobꝰ illis nõ magnis mõ
ſed maximis hominibꝰ obſeruatũ. Et ꝓfecto ſic eſt ut ait Se
neca. magna & uaria res eſt eloquẽtia: neqꝫ adhuc ulli ſe ſic in
dulſit ut tota cõtingeret. ſatis felix eſt ꝗ in aliqua eius ꝑte re
ceptus eſt: nec minꝰ ꝙ ait Cicero ueꝝ eſt qui tãte optimorum
oratoꝝ in oĩbus etatibus ac gentibꝰ raritatis: cũ in cęteris arti-
bus multi magni excellẽteſqꝫ fuiſſent: ueriſſimã cãm conatus
elicere. Maiꝰ eſt inquit hoc ꝗdam q̃ qđ hoĩes opinãtur: & plu
ribus ex artibus ſtudiiſqꝫ collectũ. Quid enĩ qs aliud in maxi
ma diſcẽtiũ multitudĩe ampliſſimis eloquẽtię ꝓpoſitis p̃mis
eẽ putent: niſi rei quãdã incredibilẽ magnitudinẽ ac difficul-
tatem. At mea ſnĩa & (ut opinor) omniũ ſi quis ulla etatę ulla

in gente fuit unq̃:qui hoc quo rariſſimi cõſcenderunt oratori
um culmẽ attigerit. Cicero illę fuit cuius ſplẽdor eloquii tuꝫ
in oĩbus grauibus philoſophię locis emineat:de diis:de fato:
de diuinatõe:de mundo : de legibus:de re.p. de ſenectute:de
morte de dolore corporis:de egritudine mentis:de ꝑturbatio-
nibus animi:de beata uita:de finibus bonoꝝ & maloꝝ:de pro
bationibus ſtoicoꝝ more ſentẽtijs:de amicicia:de cõſolatõe:
de laudãda philoſophia:de oĩ genere officioꝝ:de ratione dicẽ
di tum inq̃ eloqnẽtię ſuę ſplendor his locis effulgeat. In ora-
tionibus mirum in modũ irradiat ꝓrſus ac fulgurat. Nam in
illis ſatis duxit oñdere q̃ ꝗuis eẽt ornatꝰ qꝫ philoſophus. Qua
in re tam exũdanti nõ fuit opus eloquio. In his uõ cęteriſque
in locis ſimili rõne tractatis ut ĩuectiuis uerinis:atqꝫ philippi-
cis patefecit q̃tus q̃qꝫ mirabilis eſſet orator. In quo genere cuꝫ
fuerint ſibi hoĩnũ aĩ uel ad irã ad miſericordiã cõmouendi :
qđ eloquẽtię munꝰ eſt maximũ totis neruis ingenijoĩbus ar-
tibus uſus eſt uiribus. Itaqꝫ nihil eſt his oratoriis operibus ele
gantius nihil uberius:nihil ornatius & ꝓ̄ſertim illis oratõnibꝰ
quas in uarijs cauſis:atqꝫ temporibus egit:ut reꝝ cauſaꝝqꝫ ipſa
uarietas non nihil ornamẽti uideatur afferre. de q̃bus optime
frater cum ſępius incidiſſet ut loqueremur(ut ſolemꝰ pleꝝqꝫ)
de doctiſſimoꝝ hominum ſtudiis deqꝫ oĩ genere litteraꝝ loq
legẽteſqꝫ nõnunq̃: & artem quę in eis eſt accutiſſima & copiã
& legantiã miremur pluries elegiſſe te memini:ut qđ occultiꝰ
eẽt artis in ipſis ĩquirerem planeqꝫ detegerẽ. Nec enĩ dignum
eſſe dicebas in re tã artificioſa locum aliquem artis ĩcognituꝫ
pręterire. Eos aũt ſępe altius latere q̃ ut ab homine licet docto
inter legẽdum notari poſſent atque deꝑhendi. & cęrte ſic eſt.
Nã id maxĩe artis:ẽt artẽ nõ oñtare dicendo ſed tegere. Itaqꝫ
(ut dici ſolet)laborioſam mihi prouinciã cõmiſiſti. Eſt eĩ eas
res inueſtigare difficile quas qui ĩuenit laborauit abſcõdere.
Sed gerendus fuit mos uoluntati tuę:fuit & tuis ſuaſionibus
obſequendum:tibi deniqꝫ nihil negandum:cum quo amicitię
iure quã ſũme ambo cum auiditate contraximus:omnia mea
debent eſſe communia uel ingenij ſint bñficia uł fortunę. Sed

ne prohemio tm̃ quantũ opi concedamus in qꝫ eo peccemꝰ:dũ
de oratoria arte ꝑquirimꝰ qđ ab oratoria arte ſcimus eẽ dam-
natũ. finẽ faciã ſi ſeriẽ prius opis ſequẽtis oñdero. Primo ſi q
dẽ loco argumẽtũ ſingulę oratõis eſt poĩtum in quo breuiter
tota cã cõprehendit̃. Secũdo cauſę genus inq̃ro qđ uniũſalius
eſt q̃ ſtatus. Tertio nãm ipſius ſtatus ſeu cõſtitutõis cauſę diſ
cutio. Et ita ꝓ̄us cognito gñali qđ ꝑticularıꝰ eſt hẽt̃. Eſt eĩ iſta
ꝓ̄ſtantior:& naturę magis accõmodata cognitõ. Quarto ora
tionis diſpoĩtõ inueſtigat̃ ex q̃ ꝑtiũ or̃onis ordo:& numerus
cognoſcunt̃. Quinto ſingulę orationis ꝑtes ut ex arte cõfectę
ſunt q̃qꝫ ſuo loco apiunt̃:& argumẽta & loci in cõfirmationi-
bus:& cõfutatõibus oñdunt̃. Sexto de elocutione tractat̃ q̃ ẽ
una ꝑs artis quo loco exornationes quęcunqꝫ ſe mihi legenti
ſemel obtulerũt aſſignant̃:neqꝫ eĩ dicẽ auſim oĩs collegiſſe.
Sunt eĩꝫ pene ĩfinitę :uixqꝫ locus aliq̃s uacat exornatõe. & rele
gens aliq̃n cognoui aliquas eẽ ꝓ̄teritas. Et enĩ fieri uix põt ali
ter. Nam in re nõ ualde utili diligẽtia opus eſt maxĩa quam ĩ
tenti maioribus ꝓ̄ſtare non poſſunt. Ex oĩ ſiq̃dem arte hˀ unũ
eſt inueſtigatu faſtidioſum :nec multũ cognitu fructuoſum.
ibi enĩ potiſſimũ acuendę ſunt curę ubi cõflictatõ fit locoꝝ.
Tantũ tamẽ exornationũ indagini ĩpenſum eſt:ut meo iudi-
cio ut pauca fruſtraſſe oculos uideant̃. Veꝝ qꝫ exornationibꝰ
oratoꝝ ſcemata tropiqꝫ cõueniunt:alięqꝫ figurę quas grãmati
ci deſcripſerunt cui exornationi qđ ſcema q tropus quę figu
ra cõueniat nõ omittẽdũ duxi : ſed ſemel oñdiſſe cõtentus nõ
quotiẽs de ſimili exornatõe fit mẽtio. fuiſſet enĩ hˀ opus ĩutile
& uanus labor.

¶Argumentum orationis Pompeianę.

Icero creatus ꝓ̄tor Romanꝰ duo ꝑſuadere nitit̃ populo
romano ſeu q̃ritibus apud quos nũc ꝓ̄mũ uidetur orãdi
locũ atqꝫ aditũ huiſſe:ut ipſe teſtat̃. cuꝫ reliquũ añ actũ tẽpus
uitę cõſũpſerit in ꝓ̄uatis cauſis:& amicis defendẽdis. Sꝫ mõ
in hac ppłi & totius rei.p. cã ĩtẽdit duo. ꝓ̄mũ ut ſuſcipiat bel-
lum contra Mitridatem & Tigranem reges. Cum Mitridateſ
hoſtis ppłi.ro. legatum romanum excruciatum ĩterfecerit : &

per totam Aſyam mercatores: & ciues Romanos interfici iuſ
ſerit qui Mitridates cuꝫ fuerit a.L. Lucullo imperatore roma
no pulſus e regno ſeſe contulit ad Tigranem regem: & ipſius
fauoribus nationumque aliarum recuperauit regnum: & exer-
citum.L. Luculli ad ultimum trucidauit. Et exinde uideātur
hi reges totam Aſiam uelle.p.r.prouinciam occupare ex pul-
ſo iam Ario barȥanę rege ſocio & amico.p.r.& ſic ſummum
afferant rei.p.detrimentum ſuadet egregie Cicero:ut regibus
illis bellum accuratiſſime inferatur. ſecūdū qđ nititur perſua
dere eſt ut ſcilicet.GN.Pompeius illi bello cum ſummo im-
perio preficiatur contra ſententiam.Q.catulli & .Q.hortenſii
qui negabant ad unum.Pom.deferri debere uniuerſam belli
huius curam & adminiſtrationem: & negabant dari debere le
gatum.L.Gabinium. Pom. ipſum ſpecialiter poſtulanti.qui
Gabinus inuitis catullo & hortenſio legem ante Gabinam ꝓ
mulgarat:qua lege Pompeius profectus fuerat bello piratico
unde famoſam illam uictoriam reportaret contra horum ſen-
tentias Cicero mirabiliter perorat magnū Pompeium non hu-
manis: ſed diuinis laudibus extollēdo: & nomē ſuum a rebus
quattuor imperatori neceſſariis commendando. Scīa uidelicꝫ
rei militaris; uirtute, auctoritate, felicitate, quas res ſummas eē
in.Pom.demonſtrat: & arguit etiam pro gabino ut detur lega
tus Pompeio. & exquiſitis rationibus diuina pene ac cęleſti
eloquentia contraria argumenta confutat.

¶ Genus cauſę in quo hęc habetur oratio

HAec orō eſt notabiliter in duobus cauſę generibus con
ſtituta. Deliberatīo.ſ.& demonſtatīo . deliberatiuuꝫ eſt
quia cu m in conſultatione .p.r.poītum uideatur an ſit belluꝫ
illud Aſiaticum ſuſcipiendum an non . Cicero partem in hac
oratione unam uidelicet affirmatiuam nititur perſuadere. De
monſtratiuum eſt in ea generis huius ſpecię :quę in laude uer
ſatur.quia Cicero Gneum Pompeium ſummis ornat laudibꝰ
ut illi bello potiſſimum pręficiatur imperator.

¶ Conſtitutio cauſę in qua hęc habetur oratio

QVerunt qui conſtitutionem in huiuſmodi cauſis non q̄

rendam exiſtimarent opinanti conſtitutionem ad iudiciales
tantum materias pertinere. unde autem in hunc erroreꝫ incidē
potuerunt miror cum omnium probatiſſimorum rhetoricorū
hanc rerum opinionem impugnet auctoritas :in quibus Mar-
cianus Quintilianus & Cicero & cum pręſertim contra eos
adeo manifeſta ſit ratio:ut qui eam non uiderit : non errantes
modo ſed ceci eſſe uideantur. Nemo etenim eorum dubitat
deliberatiuum & demonſtratiuum genus cauſam continere:
& pleraſqꝫ cauſas deliberatiuas & demōſtratiuas appellari. Si
ergo huiuſmodi ipſis etiam fatentibus cauſę ſunt : neqꝫ his
ullam tribuunt conſtitutionē:oportet ut ſine ſtatu ſint cauſę
ſine quo cauſa eſſe non poteſt. Sed hęc fortaſſis ita eſſe puta-
uerunt ꝙ intellexerunt Ciceronem in arte noua conſtitutōes :
& partes conſtitutionum ſolum exemplificauiſſe ſub genere
iudiciali. demonſtratiuum uero & deliberatiuum ſine cōſtitu
tionū mentione tractaſſe. fecit id autem non ꝙ ea duo genera
non hr̄e ſub ipſis putaret: ſed ꝙ cōſtitutionum exempla iam
poſita: & reiterare ſꝫ illis generibus ſuperfluum iudicaret. Cū
dicat in ueteri harum aliquam in om̄e cauſę genus īcidere ne-
ceſſe eſſe. Et parum īfra arguens coñ Hermagoram opinantē
demonſtratiuam ac deliberatiuam ſub conſtitutione generis
partes eſſe dicit: ac deliberatiua cauſa ſimul ex eadem parte
eodem in genere: & coniecturalem & generalem & diffiniti-
uam & tranſlatiuam ſolet habere conſtitutionem: & unam ali
quando: & plures nonnunquam. Ergo ipſa ⁊c. & immediate
ſubiungit. idem in demonſtratiuo ſolet uſu uenire ⁊c. Dicen-
dum igitur in quolibet genere cauſarum conſtitutionē cauſę
reperiri. Cum eni facti controuerſia in oīa tpa conferatur pn̄s
pręteritum & futurum. Nam ut Cicero īquit in ueteri . Quid
factum ſit poteſt quęri hoc modo. occiderit ne Aiacem ulixes
& quid fiat hꝫ modo. Bono ne animo ſint erga rem .p. fragel-
lani? Et qđ futuꝝ ſit hꝫ mō . Si carthaginē reliq̄rimꝰ īcolumē:
nūq̄d ſit incōmodi ad rem.p. ꝓuētuꝝ. Planū ē ꝙ in his tribus
q̄ſtionibus triplex cōiectura ē: quaꝝ illa q̄ ꝑteritū tp̄s reſpicit
cadit ſꝫ gn̄e iudiciali. Nā ſcire debemꝰ ut uictorinꝰ ꝯmētator

iuridiciali

ait nullam rem in iudiciũ.i.genus iudiciale cadere poſſe niſi
de ꝑteritis.Quę uero reſpicit tps pñs cadit ſb gñe demõſtrati
uo.In hꝰ eı; thematę(ut idẽ uictorinꝰ ait)demõſtratõ cõtinet̃.
Nam deſcribendi nobis ſunt fregeliani qui ſemp uidebant̃
aduerſi.Altera aũt q̃ reſpicit tps futuꝝ cadit ſb genere delibe/
ratiuo.Nam deliberat ſenatꝰ an carthagini ſit parcẽdũ.Mani
feſtum igit̃ ut cõſtitutio cõiecturalis ſb oĩ genere inueniat̃.Et
Cicero ĩ philippicis ĩ cã deliberatiua:& cõſtitutõe diffinitiua
oı̃onẽ habuit coñ dicẽtes bellũ qd̃ gerebat̃ a Marco Antonio
coñ rem.p.tumultũ eſſe non bellũ. Oñdit enĩ qd ſit tumultꝰ
qd bellũ.nec nõ idem in philippicis in genere deliberatiuo:&
ſimul in iudiciali cõſtitutõe uerſatus eſt.ſeu legitima ex ſnĩa
& ſcripto cũ ꝓbare niteret̃ ſtatuã debitã Seruio ſulpicio q le/
gatus miſſus ad Antoniũ obiſſet in legatõe.Erat enĩ lex quę
legatis ferro interemptis ſtatuã decernebat.Volebat aũt Cice
ro decerni hũc honorem Seruio ſulpitio quẽ nõ ferꝝ ſed lega
tõis labor occiderat.Et Quĩtilianꝰ libro ʒ° oratorię ĩſtitutõnis
capitulo de laude:& uitupatiõe teſtat̃.G.Ceſarẽ uituperando
Catonem in genere demõſtratiuo:tribus cõſtitutionibꝰ uſuꝫ
eſſe:ut Cicero ipę notauerit.Sed cũ in deliberatiuo & demõ
ſtratiuo generibus locus nõ ſit accuſatori & defenſori quem
admodũ in iudiciali.Quis dicat̃ ĩtẽdere:quis depellere uidea.
mus.in deliberatiuo eĩ genere diſſuaſor partes accuſatoris ui
detur eſſe ipe(ut ait Marcianus)Nam q inhoneſtũ uel utile id
qd̃ diſſuadet oportet qd̃ certo ipm uidet̃ accuſare negocium.
Perſuaſor uero ꝑtes accipit defenſoris:& negotij tractatũ q̃li
bet obitione coñrietatis abſoluit.Ex quo diſſuaſor ĩtẽdẽ per
ſuaſor depellere memorandi ꝛc.In demonſtratiuo uero lauda/
tor uicem defenſoris:uituperator accuſatoris uidetur habere
atqui ita illius depulſio huius propria uidetur intentio.his uõ
ita declaratis de ſtatu:ſeu conſtitutione dicendum in quo ſeu
in q̃ ẽ hęc oı̃o cõſtituta.Et ꝓ ꝑ ut eſt in gñe deliberatio:deĩde
q̃tũ ſpectat ad demõſtratiuũ conſtitutões cauſę apiamus.ſuñ
itaqꝫ primo hic cõſtitutõ cauſę eẽ cõiecturalis:cum deliberare
de euẽtu uideat̃:& docẽ omiſſo atqꝫ neglecto hꝰ Mitridatico

C. Cæsar

Pulchru hoc

De Constitutione siue statu huius causæ

accipe

Pompeiana

bello quantum incõmodum ſit ad rem.p.ꝑuentuꝝ.Et deĩde
cũ oı̃onem ꝓſequit̃ in laudem Pompei magnã affert futurę
uictorię cõiecturã:ſi Pompeio cõmiſſũ fuerit hꝰ bellũ:ut con
iecturalis cõſtitutõ nõ ĩmerito poſſit appellari q̃tuꝫ hꝰ genꝰ põt
❡ Qũo & quę partes rhetoricę in hac pñt oı̃one cõſiderari.

INuentio ꝓ ͥ͛ qualis ſit:Si quis oı̃oem totã bene cõſide/
ret clare uidebit & ĩtelliget ipam elegãter in oı̃onis par/
tibus cõſũmatã.memorię rõ non uenit hic cõſiderãda:ꝗꝛ ipa
pertinet ad orationẽ debentem uiua uoce ꝓferri.Pronũtiatio
ſimiliter nõ conſiderat̃ hic quę ad uocem uiuã ꝑtinet.ſed diſ/
poſitio hic eſt ab inſtitutõe artis ꝑfecta in ꝑtibus oı̃onis. Pri
mo eĩ eſt exordium ſiue ꝓncipiũ:deĩde narratõ:deĩde diuiſio:
deinde cõfirmatio:deĩde cõfutatio:deinde cõcluſio.quę qd̃
partes orationis ſingulę ſunt conſiderandę.

❡ De partibus orationis exordium

QVãq̃ mihi ſemp cõſpectus uidet̃ ꝛc.Hic ĩcipit oratõnis
exordiũ in quo ſũmatĩ aliqua cõſiderãda ſunt artificio
ſe tractata.Nã cum huius genus cauſę honeſtũ ſit:ꝗꝛ ꝓ ſalute
ſocioꝝ:ꝓ dignitate populi romani:ꝓ cõſeruatõne ꝓuincię:ꝓ
honore ſũmi uiri hẽtur oratio.potuiſſet exordio abſtinere ſe
Cicero.Quare aũt exordiẽdũ duxit breuiter id ꝑtractat iuxta
regulas ſuas in arte noua.Eſt ꝑterea pręterq̃ ꝗꝛ cã honeſta ſit
in deliberatiuo genere breuit̃ ꝑtractãdum:ut docet ipe in par/
ticionibus:ut ubi ait illi q audiunt ſunt ſua cã pati.unde non
uidẽtur ĩdigere re cõgſita aĩoꝝ apparatione:q̃ ꝓ exordium ſit
itaqꝫ breuiter Cicero in hꝰ exordio exponit:quibus ſit de rebus
dicturus:ꝗꝛ de laudibus.GN.Pom.& q̃ honeſta ſit cã breuit̃
etiam dicit in qua deeſſe oratio nemini põt.Beniuolentiã ele/
ganter hꝰ captat exordiũ:& ab oratorı.:& ab auditoris ꝑſona:&
a rebꝰ ipis.Ab oratoris ꝑſona:cũ ꝓmo cõmemorat qualis ipſe
in reꝫ.p.fuerit:& ĩ priuatis hominibus defendẽdis:laudãs ſıñ
arrogãtia officiũ ſuũ.Ab auditoris ꝑſona colligit beniuolẽtiã
cũ eoꝝ auctoritatẽ extollit:& oñdit q̃ ĩ ſe ipm bñficı̃ fuerint.
A rebꝰ ipis:cũ cãꝫ ſibi talẽ oblatã dic̃.& attẽtos ẽt fac̃ cũ ſe pol
licet̃ hituꝝ talẽ oı̃oeꝫ ĩ q̃ ſit difficilĩꝰ exitũ q̃ ꝓn ͥ͛ ĩueĩre q̃ſi ꝑ hꝰ

Exordij officia

Breuis

Dilucida

Verisimilis

innuat ſe maximę eſſe dicturum. Et ꝙ attentos facit dociles
etiam redit. nam ut ipſe ait docilis eſt qui attente audit: & ſic
ut uiſum Tullio ſūmo oratori hic cōplex⁹ eſt exordiū breue
ſed ualidū: quod qdeȝ & ad demōſtratiuū & deliberatiuū ge
nus ſpectat: ꝙ ad totā orationē quę ī his ē generib⁹ cōſtituta.

Narratio

A Tq̧ ut inde oratio mea proficiſcatur ꝛc. Narratio huius
orōnis hic incipit notabiliter a Cicerone tractata ſm ar-
tē ſuā: & regulas ab eadē narratōis arte conſcriptas. Eſt eī bre
uis dilucida & ueriſimilis. Breuis ꝙ unde eſt neceſſe incipit
ab ultimo initio repetit & ſūmatī nō pticulatī narrat: & uſq̧
quo opus eſt ꝓſequiť: & trāſitionibus nullis utiť nec deerat ab
eo qď coepit exponē: & q̄ ꝑtereūda ſint ꝑterit: nec bis aut ſepi
us idē dicit. Dilucida ē ꝙ ut qſq̧ ꝑmū geſtū ē ita ꝑmū expōit
& reꝝ cōſeruat ordinem & aperit: ut oībus uideantur eſſe res
geſtę: nec pturbatę: nec contortę: nec ambiguę: nec nouę dicit
nec in rē aliā īpertinentē trāſit: nec lōgę ꝓſeqtur: nec q̄dq̄ qď
ad rem ptineat ꝑterit: & etiā breuis eſt nde fit dilucida. Veri-
ſimilis ē ꝙ ꝑſonaꝝ dignitates: cōſilioꝝ rōnes: oportunitates
tempoꝝ cōſtāt q̄ oms res ut uult Cicero breuē & dilucidā &
ueriſimilem faciūt narratōem. Et qūo ſint hę res ī iſta ſi quis
eam diſcutiet aptiſſime uidebit. Cumq̧ narratio ſui nā breuis
eſſe debeat maxīe cōuenit breuē eē eā q̄ in orōne deliberatiua
fit ut Cicero ait in partitōibus. ibi enī aut nulla aut breuis fiat
narratio. Cōſiliabile ſiquidē eſt de futuro. ſed narratio ꝑterita
rum eſt reꝝ. Ergo hac nō utiť in hac cā niſi q̄ntū ad cōſequēs
factū faciat: & tunc breuis eſſe ut hic.

Diuiſio

P Rimum mihi uidetur ꝛc. Hic incipit diuiſio pars una
orationis magno cum artificio breuiter confecta. Nam
ut uides enumerat & exponit ſuccincte de quot: & de quibus
rebus ſit dicturus. unde tota utitur diſtributione quę diuidiť
ī has duas ptes enumeratōeȝ uidelicet q̄ nō dēt pluſq̄ triū ptiū
numero cōtineri ut ait Cicero ſicut hic ab eo fit: & expoſitio
nē que fit cū orator res de quibus ſit dicturus exponit breui
ter & abſolute ut hic liquido apparet factum. hę enim tres

Pompeiana

de quibus ſe dicturuȝ polliceť. ſunt tres principales oratōnis
partes ītegrales. Nā ſup genere ꝑmū belli. deīde ſup magnitu
dinē ipſius: ut uides ea oīa fundat q̄ ꝑncipaliter ad deliberatm̄
genus ptinēt. Sup pte tertia q̄ eſt de duce deligēdo fūdat ea q̄
ꝑncipaliť ptinēt ad demōſtratiuū gen⁹. Et qn̄ diuidēdo dixit
belli huius genus in magnitudinem ſe ductuꝝ īplicit: & bre-
uiter uiſus eſt polliceri ſe oīn ſuꝝ utilitatē ſuę ſnīę: tū quantuȝ
ptient ad tutam: tū quātū ad honeſtatē rōem ſicut ipe in arte
docet diuidi debere orōnē deliberatiuā: ut eſt ptī iſta de qua
rōe tuta: atq̧ honeſta in cōfutatōe clarius appebit. Ad demon
ſtratiuā cām ptinet diuiſionis ps cū deduce deligendo ſe di
cturum ſpōdȝ. ꝙ ibi demōſtratiuo orat. Sic hęc diuiſio coīs ē
ad totā orōnē q̄ ptes ꝑncipales eius colligit: ſed pticularibus
etiā utiť diuiſionib⁹ locis ſuis ꝑſertī in pte tertia cū demōſtra
tione orādo agit de laudibus GN. Pom. ubi appet ꝓpria diui
ſio q̄ tractāda ē qn̄ ꝑncipaliter agiť genus demōſtratiuū. Ex-
ponit eī ibi q̄bus ſup rebus ſit. GN. Pom. laudaturus ꝛc ſeruā
da diligētiſſime ſeruat: ut ibi oſtenditur.

Confirmatio deliberatiua in genere belli.

G Enus enim eſt eiuſmodi. Confirmatō in deliberatiuo ge
nere pertractata hic incipit de qua aliqua ſunt dicenda:
ut appareat quāta ars ī hac potiſſimum parte uerſetur in qua
parte ſimul & confutatione de qua poſt dicetur totam ſpem
uincendi omnemque perſuadendi rationem repoſitam eſſe
uult Cicero. Et quoniam ut antedixi in hac oratione notabili
ter diuerſa ſunt genera: neceſſe eſt ut diuerſę ſint confirmatio
nes & argumenta & loci. Aliter enim confirmāť in iudiciali:
aliter in deliberatiuo: aliter in demonſtratiuo. Primo ergo di-
cam de confirmatione generaliter pertinente ad deliberatiuū
genus. poſt dicā de ea quę ptinent ad demōſtratiuū & tracta
bo ptē cōfirmatōis q̄ ad gen⁹ belli referť. deīde eā pteȝ q̄ refe
rať ad magnitudinē belli. Nā & ex gn̄e & ex magnitudīe bel
lū accurate ſuſcipiēdū eē ꝯfirmat. nec miꝝ ſi ī una & eadē rōe
ꝓpť diūſitatē gn̄is cōfirmatō ſit bimēbris & diuerſa: & una
ei⁹ ps ab altera ſepata. ꝙ ēt ī orōe una & uni⁹ gn̄is ꝑncipal' ut

puta in iudiciali diuerſę ſępe cadunt conſtitutiones : & diūſę
iudicationes ad quas modus diūſus cōfirmādi accōmodatur
ut Ciceroni placet: etiam ut ipē inquit in ueteri & noua: & ea-
dem conſtitutione plures rōes : & confirmatōes rationum. &
propterea plures iudicationes fiunt. Sed propoſitū ſequendo
perſcrutemur diligenter banc egregiam ſummi oratoris cōfir
mationem in bac oratione tractatam. Prima ergo pars confir-
mationis quę referē ad genus belli eſt uſq; ad eum locū: quare
uideē non dubitandum. Vbi incipit concluſio ſiue epilogus
partis ipſius. Cicero orator ſummus qđ in arte docet fieri bic
elegantrr opatur & practicat. docet enim eum qui ſententiam
dicit in deliberatiuo genere debitum ſibi finē ꝓponere: ad quē
omnis totius orationis ratio cōferaē . finis is aute; eſt utilitas.
Ad utilitatē ergo omnis eſt cōfirmationis ratio referenda. ſed
utilitas iſta (ut ait idē Cicero) ī ciuili cōſulatōe diuiditur in tu
tam & boneſtam. Arguit itaq; in iſta oratione ex parte utilita
tis tutę: & ex pte boneſtę. Et primo ut arguat ex parte tutę ui-
deamus quod clare appet cum liquido ſuadet ꝓ īſtantis aut
cōſequētis particuli uitatōe bellum eſſe ſuſcipiendum: cu; in
eſſe partem illam tutę utilitatis q̄ uis appellaē doceat: ſignifi-
cādo potētiſſimos reges toti aſię cū magnis uiribus iminere:
& ꝓpter piculū depoſiti: atq; experi Pom. ducem & periculu;
eē pditionis uectigaliū. Cū oñdat bic eē ptē illā tutę utilitatis
q̄ dol⁹ ſiue cōſiliū appellaē: qđ uerſaē in rōe pecuniaꝝ ꝓ qbus
bic magnā mētionē & curā agit: nulli dubiū eē pōt qn ex pte
utilitatis tutę elegātiſſime cōfirmet. nūc q̄liē cōfirmet ex pte
utilitatis boneſtę uideam⁹: & p̄mo ex ea pte q̄ cōtinet ptes re
cti: u; prudentiā. iuſticiā. fortitudinē. & modeſtiā. Et p̄ ex pte
prudētię cui dubiū ē quī arguat elegāter cū oñdat uectigaliū
pditoꝝ incōmoda quāta ſint: quātaq; ipoꝝ cōſeruatoꝝ ſint
cōmoda: & ſbinde cobortaē ut declinatis īcōmodis cōmoda
cōſequāē: ut eoꝝ ſapientię ꝓpum dicit. ut uideaē calamitate;
ciuiū a calamitate rei. p. ſeiūctā eē ñ poſſe: q̄ argumēta de rōe
prudētię ducta ſūt. deīđ arguit egregie ex pte iuſticię cū ſua
det ſalutē amicoꝝ: & ſocioꝝ ppli romani oī ſtudio defēdēdā

Pompeiana

Cum demonſtrat ulciſci malemeritos oportere Mitridatem
. ſ. & tigranem q multa dedecora: & iniurias ītulerūt: ut patet
bic in textu . q̄ argumenta ducta ſunt de rōne iuſticię. deinde
arguit ex parte fortitudinis. Cum multis in locis oñdit propē
gloriam boneſtatem & dignitatē rei. p. adeunda eſſe belli peri
cula: & labores qđ fortitudīs ꝓprium ē: & arguit etiam ex pte
modeſtię cū ceteroꝝ quos mittebat in ꝓuintias cupiditates :
& flagitia deteſtatur : qbus uiciis ut finis fiat cōcalamitatib⁹
ſocioꝝ mitti ſuadet. GN. Pom. pericula tñ iſta magis conue-
nit demonſtratio quod genus poſtea plane ptractat ħ eſt in q̄
plane poſt genere orōem agit. pticulam tamen bic ex eo genē
demōſtratō breuiſſime ut cōueniebat inſeruit ſic. Si ut uides
egregie confirmat bic Cicero oīa ad finem debitum referēdo
ſed ad utilitatem tutā: & boneſtā. Veru; quia diuiſa boneſta
res eſt & in rectum: & laudabile : & clare mōſtrauimus qualiē
arguit: & ab oībus partib⁹ recti ꝙ a partib⁹ prudentię iuſticię
fortitudinis & modeſtię. Reſtat ut ſermonem de parte lauda
bili faciam⁹ : non ꝙ res aliqua boneſta poſſit eſſe quī ſit ipſa
potiſſimū bac rōe laudabiľ. Sed ut Cicero noſter ait ī dicēdo
tñ ſeorſum tractādū eſt ħ laudabile ab illo recto. Neq; enim
ſolu; laudis cauſa rectū ſequi cōuenit : ſed ſi laus cōſequitur
duplicata eſt recti appetendi uolūtas . Separatim ergo Cicero
demonſtrat pręterq̄ ꝙ bellū aſiaticū ſuſcipi rectum ſit ēt eſſe
laudabile. quoniā dicit romanos appetentes glorię: & auidos
laudis preter ceteras gentes eſſe: & ob id delendam eſſe macu
lam mitridatico bello ſuperiore ſuſceptam: ut turpis comme-
moratio deleatur: & conſequens ſit boneſta quod boneſti lau
dabilis proprium eſt. Et cum eos ad maiores īmitandos in glo
ria & dignitate: & ad conſeruandum gloriam relictam ipſis a
patribus . Et cum ad ſocios & ciues conſeruandos ꝓ bonore
rei. p. ſummis acculeis nititur inflāmare. Quid aliud uult quā
Quirites admonē: & īcitare ad boneſtū laudabile cōſeruandū
& āpliādū! Sic appet qūo in iſta p̄ª cōfirmatōis pte q̄ logē de
genere belli Cicero utilitatē tutā: & ſb eā uim & dolū ſiue cō-
ſiliū ptes tutę: & boneſtū & ſb ea rectū ptes q̄ recti u; prudētiā

Pompeiana

iuſticiam. fortitudinem. & modeſtia3. & ſecunda3 boneſte rei
partem. ſ. laudabile orando mirabiliter ſit complexus.

¶ Epilogus confirmationis premiſſe

QVare uidete num dubitandum ꝛc. Hic eſt Epilogus
buius primę partis confirmationis: quę tractata eſt per
rationem belli generis: ſuꝑ quo epilogo notandum eſt: ꝙ eſt
illa pars quam quidam uolunt poni poſſe poſt nonnullas ora-
tionis partes ſicut locis quatuor uti poſſimus epilogo ſecun-
dum iſtos: & adducunt textum Tullij libro ſecundo artis no
uę in fine capitulo de concluſione in bac forma. Quatuor in
locis uti poſſimus concluſionibus. ſ. in principio: Secundum
narationem: ſecundum firmiſſimam argumētationem in con
cluſione. Alij uō uolūt neq3 bunc eſſe textū: neq3 ſententiam
Ciceronis ſed ſupadditu3 litterę ab bis qui contrarium opinā
tur. & Ciceronem ipſum in oppoſitum nituntur adducere in
illa littera ſubſequente eodem capitulo paulopoſt: ubi de iſta
cōcluſione loquens ſic ait. In qua curandum eſt: aut ne ab ex
ordio: aut a narratione repetatur enumeratio orationis. ficta eī
& deducta opera comparata oratō uidebitur eſſe artificij ſigni
ficandi ingenijq3 uendicandi: & memorię oſtendo cauſa qua-
propter initium enumerationis ſumendum eſt a diuiſione. de
inde ex ordine exponendę res ſunt quę tractatę erunt in cōfir
matione & cōfutatione. bęc ille. & bęc littera uidetur priori eē
contraria. Sed quicquid de boc ſit ad alium dicendi locu3 per
tinet. Nam bic non docemus ipſam artem ſed qūo ars in Tul
lij orationibus conſūmata eſt. Concluſio autem ſiue epilogus
eſt bic poſt confirmationem & argumentationem firmiſſimā
collocata: quod fieri poſſe immo debere dubitat nemo. Et cū
buiuſmodi concluſio uel epilogus conſtet ex enumeratione
amplificatione: & cōmiſeratione. bic utitur enumeratōne quę
bic uidetur idonea: & quę ualet ad reformādum ī dictis me-
moriam auditoris. Breuiſſime ſiquidem propoſitum ſuū con
cludens colligit in generali res de quibus uerba facit cōfirmā
ando. Nam cum argumenta fecerit ad ſuſcipiendum bellum
pro conſeruatione glorię nominis romani pro ſalute ſocioru3

pro maximis uectigalibus conſeruandis: ꝓ fortunis plurimo
rum ciuium una cum re. p. defendendis. ea nunc argumēta in
cōfirmando diſperſa recolligit: & pro bis admonet auditores
generalıᷣ & ſuccincte quod buiuſmodi epilogi ꝓp̄um eſt.

¶ Confirmatio deliberatiua ex magnitudine belli

QVoniam de genere belli dixit ꝛc. Hęc eſt pars confirma
tionis pro genere deliberatīo: quę arguit ex belli magni-
tudine. banc itaq3 partem cōfirmationis breuiter ꝑſcrutemur.
In bac enim arguit Cicero ex parte utilitatis tutę tm̄modo: &
ex parte quę uis appellatur quod clare liquet cum narratione
biſtorię inſerta. qūo res fuerit a. L. Lucullo adminiſtrata: &
quomodo nunc ſe baberet ex magnitudine adaucti belli peri
culum eius oſtendit ut perſuadeat inſtantis aut conſequentis
periculi uitationem. & quoniam (ut ait ipē) in arte noua uis de
cernitur per exercitus claſſes arma tormenta reuocatiōes bomi
num: & alias buiuſmodi res: & in bac confirmationis parte ex
facti narratione oſtendit copulationem regum nationum &
exercituum. apparet quomodo ad tutam utilitatem quę in ui
conſiſtit referat argumenta.

¶ Epilogus partis immediate pręcedentis.

MVlta prętereo conſulto ꝛc. Hic eſt epilogus partis buius
immediate pręcedentis in quo qualiter eleganter Cicero
repetat concludendo belli periculum: & magnitudinem facili
ter apparet intuenti orationem in bac parte.

¶ Breuis epilogus totius ſuperioris confirmationis.

SAtis mibi multa ꝛc. Hic eſt epilogus totius confirmatio
nis ſuperius pertractatę. in quo breuiſſime etiam epilo-
gat Cicero generalıᷣ quę ſuperius in argumentis uiſus eſt per
ſuadere neceſſitatem ſcilicet belli ſuſcipiēdi ex ipſius genere
periculum ex magnitudine: propter quod periculum oñſum
uult: ut nō ſolum ſuſcipiatur boc bellum: ſed ut fortiter & ac
curatiſſime adminiſtreᷣ. quę ſuaſio ſibi deſeruit ad aliud qd᷑
intendit. ſ. ut eligatur. GN. Pom. quem oſtēdit ſupra cęteros
bomines ſcire & poſſe fortiter: & accurate gerere ut inferius
apparebit.

Confirmatio demonſtratiua

REſtat ut de imperatore ⁊c. Hoc eſt Ciceronis in hac oro
ne ſecundum propoſitum principale loco tertio in diui
ſione ſua poſitum: & hic intendit exquiſitis rõibus cõfirmare
ut iſti bello quod ſuaſit. GN. Pom. potiſſimum pręficiatur
ĩperator: & ob hoc laudibus ſummis ipſum ornat: ſic ꝙ hęc
pars tota eſt demonſtratiui generis: & iſta demonſtratiua cõ
firmatio eſt uſqꝫ ad eum locum qui incipit. Quare cum & bel
lum ubi poſt incipit con° tam pertinens ad genus demonſtra
tiuum q̃ ad deliberatiuum ſuperius pertractatum. uolẽs itaqꝫ
Cicero. GN. Pom. p. ro. tam excelſis laudibus commendare
repetita breuiſſimę diuiſionis generalis parte tertia quaſdam
paulopoſt ſpetiales diuiſiones ſubiunxit ut debuit. Nam cuꝫ
nouum dicendi campum: & quaſi nouam materiam ingredia
tur. GN. Pom. ſpetialiter laudaturum: nouis & particularibꝰ
diuiſionibus ſpãliter pertinentibus ad genus demonſtratiuuꝫ
uti debet: quod facit cum exponit ſuper quibus rebus impera
tori uidelicet neceſſariꝰ ſit. GN. Pom. laudaturus. quibus re
bus expoſitis ab omnibus ipſum laudat ſcientia uidelicet rei
militaris uirtute. auctoritate. felicitate. & eſt tota ſecunduꝫ mi
rabilem artem Tullii hęc ordinatio laudatio. Naꝫ cum poſſit
eſſe laus rerum externarum corporis: ac animi ut ait ipſę Tulli
us in arte noua ſũme ipſum Pom. a rebus laudat externis: cuꝫ
de ipſius felicitate: & educatione glorioſa ſub patre comme
morat res. Iſta & ſimilia bona exteriora ſunt homini. ſꝫ omiſ
ſis his laudibus ueniamus ad illam q̃ homini ſũma eſt laus:
& quę ducit̃ a uirtutibus animi a quibus. Pom. extollit Cice
ro non ut hominem ſed ut deum. laudat enim ipſum mirabi
liter a ſciẽtia rei militaris & in omni bellorum genere exercita
tum prędicat. Laudat ipſum mirabiliter a uirtute & labore in
negotiis & fortitudine in periculis induſtria in agendo: & con
ſilio in prouidendo. laudat ab innocentia. fide. temperantia.
facilitate. ingenio. humanitate: quę laudes animi ꝓprię ſunt.
laudat ab auctoritate quę cum ex uirtutibus cõparatur uidet̃
ad animum pertinere: & quomodo laudes iſtę ſint ſummę &
excelſę in oratione reperies.

¶ Epilogus totius confirmationis deliberatiuę & demonſtratię

QVare cum & bellum ⁊c. Hic eſt epilogus generalis totiꝰ
confirmationis tam deliberatiuę quã demonſtratiuę: in
quo epilogo Tullius propoſitum ſuum concludẽs recolligit
generaliter & ſuccincte ea quę ſuperius late tractauit adiungẽ
do: & facilitatem oblatam cũ Pompeius accipere faciliter poſ
ſit exercitum ꝓ re. p. defendendi: ut hoc bellum diis ducibus
Pompeio committatur. Et ſic quod in arte docuit hic exercet
egregie. Dicit enim utendum eſſe enumeratione ad exitũ cau
ſę. itaqꝫ hac in fine pręcedentis confirmationis eleganter enu
merat: & neceſſitatem belli & magnitudinem ipſius & uirtu
tes eximias. Pom. & ſic concludit ut dixi facilitate coniuncta
cum etiam dicat Cicero in cauſa iſta cõcluſionibus breuibus
eſſe utendum: hoc ipſuꝫ exercet egregie in parte illa ſuperius
Et quiſq̃ dubitabit qui huic tantum bellum ⁊c. & ibi. Et quiſq̃
dubitabit quĩ uirtute profecturus. In his duobus locis ſignan
ter breuibus illis concluſionibꝰ uſus ẽ: quas ego in aliarum nu
mero non ſignaui: cum mihi non multum ꝑncipales ſint uiſę
ſed ſic breuiter ad quaſdam particulas interiectę.

¶ Confirmatio. Confut°

AT enim uir clariſſimus ⁊c. Confutatio cõtrã. Q. catulluꝫ
&. Q. hortenſium eſt uſqꝫ ad eum locum. Quę cum ita
ſint ⁊c. Vbi poſt incipit ergo generalis orationis interiectę ſũt
etiam concluſiunculę ſiue epilogi ad partes in hac cõfutatiõe
poſitas ibi uidelicet. Quare nolite dubitare ⁊c. & ibi iuxta prin
cipalẽ cõcluſioneꝫ Quare uidete ⁊c. Quomodo ergo hęc cõfu
tatio pertractetur: & quibus argumentis & rõibus aduerſario
rum intelligenti facile eſt uidere. Mei autem propoſiti eſt lit
teram non exponere & ſecundum exponendi diuidere quod ẽ
officium commendantis. ego enim quod poſſum artis exqro
non expono orationem. Sufficiat ergo cõfutationem. Tu quę
argumenta confutet intelliges ſtatĩ orationem proſpecta. Et
licet hic ſit illa confutatio ſeparata. tamen etiam multa ſunt ꝑ
orationem diſperſa: quę ſunt de ratõne confutationis: ut argu
menta multa quę fieri cõſueuerunt cõtrã tacitas ĩterrogatiões:

& etiam contra expreſſas. Etenim q aliena cõfutat ſua ualde
confirmat. unde fit ut ſępe confirmemus & confutemus ſil'
hoc eſt in confirmatione confutationis particulas inducamus

¶ Generalis concluſio orationis.

QVę cum ita ſint ꝛc. Hic eſt concluſio generalis & ſexta
pars orationis quę eſt artificioſus terminus ipſius. ĩ qua
Cicero pro tota oratione concludit approbando legem. C. Ma
nilij quam fere nitebatur de bello pręficiendo Pompeium. eaꝫ
ergo legem uehementiſſime comprobando cõcludit generali-
ter ſe laudaturum ſuſcipi bellum & Pompeium pręfici in im
peratorẽ: propter quę duo oratio tota facta eſt: & dicit magna
cum arte ſummo cum ingenio ſe ſic oraſſe tantummodo cau
ſa rei. p. & deos adducit teſtes ut populus omni alia ſuſpitiõe
liberatus orationi & uoluntati ſuę facilius cõdeſcendat. & ſic
de huius orationis partibus breuiſſime dictum ſit.

¶ Argumentatio

NVnc reſtat ut de argumentatione quę licet non ſit uel
pars principalis ulla artis uel inſtrumẽti: artis tamen in
partibus inſtrumẽti hoc eſt in cõfirmatõe & confutatione tra
ctatur. unde ipſius regulas tradẽs Cicero poſt exactas has par
tes loquitur de ipſa in arte. Reſtat inq̃ ergo de argumentatiõe
huiuſmodi aliquid nunc inſerẽ ut ex hac uolenti argumenta-
tiones inueſtigare quę in orationib9 crebre ſunt modus ſit fa
cilior cognoſcendi: & ſiquidem hic in confirmatione ad gen9
belli pertinente perfectiſſima diſtributa in partes quinque.
uidelicet propoſitionem. rationem. confirmationem. rationis
exornationem. & complexionem ut clare apparet. Nam propo
ſitio incipit in principio primę partis deliberatiuę per quam
ſummatim oſtendit quid ſit quod probari uelit ex genere bel
li arguendo. probare ſiquidem uult genus id eſſe belli quod
animos romanorum maxime incitare & inflammare debet.
Et eſt hęc propoſito ab eo loco qui incipit. Genus eſt enim
huiuſmodi ꝛc. uſqꝫ ad particulaꝫ ſbſequentem ſcilicet tradita
eſt ꝛc. ubi incipit ratio quę demonſtrat uerum eſſe id quod in
tendit breui ſubiectione. Nam cum tradita dicat & agat̃ ſal9

Pompeiana

ſociorum cum agãtur certiſſima & maxima uectigalia: & cũ
agantur bona multorum ciuium non eſt dubium quin uerum
appareat: quod intendebatur. Et quoniam ſemper appetentes
laudis ꝛc. hic eſt confirmatio rationis quę pluribus argumen-
tis corroborat breuiter expoĩtam rationẽ. Nã hic apparet qũo
eam ualde corroborat per mlta argumenta quę hic ponuntur
uſque ad eum locum qui incipit. Sed ueſtri imperij dignitate
atque gloria ꝛc. ubi eſt exornatio qua utitur rei honeſtandę &
colluplectãdę cauſa confirmata argumentatione. honeſtat eãꝫ
& ampliat & exornat cauſam ſuam: & rationem confirmataꝫ
comparando: & inducendo exempla maiorum: & de periculis
& imminentibus incommodis admonendo ut patet hic in lit-
tera. Quare uidete num dubitandum ꝛc. hic eſt complexio ar
gumentationis quę concludit breuiter colligens partes argu-
mentationis. Nam colligit incumbendum eſſe omni ſtudio
ad bellum illud. & ſic repetita eſt propoſitio: & etiã partes reli
quę argumentationis collectę ſunt per uerba ſequentia ſi be-
ne conſideras. Nec enim conuenit ꝙ iſta particula quę eſt cõ-
plexio argumentationis alio etiam loco ſignata ꝓ epilogo pri-
mę partis confirmationis. Quoniam cum argumento confir
matio mera ſit argumentatione ſiquidem confirmamus pote
rit eſſe & epilogus confirmationis ipſa met complexio argu-
mentationis.

¶ De elocutione

VLtimum eſt ut uidemus de reliqua parte rhetoricę quę
elocutio nominat̃ quomodo in hac oratione ſit illuſtris
& ſplendida. Et primo de genere elocutionis conſiderandum
eſt. Cum enim in elocutionẽ tria ſunt genera. tres figurę. tres
ſtili: grauis ſcilicet mediocris: & attenuatus. hęc inſignis
elocutio ingraui eſt: & altiſſimo ſtilo confecta. quoniam con
ſtat ex uerborum grauium magna ornataqꝫ conſtructõne: &
res habet quas omnis perfecta elocutõ habere debet ſcilicet ele
gantiam. compoſitionem & dignitatem: quarum reruꝫ primaꝫ
in rectiſſima latinitate & clariſſima explanatõne cõſiderabis.
Secunda etiam nota eſt quia uicia illa ceſſant quę ipſam ha-
bent impedire: cum partes omnes ſint equaliter ꝑpolite tertia

Pompeiana

ſimiliter eſt quę dignitas appellatur quę conſiſtit in ſententia
rum & uerborum exornatione: de quibus hic accuratiſſime ui
dendum eſt: ut hę ſcilicet ſint exornatiões in hac oratione diſ
perſę: ipſi oratõni elocutiõis dignitatem ampliſſimam & ſua
uitatem dulciſſimam afferentes. Dicit tantum Cicero in ora-
tore. in laudando Pompeio temperata oratione ornandi copi
am fuiſſe perſecutum: quod eſt contra id quod ſupra dicitur.
hanc ſcilicet orationem eſſe in altiſſimo ſtilo confectam. Sed
illi eloquentię principi: & quaſi diuino homini Ciceroni uiſũ
fortaſſe fuit hoc temperatuꝫ & mediocre dicendi genus quod
omnibus uidetur altiſſimum. Et mea quidem ſententia om-
nes ſuę orationes in ſupremo ſunt ſtilo: licet aliquando parti-
culę in ipſis temperatius & humilius exprimantur ratione ma
terię id exigẽtis: ut eſt in Miloniana illa ſimplex mutatio Mi-
lonis: et uxoris ſuę comparatio ibi calceos & ueſtimẽta muta
uit ꝛc. Totum enim eum locum non ſolum temperate ſed hu-
militer tetigit: & ſic in aliis orationibus ſępe facit.

Colores

MVlto iocundiſſimus ꝛc. Hic eſt color qui dicitur ſimilit̃
cadens. plura enim ſimiliter iſdem caſibus efferuntur.
uidelicet iocundiſſimus ampliſſimus ornatiſſimus.
Conuenit cum ſcemathe omoapthothon.

Bithynię quę nunc ueſtra prouincia eſt ꝛc. Hic eſt color qui di
citur diſſolutum. hęc enim particula narratiua coniunctioni-
bus uerborum ſblatis e medio partibus ſeparatis effertur ut
uides. poteſt etiam notari color ille ſentẽtię q breuitas appella
tur. hic eſt enim ipſius: ipſa tamen uerbis neceſſariis expedita
ut diſſolutum eſt. Cõuenit cum ſchemate dyalithon: & aſſin
thethon: ut auteꝫ breuitas cõuenit cũ ſchemate Brachyologia
uel cum tropoali pomenon.

Cauſa quę ſit uidetis ꝛc. hic eſt color: qui tranſitio nominatur
hic enim cum oſtendat breuiter quod dictum ſit proponit
item breui quod conſequatur cum dicit nunc quid ſit agendũ
conſiderate.

Excitare atque inflammare ꝛc. tranſlatio eſt. tranſfertur enim
hoc uerbum ad animum & recte audiendi cauſa.

Aguntur certiſſima populi romani uectigalia ꝛc. Hic eſt co-
lor repetitio. ſumitur enim bis principium ab uno & eodeꝫ uer
bo. poteſt etiam diſſolutum notari: quia dictiones incopulate
proferuntur. ut agitur aguntur. ut eſt repetitio conuenit cum
ſchemate anaphora.

Regnat. ut regnat ꝛc. Hic color eſt conduplicatio. eſt enim ra-
tione amplificationis eiuſdem unius uerbi iteratõ. ut enim ait
Cicero ubi in arte noua de iſto colore pertractat uehementer
auditionem commouet eiuſdem reintegratio uerbi: & uulnus
magis efficit in contrarium cauſę q̃ſi aliquod telum ſępius ꝑ
ueniat in eadem parte corporis. Ipſo itaque colore opportune
hic uſus eſt: ubi magis aĩorum commotõ expediens uideatur.
Conuenit cum ſchematibus anadiploſis & epynalenſi.

Maiores uestri ꝛc. Hic eſt color contentio ſententiarum cum ĩ
terrogatione permixta. hic enim modo interrogatio ſententię
contrarię ex comparatione referuntur uſque ad locum qui inci
pit: uidete ne ut illis ꝛc. uel meliꝰ poteſt dici ꝙ hic eſt color con
trarium. nam hic ex rebus duabus diuerſis alteram breuiter &
facile confirmat. poteſt etiam repetitio connotari propter reaſ
ſumptionem iſtius pronominis uos: & exemplum propter al-
legatam maiorum auctoritatem: ut uel contentio uel contrariũ
eſt. Si uenit anthithethon. ut autem exemplum eſt cõuenit cũ
tropo paradigma.

Regno expulſus eſt Ariobarzanes ꝛc. Hic eſt color diſſolutuꝫ
plures enim orationes ſine coniunctionibus pręferuntur uſqꝫ
ad locum illum. Eiuſmodi in prouintiam homines ꝛc. & ut eſt
uidere perfacilem: quoniam hęc exornatio acrimoniam habet
in ſe. ea loco idoneo uſus eſt Cicero cupiens populum roma-
num ad iracundiam incitare.

Tantam temperantiam ꝛc. Hic eſt articulus grauis. Plures enĩ
dictiones incopulate proferuntur. uidelicet temperantia man
ſuetudine humilitate. Conuenit cum ſchemate Dyaliton uel
aſſinthethon quẽadmodum conuenit diſſolutum.

Quę ſi propter ſocios ꝛc. Hic eſt color contrarium ex rebus eiꝫ

duab⁹ diuerſis:atque contrariis alteram breuiter & facile con
firmat. In hac exornatione ſemper includitur argumentum ꝑ
locum a maiori uel a minori:& eſt exornatio efficax ad breui
ter concludendum. per hanc ergo hic egregie īfert Cicero qđ
intendit. Poteſt etiam hic color exemplum denotari propter
maiorū allegatā auctoritatē:& articul⁹ eſt ibi. Cū Anthioco.
Philippo ꝛc. ꝑpter dictiones ſine copl'a prolatas. Itaq; tres co
lores denotātur uſque ad eum locū preſertī cum de maximis.
Tamen pecora relinquuntur ꝛc. Hic eſt color diſiunctō. Nam
hic eorum de quibus dicitur unumquodque certo uerbo con
cluditur. Et eſt etiam diſſolutum: quia uſque ad eum locum
Ita neque ex portu ꝛc. orationes plures ſine copl'a proferuntur:
nec conuenit in eadem conſtructioue exornationem utramq;
comprehendi:ut diſiunctio eſt conuenit cum ſchemate quod
Ipoceuſis dicitur.
Quo tandē animo ꝛc. Hic eſt color interrogatio quę ut ſit gra
uis & concina ſubdit inferius:quę propoſitum ſuum confir
ment ibi cum duo reges ꝛc. conuenit cum piſma.
Et enim ſi uectigalia ꝛc. Hic eſt color concluſio breuiter qui
dem conficit quod neceſſario conſequatur. hoc eſt ordinem
exercentium uectigalia recte dicit firmamentum ordinum cę
terorum. conuenit cum ſchemate quod epilogus dicitur:
In quo gloria nominis ueſtri ꝛc. Hic eſt color frequentatio. Nā
res diſperſę coguntur unum in locum. Superius enim confir
mauit bellum accipiendum propter gloriam nominis romani
ſalutem ſociorum utilitatem uectigalium. fortunas plurimo
rum ciuium:& dignitatem rei.p. Et argumenta iſta diſperſe
rat:quę modo recolligit in epilogo pręmiſſę confirmationis.
Notandum ꝙ hęc exornatio quę frequentatio dicitur ualde ē
ad naturam concluſionis accōmodata ubi ſtrictim recolligun
tur quę fuerint lata pręmiſſa. Immo epilogus & frequentatio
realiter idem ſunt:ſed differūt ſecundum appellatōnē; gręcā
& latinam & ſchema. epilogus ſic conuenit cum frequentatōe
quēadmodum cum concluſione. poteſt etiam hic color articu
lus denotari:quia plures dictiones ſine copl'a proferūtur uſq;

ad eum locum. Quare de genere belli ꝛc.
Quoniam de genere belli ꝛc. Hic eſt color tranſitō. oſtendit eī
breuiter uel quicquid ſit dictum proponit:itē breui qđ conſe
quatur ut per hanc exornationem cōmoneat quę antedixit:&
ad reliquum comparat auditorem ad quę duo hęc perficit ex
ornatio:ut ipſe Cicero teſtat̃ ī arte ubi de iſto colore ꝑtractat.
Quaꝫ. L. Lucullus uirtute ꝛc. hic eſt color articulus cum dicti
ones hic aliquę proferantur incopulate ut uirtute aſſiduita
te conſilio ꝛc.
Primum ex ſuo regno ſic Mitridates ꝛc. hic eſt color ſimilitu
do. traducit enim aliquid ſimili ex re diſpari ſimilitudinem fa
ciens de fuga mulieris ad fugam regis ante oculos ponendi cā
per collatōnem. Cum fuga per omnia comparetur ad fugam.
uel hic poteſt color exemplum deſignari:quia eſt propoſitio
facti cuiuſpiam cum nomine auctoris: Cum de medeę fuga
mentionem facit. Conuenit cum tropo qui dicit̃ omozeuſis
& proprie cum ſuis ſpeciebus ycon. uidelicet & parabola.
Hic iam plura non dicam ꝛc. hic eſt color ſignificatio. nam pl⁹
in ſuſpitione relinquit q̃ ponatur in oratione cum loquitur de
maturo reditu militum romanorum:& eſt ſignificatō per am
biguum. poteſt enim accipi in uarias ſententias ꝙ dicit de ma
turo horum reditu ab eis quęſito. uel poteſt hic color occupa
tio denotari:cum dicit ſe plura non dicere. etiam tamen ſubiū
git fuiſſe extraneum ut ex his locis reditus magis maturus q̃
ꝑgreſſio longior a militibus quęreretur. ut occupatio eſt cō
uenit cum tropo qui apoſiopſis dicitur: ſed magis ꝓprie qm̃
eſt ſignificatio per abſciſionem.
Sinite hoc loco Quirites ꝛc. hic eſt color occupatio. nam cum
dicat ſe pręterire uellē calamitateꝫ rei.p. eam maxime dicit aſ
ferens cauſam fuiſſe tantam ut eam ad aures. L. Luculli im
peratoris non ex pręlio nunci⁹:ſed ex ſermone rumor afferret
Multa prętereo conſulto ꝛc. hic eſt color occupatio. nam ſub
iungit quod pręterire ſe dixit. Quantum uꝫ bellum.
Quod coniungat reges potentiſſimi ꝛc. hic eſt color diſſolutū
plures enim orationes ſublatis e medio uerboruꝫ cōiūctiōib⁹

efferuntur uſque ad eum locum.

Satis mibi multa ꝛc. eſt bic pręterea color frequentatio. nā res diſperſę ſuperius unum bic in locum colliguntur. ſuperius eī3 diſperſe monſtrauerat belli magnitudinem ex regum potentiſſimorum cōiunctione: & quia ad nationes agitare remouēt & quia gentes ītegre ſuſcipiant. & quia uetere expulſo exercitu nouus bellum id imperator accipiat. Et modo per banc exornationem bęc omnia ſimul epilogat ꝛc.

Satis mibi multa ꝛc. bic eſt tranſitio . Nam oſtendit breuiter quod bic ſit dictum : & proponit breuiter quod conſequatur & boc agit uſque ad eum locum utinam Quirites ꝛc.

Antiquitatis memoriam ꝛc. bic eſt color denominatio . Nam res non eſt ſuo uocabulo appellata. Cum intelligatur ſupaſſe bomines qui antiquitatis memoria celebrentur. ꝛc. Cōuenit cū tropo qui dicitur metonomia.

Scientiam rei militaris ꝛc. bic eſt color articulus. nam dictōnes bic plures ſine copula proferuntur. u3 ſcientiam rei militaris uirtutem auctoritatem felicitatem ꝛc.

Qui e ludo: atque puericia diſciplina ꝛc. bic eſt color repetitio propter replicationem iſtius relatiui qui.

Qui ſepius cum boſte conſlixit ꝛc . bic eſt color diſſolutum . Nam orationes plures ſine coniunctione proferuntur uſque ad eum locum cuius adoleſcentia ꝛc.

Ciuile africanum ꝛc. Hic eſt color articulus propter nonnullas dictiones incopulatas.

Labor in negociis fortitudo in piculis ꝛc. bic item eſt color articulus eſt inſimul ſimiliter cadens & ſimiliter deſinens cū bic aliqua nomina: & uerba ſimiliter terminentur ut patet intuenti. ut eſt ſimiliter deſinens conuenit cū ſcbemate omoleotbon

Teſtis eſt italia ꝛc. bic eſt color repetitio propter replicatione3 iſtius nominis teſtis ꝛc.

Cinctam piculis ꝛc. bic eſt color tranſitio ornādi cā ut planū ē

Explicauit ꝛc. aut ab omnibus imperatoribus uno anno: aut oībus annis ab uno imperatore romano confici poſſe ꝛc. Hic eſt color commutatio.

Pompeiana

Nam bic ſententię ex tranſitione efferuntur ut a priore poſterior contraria priori proficiſcatur . conuenit cum tropo qui antimetbabola nominatur.

Fuit boc quonda3 fuit ꝛc. bic eſt color conduplicatio propter uerbum fuit conduplicatum uel iteratū ratione amplificatōis

Quid ad nos cum ab exteris nationibus ꝛc. bic eſt color ſubiectio uſque ad locum illum atque bęc qua celeritate. Quęrit ei3 late boc textu quid dici poſſit. deinde ſubicit quod ſibi adiumento futurum ſit.

Cum probata moleſtia quam a prędonibus patiebantur uelit oſtendere eam. GN. Pompe. uirtutem remotam conueuit cu3 cataprolenſi.

Siciliam adiit. africam explorauit . ſardinia3 cum claſſe uenit ꝛc. bic ſunt bi colores breuitas ſimiliter cadens diſſolutum: ut plane patet intuenti.

Extrema byeme apparuit ꝛc. bic ſunt colores ſimiliter deſinēs & diſſolutum.

Quibus in rebus temperantiam ꝛc. bic eſt articulus ut patet intuenti.

Nomino neminem ꝛc. bic eſt a nominatio litteris commutatis conuenit cum ſcbemate peranomaſia.

Non auaritia ab inſtituto ꝛc. bic eſt articulus: & ſimilit̃ cadēs ut planum eſt.

Nunc denique incipiunt. bic eſt color repetitio propter replicationem iſtius aduerbij nunc.

Itaq3 nō ſum ꝑdicaturus ꝛc. bic eſt color occupatio qm̄ ea ſe dicit non prędicaturum: quę breniter poſt ſubiungit.

Non modo ciues aſſenſerint. & bic eſt diſſolutum ꝓpter bas tres rationes incōiunctas. eſt quoq3 diſiunctio qm̄ ciues ſocij boſtes certis ſingulis uerbis concluduntur.

Quare cum & bellum ita ſit neceſſarium ꝛc. bic eſt color frequentatio . res enim ſuperius diſperſę breuiter bic cogūt̃ uſq3 ad illum locum. quod ſi GN. Pompeius.

In quo ſit eximia belli ſcīa ꝛc. bic eſt articulus propter aliquas dictiones incopulatas.

V t in bis ipſis locis. Repetitio eſt item diſſolutum. repetitur
enĩ bęc dictio: ut & dictiones incõiunctę ſunt aliquę.
Honoris fortunę uirtutis ingenij bic eſt color articulus.
Quid tum per deos mortales ꝛc. bic eſt color interrogatio.
Cum populi romani legati ꝛc. bic eſt color ꝗ repetitio nũcupatᷣ
Itaq; una lex ꝛc. bic eſt articulus.
Gabinio dicam Pompeio ꝛc. bic dubitatio. Nam bic quęrere
uidetᷣ ut ꝝ ſic potiſſimum obtrectatũ cõuenit cũ aponidias.
V trum ille qui poſtulat ꝛc. Hic eſt iterum dubitatio uſque ad
eum locum de quo legando ꝛc. quare uidetur utrum de bis po
tiſſimum dicat.
Non dico bᵒ loco ꝛc. Hic ſunt bi colores repetitio propᷣ replica
tionem illius aduerbij nõ. Diſſolutum ꝓpter orõnes ſine con
iũctione prolatas. occupatio cũ dicat ſe nõ dicẽ qdᷣ maxĩe dic
Idem cũ iugurtba ꝛc. Hic eſt color repetitio & articulus.
Singulari innocentia grauitate uirtute ꝛc. Hic eſt articulus &
diſſolutum propter aliquas dictiones: & orõnes incopulatas
Nouerunt enĩ ſociorum ꝛc. diſſolutum eſt.
Manus oculos aĩum ꝛc. articulus eſt.
Et quam putatis auctoritatem coniunctio eſt.
Eſt uobis auctor ꝛc. Hic eſt repetitio propter replicationẽ iſtiꝰ
uerbi eſt.
Integritate uirtute conſtantia ꝛc. articulus eſt.
Quicquid ineſt. Repetitio eſt.
Studij conſilij labores ꝛc. articulus eſt.
Auctoritate fide conſtantia ꝛc. Hic eſt color articulus.

¶ Finis Pompeianę orationis

Argumentum orationis Milonianę

TItus Anius Milo ciuis romanus ſibi infeſtiſſimum &
inimiciſſimum Romanum ciuem. P. Clodium babuit
multęque inter bos duos altercationes in re. pub. ſępe fue-
runt. Specialiter uero cum Milo conſulatum illius anni pete
ret: cuius anni pręturam. P. Clodius affectabat: adeo ira:
& odio motus fuit: ut Milonis competitores modis omnibus

Miloniana

quibus poſſet iuuaret ad bᵒ ut Milone repulſo eũ cõſulatum
alij conſequerentur. Nam (ut dicit Cicero) nõ potuiſſet abuti
pręturaꝫ ut cupiebat conſule inimico ſuo Milone: qui ſuos fu
rores & rabiem compreſſiſſet. Itaq; ſummo ſtudio nitebatur:
ut Milo eo anno conſul nõ fieret: quod nõ uidens ſe ullo mo
do obtinere poſſe: ſed Milonem opinione omnium cõſulem
eſſe futuruꝫ ſtatuit: ſi Ciceroni credimus Milonem ipſum oc
cidere. & ita res geſta fuit. Clodius enĩ ex urbe receſſit anteꝗ̃
Milo: & ad quandam ſuam uillam acceſſit in albanum. unde
ueſperi rediens uerſus romam obuiauit Miloni in uia. Ibat eĩꝫ
lanubium ſiue ut quidam textus babent lauinium Milo ad ꝓ
dendum ibi flaminem. Nam erat illius loci dictator: & ibat
Milo penulatus in reda cum uxore ancillis & pueris. ueniebat
Clodius expeditus in equo cum electa manu uirorum. Itaq;
inter eos ante fundum Clodij in uia ſcilicet Appia congreſſio
facta fuit (ut dicit Cicero) facto in Milonem impetu a Clodi
anis: & in illo certamine fuit Clodius interfectus: ob quam
cedem accuſatus eſt Milo: & a fautoribus Clodij expetũtur
ab eo penę debite. ꝙ contra leges bominem interfecerit. Milo
nõ negabat occidiſſe: ſed iure ſe occidiſſe dicebat. decreuitq;
Pompeius ut de morte Clodij ꝗ̃reretur ab eo ꝙ ex cunctis or
dinibus electi ſunt iudices qui in bac cauſa iudicarent. Pom-
peiuſq; ipſe armatis cobortibus forũ compleuit: ne forte in tã
to iudicio ulli populares motus exurgerent. Cicero ergo Milo
nis amiciſſimus inimiciſſimus Clodij pro Milone orationeꝫ
banc babuit inſignem atq; notabilem: & ſummo artificio ſin
gularem.

Genus cauſę in quo bęc babetur oratio.

HAec inſignis oratio eſt in iudiciali genere conſtituta. ba
bet enim bęc cauſa accuſationem cum defenſione. Naꝫ
accuſatus Milo ꝙ iniuria Clodium occidiſſet bac oratione
a Cicerone defenditur. Itaque genus principale iudiciale eſt:
quanuis alia mixta ſint genera. utputa demonſtratiuum pro
utraque ſui parte. Nam ſumme bic uituperatur Clodius. Mi
lo laudatur. Deliberatiuum etiam cadere genus uideri poſſit:
ut ꝙ quodãmodo uideatᷣ in cõſultatõe poni: & diſcuti an ſit

Milo abſoluendus an de homicidio: & ſcelere cōdemnādus.
Quēadmodum genus unum quodq; cauſę licet proprium &
diſtinctum finem hēat : coaſſumit tamen īterdum fines alios
aliorum generum:ut declarat Ariſtoteles primo ſuę rhetoricę
Ita unaquęque cauſa licet hēat proprium & diſtinctum gen⁹
coaſſumit & alia genera.ut enim finis directiu⁹ eſt generum
ſic genus directiuum eſt cauſę.Gen⁹ ſiquidem alterum finiu;
triu; pricipaliter ſpectat . uidelicet honeſtum:aut turpe.iuſtū
aut iniuſtum :conferens aut nociuum ſecundum ariſtotelem
Et ſic cauſa alterum trium generum ſpectat principaliter: ui-
delicet aut demonſtratiuum aut deliberatiuum aut iudiciale.
unde dicendū eſt ꝙ gen⁹ huius cauſę eſt ſimplex.ſ. iudiciale
quod iſtud eſt principale in quo cōficitur.hęc oratio dum u;
accuſatus Milo defenditur:& duo reliqua genera accidentali
ter commiſcentur ſicut fere fit in omni iudiciali cauſa . Nam
ſemper in conſultatione uidetur ante iudices poni an condem
nandus:an abſoluendus ſit accuſatus.& plurimum accidit ꝙ
laudetur aut uituperetur accuſatus uel accuſans.Sed illud prī
cipale : & uerum genus cauſę in quo principaliter orator uel
defenditu el accuſat: Aut in quo principaliter laudat uel uitu
perat: aut in quo principaliter conſulendo ſententiam dicit
principaliter:aut hic Milo ab accuſatore defenditur:de perac-
cidens etiam commendat̃ Milo:& Clodius uituperatur:quia
iſta omnia referuntur ad uirtutem defenſionis . unde purum
genus iudiciale dici debet.Quod uero in oratōne Pompeiana
dixerim in duobus illam deliberatiuo & demonſtratino gene-
ribus eſſe confectam. his dictis non uidetur obſtare . Nam
illa oratio principaliter intendit ſententiam de bello accipien
do ſuadere:quę pars ſpectat ad deliberatiuum genus : & prin
cipaliter etiam intendit commendare Pompeium:ut impera-
tor illi pręficiatur bello:quę pars ſpectat ad genns demonſtra
tiuum . Ideo cum dixi de orationis illius genere fui locutus
ipſam orationem eſſe notabiliter in duobus generibus con-
ſtitutā . hāc aūt dico in ſimplici gn̄e p̄ncipali.Et ſic q̄tiēſcūq;
loquar de gn̄e in q̄ ſit aliq̄ oratio hīta:& conſtituta loquar ut

intelligar de genere principali loqui. de reliquis uero quę inci
dunt in cauſa non faciam mentionem niſi illa forte notando
pro ut accidūt: ne forte error iſte deciperet ut crederetur quod
incideret eſſe principale genus.

¶Conſtitutio cauſę in qua hęc habetur oratio

NOticia conſtitutionis habetur ex prima intentione accu
ſatoris :& depulſione defenſoris ſecundum Ciceronem
& alios.ut ſi dixerit accuſator occidiſti.defenſor reſpondeat
non occidi.Coniecturalis conſtitutio nata ſit: quia tunc con-
trouerſia fit de facto uel non facto:& diligenter aduertendū
eſt ad cognoſcendum conſtitutionem ex intentione & expul-
ſione:quia aliquando uidetur negatio facti eſſe:& per conſe-
quens coniecturalis conſtitutio:& eſt ſolum negatō nominis
& per conſequens conſtitutio legitima diffinitiua : ut ſi ſic in
tendat accuſator homicidiū feciſti:& defenſor dicat non feci
homicidium.poteſt hic uerſari queſtio nominis etiā & facti.
Queſtio nominis hoc modo:quia uelit forte defenſor dicere
ſe nō feciſſe homicidium quia tyrānum hominē iugulauerit.
Cum tyranni interfector homicida non debeat appellari &
tunc in diffinitōne huius nominis homicidium queſtō fit:&
ſic diffinitiua conſtitutio locum habet. Queſtio autem facti
in hoc ipo caſu eſt h̄ mō:quia defenſor uelit dicendo ſe homi
cidium nō feciſſe ſimplicem afferre negationē. uñ q̄ſtio facti
fit:& cōiecturalis cōſtitutio locum hēt.Itaq; talis eſt ſępe de
pulſio ad accuſationē q̄ nō facit cōſtitutionē ſbito manifeſta.
Sed qūo dicet aliquis in tali intētione & depulſione nūq̄ con-
ſtitutio cognoſcet̃ cuius notitia eſt neceſſaria.Dico ꝙ cōſtitu
tio cognoſci poterit iſto mō.u; cū accuſator dixerit rōe; ex q̄
& eius infirmatione naſcitur iudicatio:quę quidem ratō eſſet
huiuſmodi in hoc caſu:quia qui tyrannum interficit homici-
dium non committit.tunc ſtatim apparet cōſtitutō quę prius
erat ambigua . apparet enim ꝙ eſt diffinitiua aut nulla; affert
rationem defenſor ſed ſimplici negatione conſiſtet:& ſtatim
ſimiliter conſtitutio nota erit:quia coniecturalis.Nūq̄ in con
iecturali ratio & infirmatio rationis affert̃ : Ideo iudicatio in

Conſtitutio

illa naſcitur ex intentione & depulſione ſimul cu; ipſa conſti
tutione. Sed bis omiſſis ad ſpetialem conſtitutionem cauſę
accedamus quę ex intentione Clodianorum & expulſionem
Milonis naſcitur ſimulque cognoſcitur. Intentio enim contra
Milonem erat buiuſmodi. Iniuria Clodiu; occidiſti. Milonis
uero depulſio talis erat iure occidi. Vide ut bic ſtatim ipſa cō
ſtitutio clare apparet quę eſt iuridicialis. Factum enim conue
nit ſed iure: an iniuria factum ſit querit̃. quod conſtitutione;
iuridicialem reddit ut uult Cicero. Fatetur certe Milo Clodi-
um occidiſſe: ſed eum iure occidiſſe contendit. Quia uero iu-
ridicialis diuiditur in duas partes. abſoluta; uidelicet & aſſu;
ptiuam. uideamus in qua parte bęc uerſetur oratio. uerſatur ſi
quidem in aſſumptiuam quę eſt cum per ſe defenſio infirma
eſt: ſed aſſumpta re extranea cōprobatur (ut ait Cicero) non
enim abſolute ſe milo dicit iure Clodium occidiſſe ſed rem
aſſumit extraneam ut puta Clodianas inſidias quibus Clo-
dius uitam Miloni uolebat eripere. Aſſumit & utilitatem quā
oſtendit bic Cicero: ex morte Clodij rem publicam conſecu-
tam. Sed cum aſſumptiue quatuor partes ſint. uidelicet cōceſ
ſio. remotio criminis tranſlatio. criminis comparatō. Diligen
ter conſiderandum eſt in qua iſtarum parte bęc agatur oratō.
Quod anteq̃ faciamus: pro pleniori noticia dicendorum aliq̄d
de iudicatione dicendum eſt: quod quidem nibil eſt aliud q̃
quęſtio iudicij ex ratione defenſorum: & ex firmamento ac-
cuſatoris nata quam gręci Crinomenon uocant: nos iudicatio
nem appellamus (ut ait Cicero) & ad eam uelut ad punctum
cauſę in quo duꝰ tota eſt omnis orationis uis eſt referenda. Iu
dicatio iſta quoniam in una cauſa ſimplex reperitur quoniam
multiplex. Simplex eſt quando ad unam defenſionem ſolu;
una ratio affertur: & tunc ex illa ratione & ipſius infirmatione
una tantum naſcitur iudicatio: ut uidere faciliter poſſimus
in caſu boreſtis: ubi accuſatus boreſtes ꝙ iniuria occidiſſet
matrem depulit ita occidi: & iure occidi. Attulitque banc ratō
nem. illam enim patrem meum occiderat: quam ſic accuſator
infirmauit. Attñ a te filio īdēnatam occidi nō oportuit. Ecce

quomodo in cauſa iſta unica iudicatō nata eſt. iſta uidelic; cū
dicat boreſtes ſe patrem ulciſcendi cauſa matre; occidiſſe. re
ctum ne fuerit ſine iudicio a filio Clitemeſtram occidi. una
ei; fuit ratio. debuit itaque ſimplex emanare iudicatio. Quia
uero ſępe accidit: ꝙ una defenſio rationibus pluribus robora
tur. quas etiam pluribus firmamentis accuſator infirmat. Plu
res bic in cauſa una iudicationes oriuntur: ut ne longius aſcen
damus exemplum poſſumus in bac noſtra oratione proferre.
Milo enim dicens ſe iure Clodium occidiſſe. Ad boc duas at-
tulit rationes. unam quia uitę ſuę inſidiabatur pro tunc Clodi
us. Alteram quia uexaſſet bonos: & rem. p. ſeditionibus con-
turbaſſet. quas rationes ſi clodiani ita īfirmarēt. primam ſic.
Attamen non oportuit a te milo ſed a iudicibus damnari Clo
dium & puniri. Secundā uero ſic. At boneſtius & utilius fuit
rei. p. uiuere Clodiū & de eo iudices iudicarēt q̃ p ſcelꝰ occidi
Iudicationes duę ex bis rationibus milonis & clodianorum
infirmationibus naſcerentur iſte uidelicet cu; dicat Milo ſibi
inſidiantem Clodium occidiſſe. rectū ne fuerit a milone ſine
iudicio puniri Clodium. Item cum dicat milo ſe Clodium ue
xaturum bonos: & rem. p. ſeditionibus turbaturum occidiſſe
boneſtius ne & utilius rei. p. fuerit a milone ſine expectatione
iudicij Clodium occidi. An uitam relinqui: & iudicium expe
ctari. Et notanter dixi ſub conditione ſi clodiani ita infirma-
rent: quia ut inferius apparebit non ita omnino infirmauerūt
milonis rationes. ſed exempla ponimus: nō quia uera ſint: ſed
quia quod uerum eſt oſtendunt. Manifeſtum eſt ergo per prę
dicta ꝙ & quomodo & qua ratione in una cauſa iudicatio
quandoque ſimplex eſt quandoque multiplex. Sed uiſo quo
modo i cauſa una boc fiat cum ſępe una & eadem cauſa inni-
tatur conſtitutionibus. uideamus ulterius an in una ſimpli
ci conſtitutione plures poſſint eſſe iudicationes. Et dicen-
dum eſt ꝙ ſic quia cum pluralitas iudicationum ex rationum
pluralitatē ſequatur: & cauſę reperiantur quę babent in con-
ſtitutōe ſimplici plēs rōes: neceſſe eſt ut bēant plēs etia; ī una
& ſimplici conſtitutione iudicationes. factum enim unum

atq; idem poteſt pluribus rationibus rectum:atque probabile demonſtrari. Et hoc clare Cicero teſtatur in ueteri : ibique exemplum ponit in conſtitutione quam ibi generalem negotialem uocat. Ego uero quia in declaratione conſtitutionum in quibus aguntur Ciceronis orationes ſequor modũ artis nouę altero utar alterius conſtitutionis exemplo: ut res clarius uideatur. Sit igitur ꝙ horeſtes defenſiõi ſuę duas ratõnes attulerit primam ſcilicet ſupradictam: & hanc ultra illam. Illa enim adultera cum egiſto domum meam infami ſtupro commacularat. Et hanc rationem accuſator ſimiliter infirmarit. Attñ a te filio indemnatam occidi nõ oportuit. Nata erat altera iudicatio: hęc uidelicet cuȝ dicat horeſtes ſe matrẽ adulteram ſtupro domum commaculantem ſuam occidiſſe. rectum ne fuerit ſine iudicio a filio Clitemeſtram occidi. Et ſi duę iudicatiões hic erunt non ſolum in una cauſa: & una conſtitutione uidelicet iuridicialis: ſed etiam una ſpecie conſtitutionis illius uidelicet tranſlatiua. Nam in hoc caſu non negatur factũ: ſed iure factum dicitur: & crimen in matrem utraque in ratione tranſfertur. Sic apparet quomodo conſtitutio una poſſit continere iudicationes. Non autem una iudicatio poteſt pluribus diuerſis conſtitutionibus contineri: Immo (ut inquit Cicero) ſi plures aut conſtitutiones aut partes conſtitutionum: Iudicaciões quoq; plures erunt in una cauſa. his pręmiſſis quę deinceps ad propoſitũ utilia nobis erunt deſcendamus ad cognitionẽ ſpetialis & particularis conſtitutionis cauſę miloniane. Cum itaque ſuperius dictum ſit conſtitutionem hanc eſſe iuridicialem aſſumptiuam. Et ipſius aſſumptiuę quatuor partes eſſe uidelicet conceſſionem remotionem criminis: tranſlationem criminis: & comparatõnem uideamus: quęnam harum in hac cauſa ſit. Dicendum eſt ꝙ hic eſt conſtitutio criminis tranſlatiua. Tranſfertur enim crimen huius cędis in Clodium quia dicitur per ĩſidias milonem occidere uoluiſſe. Sic ꝙ alieno.i. Clodij peccato coactus Milo dicitur hoc feciſſe. Et eſt etiam conſtitutio comparatiua propterea ꝙ diſputat hic Cicero utꝝ ſatius fuerit utiliuſq; rei.p. id factũ eẽ qđ milo reus ſe feciſſe

fatetur: an qđ Clodiani accuſatores dicant fieri oportuiſſe. hoc eſt an fuerit utilius ciuitati a Milone occidi Clodium: an in uita relinqui. Cuiꝰ comparationis Cicero partem unam hac oratiõe artificioſe defendit. hic itaq; partes iſtę duę iuridicialis aſſũptiue tranſlatio.ſ. & comparatio ſunt: & per conſequens iudicationes ſaltem duę hic notari poſſe debent. cum ſuperius dictum plures eſſe iudicationes in cauſa ſi plures ſunt cõſtitutiones: aut partes conſtitutionum. Et eſſent illę ꝓprię iudicationes quas ſuperius in huius cauſę exemplo pręmiſi: ſed quia in omni cauſa ubi ratio defenſoris affertur: aut ipſa ratio ĩfirmatur ab accuſatore ſecũdum ſupradictum modum: aut totaliter negatur: & non nõ bona.i. ad defendendum ſed non uera eſſe dicitur conſiderãdum eſt in unaquaq; defenſione an negetur totaliter an infirmetᷣ ratio defenſoris. Si ĩfirmatur aperta eſt ſtatim iudicatio ad quaȝ ſubito accommodet uim ſuae orationis orator. Et ſic non fit hic. Si uero negatur ratio neceſſe eſt: ut altera ĩcidat conſtitutio: uidelicet coniecturalis per quã probet defenſor rationem quam attulit ueram eſſe: quia ratione per quã ſuam cauſam tuetur nõ probata ſi negatur perinde eſſet ac ſi nullam attuliſſet rationem ſine qua nec parua quidem dubitatio põt remorari damnationẽ (ut ait Cicero) & ita fit hic. nam Clodiani non uidentur ĩfirmare rationem Milonis in facto inſidiarũ: ſed negare ſimpliciter Clodium inſidias feciſſe miloni. Et uidentur oppugnare ecõtra Milonem: ꝙ inſidiatus fuerit Clodio. unde conſtitutio coniecturalis hic incidit: an Clodius Miloni: an Milo clodio ĩſidiatus fuerit. unde Cicero prius confutatis aliquibus cum ratione ĩſidiarũ factarũ a clodio attulerit confirmando: ut infra ſuis partibus apparebit. uertit ſubito ſe ad probandum illam rationem adductã propter conſtitutionem coniecturalem: quę quidem conſtitutio accidentalis eſt non principalis in hac cauſa Milonis. nam principalis eſt iuridicialis ut ſupra oſtenſum eſt. conſtitutiones enim quandoq; ſunt proprię: quandoq; accidentales cauſarum: ut de peraccidẽs coniecturalis hic incidit. iuriſdicialis uero propria ẽ: Accuſatio ſiquidem principalis eſt in Clodij cede obquã principaliter cauſa ẽ: quę quideȝ cedes nõ eſt a Milone negata ſed iure eam a ſe factam eſſe cõfeſſus eſt Milo. et nõ eſt etiã dubitãduȝ

Clodianos rationē alteram Milonis de uexatiōe patrię ſimplicit̃
negauiſſe. unde in ea ꝓbāda Cicero loco ſuo multa adducit ar
gumenta. Pręterea ultra tranſlationē crimīs & cōparatiōeꝫ hic ē
una ꝑs cōceſſionis uidelicet depcatio ſecūdū quā Cicero artifici
oſe erat in fine poſtulādo ut miſereant̃ Milonis: & uelint taleꝫ
ac tm̄ ciuē in uita et ciuitate ſuare. ſic apparet ꝙ principalis cōſti
tutio huiꝰ oratiōis ē iuridicialis ē aſſūptiua ꝑ trāſlationē crimīs
cōparationē & cōceſſionē ꝓ quāto illa in altera ſui pte uꝫ depca-
tione uerſat̃. incidēt̃ autē cōiecturalis cōſtitutio locū hēt in cōfir
matione oratiōis & etiā iuridicialis abſoluta īcidit in cōfutatiōe
& legitima cū duabus ſuis ptibꝰ uꝫ trāſlatiua: & diffinitiua ut in
ferius oſtēdet̃. uidet̃ tn̄ Quintilianꝰ libro t̃tio de inſtitutiōe ora
toria ſentire cōtrariū: & dicere ꝙ ſtatꝰ. i. cōſtitutio pn̄cipalis cāę
Milonis ſit cōiecturalis. uult enī ſtatū cāę pm̄ū in eo eſſe qđ po
tentius ſit in cauſa. unde ꝙ maior uis in cā eſt ſuꝑ inſidiis Clo-
dianis: quarū ratio pēdet a ſtatu cōiecturali principalē cāę ſtatū
cōiecturalē facit. Ego ṽo ſalua tāti uiri auctōitate nō ita. nā cōſi
dero ītētionē Clodianorū cū depulſione Milonis: ex qbꝰ ꝓpriꝰ
cauſę ſtatus accipit̃ ut placꝫ Ciceroni. & ꝙ pn̄cipalis ītentio ueri
ſimiliter talis fuit: taliſcꝫ depulſio iniuria Clodiū occidiſti. iure
occidi. Taliſcꝫ ratio rei Milonis. Ille enī me ꝑ inſidias tunc uole
bat occidere. apparet ꝙ potius cōſtitutio ſeu ſtatus pn̄cipalis in
cauſa ſit iuridicialis ut ſupradixi. Deinde ꝙ milonis ratio ueriſi
militer uera eſſe negabat̃ a Clodianis oportuit ſtatū aliū incidē
ad cām uꝫ cōiecturalē. Si tamē uellemꝰ cogitare ꝙ alia fuiſſet in
tentio Clodianorū aliacꝫ Milonis depulſio. Iſte uꝫ inſidiatus es
clodio. Nō inſidiatus ſū Clodio. poteſt principalis cōſtitutio
coniecturalis dici: nam ſēꝑ ea a pm̄a intētiōe: & depulſiōe depē
det. ſed Marcianꝰ in rhetorica ſua apte ſentit principalē ſtatū cāę
Milonianę eſſe ut ego aſſero iuridicialē: & cōiecturalē incidere.
Nā capitulo de demōſtratiuo genere cauſę oſtenderes qn̄ ſim-
plex aut multiplex ꝗſtio ē: dicit ſimplex eſt cuꝫ unū aliqd ī tota
actione diſquirit̃: ut Clodium Milo: an ne iure necauerit. unde
uidet̃ uelle hanc ſimplicē principalem eſſe cauſę ꝗſtioneꝫ in qua
ut patet ſtatus cāę ē iuridicialis. deinde ſbiungit. Illud uero qđ ꝑ
iudicationem priori loco diſqrit̃ uter iuri inſidias cōpararit. Nō

eſt ſingulare: ſed iunctū ex duplci cōiectura quā gręci Anthica
thegoria nominānt: ſed īcidens ꝗſtio genus cauſę nō mutat &c.
unde apparet de marciani mente fuiſſe principalem cōſtitutioneꝫ
cauſę quā ſupradixi iuridicialem. Et eam non mutari ꝑ incidētē
coniecturam liquido affirmat.

¶ De rhetoricę partibus hic cōſiderandis.

DE inuentione memoria ꝓnuntiatiōe hic ęſt dicēduꝫ ut ſu-
pradictum eſt in oratiōe Pompeiana. ſed uideamus diſpo
ſitionē ſiquidē in partibꝰ orationis hic ē nō ab īſtitutione artis
ꝑfecta ſꝫ ad caſū temporis oratoris iudicō accōmodata. Primo
enim ponit exordiū: deinde diuiſionē: deinde narrationē: deīde
multiplicē confirmationē: ſecūdū ꝙ in multiplici cōſtitutōe uer
ſatur oratio. Deinde concluſionē in fine orationis.

¶ De partibus orationis exordium.

ETſi uereor iudices &c. Hic īcipit oratio & oratiōis exordiū
qđ eſt pars una īſtrumēti rhetorici ꝑparās aīos auditoris.
Quę quidē pars ita tractāda eſt ꝓut exigit genus cāę. Aliter eniꝫ
in honeſta materia: aliter in turpi: & aliter in humili exordiēdū ē
ut Cicero eleganter docet in arte. ideo conſideremus genꝰ iſtius
cauſę: & uideamus quomodo ſit in cauſa exordiū ꝑtractandum
& debite accōmodatū. Genꝰ quidē cauſę dubiū eſt. nā partē hēt
honeſtatis parteꝫ turpitudinis. Pars honeſtatis hinc eſt ꝙ Milo
uir fortiſſimus & honeſtiſſimus ciuis ſe defendens ab inſidiis in
imici dicit̃ occidiſſe eū qui ipm̄ uolebat occidere. Quod nō ho-
neſtū modo ſed neceſſariū dici debet. Pars autē turpitudinis hīc
eſt ꝙ ciuis ciuem: & nobilem in ātiquis monumētis familię ſuę
hoc eſt in uia appia trucidauerit. qđ per ſe conſideratū nō ſolum
turpe ſed turpiſſimū uideri debet. Ad maiorem ſiqdē cedis tur-
pitudinē: & Milonis inuidiam excitādā: ut Quintiliano placet
Miloni inter cętera obiectum ē ꝙ ab eo Clodius in monumētis
maioꝝ ſuoꝝ eſſet occiſus. itacꝫ dubiū genus eſt cauſę. ergo ora
tor hinc debuit afferre exordium beniuolentię captiuum: ut illa
pars turpitudinis beniuolentię merito iam captatę nihil poſſit
obeſſe. Et ſic a Cicerone ſūmo oratore factum ē. Cicero ſiqdeꝫ
uolens captare beniuolentiam ab aduerſariorū ꝑſona. primo di-
ſtinxit qui cauſę ſuę fautores eſſent & qui cōtrarii: ut adūſariis

cognitis eos:ut facit in odium poſſit adducẽ. Dicit enim unum
dũtaxat genus bominũ eorũ quos furor.p. Clodiȷ́ rapinis incen
diis & omnibus publicis exiciis pauit ſibi eſſe adũſum:& ĩ ſen⸗
ſum.ſic ipſos a cęteris diſtinguendo eos:ut uides in cõdium ra⸗
pit ipſorũ perfidioſe crudeliter flagitioſe facta generali ſermõe
cõmemorans ſpecialius:qui etiam ipſos bis iudicibus adducit in
uidiam cum incitationes et clamores eorũ bac ipſa pro cauſa ſi⸗
gnificat:quaſi oſtendat eos in eorũ ſuperbia & tumultuoſo cla⸗
more pluſq̃ ueritate confidere.Item beniuolentiã captat a pſona
Milonis iudices admonendo :ut ſi qs forte clamor oriatur:eũ ci
uem meminerint conſeruare qui ſemper genus illud bominũ:&
clamores maximos pro eorũ ſalute neglexit.bic eſt eniȝ. oſtẽdit
breuiter qualis fuerit in rem.p.Milo:& in eos qui audiunt cũ di⸗
cat pro ſalute ipſorum illũ peſſimorũ ĩpetũ neglexiſſe.& notanẽ
& ingenioſe bic Cicero diſtinctionẽ illã fecit fautorũ ſuorum :
& aduerſariorum. quia cum aſſiſtẽs multitudo armatoruȝ eſſet
forte ne iudices cogitarent illam gentẽ aduerſam eſſe Miloni:&
forte etiam ob id pro Milone trepedi redderenẽ uoluit: eos iudi
ces certos facere :ꝙ arma illa non erant contra Milonẽ parata: ſȝ
ad pſidium:ut ſine timore poſſent quieto animo iudicare.Perti⸗
net enim multũ ad exordiȷ́ rationẽ metũ e iudicibꝰ ãmouere: iux
illud Quintiliani in ĩſtitutiõe oratoria libro quarto capitulo de
exordio.Metus etiã nõnũq̃ eſt ãmouẽdus:ut Cicero pro Milõe
ne arma Pompei diſpoſita contra ſe putarent laborauit.Cęteros
uero ſpectãtes dixit uirtuti Milonis eſſe fautores:ut audacius iu
dices ꝑ milone iudicarent.cũqꝫ dicat eos iudiciũ expectantes pu
tare ĩ bac Milonis cauſa decertari de ſe ĩpis de ſuis liberis de pa
tria de fortunis ⁊c.tacite captat beniuolentiam a pſona Milonis
de quo cum ſit iudicandũ non de eo ſolo uidetur : ſȝ de uniũſa
patria iudicari quaſi ipſa in eius ſalute ſeruetur.boc dicit etiam :
ut eam opinionem inducat quę facit ad cauſam iuxta Quintilia
ni ſententiam libro.iiiȷ́.capº de exordio qui ait ad cauſam etiam
pertinet tempus.unde pro Clodio locus :pro deiotaro babitꝰ:ꝑ
Milone opinio.itaqꝫ eos bortatur ut timore depoſito fortiter
iudicent oſtendẽdo ꝙ ſi locus & poteſtas unq̃ fuit pro beneme
ritis ciuibus ab electis iudicibus libere iudicandi nõ eſt pro boc

Miloniana

captans beniuolẽtiã a perſona iudicũ:& milonis prędicans: ta
les eſſe tacite eos.ſ.electiſſimos.ipm uero ciuem optimuȝ. & de
patria benemeritum.ac ſumma cum arte proponit formam futu
ri iudiciȷ́ diſiũctiuã:cuiꝰ pars una boneſta ſit.altera uero turpis ꝑ
boc ſuam extollendo cauſam:& aduerſam deprimendo a re ipa
ſibi .tum comparans beniuolos auditores:ubi etiã beniuolẽtiaȝ
captat egregię a perſona ſua & Milonis:oſtendendo quales ipi
fuerint in eos qui audiunt :quia.ſ.ſemp eorũ auctoritati dediti.
Captat quoqꝫ beniuolentiam a perſona aduerſarioꝝ eos in odiũ
adducendo cum ipſos perditiſſimos ciues uocat. Captat quoqꝫ
ab auditorũ perſona cum ꝑ eorum fidem uirtutẽ : & ſapientiam
poſtulat recreari.Captat iteȝ a ſua & milonis perſona:ſuę in rem
publicã ſolicitudinis:& exercitationis officiuȝ commendando.
Captat item ab aduerſariorum perſona eos in inuidiã & odium
rapiẽdo cũ dicit ſe adductos ad rem.p.ſpe ampliſſimorum pmi
orũ metu crudeliſſimorũ carere non poſſe.Innuit.n.eoꝝ crudeli
tatem:uim potentiam factionem.Talia enim in ciuitatibꝰ timeri
ſolẽt. Captat deinde a pſona milonis:cum dicit eum ſemp ſen
ſiſſe pro bonis contra ĩprobos ideoqꝫ putaſſe illi ſemper ſubeũ
das tempeſtates & procellas popularium cõtionũ .Captat ultĩo
ab auditorũ pſona aperiẽdo quę de iis exiſtimatio ſit cũ dicit ſe
nunquã exiſtimaſſe in eo iudicio ubi ampliſſimi uiri:& electi ex
cunctis ordinibus iudices iudicarent non modo ad extinguen
dam ſalutem Milonis:ſed nec ad gloriaȝ infringendam ĩ inimi⸗
cos milonis ſpeȝ babituros fuiſſe. Sic ut uides bic Cicero artem
ab eo traditam in conficiendis exordiis ſolẽniter practicauit.

¶ Diuiſio

QVanquã in bac cauſa iudices. Hic ẽ diuiſio pars una rbe⸗
torice orationis:quę ad boc potiſſimũ comparata ut audi
tor intelligat ſummam cauſę: & ut uelut quadam admonitione
pſẽtiat: ſuper quo ſit orandum.Itaqꝫ ſpecies una diuiſionis bęc
facit aperiendo quid nobis cum aduerſariis cõueniat: & qnid in
controuerſia relinquaẽ.ita dico ſi nobis utilia cõuenire poterũt.
Sed quędam altera diuiſionis ſpecies boc idem facit enumerãdo
de quot.Altera ſpecies facit boc exponendo de quibus rebus ſit
dicturus orator.Et ita uult Cicero in arte qui bic ipſam eleganẽ

exercens uſus eſt illa diuiſionis ſpẽ quę expoſitõ nũcupatur. Ex
ponit etenim ſuper quo potiſſimum ſit oraturus: dicens ſe non
uelle Milonis foeliciter res geſtas ei pro ſalute rei. p. opitulari: ni
ſi uiderint oculis inſidias miloni a Clodio factas. Nec ſe eſſe de
precaturũ ut hoc crimen miloni ꝑpter ſua merita condonetur.
nec poſtulaturũ ut mors. P. Clodij potius uirtuti milonis aſcri-
batur q̃ foelicitati populi Ro. ſed obſecraturũ obteſtaturumq;
iudices ſi inſidię Clodianę luce clariores fuerint: tunc ſaltem im
pune ſe liceat defendiſſe. Sic breuiter & abſolute exponit quid
acturus ſit. quia uidelicet ſe deprecaturum pro ſalute milonis ſi
oſtenderit luce clariores inſidias inimici. Et ſicut hic exponẽdo
denuntiat ita orando exquiſite perficit.

¶ Confutatio

SEd anteqnam ad eam rationem &c. Hic eſt confutatio. pars
una orationis cum Cicero ad parandum auditorũ animos
debitum exordiũ pręmiſiſſet expoſuiſſetq; breuiſſime: quid eẽt
acturus. antequam ad narrationem ueniret uoluit uti confutatio
ne. Quędam enim erant a Clodianis oppoſita Miloni q̃ pri⁹ diſ
ſoluenda uidebantur. his enim non ſolutis & confutatis nullus
poterat eſſe locus defenſioni. nam cum clodiani dicerẽt fas non
eſſe eũ qui a ſe hominem confiteretur occiſum intueri lucem: ni
ſi Cicero hic primitus confutaſſet & clariſſimo demonſtraſſet
iure hominem poſſe occidi ſuperfluum. & inutile fuiſſet oſten-
dere inſidias fuiſſe a clodio factas Miloni. & ſic fuiſſet iuuti-
le ante narrare rem: & manifeſtare crimen inſidiaru; Clodij ſtã-
tes. ſ. illa ſententia clodianorum. Hanc ergo primo confutat: ut
uides: & manifeſtis exemplis & rationibus oſtendit aliquando
iure hominem poſſe occidi. propter enim hanc cauſam non
ĩmediate ſubiecit exordio aut diuiſioni narratione;. Qđ fieri de
bere aliqbus uiſu; eſt: hac motus ratione: ut teſtatur Quintilian⁹
li. iiij. cap° de narratione quia cum prohęmium id circo compara
tum ſit ut iudex ad rem accipiendam fiat conciliatior & ĩtentior
Et probatio niſi cauſa prius cognita non poſſit adhiberi protin⁹
iudex noticia rerum inſtruendus uidetur. Sed ut elegãter ait ipſe
Quintilianus hoc quoq; interdum mutat conditio cauſarũ: Ni
ſi forte Tulli⁹ in oratione pulcherrima quã pro milone ſcriptã

reliquit: male diſtuliſſe narrationem uidetur trib⁹ prępoſitis quę
ſtionibus: aut profuiſſet exponere: quomodo inſidias Miloni
feciſſet Clodius ſi reu; qui a ſe hominem occidiſſe fatetur defen
dendi omnino fas non fuiſſet. aut ſi iam preiudicio ſenatus dã-
natus eſſet Milo. aut ſi Gn. pom. qui propter aliam gratiam mili
tibus armatis clauſerat tanquã aduerſus exiſtimaretur hic Quin
tilianus. etiam ſubiicit ꝙ hę quęſtiones in confutatione diſcuſ-
ſę uim prohoemij obtinebũt. quia uidelicet preparatorię ſunt ad
reliquam orationem: quod per prohęmium fieri ſolet. Et quia
Cicero in confutatione huius primę obiectionis nihil aliud intẽ
debat q̃ generaliter probare contra illorum dicta poſſe aliquã-
do hominem iure occidi uti habuit locis: & argumentis conſti
tutionis iuridicialis abſolute in qua conſtitutione quęritur ab
ſolute utrum res aliqua ſit quomodo iure fieri poſſit: licet ho-
minis ſpecialis occiſio defendi non poſſit in abſoluta iuridicia-
li: eo ꝙ neceſſe ẽ aſſumi aliquid ab extra propter quod iure quiſ-
piam dicatur occiſus. inſipiens enim eſſe ſi quis cum hominem
occidiſſet ſe ita defenderet iure occidi: quia hominem licet occi-
dere: & ſic ſtare uellet in pura abſoluta. ſed tamen cum genera
liter uenit ad quęſtionem: an ullo pacto hominem occidẽ liceat
& una pars dicat nullo pacto unquam licere. altera uero dicat q̃
dam caſu aliquando licere. Videtur eſſe ſine dubio conſtitutio
iuridicialis abſoluta. hic enim quęri conuenit iure ne aliquando
fieri poſſit. nec obſtat ſi dixeris eſſe aſſumptiuam: quia per com
parationem tranſlationem criminis relationem criminis: & con-
ceſſionem quę ſunt partes aſſumptiuę dicatur cedes hominis iu
re facta. hoc enim caſu non uenit aliqua illarum partium in quę
ſtionem: quia non quęritur an merito tranſlationis criminis uel
alterius partis occiſio iure ſit facta. ſed quęritur generaliter an ſi
adhuc iſtę quatuor aſſumptiuę partes cõſtitutionis concurrerẽt
poſſit cedes aliqua iure facta eſſe defendi: & quia una pars negat
omnia: altera contradicit: & ambę in iure ſolum & iuris partib⁹
puta uel natura uel lege: uel equo & bono conſuetudine iudica
to ſe fundant. nec tranſferunt: nec referunt crimẽ: nec comparãt
nec purgant: nec deprecantur. & per conſequens non concedi po
ſtulant. ideo potius in hac generali quęſtione naturam: & ſtatu;

iuridicialis abſolute iuridicialis aſſumptiue uerſari dicamus : &
propterea Cicero illam clodianorum generalem ſententiam cō
futando locis atqꝫ argumentis abſolute iuridicialis hic utitur.
Arguit enim primo propoſitum per locum a iudicato cū oſten
dit qualiter fuit in facto. M. horacij qui ſororem interfecerat
p.r.Comitiis iudicatū: & ut rite Quintiliano placet in hoc loco
a iudicato cadit.exemplum maius minoris qđ non eſt inefficax
ad perſuadendum.Item arguit per locum a conſuetudine cum
oſtendit in queſtione homicidij ſolere: aut negari factum aut fa
ctum iure defendi :qđ roborat per reſponſum Scipionis qui re-
ſpondit tribuno interrogādi qd ſentiret de morte Tiberi gracci
eum iure eſſe ceſum: & roborat etiam per aliqua non tota narra
ta:ſed ſolum ſignificata exēpla quorundā ciuium: & ſenatus q
ſceleratos ciues occiderunt.quod ſi eſſet nefas ut aſſerebant clo
diani eſſent ciues illi ſenatuſqꝫ nefarij:qđ non eſt dicendum.itē
arguit per locum a iudicato:cum oſtendit matris interfectionē
uel interfectionem patris ulciſcendi cauſa nō hominum modo
ſed deę ſapientiſſimę ſcientia liberatum.Item arguit per locum
a lege cum dicit xij.tabulas ex lege permittere caſu aliquo homi
nem iure necari:ut latronem quoquo noctu . interdiu uero ſi ſe
telo defenderit.Et oſtēdit ꝙ ſi cauſa aliqua leges hoc concedūt
maxime hoc ſit permittendum:cum uis illata ſit defenditur.Itē
arguit per locum a iudicato caſu aliquo iure hominem poſſe
occidi.cum oſtendit qualiter.G.mariꝰ iudicarit in cauſa militis
adoleſcentis qui occidit tribunum uolentem ſibi eripere pudici
tiam in quo loco eſt rei geſtę exemplum non ſignificatum : ſed
narratum. Et cum monſtrauerit per locum a iudicato iure aliq̄s
eſſe occiſos concludit inſidiatori: & latroni iniuſtam necem af
ferri non poſſe.Item arguit per locum a lege uel ab eius intētiōe
cum dicit ꝙ non liceret hominibus habere gladios ſi non liceret
ipſis gladiis iure uti . unde apparet ꝙ caſu aliquo iure gladio li
ceat uti: & hominem iugulare.Item arguit per locum a natura cū
dicit hanc legem eſſe naturę:quā ab ipſa natura non ſcripto didi
cimus:ut ſi uita noſtra in latronum aut inimicorum inſidias in
cidat:honeſtum ſit quoquomodo ſalutem noſtram cōſeruare.
Arguit item per locum ab ęquo & bono cum dicit id quod ad

ueritatem & communem:utilitatem uidetur pertinere:ut.ſ. non
ſit expectāda punitio legum contra latrones ꝛc. Quia leges ſilēt
inter arma:nec ſe expectari iubent:cum ſi quis uoluerit expecta
re ei ſit inſidiis moriendum. Item arguit per locum a lege cum
oſtendit eam tacite poteſtatem dare defendi ſe. Et ſic ꝑ argumē
ta quę ipſe docet in arte tractari in conſtitutione iuridiciali abſo
luta.Princeps oratorū Cicero cōfutata illa generali ſententia clo
dianorum in huius partis confutationis finem concludit inſidia
torē iure interfici poſſe.

SEquitur illud quod a Milonis inimicis ꝛc. Haec eſt pars
confutationis in qua confutat Cicero unam obiectionem
Clodianorum qua uelle uidebantur oſtendere nullo alio iudicō
opus eſſe niſi ut Milo raperetur ad penam:cum iam ſenatus iu-
dicaſſet cedem illam contra rem.p.eſſe factam.uel hic aſſerebāt
ut in iudicando iudices ſenatus ſententiam ſequerētur. Et pars
iſta pro parte uerſatnr in conſtitutione legitima tranſlatiua pro
quanto Clodiani niti uidentur:ut hęc cauſa ad ſenatus ſententiā
tranſferatur: dicentes a ſenatu iudicatum eſſe contra Milonem
ut patet in littera oratiōis.Quod uolens Cicero confutare mon
ſtrauit primo illam cedem ſenatui placuiſſe :quā ſenatus ſtudiis
comprobauit.Oſtenditqꝫ queſtionem iſtam ſenatum non con-
ſtituiſſe eo ꝙ iudicarit cedem contra rempublicam eſſe factam .
Et ad hoc declarandum utitur conſtitutione legitima diffini-
tiua demonſtrans quid ſit aliquam rem factam eſſe contra rē.p.
Itaqꝫ non negat rem ipſam ubi ſit uis aliqua eſſe contra rem.p.ſꝫ
tamen dicit de crimine eſſe quęrendum:ut quia cum res in ſe ſit
mala circūſtātię tū & cauſę poſſunt eſſe probabiles & honeſtę
Quin etiam ex pompeiana ſententia quęri debere:an iure clodiꝰ
ceſus ſit.& ſic nititur quātum poteſt ut in cauſa iudicetur:ne ut
Clodiani uelle uidebantur ſine alio iudicō puniatur milo.Cūqꝫ
pars iſta confutationis in legitima tranſlatiua uerſetur : ut dixi
oſtendit Cicero legibus ac moribus bono & ęquo.qui loci tra-
ctantur legitima tranſlatiua cauſam hanc milonis tranſferri nō
debuiſſe a conſueto iudicio ad ſenatum uel populum cum de ce
dibus clariſſimorum ciuium nihil ſit unquam eo modo q̄ſituꝫ.
Et oſtendit ſiquid in hac cauſa a Pompeio pręter morem factū

ſit aſſignandum eſſe nō cauſę ſed tempori: Cōfutat etiam illaꝫ
obiectionem qua dicebatur omnes iudices in hac cauſa amicos
Ciceronis electos eſſe. Et hoc ita cōfutat: ut ſimul beniuolos fa/
ciat iudices: quod in omni parte orationis licet: & prodeſt. nam
ut eſt apud Ciceronem in oratore hoc agendo melius efficitur:
quā rogando: & eſt illud quod in totam orationem confundē
dum & ſe ipſe ualde commendat ut uides. Sic tota hęc confuta
tio ut plane patet in duabus quę ad cauſam hanc incidunt conſti
tutionibus pertractatur: uidelicꝫ abſoluta iuridiciali & legitima:
duabuſq; partibus legitime uidelicꝫ tranſlatiua & diffinitiua. &
hęc confutationis particula ut Quintiliano placet utiq; neceſſa
ria fuit ante narrationem: ut in ea diuelleret̃ quod de ſenatus ꝑiu
dicio erat obiectum & oſtenderetur non aduerſum eē pōpeiuꝫ

¶ Epilogus confutationis.

QVamobrem iudices ꝛc. Hic ē confutationis epilogus con
ſtans ex enumeratione per quam colligit & cōmouet qb⁹
de rebus uerba fecerit cum ordine refert breuiſſime quicquid eſt
dictum ſecūdum ꝙ ipſe docet in arte fieri debere quando partē
aliquam orationis concluſione quę conſtat enumeratione con/
cludimus. Etenim concludens hic cicero ꝙ ſi non eſt facti con/
feſſio inuſitata: ſi non eſt aliter uel leuius quicquam a ſenatu iu
dicatum ac ipſi iudicarint. Si lator ipſe legis nulla facti exiſtēte
controuerſia iuris diſceptationem eſſe uoluit. Et electi iudices:
& prępoſitus quęſtioni ad diſceptandum ſunt. Reliquuꝫ nihil
aliud ſit: quam ut inueſtigare debeant uter uteri inſidias fecerit
ſūmatim repetiit: & ad memoriam reuocauit omnia quę diffuſe
in confutatione ſunt dicta. Et propoſitum ſuum cōcluſit: ut. ſ.
de īſidiis quęreretur quas expoſuit ante ſe uelle ex parte Clodiȷ̄
luce clariores oſtendere. ſimulq; ad natrationem īmediate ſequē
tem iudices facit attentos ac dociles: qđ omni parte orationis
efficere bonuꝫ eſt. nam ut in oratore apud cicetonem inquit An
tonius quę precepta principiorum & narrationum eſſe uoluerūt
ea in totis orationibus ſunt conſeruanda.

¶ Narratio

PVblius Clodius cum ſtatuiſſet ꝛc. Hic ē narratō pars una
orationis. Poſtq̃ Cicero egregie confutauit Clodianoruꝫ

obiecta uolentium per illa precidere Miloni locum defenſionis
& ita concluſit confutationem ut nihil eſſet quęrendum aliud q̃
uter uteri feciſſet inſidias. Se contulit ad planam rei geſtę narra
tionem ut clare per eam manifeſtata re poſſet ualidius confirma
re ſuam cauſam. Et profecto iſta narratio Ciceronis artificii ple
na eſt: ut facile eſt uidere. Conſiderauit enim Cicero ꝙ iā ante re
liquis obiectionibus confutatis tota uis huius cauſę conſtabat
in probatione inſidiarum clodii: Quę tota ꝓbatio erat tractāda
in cōſtitutione cōiecturali: atq; ideo ita narrauit ut in cā cōiectu
rali narrari decet in arte in qua cum aliter inſtruatur accuſator ad
nartationē. alit̃ uero defenſor. Narrauit hic Cicero ut accuſator:
ꝙ licꝫ in tota cauſa eſſet milonis defenſor: hac tantū in patre erat
merus accuſator inſidiaꝝ Clodiȷ̄. ideo ut dixi narrauit ut accu/
ſator. Narratio ſiquideꝫ ut uides habet ſuſpitiōes inſectas: &
diſpſas ut nihihil actū a clodio uł dictū nuſq̃ uētū aut habitū ni
hil deniq; factū ſine cā eſſe uideret̃: quę oīa ꝓpria ſunt narratiōis
accuſatorię ī cōiecturali cā tractare: ut uult cicero q cū dicit tria
in arte narrationum genera eſſe: unum uidelicet cū exponim⁹ reꝫ
geſtā: & unūquodq; trahim⁹ ad utilitatem noſtrā uincendi cauſa
qđ genus ꝑtinet ad eas cauſas de quibus iudiciuꝫ eſt futurū. Alte
rum uero intercurrit aliquando: aut fidei: aut criminationis: aut
tranſitionis: aut alicuius apationis: aut laudatiōis cauſa. & tertiū
qđ ē remotū a cā ciuili iudiciali. ꝑmi generis narratiōeꝫ hāc habu
it ī q̃ narratiōe geſtā rē exponit: & unūqdq; ut uides īhit ad utili
tatē ſuā cā uincēdi. Et ꝙ oīs laudabił narratō dꝫ eē breuis diluci
da & ꝟiſimił: ut cicero dicit ī hac arte. hāc ipaꝫ nōbilit̃ facit h⁹mōi
ut poſſim⁹ apte uidē. Primo. n. nō ab ultīo r̄petēs: ūde neceſſe ē
īcipit. Narratur⁹ ſiqdē nō īcipit ab ātiqs offēſiōib⁹ clodiȷ̄ q̃ ꝑ añ
acta tpa młta fuerāt. Sꝫ īcipit a noua cā & ītētione qb⁹ clodi⁹ mo
uebatur ad cedem Milonis ſūmatimq; narrauit: nō ꝑticulatim
eouſque quo opus erat proſecut⁹ uſque ad Clodiȷ̄ mortem: Nul
liſque utitur tranſitionib⁹: ſed ut ſucceſſiue geſta eſt narrat nūq̃
deerrans ab eo qđ inceperit exponere: & omnino non mō id qđ
obeſt: ſed etiam id quod non obeſt. nec adiuuat ꝑterit. Nihil. n.
infructuoſum: nec bis aut ſępius idem dicit ut poteſt quilibet
ītelligēs qui orationē uiderit iudicare. Et omnia hęc ſupradicta

eleganť breuē reddūt narrationem quę ideo dilucida dici debet:
quia ut quicquid primum geſtum eſt ita primum exponit. ꝑmū
quidem motiuas animi clodiani cauſas: & rationes exponit. De
inde quid propter has geſſit: & quicquid breuiter de parte in ptē
conſecutum eſt dicit. propterea rerum ac temporum conſeruat
ordinem: ut geſta ſit res. ſ. ut quid fecerit clodiꝰ. primo ut ad ſui
libitum prętor eſſet. Deinde quid fecerit ne milo conſul fieret.
Deinde quid fecerit ut uidit ipſum conſenſu omnium conſulē
eſſe futurum. Et ſic per ordinem omnia quę fuerunt narrat uſq;
ad mortē clodii. Nec ꝑturbate. nec cōtorte. nec noue. nec ambi-
gue quicquam dicit. neq; in aliam rem tranſit. nec ab ultimo re-
petens nimis longe proſequitur: ut ſuperius dictum eſt. nec certe
pręterit rem aliquam pertinentem: et breuem facit narrationem
ut ſuperius eſt oſtenſum. unde redditur dilucida. Et cum omnis
laudabilis narratio uériſimilis eſſe debeat. talis illa potiſſimum
eſſe debet ſuper qua fundatur cauſa coniecturalis. qualis eſt iſta
narratio per quam narratur clodium inſidiatum eſſe miloni qđ
ſubſequenter ꝑ conſtitutionis coniecturalis argumenta ualidiſſi
me eſt confirmandum. itaq; narrationem iſtam multum facit ci
cero ueriſimilē. dicit etenim ut mos: ut opinio: ut natura poſtu
lat. nam ſm mores: & naturam Clodii preſertī irritati ira: & odio
contra Milonem. Et ſecundū opinionem etiam quę de ipſo ha-
bebatur communiter omnia effecta dicit. Et narrādo clariſſime
demonſtrat fuiſſe ſpacium temporis ad conſtruendas inſidias:
cum clodius pridie āteq̄ milo ab urbe receſſerit. Fuiſſe itē opor
tunitates locoꝝ: cū milonē āte ſuū fūdū īuaſerit: & de loco ſu
periore fecerit ī eū īpetū Fuiſſe. item rationes cōſiliorū cū accē
ſus clodius fuerit īuidia & odio ꝓpter futurum milonis conſu
latum. Fuiſſe item dignitates pſonarū cū inſtructus ad inſidias
clodius multis rationibus demōſtrare. Milo uero incautus ex
mō eūdi: & inprouiſus oſtēdať. ſic ut profecto refelli nō poſſit.
Aut ſpaciū parū tēporis fuiſſe: aut cauſam nullam: aut locū ido-
neum non fuiſſe: aut homines ipſos facere aut pati non potuiſ-
ſe. q̄ oīa digeſta ſecūdū artē narrationē hāc ita reddūt ꝟiſimilē
ut nihil ueriſimiliꝰ eē poſſit. nā ut ait Quintilianꝰ li. iiij. de inſtōe
oratoria capitulo de narratiōe a Cicerone ſunt quidē utiliſſima

predicta omnia per quę miloni clodius non milo Clodio inſi
diatus eſſe uideatur. plurimum tamen facit illa callidiſſimę ſim
plicitatis mutatio. Milo cum in ſenatu fuiſſet eo die quo ad ſe-
natus eſt dimiſſus domum uenit calceos & ueſtimēta mutauit
pauliſper: dum ſe uxor ut fit comparat cōmoratus eſt. quā nihil
feſtinato nihil pręparato feciſſe uidetur Milo. quod non ſolum
rebus temporis uir eloquētiſſimus: quibus moras & lentum ꝓ
fectionis ordinem ducit: ſed uerbis etiam uulgaribus ac quoti-
dianis. & arte occulta conſecutus ē: quę ſi aliter dicta eſſent ſtre-
pitu ipſum iudicem deinde patronū excitaſſent. hęc a Cicerone
conſeruata Quintilianus inquit: ut credibilis eſſet iſta narratio.

¶ Confirmatio

Haec ſicut expoſui ita geſta ſunt iudices &c. Hic eſt cōfirma
tio pars una orationis in qua quidem confirmatione Cice
ro primo colligit collectionem illam inſidiator ſuperatus ui ui
cta uis eſt &c. quę quidem collectio eſſe ſolet in argumētis nunc
expoſitioni artificioſe coniuncta: ut Quintiliano placz adducit
per colorem qui dicitur occupatio rationem unam quare dicat
Clodium iure ceſum propter uidelicet utilitatē rei. p. & bonoꝝ.
Et aliqua repetit argumenta ex locis iuridicialis abſolutę cōſti-
tutionis: quę argumenta ante tractauerat in confutatione: cum
uoluit cōtra clodianos oſtēdere aliquo caſu iure hominem poſ
ſe occidi ut patet ſupra. oſtendit enim per locum a ratione: & ne
ceſſitate naturę: & per locum a conſuetudine gētiū ꝙ aut liceat
ſe defendere quocunq; modo contra latrones: aut ſi non liceat
oporteat perire in eorum inſidiis: aut iudicum ſententiis quorū
certe utrūq; uideri debet abſurdum: & caute ſignificat aptabiliꝰ
fuiſſe miloni a clodio iugulari q̄ quia non ſit iugulatus ab eo a
iudicibus condemnari. Aſſerens tamen ꝙ ſi ita non ſentiūt uide
licet ut milo potius debuerit iugulum clodio preſtare q̄ tueri ſe
in uita non ſit abſolute quęrendū: an clodiꝰ ſit occiſus. Quod
plane fatentur miloni. ſed an iure ſit occiſus. Laborauit enī huc
uſq; Cicero multis & ualidis argumētis ut nō ſimpliciter q̄reť:
an Clodius eſſet occiſus. ſi. n. ita quęreretur nulla eēt defenſio
pro milone confeſſo iam ſe Clodium occidiſſe: ſed quęretur
ſolum an iure potuiſſet occidere. Hac enim in quęſtione iuris

optime Milo defenditur. quã queſtionem dicit a ſenatu a Pom-
peio eſſe datam. Ideoꝗ concludit nihil aliud eſſe querendum ꝗ̃
uter utri inſidias fecerit que queſtio in coniecturali conſtitutõe
uerſatur.

Confirmatio coniecturalis.

QVo nam igitur pacto ꝓbari poteſt &c. incipit hic illa cõfir
mationis ꝑs que nitit̃ ꝓbare illam Milonis rationem: que
erat fundata in inſidiis Clodianis: quã rationẽ clodiani nõ mõ
negare uidebant̃: ſed cõtradicere ꝙ milo clodio feciſſet ĩſidias.
Diſcernẽdum ergo cũ eẽt uter utri fuiſſet inſidiatus opus in hac
cauſa fuit nõ ſolũ ſimplici cõiectura: ſed duplici. una per quam
milo ĩſidias clodij manifeſtet. altera ꝑ quã a ſe id crimẽ reiiciat.
unde hic pro milone Cicero tali utitur cõiectura. Studet enĩ oſtẽ
dere inſidias clodij: & id crimen a milone ſuo reiicit. ſic iſta con
firmationis ꝑs uerſatur in conſtitutione cõiecturali. Ex cuiꝰ con
ſtitutionis locis Cicero ut debuit argumenta ſũma cũ eloquẽtia
& arte capit: ut plane uidebit̃. uolens etenim ipſe oratoꝝ princeps
ꝑ locum a probabili a cauſa mõſtrare fuiſſe cauſam clodio cur
inſidiaret̃ miloni prius oſtẽdit ꝑ locuꝫ a ꝓbabili a uita minimas
etiã cãs illũ clodium ĩ omne facinus ĩpellere potuiſſe: cum dicit
in tã audaci: & nefaria bellua ſatis eẽ docere magnã ſpeꝫ magnaꝫ
cauſam magnas utilitates in milonis morte ꝓpoſitas fuiſſe: ꝗ̃ ſi
dicat facile eẽt docere: oſtẽdẽs illud Caſſianũ cui bono fuerit &c.
habere locũ in talibus qualis erat clodius: hiſ uꝫ qui ꝑuo emolu
mẽto ĩpellũt̃ ĩ fraudẽ in quã boni nullo p̃mio rapiũt̃. artificioſiſ
ſimum enim fuit in primis ꝑ locum a probabili a uita roborare
locum ꝑ ꝓbabile a cauſa. quẽ locum ĩmediate ſubſequẽt̃ tracta
turus erat. ipſe etiã docet in arte omni mõ quo poſſumus cõma
culare ꝑſonam: ut cauſe ad peccãdũ ĩpulſiue ꝗ̃ eſſẽt forte ĩ alio
leues in ea tali perſona grauiſſime uideãtur. Deinde ualidũ ĩcipit
argumentũ a ꝓbabili a cauſa cõmodorum appetitione & incõ-
modorũ uitatione: cũ plane ſignat: quid ex morte milonis clo
dius aſſeꝗbat̃ cõmodi: qd incõmodi declinabat duꝫ uꝫ futurus
p̃tor eſſet nõ ſolũ milone nõ cõſule ꝗ̃ cõſule nihil ad ſuũ libitũ
facẽ licuiſſꝫ: ſꝫ his cõſulibꝰ q aut non uellẽt: aut nõ poſſent eũ a
ſceleribꝰ ſuis cohibẽ. deĩde oſtẽdit ꝑ locũ a rũore publico fuiſſe ĩ

Miloniana

Clodio hanc commodi appetitionem cũ ꝗ̃rit a iudicibꝰ an ſoli
ignorarent: qđ oẽs p̃dicarent leges uꝫ nonas a Clodio factas eẽ
quas uolebat ĩponere ciuitati. Deinde ad ſextuꝫ clodiũ ſe cõũtit
& poſtulat: ut leges has exibeat quas eũ dixit ex ĩcẽſa domo pu-
blij clodij rapuiſſe: & illũ ſex. clo. ualde & caute uitupat. dũ eũ cõ
ciliare uidet̃. Deinde oſtendit ꝙ ꝓpter p̃turã. p. Clodij uniuerſus
populus Milonem cõſulẽ affectabat: ut duo ex hinc ſuſcipiant
argumenta: unũ cõtra clodium. alterũ pro milone contra clodiũ
oſtẽdendo ꝓpter hoc ſibi fuiſſe magnã cauſam ut non ſolicito
modo niteret̃ contra Milonem ad ſuã dignitatẽ defendendã: ſꝫ
mõ quodã feruentiori ſic ꝑ ꝓbabile a cauſa ĩnuit: ut fieri docet
ĩ arte clodium inſidias feciſſe Miloni. argumẽtũ uero ꝓ milone
hinc tale eſt quale docet Cicero debere ſumi ex ꝑte defenſoris ĩ
hac cõſtitutiõe: negãdo. ſ. fuiſſe cauſã criminis ei qui defendit̃:
aut eã uehemẽter extenuãdo. Ciceroni ſiqdẽ cũ ut dixi ſuperiꝰ
ipſe habeat oſtẽdẽ cõiecturatiue clodianas inſidias: & id crimẽ a
milone reicere opus eſt: ut aliqñ accuſatoris: aliquãdo defenſo-
ris locis utat̃. Defendit hic igit̃ nõ ſolũ negando cauſã fuiſſe mi
loni ut Clodio inſidiaret̃: ſed qđ ẽ fortiꝰ oſtẽdẽdo cauſã fuiſſe
Miloni ut Clodius uiueret: cũ dicit morte Clodij Milonem illã
ſuam ſingularẽ gloriã: que erat in frãgendis furoribus Clodia
nis amiſiſſe: & caute eos adeptos nequem ciuẽ ãplius metuãt: ſꝫ
milonem exercitationem uirtutis ſuffragationẽ conſulatus fon
tem pennem glorie ꝑdidiſſe oſtendit. itaꝗ ꝙ mors clodij nõ ſo
lum non proſit Miloni ſed noceat: ut nos in arte docet in hac cõ
ſtitutione defendere. Multum ſiquidẽ in hac cõfirmatione Tul
lius accuſando clodianas inſidias utit̃ partibus defenſoris. quia
cum conſtaret inſidias eſſe factas: & ſolũ in dubiũ uerteret̃ ab
utro facte fuiſſent. ſed id crimẽ ĩ defẽdẽdo a milone reiicit. Nõ
ne accuſando iacit in clodium? Et econtra. in utroꝗ autem oc-
cupatus eſt: ut oſtendit uidelicet non inſidiari Milonem uoluiſ
ſe debuiſſe: & potuiſſe: ſꝫ clodiũ. Et poſtꝗ̃ cauſã inſidiaꝝ fuiſſe
ĩ clodio. In milone ꝟo nõ ſolũ nõ fuiſſe: ſꝫ oppoſitã fuiſſe mõ
ſtrauit. Et hꝰ in ãbobꝰ ꝑ cõmodoruꝫ appetitionẽ: & ĩcõmodoꝝ
uitatiõeꝫ. Adhuc demõſtrat ĩſidiatũ clodiũ nõ milonẽ ꝑ locuꝫ
iteꝝ a probabili cã cũ oſtẽdit irã nec odiũ fuiſſe ex ꝑte milõis

Miloniana

fuiſſe autem hic ſumma hic ex parte Clodij.ira autem & odium
cauſę uideri debent maxime inſidiarum . In eo igitur in quo hę
paſſiones fuerunt acriores merito īſidiarum debuit acrior cauſa
eſſe.arguit deinde per locum a probabili a uita oſtendens a re ſi
mili Clodium nunquam abfuiſſe : cum dicit ironice reliquum
eſſe ut Milo coarguatur ex natura et conſuetudine.& ex his Clo
dius defendatur . Quia uidelicet nil per uim unquam Clodius
omnia per uim Milo.Et cum exempla connumerat uiolētię clo-
dianę in ſeipſu; primo. Et in quoſda; alios bonos ciues aſſerēs
ut purgator atq; defenſor nihil a milone unquam ſimile factum
eſſe.Facit enī ex arte ut uita Clodij ſpectetur ex anteactis ſicut
propter peccata ſimilia iudicatur fuiſſe prompta ad inſidiandū.
& milonis uitę integritatem: honeſtatemq; collaudat:cum eius
uim ſolummodo in eo fuiſſe aſſerit occupatam: ne uiolentiſſi-
mus ciuis Clodius rem.p.occuparet. Deinde ut opus erat crimē
inſidiarum a milone reiicient ut totum uerteretur in Clodium .
arguit per locum ab una parte ſigni:quę pars appellatur occaſio
qua hic utitur:ait defenſor cum oſtendit nos has milonem inſi
dias ueriſimiliter conſtruxiſſe.cū ipſe occaſiones meliores mul-
tos uel res:& aptiores ad Clodium occidēdum prętermiſerit. quas
occaſiones multis locis:atq; temporibus fuiſſe cōmemorat : &
concludit:q; illum quem cum omnium gratia noluit īterficere :
nunc non ſit ueriſimile cum aliquorum querela occidere uoluiſ
ſe . & quem iure loco tempore & impune non fuerit Milo auſus
occidere:eundem modo iniuria īiquo loco tempore alieno peri
culo capitis interficere non fuerit auſus.Itaq; ratio iſta ꝓ milone
artificioſe deducta eſt per locum ab occaſione idonea pręterita
uel omiſſa.In qua quide; ratione cōſiſtit enthymima expugnā-
tibus multiplicatum:ut ait Quintilianus li.v.cap°enthymimati-
bus.Deinde iterum ut defenſor inſidiarum crimen remouens a
milone arguit per locum a probabili a cauſa cū ſignificat multi
plici ratione maxime in petitiōe conſulatus nō ſolum non futu
rum utile aut expediſſe miloni Clodium per ſcelus occidere:ſed
uehemētiſſime nocituꝝ.& ut accuſator ecōt̄ oſtēdit:q; q̃ nō fue
rit ī milone credibile īſidiari:ita nō fuerit ī clodio dubitādū ī ſpe
cōmodi cupiditatē ei9 oſtendēs.cū eū dicit putaſſe ſe regnaturū

interfecto milone.Deinde arguit per locū a ꝑte ſigni. h̄ ē ꝑ locu;
a ſpe ꝑficiendi ꝓpter impunitates confidentiā quā fuiſſe in Clo-
dio maximam:in Milone uero nō fuiſſe demōſtrat.cum milo
nem dicit facti:aut ꝑclari:aut certe neceſſarij fieri reum Clodiu;
ita cōtemptorem extitiſſe iudiciorū :ac pe ne ut nihil illū delecta
ret:aut qd' ꝑ natura; fas eſſet:aut per leges liceret.deinde arguit ꝑ
locum argumento prout ſumitur argumentum pro una ex illis
ſex partibus in quas eſt cōiecturalis cōſtitutionis ratio diſtribu
ta. arguit enim inſidias Clodianas certioribus argumentis : &
magis firma ſuſpitiōe' firma .& hic aperte pręteriti cum oſtēdit
Clodium dixiſſe. M. fauonio triduo Milonem periturum: &
poſt diem tertiam fuiſſe rem geſtam. quem quidem locum ab
argumento corroborat atq; firmat per locum a teſtibus cum te-
ſtes appellat.Q.Pecilium:& Catonem:quibus aſſerit illud Clo
dij dictum fauonium retuliſſe.deinde accuſans Clodium defē-
denſq; Milonem clare:& aperte demonſtrat multis & apertis in
dicijs Clodium uiam milonis ſcire faciliter potuiſſe.Milonē ue-
ro Clodii reditum ſcire nullo modo potuiſſe. unde per locum
a collatione uidetur argumentum cum rem eandem unum ſcire
potuiſſe:alterum non potuiſſe demonſtrat. Deinde per locum a
teſtib9 ſe ipſumq; milonem defendit ab obiectis eum : ex dictis
ipſorum nec teſtium Clodianorum liquido cōcludit: nec ſe nec
milonem ſcire:aut ſuſpicari de clodij ad urbem reditu potuiſſe.
cumq; id demonſtrauerit īmediate ſuperius per locum a teſtib9
clodianis:ne ſi dicam tamen eorum firma relinqueret. Apperet
nec ipſum Clodium inſidias conſtruxiſſe per locum cōtra teſtes
ipſa dicta .dehinc uellicat & īfirmat cum oſtendit fieri non de-
buiſſe qd' dicāt : ut.ſ.clodius propter mortem Circi uellet eo tē
pore remeare:cum cauſę nullę ſubeſſent propter quas tali pro pe
ratione opus eſſet.Deinde confirmat adhuc per locum ab occaſi
one idonea ꝑterita uel obmiſſa milonem nō iuiſſe aīo inſidiā-
di:& ſciuiſſe clodium reuerſurum ut ad id melior occaſio quę
reret:tū loci ipi9 natura:tū ſpe ꝑficiēdi:tū etiā ſpe ęelādi:cū oſtē
dit aut occultatū futuꝝ fuiſſe facin9 aut ī alios ueriſilit̄ flectēdū
Et ſic in̄rogādo cur meliores occaſiōes omiſerit milo ab eo ꝑ
locū ab occaſiōe ꝑtēita crimē tollit:totūq; id ṽtit ī clodiū & oīa

ſummo ingenio & ĩacceſſibili eloquẽtia: & mirabili facit ex arte
¶ Epilogus ꝑtis confirmationis cõiecturalis.

VIdeo adhuc cõſtare oĩa ꝛc. hic ẽ huiꝰ ſupius in cõſtitutiõe
cõiecturali ꝑacte partis cõfirmatiõis Epilogus. uidẽs enim
multis ex locis uaria argumẽta ſũpſiſſe: tũ ad milonẽ excuſãdũ:
tũ ad Clodiũ accuſãdũ. Ne iudices horũ a curuatione cõfuſi me
moriã p̃dictoꝝ. hic neceſſario ẽ uſꝰ epilogo eaqꝫ potiſſimũ ꝑte
epilogi: q̄ enumeratio nũcupat̃: q̄ ad hũc ſui effectũ in hoc loco
ſibi neceſſaria uidebat̃: ut ea q̄ ſupiꝰ late dixit ad memoriã redu-
ceret auditorum. Per eã ergo ſũmatqꝫ colligit: & ordine: ut ex ar
te ſua debuit omnes locos retulit quibus ẽ uſus ꝓbando inſidia
torem eſſe Clodiũ: & id crimẽ a Milone remouendo: ita argumẽ
tum cõpans argumẽto ut breuit̃ reuocata nõ reintegra uideat̃
oratio: quo certe nil efficacius eſt ad memoriam reuocãdam.
¶ Proſequitur coniecturalẽ confirmationem

VIdeamus nũc id qđ caput ẽ: & locus ꝛc. Dehinc Cicero ꝓſe
quens cõfirmationẽ ſuã in cõſtitutione eadẽ. ſ. cõiecturali
arguit ꝑ locum ab una parte ſigni: quę ꝑs locus dicit̃ oſtendẽdo
locũ ad inſidias Clodio fuiſſe aptiſſimũ: Miloni uero nõ aptuꝫ.
cũ ironice dicit dubitãdũ eſſe uter ad inſidiandũ locus fuerit ap
tior: uel Clodio uel miloni. cum ante fundũ Clodij geſta ſit res
in cuius fũdi in ſãnis ſubſtrictiõibus poterant millia hominum
collocari. Et cũ dicit ironice illum locũ electũ a Milone ut de ex
celſo poſſet inuadere ĩmo ueriꝰ locũ illũ altũ electũ a Clodio fu
iſſe: cuiꝰ loci ſpe facere ĩpetũ cogitarat. Hac ſiquidẽ argumẽtati
one ducta ex loco uehementiſſime uſum melius Ciceronẽ ĩ hac
oratione memorat Quintilianꝰ li. v. ĩſtitutiõis oratorię capꝰ de
argumentis ꝛc. nã ut ipſe Quintilianus ibidẽ ait hęc et ſimilia fre
quentius ad cõiecturã ꝑtinent. Deinde arguit ꝑ locũ ab occaſiõe
demõſtrãs in utero occaſio fuerit magis idonea ad rẽ ad oriẽdã:
an in Clodio: an in Milone. locũ hũc roborans ad ꝑficiendi ſce-
leris ſpẽ quã eſſe potuiſſe in clodio uult intelligi. In Milone uẽo
nõ ꝓpt̃ eiꝰ in apparatiõeꝫ: cuꝫ ip̃e ueheret̃ penulatus ĩ redola: una
ſederet uxor ſic qꝫ illũ oĩa q̄ erãt ſecũ facilit̃ ĩpedirent. Et rẽ q̄ſi
añ oculos iudicũ oſtẽdẽdo arte cũ maxĩa arguit. Deĩde Clodia
nas inſidias ꝑ locũ ab argumento a ꝑte p̃teriti: cum demonſtrat

ſubituꝫ egreſſum eius e uilla ꝑcontatur cur fecerit quicquã preter
cõſuetudinẽ in alieno tꝑe neceſſitate ipſuꝫ aliqualit̃ nõ urgẽte di
cens. Quid ueſperi? cur neceſſe ẽ tarđ? quid cõuenit p̃ſertim id tẽ
poris ꝛc. arguitqꝫ ꝑ eundem locum a ꝑte p̃teriti cũ oſtẽdit fuiſſe
Clodiũ ĩ uilla Pompei p̃ter rationẽ: quã ne adduci poſſit aut de
uiſitatione Põpei: aut de uillę ſpectatione ſufficiẽter euacuat:
& demõſtrat Clodiũ locũ illũ tergiũſando & morando relinq̄re
uoluiſſe: donec milo cui inſidiabat̃ accederet. Deinde iterũ arguit
ꝑ locũ ab occaſione etiã roborato. ea magis fuerit ad rẽ ad oriẽ
dam idonea. in quo enim ꝑficiẽdi ſpes fuiſſe mõſtrat̃ in eo etiam
maior arguit̃ fuiſſe uolũtas iuxta ſnĩaꝫ Quintiliani li. iiij. c. de ar
gumẽtis. ũde elegãter cicero ꝑ apparatõeꝫ Clodij ſpẽ mõſtrauit:
ut uolũtas fuiſſe argueret̃ ex ſpe: ꝑmiſcetqꝫ etiã argumẽtũ ꝑ locũ
ab argumẽto a ꝑte p̃teriti cũ oſtẽdit: & compari poſtulat Clodij
apparationẽ cũ apparatiõe Milonis. & dicit Clodiũ p̃ter cõſue-
tudinẽ ſine uxore fuiſſe ſine eſoletis: & gręculis: & reliqua tur-
ba uoluptuoſa ſine qua nũq̄ ire cõſueuerat. Milonẽ uẽo tũc p̃ter
cõſuetudinẽ ancillarũ greges: & pueros ſimphoniacos adduxiſ-
ſe. ſic cũ manifeſtã clodij apparationẽ facit in apparationẽ milo-
nis. Argumẽtũ ut uides capit ꝑ locũ a ſpe ꝑficiẽdi: ꝑ quã ſpẽ ro-
borat̃ locus occaſionis idonee. cum uero Clodiũ & milonẽ q̄cq̄
p̃ter cõſuetudinẽ feciſſe demõſtrat argumentũ accipe ꝑ locũ ab
argumẽto a ꝑte p̃teriti: ut ſi artẽ bñ cõſidẽas tibi facilit̃ notũ erit

CVr igit̃ uictꝰ eſt ꝛc. cũ Cicero ſuſpitionẽ in clodiũ ſupin
duxerit ualidis argumẽtis: & p̃ſertiꝫ ex apparatiõe Clodij:
& in apparatõe Milonis. Quia obiici poſſet & dici. cur ergo ſi in
apparatus erat Milo. Clodius apparatus ille uicit. Ille ſuccubuit?
atqꝫ occiſus eſt? obiectionẽ hanc egregie diluit atqꝫ infirmat. In
firmatqꝫ etiã q̄ ſibi poſſent obiici de manumiſſione ſeruorũ ut
nihil appareat ex cõſilio antecedẽti ad inſidias factum eſſe: qđ
pãdi ꝑ ſeruos timeret ſi eos ĩ ſeruitute reliquiſſet: cũ oĩa fateat̃
q̄ poſſent per ſeruos. & oſtendit eos nõ ꝓpt̃ cogitatũ maleficiũ:
aut timorẽ aliquẽ cõfeſſionis: ſed ꝓpt̃ beneficiũ in tali caſu do
mino preſtitum fuiſſe a grato domino manumiſſos. Deinde qꝛ
q̄dã q̄ſtiones habitę de ſeruis Clodianis: ex atrio liberatis uide
bãt̃ eẽ cõt̃ Milonẽ: cõt̃ etiã q̃ões & ceſtes. hic arguit cũ q̃õeꝫ hãc

uituperat.eo ꝙ ſit contra mores & a plena corrũptela uituperat:
& teſtes:& teſtium productores & queſtionis illius modum .cõ
munes etenĩ loci ſũt ut dicit in arte:tũ defenſoris tum accuſato
ris a teſtibus contra teſtes a quęſtionibus contra quęſtiões.Cõ-
tra ergo teſtes:& quęſtiões hęc dixit ut defenſor milonis.Supra
enĩ ẽ dcm̃ ꝙ aliqñ hic utit᷑ Cicero locis accuſatoris:aliqñ defẽſo
ris cũ cõſtitutio cõiecturalˀ hic cõſtet ex duplici cõiectura:et etiã
mixta ſunt multa de ratione confutationis per quã loci contrarij
diſſoluuntur:in hac confirmatione per quam ſua argumenta ex
ponunt᷑ ut debẽt cum aſſeruatione. Nam cuꝫ ſemper diſſolutio
locorum contrariorũ noſtrorum faciat firmamentum: in hac po
tiſſimum cauſa confutatio Clodianorum obiectionuꝫ Milonis
roborat confirmationem.quia cum aut hic:aut ille inſidias fece
rit:& hoc conſtet qui ſe tantum a crimine inſidiarum purgat ne
ceſſario culpam flectit in alterũ:unde fit in hac confirmatione q̃
dam quę illam roborat confutatio artificioſiſſime miſcentur.
QVod ſi mundum ſatis cernitis ⁊c. De hinc ulterius confir
mando arguit magnam milonis innocẽtiam per locum a
conſecutione oſtendens ſigna innocentię quę ſequi ſolent.Et hͦ
loco hic utitur:ut defenſor ſicuti defenſorẽ uti docet in arte: cũ
nõ pertimuerit reus.nam ipſum innocentia fretum negat eſſe cõ
motum.Dicit.n.& rogat.ut recordent᷑ celeritatis ſui reditꝰ ĩgreſ
ſus in forũ curia.tunc maxime ardente magnitudinis animi uul
tus orationis oſtendens eum ſeſe propter innocentiam commo
uiſſe:& tradidiſſe iudicio. nam id nõ feciſſet niſi de innocentia
ſua confiſus fuiſſet : cuius uim maximam eſſe dicit ⁊c. aſſerens
non ſine ratione ſenatum cauſam Milonis probaſſe uidendo
preſentiam animi ſui & conſtantiam defenſionis. Deinde locuꝫ
hũc ipſũ a cõſecutione corroborat per locũ contra rumores : cuꝫ
dicit rumores aliquos ſparſos de milone a populo : quos fuiſſe
falſos re ipſa docente demonſtrat:aſſerẽs eos futuros ueros niſi
habuiſſet Milo qđ poſſet uere:& honeſte defendere. itaq; ĩpro-
batio rumorum falſorum facta per locum contra rumores dete
git:atq; aperit Milonis ĩnocentiam per locum a cõſecutiõe maxi
me cõprobatam .Deinde ne Clodiani locum a cõſecutione:quẽ
tetigit poſſent euellere:aut ĩfirmare per locum etiã a cõſecutiõe

Milomana

attributum accuſatori contra reum qui ſe dixerit propter ſpem:
& uim innocẽtię non fuiſſe cõmotum. Qui accuſatoris locus ẽ
cum dicat reum uſq; adeo pręmeditatũ fuiſſe:quid ſibi eſſꝫ uſu
uenturum:ut confidentiſſime reſiſtẽs reſpõderet quę ſigna ſunt
confidentię non innocẽtię.Nec igitur iſto loco uti poſſent Clo
diani contra Milonem Cicero ſummã cum arte argumentũ: &
eodem loco quo prius.uidelicet a cõſecutiõe ex parte rei ſuã res
innocẽtiam defendentis accepit. ſed non contra hoc crimen inſi
diarum:ſed contra alia quędam crimina obiecta Miloni. oſten
dit enim quomodo illa ſuſtinuit & cõtempſit: ac pro nihilo pu
tauit ut cum illa crimĩa manifeſta fuerint reperta falſa: quę ita cõ
tẽpſerit ui deatur etiaꝫ hoc de inſidiis falſum eſſe qđ ſimili mõ
contẽnant:& ſic non confidentię ſed ĩnocẽtię ſignum eſſe. Prę
terea ſummo cum ingenio exagerat illa alia crimina dicens ea fu
iſſe quę nullus nocẽs animo maximo: nullus etiam innocẽs niſi
idem fortiſſimus uir negligere potuiſſet propter hoc innocentię
Milonis accumulans fortitudinem ſingularẽ:quę illo caſu crimi
num obiectorum in homine nocente eſſe nõ potuiſſent. eſſe au
tem potuit in Milone qui erat fortis & innocẽs: & dehinc crimi
na illa connumerat quę dici non delata ſolum : ſed pene credita
nec ante repudiata q̃ quęſita:ut oſtendat eorum falſitatem nullo
alio modo niſi inquiſitõne detecta ne poſſit opponi uera fuiſſe
ſed non quęſita & inueſtigata.ideoq; Pompei diligentiã in tali
inquiſitione ſignificat quã Pompei diligentiam ne illum pñteꝫ
& audientem notaret oſtendens eum fuiſſe diligentẽ contra Mi
lonem.eleganter excuſat & laudat eo ꝙ regentes rempublicã nõ
audire multa non poſſunt.& oſtendit eundem in aliis fuiſſe dili
gentem:ne ſpãliter contra Milonem uideatur diligentiã exercere
Et item de alio crimine reprehenſuꝫ Milonem a ſenatore quodã
dicit quia.ſ. cum telo eſſet occulto: nec Miloni ante creditum q̃
nudatus ipſe monſtrauit falſum eſſe ut.ſ.ſemper appareat Mi-
loni nihil aliud q̃ puram innocentiam profuiſſe. cum ſemper de
his de quibus accuſatus fuerit:fuerit diligẽtiſſime perquiſitum.
pręterea poſtquã incidit in cõmendationem diligentię Pompe-
ianę & in ipſum pompeium ſermonẽ uertit magna cũ induſtria
& elegantia orõnis: ut uidelicet eum miloni multa rõe conciliet

cum poſſit maxime opitulari uel ut ſi qua eſſet ſuſpitio ꝙ pom
peius preter iuſtitiā eſſet Milonis adiutor. hāc diluat apud mul
titudinem oſtendendo quodāmodo ſe uereri ꝙ a nō nullis ſuis
inſitoris prędicetur. Ne Pompeius.ſ.hęc arma parauerit contra
ſuſpitionem & metum.uideturq; multum in horum purgatione
laborare:uel ut omnes audientes ītelligerēt legis Pompeianę ſen
tentiam quā ita ut ipſe ſentit tulit ut Milonem abſolui oporteret
ut omnes ſaltem confitētur liceret. Cum enim ante monſtrauerit
nec debuiſſe nec potuiſſe eſſe ſuſpitionē aut metum. Quia gen
tes illas Pompeius armaſſet oſtendit in fine cauſam illam nō fu
iſſe illorum armorū ſuſpitionem aut metum: Cum dicat Pom-
peium publici iuris moris maiorum rei deniq;.P. peritiſſimum
& cętera. Non fuiſſe expectaturum armis ſibi datis iudicium in
eius conſiliis iudicandis qui iudicia ipſa tolleret. Quaſi dicat ſi
de milone ſuſpitionem aut metum excepiſſet cum arma haberē
tur a ſenatu data pro conſeruatione reipublicę cum merito puniſ
ſet:nec in ſuis inſidiis iudicādis iudicium expectaſſet:& merito
quia talis eſſet uir qui tolleret ipſa iudicia:& ſic ut etiam quodā
loco ſupra ſignificat arma illa eſſe parata non ad terrorem inferē
dū ſed ad ꝑſidiū: ut in hac cauſa iudices poſſint libere iudicare.
Confirmatio in conſtitutione iuridiciali aſſumptiua cōpatiua.

h Aec uero me iudices Clodianū crimē.ꝛc. Poſtquā Cicero
(ut uiſum eſt)confirmauit cauſam Milonis ex fundamen
to illius rationis: uidelicet quia Clodiū uitę Milonis inſidiantē
iure occidiſſet. Eamq; rationē comprobauit in conſtitutione cō
iecturali.ut ſuperius eſt oſtenſum. Incipit nūc confirmare cau
ſam eandem ex ui alterius rationis. uidelicet quia cum iure occi
dere potuit Milo:qui bonos erat contumelioſe uexatos: & rem
publicā ſeditionibus turbaturꝰ. Hęc enī eſt illa oratio ꝓpter quā
dictum eſt conſtitutionē alterā uidelicet iuridicialem cōpatiua;
in hac cauſa uerſari.uidetur ſiquidem hinc diſputatio talis oriri
an fuerit utilius ciuitati a Milone occidi Clodium:an in uita relī
qui:cuiꝰ partē unam uidelicet ꝙ utilius fuerit occidi Cicero hac
eleganti oratione & in hac orationis parte defendit. Quę quidē
pars(ut dixi) in iuridiciali cōparatiua tractatur. & quia nō habet
tantam difficultatē hęc conſtitutio compatiua quantam habeat

cōiecturalis:quę ut ait Cicero tractatu difficillima ē breuiꝰ hęc
pars:& facilius abſoluetur. Et notandum eſt ꝙ Cicero nō utitur
abſolute hac oratione: quam ſupra dixi: dicendo ꝙ illa ratione
occiderit Clodium Milo.ſed ea utitur ſub conditione oſtendē
do ꝙ ſi adhuc non uellet aliter diluere crimen: ut diluit poſſet
milonem iure defendere.ꝛc. Nam ut Quintilianꝰ libro quarto.
capitulo de partitione egregie Cicero pro milone inſidiatorem
primum Clodium oſtendit: tum addit ex abūdanti etiam ſi id
non fuiſſet talem ciuem cum ſumma uirtute interfectoris & glo
ria necari potuiſſe. Non enim Tullius in hac defenſione tantum
ponebat quātum in prima:& ideo hanc ſolum ratōnem propter
conditionē adduxit incipiens.ubi ait. Si adhuc non uellet dilue
re.ꝛc.tamen impune Miloni palam clamare: & glorioſe mentiri
liceret occidi.occidi.ꝛc. ubi adduxit exemplum minus maioris
hinc enim oſtendit fuiſſe utilius ciuitati Clodium eſſe occiſum
cum Milone inducit quaſi clamantē & confitentem ſe occidiſſe
Non S.p.Melium. non T.Gracchum:quorum mors fuit utilis
reipublicę:ſed occidiſſe eum.ſ.Clodium qui multo pernitior il
lis fuit. Quod ut ſit liquido manifeſtum multa ſcelera Clodii a
ceruat ut apereat quātum utile fuerit prię tam nephariū ciuem de
uita & urbe tolli:& quantā ille perniciē bonis intuliſſet ſi fuiſſet
adeptus pręturam qui mala tot & tanta iam fecerat. Exindeq; ar
guit fuiſſe utilius occidi cum rationem: quę eſt fundamentum
huiꝰ partis adducit:oſtendens quantum bonos homines:& pa-
triam ille manu tyrannica laceraſſet ſi uixiſſet: cum audientes in
terrogat: quo nam modo ea quę adderāt & impēdebant ipſi de
pellere potuiſſent:aut ferre eius imperium ſi ille fuiſſet qd' opta
bat adeptus. Et calamitates oſtendit in quas illi incidiſſent:uiuo
Clodio. Vnde concludit ꝙ ſi cruentum gladium tenens Milo
uocaret ciues & diceret ſe Clodium occidiſſe propter utilitatem
reipublicę.cum ab eorum ceruicibus repuliſſent ſeruitutem.non
eēt tātum timendum quo nā animo id ferret ciuitas cum omnes
nunc ſentiant. T. annium Milonem cede Clodii plurimum rei
publicę profuiſſe:nec unquā in ciuitate tantam lętitiam extitiſſe
ſignificat. Et ut bene appareat utilitas quā ſit ex clodii morte res
publica conſecuta: dicit uiuo Clodio nūq̄ bona illa in republica

fuiſſe cernēda quę euentura ſperat. Cum ea quę priuare tenerent propria eſſe eorum non potuiſſent domināte homine furioſo. ita oſtendit clariſſime rationem illam ſuam antedictam de turbatione patrię:& uexatione bonorum.ꝛc.propter quam utiliꝰ fuiſſe perſuadet:ut occideretur q̃ ut relinqueretur ī uita. Deinde purgara obiectione breuiſſime quę opponi poſſent a clodianis eum uidelicet iſta dicere propter odium.non negat fuiſſe odium:ſed propter ipſiꝰ Clodii uitia ſibi fuiſſe cōmune cum omnibꝰ.& ut clarius oſtendat fuiſſe utilius eum perire q̃ uiuere. adducit ad iudices illam quęſtionē:quę in hac confirmatione conſtitutionis comparatiue tractanda eſt: cum dicit ut fingant animo abſolui Milonem:ita ſi clodiꝰ reuiuiſcat & abſqꝫ eo ꝙ ipſos quęrat utilius eos oſtendit ſolum hac conditionis imagine fuiſſe īteritos ut appareat q̃ damnoſum fuerit eum uiuere:& per cōſequēs q̃uti le trucidari.qđ ſimiliter etiam mōſtrat auctoritate pompei quā dicit ſi ferendo legem.ꝛc. potuiſſet Clodium ab inferis uocari: nūquam legem de ſua nece fuiſſe laturum. Et hoc propter reipublicę utilitatem.unde aſſerens eos iudices eius mortis ultores ſedere cuiꝰ uitam ſi putēt per eos reſtitui poſſe nolint.ꝛc. Adducit (ut ait Quintilianus)libro quīto.capitulo de anthimemate probationem expugnātibꝰ: quam quidam ſolum anthimemata uocant.Et deinde qđ Milo cōcludit confiteretur alacriter nec poenam timeret ab eis quos liberauiſſet.ꝛc.Deinde monſtrata utilitate quam eſt ex morte Clodii reſpublica conſecuta.Adducit exēpla gręcoruꝫ qui ſummū honorauerūt illos qui ciuos peſſimos aut tyrannos occiderūt ut Milonem etiam perſuadeat honorari Cōfeſſurumqꝫ audacter dicit fuiſſe Milonem ſi feciſſet libertatis omniū cauſa. Et hic nota ut ſemper defenſionis huiuſmodi ſibi conditio naturaliter attribuat propter iam dictam cauſam: & affert magno animi ingenio multiplicem rationem quare confiteri poſſet hęc Milo:qđ ad ſalutem publicam factum eſſet.deinde multis argumentis oſtendit hoc beneficium Clodianę cędis fortunę populi Romani & diis eſſe tribuendum: ut Milo q ipſorum deorum miniſter in ea cęde fuit nullo dignus ſupplicio ſed honore ampliſſimo iudicetur.deinde aggregans iterum clodii ſcelera:& oſtendens quę ulterius eſſet facturus in uitā ſuam ſi eam ulterius pertraxiſſet.ſignificat fuiſſe utile reipublicę ut occideretur ab illo qui ſolus eum poterat a furoribꝰ ſuis cohibere pręſertim uero cum oſtendat aliter nec rempublicam nec ſenatū ultionem de eo fuiſſe capturum:& clarificat calamitates in quas īcurriſſent niſi dii Clodium perdidiſſent: nihil aliđ uult q̃ oſtēdere ꝙ fuerit utilius eum occidi q̃ in uita relinqui. qđ multa quidem & uaria & eleganti hic ratōne corroborat:& omnia ſpectāt eo ut mors clodii uideatur utilior & eligibilior reipublicę q̃ eius uita. & perconſequēs eius occiſor magis laude dignus q̃ ſupplicio iudicetur.cum fecerit id qđ ſit utilius ciuitati.qui finis ſemꝑ intēditur ab eo qui ſe defendit in conſtōne iuridiciali comꝑatia uult enī talis ſemꝑ perſuadere utiliꝰ aut honeſtius fuiſſe qđ fecerit.& ſic fit hic.

¶ Deprecatio.

SEd iam ſatis multa de cauſa &cętera.Poſtquā Cicero confirmauit Clodium iure cęſum in conſtitutione iuridiciali per tranſlationem in Clodianas inſidias:eaſqꝫ ut ipſa tranſlatio haberet locum accurate confirmando probauit in conſtitutione coniecturali. Et deinde iterum iure caeſum Clodium demonſtrauit in conſtitutione iuridiciali comparatiua:ne quid intactum quod cauſę ſuę prodeſſet in hac oratione relinqueret. modo ſe uertit & confirmationem ſuam ad aliam conſtitutionem ſeu partem conſtitutionis iuridicialis.quę conceſſio nominatur per cuiꝰconceſſionis partē:quę depcatio nuncupatur nititur ſumma arte abſolutionem milonis impetrare: & bene ſicut ſupra in diuiſione ſeu expoſitione:quę diuiſionis eſt ſpecies prędixerat uidelicet ſe deprecaturum pro ſalute Milonis ſi prius oſtendiſſꝫ luce clariores inſidias inimici non niſi demonſtratis clariſſime Clodianis inſidiis depcatur.& quoniam depcatio fere in iudicium nō poteſt uſu euenire niſi quādo pro eo dicimus cuiꝰ multa tecte facta conſtant.ut Cicero dicit in arte.ideo cū poſſit multa pręclara Milonis opera memorare:ut facit ī cauſa iſta iuridiciali non indigne depcatione fuit uſus in qua non defenſio facti:ſed ignoſcendi poſtulatio continetur(ut Cicero inquit)in ueteri qui docet ſi pro aliquo claro & forti uiro dicamus ſub conditione utēdū eſſe depcatione ſic ut non uidearis. Et uti tamen hoc mō

Quid ſi iudices hic pro ſuis beneficiis pro ſuo ſtudio ꝙ in uos ſemp̱ habuit tali ſuo tempore multorũ recte factorũ ſuoꝝ cauſa huic delicto ut ignoſceretis poſtularet tam dignũ ueſtra mãſuetudine q̃ uirtute hui⁹ eſſet. O iudices a uobis hãc rem hoc impetrari poſtulante. itaq; in hac oratione ut ignoſceretur Miloni: & ſi non totaliter ſub conditione: ut in exemplo pręmiſſo: tamen effectum ſimili poſtulauit cum dicit. nõ Milonẽ ueniam poſtulare: ſed ſe. hic enĩ modus ſibi fuit uiſus honeſtior ut poſtularet ueniam quaſi inuito Milone. ne p̱ hoc ſiquidẽ cũ ſignificat uirum fortem etiã ĩ iuſtitia & ueritate plene confidere. Deinde etiã ut Milo miſericordia dignior uideať ꝓpter animi ſui conſtantiam expoſcit Cicero: ut nõ minus eius miſereanť q nõ ploret. ꝛc. Et probat ex hac ſua fortitudine animi magis dignũ uenia exiſtimari. & adducit deinde Milonẽ uoces fortiſſimi uiri proferẽtẽ Deinde per exclamationẽ cõmemorationẽ; beneficia: quę patrię ſuę feciſſet quo loco in deprecatione maxime utẽdum eſt. & idcirco in eo mira exornatione ſe exercet ſic: ut ſaxis poſſet lachrymas extorquere. Deinde oſtenſo quomodo ſecũ Milo fortiter colloquať ipſe cum Milone colloquiť. Et oſtendit ꝙ quãto ille ſit fortior tanto ab eo durius diuellatur: ut habeať cara Milonis nobilitas atq; uirtus. qui locus in deprecatione artificioſe uerſať Deinde ad iudices uerſus eos ſibi magna arte conciliat & rogat. ut ſi quid ipſos offenderit potius luat Cicero ipſe q̃ Milo. & ſic uſq; in finẽ multis ac uariis exornatõnib⁹ miſericordiã arte ſumma: & elegantia nitiť peruenire.

Concluſio orationis.

SEd finis ſit. ꝛc. hic eſt cõcluſio pars una orõnis & artificioſus terminus ipſius. cum enĩ Cicero orationẽ ſuam in dep̱catione cõcluderet uti maxime habuit cõcluſione quę ex connumeratione conſtaret. Concludens etenĩ hic miſericordiã captat: cum oſtendit ſe loqui non poſſe prę lachrymis quibus defendi Milo nõ uult: ut eum ſemp̱ oſtendat in iure confidere: & uirum fortẽ eſſe: & ſe ſubicit in eorum poteſtatẽ: quorũ miſericordiã; uult captare cum orat: & obteſtať ut iudicẽt: quia uirtutẽ fidẽ iuſtitiã ſuã probauit is maxime qui optimũ & ſapiẽtiſſimũ quẽq; legit. per hoc etiã eos ſibi conſilians audaces ad iudiciũ facit ex

uolũtate Pompei qui ipſos iudices in hac cauſa delegerat. Et ſic breuiter cõcludit hanc totã orõnẽ qua nihil pulchri⁹: nil ſuauius nil ſubtili⁹: nil deniq; altius: atq; artificioſius fingi põt.

De Elocutione.

VLtimũ ẽ ut de reliqua pte rhetoricę. uidel; orõis elocutiõe uideam⁹: de qua plane p̱ oĩa ſic dicẽdũ: ut dixim⁹ ĩ orõne Põpeiana ſupius. & de h⁹ ſilr ẽ exornatõib⁹ pſcrutãdũ colores.
Illa arma cẽturiones. ꝛc. hic ẽ color articulus: cum dictiones hic aliquę incopulate ponãtur.
De liberis: de patria: de fortunis. ꝛc. Articulus.
Si unquã. ꝛc. Repetitio eſt.
Marci oratii fortiſſimi uiri. ꝛc. Exemplum eſt.
P. africanũ. ꝛc. aut hala ille ſeruili⁹ & aliq̃ quę ſequũť. exẽpla ſũt proponũt enĩ facta aliqua cũ auctoꝝ nõib⁹. ut planũ eſt.
Pudicitiã cũ eriperet. ꝛc. exemplum eſt.
Didicimus accepimus legim⁹. ꝛc. diſſolutũ eſt.
Arripuimus hauſimus expreſſimus. ꝛc. diſſolutũ eſt.
Erant enĩ leges: erant queſtiones. diſſolutũ eſt.
Incẽdiũ curię oppugnationẽ odiũ cędẽ hãc unã. ꝛc. articulus ẽ.
Crimẽ iudicio reſeruaui rem notaui. ꝛc. diſſolutũ eſt.
Quid ergo tulit. ꝛc. ſubiectio ẽ: uſq; ad locũ illũ. uidet etiã.
Nũc igiť ulla queſtio. ꝛc. hic ẽ rõcinatio. in hoc enĩ ſcipionis exẽplo Cicero poſcit rõnẽ q̃re qcq̃ dicat: ut p; cõuenit ſibi exothẽa.
Caruit foro. ꝛc. Repetitio eſt: & diſſolutum.
Inſidiator erat ĩ foro. ꝛc. frequẽtatio ẽ uſq; ad locũ illũ. niſi forte
Qui africanũ põpeiũ: noſmetipſos. ꝛc. articulus eſt.
Non fuit ea cauſa iudicis nõ fuit. ꝛc. Conduplicatio eſt.
Niſi iuſticiã: grauitatẽ: humanitatẽ: fidẽ. ꝛc. articulus ẽ.
Q̃; obrem iudicis ut aliq̃ñ ad cãm. ꝛc. frequẽtatio ẽ uſq; ad locũ illum. quod quo facilius. ꝛc.
Conuocabat tribus. ꝛc. diſſolutum eſt.
Miſcebat: cõualeſcebat. ꝛc. ſimiliter deſinens. eſt.
Fortiſſimũ uirũ. Articulus eſt.
Significauit h̅ ſępe in ſenatu dixit. ꝛc. Diſſolutum eſt.
Solẽne: legitimũ: neceſſarium. ꝛc. Articulus eſt.
Domum uenit. ꝛc. Diſſolutum eſt.

Obuiã fit ei Clodius.ꝛc.in hac maxīe ꝑte uſq; ad finē narratõnis iſtius color demonſtratio ē.nã ita uerbis res exprimiẽ ut geri negotiũ:& res añ oculos uideaẽ eſſe:cũ a reb⁹ cõſequētib⁹ & circũſtantibus nõ recedat. poteſtq; etiã color idē ꝑ totã narrationem aſſignari cũ ꝑ eã totã res uerbis ſilr̃ exprimaẽ: & quę ante & poſt & in ipſa re facta ſint cõprehendi poſſint. poſſet dici ꝙ cõuenit cũ ſchemate qđ dr̃ cathathipoſis in iſti⁹ ſchemate ꝓprietati magis cõuenit color notatio uel effectio.

Inſidiator ſupatus ui uicta uis.ꝛc.diſſolutum ē.

Vel potius oppreſſa uirtute audacia ē.ꝛc.hic eſt color correctio Tolliẽ enĩ qđ dictũ ē & pro eo qđ magis uideẽ idoneũ reponiẽ cõuenit cũ tropo qui athacaſis diciẽ. & cõuenit cu; ſchemate qđ epidio ceſisnominaẽ.

Nihil dico.ꝛc.repetitio ē ꝓpter replicationē nihil.Et occupatio ē cũ dicat ſe nihil dicere de eo qđ dicit.ut patet in textu.

Magnã enĩ cauſam magnã ſpem.ꝛc.articulus ē.

Exhibe queſo ſexte:Clodi exhibe.ꝛc.conduplicatio ē.

Tu.p.clodii.ꝛc.repetitio ē.Item diſſolutũ ē.

Imaginib⁹:exequiis:pompa.ꝛc.articulus ē.

At ualuit odiũ fecit iratus.ꝛc.diſſolutũ ē.

Diem mihi credo dixerat.ꝛc. diſſolutũ ē. Itē ſimiliter deſinens.

Vidi enĩ uidi.ꝛc.Conduplicatio eſt.

Hęc inſidiata põpeio ē.ꝛc.repetitio eſt.

Potuit ne:potuit ne.ꝛc. repetitio eſt.

Vltor ſceleris illius.ꝛc. articulus ē.

Ipſe cunctę italię cupiēti.ꝛc. denominatio ē ab eo qđ cõtinet id qđ cõtineẽ. nam cõtenti in italia intelligũtur.

Quē igiẽ cũ omniũ gratia.ꝛc.repetitio ē. Item cõtrariũ ē uſq; ad eũ locũ illum: preſertĩ iudicis.ꝛc.

Hunc ĩiuria iniquo loco alieno tꝑe periculo capitis.ꝛc.articulus ē

Reſpiraui liberat⁹ ſum nõ uereor.ꝛc.diſſolutũ ē.

Video adhuc cõſtare oĩa iudicis.frequētatio ē uſq; ad locũ illũ Videam⁹ nec id qđ caput eſt.ꝛc. Notãdũ ꝙ exornatio iſta hic aptiſſīe & artificioſiſſīe ē a cicerõe collocata. nã ut ipſe ĩqt ĩ arte Hęc exornatio plurimũ ĩ cõiecturalib⁹ cãis opitulaẽ:cũ ſuſpitiones q̃ ſepatĩ dictę minutę & infirmę erãt unũ ĩ locũ coactę rē uideneẽ ꝑſpicuã facē nõ ſuſpitioſa;.ut hic optime factũ eſt.

Milomana

Cum penula irretitus.ꝛc. Articulus eſt.

Adde:adde:adde.ꝛc.Repetitio eſt.

Pranſi:poti oſſitantis.ꝛc.Articulus eſt.

Ne indicareẽ:ne dolorem.ꝛc.Repetitio eſt.

Conſeruatores dñi ultores ſceleris.ꝛc.articulus ē. Itē ſilr̃ cadens.

Quis eos poſtulauit appius.ꝛc. hic ē color cõplexio: na; idē repetit & ad idē poſtremo reuertiẽ.cõuenit cũ ſchemate qđ epinalenſis dr̃:cũ quo ſchemate cõuenit etiã conduplicatio.ut ſuperi⁹ dictum eſt.

Res ipſa & tã claris argumentis ſigniſq; luceat.ꝛc. Tranſlatio eſt ante oculos ponēdi cauſa.

Nullo ſcelere ĩbutũ.ꝛc.articulus ē. itē repetitio .Itē ſilr̃ cadens.

Neq; uero ſe populo ſolũ.ꝛc. hic ē color gradatio ꝙ nõ ante ad cõſequēs uerbũ deſcēdiẽ q̃ ſupius ē conſenſu;:ut hic p;. cõuenit cũ tropo qđ dr̃ methalēſis & cũ ſchemate qđ ē climax.

Cui ſenatus totã rēpu.oē; italię pubē.ꝛc.articulus ē.

Pręſertĩ oĩa audiēti.ꝛc.articulus ē.Itē ſilr̃ cadens.

Facti rationē pręſentiã animi.ꝛc.articulus ē.

Cederet ęquo animo legibus.diſſolutum ē.

Erumpet:occupauit.diſſolutum ē.

Vt ſuſtinuit dii ĩmortales ſuſtinuit.ꝛc.conduplicatio ē.

Imo uero ut contēpſerit.ꝛc.hic ē color correctio.nã tollit id qđ dictũ ē:& pro eo id qđ magis uideẽ idoneũ reponit.

Tuas inq̃ ſuſpitiones.Conduplicatio ē.

Si meliorē:ſi hunc.ꝛc. Repetitio ē.

Inſtituta uel ĩiuſticia parata intēta.ꝛc.articulus eſt.

Gneũ pompeiũ iuris publici.ꝛc.articulus ē.

Occidi:occidi.conduplicatio ē.

Eum cui⁹ ſupplicio ſenatus.ꝛc. repetitio ē.

Quē ſenatus quē populus:quē oēs gentes.ꝛc.repetitio ē.

Caſtris exercita ſignis.ꝛc.articulus ē.

Qui nõ calũnia litiũ.ꝛc.repetitio ē.

In rēpublicã ĩ priuatos.ꝛc. repetitio ē.

Quã in nr̃as poſſeſſiones:ueſtra tecta.ꝛc. articulus ē.

Que patēt:quę nota oĩbus:quę tenenẽ.ꝛc. repetitio ē.

Vt ius ęquitas leges.ꝛc.articulus eſt.

Qui nõ ꝓbet.ꝛc.Repetitio ē.Itē interpretatio. nã hic nõ iterat

idē uerbū ſed id cōmutat alio uerbo qđ idē ualeat:ut ĩterꝑtatio ē cōuenit cū ſpē metbaplaſmi:quę dicit̃ tantologia.
P.r.cūctam italiam nationes oēs.ꝛc:Articulus eſt.
Odio ĩimicitiarū mearū inflāmatus.ꝛc.Tranſlatio eſt.
Euomere uidear.tranſlatio eſt.
Conſiteretur conſiteretur.ꝛc.Conduplicatio eſt.
Propoſita inuidia morte poena.ꝛc.Articulus eſt.
Populi grati ē ꝑmiis afficere.ꝛc.bic ē color q̄m diſtributio bic in plures ꝑſonas negotia quędam certa diſꝑtiūtur.
Qua bala:qua naſica.ꝛc.repetitio eſt.Item exemplum.
Qui ſacra:qui cerimonias:qui auſpicia.ꝛc.Repetitio eſt.
Qua ſapimus:qua prouidemus:qua bęc ipſa agimꝰ.repetitio ē.
Ea uis:ea eſt:igitur.ꝛc.Conduplicatio eſt.
Vos enĩ albani cumuli:atqꝫ loci uos.ꝛc. Cōduplicatio ē. Itē eſt bic color exclamatio.nam bic conficit ſignificationē indignãtis ꝑ ſacrorū cōpellationē.ut exclamatio ē cōuenit cū tropo quę dr̃ apoſtropba.uel cū ſchemate qđ dicitur propboneſis.
Sine imaginibus:ſine cantu.ꝛc.Repetitio eſt.
Polluerat ſtupro.ꝛc.Diſſolutum eſt in multis uerbis.
Ciuitas italia prouincię regna.ꝛc. Articulus eſt.
Gneum reditum in gratiam.ꝛc.Diſſolutum eſt.
Templum ſanctitatis amplitudinis.ꝛc.bic eſt articulus.
Excitate excitate.ꝛc.Conduplicatio eſt.
Vir fortiſſimꝰ in ſuſcepta cā firmiſſimꝰ.ꝛc.ſimiliter cadens eſt.
Si noſtro omniū fletu.ꝛc.repetitio eſt.
Valeant inquit ualeant.ꝛc.Conduplicatio eſt.
Sint ĩcolumes:ſint florentes:ſint beati.ꝛc.repetitio.itē diſſolutū
Vbi nunc ſenatuſ eſt.ꝛc.repetitio eſt.
Equites romani illi illi.Conduplicatio eſt.
Negat enim ſe negat.ꝛc. conduplicatio ē.
Occurſationes:ſtudia:ſermones ꝛc.articulus eſt.
Nullum a me amoris:nullum ſtudii.ꝛc. bic ē repetitio.
Ego inimicitias potentum.ꝛc. repetitio ē.
Quid nam reſtat.ꝛc.repetitio ē.
His lacbrymis non mouet̃ Milo. bic ē diſſolutum.
Vos uos appello.ꝛc.conduplicatio eſt:item repetitio

Plantiana

Expelletur exterminabit̃ proiciet̃.ꝛc.diſſolutum eſt
Indagaui protuli patefeci extinxi.diſſolutum eſt.
Minime minime inquit.ꝛc.bic ē conduplicatio eſt
Veſtram uirtutē iuſticiā & fidem.ꝛc.articulus eſt.

¶ Explicit Miloniana.

Argumentum or̃onis Plantianę.

GNeus Plantius ciuis Romanus:& equeſtri ordine & laterenſis romanus ciuis nobiliſſimus e familia conſulari in petitione ędilitatis cōpetitores fuerūt Et cum eſſent ambo Ciceronis amici:ut ipſe dicit. tamen fauit Plantio in petitione eo ꝙ Plantius dū eſſet in Macedonia quęſtor: & Cicero pulſus eſſet ex urbe iuiſſetqꝫ in macedoniam maxima caritate fuit ſuſceptus:& ꝓtectus a plãtio unde ei poſtea r̃ſtitutus obſtrictus ut dicit beneficii memoria in petitione ędilitate fauit.fauerūtque plãtio tribus multę Itaqꝫ factus ędilis fuit pręterito laterēſi q ꝓpter nobilitatis gloriam nō ita bumiliter & obnixe populo ſupplicarat. Sed laterenſis ita pręteritus ſibi pręlato Plantio quem dignitate ſanguinis certet: ut extimator ē unuſquiſqꝫ ſuę uirtutis uebemēs: ſua etiã opinione omnibus uirtutibus excedebat:egre repulſam ędiliciã tulit. ipſumqꝫ Plantiū accuſauit ꝙ non rite ſed iniuria obtinuiſſet:quia per ambitionē & largitiones quãobrem ueniret: merito de crimine ambitus puniendus.Cicero uero Plantium bac egregia oratione defendit oſtendens ipſum debite ędilē factum nulla largitione nec uitio corruptibilē: multaqꝫ etiã in ſeipſum obiecta ꝓpria ꝙ tã feruens Plantii fautor eēt accuratiſſime purgat & ad qđ ſe aſtrictū aſſerit obnixe pro plãtio deprecat̃.

¶ Genus cauſę in quo bęc babetur or̃o.

HAec oratio in iuridiciali genere conſtituta. babet enĩ cauſa accuſationē cum defenſione. nam accuſatus plantius a Laterenſi defendit̃ a Cicerone bac oratione.Demonſtratiuū genus bic ĩcidit ꝓ ea ſui ꝑte q̃ ĩ laudatōe cōſiſtit.nã multū plãtiꝰ cōmēdat̃ a tullio:ut oñdat eū ędilitatē ſuis meritis cōſeq potuiſſe:ut infra uidebit̃.ſ; prĩcipale genꝰ ē iudiciale:ut dictū ē.ꝙ principli

hic Plantius ab accuſatore defenditur. laudatio uero eiꝰ hic inci
dit: quia refertur ad defenſionem.

Conſtitutio cauſę in qua hec habet̃ oro̅.

CVm cauſę huius Plantianę hęc ſit principalis conſtitutio
inueſtiganda: quę ex prima inte̅tione accuſatoris & defen
ſoris depulſione cognoſcit̃: ut in Miloniana ſuperiꝰ dictum e̅.
Et enim (ut ait Cicero) co̅ſtitutio eſt prima dep̄catio defenſoris
cum accuſatoris inſimulatione coniuncta. uideamꝰ primo quę
fuit laterenſis inte̅tio: & quę fuit Plantiana depulſio. ſed inte̅tio
nobis hic aliter nota eſſe non poteſt q̃ ex modo depellendi eo ꝙ
non habemus laterem accuſatoriam orationem. Modus autem
depellendi talis primo eſſe uidetur iure & legitime edilis factus
eſt Plantius. populus autem rite creauit eum ędile̅ & potuit que̅
uoluit facere: quem uoluit pręterire. itaqꝫ ſm ꝙ uideri ex accom
modatio̅e ad hanc depulſione̅ poteſt: iudicaret̃ fuiſſe huiuſmo-
di laterenſis inte̅tio iniuria ędilis es factus: ex qua depulſione ſu
perius poſita apparet ꝙ orta eſt conſtitutio iuridicialis: quod ut
clarius uideamus & etiam ut cognoſcamus quę pars iuridicialis
ſit ad inuicem coniu̅gamus inte̅tionem cum depulſione & oro̅
ne depellentis. Erit ergo intentio laterenſis iniuria factus es ędi
lis Planti: plantiana depulſio iure ſum factus. ratio populus eni̅
hoc potuit. & ſm iſtum modum conſtitutio eſſet iuridicialis:
quoniam quęrit an iure: an iniuria factus ſit. & cum ſit iuridicial'
bip̄tita in aſſumptiuam & abſolutam. & aſſumptiua ſit cum eſt
per ſe infirma defenſio: ſed aſſumpta re extranea comprobatur
Abſoluta uero cum id ipſum quod factum eſt: ut nihil aliud fo
ris aſſumatur recte factum eſſe dicitur. ut inquit Cicero. quia ni
hil hic extraneum ſumitur ſed ſolum affertur rem iuris. quia ab
ſolute dicit̃ iure factu̅ quod populus fecit & potuit. Manifeſtu̅
eſt ꝙ conſtitutio eſt abſoluta iuridicialis. Et nota ꝙ q̄n dicitur
ꝙ conſtitutio cauſę cognoſcit̃ ex inte̅to̅ne & depulſione i̅telligi
debet uidelicet an ſit co̅iecturalis an legitima: an iuridicialis. no̅
aute̅ partes ipſaru̅ conſtitutionu̅ ut aſſumptiua & eiꝰ p̄tes. p̄teſqꝫ
legitime taliter cognoſcu̅tur: ſed eſt opus ad cognitionem ipſa
rum annexione ro̅nis gratia exempli. cum ſic intendat accuſator
in Horeſtem iniuria occidiſti matrem: & ita depellat Horeſtes

Plantiana

occidi: ſed iure occidi. hic eſt i̅tentio & depulſio & per eas nihil
amplius notum eſt q̃ ꝙ eſt conſtitutio iuridicialis. non enim ne
gat factum: ſed iure factum dicit qd' ſatis eſt ad iuridicialem ha
bendam. ſed cum horeſtes anteiecit rato̅nem depulſioni & dicit
illa enim patrem meum occiderat manifeſtum ſit quę pars iuri-
dicialis ſit. Apparet ſiquidem ꝙ aſſumptiua eſt & ꝙ etiam pars
aſſumptię quia tranſlatia criminis. aſſumitur enim res extranea
ad defenſionem: utputa alienum crimen & transfertur crimen in
matrem: & hoc totum apparet per rationem annexam depulſio̅i
Dabit ergo ratio depellentis notitiam partis conſtitutionis gene
ralis niſi quis forte diceret ꝙ depulſio eſt non ſolum hęc ꝓprio
iure feci: ſed connexa ſecum ratione: & tunc non eſſet dubium
ꝙ ſolum ex intentione & depulſione conſtitutio: & ſpecies con-
ſtitutionis noſceretur. ſed ſciendum ꝙ licet ratio depulſionem
roboret tamen ab i̅uicem diſtingu̅utur: ut apparet per dicta Cice
ronis tam in ueteri q̃ in noua exemplificans in ueteri conſtitutio
nibꝰ. ponit primo accuſatoris inte̅tionem deinde depulſionem
Poſt ſubiungit quęſtionem: poſt affert rationem & infirmatio-
nem ipſius. deinde iudicato̅nem elicit & non ita diſtingueret de
pulſione a ratione ſi eſſent ambę depulſio. Pręterea dicit in arte
noua libro primo iuxta finem. conſtitutione igitur reperta ſtatiꝫ
quęrenda eſt ratio. ꝛc. ubi apparet ꝙ depulſio eſt ſeparata a ratio̅e
quia cum conſtitutio prima ſaltem ſui diuiſione generali ex in-
tentione & depulſione reperiatur & ea reperta poſt doceat quęri
debere rationem: nulli dubium quonia̅ depulſio fuerit a ratione
ſeiuncta licet (ut dixi) no̅ adiuuet & roboret depulſionem. ipſa
enim defenſionem continet. qd' uero dicebam partem & ſpecie̅
conſtitutionis cognoſci a ratione: apparet fuiſſe de mente Tullii
qui in ueteri in exemplo iuridicialis abſoluta: cum potuiſſet rati
onem dixit. ideo ſe illam ſubieciſſe rationem ut cognoſceretur
genus ipſum cauſę de quo tunc loquebat̃ horeſtes abſoluta ipſa
conſtitutio hęc eſt iuridicialis de qua tunc agebat. unde apparet
rationem facere ad cognitionem conſtitutionis. ut ſupra dixi.
Pręterea dicit in eodem loco ſi ſuppoſuiſſet eam rationem qua
uſu forſan ſunt depellentes mutatam conſtitutionem cauſae.
quia fieret conſtitutio tranſlatiua. unde apparet ex uaria ratione

uariari ſpeciē conſtitutionis queādmodum uaria ex intentione
& depulſione prima conſtitutio uariatur: quę ideo dicta ſunt ut
liquido dictum ſit oportere me mediu; depulſionis Ciceronis
conſiderare: & rationes ſuas ad conſtitutiones pro hac oratione
declarandas. Quia ergo Cicero in prima conſtitutionis parte ui
detur ita depellere iure ędilem Plātium eſſe factum: & afferre ra
tionem nullam quidem extraneam: ſed de ipſo populi iure ſum
ptam habemus. dicit ꝙ pro tanto cauſę Plantianę cōſtitutio eſt
iuridicialis: abſoluta pro quāto uero depellit & impugnat Cice
ro modū agendi laterenſi: ut patet in ea orationis parte. ſed quā
do ueniamus ad cauſam. ꝛc. ut inferius oſtendetur. conſtitutio ē
legitima tranſlatiua. ſed dum extenuat Cicero ſuſpitionem lar-
gitionis quibus cum dicebat laterenſis trib⁹ corrupiſſe uerſatur
conſtitutio coniecturalis. Quę uero principalis cāę conſtitutio
ſit. an. ſ. cōiecturalis an iuridicialis abſoluta. nam legitima tranſ
latiua nulli dubium quin ſit incidentalis non facile eſt iudicari:
cum difficile ſit uidere primam intentionem & depulſionem. ſi
enim laterenſis aliter intēderet iſto modo: uidelicet tribus & po
pulum largitionibus corrupiſti & Plantius ita depelleret: nō cor
rumpi manifeſtum eſſet ꝙ principalis conſtitutio eſſet coniectu
ralis. uerum Cicero defendendo nititur trahere cauſa; ad iuridi-
cialem abſolutam: & ad hanc iudicationem: cum populus roma
nus ędilem plantium ex equeſtri loco natum fecerit. laterenſe ue
ro familię cōſularis pręterierit iure ne id facere potuerit. nam du
bitauit enī Cicero ſi res ad hoc dubiū duceret̃ ſe facile plantium
defenſurū. ſed utrūq; ſit prout oratio in uariis tractabitur ita de
ipſis iuxta mei poſſibilitatē loquar inferius.

De rhetoricę partibus hic conſiderādis.

DE inuētione memoria & pronūciatione. hic eſt dicendum
ut dictum ē ſupra in orōne Pompeiana. ſed uideamus di-
ſpoſitionem orationis. Diſpoſitio quidē eſt in partibus orōnis
non ab inſtitutione artis profecta: ſed ad caſum temporis orato
ris iudicio accōmodata. Primo ſiquidem ponit exordium. De
inde diuiſionem. deinde confirmatōnem. deinde confutationē
quas duas in uariis conſtōnib⁹ ītermiſcet. Et mō uni⁹ ꝑtē ponit
mō alteri⁹: & cōſutat mō pro ſe mō pro Plātio. deinde cōcludit

Plantiana

orationē in deprecatōne ut omnia ſingulariter oſtendētur. nam
narrationē quę ē una de ꝑtib⁹ rhetorici inſtrumēti & quę ꝑtinet
ad cauſam de qua iudicinm eſt futurum. de īduſtria ſuperſedit
quia per accuſatorē cauſa ſatis erat nota. neq; cum ars pręcipit:
ut narratione ſemper utamur. ſed ut eſt apud Ciceronem in ora
tore quādo utendum ſit: aut non ſit narratione. i. conſilii. Neq;
enī ars ꝓcipit ut narratione ſemper utamur: ſed ut eſt apud Cice-
ronem in oratore quando utendum ſit: aut non ſit narratione. i.
conſilii. Neq; enī ſi nota res eſt neq; dubiū qđ geſtum ſit narra-
re oportet: nec ſi aduerſarius ſic narrauit niſi refellem⁹. placet hic
& Quītilianus libro quarto oratorię inſtitutionis. caplo de nar
ratione ſit ait. Sunt aliquādo tam breues cauſę ut propoſitiones
poti⁹ habeāt q̄ narrationē. id accidit aliquādo utriq; parti uel cū
nulla expoſitio eſt: uel cum de re conſtat de iure quęrit̃ ut apud
centūuiros fili⁹ an frater debeat eſſe ab īteſtato heres: aut cum eſt
idem narrationi locus ſed ante iudici nota ſunt omnia: aut prio
re loco recte expoſita. ꝛc. itaq; non deſiderauit in plantiana cauſa
Iſta ratio narrationē uel quia cauſa de ſe nota iudicib⁹: uel quia
ante eſſet expoſita. ꝛc.

De partibus orationis Exordium.

CVm propter egregiā & ſingularē. ꝛc. Hic īcipit cum orōne
orationis exordiū qđ ſi ſit debite & ſecūdū artē cōfectū
& accomodatū oratōi: ex genere cauſę uidendum eſt. uideam⁹
igitur genus cauſę. an. ſ. ſit honeſtum dubium turpe uel humile
Et quia habet in ſe cauſa partē honeſtatis: & partē turpitudinis
dicendum eſt ꝙ cauſę genus eſt dubiū. Pars enim turpitudinis
inde eſt ꝙ quodāmodo turpe uideretur Plantiū eſſe uirum filiū
publicani equeſtris ordinis uiro ampliſſimo & nobiliſſimo: ex
familia conſulari qđ uidetur turpius: pręlatus largitione nō meri
tis. hęc enim multum auditorū animos uidentur offendere. pars
autem honeſtatis pro quāto uirtutes & merita Plantii oſtendūt̃
Et dicitur eis ad dignitatē legitime & ex libera uolūtate populi
conſendiſſe. Quapropter dixi dubium genus eſt cauſę. Ideoq;
ex arte ſumēdum fuit exordium per quod beniuolētia captaret̃
Et ita ab oratorū principe Cicerone elegātiſſime factū ē. Captat
enī prīo beniuolentiā a pſona Plātii oñdēdo q̄lis fuerit ī ſeipſu;

amicũ ſuũ in re accõmodata huic rei de qua agitur. Cũ uidelicet
egregiam & ſingularem eius in ſua cuſtodiẽda ſalute fidem uo
cat: & dicit propter eam fidem in petitiõe ſua habuiſſe fautores
& ex hoc ſe gaudium percepiſſe: ſic ꝙ illam plãtii fidem ad iſtã
edilitatis cauſam accõmodat quãtum poteſt. Deinde captat ab
aduerſariorum perſona eos in odium rapiendo eum crudeliter
ꝑfidioſe flagitioſe. ſignificat a ſuis ĩimicis & ęmulis noceri plã
tio eo quia eum conſeruauerit & in periculis protexerit. Quid
enim flagitioſius & malitioſius eſſe poteſt q̃ alicui propter hoc
ꝙ dũtaxat obeſſe ꝙ alium in uita: & ſalute ſeruauerit & preſertiꝫ
Ciceronem! Et deinde captat a iudicum auditorũ perſona aperi
endo quę de iis exiſtimatõ & quę iudicii expectatio ſit: cũ dicit
ſe eorum conſenſu & conſpectu recreari: a quibus cum ſemper
eum ſaluum eſſe uoluerint ſibiqꝫ beneficia multa contulerit nõ
extimeſcit: ut Plantio propter ſalutis ſuę cuſtodiã noceatur. De
inde tacite & curialiter captat a perſona aduerſarii laterẽſis eum
non inaptam inuidiam inducẽdo propter aliquã improperatio
nem potentię & factionum cęterarũqꝫ rerum quibus aduerſarii
in inuidiam deducuntur: tamen caute & breuiter idẽ faciẽdo &
oſtendendo magis ipſum laterenſem adiumẽtis aliis q̃ ueritate
confidere. Cum dicit mirandum potiꝰ ꝗre laterenſis ſibi delege
rit Plantium reum q̃ timidum uideatur a iudicibus cum magna
rõne feciſſe. &c. & hoc breuiſſime de hꝰ orõnis exordio.

Diuiſio.

QVanq̃ mihi non ſummo tantum. hic eſt diuiſio pars una
rhetoricę orationis quę ut dictum eſt ſuperius in Milonia
na ad hoc potiſſimũ comparatur: ut auditor intelligat ſummaꝫ
cauſę & quęſtionis: & ſuper quo ſit ab oratore dicendum uelut
quadam admonitione pręſentiat: qd' cum uarię ſpecies diuiſio
nis uariis modis efficiant: uideamus quę hic diuiſionis eſt ſpeci
es. & cauſa expoſitionem eſſe dicamꝰ per quam Cicero nunc ex
ponit quibus ſit de rebus acturus dicens ſibi non tantum arroga
re ut propter merita in ſe Plantius abſoluatur. ſed eum oſtenſu
rum alia propter quę id conſequi mereatur uitam. ſ. integerrimã
mores modeſtiſſimos: ſummã fidem: continentiã: innocẽtiam:
& pietatẽ quas ſi non oſtenderit nil recuſaturũ de poena. ſi uero
mõſtrauerit petiturum poſtea: ut iudices miſericordiam tribu
ant deprecanti: quę ita de orando perfert ſicut exponendo pre
dicit. Dicit pręterea ſe pro ſe ipſo eſſe dicturum non ſolum ꝓ
Plantio cum in ſe obiecta pene ſint plura q̃ in reum: & inſerit
quid ſibi ſit obiectum. uꝫ de nimia gratitudine in plantium: &
dicit hęc omnia ſibi eſſe modice tractãda: ſed prius tamẽ reſ
pondendum criminibus ne plantius uideatur plus recordatõe
temporum Ciceronis q̃ ſua innocentia eſſe defenſus. ſic ut pla
ne uides exponit hic omnia ſuper quibus intendit hanc texere
orationem

Confirmatio

SEd mihi in cauſa facili: atque explicita &c. Hic incipit cõ
firmationis pars una orationis. uolens enim Cicero cõ
firmare in cauſa hac planciana pedetẽtim eam ſummo cum in
genio: & arte deducit ad iuridicialem abſolutam conſtitutio
nem in qua de iure populi diſputetur: & quodammodo diſcu
tiatur hęc quęſtio. An potuerit populꝰ quę uoluerit nulla alia
re attenta & ſuo iure edilem facere: & queꝫ uoluerit pręterire.
Nam multis oſtendit rationibus ſe uelle defendere ab ea con
tentione ad q̃ ipſum uocat laterẽſis: & uelle uenire ad eam ad
quam cauſa ipſa deducit: hoc eſt ad ſupradictam de iure ppli
quod ideo facit: quia non dubitat in illa re perſuadere facilĩ.
Et ut ſupradixit cum loquebar de conſtitutione cauſę. hęc ꝑs
eſt tractata in abſoluta iuridiciali: ut facile eſt uidere per intẽ
tionem & depulſionem: & rationem formaliter ſuperius poſi
tas: quę licet non ſint ita ad uerbum in oratione: tamen eas ſic
formari debere dicitur ex modo confirmandi & confutandi.
non enim ita formaliter ponuntur in orationibus quemadmo
dum in rhetoricis pro exemplo: ut res clarius uideatur oſten
duntur. Poteſt tamen uideri per orationem: quę intentio: quę
depulſio: quę ratio. Et ſi utraque habetur ratio accuſantis ſci
licet & defendentis uideretur etiam firmamentum & omnia
clarius. Sed utrunqꝫ poſſumus ex una tantum oratõne cognoſ
cere: formamus hęc ut cauſę conſtitutionẽ aliqualiter cognoſ
camꝰ. Sed ad propoſitum reuertamur. tractata ſiquidem hęc
pars eſt in abſoluta iuridiciali ut ſupra probatum eſt. uti ergo

babuit locis & argumẽtis abſolute iuridicialꝭ: ut facit egregie. Nam arguit ꝙ populus edilem plancium facere potuit ad bęc ſi eſſet non tanti quanti laterenſis: quod tamẽ bic ſic eſſe nõ aſſerit. Sed de boc alio loco agendum dicit. Et arguit per locũ a natura: & conſuetudine populi cum eum dicit eſſe aliqñ inanem iudicem dignitatum. Aliquando uero non & oſtendit ĩ quibus mãdantis bonoribus eſt: & in quibus non eſt. Et cum dict ſe de iure populi diſputare qui poteſt & ſolet pręterire nõ nunquam dignos quę omnia uidentur a natura & conſuetudine populi continere: ut ipſemet probet exemplo antiquoruꝫ patrum: qui tenere non potuerunt: ut eſſent bi reprebenſores comitioꝝ: ꝙ popul⁹ ſemꝑ uoluit quos uoluit facẽ q̃s uoluit ꝑterire. Itẽ arguit per locũ a iudicato cuꝫ oſtendit ꝙ iudicari poſtulat laterenſis eẽ iniquus ĩ cauſa ſimili iudicatis antiquitus quia antiquitas ſolum is non gerebat magiſtratum qui cęperat a populo ſine auctoritate patrum. Nunc autem poſtulatꝰ ut ex illo creati iudicium populi reſcindatꝰ. Item arguit per locum a natura & conſuetudine populi. Cũ laterenſem pulcberrime conſolatur oſtendendo in rebus talibus populi conſuetudinem & naturam: & ut propꝰ eam non debeat commoueri cũ non ſemper commiciis iudicet populus: ſed moueatur plerumque gratia: cedat precibus. faciat eos plerunque a quibus ſit maxime ambitus: cum etiam ſi iudicet nõ de lectu: aut ſapientia ducatur ad iudicandum: ſed impetu nõnunquam: & quadam etiam tenuitate cum in eo non ſit conſilium. non ratio. non diſcrimen. nõ diligencia. Item arguit per locum a iudicato cum dicit ſapientes dixiſſe eſſe ferenda etiam: ſed non laudanda: quę feciſſet populus. Deinde oſtenſo ꝙ bęc accuſatio potius ſit in populum quam in plancium. Arguit iterum per locum a conſuetudine & natura pro populo. & laterenſem caute mitigat: & ſolatur oſtendens qualiter ſe ſoleat babere populus in comiciis ediliciis. Tunc dicit ſtudium eius in talibus eſſe ſolere non iudicium: & illa potius eblandita: q̃ enucleata ſuffragia: & eos qui ferant ſuffragium deliberare ſępius: quid ipſi debeant q̃ quid a re. p. debeatur. Et ob id contradicit

ꝙ ſi adbuc iudicium populi maius eſſet ferendum eſt: & boc confirmat ꝑ locum a conſuetudine clariſſimoꝝ & ſapientiſſimorum ciuiũ qui tulerũt. Item arguit ꝑ locum a nã cum dicit cõditionem illam eſſe populorum liberoꝝ: & maxime populi romani: ut dare detrabere cui uelint poſſint ꝛc. nec eſſe facultatem ciuium ĩpugnare quod fecerũt. ſed allicere uolũtates placare turbatas ꝛc. Veio nũc ad ipi⁹ populi partes ꝛc. Proſequẽs Cicero in cõſtitutõne eadem uꝫ iuridiciali abſoluta: ut magis appeat cãm plus populi eſſe: q̃ plancii orõnem fingit qua uti cõtra laterenſem ipẽ populus uideatꝰ: in qua quod fecit ipẽ populus magna cum arte defendit: & primo laterenſem mitigando eo ꝙ non in eius cõtumeliam ꝑlatus eſt Plancius: ſed quia obnixius ſupplicabat. arguit iſtius rationis efficaciam per locũ a nã & cõſuetudine ſua cum dicit ſibi ſemper ſupplicari uoluiſſe & ſe rogari: & oñdit ſine diſcrimine ꝑſonaꝝ ſe in edilitate poſſe ꝑferre quos uelit: & boc per locum a cõſuetudĩe cum dicit ſęp: in ſimilibus boc feciſſe: ut uiri clariſſimi in edilitatis petitõe ꝑponerentꝰ ignauis. & exempla cõnumerat. M. ſei. C. ſereni. GN. Manlii qui bomines ignaui fuerunt in edilitia dignitate maximis & ampliſſimis uiris prelati. M. Piſoni. Q. catullo. deinde popul⁹ quaſi laterenſẽ mitigans & oñdẽs cauſam quia ſibi non cõtulerit dignitates ne dicere poſſit laterenſis populum ipm iniuria feciſſe: quod fecit cum ad petẽdum bortatur: & admonet ut meminerit popularis illi⁹ naturę: quę uult ut ſibi diligentius ſupplicetꝰ quęri ꝑ locũ a nã ſua arguẽs ſe iure laterenſi plancium ꝑtuliſſe qui melius naturę populi ſatiſfeciſſet quia. ſ. curioſius: & diligentius ſupplicauit.

HAec oratio populi eſt mea uero ꝛc. Oſtenſo ex pręcedenti populi oratione ipius iure abſoluto in mandandis bonoribus proſequitꝰ Cicero confirmationem ſuam quam oratõnem a ſui ipſius ꝑſona cõtinuat: & oñdit in eadem iuridiciali cõſtitutõe abſoluta non ſolum populum creare potuiſſe quẽ uoluit: ſed etiam pręterq̃ in caſu largitionis factę populi in iudicium aduocari non poſſe. Arguens per locum a conſuetudine publica quam frangi oportẽt omnimode ſi aliter fieret qđ

demonſtrat apte cū dicit:ꝙ ſi quotiēſcūq; p̄teritꝰ erit is q nō
debuerit p̄teriri totiēs oportebit eū q factꝰ erit cōdēnari.nihil
iā opus erit ꝙ ſupplicēt pplo.neq; opus erit ſuffragioꝝ & enū
ciatōe & illis oībus q̄ cōſueta ſūt fieri.Itaq; coñ oēm cōſuetu
dinē ſimulate ꝓfeſſi erūt aliq ſbito cognoſcē poterit ex ḡdu fa
miliç q̄s debeat optinere:& ſic erūt ſuffragatōes extīctç:& ſi-
milia ſtudia cū ppli libertate ī mādādis mḡratibꝰ:mltaq; quç
numerat accideret coñ ſolitū ī qbus ħ erit:ꝙ nulla erit āplius
uarietas comicioꝝ ut.ſ.eē cōſueuit.Et ſi laterēſis uellet oppo
nere & dicē ꝙ tñ comitia tractari poſſent cū cōſilio & rōe ut
digniores p̄ferrerēt̄ .coñ ħ arguit ꝑ locum a cōſuetudīe dicēs
qđ pſępe accidit ut aliq̄s factos eē aliq̄s nō eſſe mirēt̄:q̄ri hic
cōſuetudīe tritū ſit.Et coñ ide; arguit ēt ꝑ locū a nā comicio
rum cū campū comitioꝝ cōpat pelago fluctuanti: & mari ꝓ-
fundo:atq; eſtuanti.ſicut ī illo tāto īpetu:& motu nō poſſint
eē:nec modus nec rō:nec cōſiliū. Deīde arguit ꝑ locum a nā
ppli:& a cōſuetudīe campi comitioꝝ nō debere rē hāc in iudi
cium aduocari.Cū ei; dicit gratā eē tabellā pplo quē hominū
mētes tegit ut.ſ.poſſint unū ꝓmittere aliud facere:oñdit nām
popularē.Et argumētū cōcludēs īterrogat cur exp̄mat lateren
ſis ī iudicio qđ nō fit ī cāpo.u; hęc hic :quā ille dignior oñdit
cōſuetudinē cāpi comitioꝝ.& ſic finalit̄ cōcludit ꝙ non ſit in
campo q̄rēdū equū aliter q̄ ꝙ ē factū a pplo eē ſi non ſit recte
factū q pplus potuit facere ꝙ uoluit ēt ſi nō debuit: & ſic ſilr
nō ſit q̄rēdū alit̄ ī iudicio. ¶ Confirmatio cōiecturalis.

Q Vid ſi ppli quoq; factū ⁊c.Poſtq̄ ſuperius Cicero arti-
ficioſiſſime cōfirmauit ī cōſtitutōe iuridiciali abſoluta
demōſtrādo pplm potuiſſe creare quē uoluit.hic īcipit confir
mare in alia cōſtitutōe:u; cōiecturali plāciū nō largitōe ſ; me
ritis edilē factū.Et ei; ꝙ dicit ſe uelle defendē factū ppli ħ eſt
rite factū eē:& docere plāciu; nō obrepſiſſe ad honorē:ſed eo
ueniſſe curſu q ſemꝑ patuerit hoībus ex eq̄ſtri loco.ħ ei; cur-
ſu legitimo nihil aliud ītēdit facē niſi negare ſimplr largitiōe;
aliquā fuiſſe.ħ ei; nullo meliꝰ mō negat q̄ ſi rōes alias oñdit:
qbus plancius factus edilis ſit.ſed negare ſimplr largitionem

Plantiana

fuiſſe ē cām trahere ad cōſtitutōe; cōiecturalē :qm̄ negatio fa
cti ē ut clare patet in arte.Eſt ḡ ps iſta cōfirmatōis ī cōſtitutio
ne cōiecturali cuiꝰ locis uſus ē hic Cicero ut mā̄ paſſa fuit. ħ
dico ꝙ nō tot locis cōiecturalibꝰ tractari pōt iſta cā :ī q̄ accu
ſat̄ negat̄q; largitio : ꝙ potuit cā Miloniana tractari:& cauſę
alię ī quas mltę & uarię ſuſpitōes īcurrerūt.hic eī fere ſufficit
demōſtrare rōes:qbꝰ plāciꝰ factꝰ ſit edilis:ut oīs ſit largitiōis
extīcta ſuſpitō.Sed ad nr̄m ꝓpoſitū ꝓcedamus. Cū eī in cōie
cturali cōſtitutōe accuſatō ſuſpitōſa eē debeat: defēſio uero
attenuatīa ſuſpitōnū.Cicero hic p̄mū ut accuſator accuſatio
nis laterēſis eā ſuſpitōe; cōmaculat dicēs ſe mirari cur hūc po
tiꝰ accuſet q̄ alios cōpetitores filios ęqtū romanoꝝ:ut ē plāciꝰ
q ēt ab eo longiſſime affuit:neq; tm̄ īpediuit ut re liq q̄ſi uelit
Cicero ī hac ſua ad miratōe accuſatōem laterēſis criminari ꝙ
u; ob aliā potiꝰ cām īſtituta ſit ab eo ut ēt īferiꝰ aptius dicet.
Nā ex ħ tm̄ obtinet Cicero ꝙ oñdit nō ſolū nō fuiſſe largitō
nē quā adūſarij criminātr̄:ſed ēt ipos adūſarios non putare eā
fuiſſe qui inſimulent̄ propter aliud accuſare ⁊c.

S Ed tñ hęc tibi ē p̄ᵃ ⁊c.hic tāq̄ defēſor plācianę cāę ut ſu-
ſpitōe; largitōis attenuet & extīguēt rōes. oñdit qbꝰ po
tius edilis fcs ē plāciꝰ q̄ laterēſis.Et ſic mira cū arte nūc deſcē
dit ad illā cōtētōe; cōpatōis utriuſq; quā uelle uidebat̄ effugē
Nūc ei; eam tractat qñ.ſ.iā tractata defenſiōe ī iuridiciali ab
ſoluta cōſtitutōe mō ī cōiecturali fructuoſior ſibi fiat illa cō
tentō dignitatis:quā certe ħ loco fugē nō poterat oſtenſurꝰ me
rita plāciana.magnā eī auditoꝝ ſibi cumulaſſet īuidiā: niſi ēt
laterēſ merita tetigiſſet :q̄ eē magna oñdit.S; rōnabilr plācia
na gr̄a ſupata.Itaq; p̄ arguit ꝑ locū a ꝓbabili a cā demōſtrans
nō expediſſe reo peccare.ħ ē nō expediſſe plātio largitōe cor-
rūpe cū oñdit cū licet a laterēſi nobilitate gn̄is ſupatū magna
hūiſſe pſidia ꝓpt̄ q̄ edilis fieri ſine largitōe potuerit.iſto enī
mō ut defēſor dēt ex arte negat fuiſſe cām maleficij ħ ē largi-
tionis:q̄ ī cā ābitꝰ maleficiū ē.Nā clare oñdit plācij adiumēta
cū dicit ſuffragia ſibi fuiſſe q̄ deſpiciat laterēſis: & cōferēdo
utriuſq; familiā ſignat tātam nobilitatē:nō ſolū nō profuiſſe

lateréſi:ſed etiaꝫ nocuiſſe cũ pauci ſint qui nobilitatẽ amẽt ꝛc.
Deĩde ſũma cũ eloquẽtia ſerioſe cõmemorat ad iumẽta mlťa
quidẽ & uaria: quibꝰ ſingnificat potius plãtiũ quã laterẽſem
edilẽ factũ:q̃ cũ oĩa ad unũ &eũdẽ locũ & argumẽtũ ſũptũ.ſ.
a probabili a cã ſpectẽt ꝑticulatĩ narrare nõ expedit.his ſiqdeꝫ
oĩbus Cicero uult hr̃e nõ expediẽs fuiſſe plãtio largitõne cor
rũpe cui tãta fuerũt opitulata ſubſidia.& ſic etiã oĩa hęc q̃ de
uirtutibꝰ & uita cõmemorat ad eũdẽ ꝑtinẽt locũ. Nã uult oñ
dere Cicero nõ fuiſſe illi cauſam largitione corrũpẽdi:qui po
tuit in tãta uirtute cõfidere.Itaq; iſta ꝑticula de rõne gñis de
mõſtratiui ut dicebã cũ loq̃bar de gñe cãę referť ad defẽſiõeꝫ

⁋ Epilogus ꝑ̄cedentis ꝑtis cõiecturalis cõfirmatõis

O Mnibꝰ rebus igiť ornatũ ꝛc.hic ẽ hĩtę ĩmediate in conie
cturali cõſtitutiõe epilogꝰ cõfirmatõis quo ex arte poſt
firmiſſimã argumẽtatõeꝫ uſus ẽ Cicero.uidẽs enĩ ip̃e uaria &
mlťa dixiſſe de meritis plãcianis:& cãis honeſtiſſimis dignita
ti ſuę: ut ea aĩs figeret auditoꝝ ad hͦ idoneo ẽ uſus epilogo:&
eiꝰ ꝑte illa uꝫ q̃ enumeratio nũcupať :ꝑquaꝫ breuiť colligũť in
ſũma q̃ dicta ſũt.ĩ ordĩe referť quicqd ẽ dcͨ; uelut ſi reſpiceas
hic ĩ textu accuratiſſime ſcḿ uidebis. Confutatio.

H Vnc tu uitę ſplẽdorẽ ꝛc.hic ẽ Cõfutatõ ꝑs una or̃ois ĩ q̃
Cicero confutat egregie q̃ obiecta ſũt plãcio:q̃ q̃dẽ a la
terẽſe obiecta ad id uidebãť ſpectare:ut cũ plãciꝰ tũ turpiſſi
mę uitę rõe:tũ ſordida pr̃is publicani uita:& arrogantia nullo
uideri poſſet legitimo fretꝰ auxͦ:uiderent ſolum largitiõe ob
tinuiſſe:& ob id cãę de ãbitu cõdẽnandꝰ:hic ḡ diligẽter cõfu
tat Cicero ne adũſam ꝓpť iſtã ſuſpitõeꝫ largitiõeꝫ inducãt:&
ne ꝑ locũ a probabili a cã poſſint oñdẽ expediſſe reo peccare
.i.largitõe corrũpe locũ illũ adũſarioꝝ egregie cõfutando diſ
ſoluit. ⁋ Cõfirmatõ ĩ legitima tr̃ſlatiua cõſtitutõe

S Ed aliq̃n ueniamꝰ ad cãꝫ ꝛc.Poſtq̃ Cicero cãm Plãcij in
cõſtitutionibꝰ abſoluta iuridiciali & cõiecturali multa
arte:mirabili eloquio cõfirmauit:& obiecta aliq̃ in plancium
cõfutauit:ut ſupius ẽ oñſum.Nũc cãm eãdẽ alia in cõſtitutõ
ne cõfirmat legitima.ſ.tr̃ſlatĩa:quã ut uides ĩter cõſtitutõnũ

Plantiana

aliaꝝ cõfirmatõesĩmiſcuit:ꝙ ꝑ ſe hẽt hęc cõſtitutõ minus fir
mitudinis.Cõfirmať aũt aſſũpta alia aliq̃ conſtitutõe ut Cice
ro ĩquit in ueteri & recte.nã mitti ſolũ ĩ tr̃ſlatõe eẽt ꝑua defẽ
ſio q̃ cũ aliis adiuncta fit ualida ut hic . Oſtendens eĩ Cicero
non eſſe editos iudices quos oportuit:inducit in laterenſem
ſuſpitionem diffidentię ueritati. Et ſic etiam defẽdit crimen
largitionis obiectum Plancio:ut in ueteri fieri docet. Dicit eĩ
ibi ꝙ defenſor criminibus defendendis coniecturali conſtitu
tione tr̃ſlationem confirmabit.Et cũ ex tr̃ſlatione cõtrouer
ſia naſcať tunc aut tẽpus differendum:aut accuſatorẽ mutã
dum:aut iudices mutãdos reus dicit ut inquit Cicero in arte
noua.hic ex mẽbro tertio nata ẽ.Cũq; in hac cõſtitutione ea q̃
q̃renda ſunt iſta:uꝫ nũ aliqs eiꝰ rei actiõeꝫ aut executõem aut
petitionẽ hẽat quaꝫ nõ hr̃e oportet:nũ alio mõ tẽpore loco:nũ
alia lege:nũ alio quęrẽte aut agente reperienda ſint legibꝰ mo
ribus ęquo & bono.quę quidem ſunt aliquę partes ex quibꝰ
conſtat ius:& ex quibus nonnulli fundantur loci in abſolu
ta iuridiciali . Videamꝰ hęc quę ad cauſam hanc incidunt ut
ſũt a Cicerone notabiliter prędicata. Arguit primo per locũ a
lege editionem illam iudicum a laterenſe factam:in qua eẽ cũ
oſtendit cum alias tribus edidiſſe ad iudicandũ in hac cauſa q̃
eas quas edere debuit ex ſenatuſconſulto:qď erat ut tribꝰ illę
potiſſimũ ederentur:quę maxime dicerenť largitiõe corruptę
ad hoc ut illi iudicarent in cauſa qua poſſent ip̃imet eẽ teſtes
& iudices. Cum autem laterenſis ab ijs alienas ediderit tribus
criminatur eum Cicero ꝙ eos non ad legis ſententiam : ſed ad
ſuam ſpem ſuoque iudicio delegerit.& ſic hanc eſſe iniquam
editionem.Deinde per locum a bono & ęquo arguit editionẽ
hanc ſummam habere acerbitatem . Nam cum id ex ęquo &
bono ius conſtet: quod ad ueritatem & cõmunem utilitatem
uidetur pertinere(ut ait Cicero in arte noua)quid eſt magꝰ coñ
ueritatem decernendam :& ꝑ ꝯñs coñ ius huiuſmõi q̃ deligẽ
ad iudicandum iudices paſſionatos:quod laterenſem feciſſe
Cicero criminatur:cum dicit illum ex oĩ populo deligere iu
dices aut ſuos amicos:aut Ciceronis inimicos:aut q̃s extimet

crudeles inexorabiles inhumanos : & aliter paſſionatos : &
cum eos effundat tam repente:ut ante conceſſum eorum iudi
cium uideat q̃ qui futuri ſint ſupplicari potuerit : & apud eos
null' reiectis cauſam de fortunis cogat dicere:ex quo apparere
poteſt magna huius editionis acerbitas : cũ editio contra ius
ex bono & ęquo taliter ſit confecta. Deinde arguit per locum
a maioribus reitiendos ex iudicibus editis a laterenſe cum in-
terrogatione loquendo nunquid ita ferret hos iudices edi-
tos ex omni populo ut neminem reiciat:cum clariſſimi ciues
nuper nomen editi iudicis non tulerint. Cumque reiecerit reus
ex cxxv. iudicibus principalibus equeſtris ordinis quinque et
ſeptuaginta omniaque potius permiſerunt quam ei legi con-
ditionique parerent. huc enim in hanc cauſam ex tali clariſſi-
morum ciuium more ſibi trahit argumentum . Deinde arguit
iterum per locum a lege iniquitatem editionis cum dicit ſe nõ
quęri iniquitatem legis:ſed docere factum laterenſis.i.editi-
onem a legis ſnĩa diſcrepare:& oſtendit quomodo diſcrepet &
quomodo legis ſnĩaꝫ fugit.quia maluit uti ignotis iudicibus:
& cauſam in tenebris q̃ in luce uerſari. & inducit taliter in la
terenſem ſuſpitionem diffidentię ueritati ꝓpẽ talẽ editionem:
eum ſapienter & modeſte interrogans quid dicere poſſet apud
terribiles iudices ſuos ex quibus nullum poſſet habere teſtem.
Deinde approbato. C. Affro in hac cauſa quęſitore edito dicit
a laterenſe non eſſe ſeruatum ſenatus conſilium:& ſubiungit
cauſamut in ipſum ſuſpitio transferatur diffidentię ueritati:
ac ſic editionis iniquitatem ſuſpitione iniecta fortificet dicẽs:
Quis nunc te audiret illorum ! aut quid diceres! ſequeſtrem ne
plantium . Reſpuerent aures ꝛc. hęc cum ſibi futura fuiſſe ꝑdi
cat ſi iudices debitos edidiſſet. Deinde oſtenſo quorſum am-
bire licet & quę in petitione dignitatum ſunt notanda:& quę
non inuitat laterenſem ad modum debitum agendi in hac cau
ſa:q̃ſi uelit ĩ hac eadẽ cõſtitutione legitima trãſlatiua repreben
dere non ſolum editionem iudicũ ſed etiam accuſationis mo-
dũ. Nam demonſtrans quę a ſenatu ſeueritateꝫ bonorum:uim
ac dolorem excitarũt:ad ea docenda laterẽſem inuitat :& ut in

eo modo accuſationis incumbat ut oſtendat talia plantium.
Comiſiſſe .i. conſcripſiſſe ſequeſtrem fuiſſe ꝛc. Quid ſi fece
rit ſe tunc miraturum dicit cur nõ uſus eſt armis quę ſibi da
bat lex:quaſi diceret ſe modo non mirari ꝙ non ſit uſus:quia
uidelicꝫ illa mõſtrare non poterat. & ideo ad alia ſe arma con
uerterit. In hoc enim maxime & tacite ut uides editionem ſuã
ſuſpicioſam reddit:quam ut etiam demonſtret inutilem quę
rit eum. Cum fugerit illam rationem. ſ. agendi:& eos edere iu-
dices uoluerit qui ſciuiſſent iudicare q̇d apud hos dicturus ẽ
iudices qui reqrerent cur ſibi illud onus impoſuit. ꝛc Deinde
ratione monſtrata perbreuiter laterenſi cur obtinuerit Plan-
tius dicit laterenſeꝫ ut ſic ipſe demõſtret ea de quibus accuſat
eum ad modum agẽdi in ea iſta debitum facundis & ualidis
inuitando rationibus. Confirmatio coniecturalis iterum

SEd cur ego ſic ago quaſi ꝛc . Confirmata Plancij cauſa
immediate ſuperius in conſtitutione legitima tranſla-
tiua. Nunc adhuc regreditur ad confirmatõnem in cõiectura
li conſtitutione breuiter pertractãdam. nã cum ex arte ſua de
beat ita argumenta diſponere:ut in principio & infine confir-
mationis argumẽta quę ualidiora ſuut collocet. In medio uõ
per ſe minus firma diſponat. Ita hic egregie feciſſe uidetur .
Nam in primis poſita cõfirmatiõe illa pręualida iuriditiali ab
ſolute cõſtitutõnis et ſubſequenter cõfirmatiõe coniecturali:
& deĩde in medio inſerta cõfirmatõe minꝰ firma cõſtitutõis
legitinę tranſlatiuę. Nunc iterum in cõiecturali conſtitutione
confirmat & ex loco forti quem non ante tetigit. Arguit enim
plantium nonſolum non ueriſimiliter debuiſſe:ſed nec ẽt tri-
bus & populum potuiſſe corrumpere. & arguit hoc ꝑ locum
a ſigno rõne temporis ſpacij & occaſionis. Cum dicit cõſuleꝫ
rebus in oĩbus ſũma auctoritate & ipſaꝝ legum ambitus au-
torem huiſſe comitia ſubito:& pręter opinionem:ut ſi etiã co
gitaſſet qſpiã largiri ne daret̃ ſpatiũ cõpãdi ꝙ renũtiare tribꝰ
ꝛc. ſic ut ne minima q̇dẽ ſuſpitio largitõis eẽ potuerit . Deinde
arguit ꝑ locũ a ꝓbabali a cã ñ expediſſe plãtõ largitõe corrũpe
cũ dic̃ fuiſſe tantã uĩ in una centuria ꝑrogata: ut nemo ꝑor eã

tulerit quī ipe renunciatus ſit aut bis ipſis comiciis cōſul :aut
certe in illum annum : & oſtendit non eſſe mirandum ſi plan
cius obtinuit : in quo nō exigua pars populi:ſed uniuerſus po
pulus uoluntatem ſuam declarauerit. Et cuius in bonore ꝛc.
Monſtrat enim boc cur nō fuit cauſa plancio largiendi quod
ſupra etiā ut patuit mltis rōibus demōſtrauit. Et ſic rōe mon/
ſtrata:qua obtinuiſſe dicat plāciū. De bic demōſtrat cām cur
non obtinuit laterēſis:ꝙ prę grauitate & magnitudine animi
noluit populo ſupplicē ſe exbibere ꝛc. Omnia enim colligit ut
appeat cās fuiſſe alias ꝑteritōis laterenſis:& unā largitionem
quā criminabaꝰ aduerſarius nullatenus affuiſſe.

¶ Confirmatio in iuridiciali abſoluta iterum.

Q Veris etiam laterenſis ꝛc. Hic Cicero multa cum arte re
greditur breuiter ad confirmanduꝫ in conſtitutione iuri
diciali abſoluta : in qua cauſaꝫ Plancij ſapienter & caute con
firmat per locum a conſuetudine:& laterenſem indignantem
ſe eſſe pręteritum mirabiliꝰ conſolatur : eū excitādo in ſpem
maiorum dignitatum :cum exempla illa commemorat:& oñ
dit quot & quanti uiri repulſam ediliciam paſſi ſunt qui tamē
facti ſunt conſules.

¶ Confirmatio Coniecturalis.

A Nte illa argumenta duxerunt ꝛc . Regreſſus Cicero ad
confirmationem:quia ſuſpitiones .quędam comitōnis
quę dicebātur facta cum plancio iniecta erant in plancium a
laterenſe .primo cōfutat eas in cōſtitutōe cōiecturali. Et ꝙ ex
paritate ſuffragioꝝ:quia dicebantur ambo tribus una tuliſſe
ſuſpitio inducebatur comitionis. Arguit cicero ex boc non de
bere ſuſpitionē comitionis induci per locum a probabili a cā:
oſtendens banc comitionem ſibi neceſſariam non fuiſſe:cum
iam factis ſuperioribus comiciis prope iam declarari ueniſſēt:
& oſtendit banc etiam paritatem ſuffragiorum alia cauſa q̄ ꝑ
comitionem incidere potuiſſe. boc a caſu cum dicit ꝙ maio/
res nunq̄ ſortionem ediliciam conſtituiſſent:niſi poſſet acci/
dere:ut competitiones ſuffragiis pares eſſent . Deinde quia
comitiōis etiam ſuſpitio īducebaꝰ per dicta laterēſis aſſerēt.

Plantiana

ſibi ꝓorib⁹ comiciis a Plotio & Plācio cōpetitorib⁹ cōceſſas
eſſe tribus. poſtea ne in anguſtū ueniret:ab utroqꝫ euulſos eē
dictū hꝫ confutat Cicero ꝑ locū a probabili a cā:cū oñdit qñ
ſibi cōceſſas dicat:tū fuiſſe maxīe neceſſarias: qñ uero dicat
euulſas:tūc eē neceſſarias nō fuiſſe:ꝙ erāt ſuꝑiorib⁹ comicijs
declarati ſic ut nō factis appeat uériſſimile dcm ſuū. Deīde ꝙ
etiā ſuſpitōeꝫ laterēſis īducebat a teſtibus cōfutat Cicero per
locū coñ teſtes :cū oñdit aut eos fuiſſe corruptos:aut lateren/
ſi ſuffragia nō tuliſſe:quoꝝ utrūqꝫ & turpitudinē & cōſtātiā
contra teſtes arguit. Deinde ꝙ laterēſis ſuſpitōem largitionis
induxerat aſſerēdo nūmos fuiſſe deprebēſos in circulo flāmi
nio. hꝫ cōfutat Cicero ꝑ locū coñ rumores cū de hꝫ rumorē fla
ſo fuiſſe demōſtrat:q rumor cū ꝓ caluerit non ita refixerit: ut
ipius falſitas cognoſcaꝰ. Et ex hꝫ etiā ꝙ illū q dicebaꝰ fuiſſe di
uiſor reꝝ ipe nō fecit ꝛc. Deinde ī inuidiā deducens inſimulat
laterenſem ꝙ alia poti⁹ mot⁹ rōe Plāciū accuſauit. Deinde cō
futat ꝑ locū coñ teſtes oñdēs eos cupide teſtificari cū dicit eos
cōes rerum oīum inimicos ſemꝑ de ambitu teſtimoniuꝫ dr̄e:
ut aut ſuis teſtimoniis amicos moueāt:aut propꝰ dignitatem
a pplo conſequendā. & demuꝫ utiꝰ artificioſe loco cōi coñ ru
mores q ē. Credi rumoribus nō oportere. Rogat eī iudices ne
fictis auditōib⁹ diſſeminato diſꝑſoqꝫ ſmoni fortunas īnocē
tiū ſbgerēdas putēt:ſꝫ inueſtigēt fontē & īueniant ueritatē ꝛc.

S Ed uenio nunc ad Lucium Caſſium ꝛc. Proſequens con
futationem ſuam ad. L. Caſſium ſe conuertit eique rñ/
det ad illa quę in plancium:& ſe ipſum interrogando coniece
rat . Verum lectori in bac confutationis parte ſufficiet eam
apud Ciceronem uidere. Nam nunc argumenta ex locis colli/
gam ut ſuprafeci:nec qđ eſt artis excutiam . Quanq̄ enī apud
Ciceronem omnia plena ſūt artis:tñ pars iſta multū cū confu
tatione iudiciali recedit . Et ſolum in quibuſdā reſpōſionib⁹
magis de ratione demonſtratiui generis q̄ iudicialis uerſari ui
detur . Eſt enī uſus egreſſione quā aliqui dicunt non debere
alteri parti q̄ narrationi ſubiungi:illum ſibi locum proprium
aſſignātes:coñ q̄s ē Quītilian⁹:& recte ut patet ex rōib⁹ ſuis

li° quarto oratoriȩ inſtitutionis cap° de egreſſione. Sed in hac egreſſione ſicut ex arte debuit Cicero nõ trãſcẽdit ĩ rẽ alienã: ſed in rẽ cãȩ cõiũctã ut ornaret: & locupletaret or̃oeꝫ ſuã ꝛc.

REſpõdeo nũc laterẽſis ꝛc. Proſequẽs Cicero cõfutatõeꝫ ſuã cõũtit ſe ad laterẽſẽ: & ipi⁹ ĩ ſe obiecta confutat. Et ſilr̃ ĩ hac cõfutatõis ꝑte lectori ſufficiat ĩ or̃oe uidẽ: qd̕ dicit̃ abſq̧ locoꝝ declaratõe ſecũdũ ꝙ ĩmediate ſupius dc̃m eſt. In uno eĩ uiſus ẽ Cicero ĩ hac cõfutatõe: ut ꝓpt̃ ĝtitudinẽ ĩnocentiam & uirtutẽ plãcij uideat̃ eum tã accurate defẽdẽ. Cũ adũſarij coñ iſta cõtẽderẽt. uñ ipe ſerioſe narrauit caſũ ſuũ: & ĩ eo caũ ſingulare plãcij bñficiũ quo pie & facũde narratio ſe conuertit ad deꝑcatõeꝫ ut ĩmediate uidebit̃. ¶ Deprecatio.

NOn ego meis ornatũ ꝛc. Poſtq̃ ſupi⁹ Cicero cõfirmando & cõfutãdo & oĩa ꝓ dignitate & ſalute Plãcij faciendo maxĩo ĩgenio ĩcredibili eloq̃ntia & ꝑacuta uſus ẽ arte. Quem admodũ ĩ expoĩtõe q̃ diõis ẽ ſpẽs ipe ꝑdixerit ſe factuꝝ: conũtit ſe ad deꝑcatõeꝫ q̃ licet ad iudiciũ nõ ueniat ꝑ ſe iuncta. tñ cũ aliis defẽſionib⁹ maximã hẽt uim: & q̃ſi ab ipa nã cõceſſã ut cũ aliis fuerit cõfirmatõib⁹ addita mlťũ audiẽtes ĩflectat & mulceat: ꝙ & Cicero ipe in ſuo oratore ſignificat ex ore licet alteri⁹ argumẽtãs facultatẽ eloquẽtia a nã ꝑfecta: ex ſig° maxime qd̕ nã nõ doceat id qd̕ ĩtẽdim⁹ cõfirmare: & qd̕ coñdr̃ refellere & ad extremũ deꝑcari aliqd & conq̃ri. Itaq̧ qd̕ dicebã deꝑcatõ: & cõq̃ſtio ĩ fine adiũcta maximã uim hẽt a nã data. Et ſic Cicero ſȩpe utit̃ deꝑcatõe in or̃oib⁹ & hic potiſſimũ ut uides. Nã ꝑ narratõeꝫ ĩmediate ꝑcedẽtẽ demõſtratis legitimis cãis & iuſtiſſimis cur debeat ꝓ plãcio deꝑcari: ut cum uideãt̃ cõſtare multa ĩ ſe effecta. Plãciana deꝑcatio ipſa boneſtior uideat̃ pie: & ſiñ arrogãtia deꝑcat̃: & argumẽtis his utit̃ magna ex arte qb⁹ maxĩe docet ipe mĩam cõmoueri. cũ pr̃em ꝓ filio deꝑcãtẽ oñdit: & aperit qd fiet ab inimicis & emulis: niſi obtineat & ſupplicat: & orat. ut uides humiliter. & iudicũ ſubicit poteſtati. ¶ Epilogus orationis.

PLura ne dicã ꝛc. quãuis ꝓbabilr̃ dici poſſit totã hãc deꝑcatõem eẽ or̃ois epilogũ & cõcluſiõeꝫ. Cũ ꝑſtĩ epilogi

Plantiana

ꝓꝑũ ſit. ut in eo oẽs effũdant̃ effect⁹ ad mĩam cõmouẽdã ut uult. Q. li°. 4°. oratoriȩ ĩſtitutõis cap° de exordio. & hʒ nõbilit̃ facit ĩ deꝑcatõe iſta. Dicẽdũ tñ ut̃ & meli⁹: ꝙ hic ẽ ſignãda cõcluſio & artificioſus t̃min⁹ or̃onis quã cum ĩ deꝑcatõe finiret uti huit̃ cõcluſiõe q̃ ex cõmiſeratõe cõſtaret: q̃ ex arte dẽt eſſe breuiſſima ſic hic cũ ſe dicit ne loq ꝑl̃a poſſit ꝑ lachrymis: ipe ditã cõmiſeratõeꝫ inq̃t ipſe breuẽ eẽ oportet. nil enim cicius lachryma areſcit. ¶ De elocutione.

VLtimũ ẽ ut de reliq̃ ꝑte. Rhetoricȩ uꝫ or̃ois de elocutõe uideam⁹ de q̃ ꝑ oĩa ſic dicẽdũ ut. ſ. dc̃ꝫ ẽ ĩ or̃oe Põpeiana & ſimiliter ẽ de ipis exornatõib⁹ ꝑſcrutãdũ. Colores.

Cui mea ſalus nõ chara fuerit ꝛc. diſſolutum eſt.

Niſi ei⁹ integerrimã uitã modeſtiſſimos mores ꝛc. Articul⁹ ẽ.

Et lubrica defenſiõis rõ ꝛc. trñſlatio ẽ cũ appellẽt lubricã rõeꝫ.

Qua ſe uirtute qua laude plãcius qua dignitate ꝛc. repetitio ẽ.

Tu continentiã tu induſtriã ꝛc. Repetitio eſt

Viri boni ſapientes iuſti graues. Articulus eſt.

Sed mouetur plerũque gratia ꝛc. diſſolutuꝫ eſt.

Non ratio nõ diſcrimen non diligentia Repetitio eſt.

Item articulus Studiũ eẽ populi nõ iudicũ et blandita illa nõ enucleata eſſe ſuffragia ꝛc. diſſolutum eſt.

Male iudicauit populus ꝛc. Subiectiõ eſt licet enim nõ interroget aduerſarium quid dici poſſit ab illo tamen ꝙ dici põt inſerit & ſubicit immediate quod aduerſarij dictum tollat & ꝑ cõſequens ita uidet̃ eẽ ſubiectõ ac ſi interrogarꝫ: aut q̃reret.

Eſt enim cõditio liberorũ populorum ꝛc. diſtributio eſt.

Allicẽ alienas retinẽ ꝑtas ꝛc. Similr̃ cadens. Itẽ ſimilr̃ deſinẽs ẽ

Ego tibi laterẽſis ꝛc. hic ẽ color conformatio. inducit̃ enim populus ad loquẽdũ: & orõ ad ſuã dignitatẽ accõmodata attribuit̃ eidẽ. Conuenit cuꝫ tropo qui dicitur proſopopeia.

Hoĩ nobiliſſimo innocẽtiſſimo eloquẽtiſſimo ꝛc. Articul⁹ ẽ.

Deĩde ſẽtiẽtẽ me uirtutis tuȩ ꝛc. Tranſlaito eſt augẽdi cauſa.

Nihil eſt qdem iã populo ſupplicet̃. Nihil ꝛc. Repetitio eſt.

Sunt omnes ſine macula. ſunt ȩque boni. Diſſolutum eſt.

Sublata ſunt ſtudia extinctȩ ſuffragatões ꝛc. diſſolutum eſt.

Cur tu in iudicio exprimis ꝙ non ſit in campo. bic ē īterroga
tio ſatis grauis: & cōcina añ ānūciate bis q̄ cāꝫ adūſariꝭ obſūt
Qūo eſt igiť ęquū ꝛc. ſubiectio eſt eo modo quo ſupra in bac
oratione ibi uidelicet male iudicauit populus.
Quid id putant eē pulcberrimū q imaginibꝰ ꝛc. Repetitio eſt
Quorum bonoribus agri ꝑpe dicā ipi mōteſq; fauerūt ꝛc. ſupꝑ
latio eſt. Nā eſt orō ſupans ueritatem augendi cā. Conuenit
cum tropo qui dicitur ypꝑbole.
Nū qñ iudices tuſculani aliquē ꝛc. Repetitio eſt.
Non infuſcaſti maliuolentia non aſſueta ꝛc. Repetitio eſt.
Nemo Arpinas non plancio ꝛc. Repetitio eſt.
Flos eiꝫ eqtū romanoꝝ ꝛc. Articulus. Itē tranſlatio eſt.
Non enī opibus non inuidioſa gr̄a ꝛc. Repetitio eſt.
Sed cōmemoratōeꝫ bñficiꝭ. ſed miſericordiā. repetitio eſt.
Appellaui populum tribubus me ſubmiſi ꝛc. Cōtrariū eſt.
Quod Gneum marium ciuili errore ꝛc. repetitio eſt. Item ſimi
liter deſinens in aliquibus uerbis itē eſt bic contrarium.
Hāc fidē mīaꝫ uirtutē ꝛc. demōſtratō ē & poiť ꝯtinēs ꝑ cōtēto
Omitto illa q̄ ſi minꝰ ꝛc. occupatio.
Cum patruo cum affinibꝰ cū propinquis. Repetitio eſt.
Occurſatio & blanditia ppl̄aris diſſolutum ē itē ſil̄r deſinēs.
Oībꝰ igiť rebꝰ ornatū ꝛc frequētatō ē uſq; ad illū locum bunc
tu uitę ſplendorem.
Municipiū uicinoꝝ ſocietatum. Articulus eſt.
Hūc tu uitę ſplēdorē macul̄ aſꝑgis iſtis ꝛc. tranſlatio eſt.
De cuius uos pudore interrogate religiōe. Articulus eſt.
Pater ut in iudicio capitis. pater ꝛc. repetitio eſt.
Turpiſſimus ſordidiſſimus articulus eſt.
Valēt inq̄ cōi ſenſu omnium cōduplicatio eſt.
Vt pater ut auus ut maiores repetitio eſt.
Pl̄imaꝝ reꝝ iuſtiſſimꝰ & ſanctiſſimus iudex maxīaꝝ ſocieta
tem articulus eſt.
Tñ bis oberit boneſtiſſimo filio pr̄ cui ꝛc. Cōtrarium eſt.
At id ipſum non eſt ferendum. ĝ bi ferendi ſunt qui quęrunt
libertatem eqtis romani ſe ferre non poſſe ꝛc. bic eſt traductō

Plantiana

quoniam poſitum bic idem crebrius non modo non offendit
ſed conciniorem reddit orationem ut patet. Conuenit cum
Eponados & cum ſcbemate poliſetō.
Vbi ille mos. ubi illa ęqtas iuris. ubi illa libertas repetō ē.
Viꝝ omnibus ingenio iuſticia integritate p̄ſtante articulꝰ ē.
Vt quę fuit olim pręconi in ridendo. Contrarium.
Si fortis nullū crimē in caſu ſi cōſulis ꝛc. bic eſt color diuiſio.
Nam bic rem ſemouet a re & utrāque abſoluit rōne ſubiecta
tu aut laterenſis quas tribus edidiſti & ſubiectio eſt uſque ad
locum illum. Quid Plancio.
Aut amicos tuos: aut inimicos meos ꝛc. Contentō eſt.
Quos inexorabiles ꝛc. Repetitio eſt.
Aut uero nuper Clariſſimi Ciues. Contrarium eſt uſq; ad lo-
cum illum neque cᵒ nunc legis.
Fugiſti ſententiam legis ꝛc. Diſſolutū item ſimiliť deſinens.
Aut qui dicens ſequeſtrem ne planciū reſpuerent ſubiectio ē
uſque ad illuꝫ locum. Noli enim putare ꝛc.
Ne obſeruent tribulos ſuos: ne diligant ꝛc. Repetitio eſt.
Hęc enim plena ſunt officii plena obſeruātię articulus item re
petitio eſt.
Decuratio tribulum deſcriptio populi ſuffragia ꝛc. articulus ē
Hoc doce ꝛc. diſſolutum eſt.
Decuriaſſe plancium conſcripſiſſe ꝛc. articulus eſt.
Cur bᵒ ſibi omnes impoſueris ꝛc. Repetitō ē & ſimil̄r deſinens
Quo tu ſi podales uocas diuiſio eſt uſq; ad illum locum iam
ut ego doceo.
Quod multis benigne fecerit articulus eſt.
Noli tollere ex ordine noſtro. Repetitio eſt.
Quid taces quid diſſimulas quid tergiuerſaris. Repetitio eſt.
Etiam atque etiam conduplicatio.
Poſco atq; flagito Correctio.
Vocate tribꝰ latum ſuffragium diſſolutuꝫ eſt. liceť uerbi non
ſint ſubintelliguntur tamen & inconiuncta.
Vadit eiꝫ pr̄ tuus appiū repetitō eſt. Itē exᵒ ut aliq̄ q̄ ſequūť ī
lr̄a L. ceſaris. GN. Octauiani. M. Tullii ꝛc. articulus eſt.

Rutilius rurſus.G.fimbria articulus eſt.
Deſtitiſti denunciaſti diſſolutum eſt
Quam conuenit mundum cognita populi uoluntate.Contrarium eſt uſque ad illum locum & enim uerebantur.
Magnę ſunt in te opes late patet gratia ꝛc.diſſolutum eſt.
Multi amici multi cupidi.Repetitio eſt item articulus eſt.
Quis noſtrum ſe dicit.M.curio Repetitio color.
Africano Marcello maximo Articulus.
Virtus probitas integritas Articulus.
Vt nos in mancipiis parãdis ſimilitudo eſt.Nam traducit ad rem aliquid ſimile ex re diſpari.
Frugalitatem laborem uigilantiam articulus.
Negationibus comis mercationibus iuſtus articulus eſt.
Feci ut poſtea quotidie pñtem diſſolutum.
Niſi ſorte lege neceſſitate articulus.
At ualuit aſſiduitate diſſolutum.
Quãq̃ diſſimilis eſt pecunię debitio & gratię ſimilitudo eſt ordinandi cauſa per contrarium.
Vulnus illud rei.p.dedecus huius imperij articulus eſt.
Viuis his ſtante urbe curia articulus.
Familiaritate uicinitare articulus.
Ego cum cęteri uera beneficia contrarium eſt.
Cum mihi eras amiciſſimus repetitio eſt.
Sed animo copiis corpore articulus eſt.
Non facis finem ferre non poſſumus diſſolutum.
Tantum periculum tantum laborem articulus.
Hęc eſt enim una uirtus non ſoluꝫ maxima.hic eſt color ſententia:quem colorem in duabus prioribus orationibus nullo loco ſignaui:ꝙ has ſententias ſtatuebam relinquendas uariis iudiciis uariorum:propterea ꝙ ſecundum uaria inſtituta philoſophorum alię poſſunt appellari ſentētię quę apud alios nõ dicuntur nuuc deinceps conſilium mutare libuit & quas ipſę ſententias eſſe credidero ſignare ꝓ ſnĩs.Eſt ergo meo iudicio hic color qui dicitur ſnĩa.eſt enim omnino ſumpta de uita q̃ quid ſit in uita breuiter oſtendit.& confirmatur iſta ſentētia

Pro sylla

ſubiectione rationis ut patet in littera orationis conuenit cũ tropo qui parabola dicitur.
Nimioqꝫ in eo ipſo traductio eſt cum iocũditate eſt tibi una dictio reaſſũpta.
Sed hoc neſcio ſimilit̃ deſinẽs in uerbis tribus eſt
A ſenatu a re.p.a bonis omnibus repetitio eſt.
Qui exercitibus qui armis .repetitio eſt.
At tota italia cõuenerat denominatõ ẽ & ſumit̃ cõtinẽs ꝓ cõtẽto:
Sed erat non iure non legibus. repetitio eſt. item articulus.
Armis fuit armis inquã fuit conduplicatio.
Vbi enim mihi pręſto fuiſſet:aut cauſa fortis ꝛc. ex^o eſt ut aliq̃ quę ſequuntur.
Graues aduerſarios paratos interitus. articulus.
Nam qui pro re.p.uitam debeant. ſententia eſt.
Vt iam mihi ſeruirem conſuletur meis diſſolutum:
Non dico autorem ducem defenſorem ꝛc.occupatõ. itẽ articulꝰ
Hoc didici hoc uidi diſſolutum eſt.
Rei.p.ſtatus indignatio temporum ratio concordię Articulus.
Beniuolentiam in me memoriam.articulus
Audi audi atqꝫ attende conduplicatio.
Cum tibi uigilanti articulus eſt.
Hos hos quomodo enim ꝛc.conduplicatio eſt.
Quid me aſpectus repetitio eſt.
De cerũ deſiderio luctu querelis ꝛc.articulus hic eſt.
Non opibus contendo.Repetitio eſt item articulus eſt.

¶ Explicit Plantiana oratio.

¶ Argumentum orationis pro Silla.

PVblꝰ Silla:& antonius Romani ciues potentes ambo conſulatum per ambitionem obtinuerunt cõtra L.torquatum patrem huius torquati:qui hic accuſator eſt ille.Et ob id tunc de ambitu ambo damnati grauiterqꝫ mulctati fuerunt iuxta conſuetudinem & leges Romanas:quę hodie locum non habent nec habuerũt:exquo dignitates ad arbitria principum Romanorum deuenerũt ſed mulctã illam acerbam ſuperbe & animo iniq̃ atqꝫ infeſto tulit Antonꝰ

P. Sylla
Antonius
L. Torq̃tus
Coſſ.

Coſſ. Lepidus Volcatius
Q. Hortenſi(us)
Antonius

Silla uero cũ maximo pudore:& magna modeſtia:& ex illo tor quati pater:& filius inimici Sillę fuerunt. Vnde torquat⁹ hic iu nior accuſauit eum:ꝗ fuiſſet in quadam coniuratiõe quę antea fuerat ſcã patre ſuo conſulę deſignato. Lepido:& uolcatio cõ ſulibus. Et in iſta oratiõe. Q. hortẽſius orauit pro Silla non Ci cero. nam in illis temporib⁹ hortẽſius in re. p. uerſabatur:& ſcie bat iudicia illius cõiurationis:quorũ iudiciorum Cicero qa tũc non ita erat in. r. p. erat ignarus. Et accuſauit etiam torquatus Sil lam:ꝗ ſimul cũ antonio erat de coniuratis in coniuratione catili ne:qui Antonius de eo crimine fuerat damnatus. Et huius crimi nis torquatus in Sillam uiſus eſt ſuſpitiões adducere. Itaq; ipm Ciceronem grauitet eſt inuectus:quoniam in crimine illius con iurationis Sillam defendebat. Cicero uero ſe honeſte id facere ar guit:& tanquã ille qui uere ſciat ueritatẽ de coniuratis in illa cõ iuratione quã ipſe conſul aperuit & indicauit. Sillam hac inſi gni oratione defendit

¶ Genus cauſę in quo hęc habetur oratio.

HAec oratio eſt in iudicabili genere cõſtituta. habet. n. hęc cauſa accuſationẽ cum defenſione. Nam Silla accuſatus a torquato a Cicerone defenditur hac egregia oratione de genẽ demonſtratiuo qđ incidit dicendum: ut alias dictum eſt:ꝗ non habet commutare principale genus cauſę.

¶ Conſtitutio cauſę in qua habetur hęc oratio

QVoniam ex hac oratione faciliter cõphendi põt torqua ti intentio: Sillęq; depulſio ĩ iſta cauſa. ideoq; faciliꝰ cõſti tutio nota erit. Intẽtio ſiquidẽ iſta torquati fuiſſe uidetur cõtra Sillam ut eã breuiter attingamus Cõtra re;. p. cõiuraſti. Sille uẽo depulſio. Non coniuraui. unde ꝗ negaꝰ factũ:eſt cõſtitutio cõ iecturalis in qua quidem conſtitutione oratio iſta defendit Sillã quãtũ attinet ad catilinę coniurationẽ. qua aũt in cauſę cõſtituti one uerſata fuerit hortenſii defenſio:licet hic plane nõ pateat tñ eſt ueriſimiliter cogitandũ ꝗ fuerit in eadem cõſtitutione cõie cturali. Non uideꝰ. n. qua alia ratione poſſit crimẽ cõiuratiõis q̃ mera facti negatione defendi. nã ut apud Ciceronẽ ĩ oratore inqt Antonius noſtrę fere cauſę:quę ſiquidẽ ſũt criminũ plereq; infi tiatione defenduntꝰ. nam de pecuniis repetundis: q̃ maxime ſũt

negãda fere ſunt omnia. Et in ambitu raro illud datur ut poſſit liberalitatẽ ab ãbitu atq; largitionẽ ſeiũgere. De ſicariis:de uene ficis:de peculatu. inficiari neceſſe eſt. hęc illa q̃ cũ ita ſint q̃to ma gis hoc erit faciendũ in accuſatione cõiuratiõis cõtra rem. p. quo nullũ graui⁹:nullũ pículoſius crimine eſt:ſed ſolũ hic agitur de conſtitutione cauſę in qua habita ẽ hęc pñs Ciceronis oratio: q̃ conſtitutio ut dixi coniecturalis ẽ.

¶ De rhetoricę partibus conſiderandis.

DE inuentiõe memoria:& pnũtiatione dicendũ ut in põpeia nam ſuperius:ſed conſideranda diſpoſitio oratõis. Diſpõ quidẽ ẽ in partibus orationis nõ ab inſtitutione artis pfecta:ſed ad caſũ tpis oratoris iudicio accõmodata. pmo ſiquidem ponit exordiũ. deĩde diuiſionẽ. deĩde cofutationẽ:p quã nũc in ſe. nũc in Syllã obiecta confutat. deinde cõcludit orationẽ in depcatõe nõ enĩ hic plurib⁹ orationis ptibus uſus ẽ Cicero exigente id cãe ratione ut inferius oſtendetur.

¶ De partibus orationis exordium.

MAxime. uellẽ iudices ꝛc. hic oratõ incipit:& orationis exor diũ:qđ ex genere cãe:ut ſit artificioſe tractatũ diſcutiẽdũ ẽ. Genus autẽ cauſę dubiũ eſſe dicamus: ut ẽ fere in omni defen ſoria oratiõis Ciceronis quã p manibus habem⁹. Et ratio:q̃m in qualibet tali iudiciali cã ad quã ratio defenſionis admittiꝰ:accu ſatio & defẽſio criminis cõtineꝰ. & p quãto crimẽ accuſatur ap paret q̃dã turpitudo ĩ cã. p quãto uero refelliꝰ:q̃dã in lucẽ uide tur honeſtas:pſertim anteq̃ ab utraq; pte ſit oratũ auditorib⁹ad huc inẽ utrũq; pẽdẽtibus. q̃uis eni; in ſe & ſecũdũ ueritatẽ cã eſt honeſta uel turpis ſicut omnis ẽ cã:tñ p dubia uideaꝰ habẽda añ ſñiam niſi ueritas plane pateret:& tũc fere in q̃nẽ res trahi põt. S; ad cã; quę habenda p dubia ẽ:debitũ orator ex arte accõmo dare dẽt exordiũ. uerbi gratia in oratione pñti. Cu;. P. Sylla eſſet omniũ forte q̃ ſibi obĩcereꝰ ignat⁹ & innocẽs: ſua cã eẽt hone ſta. Si uero fuiſſet cõiuratiõis cõſcius turpis eſſet. ſed cũ dubiu; h̃ maneret apud iudices habuit cicero exordiri ut ĩ genere cãę du bio p exordiũ. ſ. beniuolẽtię captatiuũ :ut elegãter hic facit. Et oĩbus illis modis qb⁹beniuolẽtia a pſõa noſtra captaꝰ. difficulẽ hic poſſet cicero a Syllę pſona captare: q̃m erat iudicio ſupiore dãnatus afflictus & miſ:quib⁹potuit mõis captauit ex inimica

Syllę ipſius pſona pferendo ipſius incõmoda: & calamitatem cum mẽtionẽ facit de caſu ipſius infeſto: & de ſua euerſione: & fortunę ſuę reliquis miſeriis: & afflictis: quę mala ne uideãtur ſibi merito cõtigiſſe: & ſic non ſolũ non captari ppter iſtam beniuolentiã auditorũ: ſed etiam odium irritari: caute iterſerit malorum ſuorũ cauſam cõis ſcꝫ ambitionis. In inuidiã & odiũ Antonij ſingulare: ut appareat in cõmuni peccato & odio alteri⁹ eſſe euerſum. fuit enĩ ſimul cũ Sylla de ambitu dãnatus Antoni⁹ qui odio habebatur ab omnibus. Captat tamen & in pncipio altero modo a Syllę pſona cum modeſtię ſuę intẽtionẽ facit: dicẽs ſe uelle maxime ut Sylla fructũ aliquem ſuę modeſtię pcipere potuiſſet. Deinde captat a perſona aduerſariorũ eos adducendo in odium cũ ſignificat: atqꝫ innuit crudelitatẽ eoꝝ aſſerens eos nõ poſſe ſupplitio Syllę ſaciari qua nulla põt eſſe maior crudelitas. Deĩde a pſõa ſua Cicero beniuolẽtiã captat cũ de leuitate atqꝫ miſericordia ſua oĩbus quondã nota ſed acerbitate tẽpoꝝ intmiſſa facit mẽtionẽ. Et dicit ĩ malis Syllę cũ modeſtia capiat. facile tñ pati tempus ſibi oblatũ in quo boni leuitatẽ ſuã cognoſcãt ꝛc. Et ſic oſtẽdit egregie qualis in. r. p. fuerit cũ ſibi miſericordiã animi atqꝫ uehemẽtiã p ſtatu. r. p. fuiſſe ſignificat. Et ſic breuit̃ de hoc exordio dictum eſt.

¶ Diuiſio

ET qm̃. L. Torquatus ꝛc. Hic eſt diuiſio una orationis pars ſecũdã illã ſui ſpẽm q̃ expoſitio nũcupat̃. hic enĩ qb⁹ de reb⁹ ẽ dictur⁹ exponit breuiter & abſolute: dicẽs ſe cõiũcturũ defenſionẽ ſui officij cũ ppulſiõe periculi cãmqꝫ demõſtrat q̃re ſit ita factur⁹. non me fallit quibuſdã poſſe uideri pticulã eẽ de exordij ratione p quã Cicero dociles faciat auditores ſũmã cauſę ſic breuiter exponẽdo. Tñ mihi cõuenienti⁹ uiſũ ẽ aſſiguare pro una alia pte orõis ut ẽ oratõ plib⁹ ſuis ptib⁹ munita eẽ uideat̃. Et ꝙ non eſt eiuſmodi generis hoc exordiũ p qđ potiſſime docilitas uel attentio q̃ri ex arte debeat: ſicutin humili genere fit q̃q̃ uideant̃ etiã in dubio genere eſſe pficuę. Sed tm̃ uolo ꝙ ubi cãę dubium genus ſit beniuolẽtia ſufficient̃ ex arte captata ſiqua ſic ps ut hic quę p ſpecie diuiſionis poſſit intelligi: & poſſit etiam exordio cõuenire melius: & p pri⁹ aſſignat̃ diuiſioni q̃ exordio. p hoc enĩ orationis pars una cõficitur: & exordiũ recedit a uitio

plixitatis: & ſicut hic dicit̃ ita dici poſſet in alijs quibuſdã orationibus q̃ oĩa ſpeculabit̃ lector nos ad alia tranſeam⁹.

¶ Confutatio.

AT primũ abs te ꝛc. Hic eſt cõfutatio ps una oratõis. Poſtq̃ Cicero debitũ pmiſit exordiũ: & elegant̃ expoſuit: ſe illico trãſfert ad hanc cõfutationẽ maximã omniũ obiectorũ: nequaq̃ narratione & cõfirmatiõe ſepatim duabus ptibus orõis ĩductis: cui⁹ diſpoſitiõis & modi aliqualis rõ reddenda eſt. Et de narratione primo. Cicero enĩ cũ hic Syllã defẽderet: nõ habuit tractare ſeorſum illã narrationẽ ſup qua iudiciũ fũdabat̃. Nam cũ iaꝫ ſcirẽt iudices ſbſtãtiã cãę ex accuſatiõe torq̃ti: nõ habuit Cicero niſi p accuſatorẽ narrata purgare. Preterea cũ narratio illa ĩ qua cã ipa: & oratio totius cõtrouerſię cõtinet̃: hic caderet aliquãtulũ offenſoria eo ꝙ narranda fuiſſent illa p quę in ſuſpitionẽ cõiurationis Sylla trahebat̃: ſup quib⁹ rõ cõtrouẽſię fũdabat̃. Habuit ex arte Cicero ſic illa narrare: & exponere ut pręſto medicamẽtũ uulneris eſſet: & odiũ ſtatiꝫ defenſio mitigaret. Et ſic habuit mẽbratim diſpgere ptes narratiõis: & ad unãquãqꝫ accõmodare rationẽ: ut in arte ueteri fieri docet. & ſic ita fecit elegãter. Nã de pticula in pticulã repetita accuſatione torquati rẽ oſtẽdit: & purgat accuſationẽ ut clare apparet in littera orõis. Talis autẽ mod⁹ cõfutatõis eſt pprius pſertim in ſtatu cãę cõiecturali. Ipſa enĩ cõfutatio ẽ diſſolutio locoꝝ aduerſarij. Ergo ſe rite nõ habita alia narratione tñſtulit ad cõfutationẽ. Et quia non pmiſerit aliã cõfirmationẽ facile eſt uidere. Nã defendenti ſatis eſt diluere obiecta locoſqꝫ diſſoluere qbus ĩpetit̃ pſertim cũ agat̃ cã ſuſpitiõis ut hic ſufficit defendenti ſuſpitiones extinguere. Et ps defẽſoris tota eſt poſita in refutatione ut ait Quintilian⁹. pterea qui aliena cõfutat ſua confirmare uidetur. Et ſic ſępe iſtę duę ptes oratiõis cõfirmatio & cõfutatio pmiſcẽt̃: & in arte etiã a Cicerone ualde pmixte tractãtur: qm̃ ualde cognate: & finitime ptes ſũt. Quod etiã patet ex dictis Antonij oratoris datis a Cicerone in libro de oratore. dicit enim: ꝙ neqꝫ rephẽdi q̃ cõtradicũt̃ poſſũt: niſi tua cõfirmes: neqꝫ hęc cõfirmari niſi illa rephẽdas. Idcirco hęc & nã & utilitate: & tractatiõe cõiuncta ſũt. Sed his omiſſis uideam⁹ hanc cõfutationẽ in qua primum a torquato in ſe ipſũ obiecta

confutat :quę pars cum ſit aliquãtulũ egreſſiua a cauſa nõ eſt ſe
cũdũ ꝓpriã conſtitutionẽ tractata.ideo non opus eſt in hac ar/
te diſquiſitione locorũ ſecũdũ artem:facit tamẽ etiã hęc pars ad
cauſã & conſtitutionẽ ꝑ hunc modũ:ꝙ demõſtrata legitima ra
tione huius defenſionis habitę a Cicerone:& ab hortẽſio. Sylla
quodãmõ ꝑ locũ a teſtibus defendit̃:cum nec hortẽſius ꝓ p̃ma
cõiuratione:nec Cicero ꝓ ſecũda.tales uiri defẽderẽt ſciẽtes ãbo
qui in illa coniuratione nocentes fuerunt niſi uterq; cognoſceret
Syllam innocẽtẽ fuiſſe.

SEd iam redeo ad cauſa; ꝛc.Cicero prius reddita ratione:cur
tam multa de ſe dixit:adductas a torquato in Syllã ſuſpi
tiones extenuat.Et quoniam torquatus per locũ ab argumento
ex interrogatione Allobrogum:& reſponſione Caſſii ſuſpitiõe;
conflarat in Syllam. Cicero illam confutando diſſoluit per eun
dem locum. Argumentat enim ualidis orationibꝰ:aut dicta Caſ
ſij purgare Syllã:aut ſaltem non debere nec poſſe conflare ſuſpi
tionem:ut patet clare in littera orationis.

EXcluſus hac criminatione ꝛc. Cum torquatus obieciſſet
Ciceroni eu; indicia de coniuratis falſa protuliſſe:per hęc
intẽdens oſtendere crimen Syllę uicio ciceronis occultatum.Ci
cero acriter & facunde confutat.& hęc etiã pars confutationis ꝑ
magna ſui parte a ꝓprio cauſę ſtatu egreditur:ꝙ in ea non expe/
dit locus conſtitutionis exquirere.Illa tñ pars ualde facit ad cã;
qua Cicero ueritatem iudiciorũ probat.nam ſi uera fueruut iudi
cia:neq; in his noĩatus eſt Sylla : ipſe innocens demonſtratur.

AT accuſat Cornelii filius etcętera . Confutat hic Cicero
ſuſpitiones iniectas in Syllam ĩ conſtitutione coniectu/
rali quę huius conſtitutio cãę ẽ:& primo repudiato iudicio cor/
nelij tacite conficto:& ex accuſatione filij arguit:& oſtendit Syl
lam non fuiſſe de coniuratis Catilinę per locum ab argumento:
prout hic ſumitur argumentum pro una ex illis ſex partibus in
qua eſt coniecturalis conſtitutionis ratio diſtributa:& arguit ex
his q̃ conſiderãtur in ꝑterito tempore:cũ oſtẽdit Syllã nõ fuiſſe
cũ Catilina:nec cũ antonio eo tẽpore quo comitiis conſularibꝰ
ĩpetũ facere cõſpirarãt:& cũ his ueriſimilit̃ eſſe debuerat ſi in ea
dẽ cã fuiſſet ꝛc. Deinde hic idẽ arguit ꝑ eũdẽ locũ: cũ oſtẽdit no

ćte illa periculoſiſſima in toto tempore coniurationis et ipiꝰ cõ
iurationis extuante feruore Syllam non fuiſſe cũ coniuratis: nec
in urbe nec in exercitu Catilinę nec in aliquo loco ſuſpecto: ſed
tunc fuiſſe neapolitana in ciuitate:& in ea italię parte quę maxi
me ea ſuſpitione caruit.Deinde confutat ſuſpitionem adductã
ex emptione gladiatorum ꝛc.oſtendẽs ueram cauſam qua empti
ſunt:& ſic per locum contra argumenta illa & ſigna:quibꝰ hęc
ſuſpitioſa dicebat̃:ſuſpitionem hanc diluit . Deinde ſuſpitio/
nem adductam ab aduerſariis per locum ab argumento profe/
ctionis Quintij amici Syllę in hiſpaniam ulteriorem confutat :
& diluit per locum contra illud argumentum:& ſignum oſten/
dens profectione; illam fuiſſe tempore non ſuſpecto:Cuiꝰ etia;
legitimam cauſam reddit magnam.ſ. rationem cu; Mauritanię
rege contractam . Deinde arguit non eſſe illum Quintium cri
minoſum per locum a probabili a cauſa:cum oſtendit ſibi non
expediſſe peccare ea cauſa quę cęteros ĩpulit in facinus cupidita
te u; retinendę poſſeſſionis.Nam in illo cupiditas iſta non fuit
qui es alienum diſſoluit prediis diminutis . Deinde ſuſpitione;
adductam ex Quintii profectione in hiſpaniã confutat per locũ
a ſigno : oſtendens non ueriſimiliter debuiſſe eſſe queſitam hãc
perficiẽdi facultatem per talem perfectionem :ĩmo ſi Sylla erat
coniuratus:ipſum ueriſimilius debuiſſe tenere quicũq; penes ſe
q̈ infructuoſe eum in terras ultimas tranſmandare. Deinde etiã
Quintium purgat a ſuſpitione huius ſceleris per locum a proba
bili a cã:cum primo eius integritatem & honeſtatem oſtendit:ſi
mulq; ex honeſtate familię:& patris fide corroborat locum iſtũ
Et deinde ſignificat cupiditatem illam retinendorum prediorũ
quę unum hominum genꝰ faciebat horribile & pertimeſcendũ
in Quintio non fuiſſe : qui ſe ex ſuſpitione tanti ſceleris : & ex
hominum etiam ſermone non armis: ſed patrimonio uendica/
uit.Deinde ſuſpitiõe adducta de diſidio Põpeianoꝝ ꝛc.cõfutat
ꝑ locũ ab argumẽto:demõſtrãs nihil hoꝝ feciſſe:aut apparuiſſe
q̃ ſibi obiiciãt̃:cũ pari ſtudio ſibi adſint pompeiani:atq; Colo/
nij de quibꝰ nũquam fuit illa ſuſpitio ꝛc. Deinde quia aduerſarij
L.Cecilium fratrem Syllę criminabantur: dicẽtes ꝓpt̃ ſuę legis
rogationẽ gladiatoꝝ ui; eẽ cõpata;. Hęc cõfutat cicero ꝑ locu;

ab argumēto demōſtrans non ſic facta eē q̄ diceret ꝛc. Deinde eā
ſuſpitōnē quā torquat⁹ ex epiſtola Ciceronis adduxerat cōfutat
per locum a collatione: cū oſtendit alios qđ dicat a Sylla factū
facere potuiſſe ſi Gn. Piſonem Catilinam Vgonteium: & An-
toniū: & cum oſtendit ex ipſius torquati dictis ad maleficium:
alteri q̄ Syllę fuiſſe profuturū: quia ualet Catilinę propter cuius
conſulatum dixerat coniurationē alias eſſe factā ꝛc.

NEq; iſtoꝝ facinorū tātorū ꝛc. Poſt q̄ ſuperi⁹ cicero cōfuta-
uit ſuſpitiōes ex locis uariis ut ante oſtēſū eſt. hic multū
late cōfutat eaſdem per locum a probabili a uita ſyllę: quē quidē
locū quando ipſe eſt in hac conſtitutione permaxim⁹: & multū
accommodatus ab arte late: & ſerioſe pertractat: primū oſtendē
do q̄tū ſit huic loco fidendū: ex exēplis Catilinę et coniuratorū.
deinde ſignificando integritatē honeſtatemq; uitę Syllę ī utraq;
fortuna quę omnia ad hęc ſpectant: ut ex anteactis morib⁹ Syllę
nemo debeat ſuſpicari eum unq̄ cōiurationis facinus cōcepiſſe.

QVęſtiones nobis ſeruorū ꝛc. Q m̄ aduerſarij uidebantur af-
fectare quęſtiones & tormenta ſeruorū: ideo hic Cicero
caute dicit contra qōnes. ſi enim res quęſtioni ſubiecta fuiſſet:
& ex h̄ eſſet aliqua contra Syllā extorta confeſſio alit̄ ipſe con
futaſſet ſecundum regulas ſuas in arte: ſecūdū quas ibi docet di
cere contra qōnes confeſſione iam facta: ſed hic tātū inferret ti-
mor qōis cautiſſime dixit: ut nullo uereri uideret̄: & ſi confeſſio
extorqueretur. poſtea cum iam ſufficienter oſtēdiſſet ueritatem
nō rite qōnibus īueniri. deinde oſtēdit hāc ueritatē meli⁹ p locū
a ꝓbabili a uita haberi: cum dicat nihil oratiōis: uel obſcuritatis
eſſe poſſe in cauſa ſi audiatur illa uox q̄ dēt eſſe ḡuiſſima uox
ſcilicet & conditio uitę preteritę.

NVllum in cauſa teſtem timemus ꝛc. Poſt q̄ futurę quęſtio
nis quam aduerſarii minabantur uim exauxit per locum
contra quęſtiones & monſtrauit plus loco per probabile a uita q̄
quęſtionib⁹ fidei dandum: ita ſimiliter hic eſt uſus loco contra
teſtes ut nec uereri teſtīonia uideret̄: & ſi aliq̄ adducerēt̄ poſtea
iā añ ſufficiēt̄ oſtēdiſſet p locū cōt̄ teſtes nō eē credēdū: ſ; in his
magnis diſq̄ſitiōib⁹ argumēto p locū a ꝓbabili a uita utēdū: cui
loco ut m̄ltū fidei dāi dēat elegāt̄ oñdit & dicit ualde prudēter
& modice ꝓpter arrogantię euitationē auctoritatē defēdētiū de
bere ualere quaſi per locum a teſtibus argumētans.

ACcuſati ſunt uno noīe ꝛc: hic cōfutat aliqua obiecta in cō-
ſulares: & in ſeipſū: & hęc pars cōfutatiōis egreſſiua ē a ſta
tu cāę iudiciali. iō eā ſine locoꝝ & argumētoꝝ diſq̄ſitōe ptñſeo

¶ Deprecatio

NIbil uideo in hoc ꝓ ſylla ꝛc. Poſt q̄ Cicero cōfutauit in cō
ſtitutiōe coniecturali: ut ſępe in iuridicialibus cauſis ſolet
ſe uertit ad dep̄cationē qua tñ nō ita utitur: ut Syllā peccaſſe: &
cōſulto feciſſe fateat̄: & tñ poſtulet ſibi ignoſci. ſ; hic ita ſp ac
utitur: ut ſine confeſſiōe criminis dep̄cet̄. ideo extricta deſcripti
one uocabuli p eū in artē data: nō eſſet ꝓprie dep̄catio noīanda:
ſed ipa in oratiōibus aliq̄ñ uſus eſt Cicero aliter q̄ in arte deſcri-
pſerit: & hic & ī aliis locis. Quādo. n. ī arte dep̄catōnē deſcripſit
cōſiderauit dr̄a; ꝓpter quā dep̄catio a purgatiōe diſtincta ē: cū
eēnt illę duę cōceſſionis ptes tāq̄ ſpēs ſub genere ꝓpetate diffe-
rentes ſua. Nā cum ſpēs utraq; fateat̄: illa crimē in īprudētiā ne
ceſſitatē fortunāq; reflectit: q̄ꝝ reꝝ nihil hic facit: & tñ poſtulat
ſibi agnoſci At l; nō ſit ſtricte ſic hic dep̄catio: ē tamē ꝓ quāto
ut uides humilit̄ dep̄catur ex locis dep̄catiōis ipſius ī arte deſcri
pte: dep̄catio noīanda. Illa enim ſtricta dep̄catō in iudiciū uenire
nō pōt ſ; accepta largius ē ut ſupra dixi in plantiana: etiā in cauſ
iudicialib⁹ naturalis. Itaq; ſic illā hic inducit egregie locis m̄ltis
ac ualidis: qbus in arte docuit mīam cōmouere. oſtēdēs qd ſibi
& familię ſuę parētib⁹: & amicis futuꝝ ſit niſi obtinuerit cū dicit
ideo ſe ſupplicare: ne eťna & turpis īfamia ſuo generi iniuriat̄ ꝛc
Et aperit ī quāta ſit calamitati cōſtitut⁹. ad quē locū. q; ual; mul
tū ad mīam cōmouēdā ſępe pie reddit: & facile ē ex oratiōe pci
pere. & utit̄ illa rerū cōmutatiōe: cū docet ī q̄tas lachrymas a q̄ta
dignitate puenēit: qđ argumētū p cōe; locū tractari doc; ī arte ꝛc

¶ Concluſio.

SEd iam impedior egomet ꝛc. Cum terminaret Cicero ora
tionē hanc in deprecatione optime concluſit. concluſione
q̄ ex cōmiſeratiōe cōſtaret: in q̄ ut dēt ex arte ſe iudicū ſubiicit
ptāti: eoſq; cōſiliās hūilit̄ dep̄cat̄ ut hic clemētiā ſuā oſtēdant.
Poſſ; etiā dici totā illā ptē quā īmediate ſupi⁹ ꝓ dep̄catiōe ſig-
ui cū hac ſil̄ eē orōis epilogū & ꝓpe concluſiōe; ex cōmiſeratōie

ad miſericordiam commouendam.

De elocutione.

VLtimum ē ut de reliqua pte rhetoricę uꝫ oratiōis elocutiōe uideamus. de qua plane ꝑ omnia ſit dicendū ut in pōpeiana eſt dictū:& de huius eſt exornationibus perſcrutandum.

Colores.

Inflāmandę ciuitatis huius extinguendi impii.articulus eſt.
Honore hęc autoritate uirtute ꝛc. Articulus.
Qui adſunt qui laborant ꝛc.repetitio eſt.item diſſolutum.
Quis noſtrū ſeruū ſyllam ꝛc.repetitio ē.itē rōcinatio ut pꝫ clare.
Ratio rei.p.religio priuati officij ꝛc.articulus eſt.
Quod mundū poſitus in re.p.ꝛc repetitio eſt.
Qui interfuit q cognouit repetitio eſt.item diſſolutum.
Quę facta contra nos delata ad uos ꝛc.hic eſt articulus.
Qui uobis in conſilio fuerunt ꝛc.repetitio eſt.
Hunc defendunt huic adſunt.diſſolutum eſt.
Multa cum eſſem conſul de ſūmis rei.p.periculis audiui ꝛc.repetitio eſt.item diſſolutum.
Conſilio inueſtigaſſet uirtute aperuiſſet diſſolutum eſt.
Ille ābitꝰ iudiꝯ ꝛc.cōtētio ſnīaꝝ ē uſqꝫ ad locum illum.ac uero in cōiuratione ꝛc.
Infeſtus bonis hominibus hoſtis patrię ꝛc.articulns eſt.
Sceleris libidinis audacie ꝛc.articulus eſt.
Quod flagitium lentulus ꝛc.repetitio eſt.
Illū alobroges ꝛc.repetitio eſt.item cōtētio ſnīaꝝ uſqꝫ ad locum illum propter hanc igitur cauſam tantam.
Nemo inſimulauit nemo noīauit ꝛc.repetitio ē.itē diſſolutum.
Cornua:tubas:falces ꝛc.articulus ē.Ille relictꝰ ꝛc.ſimiliter cadens eſt.item articulus.
Veniebat enim ad me & ſępe ueniebat Antoniꝰ ꝛc.cōduplicatō ē
Cum diſcipulum in puericia ꝛc.articulus eſt.
Cum mihi patrię noſtrorū periculorum ꝛc.repetitio eſt.
Suſcepi cauſam in dignitate ſuſcepi ꝛc.conduplicatio eſt.
Si falſum dixerim te in eos dixiſſe ꝛc.diuiſio eſt.
Si iam hoc tibi concedam ꝛc.repetitio eſt.
Vter tandem rex eſt ꝛc.interrogatio ē ḡuis & cōcīna enumerati ante his quę cauſę obſunt aduerſarij.

Pro sylla

Nemo enim iſtud ꝛc.repetitio eſt.
Etiam atque etiam puto ꝛc.conduplicatio eſt.
Sibi haberent honores ꝛc.repetitio eſt.
Si ille labor meus priſtinus ꝛc.repetitio eſt.
Deſeruiunt amicis preſto ſunt omnibus ꝛc.diſſolutum eſt.
Fortiſſimi conſulis conſtantiſſimi ſenatoris ꝛc.articulus eſt.
An uero clariſſimum uirum ꝛc.contentio ſententiarum eſt.
Sine tumultu ſine delectu ſine armis ꝛc.repetitio eſt.
Ego uitam omnium ciuium ſtatum orbis terrę ꝛc.articulus eſt.
Auditor adiutor particeps extitit ꝛc.articulus eſt.
Maximi animi ſummi conſilij ꝛc.articulus eſt.
Sudio conſilio auctoritate ꝛc articulus eſt.
Si nobilitas hominis ꝛc.repetitio eſt.
In me irruit:me accuſat ait ꝛc.diſſolutum eſt.
Odii immortales uobis tribuam ꝛc.exclamatio eſt.
Vos profecto animum meum ꝛc.repetitio eſt.
Patrimonio naufragium ꝛc.tranſlatio eſt.Item articulus.
Dicta interrogata reſponſa ꝛc.articulus eſt.
Memoria ſcientia conſuetudine ꝛc.articulus eſt.
Non occultaui:non continui domi ꝛc.diſſolutum eſt.
Diuiſi toti italię diuiſi in omnis prouincias ꝛc. diſſolutum eſt.
Lecto deſcripto diuulgato ꝛc.articulus eſt.
Quieueris tacueris ꝛc.diſſoltum eſt.
Fero te torquate iam dudum fero ꝛc.conduplicatio eſt.
Permitto aliquid iracundię tuę ꝛc.diſſolutum eſt.
Noli hac noua leuitate abuti ꝛc.repetitio eſt.
De me eſſe omiſſum ſiquid eſt tibi remiſſum ꝛc.ānominatio ē.
Iratus animus tuus etas amicitia noſtra ꝛc.articulus eſt.
Neqꝫ uero qd mihi iraſcare intelligere poſſū ꝛc. contētio ſnīaꝝ ē
Inimicum inquis accuſo meum ꝛc.contentio ſimilis pręcedenti immediate. Itē ſbiectio ē uſqꝫ ad locū illū.ac ſi cōſiderare cepis
Cōſulatū nobis eripiebāt honori ueſtro pugnabāt ꝛc.hic ē color inꝑtatō.cōmutat.n.qđ dcm̄ ē alio vº qđ idē ualꝫ.itē diſſolutū ē
Cur ab eo diſſidebat ꝛc.repetitio eſt.
Cum omnia ordinarentur inſtituerētur pararenť ꝛc.diſſolutū ē.
Vbi fuit ſilla corneli ꝛc.inrogatio ē illa uere ḡuis & cōcīna aña

enumerat.quȩ cauſȩ aduerſariorum obſunt.
Agro camerti:piceno:gallico ꝛc.articulus eſt.
Hominem amantiſſimum ſui familiariſſimi ꝛc.articulus eſt.
Officiis uſi conſuetudine ꝛc.articulus eſt.
Qui adſunt laborant.diſſolutum eſt.
Promulgarit impulſus amore fraterno deſtiterit ꝛc.abſolutũ ẽ.
Nec ego tantum fraterno amori ꝛc.hic eſt ſententia.
Improbis largitionibus reſtitit ꝛc.diſſolutum eſt.
Eius uoces eius minȩ ꝛc.Repetitio eſt.
Concurſatio ſtipatio greges hominum ꝛc.articulus eſt.
Quid quiſq; nouerit ꝛc.cogitarit amiſerit ꝛc.diſſolutum eſt.
Quis enim contra patriam ꝛc.Repetitio eſt.
Semper audax petulans ꝛc.articulus eſt.
Dignitatem:liberalitatem:moderationem ꝛc.articulus eſt.
Quȩ domus:quȩ celebratio quotidiana ꝛc.repetitio eſt.
Non inquã cadit in hos mores.repetitio eſt.
Si in extremo diſcrimine.repetitio eſt.
Gubernat dolor moderatur natura ꝛc.diſſolutum eſt.
Nunquam occultetur libido ꝛc. repetitio eſt.
Nihil quenquam ſcire ꝛc.repetitio eſt.
Munite communem artem bonorum ꝛc.diſſolutum eſt.
Defendebãt amicum aderant ſupplicia ꝛc.diſſolutum eſt.
Nunquam melioresfortiores ꝛc.articulus eſt.
Quis non de communi ſalute ꝛc.repetitio eſt.
Plus uirtutis plus amoris ꝛc.repetitio eſt.item articulus:
Omni ſtudio uirtute autoritate ꝛc:hic eſt articulus.
Adeo ne uobis alienus ꝛc.repetitio eſt.
Vt cum conſul bellum geſſerim ꝛc.contrarium eſt uſque ad lo
cum illum ſi medius fidius ꝛc.
Non in ea.r.pub.uerſor non ꝛc.repetitio ẽ.
Qui inueſtigauit coniurationem qui ꝛc.repetitio eſt.
Non dico id quod graue eſt ꝛc.occupatio eſt.
Cum quȩrerem omnia multa audirem ꝛc.diſſolutum eſt.
Qui huic urbi atq; huic imperio ꝛc.repetitio eſt.
Nihil ad hoc conſul ꝛc.diſſolutum eſt.
Rei.p.precipitãti ſubueni patriam cũ ꝛc.diſſolutũ ẽ. itẽ inſ ptatõ

Pro Archia

Omnia generis nominis honoris.ꝛc. Articulus eſt.
O miſerum & infoelicem illum diem.ꝛc. Exclamatio eſt.
Spoliato honore fama fortunis.ꝛc. Articulus eſt.
Vrget eadem fortuna.ꝛc.diſſolutum eſt.

Explicit pro Sylla.

¶ Argumẽtum orationis pro Aulo Licinio archiapoeta.

AVlus Licinius archiaſpoeta Anthiochiȩ natus Ro
mȩ uixit in amicitia & gratia multorum clariſſimo
rum uirorũ ciuiũ romanorũ ſpecialiter luculorum:
& a nõnullis grȩcis populis honorat⁹:& eoꝝ ciuita
tibus donatus fuit Ciceroni etiã apprime familiaris & carus. hic
poeta cũ decederet e Sicilia cũ.L.Lucullo Heracliã uenit & aſcri
bi etiã in eadem uoluit ciuitate. quodq; cũ ſua uirtute tũ luculli
auctoritate ab heraclienſibus ĩpetrauit.itaq; aſcriptus eſt ciuis le
ge Syllani & carbonis.ꝛc. Deĩde ſibi de ciuitate lis mota fuit. Ci
cero uero eũ hac pulcherrima & placida oratione defendit & lau
dat:& exhinc multa agit honorifice de poetis. ſed cur hic fuerit
mota cã Licinio:ſiue odio:ſiue ĩuidia:ſiue aliq̃ alia rõe nõ expli
cat hȩc orõ:nec alibi memĩ me legiſſe.accuſator ſiue petitor aut
actor uȓ fuiſſe qdã noĩe Gracch⁹ad eũ ſiqdẽ ſpãliter loco uno ĩ
hac orõne cicero uerba uertit. ſed qcũq; fuit nõ potuit ẽe nõ im
pius qui poetam earũ omnibus ocio: & muſis deditũ infeſtauit
& a curis altiſſimis pieridũq; dulcedine:& ſummo ac ſacro ſtu
dio ad dicendã cauſam uertit. Sed Cicero ſummus orator pro
poeta ſuo digne ac ornatiſſime cauſã egit: quã efficaciter ac no
tiȩ ſum dubius.at nihil puto uirtuti poeta qui hȝ ſolo noĩe oĩa
merito debuit cõſequi:& eloquẽtiȩ ciceronis nõ ĩpetratũ fuiſſe.

¶ Genus cauſȩ in quo hȩc habeȓ orõ.

HAec orõ eſt principaliter in iudiciali gñe conſtituta. habet
eĩ hȩc cã accuſationẽ ſiue petitionẽ:ſiue aliquã alteri⁹ noĩs
actionẽ.Et habet ad illam defenſionẽ unde iudiciale fit gen⁹.nã
Aulus Lucinius Archias poeta cũ ciuitatis iure per actionem ad
uerſarii expelleret hac inſigni orõne pro eo iure conſeruãdo a ci
cerone defendiȓ. multũ gen⁹ demõſtratiuũ hic ĩcidit cũ Licini⁹

cõmendeť & poeticũ nomen extolliť: in quo quidem licet pars
magna orationis uerſeť: non tamen eſt ipſum principale genus
cauſę: quonia; id totum refertur ad aliud: puta ad defenſionem
archię: ut. ſ. uideatur ĩdignum talem hominẽ tali inſtitutũ diſci-
plina a ciuitate repelli.

¶ Conſtitutio cauſę in qua hęc habeť oratio.

QVia tales uideri poſſunt in hac cauſa ĩtẽtio atq; depulſio
nõ es iure ciuis heraclie cĩtate donat⁹. iure ſũ ciuis ciuitate
donatus. Ideo ex hac intẽtione & depulſione conſtitutio uideť
exiſtere iuridicialis abſoluta: quoniam in hac conſtitutione quę
ritur iure ne aliquid factum ſit: itaq; cum cauſa hęc huiuſmodi
diſpoſitionẽ habere poſſit. uidelicet an Archias iure ſit ciuis he-
raclię conſtitutio eſſe apparet huiuſmodi. poſſet tamen uideri
alia rõe cõiecturalis: ut ſi talis eſſet ĩtẽtio taliſq; depulſio. Nõ es
ciuitate donatus. ſum ciuitate donatus itaq; quęſtio facti eſſet:
An eſſet archias ciuitate donatus. Et ad hoc faciunt multa argu-
menta in confirmatione orõnis habita: quę quidem ſunt de rõe
coniecturalis conſtitutõis: & econtra uidentur fuiſſe argumenta
aduerſarii de ratione iuridicialis abſolute: cum diceret eum non
eſſe ciuem: quia domicilium Romę non habuit: & quia nõ fuit
profeſſus apud prętorem. ita ꝙ utraq; poteſt cadẽ conſtitutio.
ſed de prĩcipaliori difficile ẽ iudicare: quia non plane patet accu
ſatoris intentio ut in confirmatione prout erunt loci: & argumẽ
ta tãgentur ſic ꝙ ſingula poterunt referri conſtitutionis proprię
rationem.

¶ De rhetoricę partibus hic conſiderandis.

DE inuẽtione memoria & pronũciatione dicendum eſt. ut
dictum eſt ſuperius in põpeiana. ſed conſideremus diſpo
ſitionem orõnis. Diſpoſitio quidẽ ẽ in partibus orõnis: nõ ab
inſtitutione artis profecta: ſed ad caſum tẽporis iudicio orato-
ris accõmodata. non enĩ hic utitur omnibus partibus orationis
quare & ſi in his partib⁹ quibus utitur ſit ordo ex artis inſtitutõe
ſeruatus non dicitur tamen ab artis inſtitutione profecta ut pa-
tet clare per Tullium in arte noua capitulo de diſpoſitiõne. hic
enĩ primo ponit exordiũ deinde narrationẽ. deinde permixtĩ cõ
firmationẽ & confutationẽ augendo cõmendationẽ litterarum

Pro Archia

& poetę. deinde ponit orationis epilogum.

¶ De partibus orationis exordium.

SI quid eſt in me ingenii iudices. ꝛc. Hic ĩcipit oratio & ora
tionis exordium qď ex genere cauſę quã ſit rite accomo-
datum huic cauſę diſcutiamus. Genus autem cauſę honeſtum ẽ.
Nam hic defendiť quod ab omnibus defendendum uideť. ius
ſcilicet ciuitatis honeſtiſſimo poeta datus. prętere nullius ẽ hic
criminis accuſatio quę ante latam ſentẽtiam poſſet aliqua in cau
ſa turpitudinem cõmiſcendo dubium genus efficere. ſed hic nec
accuſatio turpis eſt: & eſt honeſta defenſio. Poeta uero perſona
honeſtiſſima ẽ. unde dicamus cauſę genus eſſe honeſtum. Qua
propter illo exordio uſus eſt ex arte quo demonſtrauit honeſta
tem defenſionis ſuę & cauſę ipſius Licinii archię: cum primũ ſe
ſe obnoxium probauit ex debito ad illius defenſionem qui re-
petere fructũ ſtudiorum ſuoꝝ proprię ſuo iure põt: qui ſibi fue
rit princeps ad ſuſcipiendũ & requirẽdũ rõnem eorum ſtudioꝝ
ut teneať ac debeat ipſe Cicero opem & ſalutẽ lingua ſua ei affer
re: qui ſuo hortatu & pręceptis eam confirmauit ut ſalutẽ cęteris
ferre poſſet. & ne quis forte a Tullio dici mirareť propter diuer
ſitatem ſtudiorum orõnis & poetę dixit oẽs artes pertinẽtes ad
humanitatẽ cõi quodam uinculo & cognatione contineri. dein-
de pro ĩuſitato dicendi modo quo erat uſurus in forẽſi iudicio
ueniam impetrauit: per hoc etiã faciens auditores faciles dociles
& attẽtos. ꝛc. Deĩde honeſtatẽ cãę Licinii clariſſime arguit ultĩa
particula hui⁹ exordii dicens ſi ſibi concedi tribuiq; ſenſerit libe
riorem audaciam ſe effecturum: ut putent A. Licinium cum ſit
ciuis nõ ſegregandũ a numero ciuiũ. uerũ etiã ſi non fuiſſet aſci
ſcendum eſſe. ſic enĩ oportet de ciuitate cauſam illius pręſertim
uideri honeſta;: qui dignus oſtendať aſciſci in ciuitatem etiã ſi
nõ foret ciuis. hic auditores facit attentos & dociles. & etiã breui
ter quid ſit acturus oſtendit: qď facere ex arte debuit exiſtẽte ge
nere cauſę honeſto. Pręterea cũ eſſet in demõſtratĩo genere ma
gnam orõnis partẽ acturus in laude Licinii beniuolentiã hic ca
ptauit iuxta doctrinã de exordiis in genere demõſtratiuo data;.
Nam a pſona ſua Cicero beniuolentiã captat oſtendens officio
facere ſe qď facit: ꝙ. ſ. cauſa neceſſitudinis ĩtercedit: ut appareat

cum ſe obnoxiũ archię oſtendit. Item ab auditorum perſona ul
ma particula exordii captat ſe ſperare qđ intẽdat iudicibus facile
ꝑſuaſurũ.ꝛc.nec uitio uenit ĩ ꝑte una effectus exordii plures ĩdu
cere.& de hoc exordio breuiter dictũ ſit.

¶Narratio.

NAm ut primũ pueris.ꝛc. hic eſt narratio pars una orationis
per quã narrat̃ uita Licinii:& oſtendit̃ qualiter ciuis Hera
clię factus fuit: & ẽ ut eſſe debet breuis dilucida & uerisĩlis. Inci
pit enĩ narrare de Archia unde neceſſe erat non uꝫ a natiuitate uel
infantia:ſed ab ea ętate qua ſe contulit ad ſcribẽdum. fuiſſet enĩ
ſuperfluũ priora narrare:& uſqꝫ eo quo opus erat proſecutus eſt
narrando uſqꝫ quo ad tẽpus ipſi ciuitas heraclienſis ẽ data.nam
tranſire ulterius fuiſſet ĩ hac cauſa ſuperfluũ: in qua cauſa ageba
tur an illa ciuitas data eſſet:nec trãſitionibꝰ utitur:nec deerrat ab
expoſitione rerũ & uitę Archię quas incoepit exponere: & pręte
reũda pręterit:nec bis aut ſępius idem dicit. Quę oĩa ſic ſeruata
breuẽ faciunt narrationẽ:necnõ etiã ut quicqd primo geſtum eſt
ita primũ expõit. Nã primo narrat ut ſe primo Anthiochię ubi
erat natus ad ſcribendũ contulit.Deinde qualiter ſe habuit ĩ aſia
Deinde ut fuit a gręcis ciuitatibus honoratus. deinde ut iã notis
omnibꝰ Romã uenit & qualiter uixit. poſtremo ut ſibi heraclię
ciuitas data ẽ.& ſic rerũ ac tẽporũ ordinem ſeruat: ut geſta res &
uita archię fuerunt:nec perturbate:nec cõtorte: nec ambigue qcq̃
dicit:nec tranſit in rem aliam:nec ab ultimo repetit:nec longe ꝓ
ſequitur.quoniam non incipit ab infantia Archię nec proſequit̃
ultra ciuitatẽ datam. Et ſeruat quę dant̃ pro breuitate pręcepta.
ut iſta narratio dilucida ſit:quę quidem ẽ ut ſupra diximus. etiã
uerisimilis. Dicit enĩ ut natura poſtulat:& opĩo & mos. nã ipſa
uera uidet̃ appetere ut poetę ſummis colantur honoribus: & ex
altentur illuſtriũ hominum familiaritate & gratia:qui pro poetis
& ęterna fama res dignas agunt:hoc more ſeruatũ eſt.hoc homi
nũ opinione conſenſum. pręterea conſtant hic dignitates perſo
narum:rõnes conſiliorũ & oportunitates quibus poſſit euidẽter
apparere archias ciuitatẽ donatũ fuiſſe:ſic ut refelli nõ poſſit ho
mines ipſos hęc facere nõ potuiſſe. ut patet clare in lr̃a or̃onis.&
ſic ualde uerisĩlis ſit iſta narratio.

Pro Archia

¶Confirmatio cum confutatione.

SI nihil aliud.ꝛc. Hic eſt confirmatio cum confutatione ſil̃
habita.nam ut ſupra dictum eſt partes iſtę finitime & con
nectę ſunt ut merito poſſint tanq̃ una pars ſimul induci.hic loci
ſunt & de ratione conſtitutionis cõiecturalis:& de rõne iuridici
alis abſolute.Primo enĩ arguit per locum a teſtibus archię ciuita
tem datam cum.M.Lucullum hominẽ grauiſſimum interfuiſſe
& uidiſſe dicit & legatos heracliensium hoc teſtari.locus autem
hic pertinet ad rõnem cõiecturalis ſtatus. Deinde redarguto ad
uerſario ꝙ his non ſtet:& petat:quę ſciat exhiberi non poſſe.de
ſcendit ad confutandum duo argumẽta aduerſarii: quę ſunt de
rõne iuridicialis abſolute. Nam obiecerat aduerſarius primo ꝙ
quãdo archię ciuitas data eſt heraclię fuit nõ habebat domiciliũ
Romę.Item ꝙ non fuerat profeſſus apud pretorem:ut tenebat̃
ex lege quę argumẽta de rõne iuridicialis abſolute cõſtitutionis
in qua conſiderat̃ quid fiat ſm legem:aut contra.ſed hęc negan
do confutat:& oſtendit archiam Romę habuiſſe domiciliũ:&
ut debuit fuiſſe profeſſuꝫ:& per conſequẽs feciſſe ſm legem: ac
ideo ſibi iure ciuitatem datam:nec eo dubitandũ qui aliis ciuita
tibus ſit aſcriptus:& oſtendit non eſſe mirandum ſi homines q
ciuitatẽ minus dignis dabãt digniorem ciuitate donauerũt: qui
locus pertinet ad abſolutam iuridicialem: quoniam arguitur ex
conſuetudine:quę eſt una pars iuris(ut ait Cicero)ubi agit ĩ arte
de abſoluta iuridiciali: & roborat iſtum ut uides per illum locũ
Si de cõmunis.ꝛc.Deinde redarguit aduerſarium quęrẽtem cen
ſus.& oſtendit per locum ab argumento temporis pręteriti:non
pręiudicare Licinio ſi cenſus non fuit quia abſens fuit.ꝛc. Qui
locus pertinet ad coniecturalem.Deinde oſtendit cum ſenſus ni
hil aliud opetur q̃ ꝙ confirmat & indicat cenſum hominem ſe
geſſiſſe pro ciue.hunc effectum ex aliis argumẽtis haberi poſſe:
ut ex cõfutatione teſtamẽti & hereditatũ aditione.

QVę res a nobis.ꝛc.Hic Cicero mirabilem diuinamqꝫ pene
litterarum cõmendationem adiungit:& poeticum nomen
extollit:quę licet de demonſtratiuo ſint genere:tamen ad iuridi
ciale referuntur:ut ſcilicet propter has laudes & diſciplinam ſin
gularẽ uideatur Licinius nõ ẽe de datę ſibi ciuitatis iure eiiciẽdꝰ

ſed pars hęc conſtitutione cauſę remota eſt: niſi cum arguit per locum ab occaſione pręterita uel omiſſa: qui locus eſt de ratiõe coniecturalis conſtitutionis. Nam oſtendit Archiam ſi ciuis nõ fuiſſet potuiſſe hoc multotiens ĩpetraſſe. & a Sylla & a Quinto Metello pio familiariſſimo ſuo.

Concluſio.

QVare cõſeruate iudices. Hic eſt concluſio pars una & artificioſus terminus orationis: in qua concluſione uſus ẽ enumeratione per quam (ut uides) colligit & cõmouet: quibus de rebus uerba fecit. ſic breuiter & elegãter ut quodãmodo renouata oratio non ĩtegrata uideatur. hic enim memoriam artificioſe eorum quę dixerat renouat auditorib⁹. Nam ut ordine quęq; orata ſunt repetit & concludit eos: deprecans ut potius ſua humanitate leuatus: calamitate archias q̃ acerbitate uiolatus eſſe uideatᷣ. ſimulq; ſibi in fine conciliat iudices & pretorem. Omni enim in parte cum poſſumus hęc facere monemur ab arte: licet exordii proprium ſit.

De Elocutione.

VLtimum eſt ut de reliqua parte rhetoricę: uidelicet orationis elocutione uideamus. de qua plane per omnia ſic dicẽdum ut ſupra dictum eſt in Pompeiana. & de hui⁹ ſimiliter eſt orationibus perſcrutandum.

Colores.

In qua me non inficior mediocriter eſſe uerſatũ. &c. Hic eſt color diminutio: cum id qđ egregium in ſe eſt ne ſignificetᷣ arrogans oſtentatio orationẽ attenuat atq; diminuit: poteſt cõueniri cum Liptote.
Vt famã ĩgenii expectatio hoĩs expectatõe; ipſius. &c. ğdatio ẽ.
Erat tẽporibus illis iocundus. &c. diſſolutum ẽ.
Quid enĩ horũ infirmari gratis põt. &c. ſubiectio ẽ ampla ualde uſq; ad locum illũ. & enĩ cũ mediocribus multis. &c.
Quid cũ cęteri nõ mõ poſt ciuitatẽ datã. Cõtrariũ ẽ.
Aut ociũ meũ abſtraxerat. &c. ſilr deſinens ẽ.
Quãtũ cęteris ad ſuas res obeundas. &c. repetitio ẽ.
Hęc ſtudia adoleſcentiam agũt. &c. diſſolutum ẽ.
Nec ſenſu modo guſtare. &c. hic tranſlatio eſt.

Pro. M. Marcello.

Quotiẽs ego hũc uidi cũ lr̃am. &c. Conduplicatio eſt.
Saxa & ſolitudines uoce reſpondent. &c. Contrariũ eſt.
Homerũ calophonii ciuem eſſe ſuũ. &c. Diſſolutum ẽ.
Ergo illi alienum. &c. Contrariũ ẽ.
Noſtra ſunt trophea: nr̃a monimẽta. &c. repetitio ẽ.
Maxime marcelli fuluii. &c. articulus ẽ.
Quid noſter hic magnus. &c. Exemplum ẽ.
Neq; enĩ diſſimulandũ: neq; obſcurari põt. &c. ſentẽtia ẽ.
Nulla enĩ uirtus aliã mercedẽ. &c. ſentẽtia ẽ. rõne ſubiecta ẽ.
Quę beneficia legis auctoritate municipii. &c. articulus ẽ.
Qui uos qui ur̃os ĩpatores: qui p. r. res geſtas. repetitio ẽ.

Explicit pro Aulo Licinio archia poeta.

Argumentũ or̃onis de laudibus Cęſaris occaſione M. Marcelli per Cęſarem reſtituti.

MArcellus ciuis Romanus ampliſſimus atq; clariſſimus in diſſenſione ciuili fuit cum Pompeio queãdmodu; & Cicero cum multis aliis ſenatoribus ciuibuſq; romanis. Confecto autem bello cęſar uictor multos ex inimicis ſuis fautoribuſq; Pompei ad patriam reſtituit: & ad priſtinam dignitatem. inter quos Ciceronem & poſtmodum deprecante ſenatu populoq; Romano reſtituit & Marcellum: & ad patriam & ad priſtinam dignitatem: non obſtante ꝙ Marcellus Caeſarem offendiſſet: & ꝙ Caeſar adhuc ſuſpicari ſe diceret de uoluntate Marcelli: tamen ſua illa benignitate notiſſima ſuę priuatę paſſioni publicam antepoſuit uoluntatẽ. unde hanc Cicero orationem agit ad Cęſarem: qua ipſum de illa ſua humanitate diuino ꝓprie ore cõmendat: oſtendens eum eſſe per ſuam clementiam in reſtitutione Marcelli ſummã atq; immortalem gloriam conſecutu; Deinde oſtendit multis rationibus non debere Cęſarem de aliquo ſuſpicari. & tamen eum rogat ut pro ſalute publica uitam ſuam cuſtodiat: ſine qua nõ poſſit dignitas reipublicę nec reſtitui nec ſeruari.

¶ Genus cauſę in quo hęc habetur oratio.

TOta hęc oratio eſt in demõſtratiuo genere conſtituta: & in
ea parte quo ſolum in laude uerſatur. Nam ſumme laudat
hic Cęſarem pro reſtitutione Marcelli: unde eſt attributa in ali-
cuiꝰ certę perſonę laudem: propter quod fit ut in demõſtratiuo
ſit genere laudat & ſumme Marcellum ut Cęſaris factum lauda
bilius uideatur tali homine patrię reſtituto: nec illa pars in qua cę
ſarem admonet de cuſtodia & cura uitę principale mutat genus
cauſę. omnia enim ad laudem Cęſaris referũtur: ut planum eſt.
ſic ꝙ hęc oratio (ut dixi) in demonſtratiuo genere tota eſt: & ſe
paratim tractata quod nõ ſępe accidere dicit Cicero. demõſtra-
tiuũ ſiquidem genus ſępius in cauſis cũ aliis duobus cõmiſceť.
ut ex dictis ſuperius in multis locis apparere põt.

¶ Conſtitutio cauſę in qua hęc habeť oȓo.

VIderi poteſt hic cõſtitutio iuridicialis: cum Cicero laudat
hic Cęſarem: ꝙ in reſtituendo Marcellum id clementer fe
cerit: qđ nõ ſolum iure ſed pie ac ſancte facere debuerit. Notan
dum tamen ꝙ in huiuſmodi genere ubi controuerſia nulla eſt:
non ſic aperte & faciliter conſtitutio cauſę emergit: ut in cauſis
apertarum cõtrouerſiarum quales ſunt iudiciales: & nõnunq̃ de
liberatiuę (ut enim ait Marcianꝰ) in demõſtratiuo genere quẽad
modũ ſtatus emergat nõ ẽ facile cõmemoratu.

¶ De rhetoricę partibꝰ hic conſiderãdis.

DE inuẽtione memoria & pronũciatione dicendum. hic ut
ſupra dictum eſt. Diſpoſitio autem non eſt ab inſtitutio-
ne artis profecta: ſed ad caſum temporis oratoris iudicio acco-
modata in partibus orationis. Nam ſi eſſet ab inſtitutione artis
profecta: non ſolum ordinem partium orationis: ſed etiam nu-
merum contineret oratio iuxta ſentẽtiam Ciceronis in arte noua
capitulo de diſpoſitione. Sed hic primo fit exordiũ. Deinde cõ
firmatio. deinde concluſio. Poteſt etiam notari propoſitio quę
dam loco narrationis: ut oſtendetur inferius. Mera enim narratõ
ne diuiſione & confutatione nequaq̃ eſt uſus eas non exigẽte cã
Interiectę ſunt breues quedã cõcluſiones ut cauſę genꝰ poſtula
bat quę oſtendẽtur inferius.

Pro· M· Marcello

¶ De partibus oȓonis exordium.

DIuturni ſilentii. ꝛc. Incipit hic oratio & orationis exordiũ
in quo Cicero laudaturus Cęſarem pro reſtitutione Mar
celli beniuolentiam captat: & animos audientium facit attentos
& dociles. Captat enim a perſona Cęſaris cum oſtendit finem ſi
bi ſilentii: quo uti conſueuerat. illo die manſuetudine & benefi-
cio Cęſaris factum eſſe. & ne irritare uideretur inuidiam contra
Cęſarem: quia uꝫ poſſet ĩtelligi ſe conſueuiſſe ſilere propter me-
tum interpoſitione. artificioſiſſime euacuauit hanc ſuſpitionem
de cauſa timoris: & cauſam hanc cõtulit in dolorem & uerecun-
diam res non tam inuidioſas. Nam plane fatetur ſe uehementer
de Marcelli exilio doluiſſe: ut etiam ſe magis gratum faciat Cę
ſari cum oſtendat etiam finem ſuo dolori eiuſdem clementia fa
ctum eſſe. Item captat beniuolentiam a perſona Cęſaris: cum di
cit ſe clementiam ſuam & manſuetudinem inauditam: & in ſum
ma poteſſate tantam modeſtam: tamq; incredibilem: & diuinaꝫ
ſapientiam nullo modo poſſe tacitam pręterire. Item attẽtos fa
cit auditores cum pollicetur ſe de mãdatis ĩuſitatis atq; diuinis
uirtutibus locuturum. Item dociles facit quia facit attentos. In-
quit enim ipſe in arte. docilis eſt qui attente audit. Nec eſt in hoc
exordio conſiderandum an genus cauſę ſit honeſtum: turpe: uel
dubium: quia nihil hic defendit: nihilq; oppugnatur. ut fit in iu-
diciali & in deliberatiuo. Et quando ſeparatim ab illis tractatur
demonſtratiuum genus quod raro accidit ſed fit. hic non ſumi
tur pręceptio exordiendi ab honeſtate uel turpitudine: uel du-
bietate cauſę. poteſt dici hoc eſſe exordium terminatum ad eaꝫ
partem ſubſequentem. Marco enim Marcello. ꝛc. & ibi eſt propo
ſitio qua utendum eſt aliquando cum narratione cauſa ipſa nõ
poſtulat ut uult Quintilianus de inſtitutione oratoria. capitulo
de narratione. & hic nullam fuiſſe narrationem neceſſariam ma-
nifeſtum eſt: cum dicat Cicero in arte noua. In demonſtratiuo
genere principio tractato narratio nulla eſt: quę neceſſario con-
ſequatur. poteſt uideri etiam exordium terminari etiam ad

eam partem: nullius tantum flumen ĩgenii. ꝛc. eſt enim eadem in
hac parte pro conſiliando auditore ſententia quę ad proprietatẽ
exordii ꝑtinẽt: q̄q̄ oratio iſta tota uideri poſſit eiuſmodi eo ꝙ
tota ad laudationem Cęſaris facta eſt: per quam laudationẽ eius
conciliatio cõparatur. Quare proprietas hęc exordii quę eſt con
ciliare animũ auditoris male poteſt a re aliqua oratõne diſtingui
Cum ſit oratio pure demonſtratiua apud eum pręſertim habita
cui⁹ laudatione continet. hac tamen parte poteſt exordiũ a con
firmatione diſtinctum uideri. ubi enim incipit per rationes oſtẽ
dere q̃ in facto hęc gloria Cęſaris magna ſit: ꝙ quoniam facere
incipit loco illo. nullius tantum flumen ingenii. ꝛc. Ideo ibidem
confirmatio demonſtratiua notãda non merito uiſa eſt. diuiſio
ne etiam non eſt uſus hic Cicero. ut ſuperius dictum eſt. nam cũ
diuiſio pars una orationis: aut aperiat quid conueniat nobis cu;
aduerſario: & quid in controuerſia reliquatur: aut fiat per diſtri-
butionem enumerando de quo: uel exponẽdo de quibus rebus
ſit dicturus orator: pro prima eius parte locum hic nõ habuit di
uiſio ubi controuerſia nulla erat. per diſtributionem autem non
repugnabat generi cauſę diuiſio. cum dicat Cicero in demõſtra
tiuo genere exponẽdas eſſe in diuiſione res q̃s: aut laudaturi: aut
uituperaturi ſum⁹. Sed hic opus nõ fuit: quia in exordio ſufficiẽ
ter dedit intelligere quibus de rebus eſſet Cęſarem laudaturus:
cum dixit tantam enim manſuetudinem: tam inuſitatam inau-
ditamq; clementiã: tantũ in ſumma poteſtate reꝝ omniũ modũ
tã deniq; incredibilẽ ſapientiã: ac pene diuinam tacitus pręterire
nullo poſſum modo. ꝛc.

Confirmatio.

NVllius tantum flumen ingenii. ꝛc. Cum in genere demon
ſtratiuo in laudatione confirmatiuo & in uituperatõne cõ
traria confutatio orationis aduerſarii intelligatur ut uult Cicero
in arte noua. hic merito dici põt eſſe confirmatio hui⁹ orationis
ubi per efficaciſſimas rationes incipit ſumma & ſingularis cęſa
reę clementię cõmendatio demonſtrari. & laudat̃ Cęſar a rebus
exterius dum ſaepe commemorat Cicero uictorias ſuas & for-
tunam & triumphos ſuos: hęc cum aliis ſuis actibus uirtuoſis

de manſuetudine & benignitate manantibus comparãdo & lau
datur apprime a rebus animi: & potiſſimum propter Marcelli re
ſtitutionẽ de miſericordia: clemẽtia: leuitate: manſuetudine: mo
deſtia: & ſapiẽtia ſingulari ac pene diuina. ut clariſſime patet in
textu orationis.

NVnc ueniam ad grauiſſimaꝫ. ꝛc. Pars iſta licet uideatur re-
fellere & confutare ſuſpitionem & exhortari Cęſarem ad
cuſtodiam uitę ſuę: & reſtitutionem reipublicę. tum ſe tenet ex
parte laudatorię confirmationis. Nam omnia iſta ad laudem cę
ſaris principaliter dicta ſunt. Confutatio autem ſi qua in hac cau
ſa inducenda fuiſſet: oportuiſſet eam fieri per uituperationẽ cõ
trariam laudationi: ſic ꝙ fuiſſet facta diſſolutio locorum cuiuſ
piam laudationis: ut in hoc genere fieri debet. qđ quia hęc non
poſtulauit oratio ideo confutatio nulla fuit. ſed tota confirma
tio dici debet uſq; ad concluſionem orationis: quę ſtatim ĩ fine
notabitur. & iſta ſimiliter orationis pars cęſareę potiſſimũ indu
citur ut ſuperior a rebus animi. Nam ęquitatem & leuitatem ſuã
cõmemorat & ſupplicat ut uirtute & cõſilio rẽpublicã cõſtituat
in ſtatu optimo. ut patet intuẽti.

Concluſio.

SEd ut unde eſt orſa. ꝛc. Hic ẽ concluſio or̃onis: in qua Ci
cero eleganter agens gratiarum actiones: & cõmemorans
lętitiam ciuium Romanoꝝ: & ſuam pro. M. Marcello reſtituto
terminat eo fine: quo debuit iſtam or̃onem. ſ. in gratiarũ actiõe
Nam oratio habita fuit pro colato beneficio & populo & ſibi.
ergo merito poſt laudationem gratias agere debuit uice populi
& uice ſui: qđ elegãter hic facit nec minus q̃ in arte docuit in hac
oratione eleganter exercuit. nam cum dicat in arte in hoc genere
demonſtratiuo concluſionibus breuibus eſſe utendum: uſus eſt
eis egregie locis aliquibus ibi. ſ. quare gaude tuo. ꝛc. omitte iſta;
quęſo. & ibi quare oẽs te qui ſalua hęc. ꝛc.

De Elocutione.

VLtimum eſt ut uideamus de reliqua parre rhetoricę: uide
licet elocutione: de qua per omnia ſic dicẽdũ ut eſt ſupra ĩ
Pompeiana. & de h⁹ ſimiliter eſt exornatiõibus ꝑſcrutandũ. ꝛc.

Colores.

Nullius tantũ flumẽ ingenii.&c. Tranſlatio eſt.
Tanta uis.tanta copia.&c.articulus eſt.
Omnes noſtrorũ imperatorum.&c.Repetitio ẽ.
Militum uirtus locorũ oportunitas.&c. Articulus eſt.
Nihil ſibi ex iſta laude centurio.&c.Repetitio ẽ.
Tibi cedit tuã totã ei propriã fatet.&c.Diſſolutum ẽ.
Nũq̃ enĩ temeritas.&c.ſentẽtia eſt.
Immanitate barbaras multitudines ĩnumerabiles.&c.articulus ẽ.
Animũ uincere iracundiam cohibere.&c.ſentẽtia eſt.
Aduerſariũ nobilitate ingenio uirtute.&c.articulus ẽ.
Clementer manſuete iuſte moderate.articulus ẽ.
Totiens de maximis tuis beneficiis.&c.repetitio ẽ.
Quę nõ modo ſentẽtia bona ſed ni miꝝ audebo uel ſola dicere.&c.ſentẽtia eſt rõne ſubiecta.
Sed quis ẽ iſte tam demens.&c.ſubiectio ẽ.
Conſtituenda iudicia reuocãda fides.&c.articulus ẽ.
Quę quidẽ nũc tibi oĩa belli uulnera.&c. Tranſlatio ẽ.
Omitte iſtam queſo.&c.Diſſolutum ẽ.
Si quidẽ gloria ẽ.&c.hic ẽ color diffinitio.hic enĩ proprias glorię amplectitur poteſtates breuiter & abſolute. conuenit enim cum ethymologia
Impia prouincias rhenũ occeanũ.&c.articulus ẽ.
Erat aũt obſcuritas quędam.&c.Diſſolutum ẽ.
Multi dubitabant quid optimũ eſſet.&c.repetitio ẽ.
Cum id ſolicitudine cura labore.articulus ẽ.
Magnis curis moleſtiis doloribus.&c.articulus ẽ.

¶Argumentũ orõnis.pro.Q.Ligario.

Quintus Ligarius ciuis Roman⁹ cum.G.conſidio cõſule profectus eſt legatus in Africam ante belli ciuilis prĩcipiũ Deinde prouincia decedente cõſcidio ligarius prefectus prouincię manſit in Africa. poſtea cum bellum exarſiſſet iter Cęſarem Pom.Ligarius nullo negotio ſe implicari paſſus eſt(ut dicit Cicero)Nam P.Accius Varrus:qui pretor Africã obtinuerat: uticam uenit:& arripuit imperium ad clamorem multitudinis imperite ad eum facto concurſu:& Ligarius aduentu ſuo quieuit. ſed neceſſitate manſit in Africa: quę prouincia contra Cęſarem tenebatur:ad quam prouĩciam bello ardente.L.Q.tubero cũ iuſto imperio ſibi a ſenatu:& forte ut moris erat dato ueniſſe eam intrare non potuit prohibente Ligario ut aſſerebat ipſe Tubero unde ad Pompeiũ iuit in Macedoniã:& apud eum de ĩiuria queſtus eſt(ut dicit Cicero)&cum eo fuit ĩ bello ciuili.quo bello finito Cęſar uictor Tuberoni & multis aliis patriã reſtituit:ſed ligarius exulabat: domi manentib⁹ duobus fratribus Ligarii qui cum Cęſare ſemꝑ fuerant. & cũ.Q.Tubero fili⁹.L.Tuberonis Ligariũ Cęſari accuſauiſſet ꝙ contra Cęſarem fuiſſet in Africa qđ ꝗ ipſuꝫ cũ p̃re ſuo ꝓuĩcia ꝓhibuiſſet:eũ Ligariũ Cicero hac inſigni orõne defendit & pro ipſo gratiã Cęſaris nitit ĩpetrare.

¶Genus cauſę in quo hęc habet orõ.

Haec oratio eſt in iudiciali genere conſtituta. habet enĩ hęc cauſa accuſationem cum defenſione.nam accuſatus apud Cęſarem a Tuberone Ligarius a Cicerone hac orõne defendit.

¶Conſtitutio cauſę in quo habet orõ.

Quodlibet genus cauſę conſtitutionib⁹ tribus abſoluit.cõiecturali legitima & iuridiciali. In omni &enĩ cauſa ĩ qua eſt accuſatio cũ defenſione:aut qđ accuſator intendit defenſor depellit negando ſimpliciter:&ſic ſtatus ĩ cauſa cõiecturali habꝫ locũ.aut fatet factum ſed iure factũ aſſeuerat.& tũc habet locuꝫ iuridicialis.& quia ſepe naſcit a ſcriptura:locum in hac ſibi legitima conſtitutio uendicauit. Itaqꝫ in aliqua harum trium conſtitutionũ p̃ns orõ ſit oporteret.Eſt aũt in iuridiciali conſtitutiõe quia in hac cauſa cõceditur factum:hoc ẽ ligarium fuiſſe in Africa.ſed an iniuria ęſaris factũ ſit querit.qđ aſſeuerat Tubero.cicero pro Ligario contradicit.Et cum iuridicialis conſtitutio diuidatur in abſolutã & aſſumptiuã:dicendum ꝙ hęc orõ in ꝑte aſſumptiua conficit. Eſt enĩ in conceſſione ut apparebit ſtatim quę cõceſſio ẽ ſpecies aſſumptiuę. ergo eſt in aſſumptiua.patet enĩ ſic eſſe per aſſumptiuę deſcriptionẽ. Aſſumptiua eſt enĩ pars inquit Cicero in qua cũ per ſe defenſio infirma ẽ: ſed aſſumpta extranea re cõprobat. aſſumitur ſiquidẽ neceſſitas manſionis in Africa ad cõprobandam cauſam Ligarii: quę aliis pro ſe uideri poſſet infirma apud Cęſarem cum nititur Cicero per purgationem Ligarium ipſum defendere. & aſſumitur etiam deprecatio

pars una cõceſſionis itaqȝ(ut dicebatur)apparet.ꝙ oratio hęc eſt
in parte aſſumptiua: quę pars in particulas quatuor ẽ diuiſa.uide
licet conceſſionẽ.remotionẽ criminis.tranſlatõnem criminis.&
cõparationem.Eſt igitur hęc oratio in aliqua iſtarũ conſtituta.ẽ
Conceſſio
enĩ in conceſſione quę fit quãdo reus poſtulat ſibi ignoſci. hoc
enĩ fit hic.obnixe admodum petit Cicero ut Ligario ignoſcatur
In purgationem & Deprecationem
a Cęſare.& cum ſpẽs ſiue particula iſta conceſſio ſubdiuidaṫ in
purgationẽ & deprecationẽ.dicendũ eſt ꝙ hec oratio ita in con-
ceſſione uerſaṫ. Nam ut ignoſcaṫ Ligario petiṫ per ambas ꝑtes
conceſſionis:purgationem.ſ.& deprecationem.Negat enĩ Cice
ro in Africa fuiſſe Ligarium conſulto & ex uoluntate:ſed per ne
ceſſitatem unam.uidelicet partẽ ſeu locum purgationis.& etiam
ſi peccaſſet & conſulto feciſſet Ligarius:quicqd fecit artificioſe
poſtulat Cicero:ut Cęſar miſereatur Ligarii. & ſic orõ in purga
tione & deprecatione uerſaṫ. unde per dicta patet quęſtio cauſę
Status cauſæ
conſtitutio in qua hęc habeṫ oratio fit iuridicialis aſſumptiua in
conceſſione per purgationẽ a neceſſitate: & per deprecationem.
Nũ tranſeamus ad reliqua.

De rhetoricę partibus hic conſiderandis.

DE inuẽtione memoria & pronũciatõne hic ẽ dicendum. ut
eſt dictum in pompeiana. Diſpoſitio autẽ hic eſt ĩ partib⁹
orõnis nõ ab inſtitutione artis profecta: ſed ad caſum temporis
oratoris iudicio accõmodata. Primo ſiquidẽ ponit cũ exordio
ſimul duo adiumẽta cauſę fortiſſima hac cauſa quibus maxime
utitur in orõne.deinde ponit narrationem.deinde confirmatio-
nem.deinde reuertiṫ ad exordii ſentẽtiam. deĩde ponit confuta
tionẽ.poſtea utiṫ alia ꝑte conceſſionis.ſ.pura deprecatione.& in
fine cõcludit. ut inferius oſtendetur.

De partibus orationis exordium.

NOuũ crimen.G.Cęſar.&c. Hic orõ incipit:& orõnis exor
dium qđ ab ironia incipit:ut aſſerit Marcianus in ſua rhe-
Marcianus
torica & qđ ẽ duob⁹ fortiſſimis adiumẽtis iſti⁹ cãę uallatũ:duo
Ironiam eſſe initium
ſiqdẽ ſunt in qbus orõ iſta maxĩe niti uideṫ humilis.ſ.ĩpetratio
orationis ligarianæ
uenię cũ miſericordię poſtulatõe: quę pars deprecatio nominaṫ
ut auctor ÷ marcian
& eſt pars una cõceſſionis. aliud eſt oſtenſio culpę ſimilis.in ac
cuſatore autem grauioris:& ipſius nonnulla donatio: quod

quidẽ eſt ualde efficax adiumẽtum: & ipſo ualde utitur Cicero
in locis ſuis.Incipit autem ab his duobus adiumẽtis cauſę tanq̃
ab argumentatione firmiſſima:qđ fieri debere cauſa poſtulante
docet in arte.Et cauſa quidem hęc optime poſtulabat.naȝ cauſa
hęc certe difficultatẽ habere apud Cęſarem uidebaṫ contra quẽ
a Ligario retenta Africa dicebaṫ.Ne igitur aures Cęſaris offen-
diſſet puro exordio nulla alia ratione firmato:aut narrationi ĩpa-
tientes & intractabiles:incoepit ab his adiumẽtis orationem ſuꝑ
quibus eſt eam potiſſimũ fundaturus. nam confeſſus eſt ſubito
cum ironia crimen deprimẽs quã diuinam ironiam Quĩtilian⁹
appellat & recte: qꝛ ita confeſſus eſt ut ueniam poſtularet:& faci
lius impetraret a cęſare.Deinde ad adiumẽtum aliud ſe cõuertit
oſtendens ſimile quid cõmiſſum eſſe a.L. Tuberone patre.Q.
tuberonis qui.Q.Ligarium accuſabat.& hic Cicero(ut Quinti
liano placet)uſus ẽ clauſula dicens.Itaqȝ prius de ueſtro delicto
confiteamini neceſſe eſt Ligarii ullam culpaȝ reprehendatis.Scie
bat enim Cicero tantam Cęſaris eſſe clementiam: ꝙ unuſquiſqȝ
qui ſe peccaſſe confitereṫ:& errati ueniam poſtularet: nõ modo
ſuas aures non offenderet: ſed ſibi cõciliaret. & uere ſimiliter co
gitabat tantam illius eſſe iuſticiã ꝙ pro cauſa eadem non plecteret
tur accuſatũ pro qua nõ fuiſſet ab eo punitus accuſans. Ideo ſic
incoepit:ut his duobus adiumẽtis primũ animo Cęſaris confir-
mato:& ad clementiam & ad iuſticiam: orationem demum alꝭ
deinde perficeret benignius audiẽdam. nec in iſto principio alꝭ
cõplexus ẽ exordii ꝓprietates:cũ eſſet cauſa ſuadente ad exordii
ſentẽtiam reuerſurus.ut inferius apparebit.

Narratio.

QVintus igitur Ligarius.&c.hęc eſt inſignis narratio orõnis
quam poſt ualida illa duo adiumenta in exordio ſupra ha
bitam ponit Cicero.quia enim habet hęc cauſa difficultatem: ut
ſuperius dictum eſt:propoſuit exordium taliter firmatũ ad cui⁹
exordii erat proprietates alias & ſentẽtiã reuerſur⁹. Ipſe enim in
quit in arte.Si cauſa noſtra magnam difficultatem uidebitur ha
bere:ut nemo ęquo animo prĩcipium poſſit audire:a narratione
cum ĩcoeperimus ad principii ſententiam reuertemur. Tale igiṫ
principium habuit: ut in eo uis quędam confirmatiua animum

Cęſaris cõmoueret. & idcirco cum eſſet tam difficilis & offenſi
ua uſus eſt in hoc ꝓhoemio apoſtropha & ironia:quibꝰ pręcepto
res multi artis ĩ ꝓhoemiis uti uetãt.ſed Quĩtilianꝰ libro quarto
oratorię inſtitutõis caplõ de inſinuatione ita cõcedit utendum:
ſi cauſę utilitas poſtulabit:ut in hac cauſa Ligarii poſtulaſſe con
memorat.& etiã ipſa; narrationẽ poſtpoſuit ſupra habitis adiu
mẽtis: ſuſpicans forte ne parum ipſa probabilis auribus Cęſaris
uideret:atq; ideo illa duo adiumẽta prępoſuit.nam dicit in arte
ſi narratio parum probabilis ẽ exordiemur ab aliqua firma argu
mentatione.& licet iſta adiumẽta cauſę non uideant in exordio
per modum argumẽtationis induci:tamẽ iuxta materia; & cõdi
tionem orõnis nõ uidet incõueniens ꝙ illamet de ipſis fiat cõſi
deratio: quę fieret de argumẽtatione directa deducta. Sunt enĩ
ad ꝑſuadendũ efficacia & ponũtur in confirmatione firmiſſima
orõnis iſtius.itaq; q̃q̃ poſtulatio uenię non ſit in argumẽtum ta
men eſt firmiſſimũ adiumẽtum qđ eſt ĩ hac cauſa ualde efficax
ad quã cauſam magna ex arte adducitur deprecatio.& q̃q̃ etiam
de per ſe non poſſit uideri bonum argumẽtum alterius culpę re
prehenſio:quia qui accuſat alterum innocẽtiam ſuam nõ probat
ſed alienũ detegit crimen:tamẽ eſt argumẽtum ad hominẽ & in
hac cauſa bonũ adiumẽtũ. Vnde appet ꝙ id qđ de firmiſſima
argumentatione pręponẽda docet Cicero: cum in arte loquitur
de diſpoſitõe:referri debet ad hęc etiã adiumẽta:quę hic eadem
rõne ante oĩa collocant:qua rõe docet ibi argumẽtatõe; firmiſſi
mã collocari.ſed ut ad narratõnẽ de qua hic agitur ueniamus:di
cendum ꝙ narratio iſta ualde nobiliter & artificioſe cõfecta eſt.
exponẽdo enĩ rem geſtam: hoc eſt profectione; & manſionem
Q.Ligarii in africa:unũquodq;(ut uide)trahit ad utilitatem ſuã
cauſa uincendi:hoc ẽ ſuũ propoſitũ obtinẽdi qđ in cauſa depre
catoria uincere eſt. Et narratio breuis ẽ dilucida & ueriſilis bre
uis primo quia unde neceſſe ẽ incipit narrare: incipit ſiquidem a
profectione Ligarii tẽpore nõ ſuſpecto:ut profectio illa non ui
deatur auribus Cęſaris odioſa. & ſic ut clare patet nõ ab ultimo
initio repetens ſummatim narrauit uſq; quo opus erat profecutꝰ
uſq;.ſ. ad aduentu; accii uarii & quietẽ Ligarii ut Cęſari notum
fiat alio obtinente impium Africę a tumultu & bello cõtra ipſu;

Breuitas narrationis
orati. ligar.

ceſarem quieuiſſe ligariu; : nec tranſitionibus utitur:nec deer
rat ab eo quod inceperit exponere.& omnia certe quę proſint
cauſę apit & pręterit inutilia.Dilucida autẽ eſt.Nam ut quic
quid primo geſtum eſt exponit primo:uidelicet profectione;:
deinde manſionem & cauſam manſionis:deinde repentinum
metum belli ciuilis:deinde in eo ſtatu rerum uoluntatem liga
rij ad redeundum:deinde aduentum uarij & concurſum gen
tium ad eum : deinde ligarij quietem a rebus tumultuoſis &
reꝝ ac tẽpoꝝ ordinem ſeruat iſta narratõ ita explicãs res ut ge
ſtę ſunt non contorte aut aliqualiter uicioſe: nec in aliã trãſit
rem: nec ab ultimo repetit:nec longe proſequitur: nec pręterit
pertinentia:& breuis ẽ unde fit dilucida. Veriſimilis autem ẽ
ꝙ dicit ut mos poſtulat.Mos enim erat ut legati cũ conſulibꝰ
in prouintias irent:ut iuit ligarius.unde narratio rei amore nõ
abhorret.Et cum Quintilianus libro quarto oratorię inſtitu
tionis capitulo de narratione nos doceat inſerere expoſitõi nar
rationem breuem re poſcente:& factorum rationem ad ueriſi
militudinẽ adaugendum. Videamus hoc eſſe in iſta narratõe
a Cicerone ſeruatum.nam(ut aſſerit ipſe Quintilianus)rei or
do per ſe talis eſt.ligarius legatus conſidio profectus eſt ꝛc.
Quid ergo.M.Tullius quintus ligarius cum eſſet nulla belli
ſuſpitõ legatus in Africam conſidio profectus eſt.& alibi nõ
modo ad bellum : ſed ne ad minimam quidem ſuſpitionem
belli ꝛc. Et cum eſſet iudicaturus ſatis ꝙ ligarius nullo ſe in
plicari negocio paſſus eſt:adiecit domum ſpectãs & ad ſuos
redire cupiens.Ita exponebat & ratione fecit credibile:& effe
ctibus quoque impleuit:& ſpacia temporu; congruunt:ut ue
riſimilis ſit ratione temporum : & profectio in prouinciam
& in ea manſio neceſſaria:& conſtat hic perſonę ligari digni
tas:qua factum eſt ut ſatiſfieri non poſſ; prouincialibus: niſi
poſt conſidium ligarius permaneret in Africa :ſimulque con
ſtat ratione cõſilioru; ligarij:& cęteroru; qui in hac narratione
nominantur.Itaque undequaq; ueriſimilis eſt.uſus eſt etiam
Cicero in hac breui narratione cõmunicatione quę non inutil'
eſt in pte narratõnis extrema:quãdo ſcilicet in longũ exegerit

ordo rerum:ut ait Quintilianus libro quarto oratorię inſtitutionis capitulo de narratione.hic autem & ſi non eſſet longa rerum expoſitio:uſus eſt tamen in parte illa ultima narratōis adhuc.G.Cęſar.Q.ligarius omni culpa caret:domo ē egreſſus:non modo ullum ad bellum:ſed ne ad minimam quidem ſuſpitionem belli ꝛc.Et nota ꝙ hęc cōmonitio ſapit epilogi naturam:ut conſideranti patere poteſt.

¶Confirmatio

AN ſi ille potuiſſet ꝛc.Hęc eſt cōfirmatio quā immediate poſt narrationem collocauit.Narratio enim negotio:ut ſcilicet ligarius iuit:& manſit in prouincia:& profectione & manſione in extrema commonitione purgatis:& ſic cęſaris animo conciliato:Cuȝ ſibi liquido fuerit oſtenſum omni tp̄e in narratione comprehenſo ligarium non contra ſe non conſulto prouinciam tenuiſſe:Incipit narratam manſionis neceſſitatem confirmari per coniecturas:Cum dicit nunquid ſi ille euadere potuiſſet uticę potius q̃ romę:cum.p.Accio q̃ cum concordiſſimis fratribus:cum alienis eſſe q̃ cum ſuis maluiſſet:q.d.non maluiſſet.& hic per coniecturalem locum ita arguit neceſſitatem remanendi incubuiſſe ligario.docet enim in arte ſuſpitiones ex conſtitutione coniecturali trahi:ut per eas ſignificetur:an id aliquid neceſſario factum ſit:an econtrá factum ſit conſulto.Et ne forte argui poſſet ſua culpa ligarium in hanc manendi neceſſitatem incidiſſe:añ monſtrauit ꝓfectionem non fuiſſe culpabilem:quia non turpem.ex qua profectione ſecuta eſt neceſſitas manſionis.Et nota ꝙ non fuit opus diuiſione in hac oratione:quia non enumerantur de quot:nec exponendo de quibus eſſet acturus:eo ꝙ conſtabat per accuſatorem Tuberonem apta iam ipſius cauſę ſbſtātia.unde non habuit locum expoſitio pars una diuiſionis:& ēt in extrema parte narrationis admonitione:uȝ de parte in partem abſoluit narratam cauſam eam purgādo per tempora:ut patet in littera orationis.& confutando reſpondet etiam de parte in partem.unde ablata fuit enumerandi neceſſitas quę magis uidetur accuſanti conuenire q̃ defendenti.patefecit eī accuſatio

certa ueſtigia defenſori:quibus ſibi eſt inſedendū.unde raro ſibi neceſſaria fit determinatio per expoſitionē uel enumeratōnem.nec ea diuiſionis parte fuit opus quę aperiret:quid cum aduerſario conueniret:& quid in controuerſia linqueretur.ꝙ unum tantū conueniebat manſio ſcilicet ligarij in Africa:quā manſioneȝ in principio orationis Cicero fuit confeſſus.cętera uero in quibus aduerſatur Cicero Tuberoni particulatim diſſoluit ut patet in lr̃a orōnis.

¶Concluſio confirmatōis.

NVllum igitur habes ꝛc.Hęc breuiſſima concluſio cōfirmationis breuiter pertractate ut patet.

¶Exordij ſententia.

CVius ergo cauſam ꝛc.Cum Cicero ſummus orator in principio collocarit duo cauſę adiumenta fortiſſima:& deinde narrauerit ad cōmodum cauſę omnia contrahendo:& demum pernarrata breuiter confirmauit:nunc anteq̃ ueniret ad confutationem in qua ſciebat magnam uim cauſę contineri.nam cum ipſe dicat in arte totam ſpem uincendi rationemq; perſuadendi poſitam eſſe in confirmatione & confutatione:maxime in confutando poni debet tota uis & potētia defenſoris.Anteq̃ ergo ad partem hanc laborioſam ueniret:ut dixi:uoluit per exordij proprietatem ſibi beniuolum Cęſarem comparare.Itaque reuerſus eſt ad exordij ſententiam:quia id non modicum ſibi commodum iudicauit.Et nota ꝙ huius cauſę genus dubium eſt:quia cauſa partem habet honeſtatis tum ratione perſonę ligarij:tum ratione facti.Nam cauſa ꝓfectionis ſuę fuit honeſtas & manſionis etiā honeſta neceſſitas.Et contra quodāmodo dici poteſt hanc cauſam partem turpitudinis continere.licet non ſimpliciter tamē reſpectīe ad Cęſarem queȝ offendiſſe uidebatur in prouincia ſibi inimica cuȝ aduerſariis permanēdo.Omne eīȝ quod ī aliqua cauſa animū auditoris offendit:poteſt quodāmodo turpitudo in cauſa illa dici.Etenim ad hoc ſolum turpitudo facit dubium genus cāę quia offendit animum quem ſibi oppoſita honeſtas ualde cōciliat.Eſt itaque in hac cauſa:tam q offendat Cęſarē manſio

ſcilicet ligarij in prouincia ſibi īfeſta . Eſt item quod conciliet: ſcilicet profectionis honeſta cauſa et neceſſitas manſionis. dubium igiť ut dixi genus eſt cauſę. ideo ne pars illa offendens ſibi poſſet obeē auditoris animum alienando egregie Cicero per hāc exordiū ꝓprietatem cęſaris beniuolentia; captare ſumma arte conatus eſt. Captat enī a pſona cęſaris auditoris in pn cipiis ſuam admirabilem clemētiam cū exclamatione extollēdo : p quā clementiā dicit ſe poſſe defendere alium non feciſſe quod ipſemet cōfitetur feciſſe. hoc eſt in uoluntate aduerſa cęſaris perſtitiſſe. Captat etiā lucē liberalitatis & ſapientię Cęſareę demōſtrādo cū clariſſime cōfiteť ſe fuiſſe contra Cęſarem iudicio & uoluntate: & hoc facit magno cum artificio: ut cum confeſſus fuerit ſe uoluntate offendiſſe cęſarem: magis clementiam & manſuetudinem cęſaris uideatur extollere. Vt enim ait Quintilianus oratorię inſtitutionis libro nono capᵒ de figuris ſententiarum: cum dicit Cicero ꝓ ligario ſuſcepto bello cęſar geſto iam ex parte magna nulla ui coactus ad ea arma profectus ſum: quę erant ſumpta contra te: non ſolum ad utilitatem ligarij reſpicit: ſed magis laudare uictoris clemētiam non poteſt. hęc Quintilianus. & recte ſic eſt ſignificādo pręſertim poſtea nullam ſibi penam a uictore cęſare data; eē: immo ſibi uitā & patriam cum honore & dignitate integre reſtitutam. quo loco dicens apud quē igiť hęc dico. apud eum &c. utitur figura interrogationis ad ſe ipſum: & reſponſionis: ubi non ingrate uices ſolent eſſe: ut placet Quintiliano. Itaq; captat egregie beniuolenciam illius de ſe māſuetum magnificūq; iudiciū proferendo . Tacite etiam inuit quę expectatio debet eſſe: & quę exiſtimatio iudicij in cauſa pñti: quando ligarius non offendit ex uoluntate cum fuerit tam manſuetu; : tamq; munificum cęſaris iudicium erga Ciceronem qui Cęſarem offenderat ex ſnīa.

beniuolentiam

beniuolentiam

figura interrogationis.

Confutatio.

Vu Ide queſo Tubero &c. Hic Cicero ad Tuberonem conūſus incipit ſuam accuſationem ſolēniter confutare. & icipit hęc pars ab illo adiumēto fortiſſimo in prima parte orōnis tacto. Oñdit enī ipſum Tuberonem accuſationem: & ipi⁹

patrem eadem contra Cęſarem: & peiora feciſſe q̄ ligarium: & tñ petere ut ligarius puniať quod dēt magnum inconueniens & ut facinus Tuberonis extollat magis utiť hoc loco amplificatōe: quę p congeriē fit dicens. Quid enī tuus ille Tubero diſtrictus in acie pharſalica gladius agebat: cui⁹ latus ille mucro petebať: qui ſenſus erat armorum tuorum: q̄ tua mens: oculi: manus: ardor aī. Quid cupiebas ac etiā ut Quītiliano placet oratorię inſtitutionis libro quarto capitulo de figuris ſententiarum. hic eſt iterrogatio figurata nō ſciſcitandi grā aſſūpta ſed inſtādi ſimulq; hic Cicero eſt uſus apoſtrophe aduerſarium inuadēdo. deinde confutans ibi improperat ſuam crudelitate: quā odioſam Cęſari eē monſtrat. Eſt enim oratoris boni non ſolum in refutatōe ut hic Cicero: ſed in toto actionis gñe contra crudelitatem īuehere. hęc autem Ciceronem feciſſe hic agentē contra Tuberonis inhumanitatem Quintilian⁹ ait liᵒ quinto oratorię inſtitutōis capitulo de refutatiōe. Deinde cōfutat nomen ſceleris ab aduerſario culpę: & facto ligarij impoſitū: oñdēdo ꝙ nō debeat ſcelus appellari: & ut cūq; ſit in eo ipſo uel ſcelere uel culpa fuerit Tubero tranſit inde ad ſpecialiora obiecta ligario a Tuberone. Et quia iſta defenſio ligarij in iuridiciali aſſumptiā conſtitutōe: & in conceſſione propter purgationem ex parte neceſſitatis fit pro parte una: & ꝓ altera fit per deprecationem: ut inferius apparebit. Videam⁹ q̄ bene ſeruauit & cōſiderauit Cicero in parte iſta neceſſitatis qđ in arte docuit ſimili in caſu eſſe conſiderandū. Docet enim eſſe q̄rēdu; quomodo uis illa ſiue neceſſitas uitari potuerit qđ hic quęrit egregie cum comparat factum. Q. ligarij cum facto. L. Tuberonis patris. Q. Tuberonis accuſantis: oſtēdēs ꝙ id qđ fecit Tubero quando ſcilicet iuit in Africam fecit ex uoluntate eo ꝙ ſenatui paruit quando non erat periculū nō parere. qđ uero ligarius fecit ex neceſſitate fecit: eo ꝙ ipſe ſenatui paruit quando parere erat neceſſe: tamen laudat obedientiam etiam Tuberonis eo tpe ut fortius excuſare: & etiam commēdare itelligatur obedientiam. Q. ligarij alio tempore. Et ut ligarius reprehendi non poſſit de eo ꝓpť quod eſt Tubero cōmēdād⁹

ac etiam ut uideaꝬ maior ligarium neceſſitas obligaſſe:oſten
dit ;etiam Tuberonē aliquali neceſſitate coñ ſuā uoluntatem
fuiſſe cōmotum: ꝓpter ſanctiſſimū rei.p.nomen.ꝛc.Sic ut in
illam neceſſitatem ligariꝰ nō ueniſſe ſua culpa ītelligaꝬ : cum
fuerit uírtus obedire ſenatui.deinde explicato facto Tubero-
nis a ligario crimen remouet uolūtatis oñdens ꝙ ſi fuit crimē
in uolūtate ligarij.fuit etiam in uoluntate Tuberonis:quaꝫ ex
ip̄ius actione criminatur ſūma cū arte:ut enim Quintilianus
artificis eſt īuenire in actōe aduerſarij:quę inter ſemetipſa pu-
gnent:aut pugnare uideanꝬ.quę aliqñ ex rebus ip̄is manifeſta
ſunt:ut in cā Celiana clodia aurū ſe celio cōmodaſſe dicit:qđ
ſignum magnę familiaritatis eſt : uenenū ſibi paratuꝫ ſummi
odij argumentum eſt. Tubero ligarium accuſat ꝙ is in Africa
fuerit.Et q̄riꝬ ꝙ ab eo tempore in Africam non ſit admiſſus
hęc Quintilianꝰ:& recte obtinē ſe quidē eam uoluit ꝓuinciā
Tubero: q̄ntū tñ iure imperij non uoluit obtinere ligarius ſed
uarꝰ:q ſe pro uero īpatore geſſit in Africa.Et ſic in ligario nō
fuiſſe criminoſa monſtraꝬ uolūtas:ſed ſola neceſſitas .Deíde
cōfutat reſpōſionē:q poſſet fieri a Tuberone.poſſet enī dicere
ꝙ ip̄e nō ueniebat in Africam:ut eſſet contra Cęſarem:ſed ut
traderet ꝓuinciā Cęſari.hoc ſibi tollit Cicero:& artificioſe ꝑ
ea quę ſunt ab eo geſta cōcludit Tuberonem hoc non fuiſſe
factuꝝ : ut pōt appere per argumenta Ciceronis ad hꝰ deducta
magna cum arte & ingenio.

¶Deprecatio.

ITa unde tibi ꝛc . Cum Cicero fuerit uſus confirmando
confutando in hac oratione una ꝑte conceſſionis: quę ē
purgatio.Nunc ad reliquā ſe conuertit:quę deprecatio nomi
natur.Quę licet(ut ait Cicero)iudicialis fieri nō poſſit:tamē
hic in iudiciali genere inducitur.ſed notandum ꝙ pura depre
catio de ꝑ ſe iudicialis proprie eſſe non poteſt:quia dep̄cari ꝓ
prie non eſt defendere : & ſine defenſione genus iudiciale nō
ſit.habet enim ipſum accuſationem cum defenſione .pręterea
nō iudicis qui proprius eſt auditor in cauſa iudiciali dep̄catō
ne moueri:& ſic non pōt intēdi finis oratoris ex ip̄a dep̄catiōe
apud iudicem.& ita intelligendum eſt ꝙ dep̄catio iudicialis
eſſe non pōt.ſ.pura de ꝑ ſe:tamen adiuncta cū alia defenſiōe
mere iudiciali:ut & pura purgatōe in iudiciali ēt cauſa tractaꝬ
dep̄catō.Et tūc illa cōfeſſio culpę q̄ p̄ſupponiꝬ in dep̄catione
fit cōdicionalis :ut ſi p̄mo purgādo dixeris nō peccaui:ꝙ per
neceſſitatem hoc feci.Deinde ſubiungas:& tñ ſi ex uoluntate
peccaſſem ueniam peto:& ores poſtea ut debet orari in depre
catione.Et ſic fit in iſta oratione iudiciali in qua etiam uberi
or dep̄catio induci potuit : quia cauſa apud principem ageba
tur:nec ex lege iudicāda ꝑ ſubditum legis:ut eſt merꝰ iudex .
& dico merus ad differentiā eiꝰ qui iudicis & principis locum
tenet.Sentit hoc etiā Quintilianus oratorię inſtitutōnis libro
quinto de refutatōne dicens:dep̄catio quidē quę eſt ſine ulla
ſpecie defenſiōis rara admodū:& apud eos ſolos iudices qui
nulla certa ꝓnunciandi forma tenentur : q̄q̄ ille quoqꝫ apud
G. Cęſarem & triumuiros ꝓ diuerſarum partium hominibꝰ
actiones:etiā ſi p̄cibꝰ utuntur adhibent tamen patrocinia niſi
hoc non fortiſſime defendentis eſt dicere :quid aliud egimus
Tubero niſi ut quod hic pōt nos poſſemus ꝛc.Ecce q̄ꝫ uult
eſſe hic dep̄cationem cum defenſione coniunctā:illa ſiquideꝫ
ſnía:ut Quintilianus ait libro nono de oratoria inſtitutione
capitulo de figuris ſententiarum admirabiliter utriuſqꝫ partis
facit bonam cauſam Cicero.Itaque defendit ligarium in hac
cauſa per purgationem oſtendēdo:ꝙ id quod fecit neceſſario
fecit:& utitur ſimul dep̄catione cum Cęſaris clementiam dep̄
catur :ut adhuc ſi ligarius feciſſet ex uoluntate:quod fecit per
locos deprecatiōis dignum oſtendat uenia.Itaque aſſerit nūc
ſe omnia uelle referri ad ſummam unam ſcilicet clementię &
miſericordię Cęſaris:quod dignū quātū ad ſniam p̄mo fuit
in orōis principio collocatū tanq̄ unū fortiſſimū adiumentū:
ī quo hęc orō nitereꝬ. ualde ſiquidē nitiꝬ hęc orō in uenię pe
titione:& poſt purgatōeꝫ in dep̄catione : ut appareat ſpecialiꝬ
in ea parte in qua oſtendit ſe nō agere apud Cęſarē tāq̄ apud
iudicē:ſed tanq̄ apud parentem:& tamen colligit adiumenta
quę ualerent etiam apud iudicem:per eam monſtrās īnocētiā

ligarij: & quaſi non uelit curare de ipis tendit ad deꝑcatõe; cui ſtudes ut uides fatendo: & ueniã poſtulãdo: & quãtũ põt Cęſarem ad miſericordiã cõmouẽdo: ꝗ mĩa qm̃ potiſſimũ commoueť hac or̃one: ut Cicero ĩquit in arte qñ aperiť qd ꝓximis: & cęteris noſtris neceſſariis caſuꝝ ſit ꝑ noſtras calamitates. iõ nunc oſtendit in quanta miſeria futuri ſint: & quanto nunc ſqualore teneanť multi. Q. ligarij neceſſarij ꝓpť ipius exiliu;. & q̃uo duo ſui fratres exulaturi ſunt exultãte ligario: & q̃uo hi qui ꝓ ipo deꝑcanť ſint nobiles & ꝓbi: & quãto & ꝗ iuſto dolore moueanť: ꝗ oĩa multũ ualẽt ad mĩam cõmouẽdam. & cũ fuerit Cicero confeſſus ut haberet mĩam deꝑcandi ne in pura ſiue cõditõe aliqua ꝑſiſteret: ſed ut cõ ditionalr̃ fatereť qď ſiendũ eſt qñ adiuncta deꝑcatõ purgatõni: ut ſupra dixi. oñdit iterum ligariũ tempeſtate: & ui quadã a Cęſare deſcenſiſſe: & demõſtrat ꝓpť tãtam frũm illoꝝ concordiã ſi potuiſſet futuꝝ fuiſſe cũ Cęſare cũ quo reliqui frẽs fuerũt: nec ꝑ hoc curat regredi ad purgatõe; iã a neceſſitate tractatã: ſ; uult ex hꝫ deſcẽdere ad cõfeſſionẽ illã cõditõnalẽ: ut facit cũ dicit ꝗ ſi cõſilio id feciſſet ꝛc. Et cũ doceat in arte Cicero deꝑcãte; oñdere debẽ ſi ꝓ cã aliis quoq; ſit ignotũ: hꝫ ẽt oñdit dicẽs ſi adhuc uolũtate peccaſſet ſilĩs eẽt eoꝝ quos tãtum Cęſar uoluit ſaluos eſſe. Et cum ſilr̃ doceat deꝑcantẽ inde ueniã poſtulare: & allegare ſi plura: aut maiora officia ꝗ maleficia uidebũť ꝯſtare bñficia fratrũ ligarij olim facta in Cęſare; allegat: quos fratres ut melius mĩam moueat oñdit Cęſarem deꝑcari: & uirtutẽ uoluntatemq; deꝑcantiũ ꝓ ligario ſępe in hac deꝑcatõnę cõmemorat: ut facere dẽt ex arte. Cũq; Cicero in arte nos moneat ut deprecantes ſignificemus nullam a ciuibus noſtris: aut ab aliis gentibus uituperationẽ ſuſcipere poſſe illum quem deꝑcamur ſi cõceſerit ueniam. eleganter locum illum hic tractat oſtẽdẽdo Cęſarem non ſolum nõ poſſe expectare ex hac uenia data uituperationem aliquam: ſed ſummam ſibi gloriam & gratia; populi cumulaturum: & talem qualem accepit in reſtitutione Marcelli: & ut illi ſępiſſime quęrat ſimile exhortať.

Concluſio.

Pro Q. Ligario

LOngiorem orationem ꝛc. Cum terminaret Cicero oratõnem in parte deprecationis concludere bene habuit concluſione quę ex commiſeratõne conſtaret: in qua breuiter miſericordia commouetur. Mouere enim ſtudet Cęſarem ad miſericordiam: cum in fine demonſtart ſalutem daturum illis ꝑſentibus qui pro ligario pręcebantur: ſi ligario dederit uñ ſeruat id qď docet in arte. Na; dicit ibi captari miſericordiam ſi oſtendamus quid ſit noſtris euenturum: ſi obtinuerimus aut ſi non obtinuerimus ſalutem ſiquidem dicit daturum Cęſarem ligarianis obtinente ligario. Et ſimul debet intelligi ipſo non obtinente Cęſarem illos pręſentes ligarij amicos: & neceſſarios afflixurum a ſumma miſericordia. poſſ; etiam tota depręcatio pro concluſione notari. Eſt enim hęc pars ſignanter effectuum effuſiua: ut alias dictum eſt: propterea male poteſt per aliquas proprietates a deꝑcatione diſtingui.

De elocutione

VLtimum eſt ut de reliqua parte rhetoricę uidelicet oratõnis elocutione uideamus: de qua plane per omnia ſic dicendum: ut ſupra eſt dictum ĩ Pompeiana: & de huius ſimilr̃ eſt exornationibus perſcrutandum.

Colores.

QVi cum hoc ſciret tum me ꝛc. repetitio eſt.
Quę tua mens oculi manus ardor. Articulus eſt. Item amplificatio per congeriem iuxta Quintiliani ſententiam.
Italia prohibetur exulat ꝛc. diſſolutum eſt.
Noui enim te noui patrem noui domum ꝛc. repetitio eſt. Item diſſolutum.
Virtutis humanitatis doctrinę ꝛc. Articulus eſt.
Caue credas: caue ignoſcas ꝛc. repetitio eſt. Item diſſolutum ẽ
Caue credas fuit in Africa ligariꝰ tulit arma cõñ te diſſolutũ ẽ
Spem cupiditatem odiũ ꝑtinaciã ꝛc. hic eſt articulus.
Fuerint cupidi: fuerint irati: fuerint pertinaces ꝛc. diſſolutum eſt. Item repetitio.
Furoris paricidij ꝛc. Articulus eſt.
Liceat. G. Pompeio mortuo ꝛc. diſſolutum ẽ. Item repetitio.

Veſtro generi familię diſciplinę ⁊c.articulus eſt.
Aliena uoluntas conuentus firmi ⁊c.articulus eſt.
Ceſſit auctoritati ampliſſimi uiri ⁊c.diſſolutum eſt.
Quę fuit igiť in illo hoīe tanta conſtantia? dico cōſtantiam.
Neſcio an melius patientiam poſſem dicere ⁊c. dubitatio eſt.
Nobilitas ſplendor ingenium ⁊c.articulus eſt.
Nunc q̄ro utrum uřas iniurias an rei.p.ꝑſequamini ſi uřas ⁊c. diuiſio eſt.
Ignoſcite iudices errauit lapſus eſt .Articulus eſt.
Non fecit non cogitauit ⁊c.diſſolutum eſt.
Dic te Cęſar de facto ligariꝫ ⁊c.diſſolutum eſt.
Ligarius ante bellū ꝓfectus ⁊c.Articulus eſt.
Tam & ſi totus aīo:& ſtudio dirꝰ ⁊c.ꝓciſio eſt .cōuenit cū eclipſi figura:& cū liptote:& cū apoſiopoſi cum qua etiam cōuenit ſignificatio per abſciſioneꝫ.
Errauit temerarię fecit poenitet ⁊c.diſſolutuꝫ eſt.
An ſperandi ligario cauſa non ſit ⁊c.contrarium eſt.
Totūq; agrum ſabinuꝫ ⁊c.denominatio eſt continens pro contento.Item articulus pro ſequentia.
Quā patria q̄ domus q̄ diꝫ penates ⁊c.repetitio eſt.
Moueant te hoꝝ lachrymę ⁊c.diſſolutum eſt.
Hunc ſplendorem hunc.L.marcū ⁊c.articulus eſt.
Sed ierit ad bellum diſcēſerit ⁊c.diſſolutum eſt.
Nihil eſt tam populare q̄ bonitas ⁊c.ſnīa eſt ad rem tantum relata ut ait Quintilianus.
Homines ad deos nulla re proprius accedunt q̄ ſalutem hominibus dando ⁊c.ſententia eſt.
Nihil hēt:nec fortuna tua maiꝰ:q̄ ut poſſis:nec nā meliꝰ q̄ ut uelis conſeruare q̄ plurimos . ſnīa eſt ad perſonaꝫ uerſa.
Nam hic Cicero quę erant rerum propria fecit hominis ut ait Quintilianus.

¶Explicit pro.Q.Ligario.

Argumentum orationis pro rege deiotaro.

Deiotarus Rex amiciſſimus populo .ro. bello ciuili cum Pompeio fuit.Et poſt pugnā farſalicā ſe cōtulit domuꝫ atq; deinde.G.Cęſari bella gerēti ſbſidia adminiſtrauit.Quare ab ipſo Cęſare relictus rex fuit in regno ſuo aliquātulū ab eo:ꝙ ſibi Pompeiū in amicitia ꝓtuliſſet:rerum ſuarum parte mulctatus. Is deiotarus poſtmodū ꝑ philippū medicū ſeruū ſuum(quē romā cū legatis ſuis miſerat)accuſatꝰ eſt Cęſari:ꝙ cū ipſe Cęſar diuerſareť in hoſpitio apud deiotarū in caſtello Luceio cum rex interficere ꝓparauit .collocatis ꝓmo armatis in loco ubi erat regia dona daturꝰ Cęſari. Deinde iteꝝ collocatis armatis in balneo ad q̄ loca datis tētoribꝰ cū Cęſar ire recuſauiſſet:diciť ab accuſatore nō uoluntate deiotari: ſed ſua fortuna eſſe ſeruatū.Etiam accuſatus eſt deiotarꝰ ab eodem ꝙ fuiſſet ſemꝑ aduerſus Cęſarem aīo impio atq; alieno : ꝙq; exercitum coñ ipm cōparauiſſet : ꝙq; nūcios ad celiū quēdā inimicum Cęſaris deſtinare uoluiſſet : ꝙq; equites nō bonos Cęſari miſiſſꝫ:& in his ſeruum quēdam iudicatū : ꝙq; bello Africano audiens domiciū ꝑiſſe naufragio Cęſarē obſideri uerſū gręcū dixiſſꝫ dire & ſuſpectę ſnīę : ꝙq; ꝓ illa lętitia uino obrutus in cōuiuio ſaltauiſſet: ꝙq; Bleſannꝰ legatꝰ & amicus regius regi ſcripſiſſet ꝓbra de Cęſare.has accuſatōes Philippꝰ ille ſeruus & medicꝰ fecit coñ deiotaꝝ dn̄m ſuū:ut dicit hic Cicero corruptꝰ & ſbornatꝰ a Caſtore quodā adoleſcēte nepote deiotari eiꝰ ex filia nato:& auo ſuo inimiciſſimo.coñ quas accuſationes & ſuſpitiones inductas Cicero coram Cęſare hanc orationem habuit.

¶Genus cauſę in quo hęc habetur oratio.

Haec oratio eſt in iudiciali genere conſtituta.habet enim hęc cauſa accuſationem cum defenſione . accuſatus enī deiotarus a Philippo ꝙ propter inſidias .G. Cęſarem necare uoluiſſet.hac egregia oratione apud ipſum Cęſarem a Cicerone defenditur.de demonſtratiuo quod incidit dicendum :ut ſupra in aliis orationibus dictum eſt.

¶Conſtitutio cauſę in qua hęc habetur oratio.

H Aec oratio in cōiecturali conſtitutione cōſiciť. Patet eñ
ex cōtextu & ſerie or̃ois accuſatoris ītentio. Iſta uidelicꝫ
Ceſarē occidere uoluiſti: fuiſti coñ Ceſarē aīo īpio: atqꝫ alie-
no ꝛc. & ſic de aliis ceterꝭ. accuſatōibꝰ ꝑtibꝰ dicēdū ꝙ ſint ſim
pliciter negatę: ut patet. tū lr̃a or̃ois. uñ cōſtitutō cāę cōiectu
ralis eſt.   De rhetoricę ꝑtibꝰ hic cōſiderādis.

D E inuentione memoria: & pronūciatione hic dicendum
ut ſupra in Pompeiana dictum eſt. Diſpoſitio uero in
ꝑtibꝰ or̃ois hic nō ab īſtitntōe artis ꝓfecta: ſed ad caūm tem-
poris oratoris iudicio accommodata eſt. Poſito enim exordio
narrationem quandam ponit antefactorum regis deiotari: &
ſimulꝫ antefacta purgando in fine huiuſce narrationis: propo-
nit breuiter cauſam qua arguit in pręſens. deinde confirmat
poſt confutat: poſt diuidit quę purganda reſtant: poſtea pur-
gat & confutat: poſt extenuat antiquam ſuſpitionem quę poſ
ſet in mente Cęſaris reſidere. Poſt adducens aliqua argumen
ta concludit ut apparebit iſta ſingulariter cōſiderando: & oīa
ſecundum artem hoc ordine mirabiliter collocata.

¶ De partibus orationis Exordij.

C Vm in omnibus cauſis grauioribus ꝛc. Hic incipit or̃o
& or̃ois exordiū in quo ē cōſiderādū: ꝙ cum huius cāę
dubiū genꝰ eēt: ut ꝙ foret turpis accuſatio: ſed accuſati ſingu
laris honeſtas: ꝙ quodāmō ī hac cā turpitudo accuſatōnis cū
accuſati honeſtate pugnaret. uñ redditur dubiū genꝰ cāę ma-
xime opus fuit ut orator beniuolēciam capet auditoris: ne qd
illa turpitudinis pars ſibi poſſet obeſſe: quę quidem pars cuꝫ
in omni cauſa maxime obeſſe poſſit: cuꝫ plurimum in hac cā
in qua erat auditor iudex is contra quem inſidię factę dicebā
tur. Quapropter ne perſiſteret animo alienato propť accuſatio
nem turpē ſummo ſtudio fuit Cęſar ad beniuolentiam reuo-
candum. Itaque ſi cuiq̃ longiuſculum hoc uideatur exordiuꝫ
non miretur aut damnet. Nam ut ait Quintilianus modus
in principiis adhibendus eſt pro conditione cauſarum: quia
breue principium ſimplices longius perplexe ſuſpecteque: &
infames deſiderant: lector peritus ergo cōſideret potiꝰ quāta
arte: quanto īgenio utendum fuit in cauſa pręſenti: in qua de
inſidiis contra Cęſarem agebatur. Cicero parti ſuę beniuoluꝫ
Cęſarem compararet ꝙ elegantiſſime facit. Nihil enim omit
tit ex his quę poſſint: ne dum homines alienatos a nobis: ſed
lapideos prorſus ac ferreos ad beniuolentiam commouere.
Captat equidem hic beniuolentiam a perſona Cęſaris audito
ris: & a perſona deiotari: a perſona aduerſariorū ipſos in odi-
um inuidiam & contemptionē adducendo. Arte autem ipſa
in hoc exordio beniuolum ſibi Cęſarem facere non poterat.
Nam res ipſa: & cauſa per ſe ipſam cōſiderata: potius ſibi alie
num reddebat pręſertim anteq̃ eſſet ueris aut probabilibus rō
nibus cōfutata: quod nundum in exordium factum erat ſed
ab ipſa re: & cauſa beniuolentiam poſt captauit q̃ cito potuit.
prima uidelicet particula confirmatōnis breuiſſime abſoluta
cuꝫ incipit rationes aduerſariorum cōfutare ubi ait. En crimē
en cā. Cur regeꝫ fugitiuus dominum ſeruus accuſat ꝛc. Ibi enī
aduerſariorum cauſam per contēptōem deprimendo beniuo-
lentiam a re capta. nec enī conuenit eam captari alia in parte q̃
in exordio. Nā licet attentos dociles & beniuolos facere effe-
ctus ſint magis inconuenientes exordio: poſſunt tamen īmo
debent in qualibet alia parte orationis re id promittente com
parari: ut uult Cicero Quintilianus: & alij qui de arte oratoria
rite ſentiunt. ſed ut ſequamur qď īcepimꝰ captat eleganter Ci
cero beniuolētiā a pſona Cęſaris: cum dicit rē inſolitā inaudi
tam regē. ſ. eē reū capitis ī ſuo dūtaxat piculo non eē nūq̃: ꝑ hꝰ
eī occulte Cęſarē ſup cęteros hoīes magnificat: cum oñdit in
ſuo nō ſolū piculo licē qď alios nō liceret. Itē cū dic ſe timore
iuſto ex conſideratione ſuę pręſtantis ſingulariſqꝫ naturę li-
berari: quod enim per ſe conſideratum graue ſit iniquum dicē
. ſ. apud eum de facinore contra quem arguatur facinus eſſe
factum per Cęſaris patientiam fieri dicit ęquiſſimum. Item
cū dicit ſe tantum timere quid ſit de deiotaro iudicaturus q̃
intelligere: quid uellet de ſe ipſo iudicari. Apparet enim hic
q̃ expectatō iudicio cęſario ſit: & q̃ ſit exiſtimatō de cęſarea
uolūtate. Itē cū dic ſe ī uultu oculiſqꝫ eiꝰ acqeſcē: q̃ ſolus ipe

Cȩſar ſuppleat defectum concurſus populi.Ro. & unus ipſe
ꝓ uniuerſo populo ſatis ſit.Item cum per fidem:cōſtantiam:
atqꝫ dementiam ſuā implorat:& per dexteram ſuam:non tam
in prȩliis:q̃ in promiſſis:& fide firmiorem.Item cum dicit cū
ſolere facile & ſemel exorari:nec ullum inimicum eū placaſſe
qui ſenſerit poſtea in animo ſuo ſimultatis reliquias reſediſſe
ſic in hoc exordio beniuolentiam captare ſtudet Cicero a ꝑſo
na cȩſaris: & cum nos Cicero in arte doceat beniuolentiam a
noſtra ꝑſona captare:intelligamus contineri perſonā illius ꝓ
quo oratur ſb̄ oratoris ꝑſona: ſic ꝙ prȩcepta eadem in utraqꝫ
perſona ſumenda ſunt.Hoc tn̄ ſciendum ꝙ eoꝝ pro quibꝰ di
cimus debeamus uberius laudare:uel facta:uel uitā.ꝑſonaruꝫ
uero rerum laudatio moderate tractanda eſt.Itaque cum mō
captat beniuolentiam a ꝑſona deiotari.his idem uſus eſt mo-
dis quos inſtituit in arte ſeruandos.Cū a noſtra perſona eſſe-
mus beniuolentiā captaturi. Captat enī ꝓ cum officia regis in
rē.p.dicit eſſe collocata: cūqꝫ ob merita illa aſſuetum ornari a
cuncto ſenatu:& cum hoc ſtatu profert incōmodū ſuū: ut hic
ſcilicet talis rex mō neceſſitatem hēat defenſores cōtra crimē
atrociſſimum.Item cū dicit oēs ciues ſi in foro diceret illi re
gi eſſe fautores qui in bellis romanis ſuam conſumpſit etatē.
Item cum dicit ſibi recordanti beneficiorum deorum immor
talium: & ſenatus in rege deiotari nullo modo orationeꝫ poſſe
deficere.Item cum incommoda regis profert oſtendens eum
eſſe affectum nonnullis incommodis & detrimentis propter
offenſionem animi cȩſaris.Et hac ſpe fretus inimicos regis eū
accuſare.Item cum cȩſarem deprecatur ſummiſſe pro rege de
iotaro:& hoſpicij ſanctiſſime celebrati cuꝫ eo memorem facit.
A perſona autem aduerſariorum beniuolētiaꝫ captat: adducē
do ipſos in odium:cum eorum crudelitatem & impietatem ex
probando commemorat:& cum maliciam corrupti ſerui cōfi
dentiamqꝫ inſidioſam:atqꝫ improbaꝫ eorum ſignificat.Item
ī iuidiā adducendo cum oñdit eos plꝰ in cȩſaris ira & ſua cū
illo amicitia q̃ in cāȩ ueritate cōfidē.Itē in cōtēptū adducēdo
cū eos dic̄ nō ualē:neqꝫ īgenio:neqꝫ uſu:neqꝫ exercitatōe reꝝ.

& cum ſibi uilitatem conditionis ſeruilis improperat. Sic ex-
ordium hoc conficit Cicero ingenio:atque arte mirabili mul-
taque in eo ſunt ut in alijs ab illo eloquentiȩ fonte manantibꝰ
quȩ clarius intellectu percipere poſſumus:q̃ exprimere per ſer
moneꝫ. omnia enim apud eum plena ſunt artis:& illius ſuȩ di
cendi inextimabilis facultatis. ¶ Narratio

QVanq̃ cui ſunt inauditȩ ꝛc.In hac oratione in qua negat
factum opus nulla narratione defendenti fuit. Et exor-
dio poſito potuit:aut diuidere:aut confirmare:aut confutare.
Nam illa narratio quȩ aperit cauſȩ ſubſtantiam accuſanti ma
gis eſt propria:quā poſitā ab accuſatore non debet orator ido-
neus in defenſione repetere:faciens de ipſa unam ſeparatā par
tem orationis. ſed decet per ſingulos locos ire diluendo quȩ
ab aduerſariis ſunt narrata:eamqꝫ cauſe narrationem particu-
lam explicare confirmando aut confutando.quo facto inue-
niſſe orator expreſſiſſe totam narrationis ſeriem:eamque ſil̉
agendo aliud ad ſuum proficuū conuertiſſe.Cum igitur Cice
ro in hac oratōne non haberet integram accuſationem poſt ex
ordium in narratione repetere:alia uſus eſt narratōne anteq̃ ue
niret ad confirmationem:quȩ quidem narratio ſibi utilis uiſa
eſt:ut ſi cȩſar haberet auimum iratum contra deiotarum pro-
pter ante acta deiotari:quia aliquo tempore fuiſſet contra cȩ-
ſarem cum Pompeio:ipſe animum ſuum hac prius rei expoſi
tione in qua narrat & excuſat ante acta deiotari: ut poſtea ad
hanc cauſam non ſic difficilem eius animum inueniret.Itaqꝫ
alicui forte poteſt hanc quā uoco narrationem plus habere de
exordij ratōne eo ꝙ animum prȩparet:& cōciliet auditoris.ul̉
plus habere de rōe cōfutatōis eo ꝙ ea q̃ obiici poſſēt purgat.
Sed nec cōciliatō:nec purgatō hic auferūt talis narratiōis naꝫ.
qm̄ narratio una eſt ut ait Cicero cū exponimꝰ rem geſtam:&
unūquodqꝫ trahimꝰ ad utilitatē nr̄am uīcēdi cā:q̃ narratō ꝑti
net ad eas cās de qbꝰ iudiciū ē futuꝝ.Et hȩc eſt illa narratō q̃
ꝑncipal̉r ſpectat ad cāꝫ ſn̄ q̃ cognoſci cā nō pōt.Alit̉ eſt narra
tio quȩ intercurrit nonnunq̃:aut fidei:aut criminationis: aut
tranſlationis: aut alicuius operationis:aut laudationis cauſa.

Et buiuſmodi eſt iſta narratio quā bic prępoſuit ut anteacta
purgādo animū cęſaris appararet:& eſt diuiſa in partes duas.
Nā narrata cauſa qualiter deiotarus cum Pompeio fuit.oſtē
ſo ꝙ poſt fuerit amicus cęſaris:& ab ipſo cęſare remuneratus
proponit breuiſſime principalem partem accuſationis:quę ꝙ
grauior eſt cauſa.Primo īcipit purgare . pars iſta eſt ibi.Is igi
tur non modo a te periculo liberatus.ubi proponit banc partē
principalem ſuper qua uult fundare confirmatiouem.Et eſt ſi
quidem iſta narratio illuſtris & clara & artificioſe compoſita.
Nam eſt & breuis & dilucida & ueriſimilis: & per partes ſin-
gulas cum artificioſa purgatione coniuncta:ut apparere pōt
eam accurate conſideranti.

¶ Confirmatio.

QVod tu niſi cum furioſiſſimum ꝛc.Hic eſt confirmatō
parua uſque ad eum locum qui incipit cum inquit in ca
ſtellum ꝛc.Vbi incipit confutatio.exponit enī bic aliqua ſua
argumenta cum aſſeueratione.In ſequenti autem parte diſſol
uit locos contrarios . Quapropter particulam banc a ſequenti
diſtinxit:in qua arguit Cicero per probabile a uita deiotari cū
ipſius integritatem & boneſtatem uitę mores . conſtantiam.
probitatem.religionem.& fidem prędicat.arguitque per pro
babile a cauſa:cum oſtendit deiotarum ſolum ex cogitatione
tanti ſceleris fuiſſe contra ſūmū omnium gentium ac popu-
lorum arma excitaturum:& per conſequens maxima incōmo
da ꝓlapſurum . Fit ex arte enim defenſio per probabiie a cau
ſa:cum defenſor negat cauſam ſibi fuiſſe maleficij aut illam
extenuat. Quanto ergo magis erit iſta defenſio per ꝓbabile a
cauſa : cum defenſor bic Cicero oſtendit non ſolum cauſam
fuiſſe deiotaro Cęſarem occidendi:quia uel appeteret cōmo
da:uel declinaret incommoda.ſed banc unam fuiſſe cauſam
ſui exicij.uidelicet ſi feciſſet uel & ſi cogitaſſet boc ſcelus:nec
ipſum deiotarum boc ignorare potuiſſe demonſtrat cum pru
dentem eum prędicat.

¶ Confutatio.

CVm inquit in Caſtellum ꝛc.Hic incipit confutatio quę
eſt uſque ad eum locum.reliqua pars accuſationis ꝛc.
ubi incipit diuiſio eorum: quę purganda reſtant in coniecturali
conſtitutione defendens plurimū indiget confutatione: per quā
ſuſpitiones oppoſitas extenuet diſſoluet.Ideo bic Cicero bonā
partē babuiſſe orōnis in confutādo conſumpſit.diluere itaqꝫ in
cipit primū locū qui uidet̃ eſſe pars prima grauiſſimę & principa
lis accuſationis.Et cum buiꝰ conſtitutionis ratio(ut ait Cicero)
in ſex partes diſtributa ſit.uidelicet probabile:collationē:ſignuꝫ
argumentū:conſecutionē:& approbationē.quibus partibus uti
debet accuſator accuſando defenſor defendēdo.Videamꝰ quō
partibus bis & barum particulis arguat Cicero. Arguit ſiquidē
primo in genere ſigni ex parte occaſionis idoneę non quęſitę: &
idoneę pręteritę uel omiſſę: cum dicit id maleficium occultius:
& magis idoneę potuiſſe fieri per uenenū:& tamē illo modo nō
eſſe nec dici eſſe tētatū. Arguit per probabile a cauſa:ut ſupra fe
cit in confirmatōne:cum dicit ſi eum palam interemiſſet omniū
fuiſſe in ſe odium excitaturū. Arguit iterum in genere ſigni ex
parte ſpei celandi : cum oſtendit ſpem celandi in beneficio eſſe
potuiſſe;in eodem uero non potuiſſe:& tamen non ueneficiū ac
cuſari.Arguit iteꝝ ex genere ſigni ex parte loci temporis & ſpatii
cum dicit nō fuiſſe magnū ac difficile armatos in loco inſidiaꝝ
per illud tēpus fuiſſe retētos uſqꝫ ad aduētum cęſaris ad eū locū
neqꝫ cauſam fuiſſe loci mutandi & ſpatii prolatandi a lotione ad
finē cenę.Et arguit etiā in genere argumēti prout ſumit̃ argumē
tum pro una parte ex illis ſuperius noīatis:in quas ratio coniectu
ralis conſtitutionis diſtributa ē: cum Cęſarem obſecrat: ut illiꝰ
temporis repetita memoria: ſi ibi ubi dicant inſidias collocatas
a Deiotaro aliquid tumultuoſum aut trepidū ſenſit: uel potius
uidit ac ſenſit omnia quieta ac placata:& ex bominis grauiſſimi
& ſanctiſſimi diſciplina qd' eſſe profecto non potuiſſet animis
maculatis:& ad inſidias apparatis.nam inſidiarū ipſarum ſignū
aliquod uiſum eſſet. Arguit etiā in genere approbationis per lo
cum contra teſtes:cum confutat dictum Pbilippi medici: qui ſe
omniū conſciū eſſe dicebat.Nam oſtendit eū ſcire nō potuiſſe:
quia rex ſapiētiſſimus nō miſiſſet eum Romā ſi fuiſſet cōſcius
tanti ſceleris.ꝛc.Nec fratres ſuos(ut dicebat)carceraſſet & eum ſi
nō fuiſſent conſcii eiuſdem facti.

Diuiſio purgandorum.

R Eliqua pars accuſationis.ꝛc. Hęc eſt diuiſio eorum: quę
purganda extant:quę eſt uſq; ad eum locum ſtatim ſubſe
quentē.De exercitu dicam breuiter.ꝛc.ubi incipit confutatio diui
ſorum. hic notandum eſt ꝙ cum diuiſio pars orōnis ad hoc ſit
inuenta:ut per eam aperiamus quid cōueniat:& quid in contro/
uerſia ſit:& per eam exponamus: quibus de rebus ſimus acturi.
Prima parte in hac orōne uti opus non fuit in qua factum totali
ter negabatur.ſecus autem eſt in iuridiciali conſtitutione: in qua
factum cōceditur. ſed querit̃ an iure ſit factum. ibi enim orator
dicet aduerſario.conuenio tecum in hoc:quia factum eſſe confi
teor.diſconuenio quia iure factum eſſe defendo. tu īiuria factū
dicis.hoc autē hic Cicero facere nō habebat propter ſtatꝰ cauſę
naturā: Sed etiā nec reliqua uſus fuit poſt narrationem incipiens
confirmare uel confutare.ut enī capere poſſū uidetur Ciceronē
tali fuiſſe ratōne cōmotum.conſiderauit enī uim totius periculi
in illa cauſę parte conſiſtere qua accuſabat̃ Deiotarus inſidias ui
tę Cęſaris conſtruxiſſe.Ideo ſubito primo exordium & narrati
onem ad illam partem purgandam obrepſit: quę magis animū
Cęſaris offendebat unde ſe contraxit ad illum locum : ut in eo
ſufficienter abſoluta ſpatioſa oratione ad libitum uteretur.ſic er
go ſuperfluū iudicauit enumerare qđ de rebus aut exponere de
quibus rebus eſſet acturꝰ: cum quaſi rem unicam cordi haberet
illam uidelicet grauiſſimā & principalem partē accuſationis quā
bene tunc expoſuit dicens.Is arguitur te domi ſuę interficere uo
luiſſe.ꝛc.& īmediate purgare incoeperit ibi.ut dictum ē qua pte
non ſufficiēter per confirmationē & confutationē abſoluta reli/
quas partes accuſationis diuidit per enumerationē & expoſitio/
nem nam duas reliquas partes accuſationis enumerat:& quę ſint
exponit.

Confutatio diuiſorum.

D E exercitu dicta breuiter.ꝛc. Hic incipit confutatio partiū
reliquarū accuſationis in diuiſione ſuperius poſitarū.Et li
cet plura purgari uideant̃ q̃ in hac diuiſione ſint poſita tamen ad
uertendum eſt ꝙ diuiſio illa omnia quodam generali modo cō
plexa eſt:una enim pars fuit ꝙ rex comparaſſet exercitum contra

Cęſarem:& iſtam plane confutat ut uides:altera pars diuiſionis
fuit in ſpeculis ſemper fuiſſe regem: cū eſſet animo a Cęſare alie
no. & illa pars eſt ualde pręgnās & generalis.nam omnes accuſa
tionis particulę quę inferiꝰ diluūtur. uidelicet miſſio nūtiorum
ad cellium:tranſmiſſio maloꝝ equitum Cęſari:exilaratio in ad
uerſis cęſaris:& ſcriptio proborum de cęſare ad regem pro pte
Blaſſamii ſub illa parte generali de alienitate animi in Cęſarem
cōtinēter quaſi uoluerit accuſator his particulis ſic adductis pro
bare partem illam generalem: ꝙ.ſ.rex in ſpeculis fuerit cū habuit
animum alienum. Itaq; partes has ſingulariter purgat Cicero:&
oſtendit nō habuiſſe regem animū alienum a Cęſare ſed feruen
tiſſimum in ſua cōmoda:& promptiſſimū ad ſubſidia admini/
ſtranda.& eſt hęc confutatio uſq; locum nihil a me arbitror pręter
teritum.ꝛc.ubi extenuat & cōfutat unam tacitam ſuſpitionē: quę
uerſari poſſet in mente cęſarea ne cęſar extimaret deiotarum ſibi
inimicum eſſe propter mulctā ſibi īpoſitā a Cęſarę.hanc itaq;
ſuſpitionē diluit & purgat Cicero eleganter:ut uides ſubiūctaq;
ſibi una ratione firmiſſima ibi. ſed cum de illo labore.ꝛc.Accur
rit ad locum propriū defenſoris:cum miſericordiā cęſaris capta
re nititur:cūq; accuſatores calumniari oſtendit:cū legati regii ue
lint ſua corpa obicere ad detegendā accuſatorū maliciā:& regis
innocentiā demonſtrandam.

Concluſio.

Q Vo circa.G.Cęſar.ꝛc.Hic eſt concluſio artificioſus orō/
nis terminis.Et nota ꝙ Cicero hanc orationē iuxta exigen
tiam cauſę concluſit.Nam cum ipſe dicit in arte noua. Conclu
ſiones triptitę ſint:quoniam conſtant:aut ex miratione: aut am
plificatione:aut cōmiſeratione exigente materia concluſionem.
Hic aſſumpſit quę ex cōmiſeratione conſtaret. nam oſtēdit q̃tā
calamitatē ſentētia Cęſaris allatura ſit regibus:aut quantam io/
cunditatem:quoꝝ alterum optare ſit inimicorum regis:alterum
ſuę clemētię.cum enim dicat in arte ſi compatione oſtendemus
quę nobis futura ſint:niſi cauſam optinuerimus auditorē ad mi
ſericordiam cōmoueri.hoc facit eleganter ut uides.& quia cōmi
ſeratōem(ut ipſe ait) breuem eſſe oportet: quia nihil areſcit citiꝰ
lachryma:partem hanc breuiſſime abſoluit. poſſet etiam dici ꝙ

epilogus ſiue concluſio orationis ſuperius inciperet ab eo loco.
laboro equidem regis Deiotari cauſa.ꝛc. ab illo enĩ loco uſqꝫ ad
finem intẽtus eſt ad miſericordiam cõmouẽdam:quod ẽ ꝓpriũ
epilogis in quibꝰ toti debẽt affectus effundi.

R Eſtat ut hic argumentationẽ rhetoricam oſtendamus: ex
quinqꝫ partibꝰ conſtitutam: quę poſt narrationẽ in confir
matione tractata eſt:cuius quidem argumẽtationis propoſitio
eſt expoſitio illa grauiſſime & principalis accuſationis ſuperius
cum ante factorum regis narratione in fine cõiuncta illa uidelicꝫ
particula.his igitur nõ modo arte periculo liberatus: ſed honore
ampliſſimo ornatus arguitur te domi ſuę interficere uoluiſſe.ꝛc.
Particula ſiquidem iſta eſt propoſitio argumẽtationis quam lꝫ
probare non uelit eius oppoſitum demonſtrare. per eam tamen
clare oſtendit ſummatim quid ſit quod probare uelit: quia eius
uidelicet falſitatem & propoſitione ſic poſita rationes prĩcipio
confirmationis adducit ibi uidelicet ꝙ tu niſi eũ furioſiſſimũ.ꝛc
Hic enĩ eſt ratio.Nam hac breui ſubiectione quod intendit ueꝝ
eſſe demonſtrat. Demonſtrat ſiquidem contrarium opinionis:
quã intendit Cicero non poſſe cęſarem cogitare niſi furioſiſſi-
mum illum extimet qui eſt prudentiſſimus: ut enĩ omittam cu-
ius tanti ſceleris.ꝛc. Hic eſt confirmatio rationis. nam pluribꝰ ar
gumentis corroborat breuiter expoſitam rationẽ.Apparet enim
quomodo ualde corroboratur quod dixit in oratione oſtendẽ
do.poſt poſitis aliis argumẽtis quanta fuiſſet dementia id appe
tere propter quod omniũ contra ſe unũ regum: ac gentium aĩos
incitaret: quę dementia in rege prudentiſſimo eſſe non poterat
quãq̃ hoc loco.ꝛc.Hic eſt exornatio qua utitur in hac magna ma
teria rei honeſtandę & collupletandę cauſa.confirmata iam argu
mentatione ut uides honeſtat cauſam ſuam:cum de ſingularibꝰ
regis moribus probitate conſtantia atqꝫ honeſtate cõmemorat.
Quod igitur facinus.ꝛc. Hic eſt complexio quę concludit breui
ter colligens partes argumentationis: ut clare patet.& eſt uſqꝫ ad
confutationẽ ſequentẽ.& nota ꝙ ꝑticula iſta:quę cõplexio argu
mẽtationis noĩat̃.eſt etiã epilogus ſiue cõcluſio cõfirmatõnis:lꝫ
nõ ſignauerim:cũ de confirmatione tractarem.

De Elocutione.

V Ltimum eſt ut de reliqua parte orationis rhetoricę: uideli
cet de orationis elocutione uideamꝰ: de qua plane per om
nia ſic dicẽdum ut ſupra in pompeiana eſt dictum.Et de his ſili
ter ẽ exornationibꝰ ꝑſcrutandum.

Colores.

F Vgitiuos autem dominum accuſantes:& dominũ abſen
tem.ꝛc. Conduplicatio eſt.
Cũ uidebã cũ uerba audiebã.ꝛc. hic ẽ ſimiliter deſinẽs.
In tuis oculis in tuo ore.ꝛc. Diſſolutum ẽ.
Spectarem curiã intuerer forũ.ꝛc. diſſolutũ ẽ.
Iſtam inquã diſſeram.ꝛc.conduplicatio ẽ.
Sed omnii metu liberauiſti:hoſpitẽ ignouiſti:regẽ reliquiſti.ꝛc.
diſſolutum ẽ.Item ſimiliter deſinẽs.
Nihil ille de conditionibus tuis.ꝛc. repetitio ẽ.
Ignoſce ignoſce Cęſar.ꝛc. Conduplicatio ẽ.
Quãti honoris p.rei:quãti ſenatus.ꝛc. repetitio ẽ.
Itaqꝫ Gn.pom.bella uictoria triũphos.ꝛc. repetitio ẽ.
A Pompeio diſceſſit ſpem infinitam proſequi noluit.ꝛc. diſſo
lutum eſt.
Ille exercitũ G.domici.ꝛc. Repetitio ẽ.
Vt enĩ mittã cuiꝰ tanti ſceleris.ꝛc.Occupatio ẽ.
Cuius tanti ſceleris fuerit.ꝛc.repetitio ẽ.Itẽ diſtributio.
Omnes reges quorũ multi erant finitimi.ꝛc.repetitio ẽ.
Quis conſideratior illo quis rectior.repetitio ẽ.
Nota tibi eſt hominis probitas.G.Cęſar noti mores.ꝛc.diſſolu
tum eſt.
Deiotari integritas grauitas uirtus fides.ꝛc.Articulus ẽ.
Quod igit̃ conari occultius.ꝛc.Contrariũ ẽ.
Qualis rex athalus in populũ africanũ fuit.ꝛc. exẽplum ẽ.
Repeto illius tẽporis memoriã.ꝛc.diſſolutũ ẽ.
Num quę trepidatio:nũ quis tumultus.ꝛc.repetitio ẽ.
Nõ quęro quaſi ueriſil̃e nõ ſit.ꝛc.occupatio ẽ.
Non arbitror:nõ audiui.ꝛc. diſſolutũ ẽ.
Pecuniam dedit exercitũ aliud.ꝛc. diſſolutũ ẽ.
In regẽ iuſtum ſeuerũ grauẽ fortem.ꝛc. articulus ẽ.
Qui igit̃ adoleſcens nõ tãta gloria prędit ꝰ.ꝛc.Cõtrariũ ẽ.

Qꝫ ſe iactare:q̄ oſtentatione.ꝛc. repetitio ē.
Non ficto crimen inſectari.ꝛc.repetitio ē.
Sit in dominatu ſeruitus in ſeruiture dn̄atus.ꝛc. Contētio ē.
O tēpora o mores.ꝛc. Exclamatio eſt.
Gn.ille Domitius.ꝛc.exemplum eſt.
Conſulem cēſorē pontificē maximū.ꝛc.articulus ē.
Sed tamē ille inimico ſeruū.ꝛc.contētio ſentētiarū ē.uſqꝫ ad eū locū ad ſemel iſte eſt.
Non ne cum eſſet productus.ꝛc.repetitio eſt.
Vexatos uerberatos.ꝛc.articulus ē.
Et quē uos liberi in ſumma reipublicę libertate.ꝛc.cōtrariū ē.
Et enim ſi antiochus.ꝛc. exemplum eſt.
In aſia capadotia ponto.ꝛc. articulus eſt.
De magnitudine animi grauitate cōſtantia.ꝛc. articulus ē.
Memoriā tuā implorat.ꝛc. diſſolutū eſt.

¶ Explicit pro rege Deiotaro.

¶ Argumentū or̄onis pro Aulo Cluentio habito.

A. Cluetius habitus / Statius Albi(us) oppianic(us) / Saſſia / Aurius Melinus / Martiales martis miniſtri

AVlus Cluentius habitus & ſtatius albius opianicus Romani ciues ambo ex municipio larinate fuerunt adinuicem inimici: Nam cum cluentius matrem haberet nomine Saſiam mulierē libidinoſam atqꝫ impiam: & ſibi etiam inimicam: eo ꝙ contra phas & familię decus eiecta per diuortium filia ſua ſorore cluentii ipſa generi ſui auri Melini adoleſcentis nuptiis īmixta non ut mater iam habebatur & colebatur a filio matris impudicitię non amico: cum inquā haberet hanc matrem cluentius melino illo adoleſcente iam mortuo: & per ſcelꝰ opianici trucidato ipſi opianico matrimonio copulatam: & opianicus uellet marciales quoſdam deditos ſacris martis liberos romanoſqꝫ ciues eſſe defendere cōtra ius & uolūtatem larinacium. Cluentius uero cauſam hanc ageret contra opianicum uehementer opianico factus eſt inimicus. unde ut Cicero aſſerit. ac ut multa bona cluentii ab inteſtato deuoluerētur ad

Saſiam ſuam uxorem illis matrem eum ueneno curauit tollere. quod cum Cluētio eſſet indicatum comperto apud ſcamandrū libertum fabritiorum ueneno accuſauit primo Scamandrum & obtinuit. Deinde accuſauit illum Fabritium patronum ſcamandri & iterum obtinuit. itaqꝫ patrono libertoqꝫ damnatis eum cuius cauſa ueneficium hoc fieri dicebatur opianicum accuſauit. Opianicus accuſatus ſcaleno iudici pecuniam grādem dedit ad quoſdam alios iudices corrumpēdos: quam pecuniam cum ſcalenꝰ aliquibus iudicibus promiſiſſet: deinde abnegauiſſet aſſerens ſe ab opianico deſtitutum: ut eos opianico infeſtos faceret pecuniam ipſe ſumpſit: & opianicum cōdēnauit. Volebat enī ut dicit Cicero opianicum damnari pro ſe ſolo retēta pecunia q̄ ea diſtributa per reliquos iudices eum abſolui. & ſic opianico a ſcaleno & ab aliis omnibꝰ prę quiqꝫ damnato. Cum fama eſſet illo in iudicio uerſatam eſſe pecunię intentionem ingens inuidia eſt in cluentium ſuggeſtionibus. L. Quintii. tribuni plebis & defenſoris opianici concitata. iactabat enim tribunus in populo hominem innocētem per pecuniam condemnatum. Cicero itaqꝫ cum Cluentius annos octo hac flagraſſet inuidia: fereqꝫ in opinioneꝫ hominum fixum eſſet innocentem opianicum pecunia Cluentii condemnatum. hac ipſum oratōne notabili hoc purgat a crimīe Cunqꝫ cluentius accuſaretur aliis cribus mr̄is eius īpulſu ut ꝙ uꝫ opianicū iam dānatū & exulē uenari feciſſet. qd᷑ quia idem facē uoluiſſet in filio opianico adoleſcentē cicero ipſum egregie hac mirabili oratione defendit.

Scamander / Fabricij / Scalenus / Oppianicus ueneno curauit tollere Cluentium

¶ Genus cauſę in quo hęc habet or̄o.

HAec oratio eſt in iudiciali genere conſtituta. Habet enim hęc cauſa accuſationem cum defenſione. Nam accuſatus Cluentius hac oratōne a Cicerone defenditur. Demōſtratiuum qd᷑ in uituperatiōe opianici & laude Cluentii habetur eſt incidēs Nam accomodatur ad defenſionem principaliter hic intentam.

¶ Conſtitutio cauſę in qua hęc habet or̄o.

VT plane intelligamus in qua conſtitutōne hęc oratio habeatur uideamus quę intentio: quę ue depulſio ſit in cauſa.

Pro Cluentio

Intentio autem accuſatoris. hęc eſt: Iudicium pecunia corrupi-
ſti. A. Cluentii ut tuus inimicus opianicus damnaretur. Item ut
eam de omnibus obiectis principalibus criminibꝰ coniungamꝰ
unamq; faciamus intentionem. A. Cluentii hunc adoleſcentem
opianicum in eius nuptiis ueneno tollere uoluiſti. Item patrem
huiꝰ iā damnatū opianicum de medio ſuſtuliſti. Depulſio uero
Cluentii ad hęc omnia talis eſſe comprehenditur. iudicium non
corrupi. tollere hunc adoleſcentem opianicum ueneno nō uolui
patrem huius opianicum iam damnatū ueneno non ſuſtuli. qua
re cum ſit ſimplex hic negatio facti in depulſione ad principalez
intentionem accuſatoris appareret ꝙ conſtitutio principalis eſt
coniecturalis. iuridicialis autem abſoluta & legitima ex ſcripto:
& ſententia. conſtitutiones hic incidunt ut ſuis dicet̃ in locis.

¶ De rhetoricę partibus hic conſiderādis.

DE inuentione memoria & pronūciatione dicendum ut ſu
pra dictum eſt in pōpeiana. Diſpoſitio uero hic eſt in par
tibus orationis non ab inſtitutione artis profecta: ſed ad caſum
temporis oratoris iudicio accomodata. Primo enim ponit exor
dium inſinuatione permixtum. deinde diuiſionem. deinde nar-
rationem cum quadam confirmationis parte coniunctam. dein
de puram confirmationem. deinde confutationem. deinde regre
ditur ad confirmationem in conſtitutōne legitima ex ſcripto &
ſententia. deinde inſerit confutationem ad quędam obiecta. de
inde confirmat in conſtitutione principali cauſę: uidelicet conie
cturali. deinde concludit ſed concluſionis finis & orationis nō
habetur.

¶ De partibus orōnis exordium.

ANimaduerti iudices. &c. Hęc oratio inſignis hic incipit: &
orationis exordium quod mirabile eſt & incredibili mini
ſterio atq; arte confectum. Nam cum eſſet dubium genus cauſę
eo ꝙ huic ſuſpitio corrupti iudicii iuniani & cęteri ueneficii cri-
mina obiecta Cluentio ante ipſorum diſſolutionem quandam
turpitudinem ad cauſam uidebātur afferre. hinc honeſtas ex per
ſona cluentii & perſona Tullii defenſoris ipſius oriri uidebatur
in cauſa: ut enim uult Ariſtoteles primo ſuę rhetoricę Orator ap

parens qualis quidam hic eſt amicus & bonus melius perſuadet
fert equidem per ſe qualitatis ſpeciem: quę honeſtat cauſam ſuaz
& iuxta Quintiliani ſentētiam non ſolum aduocati defenſionē
ſed etiam teſtis fidem affert. Cicero itaq; talis orator & uir q̄d
mirum ſi honeſtatem afferre poſſet ad cauſam quam ipſe defen
deret. q̄q̄ in hac cauſa Cluentiana ipſum fuiſſe gloriatum tene-
bras effudiſſe iudicibus Quintilianus libro quarto oratorię in-
ſtitutionis capitulo an rhetorica ſit ars. Cum igitur ut dixi eſſe
dubium genus cauſę: atq; ab hoc accomodandum eſſet exordiū
beniuolentię captatiuū. Cūq; iam in animis hominuz inſediſſet
opinio tribunitia ſuggeſtione conflata corruptum iſtud a cluen
tio fuiſſet iudiciū: atq; ob id ex arte inſinuatione foret utēdum
quę adhiberi docet in arte: quoniam eſt perſuaſus auditor huic
hoc Cicero duplici reſpectu exordium cū inſinuatione ꝑmiſce
re: cum in genere cauſę dubio nil obſtaret quin exordiri aperte
poſſet imo ex arte deberet: & opinio illa quę quodāmodo fixa
in animis iudicum timebat̃ inſinuatione requireret̃. Ergo ut hic
fecit egregie: & mirabiliter uideamꝰ. Primo enim per inſinuatio
nem ad ſe audienda allicit auditores pollicendo de eo ꝙ aduer-
ſarii firmiſſimū ſibi adiumentum putarint ſe eſſe dicturum cuz
aſſerit ſe animaduertiſſe orationem oratoris contrarii in duas
partes eſſe diuiſam: quarū altera niti & confidere magnopere ui-
debatur inueterata inuidia iudicii Iunianii: & ꝑte alia in qua non
ita uidebant̃ confidere breuiter recitata: dicit ſe uelle ſeruare ean
dem diſtributōnem in reſpondendo: ut omnes intelligant nihil
eum ſubtergere uoluiſſe reticendo: nec obſcurare dicēdo. Sic igi
tur cum oſtendit ſe uelle ad illa adinuenta aduerſarioꝝ firmiſſi
ma & ſm eorū ordinem reſpondere uſus eſt uno ex modis inſi-
nuandi qui in arte ab eo docet̃ auditore perſuaſo: & etiaz iuxta
Quintiliani ſentētiam hic eſt uſus inſinuatione & ꝑtitione dicē
dorū: ut inſinuaret utilius. deinde apto exordio beniuolentiam
captat ab auditoꝝ ꝑſona: apiēdo quę de his exiſtimatio & quę
iudicii expectatio ſit: ſimulq; proferendo eoꝝ laudabilē conſue
tudinem iudicādi: cum cauſę difficultate mōſtrata apte teſtatur
rem illā ſe in illa difficultate cōſolari: ꝙ ita audire de criminibꝰ

conſueuerunt:ut eorum diſſolutionem quęrant ab oratore.ꝛc.&
ut attẽtos faciat exponit qualiter ſit acturus.deinde iterum beni
uolentiam a perſona auditorum captat cum dicit neminem ciuẽ
ſine ſuo ac talium hominum ſubſidio inuidię poſſe reſiſtere.de
inde ut & inſinuando & beniuolẽtiam ſimul ab auditorum per
ſona aperte captando ad ſe auditores alliciat. Primo dubitatio
ne utitur quid potiſſimum ſit dicturus:aut cui loco reſponſurꝰ
cum admiratione ut debere fieri docet in arte:cum dicit ſe quo
uertat neſcire.ubi ut ait Martianus utitur figura quę dyaphoreſiꝫ
uocatur:quę utilis eſt ad generandum crudelitatem.Nam ut ait
Quintilianus libro nono oratorię inſtitutionis. capitulo de fi-
guris ſententiarum affert & aliquam fidem ueritatis crudelitatis
dubitatio conſimulamus quęrere nos unde incipiendum: unde
deſinendum quid potiſſimum dicendo:an omnino dicendum
cuiuſmodi exemplis plena ſunt omnia.& ſubiungit ipſe Quin-
tilianus exemplum huius loci Ciceronis.deinde enumeratis quę
negare non poteſt & quaſi formidata difficultate euellendę illiꝰ
opinionis:ut iudices ſibi conciliet ſeſe ad id impotentem oſten-
dit:cum dicit non eſſe ſui ingenii ſed auxilii ipſorum iudicum
ipſius innocentię:ſic in hac calamitoſa fama quaſi in aliqua per-
nitioſiſſima flamma atq; cõmuni incendio ſubuenire. Deinde
oſtenſo ꝙ in iudicio falſa inuidia ualere non debeat:rogatiſque
iudicibus ut huc nihil pręiudicati afferant:eos ſibi facit attentos
innuens ſe dicturum:quę ante nõ ſciuerint.Cum eos deprecatur
ut patiantur eum ſuum dicendi ordinem conſeruare:& perorata
cauſa ſi quid erit praeteritum tunc requirant : quaſi per hoc in
nuens nihil relicturum:ſed omnia patefacturum:quibus uere po
terunt remota inuidia iudicare. Deinde etiam ut ſibi ualde atten
tos ac dociles auditores compararet: cum demonſtrauerit ſcire
ſe ad quantum difficilem cauſam accedat dicit. ſi quis deus ad
ſe audiendum beniuolentiam iudicum conciliarit effecturum ſe
ut intelligant:nihil tam timẽndum q̃ inuidiam:nihil tam optan
dum q̃ ęquum iudicium. Deinde iterum a perſona iudicum au-
ditorum beniuolentiã captat:aperiendo quę expectatio ſit eorũ
iudicũ:dicit ſe ſperare locũ illum atq; conſeſſum quem inimici

fore Cluentio horribilem putauerunt miſerię illius futurum por
tum atq; profugium . deinde facit attentos ac dociles rogando
ut attente audiant.ꝛc. Et hęc pauca de hoc artificioſo principio
dicta ſint.

¶ Diuiſio.

COrripuiſſe dicitur A. Cluentius.ꝛc. Hic eſt diuiſio pars
una orationis qua hic eſt uſus egregie ſm eam ſui ſpeciem
quę expoſitio nominatur. res enim de quibus eſt dicturus expo
nit hic breuiter & abſolute : cum ſe dicit oſtenſurum neminem
unquam grauioribus teſtibus in iudicium uocatum . Deinde ea
facta pręiudicia ut abſolui nullo modo opianicus potuerit.dein
de his demonſtratis oſtenſurum quod requiri intelligat pecunia
tentatum eſſe iudicium non hac cluẽtio ſed contra cluentium:&
facturum ut intelligant quid in ea cauſa tota ipſa res tulerit error
affixerit & flarit inuidia. Et primum ſe facturum id ex quo.ꝛc.
ut hic exponẽdo prędicit ita perficit orando. Viſa tamẽ quibuſ
dam fuit reprehenſibilis iſta partitio:ut ait Quintilianus: qui cũ
eis contra Ciceronem hoc loco ſentire uidetur.Nam uult ipſe in
unius criminis uaria defenſione ſuperuacuam eſſe partitionem
omnes modos defenſionis colligentẽ: ut ſi quis ita partiatur di-
cam non talem eſſe hunc quem tueor: ut credibile uideri poſſit
homicidium: dicam occidendi cauſam huic non fuiſſe. dicam
huic eo tẽpore quo homo occiſus eſt trans mare fuiſſe. Et ideo
paulpoſt hoc ſubiungit ipſe Quintilianꝰ. Itaq; non defuere qui
Ciceronis illam pro Cluentio partitionem improbarẽt:quam ſe
dicturum eſſe promiſit.primum neminẽ maioribus criminibus
grauioribus teſtibus in iudicium uocatum q̃ opianicum.deinde
pręiudicia facta ab his ipſis iudicibus eſſe a quibus condemnatꝰ
Poſtremo iudicium tentatum pecunia non a Cluentio. ſed con
tra Cluentium.quia ſi probari poteſt quod eſt tertium nihil ne-
ceſſe fuerit dicere priora.hęc ille libro quarto oratorię inſtitutio
nis.capitulo de partitione cuius & ſi me ualde ratio moueat: ut
ſecum ſentiam:tantum ita me flectit: & uincit auctoritas Cice-
ronis:ut cogitare non poſſim quicquam in ſuis orationibus ui-
tioſum.prępoſuit uero de induſtria ptẽ hanc narrationi quã ſeq
debeat ordine profecto ab artis inſtitutõe:ꝙ ẽ eiꝰmodi narratio

ut in ea multa confirmatio miſceatur . Si ergo uolebat prius qđ
eſſet confirmaturꝰ exponere opus erat: ut partem hanc prępone
ret narrationi.

A Bs te peto Opianice.ꝛc. Antequã Cicero ueniret ad cauſaꝫ
ut uitaret ĩuidiam:quia cõtra mortuum diceret iam dam
natum ab eius filio ueniam petit : oſtendens neceſſitatem huiuſ
modi dicendi:& ad narratiouem a longe repetẽdam illico deſcẽ
ſurus:ne id moleſte patiantur iudices deprecare.curauit enĩ ſum
mo ſtudio ut narraturus inueniret animos ſine ulla inuidia prę
paratos.

Narratio.

A Vlus Cluentius fuit pater.ꝛc.Hic eſt narratio pars una ora
tionis:cuiꝰ narrationis initium ſumpſit Cicero a perſona
poſita:cum accidẽtibus ſuis quod fieri debere ex arte quãdo id
perſuturũ eſt:& ideo hic factum eſſe memorat Quintilianus li
bro quarto oratorię inſtitutionis.capitulo de narratione.& licet
longa ſit illa narratio non eſt tamẽ aliena a pręceptis: quę de bre
uitate narrationis in arte dantur a Tullio.Si quis enim bene con
ſiderat quãta & quam probabili narratione fuit opus: ut rem &
cauſam ſuam iudicibus comprobaret non mirabitur paulo lon
gius exordii rei demonſtrandę petiiſſe:quod fecit ut ipſe teſtaẽ
ut cognitis prĩcipiis facilius extrema cognoſcerent.Eſt ergo bre
uis dicenda narratio non quidem ſm ſe:ſed reſpectu materię &
cauſę eſt dilucida & uериſimilis: ut eſſe debet ex arte narratio.
Primo enĩ unde neceſſe erat incipit ac ne quis obiicere poſſit prĩ
cipii narrationis remotione:& quaſi & ab euo hoc eſt animis re
moto principio ipſum inutiliter incoepiſſe: cum incipiat a patre
Cluentii.ſciendum ꝙ incipit ab eius morte : ut oſtendat primo
fomenta maternarum inimicitiarum cum Cluentio:quę ſciri nõ
poſſent:niſi nuptię Cluentię ſororis Cluentii ſecutę mortem pa
tris utriuſqꝫ narrarentur. circa quas nuptias narrãdo uſus ẽ Cice
ro excurſione laudabili dicens. O mulieris ſcelus incredibile:&
pręter hanc unam in omni uita inauditum. O libidinem effrena
tam & indomitam. O audiciam ſingularem nõ me timuiſſe: ſi
minus uim deorum hominumqꝫ famam: at illam ipſam nocteꝫ
faceſqꝫ ipſas nuptiales: non limen cubiculi: non cubile filię: non

parieteſqꝫ deniqꝫ ipſos ſuperiorum teſtes nuptiarum. hoc enim
loco & in hac excurſione demonſtrauit elegãter ſe ui quadã eſſe
affectum ſicut fieri oportere in huiꝰmodi excurſionibus Quin
tiliano placet.fecit autẽ mirabiliter Cicero ut auditorum animos
impleret affectibus:qui quidem affectus in animis generãdi ſũt
ab oratore ꝑ ſermones paſſionales.ut uult Ari.in ſua rhetorica q̃
les hi ſunt omniũ animos contra talem matrẽ facientis iratos: &
inſuper opere p̃tium eſt in hac cauſa ut cognoſcatur matrem ini
micam eſſe cluentio: & quia contra parẽtes agẽtibus callida opꝰ
eſt arte facit mirabiliter Cicero ut ipſum maternũ nomen contra
Saſiam matrem animos magis accẽderet q̃ contra cluentium.de
quo loco nõ inutile eſt uidere quid ſentiãt. Quintilianꝰ is ergo
libro xi.oratorię inſtitutionis ſic ſcribit.Vnum iam igitur huic
loco quod eſt ſane ſumme difficultatis ad dicẽdum uidetur:ut
quibus ea quę ſunt natura parũ ſpecioſa queqꝫ non dicere:ſi utrũ
libet eſſet librum maluiſſemus.non tamen ſic indecora dicẽtibꝰ
quid aſperiorem habere frontem poteſt:aut quid aures hominũ
magis reſpuũtur: q̃ cum in filio filii ne aduocatis in matrẽ pero
randum aliunde:tamen neceſſe eſt ut in cauſa cluentii abiti: ſed
non ſemper illa uia qua contra Saſiam Cicero uſus eſt.non quia
ille nõ optĩe:ſed quia plurimuũ refert qua ĩ re & q̃uo lędat.Itaqꝫ
illa cum filii caput palam impugnaret fortiter fuit repellẽda.duo
tamen quę ſola ſuperant diuinę Cicero ſeruauit.primũ ne obli
uiſcatur reuerẽtię quę parentibus debeẽ . Deinde ut repetitis alte
rius cauſis diligẽtiſſime oſtẽderet q̃ id qđ erat in matrem dictu
rus non oporteret mõ fieri:ſed etiã neceſſe eſſet.Primaqꝫ hęc ex
poſitio fuit q̃q̃ ad pręſentem quęſtionẽ nihil pertinebat adeo ut
in cauſa difficili atqꝫ perplexa nihil prius intuendum credidit q̃
quid deceret.Fecit itaque nomen parentis nõ filio inuidioſum.
Sed ipſi inquam dicebatur.ꝛc. Hęc Quintilianus elegantiſſime
proſecutus eſt:etiam Cicero narrationem uſqꝫ quo erat oportu
num.uſqꝫ uidelicet ad opianici damnationem & inuidiam con
citatam:& ea quę id iudicum ſunt ſecuta:ac ut egregie ſeruet reli
qua documenta breuitate intuenti uidere perfacile . deinde q̃ di
lucide narret apertuꝫ eſt. nam ut quicquid primo geſtum eſt ita
primũ exponit:& rerũ ac tẽporũ ſeruat ordinem:& reliq̃ adimplet

quę pertinēt ad narrationem dilucidam faciendam:quę dimitto
legētis indagini: ne prolixior ęquo ſim.utraq; etiam ueriſimilis
ſit:quia ut mos:ut natura: ut opinio poſtulat dicat ſpatia tēpoꝝ
perſonarum dignitates: conſiliorum rationes:locorum oportu
nitates conſtent uidere facile orationē legenti.Ego uero pertran-
ſeo tantum:ne ſim in re nō neceſſaria lōgior: tamen quia illa tra
ctantur ex locis confirmarionis quę cum ipſa narratione miſcen
tur in hac oratione.cūq; hęc cauſa eſſet huiuſmodi:ut ſi Cicero
narrationem plane ſimpliciſq; uoluiſſet exponere forte maioreꝫ
offenſionem animorū maioremq; inuidiam cumulaſſet contra
cluentium ſic argumētando:& cauſam ipſam agendo narrauit.
ſic deniq; partes rei geſtę ipſis continuo argumenta ſubiiciēs di
ſperſit atq; firmauit: ut ad unamquāq; confeſtim accōmodaret
rationem : quę uulneri preſto eſſet medicamentum:& odium
oppoſita defenſio mitigaret: ut exigēte cauſa fieri docet in uete
ri:& Quintilianus affirmat libro quarto oratorię inſtitutionis
caplo de narratione dicens inſerendū eſſe expoſitioni defenſio
nem re poſcente:& factorum rationem pro ueriſimilitudine rei
agendę:& ſic a Cicerone fit hic:neq; enī narratio hęc reperta eſt:
ut tantum cognoſcat iudex: ſed aliquādo magis ut conſentiat
ut ipſe Quintilianus eodem libro & caplo.
Nunc iam ſummatim exponam.ꝛc. Recitatis in ſuperiori parte
fundamentis:atq; radicibꝰ inimicitiarū ſaſię matris atq; cluentii
filii ſui:& ita recitatis ut unūquodq; dictum tractū uideatur ad
utilitatem ſuam cauſa uincendi:ut ab arte pręcipitur quod appa
rere poteſt faciliter intuenti: Deſcendit hic ad eam partem narra-
tionis: in qua multa confirmatio commiſcitur. Nam cum uelit
oſtendere in hac narratione incorruptum a Cluentio fuiſſe iudi-
cium:habet oſtendere opianicum ueris & grauibus criminationi
bus fuiſſe damnatum.& hoc narrare ſimpliciter & pure nihil eēt
apud animos:pręſertim in oppoſitū perſuaſos. oportet ergo ut
narrando pręmiſceat argumēta:& coniecturales locos cū cauſę
conſtitutio ſit cōiecturalis. Videamus itaq; ꝙ breuiter fieri pōt
nōnullos locos quibus cauſam hanc Cluentianam narrando ſi
mulq; confirmando narrata corroborat. ſummatim enim expo
ſitis hac in parte:& crimine ueneficii a cauſa ſeu ratione: quibus

Cluentius accuſauit & oſtendit opianicum fuiſſe culpabilem:in
greditur narrationē quandam de uita & ſceleribus opianici: quę
narratio fauet cauſę cluentii per locum a probabili a uita demon
ſtrans eum fuiſſe iuſte damnatū: cum a ſimili turpitudine nunq̄
affuerit cunq; talia ſciuerint iudices qui damnauerīt.
Hunc tu hominem.ꝛc.Poſtquā late ſuperius Cicero monſtrauit
narrando opianici multa flagitia. & ſic per locum a probabili a
uita cauſam Cluētii roborauit. Hic deſcendit ad narrādum cau
ſam inimicorū inter opianicum atq; cluentium: & deinde illud
crimen ueneficii contra Cluentium: pro quo crimine opianicus
principaliter damnatus fuerit.Et notat ꝙ illę pro cauſa marciali-
um inimicitię ſuſceptę:& reliqua maior cauſa ſpes.ſ.hereditatis
Cluentianę ſi fuiſſet cluentiꝰ mortuus inteſtatus trahuntur in ar
gumenta pro cauſa cluentii ad oſtendendum per locum a proba
bili a cauſa opianicum uoluiſſe tollere ueneno cluentiū.& per cō
ſequēs eum iuſte damnatum.Cum de hoc crimine cauſam dixe
rit.& ſic non fuiſſe per corruptum a Cluentio iudicium condem
natum.
Multa dici poſſunt.quare.ꝛc. Superiꝰ demonſtratis inſidiis opi
ani contra cluentiū:deſcendit ad oſtendendum a quo corruptio
iudicii profecta ſit.& probat primo per locum a probabili a cau
ſa fuiſſe non a cluentio ſed ab opianico profectum.deinde ut ē
profecta ſerioſe demonſtrat:& interdum ut attentos iudices nar
rationem habeat eos ut attēte audiant deprecatur. Cum enim in
omni parte orationis ſtudendum ſit: ut auditores habeamus at
tentos hic Cicero potiſſimū poſtulabat: ut merito in narratione
tam longa ut ait Quintilianꝰ de inſtitutione iudices: & in narra
tione nōnūquā:& in argumētis ut attendant & ut faueant roga
mus:& ſic facit hic Cicero.

¶Confutatio pura.

NEq; me poenitet hoc potius tempore.ꝛc. Poſtquā ſuperiꝰ
Cicero rem narrauit & narrando ita eſſe monſtrauit fuiſſe
uidelicet opianicum iuſte damnatum & ab eo pecunia iudiciū
fuiſſe tentatū:fuiſſeq; in ſuſpitionem illius corruptiōis cluentiū
ueriſimiliter a tribuno deductū.nunc ad puram confirmationē
accedit:ī qua breuiter Cluentiū purgat.nā cū oñderit ꝙre libētiꝰ

nunc tractat hanc cauſam quã antea tractauiſſet accidit ad cõfir
mandum opianicum corrumpere uoluiſſe iudicium: cluentium
uero nõ uoluiſſe: & hoc per locum a probabili a cauſa: & uterqꝫ
ad loquendum inducte oſtendit uni opianico corrumpendi iu
dicium fuiſſe cauſam Cluentio non fuiſſe. uel uideri poteſt loc⁹
a collatione cum utriqꝫ ſermone ad inuicem poſito & compato
oſtendit id ꝙ aduerſariũ feciſſe criminat̃ alteri nemini bonum:
niſi ipſi aduerſario fuiſſe. deinde per locum ab argumẽto: & ſu
ſpitione magis firma demonſtrat opianicum iudiciũ tentauiſſe
pecunia cum oſtendit & opianici tabulis hoc haberi: qđ ſcaleno
iudici nũmos dedit. ꝛc. & cũ demonſtrat fautores opianici ſcale
nũ ad iudiciũ flagitaſſe. ꝛc. ſimulqꝫ qđ obiici poſſet de cõdẽna
tione ſcalenii purgat rõne in narratione iam dicta.

Epilogus.

QVare cum iſtinc cauſa corrumpendi. ꝛc. Poſt narrationem
plenam argumẽtis & poſitam immediate ſuperius confir
mationem hãc breuem Cicero hic uſus eſt epilogo quo breuiter
& in ſumma dictorum argumentorum memoriã reuocaret. ꝛc.

Confutatio.

AT enĩ pecuniam Scaleno. ꝛc. Hic eſt confutatio in qua eam
rationẽ: quę afferebatur a Tullio accuſato de pecunia tra
dita ſcaleno iudici ab opianico. uidelicet pro gratia reintegrãda
Primo confutat cũ oſtendit id nõ fuiſſe poſſibile: & per locum
ab argumento ſuſpitioſam facit pecuniam apud iudicem: pręſer
tim talem uirum ſordidiſſimum. ſ. qualem d. fuiſſe Scalenum
ipſamqꝫ pecuniã ſuſpitioſam reddit ex numero minime ad con
ſiliationem gratię: ſed ad aptiſſime ad corrumpendum tot iudi
ces compato.

AT enĩ iudicia facta per multa. ꝛc. Procedens Cicero confir
mando quę fuerant ab aduerſariis allegata: cum uitarẽtur
ipſi contra Cluentium: afferentes iudicia aliqua de hac re: & ſic
per locum a iudicato cauſam ſuam confirmantes egregie iſta cũ
iſta confutat: & quia locus a iudicato propri⁹ eſt conſtitutionis
iuridicialis abſolute: dicendum eſt ꝙ iſta confirmationis pars:
quę per huiuſmodi locũ inuitetur in iuridiciali abſoluta conſti
tutione uerſatur: quę ſic ad cauſam huic ĩcidit. Intenderet enim

Pro Cluentio

aduerſari iure cõtra cluentium iudicatum eſſe debere: Cicero
pro cluentio ſic depellit iure contra cluentium iudicatum eſſe
nõ poſſe. Omnia illa iudicia qualia fuerint trutinatur: & mon
ſtrat non fuiſſe iudicia uel cluentio non obeſſe: & p̃ᵒ iudiciuꝫ
quo. C. Iunij eſt damnatus labefactat Cicero per locum a con
ſuetudine & lege: cum id oſtendit non lege & more ſeu con
ſuetudine fuiſſe tractatum: Sed ui & tempeſtate tribunitia fu
iſſe confectum. Pręterea ſi ex lege ſubſorcionis fuit ille dam
natus non eſſe cum cluentij cauſa cõiunctuꝫ. deĩde labefactat
& per locum a iudicato adductum per aduerſarios contra clu
entium: ex damnatione aliquorum iudicum qui opianicum
condemnarant: oſtendens illa iudicia nihil ad cauſam cluentij
pertinere. Deinde arguit per locum a iudicato cluentium non
corrupiſſe iudicium cum facit mẽtionem de illo iudicio quo
fuit falcula iudicatus gratis opianicum cõdemnaſſe: & ex fal
culę iudicio ſimilitudinem ad reliquos iudices trahit: & hꝰ lo
co de induſtria quod negari non poſſet interrogans hꝰ modo.
uidelicet dixit ne tandem cauſam. C. fidicularuus falcula &
ex figura uſus eſt ardentõris prolationis: & ſpeciem maioris ſe
curitatis exhibuit: quã ſine interrogatione ꝓtuliſſet. deinde lo
cum a iudicato per aduerſarios adductum de extimatione li
tis. p. ſeptimo ſceuolę confutat per locum a conſuetudine.
Sequit̃ illud iudicium ꝛc. Confutatis nonnullis forenſibus iu
diciis cõfutat hac in parte conſoria: quę contra Cluentium af
ferebant. primo ergo confutat illum aduerſariorum locum a
iudicato cenſorio per locum a conſuetudine: & more maioruꝫ
cum. d. maiores nunq̃ auctoritatẽ cenſoriam ut rem iudicataꝫ
obſeruaſſe: & illud probat exemplis: inſtitutiſque maiorum.
& nota ꝙ in probationibus huius partis multa funguntur
proboemij uice & Quintilian⁹ teſtatur: & apparet aperte lr̃aꝫ
intuenti.
Quare qui uobis in mentem ꝛc. Hic ponit epilogum huius par
tis confutationis quę cenſoria iudicia confutauit.
Quę cum ita ſint ꝛc. Procedens confutatio cõfutando iudicia
illa cenſoria non ſtandum eſſe demonſtrat per locum a bono

& ęquo cum oſtendit non pertinere ad communem utilitatē
tantam poteſtatem cenſoribus dari:ut regiam licentiam quo-
dammodo conſequantur:quod fieret ſi ſuis ſcriptionibus ut
rei iudicatę ſciretur ꝛc.Deinde oſtendit ꝙ ſi rei uirtuti eſt ſtan
dum : & non iudicij cenſorum opianicus ſuſpitio eſſe debet.
Cluentius uero non:& facit hoc locis coniecturalibus breuiť:
& artificioſe epilogatis.Deinde iterum labefactat iudicia cen
ſoria per locum a conſuetudine maiorum ponens aliqua exē-
pla eorum cōuenientia . unum eſt quod de me maxime ꝛc. qđ
obiectu; teſtamento Egnatij Cicero hac in parte confutat ele
ganti quodam & artificioſe argumento:oſtendens in accuſatō
ne aduerſarij duo eſſe intereſſe ipſa pugnantia:quod inuenire
(ait Quintilianus)artificij eſt.fecit autem egregie hoc loco de
monſtrans cenſoriam notam:& egnatij teſtamentum:quibus
duobus nihil magis cluentio erat aduerſum inter ſe pugnare
cum dicit. Sed acci conſideres cenſio diligenter uirum cēſorū
iudicium graue uelis eſſe an egnatij:At enim ſenatus uniūſus
ꝛc.quia aduerſarij arguebant contra cluentium per locum a iu-
dicato ſenatus iudicium allegantes.Locum hunc Cicero con
futat egregie oſtendens ſenatum conditionaliter iudicaſſe:&
per eundem locum a iudicato demonſtrat quod tunc ꝛc. Iudi-
cauit per furorem populi iudicaſſe cum fuerit poſtea reciſum
& uoluntati populi quod fecit repudiatum.
Eſt etiam reliqua permagna auctoritas ꝛc.Quia īter cętera iu-
dicata Ciceronis ipſius afferebať auctoritas contra cluentiu;
obiectionem illam Cicero:ut uides conuellit egregie.
Nunc quoniam ad omnia quę ab ſe dicta ſunt.poſtq̃ Cicero
maiora & inuidioſiora ſuperius magna arte & incredibili pur
gauit induſtria:hic(ut ait Martianꝰ)coniecturę partibus expe
ditę ad per ſcriptionem legis ac ceſitor ordine:uidelicet com-
mutatorię ſi cluentium legis aſſertōne defenderet: fugere cau
ſam diffidentia uideretur.Itaq; ne uideatur cluentius non cā
& re:ſed lege confidere cauſam ex lege.ſic agit hic Cicero ut
uideať non agere ex opinione cluentij ut ait Quintilianus li°
quarto de pertione. quędam interim nos & uitis ligatoribus

ſimulandum eſt dicere: ꝙ Cicero pro cluentio facit contra iu
diciariam legem ꝛc. Sed uidendu; in qua cauſę cōſtitutiōe uer
ſatur hęc pats:& cum agatur hęc quęſtio ex ſententia legis &
ſcripto:quia aduerſarij uelint legis ſententiam trahere ad oīs
ciues romanos.Cicero uero perſiſtat in ſcripto legis quę loqť
ſolu; de hominibus ordinis ſenatorij:ut apparet in textu ora-
tionis:dicendum ꝙ conſtitutio eſt legitima ex ſcripto & ſen-
tentia.itaque uideamus:ut hic Cicero cauſam confirmauit ex
locis conſtitutionis illius fieri docet in arte.ꝑmo enim oſten-
ſo ꝙ non ſecundum opinionem. T.Acci cauſam eget ex lege
ſed ex re ipſa:& ꝙ hoc fecit uoluntate cluentij:qui non uelit le
ge defendi:adducit locum illum communem a ſcripto dicen
dum iudicium ſi in ea ciuitate quę legibus tueatur diſtendi a
legibus .de hinc locu; hunc multa ratione:& exemplo corro-
borat.Deinde ut debet ex arte utitur illa crebra legis recitatōe
& ſententiam legis repetit:& oſtendit id ꝙ ſcriptum eſt dilu-
cide brebiter commode & perfecte ſcriptu; eē:nec alligare clu
entium.Deinde oſtendit ꝙ periculoſum ſit:& indignum a le
ge recedere:cum dicit cluentium abitum non recuſaturū:q̃tū
ad ipſum attinet:qn ea lege rationem uitę ſuę reddat :& tamē
iudices deprecatur ut quoniam a legibus omnia cōmoda ſua
obtinent atq; ſalutem :a legibus non recedant:quaſi per hoc
uelit innuere ea quę per leges obtinent ſi ab eis receſſerint ad-
mittenda fore.& admonet q̃ ſit indignum populum liberum
& ſolutum per paucos iudices nouis legibus alligari.Deinde
eam ſentētiam quę a. T.accio erat ex cogitata: & ſcripto a tri
buta contemnit & infirmat:cum quaſi. T.accium deridendo
eum ſic agere cauſa; dicit:ut bonus diſcretus adoleſcens uelit
intelligit omnes ciues ea lege teneri . Deinde oſtendit iterum
q̃periculoſum ſit a lege recedere:cum dicit uidere ſe quāta &
q̃periculoſa:& q̃ infinita quęſtio tenetur ab accuſatoribꝰ.cu;
eam legem quę in ſenatorio ordine ſcripta ſit P.R. tranſſere
conentur . Deinde iterum lege recitata ſententiam eius aperit
& demonſtrat:& procedit demōſtrando:qđ inconueniens ex
huius legis uiolatione ſequatur:cum oſtendit periculum eſſe

paratum. T. Accio auctore omnibꝰ qui de plebe romana unq̃
dixerũt teſtimonium ⁊c. Deinde quid iudicem ſequi cõueniat
late pulcherrimeqꝫ demonſtrat cõtra id quod. T. accius dixit
.ſ. non oportere iudicem legibus eſſe deuictum: quibꝰ qdem
ſupradictis locis docet in arte cauſam agere eum qui cauſam
a ſcripto defendit: ut ipſe hac orõis pte ꝓ cluentio defẽdebat.
Quibus de rebus mihi pro Cluentio ⁊c. Poſtq̃ Cicero in con/
ſtitutione legitima & ſcripto & ſententia demõſtrauerit clu/
entium non teneri. hic ad confutandum aliqua alia obiecta re
greditr̃. hęc auteꝫ pars confutationis multũ locorum artis diſ/
quiſitione non indiget: fere enim tota eſt ſimplex negatiua: &
per eam magis abiecta in uitam q̃ in cãm Cluentij confutantr̃.
Habetis iudices qui in totam uitam ⁊c. Cum Cicero late ſupi/
us cauſam egerit cluentianam pro purgatione criminis: de cor
ruptione iudicij cauſam nunc eandem agere incipit ꝓ purgati/
onem criminum uenifitij obiectorum cluentio. Itaqꝫ pars hęc
confutationis: & cauſę principalis quę uerſatr̃ in conſtitutiõe
coniecturali quę conſtitutio eſt principalis in hac cauſa ut ſu/
pra dictum eſt. cõfutat ergo primum uenificij crimen obiectũ
primo per locum a teſtibus cum. L. plectorij ſenatoris teſtimo
nium adducit. eumque ſumma fide & uirtute prẹditum
eſſe dicit: & oſtendit ut ſcire poſſit: quia uidelicet defuncti. C.
iubi ubi fiunt hoſpes in egritudine ſic: ut ꝓpter auctoritatem
& certiſſimam rei noticiam ſibi habendam fidem uelit intelli
gi. Deinde hoc ipſum crimen cõfutat per locum a probabili a
cauſa cum nullum commodum hęreditatis defuncti ad cluen
tium ueniſſe demonſtrat.
Alterum ueneficij crimen ⁊c. Confutatio ꝑmo ueneficij crimẽ
cõfutat hac in parte ſecundũ quod arguebatur Cluentius ado
leſcentem opianicũ ueneno tollere uoluiſſe: & primo cõfutat
per locũ a probabili a cã cum demonſtrat nullam huius crimi
nis cauſam fuiſſe Cluentio: aut incõmodorum uitatiõne: aut
commodorum appetitõe. Deĩde per locum a ſigno cõfutat cũ
interrogatione loquendo demonſtrat idoneã perficiendi facul
tatem in nuptiis non eſſe quęſitam ex tpe & ex frequentia ⁊c.

Deinde negat quem ĩtercepiſſe dicebant ſubito mortuũ eſſe:
qui quidem locus pura negatione ſat ualet (ut ait Quintilia/
nus) ſi erit palam falſum negare ſatis eſt: ut pro Cluentio Ci/
cero. Cũqꝫ dixerat accuſator epeto poculo concidiſſe negat eo
die mortuum eorum ⁊c. Deinde mendaciuꝫ confutat per locuꝫ
a teſtibus cum teſtimonium patris defuncti adoleſcentis ad/
ducit: qui pater ſi quid fuiſſet ſuſpitioſuꝫ accuſare Cluentiuꝫ
ueriſimiliter debuiſſet.
Vnum etiam mihi reliquum ⁊c. Confutatis duobꝰ ueneficijs
criminibus confutat hic tertium: quo arguebatur cluentiꝰ dã/
natum opianicum ueneno per. M. aſelium ſubſtuliſſe: & cõfu/
tat primo ꝑ locũ a ꝓbabili a cauſa cum nullam cauſam fuiſſe
demonſtrat: ut Cluentius mortuum opianicũ eſſe uellet: aut
incommodorum uitatione: aut commodorum appetitõne: cũ
eſſet iam talis opianicꝰ inimicus q obeſſe nõ poſſet: & cuius
uita miſerrima Cluentium delatrare deberet. Deinde cõfutat
per locum a ſigno cum oſtendit idoneam perficiendi faculta/
tem non eſſe quęſitam: tũ rõne miniſtri quem dicebant fuiſſe
M. Aſeliũ ab opianico q̃ a cluentio amiciorem: tũ ratione mo
di ueneficij: cum diſſerũt accuſantes datũ eſſe in pane uenenũ
quod oſtendit fuiſſe difficile uel non ita facile ſic̃ in poculo.
Deinde opianici morte narrata ut demõſtraret non fuiſſe qđ
aduerſarij dixerant repentinam inde mr̃em Cluentij uxorem
opianici ſaſiam ſuſpitõne retorta: locũ a teſtibus qũo ex teſti
monio ſerui ſtratonis adduxerant multa ratione confutat.

Concluſio.

Quod hoc portentum dij immortales ⁊c. Cum Cicero iam di/
xiſſet oĩa uitę pericula a mr̃e contra Cluentium cõparata: nũc
ad finem orationis id repetit: & concludens utitur artificioſe
locis amplificatõis q̃ ꝑ locum cõmunem inſtigationis audito
rum cauſa ſumitur: cum oſtendit matrem illam non uulgare
ſed ſingulare eſſe monſtrum: atqꝫ portentuꝫ & enumeratione
quadam utitur multorum q̃ antedixit: & in amplificatõe per/
ſiſtens oſtendit ſcelus ueneficij fabriciani conſilio mr̃is ordi/
natum. Cęteruꝫ ꝙ finem determinatum: & certum huiꝰ orõis

babere non potui.plura de concluſione non dicā:nibilomin⁹ quia deſcendere uidetur ad finem orata iam cauſa.& pars bęc locis nitiť amplificatiōis in quibus ut fere materia ſępe ab oratore concludiť ꝑtem bāc pro orationis concluſione ſignemus.

De elocutione

Vu/Ltimum ut de reliqua parte rbetoricę uꝫ de orationis elocutione.uideamus de qua plane per omnia ſic dicenduꝫ bic ut ſupra eſt dictum:in Pomp^a ſimilr̃ eſt exornationibus perſcrutandum.

Colores.

Cb Dominetur in contionibus iacet in iudiciis.diſſolutū ē

Et ſine īuidia culpa plectať:& ſine culpa ꝛc cōmutatio ē

Si eam ratio conuellit ꝛc.repetitio eſt.

Portum atqꝫ profugium futurum ꝛc.Tranſlatio eſt.

Nefariis iniuriis quotidianis inſidiis ꝛc.Articulus eſt.

Virtute extimatōe nobilitate ꝛc.articulus eſt.

Mater inq̄ appellabať ꝛc.Conduplicatio eſt.

Tu illa egregia & ꝓclara mater ꝛc.permutatio ex contrario cōuenit cum tropo qui dicitur Alegoria.

O mulieris ſcelus incredibile ꝛc.exclamatio.Item repetitio familię cogitationis noīs ꝛc.articulus eſt.

Mulier audax pecunioſa ꝛc.articulus eſt.

Inſtituit accuſatores ꝛc.diſſolntum eſt.

Vt negociū ſuſceperūt adoleſcētē īueſtigaret ꝛc.diſſolutū eſt

Nūq̄ ſe iudiciis:nūq̄ ſe legibus ꝛc.Repetitio eſt.

Cum armatis aduolauit quatuor uiros quos municipes fecerant ſubſtulit ꝛc.diſſolutum eſt.

Si tamen utriuſqꝫ bumanitatem conſtantiamqꝫ cognoſcit ꝛc. permutatio eſt ex contrario.

Illa autem non admiratur audaciā ꝛc.diſiunctio eſt.

Itaqꝫ cęteri propter liberos ꝛc.Contentio ſn̄iarum eſt.

Auditis nō ab inimico ꝛc.repetitio eſt.

Audiebant uerba multorum teſtium ꝛc.repetitio eſt.

Et quiſqꝫ cum bęc cognouerit ꝛc.Interrogatō ꝗuis & cōcinna

Quę ſpecie parentis memoriā noīs ꝛc.Articulus eſt.

Quid de opianico ſuſpicatum ſit uidetis ꝛc. tranſitio eſt uſqꝫ

Pro Cluentio

ad illum locum ut illum magnum ꝛc.

Non ille bonorem a prouincia ꝛc.Repetitio eſt.

Itaque rem cum opianico tranſigit ꝛc.diſſolutum eſt.

Rem confecit prima portione diſſolutum eſt.

Nemo rem ullam contrabebat ꝛc.Repetitio eſt.

Omnes aſpernabantur omnes abborrebant ꝛc.repetitio eſt.

Pro loco pro antiquitate generis ꝛc.repetitio eſt.

Erat ipſe immani acerbaqꝫ natura:& opianici ꝛc.diſſolutum ē

Sermonem fabricij non eſt aſpernatus ꝛc.diſſolutum eſt.

Prob dij immortales opianicum ꝛc.Exclamatio eſt.

Quis unq̄ audacior quis nocentior ꝛc.Repetitio eſt.

Satis arbitror demonſtratum ꝛc.Tranſitio eſt.

Timor eius perturbatio ꝛc.articulus eſt.

Aperiebatur cauſa inſidiarum ꝛc.diſſolutum eſt.

Sic pugnaui ſic omni ratione contendi ꝛc.repetitio eſt.

Aderat frequens aduocabat ꝛc.diſſolutum eſt.

Citatur reus agitur cauſa ꝛc.diſſolutum eſt.

Erigebat animum iam dimiſſum ꝛc.diſſolutum eſt.

Reſpicite iudices bominum fortunas ꝛc.repetitio eſt.

An uero illi ſua per ſe ipſi iudicia ꝛc. Contrarium eſt uſqꝫ ad locum illum tum uero illa iudicia.

Quid eī tādē illi iudices rn̄derent ſi quis ꝛc. pōt dici ꝙ bic ſit rōcinacio:ſi īterrogatōes & rn̄ſiōes bic poītas attribuamus ei dē:at ſi duob⁹ ſec⁹ eēt: ꝙ ut ait Cicero ratiocinatio ē ꝑ quam ipi a nobis rōe poſcim⁹ q̄re qcq̄d dicimus & crebro noſmet a nobis petimus uni⁹cuiuſqꝫ ꝓpoſitionis explanationem ꝛc.

Quis tantam turpitudinem ꝛc.repetitio eſt.

Quod ſi boc uidetis quidem iam:ac omni rōne cōcluſio eſt.

Extat memoria ſunt tabulę ꝛc.bic eſt diſſolutum.

Atqꝫ ego illa non argumentabor ꝛc.occupatio eſt.

Eum corrupiſſe qui in periculo fuerit ꝛc.repetitio eſt.

Negate:negate inq̄ ꝛc.Conduplicatio eſt.

Ad bominis agentis audacis ꝛc.articulus eſt.

Ad excogitandum accuſatiſſimi & ſimiliter cadens.

Et duobus iugulatum pręiudiciis ꝛc.Tranſlatio eſt.

Pro Cluentio

Cum eſſet egens ſumptuoſus ꝛc. Articulus eſt.
Audax callidus ꝛc. Articulus eſt.
Qui illum ueſtrum innocentē ꝛc. permutatō ē ex cōtrario dicta
Verſatum eſſe in iudicio mentionem pecuniȩ ꝛc. diſſolutum
eſt. Item membrum. Item ſimiliter deſinens cōparat ut mem
brorum eſt. Conuenit cum colore: ut comparat cum ritbimo.
Atque in banc flāmam recentem ꝛc. Tranſlatio eſt.
Sed clamore boīnū de foro: atq; adeo de ciuitate ꝛc. correctō ē
Quis tñ auderet dicere nocētē ꝛc. repetitō ē: Item cōtētō ſnīaꝝ
Quam dies mitigauit ꝛc. diſſolutum eſt.
Agitis tractatis inquiritis ꝛc. diſſolutum eſt.
Quid albiana pecunia ꝛc. Tranſlatio eſt.
Tenentur uno loco ꝛc. repetitio eſt. Item diſſolutum.
Quare cū iſtinc cā corrūpēdi iudicij iſtic pecunia ꝛc. repetitō ē
Alieniſſimum ſordidiſſimum ꝛc. articulus eſt.
Prȩter inuidiam errorem ſuſpitionem ꝛc. Articulus eſt.
Maximis opibus cognatis affinibus ꝛc. Articulus eſt.
Modeſtus prudens ꝛc. Articulus eſt.
Acerrimus criminoſus ꝛc. Articulus eſt.
Non fuit illud iudiciū iudicij ſimile nō fuit cōduplicatio eſt.
Non modus eſt babitus: non mos ꝛc. repetitio eſt.
Quod bomo neq̃ temporis ꝛc. Articulus eſt.
Non dico boc tempore iudices ꝛc. occupatio eſt.
Exagitabanť oēs eius fraudes atq; fallaciȩ ꝛc. diſſolutum eſt.
Oīnocētiam opianici ſingularem ꝛc. exclamatio eſt.
Itē permutatio ex cōtrario iniqua flāma turbulēta ꝛc. articulꝰ ē
Aut hꝰ iudicium reprebendas tu cuiꝰ accuſatio ꝛc. diuiſio ē &
magis in uigore ſentētiȩ ꝓpa q̃ ī prolatione uerborum.
Alia lege certis criminibus plurimis teſtibꝰ ꝛc. Articulꝰ eſt. C.
Seia cum. A. L. metello & GN. domicio ꝛc. exemplum eſt.
Vtrum ꝙ cenſores ſcripſerint ita ſit an ꝙ ita fuerit illi ſꝉ ſcri
pſerint ꝛc. Communicatō eſt.
Sim ideo ꝙ ſubſcripſerint diuiſio eſt.
Remouenť autoritates cenſoriȩ ꝛc. diſſolutum eſt.
Docet quā pecuniā Cluentius dederit quēadmodum dederit

& bic eſt color qui cōuerſio nominať repetendo cum ad extre
mum continenter reuertitur. Conuenit cum ſcbemate quod
anadiploſis dicitur.
Cū uō eū fuiſſe opianicū cōſtabit ꝛc. Frequentatio eſt.
Qui tabulas publicas ꝛc. repetitio eſt nibil ſe teſtibus.
Nibil tabulis ꝛc. Repetitio eſt.
Non utique exemplorum copiam ꝛc. repetitio eſt.
Nuper bominem tenuem ꝛc. exemplum eſt.
De buius pudore integritate uirtute ꝛc. Articulus eſt.
Non in exemplū ſūmi & clariſſimi. P. africani ꝛc. exemplū ē
Sꝫ tu acci cōſidēs cēſeo diligēť utrū cēſoꝝ iudiciū ꝛc. diuiſio ē
Cum tunc populus cum populo concitato repetitio eſt.
Vt mare quod ſua natura tranquillum ꝛc. ſimilitudo eſt.
Hoc enim uinculū eſt buius dignitatis. ſimiliť cadens eſt.
Vt corpora noſtra ſine mente ꝛc. ſimilitudo eſt per breuitatē
apertius dicendi cauſa. Item ſententia eſt.
Legum miniſtri magiſtratis ꝛc. repetitio eſt.
Quid. M. plectori: qd. C. flaminij ꝛc. exᵒ ē ī plibꝰ. Itē repetitō
Omnes uiri mulieres liberi ſerui ꝛc. Articulus eſt.
Itaq; abicio legem morem Cluentio gero ꝛc. diſſolutum eſt.
Quoniam omnia cōmoda noſtra iura libertatem ꝛc. articulꝰ ē
Etiam ſcis inuidioſus: aut multus offenſus ꝛc. repetitio eſt.
Eſt enim ſapiente iudicij ꝛc. ſententia eſt.
Sed binc in conſilio legem religionem equitatē ꝛc. articulꝰ eſt
Habetis iudices quē totam uitā de moribꝰ a cluētij ꝛc. trāſitō ē
Apud bunc ille romȩ babitauit ꝛc. diſſolutum eſt.
Pater pater inquam illius adoloſcentis conduplicatio eſt.
Sed boīes inimicos ſuos morte affici uolunt ꝛc. diuiſio eſt.
Damnati exules deſerti ꝛc. Articulus eſt.
Nemo recipere tecto ꝛc. Repetitio eſt.
Poſt mortem eius ſaſia nefaria mulier ꝛc. diſſolutum eſt.
Ex omnibus ſeruis ſtratonem illum dilexerat ꝛc. diſſolutū eſt
Tu periculum capitis ꝛc. Repetitio eſt.
Voluerit optauerit ꝛc. Articulus eſt.
Mitto illā ꝓmā libidinis iniuriā ꝛc. occupatō ē. Item repetitio

/. forte legendu Sex. Neuij

Item diſſolutum.

Itaq; apud cęteros nouis inter ꝓpinquos &c. Cōtentio ſniaꝝ ē Cęteri nouis affinitatibus &c. Cōtētio ſniaꝝ ē. Explicit pro Aulo Clu. Abito.

Argumentum orationis pro. P. Quincino.

Cornelius quincin⁹ — Sextus neuius

C Ornelius Quīcin⁹ & ſext⁹ neui⁹ romani ciues ſocietatē inierūt cęteraꝝ reꝝ quas ī gallia poſſidebāt. C. Q. cōſtāte illa ſocietate defūcti hēditas illa uēit ad. P. Q. frēm ſuū q. P. Q. cū uellet rōe; ſocietatis uidē cū neuio a q̄ fuerat p̄ter ſpem de ꝓmiſſa q̄dā pecunia deſtitut⁹ magna cū fraude circūuētus a neuio. nā cū adīuicē ꝑ illa rōe pecuniaria litigarēt. fuiſſentq; de cōi uolūtate uadimonia diſſoluta: & Quīti⁹ iter cępiſſ; in galliā neuius a p̄tore poſtulauit: ut ſibi ex p̄toris edicto bona Q. poſſidē liceret: ꝙ deſeruiſſet ſibi uadimoniū quīti⁹ qđ Neuio p̄tor iniuſte cōceſſit Alpheno ꝓcuratore cāȝ. Q. defēdēte. Fuit ēt quīti⁹ ip̄e q̄ p̄ⁿ ī galliā uenit eiect⁹ ꝑ uim manu fuorū cōmuniū a fūdo gallicano. uolebat igiť neui⁹ bona quītij tenē & poſſidē: & in ip̄is ius ſuū eē dicebat: ꝙ ꝑ xxx. dies poſſediſſet ex p̄toris edicto. cām aūt neuij. Q. hortēſi⁹ & . L. philippus mlťo cū fauore defēdebāt coñ quos Cicero ꝓ. P. Q. ꝑorauit hac elegātiſſima or̄oe.

Alphenus

Gallicanus fūdus

Q. Hortēſi⁹ — L. Philipp⁹

Genus cāę ī quo hęc hētur or̄o.

H Aec or̄o ē ī iudiciali gñe cōſtituta. hēt eī; hęc cā petitōe; cū defēſiōe. petebat eī; neui⁹ bona. P. Q. retinē tāq̄ ex p̄toris edicto poſſeſſa: & a poſtulatōe. Q. a Cicerone hac or̄oe defēdiť. demōſtratiuū qđ ī laude. Q. & uituꝑatōe Neuij habetur: ē incidēs. Nā referť ad p̄ncipale ꝓpoſitū defenſionis.

Conſtitutio cāę in qua hęc habetur oratio.

H Aec in cā Neuius ſe iure feciſſe qđ in bonis. Q. fecerat aſſerebat. coñ uō Q. nō iure: ſ; īiuria feciſſe dicebat. Nec defēſiōe; exͣneā neui⁹ aſſumebat. Nā rō illa deſerti uadimonij ꝑ quā cā; fūdebat neui⁹ nō dici dēt defēſio exͣnea: ſ; potius rō cāę: niſi enī ſic eſſet in oīb⁹ ſīlib⁹ cāis nulla eēt conſtitutio iuridicialʼ abſoluta: ſ; eēt q̄lib; aſſūptia ſi rō q̄cūq; defēſio dicereť exͣnea nō aūt ē defēſio exͣnea niſi aut ꝑ cōceſſionē & ſub ea p̄ſerti purgatōe. Nā deprecatō nō ꝑ cōceſſionē & ſb ea p̄ſti

purgatōne. Nam deprecatio non proprie defenſio dici poteſt aut per remotionem criminis: aut tranſlationem criminis: aut cōꝑationem. hę quidem ſole ſunt defenſiones extraneę: reliq̄ uero rōes quę ab oratoribus adducūtur ad cās diūſarum conſtitutionū rōes proprie cārū appellari cōuenit. & huiuſmodi ē rō deſerti uadimonij adducta ꝑ neuiū. propria rō cāę ſuę non extranea defenſione: qđ cū ita ſit cū u; cōfeſſio facti ſit & aſſertio iure facti: ꝙ neui⁹ cōfitetur ſe in bona Quintij prętoris edicto īmiſſum: & aſſerebat iure īmiſſum ſine aſſūptione defenſionis extraneę. Quītius uero id iniuria factū dicit. manifeſtum eſt: ꝙ cōſtitutio cauſę in qua hęc habeť oratio eſt abſoluta iuridicialis in qua q̄ri cōuenit (ut ait Cicero) iure ne ſit factū: ut in hac cauſa & queſtione Quintiana ſit.

De Rhetoricę partibus hic conſiderandis.

D E inuentione memoria pronūciatione hic eſt dicendum ut ſupra in Pōpeiana eſt dictū. ſed diſpoſitio hic eſt in partibus orationis ab īſtitutōne artis ꝑfecta. Primo cōponit exordium. deinde narrationem. deinde diuiſionem. deinde ſimul cōfirmationē & cōfutationem: quaꝝ duarū partium adiunctione dici mutata non debet diſpoſitio naturalis. raro enim contingit ut unā ſine altera ponamus. ſunt enī loci utriuſq; fere idem hoc differentes: ꝙ in altera parte aſſeueratione firmantur in altera diſſolutione tollūtur. deinde ponit Epilogum concluſiuum orationis.

De partibus orationis exordium

Q Vę duę res &c. Hic īcipit or̄o & or̄ois exordium: ꝓ cui⁹ diſquiſitōe p̄ gen⁹ cāę cōſiderādū qđ dicim⁹ dubiū eē añ eī; rē ultīo iudicio iudicatā: lic; appeat Cicero defēdē quod uideať ab oībus defēdēdū: & oppugnare qđ uideať ab oībus oppugnādū. dici tñ dēt dubiū gen⁹ cāę cū p̄ſertim & honeſti uiri. Q. hortēſi⁹ & . L. philipp⁹ defēdebāt neuiū: & neui⁹ ipſa p̄toria auctoritate poſſidē ſe dicat. ī dubio itaq; cāę gñe: ut ex arte debuit iudices ſtud; h̄ exordio cāę ſuę beniuolos cōꝑare p̄ eī; beniuolentiam captat a ꝑſona aduerſariorum eos trahēdo in inuidiam: cum pręrogatiuas ipſorum late commemorat:

tum ex parte eloquentię defenſorum: tum ex parte gratię Neuiane & ſua detrimenta lamentatur: tū ex parte eloquentię & gratię: tum ex parte anguſti temporis quas ſit artatus in cāę preuiſione: quibus deinde rebus poſtulat merito: ut uerba ſua audiant meliori mēte iudices: cā; reddēs ut. ſ. ueritas debilitata equitate talium hominum recreetur: ꝑ hoc etiā a perſona iudicum ſibi beniuolentiam cōpando captat ꝛc. Deinde pulcherrime a perſona aduerſariorum trahendo eos in inuidiam cum appellans iudices proponit illam cōditionalem ꝙ. ſ. nullo fuiſſe pręſidio uideant̃ contra uim & gratia; ſolitudinis atq; inopie ꝛc. Procedendo enim ſic inuit apud aduerſarios eſſe uim atq; potentia; a pſona uō ſua partē ſolitudinem atq; inopiam Deinde beniuolētiā captat a perſona iudicum cu; excuſando metum Quintij dicit. C. Aquilio prępoſito iudici non uenire ſibi in dubium fidem eius atq; conſtantiam: & reliquos iudices appellat electiſſimos ciuitatis inq; his debere hr̃e ſūmam ſpem Quintius cōfitet̃. Deinde a perſona aduerſariorū ipſos in inuidiam trahendo beniᴬᵃᵐ captat cū dicit ſextū neuium aduerſarium uerbo eſſe re uera hoīes potentiſſimos: atq; horrentiſſimos ciuitatis ut uult Cicero manifeſto iudicibꝰ apparere his adiumentis Neuiū magis ꝗ̃ ueritate confidē. deīde captat beniᴬᵃᵐ a perſona Quintij ſua incommoda proferēdo cū oñdit iniuriam factam Quintio in eo ꝙ orator ipm defendens cogatur ꝓ loco dicere: & alia lamentant̃ detrimenta propter aduerſariorum potentiam ſibi ineſſe: & ꝓlatis īcōmodis ſimul oñdit Quintiū in aliis ſpē nō habere ꝗ̃ in. C. Aquilio. Cęteriſq; iudicibus illius cāę cū ipſum afflictum: & affectū malis dicit ad ſuā fidē mīamq; confugere: cū ſibi nō fuerit adhuc ęquus magiſtratus: aut agendi par poteſtas: ſimulque orat iudices ut agitatam equitate; illo in iudicio cōſiſtere patiantur: in qua q̄dem ultima particula captare uidetur beniuolentiam etiam ab ipſorum iudicum perſona: cum inuit in eis ſolam ſpem optinendę iuſtitię remanſiſſe. Verum ꝓ maiori parte uſus eſt in hoc exordio aduerſarios reddere inuidioſos. & ſic de hoc exordio breuiter dictum ſit.

Pro. P. Quinctio

Narratio.

C Ornelius Quintius ꝛc. Hic eſt narratio pars una orōnis & eius generis qđ pertinet ad eas cauſas de quibus iudicium eſt futurum: in qua quidem narratōne Neuium ꝙq; trahit ad utilitatem ſuā Cicero cauſa uincēdi: ut eſt facile in orōe uidere. & eſt breuis diludica & ueriſimilis: ut debet eſſe laudabilis & artificioſa narratio. Incipit enim narrare unde erat neceſſe: nec ab ultimo initio repetiuit. Nam a ſocietate cōtracta per. C. Quītiu; & Neuiū cuiꝰ ſocietatis neceſſaria noticia erat incepta: & uſq; quo opus erat proſecutus erat uſq;. ſ. ad h̄ iudicium. C. Aquilij in ea cauſa conſtitutum: nec utitur trāſitionibus non neceſſariis: nec deerat ab eo ꝙ īcipit exponere: nec bis aut ſępius idem dicit: & breuiter oīa facit quibꝰ ipſa narratio breuis ſit dilucida & ueriſimilis: ut uidere perfacile cōſideranti narrationem & documenta narrationis in arte.

Diuiſio

V Erum qm̄ tibi inſtant ꝛc. Hic eſt diuiſio pars una orationis qua hic uſus eſt Cicero ſecundum eā ſuā ſpēm quę expoſitio nuncupatur. exponit enim hac ī parte breuiter & abſolute quid ipſe acturus ſit: ut ſit uidelicet oſtenſurus cauſa; non fuiſſe: cur a prętore Neuius poſtularet ut bona. P. Q. poſſideret. Deinde ipſum ex edicto poſſidere non potuiſſe. Poſtremo non poſſediſſe. hic enim terminus totam ſuam eſt cōplexus orōne;: & ut ipſe teſtatur hos ipſe ſibi circundedit ne extra hos cancellos euagaretur oratio. partes enim expoſitiōis generales ſunt termini dicendorum ſꝫ quarum partium unaquaq; plures quęſtiones poſſunt contineri. Nam ſi omnes explicarentur in partitione aduerterent animos auditorum a cā taliter ornata. ut enim ait Marcianus in ſua rhetorica capitulo de partione talis eſſe debet partitio: ut ſingulę partes eius plurimas in ſe quęſtiones contineant. Nam ſi fuerit ꝑ incidētes quęſtiunculas deriuata enarrabitur ipſa ꝑtitio: etiā ex hoc reddant iudices rerum copiam fugiendam: ponens ipſe exemplum de hac ꝑtiōe: ſubiūgit iō Tulliꝰ in Quintiana ſic ꝑtitus eſt ut ſingula capitula plures q̄ſtionū articulos cōtinerent

& ei pͦ iſtud non fuiſſe cauſam poſtulandę ꝓſcriptionis:uide
quanta contineat ꝙ pecunia debita ſexto neuio non fuerit:&
aliter agi oportuerit:quod.Q.uadimonium nõ deſeruerit .ſe
cundum ꝙ uidelicet ex edicto poſſidere non potuerit:ꝙ & ꝓ
curatorem habuerit & abſens defenſus ſit: & non latitauerit
& cęteri creditores Quintij ſint:& ꝙ ante miſſum fuit ut fun
do communi expellererur q̃ proſcriptio eius imparetur ꝛc.Hic
ille utitur etiam enumeratione utens uocabulo numerali : cu;
dicit nego fuiſſe cauſam cur poſtularet:nego ex edicto poſſi/
dere potuiſſe:nego poſſediſſe . hęc tria cu; docueris ꝓrare:&
hęc cõnumeratio ut debet ex arte non plus q̃tum minor con/
tinetur ut uides:ꝙ ait marcianus. Animaduertis corpus oratõ
nis totius per hęc tria lineamenta digeſtum eſſe.

Confirmatio et confutatio coniuncta.

NOn fuit cauſa ꝛc.Hic eſt confirmatio cum confutatione
coniuncta permixta :quas hac oratione coniunxit:ꝙ ipſe
natura coniunctę ſunt.unde cum de utraq; permixtim tracta/
uit in arte:& etiam talem modum cauſa iſta poſcebat : in qua
nunc ut actor ĩproperat acta ꝑ neuium:nunc ut reus neuianas
fallacias repellit a quĩtio.modum etiam hunc agendi omnes
defendentium orationes patiuntur. ſed uideamus ut hęc pars
eſt eleganter tractata per locos ſuę conſtitutionis:uidelicet iu
ridicialis abſolute.ꝓ eni primam expoſitionis partẽ uidelicet
non fuiſſe cãm cur neuius poſtularet ꝛc. Arguit & demonſtrat
ꝑ locũ a cã:cum cauſam omnino fuiſſe nullam:quia debitum
non fuiſſe.debitum uero nõ fuiſſe neceſſe eſt:demonſtrat per
cõiectturales locos ut facit egregie. Vñ hac ĩ ꝑte cõcidit con/
iectura in qua ſbtili argumẽtatõe uerſaẗ ꝑ locũ ab argumento
demõſtrãs nõ debuiſſe Quĩtiũ neuio: q ĩ mlta petẽdi occaſio
ne nõ petijt. Nec ullius unq̃ debiti ṽbũ fecit: & quę contra ul
a Neuio dicebantur:uel dici potuiſſent multa ratione confu/
tat.deinde ad aquilium uerſus & ſubito poſt hortenſium po
ſtulans . ut de re pecuniaria iudicium ante fiat ſine ꝑiculo for
tunarum. & confutat id qđ neuius dicere uidebatur.h.ſ.imo
ĩqt abs te ſatis accipiã:& cõfutat ꝑ locũ a bono & ę̃q̃:cũ ſatiſ

Pro. P. Quintio

dationem illam innuit eſſe iniquam qua ſatiſdet Quintius.
Neuius uero non interrogatiue dicens quis tandem nobis iſta
iura tam ęqua deſcribit:quis hic ſtatuit ꝙ ęquum ſit in Quin
tium: id iniquum eſſe in neuium.deinde iterum ſe conuertit
ad probandum non fuiſſe cauſam cur poſtularet:quia nõ fuit
debitum:& hoc multa arguit ratione.
Quod ſi debuiſſet ꝛc. Poſtq̃ ſuperius Cicero primam illam
diſpoſitionis partem confirmauit oñdẽs nil neuio Quintium
debuiſſe:& hęc coniecturaliter demonſtrando nunc proſequi
tur partem eandem diſpoſitionis eam.ſ.nõ fuiſſe cauſam cur
neuius poſtularet ut bona Quintij poſſideret:cõfirmando per
locos proprios principalis conſtitutionis in cauſa .hęc eſt iuri
dicialis abſoluta.Nam dato & conceſſo ꝙ debuiſſet Quintiꝰ
neuio:& ꝙ ut neuius aſſerebat deſertum ſibi feciſſe uadimo/
nium:arguit non feciſſe:tamen cauſam ut neuius poſtularet
ꝛc.Et arguit hic elegantiſſime & latiſſime per locum a iure na
turę:cum demonſtrat quanta fuerit eius impietas in ſocium
& affinem:in eo neuio humanus facere debuiſſet:ſic ut cũ mlˀ
tis rationibus oſtendat ius naturę uiolare non debuiſſe:qđ ius
ut ipſe inquit in arte eſt qđ aut cognationis:aut pietatis cauſa
obſeruaẗ.hoc ergo iure attento demonſtrat non fuiſſe cauſa;
neuio ut poſtularet ꝛc.Quod idem arguit etiam per locũ a cõ
ſuetudine:quid in cauſa ſimili boni uiri facere conſueuerant:
quia omnia prius experiri malunt:q̃ ad illud extremum auxili
um deuenire.ad finem uero partis huius confirmatorię argu/
mentum efficaciſſimum reſeruauit : ut docet ipſe in arte ar/
gumenta debere diſponi:ut ſcilicet meliora ĩ principio & fine
collocentur :mediocria & non tantum utilia per medium diſ
pargantur.hoc utique argumentum huius partis in fine collo/
cauit quod eſt eo die quo neuius dicat uadimoniũ eſſe factũ.
Quintius aſſerat ſe probare eo die non fuiſſe ſe romę.poſito
ergo hoc argumento quo merito debeat iudices commouere
ut eos uehementius accẽdat ſibiq; conciliet elegantiſſime ex
aggregando materia; Quintianam:petitionem iuſtiſſimam
ponit in fine.

Docui ꝙ pollicitus ſum ꝛc. Hic eſt epilogus cōfirmationis an
tebabitę ꝛc.
Attende nunc ex edicto ꝛc. Confirmata prima diſpoſitionis
ſiue enumerationis parte ſuperius bic qđ reliquum eſt confir
mare proſequitur. Intendit itaque monſtrare ſextum neuium
p.Q. bona nullo modo poſſidere: quod arguit per locum a le
ge: cum legem tractat edicti pretorij oſtēdens in eo ediſto. p.
Quintium non poſſe compᷣbendi: & per conſequens ex eo di
cto bona ſua poſſidere non potuiſſe. Deinde ꝙ neuius aſſere
bat Quintium iudicio non fuiſſe defenſum: & idcirco preto
ris edicto bona ſua legitime poſſideri cōfutat Cicero: & mon
ſtrat Quintium ab alpheno procuratore fuiſſe defenſum: &
per conſequens pretoris edicto bona ſua nō eſſe poſſeſſa: qđ
totum trabitur ex loco a lege cum liquido demonſtratur legē
edicti pretorij quintio non obeſſe: cum fuerit ab alpheno de
fenſus: & quę de appellatione tribunornm & obiectione potē
tię illoꝝ obiciebat neuius. Confutat Cicero ut defenſus Quī
tius uideatur: & ſic edicto pretorio ipūm offendi non poſſe.
Deinde improperat factum neuij per locum a iure naturę ꝙ
affinis: & ſocius id feciſſe dicatur: quod alieniſſimꝰ nemo fec
ꝛc. Deinde arguit per locum a conſuetudine ſiue lege romana
edicto pretoris neuium non poſſediſſe: cum arguatur non ꝓ
baſſe per teſtes ſibi uadimonium fuiſſe deſertuꝫ: & reliqua q̄
lex ſiue conſuetudo requirit: ut latitacionem abſentis & frau
dem ꝛc. Deinde oſtendit ex teſtimonio ipſius met neuij ſe nō
poſſediſſe ꝛc. Deīde diſerte pertractat quoddam efficaciſſimū
argumentum quo oſtenditur non edicto ſed ui Quintium eē
deiectum: aut nuncium unum biduo ſeptingenta paſſuū mil
lia confeciſſe: quod cum ſit impoſſibile reſtat ut Quintius ſit
ui eiectns ꝛc. Deinde rediens ad edictum arguit non poſſediſ
ſe neuium: & argmit per locum a lege cum oſtendit ipſum nō
obſeruaſſe legem edicti: qui e fundo dn̄m ui detruſit: & ſic
ipſum oīa non iure: ſed iniuria feciſſe demonſtrat: q cum poſ
ſet ad ſuum uenire facilius ſi quid ei debitum fuiſſet a Quin
tio omnia potius difficillima iudicia ꝓtentauit.

¶ Epilogus.

OStendi q̄multa quādo fieri. ꝛc. Poſtquā Cicero ſuperius
late diſſeruit confirmādo & confutando. bic deſcēdit ad
conſtitutiōes orationis: & primo ē uſus epilogo per enumeratio
nem omniū argumentorū ante factorum: per quam enumeratio
nem ſumma cum arte colligit ea de quibus uerba fecerit argumē
ta ſic breuiter ut re noua & non reintegrata oratio uiſa ſit: & ordi
ne quicquid dictum erat retulit: fecitq; diligenter ut fieri debere
docet in arte.

¶ Concluſio ex commiſeratione.

NVnc cauſa perorata. ꝛc. Superius īmediate Cicero uſus eſt
enumeratione. nunc utitur conſtitutōne: quę conſtat ex cō
miſeratōne & ex calamitate Quintii iudices commoueat ad mi
ſericordiam. & boc agit egregie ex locis cōmiſerationis: qui ab
ipſo in arte tractanť ut intuēti uideri perfacile pōt.

¶ De Elocutione.

VLtimū ē ut de reliqua parte rhetoricę: uidelicet elocutiōe
orōnis uideamus: de qua plane per oīa ſit dicendū: ut dixi
mus in pōpeiana. & de buiꝰ ē ſilr̄ exornatōibꝰ ꝑſcrutādum.

¶ Colores.

HOmines diſertiſſimos fortiſſimos. ꝛc. articulus eſt.
Qui cōi ſtudio ſummis operibus. ꝛc. articulus ē.
Ita fit ut ego qui tela depellere. ꝛc. Tranſlatio eſt.
In tuā. C. aquilii fidem ueritatem miſericordiam. ꝛc. articulus ē.
Nomē in ius par non agendi poteſtas. ꝛc. repetitio ē.
Tollitur ab atriis liciniis. ꝛc. diſſolutum ē.
Ibi cū uir optimus ſextus neuiꝰ. ꝛc. ꝑmutatio ē ex cōtrario.
Auctorē uelle facere deſtitit. ꝛc. diſſolutū eſt.
Quītius porro iſtum poſſe facere uideať. ꝛc. diſſolutū eſt.
Tum iſte uir optimus. ꝛc. permutatio ē ex contrario.
Deteriore tēpore abſens auctionatū. ꝛc. diſſolutū eſt.
Diſceditur poſtulat. ꝛc. diſſolutum eſt.
Et enī ſi ueritate amicitia fide. ꝛc. articulus ē. Itē concluſio.
Amicū ſotiū affinem. ꝛc. articulus eſt.
Libellos ſex alphenus procurator. ꝛc. diſſolutum ē.
Quintiꝰ interea cōtra ius cōſuetudinē. ꝛc. articulus ē.

Venit Quintius Romã uadimoniũ ſiſtit.ꝛc. diſſolutum ẽ.
Bonorum poſſeſſor expulſor ereptor.ꝛc. articulus eſt.
Nihil petiit quieſcit cõditionibus hũc quo at põt ꝑducit.ꝛc. diſ
ſolutum eſt.
Decernit q̃ ęquũ nihil dico.ꝛc.ſignificatio ẽ per abſciſionem.
Recuſabant qui aderant:ꝛc.quintio.ꝛc. diſſolutum eſt.
Sponſionẽ facere maluit fecit.ꝛc.diſſolutum eſt.
Nego fuiſſe cauſam cur poſtularet.ꝛc. repetitio eſt.
Non fuit cauſa cur poſtularet.ꝛc.ratiocinatio eſt.
Quis tam diſſolutus in re ſamiliari.ꝛc.repetitio eſt.
Certiorẽ faceret appellaret rationẽ affert.ꝛc. diſſolutum eſt.
Quod uiri optimi faciũt ſi quis uos.ꝛc.contrarium eſt.
Ita credo hominẽ propĩquũ tui obſeruãtẽ uirũ bonũ.ꝛc. articulꝰ
Homo timidus uirginali uerecundia.ꝛc.ꝑmutatio ex cõtrario ẽ.
Si debuiſſet ſexte petiſſes.ꝛc.gradatio eſt.
Cũ hoĩem nomino ſatis mihi uideor dicere.ꝛc.ſignificatio ꝑam
biguum.
Appellandi tempus non erat.ꝛc.ſubiectio eſt.
Si negligentiam dicis mirabuntur.ꝛc.diuiſio eſt.
Quid hęc quo pertinet onus ad tuum.ꝛc.ſubiectio eſt.
Poſſimus aliquando depoſitis armis.ꝛc.repetitio eſt.
Qui ĩter tot ãnos re appellarit ꝙ quĩtiũ.ꝛc.repetitio eſt.
Nihil hoc tanto negotio.ꝛc.repetitio eſt.
Potentes diſerti nobiles omnes.ꝛc. articulus eſt.
Mine locentur pericula intẽdantur.ꝛc.diſſolutum eſt.
Etenĩ mors honeſta.ꝛc.Commutatio eſt. Item ſententia.
Cum poſſet perdere peperciſſe.ꝛc.Commutatio eſt.
Domus eius uxor liberi.ꝛc. Commutatio eſt & articulus.
Audacem cupidum perfidioſum.ꝛc.articulus eſt.
Docui quod primũ pollicitus ſum.ꝛc. Tranſitio eſt.
Debere tibi dicis Quintium.ꝛc. diſſolutum eſt.
Credo aliq̃n eiectum.ꝛc.articulus ẽ.Item permutatio ex cõtrario
Ingenio uetuſtate artificio.ꝛc.articulus eſt.
Eloquẽtiam grauitate honore.ꝛc.articulus eſt.
Excellens ingenio nobilitate extimatione.ꝛc. articulus eſt.
Vnus fuit affinis ſotius neceſſarius.ꝛc.articulus eſt.

Vadimoniũ mihi diſeruit fraudauit.ꝛc. Diſſolutum eſt
O rem incredibilẽ o cupiditatẽ incõſideratam.ꝛc. Exclamatio ẽ.
Eſt quędam tam perſpicua uirtus.ꝛc. ſentẽtia eſt.
Quid hęc arma quid hęc extimatio:ꝛc.repetitio eſt.
Quid facias diffinit te inſtituit.ꝛc.diſſolutum eſt.
Eum ipſum qui fraudandi cauſa.ꝛc.repetitio eſt.
Mitto illud dicere enĩ qui non latitauerit.ꝛc. occupatio eſt.
Cui Romę domus uxor liberi procurator eſſet.ꝛc. articulus eſt.
Oſtendi q̃multa ante fieri frequẽtatio eſt uſqꝫ ad locũ illum nũc
ꝑorata prius hꝰ inopia poſſit ad miſericordiã.ꝛc. contẽtio eſt.
Contra ſibi officium fidem diligentiã.ꝛc. Articulus eſt.
Scilicet uiuere enim.ꝛc. repetitio ẽ.
Ab ipſo repudiatus.ꝛc.hic ẽ color ꝑmiſſio cũ oſtendit ſe ſe quĩ-
tiũ tradere & ꝑmittere alterius poteſtati.
Ne is cuiꝰ officio nemo unq̃.ꝛc.repetitio eſt.

¶ Explicit Quintiana.

¶ Argumẽtũ oĩonis pro.L.Flacco.

LVtius Flaccus ciuis romanus unus de auditoribus Ciceronis & defenſoribus patrię in cõiuratiõne cateline fuit prętor in Aſia:& cum expleta prętura e prouĩcia diſceſſiſſet Romãqꝫ uenit.D.Lelius Flacci inimicus non in illos hoĩes aſiaticos excitauit: ut Romã uenirent ad accuſandum.L.flaccuꝫ qui uenerũt & eum uariis auaricię criminibus accuſauerunt:ut ꝙ impenſa inutili remigũ oneraſſet ciuitates:& ꝙ nõnullis indebite prouĩcialibus ac Romanis pecuniam abſtuliſſet.huiuſmodi itaqꝫ accuſatus criminibus flaccus:& Gręcorum atqꝫ Aſiaticorum quorũdam teſtimonio lęſus a cicerone hac notabili oĩone defendiť.

¶ Genus cauſę in quo hęc habeť oĩo.

HAec oratio ẽ in iudiciali genere conſtituta. habet enim hęc cauſa accuſationem cum defenſione. Accuſatus enim.L.flaccus a lelio.nam gręci & aſiatici magis teſtiũ q̃ accuſatoꝝ pręſe ſpẽm ferãnt defendiť a Cicerone.

/. ſpeciem

nonnullos

¶ Conſtitutio cauſę in qua hęc habet̃ orõ.

COnſtitutio in qua hęc habetur oratio coniecturalis eſt.naꝫ fere omnia quę in Flacco obiecta ſunt per negationeꝫ ſimplicem depelluntur alicubi tamen factum nõ negatur: ſed iure factum dicitur:bene conſtitutio tũc mutatur.uariat enim conſtitutionem iſta depulſio ſed per orationis partes omnia explicantur & unaqueq; conſtitutio ſuo loco monſtrabitur. hoc tãtum dicatur in pręſens qđ in coniecturali conſtitutione principali fundatur oratio.

¶ De rhetoricę partibus hic conſiderandis.

DE inuẽtione memoria & pronũciatione hic eſt dicendum ut ſupra eſt dictum in pompeiana:ſed uideamus huiꝰ orationis diſpoſitionẽ:quę quidem hic eſt non ab inſtitutione artis profecta:ſed ad caſum temporis oratoris iudicio accomodata. non enim niſi quatuor orationis partibus uſus eſt. Nam exordium ponit primo.deinde diuiſionem.deinde confutationem.deinde concluſionem.

¶ De partibus orationis exordium.

CVm in maximis periculis huiꝰ urbis.ꝛc.Hic exordiũ cum oratione incipit quod ẽ ex arte accõmodatum egregie.genus autem cauſę eſt dubium cum accuſatio in flaccũ crimen auaricię uideatur afferre.& exinde cauſa partem turpitudinis uideri poſſit habere. altera uero parte ſit ſumma honeſtas flacci & integritas ut patrię cum iam cognita.Vnde genus cauſę ſit dubium ante pręſertim q̃ fuerit in cauſa ultimo iudicio iudicatum.Cum igitur dubium genus ſit eſſe debet exordium principaliter beniuolentię captatiuũ:& ita egregie a Cicerone confectum ẽ:ut poſſimus uidere perbreuiter.Captat enim primo beniuolentiam a ꝑſona flacci & ſua qualis fuerit uterq; in rempublicã: & in eos qui audiunt referendo conſignificat ſe cum.L.flacco ſimul in maximis urbis Romę periculis:in grauiſſimo atq; acerbiſſimo reipublicę caſu cedem ab adiutoribus cõiugibus liberiſq; ſuis uaſtitatem a templis delubris urbe atq; italia depulſiſſe per hoc dicens ſe ſperaſſe potius honores.L.flacci adiutorem futurũ q̃ miſeriarum deprecatorem.& ille etiã uelut ex cõmemoratione inſperati incommodi:cum eſſet miſeriarum deprecator:hac in cauſa non adiutor bonorum iudices a ſua perſona beniuolos ſibi facit: nã ut docemus in arte beniuolentiam a noſtra perſona captabimus ſi noſtra incõmoda proferemus poſtq; etiã ſpectare ad incõmodi ſpeciẽ ſimilemq; exordii rationem ꝙ dicit ſe extimaſſe ſi aliquando iudicium Flacco fuiſſet ſubeundum multitudinis potius imperite q̃ hominũ ſapientiſſimorum fuiſſet ſubeũdum:nec D.Lelium unquã fuiſſe eam accuſationem ſuſcepturum: & huiuſmodi ſpei ſuę rationibus aſſignatis hac ſpe deceptum eſſe ſignificat.Deinde egregie iudices ſibi facit dociles & attentos: cũ petit ut cogitent ſtatum ciuitatis memoriam temporum pręteritorum:ſalutem pręſentium: ſpem reliquorum in ſuis ſententiis & in illo uno iudicio contineri oſtendens ꝙ ſi unquã reſpublica grauitatem iudicum implorauit ſibi eo tempore potiſſimuꝫ imploraret:cum ſint ipſi non de lidorum miſorum aut frigum:ſed de ſua republica & cõmuni ſalute iudicaturi.itaq; cum oſtendat quãtum ſit res difficilis & grauiſſima iudicanda:quãtumq; expectet ad cõmunem ſalutem & quantum ad rempublicã pertineat eos ualde reddit attẽtos. Deĩde etiã iudices beniuolos ſibi facit oſtendens omnia alia reipublicę ſubſidia cecidiſſe: & nihil ſpei pro ſalute ſaluanda niſi in ipſis in uniuerſa republica remanſiſſe Deinde iterum captat beniuolentiam a perſona Flacci cõuerſus ad Lelium oppugnãtem Flacci integerrimam multis in officiis uitã monſtrat.& ſic de ſingulis.ꝛc.

¶ Diuiſio.

ET a teſtibus leditur.ꝛc. Hic eſt diuiſio pars una orationis: cuius diuiſionis ea ſpecie uſus eſt hic Cicero: quę expoſitio noĩat̃.quibus enĩ de rebus dicturus ſit exponit hic breuiter: & abſolute & ſ̃m hanc expoſitionẽ tota or̃o ſubſequens tractat̃ a Tullio ut ex arte ſua conuenit.

¶ Confutatio.

PEr deos ĩmortales iudices.ꝛc. Hic eſt confutatio pars una orationis quę pars eſt ſemper adeo utilis ac idonea defendenti:ut alia fere confirmatione non egeat:cum pręterea etiã ſua confirmare uideat̃ qui aliena confutat: ut ſępiſſime dictum eſt. In hac igitur cum agatur cauſa in conſtitutione cõiecturali locis utit̃ cõiecturę.& quoniã accuſantes ſuã cauſam cõfirmationeq;

fundauerant per locum a teſtibus:quos ex aſia adduxerāt contra
Flaccum:opus fuit in Cicero eorum dicta refelleret per locū prę
cipue contra teſtes qđ facit egregie. Vtitur enī primo argumēto
illo qđ ipſe in arte docet ab argumēto & ſignis contra teſtes op
poni. Nam ſic incipiens confutare multa cum elegantia uerborū
uim illius loci cōmunis aſſumit. uidelicet plus oportere credi ar
gumētis & ſignis q̄ teſtibus. nam admiratīe quęrit a iudicibꝰ an
credituri ſint teſtibꝰ ignotis nihil ipſi cōiectura iudicaturi in eo
preſertim cuiꝰ uitę innocentiſſime multa ſunt ſigna & argumen
ta:ut ipſe oſtēdit cū ante actam ab eo uitā in officiis aliis cū mul
ta laude cōmemorat:qđ totū ad id refert̄ ut credi debitū uideat̄
his argumētis & ſignis nō teſtibus.

At quos teſtes.ꝛc. Poſtquā ſuperius Cicero demonſtrauit
nullis omnino teſtibus eſſe potius q̄ Flacci uitę credendū
hic oſtendit hos preſertim teſtes refutādos. Arguit itaqꝫ cōtra te
ſtes generaliter talium in dicendis teſtimoniis inconſtantiam de
monſtrādo:cum dicit teſtes gręcos eſſe & illitteratos & leues &
impudentes:& cauſis uariis concitatos. Cūqꝫ īuehit in uniuerſuꝫ
genus gręcorum teſtium oſtendendo eos nunq̄ religionem & fi
dem in dicendis teſtimoniis coluiſſe ſicut Romani colunt: ſed
ſemper eos impudentiſſimos teſtes fuiſſe: & infames ipſo pro
uerbio. deinde recitato inſidioſo accuſatoris modo in inquiſitō
ne per ipſum habita contra Flaccum oſtenſaqꝫ gręcarū nationū
natura teſtimonia ita confutat ut oſtendat illam nō eſſe nec debe
re illa teſtimonia uocari. Deinde arguens cōtra crimen ipſum id
egregia ratione confutat:cum demonſtrat nullam ſurripi potuiſ
ſe pecuniam cum ipſam in ęrario nō habeant ciuitates: nec tribu
to impoſita appareat nec uerſura collecta cuꝫ nullę creditoris ta
bulę proferant̄:quas tamen ſi proferētur multa ſuſpitione cōma
culat: teſteſqꝫ ipſos multis argumētis oſtēdit cupide dicere atqꝫ
mentiri:ita ut eorum dicta & illa ſophiſmata ciuitatum nullate
nus pro teſtimoniis habēda uideantur: quę omnia induxit ſum
ma cum arte: & elegantia orationis ad confirmandū locū illum
contra teſtes quo maxīe loco hac egebat in cauſa.

Etiam iam uniuerſa iſtoꝝ.ꝛc. Poſtquā ſuperius Cicero uni
uerſaliter cōfutauit teſtimonia leuiſſimę natiōis hic crimē

unum a prouincia Aſia obiectum Flacco confutat. Crimen erat
huiuſmodi ꝙ Flaccus uidelicet inutili impenſa remigum proui
ciam Aſiam oneraſſet. Itaqꝫ propter depulſionē Flacci ad huiꝰ
modi intētionem: quę intentio eſt iniuria remiges imperaſti. de
pulſio uero iure imperaui. Conſtitutio iuridicialis hic incidit. fa
tetur enī feciſſe & iure feciſſe defendit. quod ut poſſet Cicero
iudicibꝰ demōſtrare:tria habuit cōfutare quę obiici potuiſſent
Potuiſſet enī obiici iniuria ipſum remiges īperaſſe: quia nō licu
iſſet impare. Itē quia nō fuiſſet opus īpare. Item quia nauis nulla
nauigaſſet. hęc tria triplici conſtitutione confutat primū in iuri
diciali abſoluta:cum dicit iure feciſſe quia licuit. licuiſſe aūt per
locum a lege demonſtrat: quia ſenatꝰ conſulto.ꝛc. Secūdū uero
in iuridiciali aſſumptiua excōparatio. cum hanc agitet cōtrouer
ſiam. fuerit ne utilius remiges impaſſe uel nō: in qua quidem cō
ſtitutione cū quęri ex arte conueniat de eo quē oportuerit iudica
re an fuerit utiliꝰ:quęrit hoc Cicero utrū.ſ. gręci ſtatuēt & extere
nationes an pretores impatoreſqꝫ romani: ut oſtendat.ſ. nō pro
uincialium ſed ipſius. L. Flacci hoc proprie fuiſſe iudiciū. deīde
oſtendit fuiſſe honeſtius:atqꝫ uenuſtius remiges habuiſſe propt̄
dignitatē & ſplēdorē populi romani. deinde arguit utilius fuiſſe
propter pręſidiū quod multis argumētis oſtendit: & in cōtrariū
obiecta confutat ſic ut appareat opus fuiſſe ipſum remiges impe
raſſe. Tertiū aūt agit in conſtitutione cōiecturali. claſſem. uideli
cet ad tutelam & pręſidiū nauigaſſe qđ per locū a teſtibus ꝓbat
& ut nulla fraudis ſuſpitio maneat īpurgata ꝙ de numero nauiū
& de deſcriptione equabili ſumptus obiici poſſet purgat.

Sed quoniā de totius cōis Aſię.ꝛc. Cicero proſequēs ſuam
confutationē in conſtitutione cōiecturali. poſtquā confu
tauit crimē a tota aſia obiectū flacco cōfutat eidē obiecta crīna
ſpāliū ꝑſonarū: & arguit ꝑ locū cōtra teſtes ſingulorū uitę turpi
tudinē detegēdo: & oñdēdo eos cupide dicē atqꝫ mētiri. qm̄ eī
cā ſua multū ledebat̄ a teſtibꝰ ī multa teſtiū reprobatōe cōſiſtit.

Itaqꝫ ciuitatis prudentis.ꝛc. Quia hac in ꝑte ita cōfutat ut
cōfiteat̄ ꝙ ei de pecunia collata ad honores pr̄is obiciebat̄
& ſe id iure feciſſe defendat:quia illā ſibi pecuniā accipere licue
rit conſtitutio uariat̄ & fit iuridicialis abſoluta.

ASpiciant hunc florem.ꝛc. Pal ſuper aduerſariis ſcelere notatis infami ut in eos odium iudicū irritaret̃: ut appareat nō omnes exteras ciuitates inimicas Flacco eſſe: ſed leues tantū & male inſtitutas. bene aūt moratas & nobiles Flacco fauere: eaſq; pro flacco ſunt numerat: ut oppoſitis grauiſſimis contra leuiſſimos probatiſſim⁹ cōtra infames cauſam ſuā per locū a teſtibus: & cōtra teſtes extollat ac roboret.

SEquit̃ auri illa īuidia.ꝛc. Hac in ꝑticula dum crimē de auro iudaico refellit īcidit cōſtitutio iuridicialis abſoluta. Nā Flaccū iure feciſſe demōſtrat. ut patet in lr̃a or̃onis.

VEniamus iam ad ciuiū romanorū.ꝛc. Hac quoq; in ꝑte iuridiciali abſoluta cōſtitutio agit cauſa; cōtra obiecta aliquorum ciuiū romanoꝝ: cū oñdit flaccū iure feciſſe qđ fecerit. tum in cauſa deciani. tū in hȩreditate Valerię Sextili uxoris. tū in cā liberti lucronis uilliciq; ſeptimi.

AT falcidianū crimē ē ingēs.ꝛc. Hic cum obiectū ꝑ falcidii eplās crimē neget teſtimoniūq; refellat uoraciſſimi hōis tā ad cōiecturalē cōſtitutionē tracta ē: & ꝑ locum cōtra teſtes argumentum eſt ſumptum.

SEd quid ego de eplis.ꝛc. Pars hęc ē a cauſę cōſtitutione remota & egreſſiua: ſed ſūmo artificio collocata. Nam hic Cicero aduerſarios ducit in odiū & exēpla proponit quorūdā qui exigēte r.p. ſtatu abſoluti fuerūt quaſi ꝑ hꝰ īnuens īmo clare ſignificās abſolutionē flacci ad ſtatū cōe; & publicū ꝑtinere.

Concluſio.

ET ſi prodeſſe. L. Flacco.ꝛc. Ab hac ꝑte ꝑcipue incipit iudices depcari & acriter niti ad miſericordiā cōmouēdam: & ſic or̃onē depcādo cōcludit ut cōcluſio uideat̃ ex cōmiſeratiōe cōſtare. Oſtendēdo enī uariā fortunarū cōmutationē: & in qbus īcōmodis ſit futur⁹ niſi cauſam obtinuerit enūciando & ſupplicando: & ſubiciēdo ſe ꝑtāti iudicū quorū miſericordiā captat: & īducēdo lachrymas miſerabiles atq; ꝑces filii Flacci depcādo cōcludit: & affectus hꝰ potiſſimū loco effundit: qui ut placet quītiliano ē effuſiuus affectuum.

De Elocutione.

VLtimū ē ut de reliqua ꝑte rhetoricę. uꝫ or̃onis elocutione

P. L. Flacco.

uideamus de qua plane ꝑ oīa ſic dicendū ut ē dictū ſupra peiana. & de h⁹ ſilr̃ ē exornationib⁹ ꝑſcrutādum.

Colores.

CEdē a uobis cōiugibus liberis ur̃is.ꝛc. articulus ē.
Vaſtitatē a tēplis delubris urbe italia.ꝛc. articulus ē.
Vt oīa r.p. ſubſidia.ꝛc. articulus ē.
Si nūquā reipublicę.ꝛc. articulus ē.
Hoc tpe hoc inquā tpe.ꝛc. conduplicatio ē.
De ciuitatis ſtatu de cōi ſalute.ꝛc. repetitio ē.
Profugia bonorū pręſidia innocētū.ꝛc. articulus ē.
Quē enī aliū appellē? quē obteſter? quē īplorē.ꝛc. repetitio ē.
Item ſubiectio ē.
Niſi hoc loco: niſi apud uos: niſi ꝑ uos.ꝛc. repetitio ē.
Quid autores? quid duces? quid principes.ꝛc. repetitio ē.
Pręteręo illa quę ꝑtereūda nō ſunt.ꝛc. occupatio ē.
Multi boni docti prudētes.ꝛc. articulus ē.
Multi īpudentes illr̃ati leues.ꝛc. articulus eſt.
Tribuo illis lr̃as: do multarū artiū diſciplinā.ꝛc. diſſolutū ē.
Oēs ſe ſpoliatos uexatos fortunis uerſos.ꝛc. articulus ē.
Ad id ſe parat nihil curat aliud.ꝛc. diſſolutū ē.
Vinci refelli coargui.ꝛc. articulus ē.
Comitatū dico īmo quātus exercitus.ꝛc. correctio ē.
Auctoritatē gratiā copias opes.ꝛc. articulus ē.
Illa uetus quę quōdam opibus imperio gloria.ꝛc. articulus ē.
Tum bella inutilia ſuſcipiebāt.ꝛc. hic ē repetitio.
Adoleſcens bonus honeſto loco natus.ꝛc. articulus ē.
Venit in oppidum gręcorum.ꝛc. diſſolutum ē.
Audire temeritatē uulgi audire.ꝛc. repetitio ē.
Duę rōnes conficiēdę pecunię.ꝛc. diuiſio ē.
Vna ſedent ex accuſatorū ſubſelliis ſurgūt.ꝛc. diſſolutū ē.
Bene teſtem interrogauit.ꝛc. Diſſolutum ē.
Hi uiuūt cum inimicis.ꝛc. diſſolutum ē.
Confeſſoribus cōuiuiis cōtubernalibus.ꝛc. articulus ē.
Nihil religione teſtatū.ꝛc. hic ē repetitio.
Oīa corrupta libidine iracūdia ſtudio ꝑcio ꝑiurio.ꝛc. articul⁹ ē.
Claſſes ꝑdonum urbis portas.ꝛc. articulus eſt.

Suſtulit pacē maritima ſumma uirtute atq; incredibili celeritate confecit.ꝛc.diſſolutū ē.
Omnis ſinus promōtoria littora.ꝛc. articulus ē.
Aliud uidit extimauit quocūq; tpe.ꝛc.diſſolutū ē.
Sed qm̄ de totius cōis aſię.ꝛc.tranſitio ē.
Vnus aſclipiades fortuna egens.ꝛc.articulus ē.
Teſtarer publicanos excitarē negociatores.ꝛc.diſſolutū ē.
Si prętor dedit ut ē ſcriptū a quęſtore numerauit.ꝛc. gradatio ē.
Quęrit̃ grauis locuples ornata.ꝛc.articulus ē.
Nobiſcū ē confitendum ſi conſiliis principū.ꝛc.diuiſio ē.
Vtrū uultis pr̄is flacco licuiſſe:nec ne ſi licuit.ꝛc.diuiſio ē.
Vnde humanitas doctrina religio.ꝛc. articulus ē.
Et eorū eadē terra parēs altrix patria.ꝛc.articulus ē.
In hominū leuitates incōſtantiā cupiditatē.ꝛc. articulus ē.
Qm̄ quidē furtu; nuſq̄ reprehendis.ꝛc. diſſolutū ē.
Affers faciem nouā nomē uetus.ꝛc.articulus ē.
Cur nō pergami ſmirne tralibus.ꝛc.articulus ē.
Otiū te delectat lites turbę.ꝛc.diſſolutū ē.itē articulus.
Amintbus ē genere honore extimatione.ꝛc.articulus ē.
Sciūt hoc oēs nobiles.ꝛc.repetitio ē.Itē diſſolutū.
Reſtituat uxorē reddat miſero patri filiā.ꝛc.diſſolutū ē.
Filiam filiā inquā erūnoſo patri.ꝛc. cōduplicatio ē.
Sed quęro uſu coemptione uſu nō potuit.ꝛc.diuiſio ē.
Litem⁹ igit̃ Lentulo parētem⁹ Cethego.ꝛc. diſſolutū ē.
Harū rerū auctores duces principes.ꝛc.articulus ē.ꝛc.
Vis abſit ferrū ac lapides remoueant̃.ꝛc.diſſolutū ē.
O dii īmortales quid hoc miſerius.ꝛc.exclamatio ē.
M.aquilium pr̄es nr̄i.ꝛc.exēplū ē. aliqua quę ſequūt̃.
Dabit̃ de ducibus auctoribuſq; cōſeruāde ciuitatis.ꝛc.repetitio.
O nox illa quę pene ęternas.ꝛc. hic ē exclamatio.
Tu tn̄ flacce ꝑtor cōis exicii nūcios.ꝛc.repetitio ē.
O nonę ille decēbris.ꝛc.exclamatio ē.ſilr̄ paꝝ infra O nox.ꝛc.
Miſeremini familię iudices: miſeremini fortiſſimi pr̄is: miſeremini filii.ꝛc. hic ē color repetitio.

Explicit pro.L.Flacco.

Xiconis Polentoni argumenta ſuper aliquot orationibus & īuectiuis Ciceronis: ad Iacobū de aluarotis legū doctore Patauiū clarum incipiunt.

QVoniam longitudo ſcripturę ſtudioſi etiam īgenium perfatigat:ut in fine aliquādo quod in principio uiderit ſit oblitus. placuit ad tironū uſum argumenta conſtruere ſuper nōnullis orationib⁹ & inuectiuis Ciceronis: cum Antonius luſcus uicentinus orator illuſtris ſuper undecim iam ſcripſiſſet. gen⁹ pręterea conſtitutionē & diſpoſitionem oſtendere non abnegauerī ea potuiſſe ac debuiſſe:tum ad artem:tum ad hyſtoriam explicatius dilatari.ſed me certa ſic artauit occaſio de maximis pauca tetigerim:& ueluti pictor qui anguſta tabella amplitudinem orbis oſtendat imaginem grandis rei ſolo prauo ſignauerī : quare ſtatueram hęc ipſa ceu plebeia:ſine principio:ſine nomine exhibere uerum quia fuiſſe audio quos nō pudeat aliena cōmentaria ſuo nomini arrogare non perpendentes ſe nimiū: atq; nimiū auidos glorię multo plus infamię apud peritos homines q̈ laudis apud ignaros adoleſcētulos promereri. Ipſe mihi cōſului ſub aliquo exordio tibi cui⁹ ſtudium nō minus oratoris q̈ forenſibus delectatur hęc:licet forte minus integra uideantur dedicare:Subriderem equidem & ad iocoſam laudem procul dubio reputarem ſi quiſq̄ ex his qui lato clauo promiſſo caputeo tuberoſis genis tumefacti ſe maximos rhetores ambiūt appellari : aliqua mea ueluti a ſe perfecta in publicum ſeminarent. Tu uero compater optīe frueris argumētis iſtis:& ea qualiacunq; ſint habebis a me non a quoquā alio emanaſſe.

Argumentum ſuper oratōne qua Tullius reuocatus ab exilio ſenatui Romano gratias egit:quę incipit.ſi patres conſcripti.ꝛc.

RHetoricorum princeps Marcus Tullius Cicero Arpino exopido oriūdus Romam urbem tum orbem habena imperii unici continētem ſeſe contulit. In qua urbe q̈q̄ aduena & huīlis genere haberet̃:ad maximos tn̄ magiſtratus & honores aſcendit.Cū aūt ſuſurreret̃ plurimū de coniuratōne Catelinę quā fuluia mulier(ut teſtat̃ ſaluſtius)inhoneſta: ſ; utilis romano po.ob

Gratiar actio ob exiliū a quo reuo

inſolentiā curii concubinarii ſui propallauerat populus romanꝰ
accenſus eſt ad conſulatū mandādū Marco Tullio Ciceroni.nā
antea nobilitas extuabat & quaſi pollui conſulatū credebat ſi q̃
uix egregius homo nouus adeptus foret:ſed ubi tantę cōiuratio
nis periculum aduenit:poſtpōſitis īuidia atqꝫ ſupbia creati ſunt
conſules.M.Tullius.&.G.Antonius.erat enim tum conſulatus
dignitas in urbe maximus magiſtratus:at collegam ſuū antoniū
nequid contra rempublicam ſentiret pactione prouīcia pepulit.
prudenti itaqꝫ diligentia ſua Cicero Catelinam expulit.expulſuꝫ
deleuit.cōiurationis principes lentulum qui pīcius & clariſſima
gente cornelia conſulare ad ipſum imperiū quo nūc Cicero emi
nebat habuerat:tum uero prętor erat:ac Cethegum ſtatilium ga
binium ceparium carcerauit.carceratis demum per indices rerum
capitalium laqueo gulam fregit:quibus tantis uiris nobiliſſimis
infami morte ſublatis ea res q̃q̃ rempublicā liberaſſet: Ciceroni
tamen multas & maximas conflauit. nam finito conſulatus offi
cio auctoribꝰ.P.Clodio Ceſonio Caluētio.Gabino.L.piſone
& aliis qui tum reipublicę reſidebāt cicero in exilium datur:bo
na eius publice diripiuntur:domus eius diruitur. dirupta in reli-
gionis porticum ſub libertatis ſimulachro cōſecratur. Expecte
bant enī ab eo Catelinam Cethegum & reliquos ueluti quos ipe
odio non iure necaſſet promulgauerāt ꝙ nūquā Cicero ad patri
am rediret niſi prius illi quos tam crudeliter(ut agebant) necaue
rat reuiuiſcerēt:uolentes eum perpetuo exulare:cum impoſſibile
homini humano ſit a mortuis reſurgere.uerū & illorum crudeli
& iniquo magiſtratu exacto Cicero multo maiori honore & lę
titia reuocatus eſt q̃ dedecore & dolore pulſus fuerat.quāobrem
ne ingratus tanti beneficii uideretur in pleno ſenatu omnibus in
genere:& ſingulis in ſpecie qui ſalutem ſuam opati fuerant: hac
inſigni oratione gratias refert:innocētiam ſuam perfidiam emu
lorum ſenatus totius populi romani: ac demū uniuſcuiuſqꝫ qui
repatriationi cauſam dederāt beneficium cōmemorans dicit q̃qꝫ
confutādo iniuriis obliuiſci q̃ ulciſci malle cum ſatis ſibi futurū
ſit nō ſolum ad referēdam: ſed ad cōmemorandā gratiā eorū q̃
rū bn̄ficio & uirtute reſtitutꝰ ē. dicit etiā ſe maluiſſe furori cōſu
lis & tribuni plebis emulorū cedē q̃ reſiſtendo piculū ī rep.ponē

Eſt itaqꝫ hęc oratio conſtituta in genere demonſtratiuo cum ui-
tuperet eos a quibus relegatus eſt:& laudet eos a quibus reuoca-
tus eſt.conſtitutio eſt coniecturalis.Diſpoſitio autem non ab ar
tis inſtitutione:ſed ad caſum temporis oratoris iudicio accomo
data. Primo enim ponit exordium. 2° confirmationem interpo
ſitis aliquibus narratiūculis. Vltimo pouit concluſionē per enu
merationem.

Argumentum orationis quę incipit. quod pręcatus a Ioue opti-
mo maximo.&c.qua Cicero ad quirites ſeu populum romanum
innocētiam ſuam excuſans de reſtitutione ſua in patriam gratias
agit.

Gratiar⁊ actio ob restitutioné

Cicero ſicut in argumēto pręcedentis orōnis qua ad ſenatū
gratiarū actiones cōmemorans quantum ab uniuerſo ſena
tu :quantum a ſingulis pro eius reſtitutione operatum fuerit di-
ctum eſt ſic & in iſta quoqꝫ notabili oratione & diuina pene elo
quentia apud quirites ſeu populum romanū excuſat ſe dicens nō
eius culpa ſed odio damnatum exilio fuiſſe: & ut magis augeat
beneficium : & ut exilium ſibi cōmodum fuiſſe oſtendat: dicit
ꝙ non ſenſerat prius ſicut poſtea ſenſit: q̃ iocundum foret frui
patria fratre cęteriſqꝫ amicis & fortunis ſuis:& ꝙ ītellexit magis
carendo q̃ fruendo quid haberent uoluptatis. quodqꝫ honos di
gnitas: locus:ordo: beneficia. q̃q̃ ſibi ſemper cariſſima uiſa fue
rint:tamē ea nūc remota illuſtriora uidentur q̃ ſi ſublata ſibi ſeu
obſcurata nō fuiſſent.dicit quoqꝫ nedum ſibi ſed nemini fuiſſe
tantam eloquētiam ꝙ magnitudinem multitudinemqꝫ benefici
orum quę ad eum fratrem ſuum & liberos contulerunt: non mo
do augere:aut exornare oratione:ſed enumerare poſſet. comme
morat etiā & auget beneficia p.r.in eius optata reſtitutione:inno
centiam quoqꝫ ſuam oſtendit dicens non exulaſſe reatu ſuo:ſed
quia egerat conſeruādę ciuitatis cauſa quę improbi homines no
luiſſent.quodqꝫ Cicero frater &.G.Piſo gener nō implorauerūt
gratiam a populo pro eo ꝙ exularet aliquo crimine: ſed propria
uirtute auctoritate ſenatus reſtitutꝰ eſt:cum ſibi non fuerit mul
titudo propinquorum: ut fuit P. pompillio: & Quinto Metel
lo:qui tribuniciis rogationibus nulla auctoritate ſenatus reſti-
tuti ſunt: neque ſibi fuerunt armatae uires. ut Gneo Mario : qui

nõ modo non a ſenatu: ſed oppreſſo ſenatu reſtitutus eſt. & ꝙ
ipſe Cicero certare armis cum potuerit noluit: quoniã & uincere
& uinci luctuoſum reipublicę fore putanit. confutat etiam ſeu re
mouet ꝙ de eo timeri poſſet: cum lęſus quiſq; ad uindictam tẽ
dat: dicit certe ſe futurum fidelem ut ſemper fuit atq; nullatenus
uindictam quęſiturũ. hęc igitur oratio eſt in genere demonſtra
tiuo. conſtitutio coniecturalis eſt. diſpoſitio uero non eſt ab ar
tis inſtitutõne profecta: ſed ad caſum temporis oratoris iudicio
accõmodata. Nam primo ponit exordium per quod. quia genꝰ
eſt dubiũ captat beniuolentiam. deinde confirmat. poſtremo cõ
cludit per enumerationem.

De reſtituenda domo

¶ Argumentum ſuper oratione quę incipit. Cum multa diuinitus
qua reſtituendam ſibi domum eiꝰ per clodium conſecratam ad
pontifices perorauit incipit.

DVabus uti ex pręmiſſis orationibꝰ oſtenſum eſt ciceroni
ex eo ꝙ patriam a cõiuratõne Catelinę ſeruauit multi emu
li ſuccreuerũt. inter quos. P. Clodius tribunus plebis: conſenſu
conſulum ei interdixit: ne in ſenatu iret atq; poenam ſtatuit illis
qui ſibi in aliquo ſubuenirent. diripiunt quoq; bona ſua. domũ
autem eiectis uxore & filiis funditus diruit: & ad perpetuę igno
minię memoriam diruptum in porticum ſimulacro deę liberta
tis conſecrauit. Verum Cicero & ſi (ut ait) potuiſſet armis furori
tribunitio reſiſtere: pro cõmodo tamẽ reipublicę ut exul cedere
maluit. tandem cum caritas nedum: ſed fames frumenti iſto P.
Clodio autore orta omnem ciuitatem opprimeret totius populi
concurſu & auctoritate ſenatus Cicero ueluti qui ſumma prudẽ
tia ſemel patriam ſeruauerat: & qui poſſet huic caritati remediũ
inuenire reuocatus eſt: & integre ad ciuilitatem & ad honores re
ſtitutus. In ſenatu autẽ rogatus de annonę grauitate ſententiam
dicere onus huiuſmodi prouiſionis impoſuit. G. Pompeio: qui
ſua integritate annonę prouideret: petiitq; a ſenatu domum ſibi
religionis umbra ſurreptam reſtitui. Porro. P. Clodius contra
obſtabat non debere reſtitui: accuſabatq; eum ꝙ extra ordinem
impoſuiſſet onus annonę. Gn. Pom. ſenatꝰ uero ex ſentẽtia. M.
bibuli delegauit hãc qõnẽ de reſtituẽda domo collegio põtificũ
corã qbꝰ. p. clodius uti ex hꝰ orõnis breuis elicit̃ ꝑus uerba fecit

deinde Cicero hac egregia oratione reſpondit diluendo primũ
obiecta. Deinde oſtendendo ſibi domum debere reſtitui: nec
potuiſſe iure conſecrari: neq; conſecratam eſſe orans pontifices
non patiantur eum quem. P. Clodius & omnes boni cuſtodem
patrię iudicaſſent: pati eandem penam qua afficiũtur reipublicę
euerſores. ſcilicet domum ſuam taliter ſub religione teneri. Hęc
itaq; oratio longa & pene diuinitus exornata in genere iudiciali
conſtituta eſt. nam continet excuſationẽ ſeu defenſionem. Con
ſtitutio autem multiplex eſt: ſed principalis uidetur iudicialis aſ
ſumptiua. interponit etiã ſuſpitiones quaſdam ex conſtitutione
cõiecturali: quare putẽt pontifices domum eius non iure ſed prę
ter inſtituta & odio conſecratam. diſpoſitio eſt non ab inſtituti
one artis profecta ſed ad caſu; tẽporis oratoris iudicio accõmo
data. Primo quidem ponit exordium ſeu inſinuatione;. nam cũ
turpe uideri poſſit domum diis ĩmortalibꝰ conſecratam repeti
& etiã cum auditores uti aduerſarius dixerat ſibi irati uiderẽtur:
& eorum animꝰ eſſet ab aduerſario perſuaſus: utitur inſinuatõe
captans beniuolentiã ne qua pars turpitudinis ſibi obeſſe poſſet
deinde diuidit aperiens in quibus non cõueniat cum aduerſario
exponenſq; res de quibus ſit principaliter dicturus ad purgatio
nem ſui repercutiẽs in aduerſarium obiecta in ſe tandem illã pur
gationem concludit per enumerationẽ. demũ poſt purgationem
uenit ad cauſam principalem de domo ſibi reſtituẽda: oſtẽdens
eam nullo iure ſacratam. & ibi etiam prius diuidit petẽs ueniam
de tam multis dictis extra cauſam & pollicet̃ ſe exinde pauca di
cturũ. poſtremo cõcludit per cõmiſerationem.

¶ Argumẽtum orationis quę incipit. ſi quis iudices. &c. qua Tulliꝰ
M. Celium de beneficio accuſatum coram iudicibus defenſauit
incipit.

Pro. M. Celio

CRiminat̃. M. Celius clare indolis & diſcipulus Ciceronis
per Attratiniũ. L. Herennium & Balbum ꝙ a Clodia: quę
erat ſoror P. Clodii & nupſerat. Q. Metello aurum mutuo ſum
pſiſſet & ei poſtea ne reddere cogeretur uenenũ per licinium pa
raſſet: proptereaq; corrumpere ſtuduiſſet ſeruo clodię ſed cum
id ſerui Clodię reuelaſſent Clodiam ordinaſſe ſeruis: locum
darent Licinio ad balneas Baias: & clam miſiſſe amicos qui

Licinium cũ traderet ſeruis Piſidẽ ueneni in manifeſto delicto comprebenderẽt. at uero dicunt accuſatores licinium amicorum Clodię inſidiis patefactis dimiſſa piſde e manibus aufugiſſe ad probandum crimen adducunt ꝙ M. Celius ſit iuuenis laſciuus: impudicus: ſpetioſus: ſeceſſerit a patre domũ ſibi emerit. fuerit unus ex conſciis cõiurationis Catelinę: uerberauerit ſenatorem uxores aliquorũ de nocte a cena redeuntiũ atraxerit. Erant itaq; accuſatores pro clodia multi ſed infeſtior erat Attratinꝰ: quoniam. M. Celius patrem illius crimine ambitus in iudicium uocauerat unde ſub pietatis ſpecie indixerat. iudices etiã diebꝰ feſtis & laudis banc cauſam audirent. Cõtra uero bas accuſationes cicero. M. Celium familiarẽ & diſcipulum ſuum: & dicẽdi arte peritum defendit bac oratione elegantiſſima: in qua mirabiliter diluit & confutat crimina obiecta per aduerſarios: oſtendens patẽtiſſimis cõiecturis. M. Celium non eſſe reum. demũ contra clodiam ueniens dicens ſibi turpe muliebres inimicitias agere: introducit ueluti ab inferis quendam cecum: qui pro eo loquẽs mulierem obiurget. Exinde introducit etiã fratrem quẽdam minorę ipſius Clodię: qui ab ea quęrat cauſam cur. M. Celium accuſari uoluerit. Excuſat etiã curſum iuuenilis uitę dicens ferẽdum eſſe ſi iuuentus pareat pudicitię ſuę: ſi tamẽ non ſpoliet alienam non effundat patrimoniũ: non inferat obprobria caſtis labem ĩtegris infamiã bonis ſi poſitio aliquem interimat ſi non interſit inſidiis ſi careat ſcelere ſi reuocet ſe aliquãdo ad curas rei domeſticę: & rei forenſis uti fecit. M. Celius cui ineſt ratio bonis artibus inſtituta: & cura ac uigiliis elaborata. Oratio equidem iſta ẽ in iudiciali genere conſtituta. nam continet defenſionem. Conſtitutio eſt cõiecturalis. Diſpoſitio autẽ eſt non ab inſtitutione artis profecta: ſed ad cauſam temporis oratoris iudicio accomodata Primo ſiquidem ponit exordium per quod cum cauſę genꝰ boneſtum ſit multum nititur circa ea quę in exordiis requiri ſolent Deinde utitur diuiſione. deinde confutat quę ad cauſam faciũt in ſpeciali de auro ſumpto & ueneno parato. inferit etiã narrationem breuem: ſimplicem: dilucidam: per quã exponit cũ attenuatione accuſationem. demum uenit ad concluſionẽ: ſed finis deeſſe uidetur.

// præmium

Pro Cornelio balbo gaditano

Argumentũ ſuper orone quę ĩcipit. Si auctoritates patronoꝝ. ꝛc. quã Cicero pro. L. Cornelio gaditano de illegitima ciuilitate accuſato ad iudices babuit. Incipit.

L. Cornelius gaditanꝰ
Cn. Pompeius
C. Cæſar

Lutius Cornelius biſpanus gente gaditanꝰ patria uir armis & fide probatus in primum uirtutis a Gneo Pompeio imperatore ſeu conſule romano ciuilitate urbis donatus. & a G. Cęſare pręfectus fabrũ creatus ſuerum glorię ipſius & bonoris emuli nõnulli effecti ſunt: unde accuſatꝰ eſt iudicibus ꝙ nactus ciuilitatem fuerit contra leges & federa. dicit tamen accuſator Gneũ Pompeium donaſſe eum non ſcienter ſed ignorãter cum neſciuerit id legibus probiberi. At uero defenſores eius fuerunt Gn. Pompeius ueluti qui amicus patronꝰ largitor fuiſſet & M. Craſſus amiciſſimus ſibi: ac demum. M. Cicero qui eum bac elegantiſſima oratione defendit oſtendens Gn. Pompeium ſciuiſſe leges: & ei licuiſſe donare & leges non obſtare. ꝛc. Eſt itaq; bec oratio principaliter in iudiciali genere conſtituta. incidit tamen etiã genus demonſtratiuũ cum Gneũ Pompeium & Lutium Cornelium laudet. poſſet etiam dici ꝙ incidat genus deliberatiuũ cum dicat. L. Cornelio inimicari multos non propter. L. cornelium ſed quia amicus ipſius Ciceronis ſit: & ſuper eo conſulat prouidendum. Conſtitutio autem eſt iuridicialis abſoluta cum dicat iure donatum. Eſt etiã aſſumptiua per remotionem criminis: cũ dicat a gneo pompeio donatum. Eſt item legitima ex ſcripto & ſentẽtia cum de interpretatore legum agat. intercurrit cauſe conſtitutio coniecturalis cum oſtendere nitatur eum accuſari odio & inuidia nõ per proprios ſuos ſed per amicorum ſuorum emulos. Diſpoſitio uero eſt non ab artis inſtitutõne profecta ſed ad caſum temporis oratoris iudicio accõmodata. Primo enĩ exorditur. Secũdo diuidit. Tertio confirmat iure donatũ. Quarto intermiſſa etiam captatione beniuolentię & diuiſione confutat aduerſarii ĩterpretatõnẽ legũ. demũ concludit ꝑ cõmiſerationẽ

M. Crassus
M. Cicero
Concurrit iudiciale genus cũ demonſtratiue

Argumẽtũ ſuꝑ oratione quę incipit beſterno die. quã Tullius reſponſi ĩterpretationẽ factam ꝑ P. Clodium falſam fore ſed periculum reipu. pręmõſtrare oſtendit.

De Reſpõſis aruſpicũ

P. Clodius
Piſo
Gabinius
Coſſ.

hIc ille P. Clodius qui tribunus plebis conſenſu Piſonis & Gabini conſulu: ut ex pręcedẽtibus argumẽtis & oronibꝰ

prẽmonſtratur Ciceroni ſenatum & cõmunionẽ ciuium interdi
xerat: bona eius uxorem & filiis excluſis diripuerat: domum di-
ruerat: diruptam in porticum deę libertatis cõſecrarat: & ne reſti
tueretur: neq; reedificaretur quãtum potuit obſtiterat. cũ ſenatꝰ
auctoritate conſenſu populi Cicero reſtitutus foret: & eius do-
mum liberam fore ab omni religione pontifices iudicaſſent con
tentionem habuit in qua dixit ſtrepitum cum fremitu in agro la
tino auditum eſſe: quem ex reſtitutõne conſecratę domus religi
onem uiolatam ſignificare ex aruſpicum reſponſo dicebat: quę
ſtus quoq; multum ẽ religionem taliter pollutã reſtitutione illꝰ
domus quam ipſe propriis manibus conſecraſſet. Demum etiã
frequenti ſenatu qui equitibus romanis dabatur impedire cauſã
publicanorum uoluit: & minatus ẽ tacita uoce ciceroni: quare ex
curia eiectus fuit. uerum quia eiectione iſta nõnulli arbitrabãtur
Ciceronem uehemẽtius ꝗ ſapienti homini conuenire elatum: &
aduerſus illum inimicum ſuum nimium iratum fore. Cicero ad
excuſationem ſui & ad accuſationẽ emuli hanc elegantiſſimã &
ornatiſſimã orationem recte Tulliana eloquẽtia confertam ad
ſenatum habuit per quam dicit ſe iratum duobꝰ. ſcilicet Piſoni
& Gabino: qui cõſules eum quem defendere debuiſſent arbitrio
& furori emuli prodiderunt. non autẽ ſe iratum P. Clodio cum
ipſum puniendum dimittat Tito Annio: cui deuota & conſtitu
ta hoſtia ipſe Clodius uideatur. Nititur quoq; oſtendere ꝗ ridi-
culoſa fuerit illa contio in qua is de uiolata religione cõqueſtus
ſit qui uiolator religionis & impudicę uitę ſemper fuerit. Nitiẽ
quoq; oſtendere illum ſtrepitum nõ ſignificare uiolationem reli
gionis ſed prẽmonſtrare mutationem ſtatus ex diſcordia optĩa
tum & ita aruſpices reſpondiſſe: eamq; cõmutationem timendã
eſſe ob ſceleratam mentem. P. Clodii: & propterea conſulit pro
uidendum eſſe ne ſtatus reipublicę cõmutetur: & conſtituendas
eſſe diis procurationes & obſecratõnes: quẽadmodum ex reſpõ
ſis aruſpicum monẽtur. hęc quidem oratio eſt in genere delibe-
ratiuo. Conſtitutio ẽ legitĩa ex cõtrouerſia ſcripti & ſentẽtię. ſ.
reſponſi aruſpicum. Eſt etiã conſtitutio coniecturalis. Diſpoſi
tio eſt nõ ab artis inſtitutione profecta: ſed ad caſum temporis
oratoris iudicio accõmodata. Primo enĩ exordiẽ. Deĩde narrat

Piſo
Gabinius
P. clodiꝰ
T. Anniꝰ

Tertio confirmat primã partẽ intẽtionis ſuę. poſtea ſecũdã. de
mũ concludit per amplificationẽ.

¶ Argumẽtũ ſup orõne quę incipit. Si qñ inimicorũ. &c. quam
Tullius pro ſeipſo in exiliũ cedẽte metu. P. Clodii ad ſenatũ &
milites habuit. Incipit.

CIceroni tum quia nouus homo & alienigina uirtutum me
ritis & ciuilitatẽ & ad ſummos magiſtratus aſcenderat: tũ
quia in conſulatu ſuo extinxerat flammã ꝗ reipublicę ex coniu-
ratione Catelinę uehementiſſime imminebat multi odio & inui
dia inimici conflati ſunt. quorũ acerrimus. P. Clodius fuit. Hic
nanq; & cõmunionem & ſenatum interdixit ſibi: ita (ut ipſe ait)
nõ accuſatus ſine iudice: ſine teſte. ſine crimine: ab emulo pulſus
ſit. Quare iſta elegantiſſima oratõne populi romani animos ni-
titur cõcitare ad comprimẽdum furorem P. Clodii tribuni ple
bis: qui non modo ad ipſius Ciceronis ſed ad totius reipublicę
perniciem talia permolitur. dicit tamen ſe cedere malle omnium
ſalutis cauſa ꝗ manus conferant: inter eos erat quoq; & deos im
mortales & ſenatum & equites ei qui ſua uirtute rempublicã ſal
uam fecit auxilio ſint: & eius liberos & neceſſarios recipiãt & de
fendant. Sunt tamen qui hanc orationẽ Tullianam eloquentiam
non ſapere ſuſpicentur. Verũ quicũq; fuerit auctor ipſa in gene
re deliberatiuo conſtituta eſt. Conſtitutio ẽ cõiecturalis. Diſpo
ſitio uero ẽ non ab artis inſtitutione profecta: ſed ad caſum tpis
oratoris iudicio accõmodata. Primũ ſiquidẽ exordiẽ in gñe ho
neſto. Secũdo confirmat ĩtermixta etiã aliqua confutatione. De
mũ concludit per cõmiſerationem.

¶ Argumẽtũ ſup orõne quę incipit. Si qs ante iudices. &c. Qua
Cicero defendit corã iudicibus P. Sextium de ſeditione per P.
Clodium accuſatũ. Incipit.

PVblius Clodius qui tribunꝰ plebis homo: ut uult Cicero
facinoroſus permittẽtibus. L. Piſone & Gabino cõſulibꝰ
quorũ alter negligens & lautius: alter horridus & ſimulatus erat
omnẽ ſtatum reipublicę peruertit: cũ bonis ciuibus qui plurimũ
poſſent noua ſed falſa crimina dietim opponeret. in Ciceronem
etiã cõtra fidem datã Gn. Pompeio tandẽ exarſit omniq; diru-
pta domo direptis bonis excluſis uxore & filiis ciuitate pepulit

Quando abijt ex ur
be exul.

Pro. P. Sextio

P. Clodius
L. Piſo — Coſſ.
Gabinius
Cn. Pompeius

Pompei)
P. Clodius
Clodius consiliu init occidendi pompeij
P. Lentulꝰ
Repatriaret
L. Cotta
Milo
P. Sextius
C. Cæsar
Castoris tepli
M. Crassus
Q. Fabrici
P. Sextiꝰ
Hortensiꝰ

cum eius furore; ſi uoluiſſet Cicero reprimere potuiſſet.his mo
tus Gn.Pompeiꝰ:qui uirtute ſua imperium populi Romani or
bis terrarum terminus diffiniſſet ſenatū habuit:quem ſua aucto
ritate rogauit decernereť ꝙ Cicero remaneret. Quare P.Clodiꝰ
conſilium iniit interficiendi Pompei.patefacto autem conſilio
Gneus Pompeiꝰ tādiu incluſus domi fuit:tandem ſuffiagio P.
Lentuli.L.Cotte Milonis & aliorum bonorū uirorum referenti
bus acto tribunis decretum eſt Cicero repatriaret pro cuiꝰ ſalute
miſſus eſt P.Sextius ad Gneū Cęſarem tunc in Gallia bella gerē
tem.Nam.P.Clodius ſeminauerat hoc ſe facere conſenſu Gnei
C. Cęſaris Pompei:&.M.Craſſi. Cū autē dies conſilii habendi ue
niſſet &.P.Clodius in iſtos arma paraſſet.Q.Fabricius amicꝰ
Ciceronis & P.Sextius qui etiā tribunꝰ plebis erat aggregata ma
nu ſeruorū multa nocte taciti Caſtoris templum occupauerūt &
ibi aduerſariorum conſilia ſcrutabantur.At P.Clodius pręoccu
patis foro & curia in amicos Ciceronis impetū fecit:ibi occiſis
uulneratiſꝗ; multis P.Sextiꝰ adeo uulneratus eſt ut pro mortuo
relictus in templo uix euaſerit.pręterea accuſauerūt Clodiani P.
Sextium & Milonē quos prius defendit Hortenſius:qui ſua ora
tione crimina diluit. demum Cicero hāc orationē pro eis ad iu
dices habuit. Quę oratio eſt in genere iudiciali conſtituta. Inci
dit tamen genus demonſtratiuū. Conſtitutio eſt coniecturalis.
Diſpoſitio ē nō ab artis inſtitutione profecta: ſed ad caſum tpis
oratoris iudicio accomodata.

In Vatiniū testē

¶ Argumētū orōnis quę īcipit.Si tua tantūmō uatinii ꝛc. quā
Cicero cōtra uatiniū falſo teſtificatū habuit. Incipit.

GEntis Romanę origine ſ; nō uitę integritate Vatinius col
loquium cum albino uanno:& T.Claudio habuit eis con
ſilium dedit accuſarent.P.Sextium.T.Cornelium & T.Anniū
ꝙ ad tutelam Ciceronis nocte amicorū & ſeruorum manu colle
cta in templo caſtoris impetū feciſſent in P Clodium tri. plebis
cuiꝰ odio Cicero exulauerat nec obſtante ꝙ patrocinator in con
ſulendo accuſatoribus fuiſſet & teſtis aductus calcato ueritatis
dicende iuramēto negauit ſe conſuluiſſe & colloquiū habuiſſe
Pręterea qm̄ Cicero accuſatos defenderat:Vatiniꝰ maledicebat
Ciceronem ꝙ tyrannice quodāmodo uiueret nitereť ꝙ potentia

opprimere bonos ciues dicēs multum diſplicuiſſe bonis accuſa
tos per Ciceronē fuiſſe defenſos:pluraꝗ; alia diſſeminabat Vati
nius in Ciceronē in odium ciuitatis induceret. Cicero autem co
ram.L.Lentulo flamine Marciali iudice hac elegantiſſima orati
one oſtendit Vatinium conſultum conſcium inſtructorem &
ſubornatorem accuſantium periurūꝗ; fuiſſe : ſe uero defendiſſe
amicos iure & conſenſu bonorum ciuiū a quibus potiſſime im-
pellitur.hanc orationem habere ad frangendam audaciam & re-
tardandam loquacitatem uatinii:licet ex ſentētia ſua ſtatuiſſe ſi
lentio pręterire cum uatinii uitę turpiſſime qualitas non mereret
talem reſponſorem habere. Aperit quoꝗ; ꝗ̄ ambitioſus ſit uatini
us poſtulando ſe prętorem fieri: ꝗ̄ audax in conuocādo cōſiliū
contra leges:ꝗ̄ nepharius in magiſtratu:& quatenus ipſu; in odiū
audientis īducat:& nomen tyranni oſtendat: non ſibi ſed Vati
nio conuenire. Memorat hunc uatinium opprimere uoluiſſe ue
ctii iudicio ipſum iudicem.L.Lentulum:necnō L.Paulum ipſū
Tullium Gayum Piſonem generum ſuum.M. Laterenſem. de
mum ne ueſtigium corrupti iudicii appareret occidiſſe Vectiu;
Meminit quoꝗ; quę in.Q. Arii epulo fecerit. Ite; ꝙ pręter urbis
morem legatum ſe fecerit geſtum legati iniuſſu ſenatus aſſum-
pſerit. ꝙ leges latas ab aliis ꝗ̄ a ſe non putet. ꝙ dicat ſe auxilio
Cęſaris amici ſui omnia etiā inuitis diis & hominibus conſecu
turum.ꝙ ſeipſum hac opinione decipiat cum īterrogatus Cęſar
apud aquilegiam quid de quorūdam magiſtratu ſentiret: de ua
tinio dixerit uatinium gratis nihil feciſſe:cum omnia in pecunia
poſuiſſet:& propterea amore carere debere. Iſta igiť oratio licet
uideatur eſſe in genere iudiciali magis uidetur in genere demon
ſtratiuo uerſari. Conſtitutio equidem cōiecturalis eſt. Diſpoſi
tio autem eſt non ab artis inſtitutione profecta:ſed ad caſum tē
poris oratoris iudicio accomodata. Exorditur enim primo. Se
cundo narrat. Tertio unūquodꝗ; in ſe obiectum particulariter
confutat & diluit: atꝗ; eadem omnia repercutit & confirmat in
Vatiniū eſſe. Vltimo uero prępoſita amplificatione concludit
per enumerationem.

¶ Argumētum orationis quę incipit.Si quis ueſtrum.P.C.ꝛc. De sortiendis prouintijs
quā Cicero dicere ſententiam rogatus de ſortiendis prouintiis

babuit ad ſenatum.

IN decernẽdis prouintiis cum Romano in ſenatu diuerſę
ſententię baberentur rogatus Cicero ſentẽ;iam dicere con
ſuluit remouendos eſſe. L. Piſonem: Gabinum: & Ceſoniũ cal
uentium: qui conſulari imperio Syrię & Macedonię prę̄ſidebãt
G. autem Cęſari imperium in Gallos propagandum. Nã ut ipſe
ait illorum auaritia turbati Barbari prouĩtias populabant: adeo
ut Bizantii poſiti in gremio romani imperii oppidum relĩquere
arcem munire cogerentur: acq; ſpoliati a conſulibus populi etia;
ſupmiſſa in imberna exercitu & miniſtris ſcelerum grauarentur:
adeo ut. C. Caluentius niſi Virgilius legatus uir bonus & inno
cens obuiaſſet etiã inſignia e templis omnia diu ſanctiſſime cu
ſtodia abſtuliſſet. propterea ſenatus eorum litteris indicantibus
res per eos bene geſtas non credi ſtatuiſſet: probibuiſſetq; ſuppli
cationes pro eis fieri. Nam & exercitus omnis uix ad unum uſq;
eorum culpa delectus fuerat. Illas itaq; prouĩtias deĩceps guber-
nari prętores conſulit: & imperium illis minime propagari cũ ex
interpoſitione temporis ciuium calamitas ſotiorũ erumna ſcele
ratiſſimorum bominũ impunitas propagetur: Ac uero Cęſar gẽ
tes gallicas quas priores imperatores reprimere potiuſq̃ domare
ſtuduerĩt: bello uix perfecto ſub ditione romana poſuerit. nam
ſubactis cęteris gentibus bęc una gens reſtabat pręterq̃ ab occea
no uſq; ad ultimum pontum omnia tanq̃ unum aliquem portũ
tutum & clauſum romanus populus poſſidebat. pręterea pericu
loſum reipublicę ſi Cęſari bellum Gallicum conſumare uolenti
ſucceſſor quiſpiam mitterenur. quĩimo ſi redire uellet cogendũ
fore meritumq; tum dicit bonoribus quibus ipſius ſentẽtia ſena
tus munierat ſupplicatione. uidelicet quĩdecim dierum dandum
item illi ſtipendiũ quo exercitum tenere poſſit. uerum ne qnẽq̃ ĩ
admirationẽ ducat ꝙ illos remouẽdos bunc confirmandũ dixe
rit explicat ſe id rõne reipublicę dicere. non aũt ob cauſas amici
tię uel odii quas aũt cũ illis aut cũ iſto gerat. Huiꝰ itaq; orõnis li
cet genus demõſtratiuum ex laude & uituꝑatione uideať in eſſe
tamẽ principalius deliberatiuũ eſſe. Cõſtitutio cõiecturalis. Diſ
poſitio nõ ab artis inſtitutione profecta ſed ad caſum tp̄is orato
ris iudicio accomodata. Nã ꝓ exordiť in gñe dubio. 2° diuidit

Tertio cõfutando aduerſariorũ ſentẽtiã confirmat & concludit
illos ex Syria & Macedonia reuocãdos. Deĩde cõfutat opinionẽ
dicentiũ Galliã aut ulteriorẽ aut citeriorẽ cũ Syria cõiũgendã: ut
Cęſari prouĩtia tollereť: & confirmat ei propagãdũ ĩperiũ & dã
dum ſtipendiũ ut bellũ ĩcoeptũ ꝑficiat: Demũ explicans quã ora
tionẽ amicitię & odii bẽat cõfutãdo cõcludit ꝑ amplificationẽ.

Argumẽtũ ſup quatuor ĩuectiuis quarũ prima incipit. Quo
uſq; tãde; abutere Catelina. &c. quas Cicero tum populi romani
conſul cõtra Catelinam in rempublicã conſpirantem babuit. In Catilinam

LVtius Catelina teſte Saluſtio Criſpo qui coniurationẽ bꝰ
modi ſcripſit nobili gñe natus fuit magna ui animi & cor
poris: ſed ĩgenio malo prauoq; buic ab adoleſcẽtia bella ĩteſtina
rapinę cędes diſcordia ciuilis grata fuere: ibiq; iuuẽtutẽ exercuit
corpus patiẽs inedię algoris uigilię fuit ſupra q̃ credibile ẽ: Ani-
mus audax ſubdolus uariꝰ cꝰlibet rei ſimulator ac diſſimulator
alieni appetẽs ſui ꝓfuſus ardẽs cupiditatibꝰ ſatis eloquẽtię ſapi
entię parũ uaſtus animus: ĩmoderata uel ĩcredibilia & nimis alta
ſemꝑ cupiebat. bũc pꝰ dñationẽ. L. Syllę libido maxĩa ĩuaſerat r.
p. capiendę neq; id qbus modis aſſequereť dũ ſibi regnũ pararet
quicq̃ penſi bẽbat. Agitabať magis atq; magis animus ĩdieſq; fe
rox ĩopia familiaris rei ſcelerũ conſcĩa quę utraq; bis artibꝰ auxe
rat: quas ſupra memoraui. ĩcitabãt eũ ꝑterea corrupti mores ciui
tatis quos peſſima ac diuerſa mala ĩter ſe luxuria atq; auaricia ue
xabãt. corrupta nãq; in ciuitate ratus ẽ id qđ facillimũ factu erat
omniũ flagitioſorum atq; facinoroſorum circũ ſe tanq̃ ſtipato
rũ cateruas bř̃e. bis amicis ſotiiſq; confiſus opprimẽdę reipu. cõ
ſilium cępit. ad boc quietis rebus ipſi conſulatũ petendi magna
ſpes fuit: ſed pecuniarũ repetundarum probibitus reus cõiurauit
de arripiendo dominiũ qđ fuluia nobilis mulier inſolentia. Q.
Curii cõſotii cognitũ propalauit quo accenſis patrũ ſtudiis. M.
Tullius. Gn. Antoniꝰ cõſules declaranť. At Tullius cui urbs eue
nerat ad euitãdũ illiꝰ dolos & aſtutias & ꝑquirẽdũ illius cõſilia
uigilauit tãdẽ manifeſta re apud. P. C. publico ĩ ſenatu in Cateli
nã p̃ñtẽ ĩuebit monetq; ut ex p̃ria ĩuectiua liquet urbe diſcedat.
Inde per ſecundam ĩuectiuam milites ſeu quirites in Catelinam
bortatur: monetq; ſiqui ſunt coniurationis complices babeãt. ad

quirites item per tertiam qualiter conſpirationem nouerit mani
feſtat:rogatq; grates agant diis & is dies perpetuo celebretur. De
mum per quartam ſenatum conſuluit quid de cōplicibus captis
agendum. Sunt itaq; hęc quatuor inuectiuę in genere demōſtra
tiuo inquātum Catelinam uituperat. ſunt etiā in genere delibera
tiuo inquātū conſulit. Conſtitutio uidetur gn̄aliter coniectural'
Diſpoſitio uero ē nō ab artis inſtitutione profecta: ſed ad caſu;
tp̄is oratoris iudicio accomodata.

¶ Argumentum ſuper conqueſtionibus ſeu inuectiuis habitis
inter Saluſtium & Ciceronem quarum prima incipit. Grauiter &
iniquo animo. ꝛc.

SAluſtius Criſpus illuſtri urbis proſapia ortus adoleſcētiā
litteris dedit iuuētutem armis ſcribendo ocio ſenectutem
fuit eni; prętor Iulii Cęſaris. poſt multa res geſtas populi roma
ni ſcribere ſtatuit:plura ſcripſit ex quibus habetur bellum iugur
tinum. habetur cōſpiratio Catelinę. habetur etiam hęc liuoroſa
conqueſtio contra Marcū Tulliū Ciceronē qui & ſi arpino cam
panię oppidulo ex regione uolſcorum egenis parētibus originē
habuiſſet ſuoru; tamē inopiam litterali ſtudio ſubleuauit. Rhe
toricalis ſcientię prīceps euaſit iuriſcōſult⁹ & philoſoph⁹ claruit
conſul quoq; coniurationem Catelinę qua ignis urbi maximus
īminebat extinxit:quibus ubi amorem fuerat meritus odiū: ubi
beniuolentiā inuidiam:ubi laudes ignominiam:ubi honores ex
ilium:& demum ubi uitam perpetuam mortem crudam ſortit⁹
eſt. Nam inter cęteros glorię ſuę emulos Saluſtius inuidens illū
ſibi honoris gradū pręſtare cui parentem claritate ſanguinis no-
bilitate ſe arbitrabatur merito pręponendum:conqueſtionem ſi
ue inuectiuam hanc habuit: quaten⁹ famam illius cōmiciis deni
graret cui uirtute non poterat ſe adequare. Ad eam igitur Cicero
ne tacendo aut faſſus: aut timidus putaretur per ſubſequentem
conqueſtionem ſiue inuectiuā illi reſpōdit: atq; ardentius quo
eloquentia notior & cauſa forte iuſtior ſibi erat. Cōſtitutę ſunt
itaq; hę conqueſtiones in genere demonſtratiuo cū alterū uterq;
uitupare ſtuduerit. Cōſtitutio equidē cōiecturalis ē. Diſpoſitio
aūt nō ab artis inſtitutione profecta ſed ad caſum tēporis orato
ris iudicio accomodata.

¶ Concluſio operis.

HAbes cōpater optime munus hoc: licet fortaſſe pręſtantię
tuę uideat̄ exiguū:ex omni quidē numero or̄onum Tul
lii quas plurimas fuiſſe auctorū uetuſtorū elegatione compim⁹
dūtaxat uigintiunā priſcorum ſeu odium:ſeu negligentia nobis
poſteris conſeruauit. Argumēta ſiquidē iſta duodecim ſunt: ut
pote duo ſuper ſex īuectiuis in Catilinam:atq; Saluſtium. Reli
qua ſuper x. or̄onibus ad diuerſa. At noſtri tēporis rhetor famo
ſus Antonius Luſcus ſuper xi. iam perſcripſit. Videris id com
mētum etiā gratulabor:ampliſſime quidē & argumēta poſuit &
partes tetigit:& ad digitum colores oſtendit. Has meas ineptias
qui leget irridebit fortaſſe & me quē ignotū alioquin prudentē
cenſabat. hoc iſto uno certior factus dementē dicet:ſed ſic expe
riendū ingenii cupido fecit:atq; neceſſitas ipſa coegit ut hęc iſta
argumenta in eas or̄ones in quas:neq; luſcus:neq; doctus quiſq̄
ſcripſerat pro uiribus amplecterer. Tu alia ſi nō ſatiſfecerint iſta
guſtui tuo gratiora cōpones. Verū hęc ſic a me quātalibet ema
nata licet uti ſi ex ingenti cumulo auri nō omnē quātitatem: ſed
pro loculi capacitate delegerim minus or̄onis proprie ſingulatī
fuerint ante lecta ſtudioſis nouitiis reor intellectū apient:& īgre
dientibus aditum faciliorē oſtendent. Patauii ex ędibus ſolitę
habitationis. M.cccc. xiii.

¶ Xichonis Polentoni argumenta xii. ſuper aliquot inuectiuis
& orationibus Ciceronis ad Iacobum aluerotum iuriſconſultū
Patauinū clarum ſiniunt.

Hieronymus Squarzaficꝰ Alexandrinꝰ. Reuerēdiſſimo
in Chriſto pr̄i d.io Antonio Seracho archyep̄o Corin
thienſi: & Reuerendiſſimi dn̄i patriarchę Venetiarum
uicario Salutē plurimā dicit. Cum ſupioribus diebꝰ humaniſſi
me pr̄ orōnes eloquentiſſimi Ciceronis ꝑcurrerē in illis miū in
modū delectatus ſum ꝙ ꝑter ſententiarū grauitatē: qua ubiq; ꝑ
clariſſimus auctor uſus ē. Tanta īgenii acrimonia: tāta dicendi
copia ac ui: tāta elegantiarū crebritate & robore: tanta animi ma
gnitudine: & tāto ſpiritu res ſuas agit: ut nemo meliꝰ nec p̄clariꝰ
neq; elegātiꝰ facere poſſit. Qđ cū h̄ opus digniſſimū eē ꝑceperī
ſumma cupiditate exarſit animꝰ ad eas cognoſcēdas. Verū illi
nō niſi ab eruditiſſimis iiſdēq; copiis rerū affluētibus hōībus ꝑ
cipi poſſe exiſtimaui: Si cōmētarios quos nōnulli eruditiſſimi
hoīes ediderūt in manibus hr̄e ualerēt. & cū h̄ diu mecū medita
tus eēm doctiſſimū atq; hūaniſſimū uirū Marcū barbū patritiū
Venetū offendi: & ea q̄ mihi eēnt aīo cū eo agitare coepiſſe;. &
poſtq̄ meā opīoe; bonā eē affirmauit. nō te fugit īqt fortaſſe hie
ronyme Antoniū Luſcū clarū uirū cōmētarios in xi. Ciceronis
orōnes luculētiſſime edidiſſe. & Georgiū Trapſuntiū: q nō mi
nus gręcarū lr̄arū q̄ latinarū eruditiſſimꝰ hēat. Qui cū olī in hac
āpliſſima urbe doceret orōnē ſubtiliſſimā ꝓ. Q. Ligario abſo
lutiſſime ē cōmētatus: & ī ea qđē āpliſſime poſuit argumētū &
ꝑtes tetigit: & ad digitū (ut ita dicā) colores oñdit. ſic & Luſcus
in oībꝰ qbꝰ ipſe cōmētatus ē magno cū ſtudio abūdātiſſime oīa
docet. Quos libellos ſi qs diligēter inſpicē uoluerit ꝓcul dubio
& facile uī earū orōnū cognoſcere poſſet. & cū h̄ non ſolū meo
iudicio ſ; etiā ab eruditiſſimo hoīe accepiſſē maxīo ſtudio eos
libros & bꝰdos: & diligēter legēdos curaui. Licet ego & ſi ſępe
alſ uiderī: ſed non diligēter a me lecti minīe fuerāt: ſ; cū utilitatē
quā nūc ſecū afferūt aīo aduertiſſe; conſiliū diligētiſſimi barbi
atq; ſnīa & uera mihi & approbatiſſima uiſa ē. Quare ꝓ utilitate
publica eos ī lucē dare curaui: & ut id aſſeq ualerē ſummoq; ſtu
dio cū Iohāne Coloniēſi mercatore optīo & ſotio ſuo Iohāne
gerrettzē cōtēdi. ut queādmodū oēs cōmētarios iuris cīlis & pō
tificaliū necnō oēs pene totiꝰ linguę latinę libros ſuis īpēſis īpri
mere feciſſent: hos nullo pacto ꝑtermittendos paterentur. Qui
ut ſunt benigni: atq; humani facillime opinioni meę annuerunt.

quođ opus ut ex omni parte magis abſolutum redderē ei duo
decim argumenta Xichi Polentoni ſuorum temporū lr̄atiſſimi
uiri ſimul īſerui. Iis p̄terea codicillis Aſconiū pedianū auctorē
uetuſſimum & a multis auctoribus. & in primis a Plinio celebra
tum nō incōgrue adiunxi qui diuinus auctor q̄uis laceratus fere
totus exiſtat attamen non mediocrem fructum ab ipſo libro ha
bere poſſumus: cum multa in illo cōtineantur: quę alibi inueniri
minime poſſunt. & hercle in principio magis epiſtolę meę q̄ in
fine a me nōminādus erat. Quamobrem deflenda ſunt ſuperio
ra tp̄a: quę adeo magna uel calamitate uel negligentia oppreſſa
erant ut pręclariſſimū auctorem paſſa eſſet perire: & de hoc tam
paruo fragmento habenda eſt magna gratia pręſtantiſſimo ora
tori Poggio Florentino: cuiꝰ diligenti indagatione auctor no
biliſſimus: qui per tot ſęcula in media barbarię ſepultus erat: ma
gno cum labore atq; induſtria erutus eſt. Cum itaq; opus pręſen
tium librorum una cōpegiſſem ad quem potius dirigerē Archie
piſcope inſignis q̄ ad te! qui cotidie ī ſimili arte uerſaris iura red
dendo. Nam quid aliud ij libri pręſtant q̄ ſenſum Ciceronis ora
tionibus enucleare. Et qđ aliud uult in illis Egregius orator Tul
lius q̄ ſuos defendere beniuolos atq; amicos quos ab iniquis ui-
ris oppreſſos eē uidebat. Sic etiā foro tuo cū ad illū pridie ueni
rem facere uidebā. Nam cotidie iuriſcōſulti de rebus maximis
& grauiſſimis ante tribunal tuū diſceptanť. Ex hoc reuerendiſſi
me p̄ſul te potiſſimū delegi: ad quē meā hanc dirigerē epiſtolā:
Cū neminē haberē cui rectius pn̄s opus deſtinare poſſem. Cuiꝰ
ingenii uī optimūq; iudiciū ad cognoſcēdas cauſas perſpexerī
Non itaq; alienū exiſtimaui ab inſtituto tuo hꝰmodi opuſcula
quę de inſtitutione oratoria traduntꝫ ad te legenda mittere. Et ſi
hos meos labores tibi gratos eſſe ſenſero: poſt ut ſpero maiores
a nobis lucubrationes & fortaſſis etiā placidiora ad te mittere cu
rabo. Vale foelix pater optime & me ut ſoles ama. Venetiis ex
ędibus ſolitę habitationis 4°. nonas Iunias. M.cccc.lxxvij.